

GHEORGHE

SCHWARTZ

MÂNĂ ALBĂ

ALFA

GHEORGHE SCHWARIZ ● MÂNA ALBĂ

Versiune ebook: [1.0] hunyade

Gheorghe Schwartz
MÂNA ALBĂ

Copyright © 2000 Editura ALLFA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
SCHWARTZ, GHEORGHE
Mâna Albă Gheorghe Schwartz;
București; Editura ALLFA, 2000
568 p., 20 cm. - (Romanul românesc contemporan)

ISBN 973-9477-54-2
821.135.1-31

Toate drepturile rezervate Editurii ALLFA Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii ALLFA Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside Romania, without the written permission of ALLFA is strictly prohibited.

Editura ALLFA
București
Bd. Timișoara nr. 58, sector 6, cod 76548
Tel. 402.26.80
Fax 402.26.10

Departamentul difuzare
Tel. 402.26.20
Fax 402.26.30

Comenzi la: comenzi@all.ro URL: <http://www.all.ro>

Redactor: **Diana Simionescu**
Director artistic: **Mircia Dumitrescu**
Tehnoredactor: **Cătălin Mantu**
Coperta: **Stelian Stanciu**
Tipografia MULTIPRINT Iași
PRINTED IN ROMANIA

**GHEORGHE
SCHWARTZ**

**CEI O SUTĂ
MÂNA ALBĂ**

Prefață: Dan Grădinaru

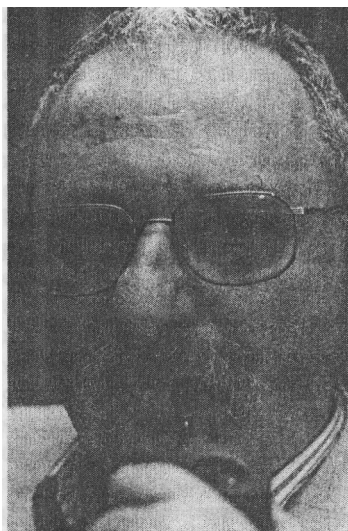

foto Nicolae F. Eberlein (A.F.I.A.P.)

EDITURA
ALFA

Gheorghe Schwartz față cu romanul istoric

Romanul istoric, cu și fără ghilimele, istoric-istoric, mascat în haina parabolei și alegoriei despre prezentul-care-arde, postmodern, jonglând cu timpii istorici, sau doar „răspunzând” la reziduul tautologic pur retoric: „Dar ce nu este un roman istoric?”, cunoaște în literatura noastră o temeinică tradiție. Dacă n-ar fi amintit decât numele lui Mihail Sadoveanu, autor fixat solid în albia romanului istoric european, cel al lui Walter Scott și Alexandre Dumas, și tot (aproape) ar fi de ajuns. De la Hașdeu („Ursita”) și Eminescu („Geniu pustiu”) și până la trecuta generație literară, manifestată după cel de-al doilea război mondial și mai ales începând cu deceniul al șaptelea al ultimului secol, prin contribuțiile unor nume ca Alice Botez („Iarna Fimbul”), Ioana Postelnicu („Plecarea Vlașinilor”), Rodica Iulian („Cronica nisipurilor”), Dana Dumitriu („Prințul Ghica”), Eugen Barbu („Principele”), Ion Druță („Biserica albă”), Ștefan Agopian („Manualul întâmplărilor”), pentru a nu cita decât pe câțiva dintre scriitorii unei liste respectabile, romanul istoric s-a cristalizat la noi într-o frumoasă varietate de formule. Să căutăm o explicație în străfundurile psihologice ale creatorilor individuali sau ale unei întregi comunități? Circumstanțele geo-politice ne-au făcut oare mai atenți decât alții la avatarurile istoriei și romanul s-a refugiat de voie de nevoie în epocile revolute de dincolo de experiența palpabilă în imposibilitate de a vorbi pe șleau ori doar pentru a ne pune înaintea ochilor o educativă oglindă diacronică? - ar fi probabil, în privința tuturor ipotezelor, o întreprindere zadarnică și nici n-ar intra

de altfel în preocupările prefațatorului.

În prelungirea acestei moșteniri literare, se înscrie, oricum, și Gheorghe Schwartz, cu al patrulea volum, „Mâna albă”, dintr-un ciclu romanesc care mai cuprinde „Anabasis” (1988), „Ecce homo” (1993) și „Oul de aur” (1998). Prozatorul și-a declarat deja programul estetic. El ambiționează să realizeze, între altele, o sută de vieți, din tată în fiu, începând cu antichitatea babiloniană pentru a poposi în zilele secolului XX. Diorama lui a ajuns acum, cu „Mâna albă”, fix la al cincizecilea personaj. Strict tehnic, cazul său nu este fără precedent. Slavici a mai încercat, în romanele „Luca” (1902) și „Manea” (1905), din ciclul „Din bătrâni”, să-și plaseze trama epică în secolele obscure ale primului mileniu de după Christos, punându-și personajele să deambuleze din Bucegi în califatele arabe ale Peninsulei Anadolienne. Pe de altă parte, proza lui Schwartz e încadrabilă în ceea ce aș numi „proza cu metempsihoză”, alături de texte datorate lui Eminescu („Avatarii faraonului Tla”) și Liviu Rebreanu („Adam și Eva”). Ceea ce îl deosebește însă pe prozatorul român de azi de predecesorii săi este vastitatea cu totul impresionantă a proiectului (jumătate, iată, realizat!). În același timp, el nici nu cade în eroarea lui Slavici de a urmări să reconstituie epoca „realist”, „realismul” lui Schwartz, atât cât este, raportându-se nu numai la istoria „adevărată” a lui Justinian, Teodora, Boethius, Trebonian, Belizarie, etc. ori la aceea „livrescă” a lui Gibbon, Diehl și Chaunu etc., ci și (mai ales) la societăți secrete, cum este această teribilă confrerie și sectă numită „Mâna albă”, lucruri transistorice, inițiatice, incubo, o anume ladă care circulă de la un personaj la altul și dintr-un răstimp al istoriei în altul, Ef cel cu 77 de chipuri, „arătarea călare pe o fiară cu opt picioare” etc., toate sau aproape toate finalmente „poetice”.

Dar să vedem ce mai povestește Scribul în acest al

patrulea episod al ciclului. Acolada temporală cuprinde perioada anilor 471-768, „de la căderea Romei și până la Carol cel Mare”, „o lume de sine stătătoare” și „o gaură neagră” a istoriei, cum ne previne Schwartz. Civilizației antice i-a sunat ceasul și civilizația creștină, biruitoare, îi ia locul. Istoria este în tranziție, cam cum se întâmplă în prezent și pe meleagurile noastre... Oamenii timpului, mai mult creștini decât simpli cetățeni ai defunctului Imperiu Roman (despre care se mai crede, de imperatori și bazele, că poate fi resuscitat: un vis imposibil), așteaptă finalul istoriei, Apocalipsa și Judecata de Apoi, iar cei 12 protagoniști ai celor trei sute de ani, Chlorus, Etiopianul, Occelus, Felician, Daedalion, Messia Purgatoriului, Husein, Păgânul, Levantinul, Infandus, Pamati și Finio, de la al 39-lea la al 50-lea, sunt legați mai mult sau mai puțin de evenimentul acesta așteptat, dar încă neprodus. Făcând parte din organizația secretă, conducând-o, ei își păstrează ca semn distinctiv albul (al pielii, al părului, al brațelor, al veșmintelor), participă într-un fel sau altul la (de)structurarea lumii, intră în contact cu eternul Țipor, peregrinează prin centrele „laice” de atunci, Ravenna, Roma și Constantinopol, dar și prin cele spirituale, cum sunt Lerins și Ferme zu Chiuso.

Firește, nu în acest „rezumat” expeditiv și de circumstanță rezidă interesul cărții. Cartea merită citită pentru spectacolul unei inteligențe superproductive, pentru portretele migălos realizate, cu acribia unui călugăr medieval, pentru ingenioasele paranteze explicative, pentru astuția și îndărătnicia detectivistică a căutătorului de aur. V-ați imaginat că filonul de aur seacă vreodată? Vă înșelați. Schwartz îl găsește acolo unde se credea că a dispărut, săpând cu picamărul într-o stâncă ce abia-abia se mai ține, dezăvorăște galeriile închise și, învingându-și teama, sub amenințarea că totul se poate prăbuși în orice

clipă, află pepita ce sclipește sub fasciculul de lumină al lanternei.

Bărbații (nu ne-ar mira ca vreodată Schwartz să-și întrerupă șirul masculin și să ne prezinte și o femeie, contrar legii salice) nu mai au (neapărat) o formă a nasului, o culoare a ochilor și ne vine foarte greu să-i clasificăm în buni și răi. Portretele configurate de Scrib scot în evidență alte trăsături. De regulă, una esențială, însoțită de altele secundare, care țin și nu țin de cea principală. Chlorus, al 39-lea, de exemplu, este un ins de o cruzime diabolică și se naște într-un „sat nenorocit” pentru ca, un număr de ani mai târziu, să viseze să ajungă împărat și să inventeze un alfabet personal. N-ar fi decât o simplificare exagerată să repertoriez câteva dintre trăsăturile principale, și totuși, dacă, să zicem, al 42-lea, Felician, este un profesor faimos, de o erudiție monstruoasă, ubicuu, cu o putere de muncă copleșitoare (semănând, în acest punct, cu tatăl său și, firește, cu Scribul însuși...), miop, alergic, frumos, extrem de bogat, taumaturg la nevoie, foarte bolnav, parcurgând două vieți simultan, altora li se poate schematiza viața sau personalitatea la un vector unic. Daedalion, ultimul roman, dorește să însămânțeze toate femeile rămase la Roma, fiind, zice-se, tatăl a 3333 (?) de copii. Pamati socotește istoria un lung șir de nenorociri și caută ca un maniac formula algoritmului răului. Finio este și el prizonierul unei idei: teoria universului închis.

Nu numai personajele se profilează suficient de vii, dar și Scribul. O dată chiar prin cuvintele despre sine însuși: „Scribul are propriile probleme. Primii treizeci și opt l-au îmbătrânit: scribul se uită în oglindă și vede că părul i-a încărunțit, oasele îl dor și, pe măsură ce cunoaște mai mult, memoria îl ajută tot mai puțin. «Cei o Sută» reprezintă o capcană, un blestem. Scribul știe că proiectul său îl devorează bucată cu bucată, celulă cu celulă, că oferindu-i

atâtea vieți trecute, îi înghite unica viață ce i-a fost dată (...)"'. A doua oară, prin deducțiile noastre, Scribul este Autorul, dar și Dumnezeu sau mai bine spus Autorul-Dumnezeu, simultan omniscient și zero-scient. El este un împătimit, ca și evreul Țipor, de latura speculativ-abstractă a lucrurilor, proceselor și fenomenelor, un scafandru al detaliului, un jucător de șah care ne-a dat spre rezolvare o problemă de mat în o sută de mutări, problemă care s-a transformat într-una de mat în cincizeci de mutări, un iubitor de legende și mituri, simbololog, demonolog, oglindă universală anamorfotică, inuman, atins ici și colo de aripa oboselii, neinteresat de metaforă și „figuri”, ci doar de adevăr, ca un om de știință rece și indiferent, și deturnând epica spre alegorie și parabolă, ca un creator de artă, socotindu-se pe sine însuși mai presus de Dumnezeu (pentru că, scrie el într-un loc, Dumnezeu are imaginația *aproape* perfectă), uneori în postura lui La Bruyère și Teofrast, alteori un fel de Procopiu din Caesareea, atras irezistibil de fața obscură, ocultă, inițiativă a istoriei.

Cu speranța că se vor molipsi, asemenea prefațatorului, de plăcerea lecturii, recomand, în încheiere, cititorilor acest insolit roman istoric, care poate fi parcurs în sine, putându-se dispensa de cunoașterea celor trecute și a celor viitoare, cu dubla observație că dacă este adevărat că într-un fragment putem desluși, îndelung antrenați, detaliile infinitezimale ale întregului, tot atât de adevărat este că doar la ridicarea schelelor șantierului romanesc vom înțelege mai bine liniile directe ale ansamblului, „filozofia” acestuia, căci Opera nu poate fi, ca să-l parafrazez pe Schwartz, decât un Imago total și complet, unul al lumii și celălalt al Scribului, inseparabile ca fața și reversul colii de hârtie. A treia observație rămânând, în ton cu scriitura pe alocuri sibilinică a unor pagini, mai mult o profeție personală a autorului acestor rânduri, care îl vede

pe scriitorul „Mâinii albe” în imposibilitate de a-și finaliza vreodată ceea ce a început. Nu în minus, ci, evident, în ciuda tuturor inconvenientelor, în plus. „Ceii O Sută” va deveni „Ceii O Sută Zece”, apoi „Ceii Două Sute” și Schwartz va lucra la cartea lui până ce - asemenea personajului Niger, din precedentul roman al ciclului, care a dispărut în Oul de Aur -, va intra și el în ea, definitiv.

Dan Grădinaru

Odată cu *Mâna Albă*, pe nesimțite, începe o nouă legendă în legendă. Scribii contemporani cu evenimentele n-au avut curajul să delimiteze neînțelegerea. Adică noua înțelegere. Personaje, asemenea lui Terțius, au pregătit-o și au produs confuziile inițiale. Compilatorii de mai târziu le-au desăvârșit. E adevărat, însă, că pe perioade scurte, povestea contemporană este singura poveste adevărată. Ea este produsul vremurilor ei. Singura care - în clipa respectivă - are un sens.

Scribul se oprește aici cu preliminariile. *Fiecare dintre Cei O Sută reprezintă o lume de sine stătătoare*. Ar fi o împietate să-i acuzi pe înaintași de minciună atunci când tu tocmai din munca lor te nutrești. Scribul are propriile sale probleme. Primii treizeci și opt l-au îmbătrânit: scribul se uită în oglindă și vede că părul i-a încărunțit, oasele îl dor și, pe măsură ce cunoaște mai mult, memoria îl ajută tot mai puțin. „Cei O Sută” reprezintă o capcană, un blestem. Scribul știe că proiectul său îl devorează bucată cu bucată, celulă cu celulă, că oferindu-i atâtea vieți trecute, îi înghite unica viață ce i-a fost dată lui, că îi anulează atâtea și atâtea alternative. Dar scribul se află pe un drum fără de întoarcere. Ciclicitatea marii istorii nu se potrivește cu traiul nevolnic al individului. Acesta atâta este. Iar cea mai cumplită tortură o reprezintă spaima că totul a fost în zadar: „Cei O Sută” trec neobservați, gata de a se întoarce în uitarea din care doar pentru o clipă au fost scoși și, peste toate - ceea ce este mai groaznic - teama că puterile

scribului sunt limitate, că timpul său este neplanificabil și că n-o să-i fie îngăduit să-și ducă până la capăt încercarea. Un lucru neterminat nu funcționează: o mașinărie la care meșterul n-a mai apucat să fixeze și ultimul șurub refuză să pornească sau se gripează de la primele mișcări. Ce combustibil îi mai rămâne scribului? Din nou: doar Speranța. Da, există și o speranță din disperare.

*

Și doar un lucru ar mai fi de completat: la fel de schimbătoare ca oglinda evenimentelor, tot ceea ce se reflectă în acea oglindă este efemer. Până și ortografia cu care a încercat scribul să înalțe construcția. Primele capitole folosesc ortografia timpului redactării: cu „î” din „i”. Vremurile s-au întors la „î” din „a”. „Confreria” devine, pe parcurs, „confreerie”, „proorocii” „proroci” și așa mai departe. Amănunte nu lipsite de importanță. Întregul s-a format din amănunte.

AL TREIZECI ȘI NOUĂLEA

- Chlorus - (471-507)

Despre flagel sau blestemul lui Ef: Fondatorul

Cu depunerea lui Augustulus de către Odoacru, istoria intră într-o gaură neagră. Câte nume celebre de la căderea Romei și până la Carol cel Mare este capabil un intelectual, peste medie, să enumere dintr-o suflare? Unul? Două? Nici unul?

La școală învățăm mereu despre originile omului, despre milioanele de ani de dezvoltare a speciei. Unde sunt toți acei ani? Șirul se reia cu doar două milenii și jumătate înainte ca scribul să aștearnă aceste obsesii pe hârtie. Regele David se ascunde în poveste. Piramidele se afundă și mai adânc. Civilizațiile se restrâng. Ce a fost cu trei-patru mii de ani înaintea erei noastre este un mister. Unde se află milioanele de ani? Unde sunt măcar sutele de mii de ani? Nu avem la dispoziție nici zeci de mii de ani de istorie certă. Se poate considera că lipsurile acestea la inventar sunt mult prea mari. Nu-i vorba de un rest care s-a pierdut: noi nu mai avem decât un rest care s-a păstrat. Câteva mii de ani dintr-o sumă atât de mare nu pot reprezenta decât un

fragment. Alte civilizații s-au înghesuit, între timp, au crescut și s-au prăbușit. Urmele pe care ni le-au lăsat sunt greu de explicat și, îndeobște, se recurge la civilizații extraterestre, la forțe ezoterice și la câte alte explicații miraculoase. Peste Atlantida neregăsită s-au prăbușit alte Atlantide la fel de enigmatice.

Pe vremea Celui de Al Treizeci și nouălea, însă, s-a petrecut cu adevărat o minune: civilizației din care s-a născut el i-a sunat ceasul. Acesta nu era un secret pentru nimeni: generații întregi *au știut* că se află în fața unui iminent sfârșit al lumii. Religiile pregăteau oamenii pentru Judecata de Apoi, pentru sosirea unui izbăvitor, Izbăvitorul ce-i va elibera de lumea aceasta. Nenumăratelor speranțe neîmplinite le răspundeau noi superstiții și noi religii. Hărțile se prăbușiseră deja, Roma însăși făcea parte din istorie. Sfântul Severin¹, preocupat să asigure o ordine acestui sfârșit, nu mai are nici o speranță: sfaturile lui vin să le facă oamenilor *ultimii ani* cât mai suportabili. Când moare și moaștele îi sunt duse într-o mănăstire de lângă Neapole, Odoacru îi retrace pe discipolii sfântului în Italia. Lumea se făcea mică, tot mai mică, inevitabil va dispărea cu totul, prăbușindu-se în sine: se prefigura Marea Implozie a istoriei omenirii. Sfântul Alauf stabilea și anul: 500 după nașterea Domnului. Ce rost mai avea să stochezi averi, să clădești pentru eternitate, când eternitatea mai număra douăzeci de ani, zece ani, doi ani? Sfântul Alauf moare în 491, mulțumindu-i lui Dumnezeu că a fost scutit să îndure Apocalipsa pe pământ. Apoi, când în 500 nu s-a întâmplat

¹ Ce contemporan de-al său ar fi reușit să mai descopere o hartă corectă a momentului său politic? Azi, în ultimul deceniu al mileniului al doilea de după Christos, având la dispoziție alte mijloace de informare - „cât se poate de perfecționate” - scribul se găsește din nou la un sfârșit (și început?) de lume. Un celebru editor de hărți a declarat că nu știe dacă „Europa” pe care o dă el la tipar în 199... va mai fi valabilă și atunci când va apărea produsul pe piață.

nimic în afara unui incendiu cumplit în Lombardia, învățații descoperiră un semn tainic în prevestirile Sfântului Alauf: în legătură cu data proorocită se preciza mereu „cinci sute ani de zile și cinci sute ani de nopți”. E clar că era vorba de zile diferite și de nopți diferite. Adunându-le, obțineai o mie de ani. Deci sfârșitul lumii se amâna pentru anul o mie.

Ceea ce a urmat n-a fost într-adevăr o distrugere totală, ci doar o eclipsă. O agonie din care muribundul și-a revenit. Un miracol. O moarte fiziologică. O hibernare. O pierdere a memoriei. O afazie. (Apoi, când totul va fi trecut, când va veni trezirea, va urma o reînvățare a limbajului, o căutare disperată a cuvintelor. Memoria ciuntită va juca feste. Multe dintre acestea vor deveni adevărurile de mai târziu.)

A patra zi n-a fost decât o amânare. Dar o amânare fără anestezie, o amânare simțită pe viu.

Al Treizeci și nouălea s-a născut într-un sat nenorocit, izolat de atâtea alte așezări mizere. Tatăl eroului nostru, fiind păstor, lipsise cu lunile de acasă. Când se întorcea cu animalele, aducea cu el niște obiecte ciudate din lemn, în nădejdea că mama copilului le va schimba pe hrană. Părintele se mai întorcea și cu mâncare și cu bani. Apoi pleca iarăși. După o vreme, înainte ca Al Treizeci și nouălea să apuce să-l cunoască, a dispărut cu totul. Băiatul n-a mai auzit niciodată de el. „L-a omorât Odoacru la Roma”...

Nemairevenind tatăl, fiul a preluat, de la vârsta de șapte ani, meseria moștenită: păcurăritul. Al Treizeci și nouălea nu era un copil obișnuit, spuneau oamenii: el era înzestrat cu o încăpățănare de catâr și nici o pedeapsă și nici o piedică nu-i puteau sta în cale. Când voia să-și impună punctul de vedere, era în stare de o cruzime necunoscută de un prunc de vârsta lui. Dacă un animal nu-l asculta, îl mutila sălbatic. Când împlinise nouă ani, au dispărut, pe rând, doi băieți ceva mai mari ca el. Fusesse acuzat că i-ar fi

omorât, dar nu s-a găsit vreodată o dovadă împotriva lui. Mama unuia dintre copiii dispăruți, care nu contenea să-l învinovătească, fu găsită înjunghiată. Făptașul nu fu descoperit, însă lumea începu să-l evite pe fiul lui Terțius, mai ales că nici despre Al Treizeci și optulea nu circulasera zvonuri mai încurajatoare. Și tatăl fusese bănuț de mai multe crime, iar faptul că se purtase atât de închis în sine și că își făcuse apariția atât de rar în sat nu a avut în nici un caz darul de a-l disculpa. Băiatul nu părea decât să calce pe urmele părintelui său.

Pe deasupra, Al Treizeci și nouălea era și însemnat de la natură. Era foarte blond, de-a dreptul spălăcit, iar pielea îi era deosebit de albă. Dar nu într-atât ca mâna dreaptă să nu-i iasă și așa în evidență: mâna dreaptă era total lipsită de pigmenți până mai sus de cot. Parcă nici nu era o mână de om viu, nici o venă nu părea s-o străbată, până și unghiile de la mâna dreaptă îi erau transparente. Era mâna unui om mort, era mâna unui demon.

Oricine era încredințat că nu era bine să ai de-a face cu o astfel de creatură. Întrucât era atât de palid, i s-a spus Chlorus. Dacă tatăl s-a ferit - cu mari eforturi - toată viața de oameni, fiul n-a trebuit să facă nici o sforțare în această privință - când apărea, lumea se dădea la o parte, speriată. Nici animalele nu păreau să-l agreeze. Nu împlinise nici zece ani și oamenii stăpânului - un barbar! - refuzară să-i mai dea o turmă în grijă. Nici un păstor adult nu voia să-l mai ia drept ajutor. Nimeni nu putea explica de ce, dar copilul inspira groază.

Într-o trecere istorică - oricât de amplă - niciodată cititorul nu va avea plăcerea de a afla amănunte apte să-l transforme pe personajul din manual într-unul de roman. Dintr-o asemenea relatare nu reiese dacă eroului i-a mirosit gura, dacă îl atrăgeau blondele sau brunetele, ce mâncare

îi plăcea mai mult. Fără falsă modestie, scribul consideră că, pe alocuri, reușește o performanță notabilă: deși despre Al Treizeci și nouălea nu se mai știe azi mare lucru, în *surse contemporane* este notat că, pe de o parte, Chlorus vorbea foarte rău, că era bâlbâit și că prefera să se înțeleagă prin semne, iar pe de altă parte, că mirosea a sălbăticiune. În legătură cu dicția proastă, se poate crede că tovărășia mai mult a animalelor, în copilărie, precum și viitoarele sale peregrinări prin lume, printre vorbitori de diferite graiuri, l-au făcut să nu învețe nici o limbă bine.

Este greu de precizat astăzi ce a făcut Chlorus între vârsta de zece și cea de treisprezece ani. Legende vorbesc despre un tânăr cu o mână albă care conducea la treisprezece ani o ceată de briganzi adulți. Din biografia lui Chlorus ne lipsesc trei ani, din cea a omenirii câteva sute de mii... O singură informație a găsit scribul: în 482, o solie cu daruri trimise de Odoacru împăratului Zenon este atacată chiar la câteva mile de Ravenna. Paza este ucisă, cadourile furate, iar mesagerului stăpânului Italiei îi sunt tăiate urechile. Solul reușește să revină în cetate și îi povestește lui Odoacru că a fost surprins de o ceată de bagauzi într-unul dintre locurile cele mai sigure ale regatului, că surpriza a fost atât de mare încât oștenii nici măcar n-au apucat să se apere și că necazul cel mai mare a venit de la un copil ce părea să-i conducă pe tâlhari. De altfel, acel copil a ucis cu mâna lui mai mulți soldați și el a fost și acela care l-a mutilat pe supraviețuitor.

— Un copil?! s-a supărat și mai tare Odoacru. Un copil să fie mai puternic decât trimisul învingătorului ultimului împărat al Apusului?

— Da, i-ar fi răspuns solul, dar copilul acela n-a fost altcineva decât diavolul în persoană. Era palid și avea o mână de mort.

Explicația nu l-a mulțumit pe „patricianul” Odoacru și,

după ce a fost mutilat, nefericitul trimis a plătit și cu viața eșecul misiunii sale.

Întâmplarea este reluată într-o copie din secolul al VI-lea al „Physiologus”-ului și citată din cauza copilului, dat drept exemplu de întruchipare a diavolului pe pământ. Printre nenumăratele animale fantastice descrise, trebuiau să existe și ființe malefice, materializări ale forțelor răului cu înfățișări antropomorfe tradițional nevinovate. Pericolul putea veni de oriunde. Cartea trăgea semnale de alarmă.

Dar acest episod ne duce cu gândul mai departe: pe de o parte, Al Treizeci și nouălea trebuia să devină, după toate astea, un personaj de o oarecare notorietate. În al doilea rând, el trebuia să dispună de o ceată capabilă să-și asume lupta cu o gardă de soldați profesioniști. În al treilea rând, este de înțeles că un asemenea afront nu se putea închide cu una, cu două. Totuși, lucrurile astea nu trebuie preluate prea rigid; n-au trecut decât câțiva ani și Chlorus va colabora „cu trup și suflet” cu Odoacru, pe când „patricianul” va fi împresurat în Ravenna de către Theodoric¹. Dar nici această alianță nu va ține până la sfârșitul conflictului. Conflict între „forțele locale” și ostrogoți. Interesele se schimbau rapid, prietenii de o viață nu existau decât în cântecele poetilor.

La vârsta de treisprezece ani a copilului, avem o a doua mărturisire despre *palidul bagaud*. La treisprezece ani, dacă

¹ Câteodată, numele unor personaje iau mai multe variante. Totul devine posibil și istoria se joacă așa cum vrea. Săracul elev, dar și săracul scrib! Câtă lipsă de imaginație în numele personajelor! Iată iar un Theodoric! Și încă unul care va deveni „cel Mare”. Au fost atâtea Theodorici, încât istoria îi confundă de multe ori. Ca să nu mai vorbim de scrib. Măcar dacă toți acești Theodorici s-ar fi succedat, însă mulți au fost și contemporani între ei, chiar rivali unii. De pildă, acest Theodoric de care vorbim s-a bătut - și împăcat - cu un alt Theodoric, Theodoric Strabon. Alunecând în istorie, și personajele seamănă, și numele seamănă. Până la a fi identice. Cu atât mai ușoară este misiunea istoriei de a produce confuziile dorite.

luăm de bun anul 471 drept anul nașterii lui Chlorus. În 484, noul rege franc Clodowig (sau Clovis?) începe să preseze tot mai mult posesiunile încă supuse lui Odoacru. Clodowig nu era nici el mult mai bătrân decât Al Treizeci și nouălea, devenise la doar șaisprezece ani rege și doi ani mai târziu își consolidase deja stăpânirea. Primele lui incursiuni semănau încă mai mult cu niște tatonări. Cete de franci pătrundeau în regiuni tot mai adânci ale fostului Imperiu Roman de Apus, jefuiau și se întorceau la baze. În asemenea ocazii, căpetenii france îi întâlnesc pe Chlorus, cu care preferă să nu se înfrunte. Copilul le cerea un fel de tribut pentru a-i lăsa să jefuiască după plac. În caz contrar, Al Treizeci și nouălea se erija în apărătorul Imperiului.

Atunci, în 484, o căpetenie francă, un oarecare Glonderich (sau Glonis?) nu concepe să se plece în fața unui copil. În lupta care urmează, Chlorus ia la început înfățișări zoomorfe, dar francii îl rănesc la fiecare ciocnire. Până la urmă, copilul se transformă într-un arbust și doar o mână rămâne „ca de om”, deși nu părea decât mâna unui cadavru. Francii au înconjurat arbustul, însă au fost de fiecare dată respinși cu pierderi. La sfârșit, tufișul îi înghite pe toți oamenii lui Glonis și acesta rămâne să se lupte față în față cu Al Treizeci și nouălea, revenit la starea lui antropomorfă. Căpetenia francă este rănită, dar viața îi este cruțată și de atunci încolo Glonis va cutreiera ținuturile, povestind lumii teribila putere a copilului cu mâna albă. (Un desen al luptei dintre tufișul cu un braț înarmat și franci ne stă la îndemână în cronica păstrată la mănăstirea Ferme zu Chiuso.)

Asemenea întâmplări se vor succeda fără răgaz și scribul dispune de destule surse în care personajul mai poate fi lesne deslușit. Celebra „Mână neagră”, descoperire a secolului XV (sau XIV?), va fi doar un superlativ al - în realitate - nu mai puțin înspăimântătoarei „Mâini albe” din

evul mediu cel mai timpuriu.

Dar Al Treizeci și nouălea, lipsit de orice educație, va ajunge pe la vârsta de cincisprezece ani să atace o vilă din provincia romană Puglia, vilă care a aparținut unui patrician și care mai păstra o mulțime de obiecte de lux, printre care și o bibliotecă. Chlorus va locui o vreme în acel loc și va rămâne impresionat pentru întreaga viață de rafinamentul și de facilitățile oferite de noua sa reședință. El, care nu știa să citească și care a mirosit toată viața a animal sălbatic, era profund cucerit de scrierile găsite și va lua două lucrări cu el, lucrări ce-l vor însoți, apoi, peste tot. Una dintre acestea era „Minunile Orientului” a lui Iulianus Solanus, o „geografie” plină de ciudățenii și de monștri, însă bogat ilustrată, precum și „Cetatea lumii” a lui Roderius (Roderichus), un atlas cu multe poze și scheme ce puteau fi urmărite și de un analfabet. Al Treizeci și nouălea va zăbovi îndelung și asupra paginilor cu text, admirând scrierea, majusculele bogat ornamentate, imaginând sensuri mirabile în caligrafiile ce primeau pentru el rosturi secrete. De aceste două cărți Chlorus nu se va mai despărți niciodată și, până la urmă, va inventa un alfabet personal, fiindcă manuscrisele vor fi „adnotate” copios cu un „scris” ce nu va putea fi niciodată descifrat și care va fi atât de singular, încât nici măcar nu sunt cunoscute ipoteze de încadrare în diferite alfabet - azi pierdute. După atâta privit, Al Treizeci și nouălea va simți dorința de a-și nota gândurile, dar o va face sălbatic, necerând sfaturi nimănui, așa cum a procedat întotdeauna: el nu „scria” cu cerneală, ci înțepa hârtia cu un ac și trasa linii în sus și în jos, sfâșiind manuscrisul. Ce înțelegea mai târziu din acele semne este imposibil de reconstituit.

Cineva i-a vorbit, pornind de la alte manuscrise aflate în bibliotecă, despre un împărat al Imperiului Roman care a purtat și el apelativul Chlorus. Al Treizeci și nouălea a cerut

să-i fie căutate cât mai multe amănunte despre acel monarh și a ajuns la concluzia că el însuși se trage din spița augustă. Această revelație n-a făcut decât să-i sporească pentru totdeauna respectul față de cuvântul scris, față de care nutrea o teamă mistică.

Cât a rămas Chlorus în vila din Puglia nu știm. Oricum, o dată cu năvălirea ostrogoților, Al Treizeci și nouălea este din nou foarte activ în nord. La sosirea ostrogoților, briganzii lui Chlorus încearcă vechea stratagemă, care - se spune - le-ar fi reușit atât cu francii, cât și cu ceilalți năvălitori: să arendeze locurile de jaf! Adică, vrei să-ți faci de cap într-o anumită regiune? De acord, însă plătești o cotă-parte lui Chlorus, „descendentul legitim” al auguștilor.

— Asta a fost întotdeauna așa, explica Al Treizeci și nouălea, întotdeauna există un șef, întotdeauna există puternici și slabi. Puternicii îi vor supune de fiecare dată pe cei slabi, însă pentru ca să fie o ordine în toate, ei vor trebui să-și plătească privilegiul șefului. Așa a fost și pe vremea „Primilor auguști”, așa este și acum, așa va fi întotdeauna.

Doar că ostrogoții, conduși de Theodoric, nu s-au arătat dispuși să plătească și Al Treizeci și nouălea a trebuit să suporte mai multe înfrângeri sângeroase până să înțeleagă cu cine avea de-a face... Ca să nu-și piardă prestigiul de invincibil, hărțuia în permanență marginile armatei nesfârșite, prăbușite peste Italia. Probabil că dacă ar fi știut cu ce monstru încearcă să se confrunte, ar fi rămas în Puglia, unde devenise într-adevăr un mic suveran și unde obținuse ca oficialitățile recunoscute de Odoacru să fie obligate să-i plătească un „impozit imperial” pentru a-și putea exercita puterea. „Impozit imperial”, întrucât Chlorus nu înceta să-și revendice obârșia augustă și visa, în adâncul sufletului, să ajungă într-o bună zi și *de jure* împărat. (O solie trimisă în acest sens lui Zenon, suveranul Orientului,

nu s-a întors niciodată: fie că ambasadorii augustului „Chlorus II” au fost uciși de cel ce se considera acum „stăpânul Imperiului Roman Reîntregit”, fie că au fugit cu darurile prețioase ce le-au fost date în grijă, fie că au fost interceptați de oamenii „patricianului” Odoacru, primul stăpân al Italiei după ce aceasta a rămas fără un împărat. Așa că, să nu uităm, Al Treizeci și nouălea trebuia să apară ca un trădător în fața lui Odoacru.)

Cu ostrogoții lucrurile n-au mai putut fi atât de simple, aceștia erau mult prea numeroși, reprezentau o forță atât de copleșitoare cum n-a mai pătruns de pe vremea lui Hannibal în Peninsulă, ei constituiau un val gata de a mătura totul în cale. N-aveai nici cum să i te opui, nici cum să tratezi cu el. Cel mult, puteai să-l ațâți. Oamenii lui Chlorus atacau noapte de noapte taberele năvălitorilor, furau niște cai sau omorau câțiva oșteni. Asta era tot ce puteau face. Și puțină teroare. Un țânțar înțepând un leu. Din punctul acesta de vedere, brusc, Al Treizeci și nouălea devenise aliatul cel mai de nădejde al lui Odoacru. Și fiindcă nu l-a putut tapă pe Theodoric, l-a tapat, în continuare, pe Odoacru, de data asta însă chiar pe „patrician” însuși. (În Puglia, funcționarii plătiseră pe ascuns, de frică să nu fie socotiți incapabili de către superiori. Acum plătea chiar Odoacru.)

Nu se vor cunoaște niciodată serviciile reale oferite de Chlorus pentru banii primiți în perioada de dinaintea asediului Ravennei. Sigur este doar că Al Treizeci și nouălea și oamenii săi se străduiau să dea o amploare cât mai mare necazurilor pe care i le făceau lui Theodoric și acele ecouri au intrat în folclorul vremii. (De la un moment dat, se pare, Chlorus și ai săi nici nu-și mai pierdeau vremea de a le produce ostrogoților cu adevărat greutăți și chiar se fereau să se apropie prea tare de ei. Mai importantă era reclama și nici chiar din interiorul potopului aceleia grozav nu se mai

știa ce reprezintă legendă și ce adevăr. Nimeni din avangardă nu știa ce se întâmplă în coada coloanei și orice zvon, devenind incontrollabil, era cu atât mai strașnic.)

Odoacru nu avea cum să lupte de unul singur cu Theodoric. Rugile și apoi implorările tot mai desperate către împăratul lumii, Zenon, au rămas fără nici un răspuns concret. Augustul Răsăritului, deși se autoconsidera „Reunificatorul” (prin faptul că omologul său din Occident dispăruse), nu se amesteca în luptele din Italia. Nu venise și Odoacru tot așa? Cu zece ani în urmă, Odoacru îi zdrobise pe Oreste și pe tânărul Romulus și, până la urmă, se supusese și el, ca orice slugă umilă. „Acum, întreba și se întreba Zenon, care e diferența? Dacă Odoacru va rezista, totul va rămâne ca înainte. Dacă va pieri, succesorul lui îi va lua locul și, de asemenea, nu se va schimba nimic. Odoacru îl executase pe Oreste, deși amândoi au fost, inițial, oamenii hunului Attila. De data asta se va alege tot între doi barbari. Când se va ști cine va învinge, augustul, singurul stăpân, va trimite o armată să gireze supunerea noului sau vechiului «patrician».”

Așa că Odoacru s-a retras încetul cu încetul în Ravenna, iar Theodoric l-a asediat gospodărește. Jocul se desfășura după toate regulile. Doar că acest asediu avea să dureze mult mai mult decât și-au imaginat ambele părți. Odoacru rezista în mod miraculos și se încăpățâna să mai spere într-un ajutor iminent al împăratului „căruia îi fusese tot timpul fidel”. Ostrogoții, la rândul lor, continuau să păstreze împresurarea, deși nici lor nu le mai veneau provizii, iar teritoriile din jur le secătuiseră cu totul. Așa că trebuiau să se aprovizioneze de tot mai departe. Și, cu cât erau nevoiți să se îndepărteze mai mult, cu atât puteau aduce mai puțin grosului armatei, rămasă sub metereze.

În timpul celor trei ani de asediu al Ravennei, Chlorus și-a făcut din plin datoria față de Odoacru. El încurajase un

adevărat serviciu „en gros” de aprovizionare a cetății împresurate, aducând nu numai alimente, dar și haine, coloniale, obiecte de uz casnic etc. Sigur, toate acestea îi produceau Celui de Al Treizeci și nouălea profituri pe măsură. Însă nu el organiza spargerea blocadei: el doar *dădea voie* altora s-o facă. Drept urmare, o armată întreagă de negustori își risca averea și viața pe uscat și pe apă spre a pătrunde în Ravenna, unde, e drept, piața s-a dovedit la fel de aprovizionată ca înaintea venirii ostrogoților. Necazul n-a fost acela că doi din cinci spărgători ai împresurării cădeau în mâinile oamenilor lui Theodoric, necazul venea din faptul că, prețurile urcând vertiginos din pricina pericolelor la care erau expuși neguțătorii, localnicii și-au terminat mai devreme sau mai târziu resursele de plată. Asediații nu mai aveau de unde atrage noi venituri, așa că ei cheltuiau fără a avea ce pune în loc. O vreme, plata s-a mai putut face în natură, apoi, însă, piața din Ravenna s-a prăbușit.

Chlorus a stat în toată această vreme la o distanță sigură de locul întâmplărilor, nefăcându-și simțită prezența decât atunci când avea impresia că nu și-a primit partea. În cazul acela organiza incursiuni brutale, mutila și ucidea. După care revenea în tabăra sa. Din când în când, mai ataca pâlcuri răzlețe de ostrogoți, pâlcuri ce se aventuraseră prea departe după hrană. Acestor mici ciocniri le făcea o reclamă uriașă și convingea ambele tabere că, în afara asediului Ravennei, mai aveau loc și mari bătălii pentru ca oștile lui Theodoric să poată rămâne pe poziții. Odoacru, agățându-se tot mai disperat de iluziile cele mai fantastice, a ajuns să-i scrie și împăratului Orientului despre isprăvile lui Chlorus, „cel mai de seamă general al Italiei”. Doar că, în spiritul vechii sale expectative, Zenon n-a reacționat nicicum la vestea că mai există cineva dispus să-l ajute pe „nefericitul patrician” aflat la ananghie.

Când asediații au devenit cu totul insolvabili, după o rezistență incredibilă de trei ani, Odoacru a trebuit să se predea. Se pare că și Theodoric era la fel de sătul de situație, întrucât a acceptat toate condițiile. Drept urmare, cei doi regi au ajuns coadministratori ai Italiei. Nici unul nu s-a declarat învingător, nici unul n-a fost obligat să se recunoască învins. Dar, puțin mai târziu, Odoacru a fost ucis și regele ostrogot a rămas singurul stăpân al Peninsulei.

Moartea lui Odoacru a fost punctul decisiv care l-a ajutat pe scrib să recunoască descendența Celui de Al Treizeci și nouălea. Un autor contemporan cu evenimentele, de origine hispanică, dar trăind deja de decenii în Italia, Traianus, povestește că „Odoacru ar fi fost ucis de un bandit: la un banchet, un general roman l-ar fi omorât drept răzbunare că un oștean de-al lui Odoacru l-ar fi ucis pe tatăl acelui general cu ocazia cuceririi Romei”. Fraza cam încâlcită a lui Traianus face din cel ce l-a eliminat pe Odoacru ba un criminal ordinar, ba un general roman. O descriere colorată a morții tatălui făptașului seamănă izbitor cu tabloul cunoscut al asasinării lui Terțius.

Dar legendele, bineînțeles pe măsură ce supraviețuiesc, devin tot mai încărcate. Motivul răzbunării, invocat de Traianus, este repede uitat în folosul extraordinarului, a spectaculosului, a mitului „Mâinii albe”, în plină creștere. Pe cale de consecință, Mâna albă îl va lichida pe călăul Imperiului Roman de Apus. Într-o „Istorie a sfârșiturilor”¹, un autor anonim leagă moartea lui Odoacru de cea a lui Nabona’ld, ultimul rege al Babilonului, și povestește cu toată seriozitatea cum cel ce l-a depus pe Augustulus a visat cu o noapte înainte o cruce sub care se afla o mână albă ținând o panglică pe care scria: „Tekel mane sefarsin”.

¹ Interesant pluralul acesta, „sfârșiturile”, care se referă bineînțeles la prăbușirea lumii. Dar de ce mai multe „sfârșituri”?

De fapt, situația a fost inversă: Cyrus l-a omorât pe fiu (Belșățer) și l-a surghiunit pe tată (Nabona'Id), în vreme ce Odoacru l-a ucis pe tată (Oreste) și l-a exilat pe fiu (Augustulus). Oricum, credința că Mâna albă l-a asasinat pe Odoacru va dura generații. Abia apoi se va povesti că însuși Theodoric și-ar fi eliminat rivalul. (Explicații ale acestor mutații se pot găsi foarte multe și scribul nu va mai insista asupra lor.)

Se pare că, nici în continuare, relațiile dintre Chlorus și Theodoric n-au reușit să se îmbunătățească. Al Treizeci și nouălea a rămas foarte puțin în preajma noului stăpân al Italiei și s-a retras din nou în sud. Theodoric va ajunge „cel Mare”, după ce va da coerență unui sistem administrativ muribund la venirea sa în Peninsulă. Chlorus - cu firea sa exclusiv distructivă - nu-i va putea sta alături. El va coborî în vechea sa ascunzătoare din Puglia, însă, dintr-un motiv pe care azi nu-l mai cunoaștem, va părăsi definitiv și acele locuri. Însoțit de mai mulți sau mai puțini membri ai bandelor sale, el își va face apariția, pe neașteptate, în cele mai diferite regiuni ale Italiei. „Viteazul general” era lipsit de scrupule și de milă. Este, totuși, adevărat că el nu omora și nu tortura din plăcere, ci doar spre a-și atinge scopurile: un trai cât mai bun și o viață cât mai independentă. Să trăiască bine nu reușeau decât puțini, să fii independent nu-ți puteai permite decât dacă erai mai tare, cel mai tare.

În timp ce dărâma și distrugea tot ce găsea din timpul Imperiului Roman de Apus, în vreme ce jefuia lăcașe valoroase de cult, prăda vile, incendia orașe, profana morminte, Chlorus nu uita că se revendică dintr-un imperator cu același nume și motiva distrugerile prin necesitatea înlăturării din drum a tuturor obstacolelor ce l-ar fi împiedicat să devină urmașul auguștilor. Imaginea sa naivă despre lumea pe care visa s-o stăpânească nu se

suprapunea nici o clipă cu simbolurile concrete, încă existente, ale imperiului ce agoniza. Practic, Chlorus nu făcea decât să contribuie din plin la distrugerea decorului propriului său vis.

Încă înainte de venirea ostrogoților, Al Treizeci și nouălea se interesase de soarta lui Romulus Augustulus. În mintea simplă a lui Chlorus se născuse gândul că ultimul împărat ar fi fost acela care l-ar fi putut investi cu insignele imperiale, după ce tentativa de apropiere de Zenon s-a terminat atât de lamentabil. Chiar dacă Oreste a trimis - nesăbuit! - însemnele la Constantinopol, împăratul Orientului va fi obligat, până la urmă, să i le dea înapoi. Dacă nu cu binele, atunci cu forța.

Căutându-l pe Augustulus, Chlorus îl găsi pe Țipor. Acesta era un evreu războinic. Nimic nu-l făcea să semene cu conaționalii săi: nici înfățișarea, nici obiceiurile. Când i se spunea acest lucru, Țipor protesta vehement: în primul rând, pretindea el, imaginea evreului doar negustor este o prostie - evreul este un călător care face și negoț, ceea ce e cu totul altceva. În al doilea rând, evreii au fost cei mai buni și cei mai siguri grăniceri ai secolelor de aur ale Imperiului Roman, evreul cel laș fiind o a doua prostie. Iar, în al treilea rând, faptul că nu-l interesau socotelile și afacerile, în general, nu era decât o dovadă, zicea, că face parte dintr-un popor în principal interesat de carte și abia apoi de cele lumești și mărunte. Toate trei argumentele nu i se păreau prea convingătoare lui Chlorus și nici celorlalți briganzi. Țipor a rămas un fel de cioară albă pentru ei, un tovarăș de nădejde, totuși un om altfel.

Evreul l-a ajutat mult pe Chlorus la organizarea supravegherii spargerii blocadei asupra Ravennei, dovedindu-i „generalului” cât îi era de necesar într-o acțiune mai complexă decât simpla jefuire a unui sat. Se pare că acela a fost momentul când s-au stabilit niște relații

speciale între cele două personaje: Al Treizeci și nouălea, cu înfățișarea-i spălăcită și cu chipu-i de copil, devenise totuși un personaj cunoscut. Locul său în imaginația oamenilor nu era încă stabil: faima cucerită în lupta împotriva oștii lui Theodoric, în timp ce Odoacru se retrăgea spre Ravenna, a venit împotriva curentului de satanizare a fiului lui Terțius. Se părea, la un moment dat, că între legenda oșteanului viteaz și cea a Mâinii albe nu există nici o legătură, fiecare referindu-se la altcineva. Până la urmă, era și bine așa: „marele general” luptase împotriva învingătorului și Chlorus risca să devină un erou prohibit de autorități. Așa că prestigiul „marelui general” s-a desprins încetul cu încetul de cea a bagaudului, constituindu-se, mai târziu, într-o epopee de sine stătătoare ce nu va mai trăda nici o legătură cu Mâna albă.

Și Țipor se afla în fața unei răscruci: în perspectiva tentației de a-l urma pe fostul adversar de baladă al lui Theodoric, omul care a permis supraviețuirea Ravennei, sau în perspectiva iluziei de a se îndepărta pe o cu totul altă cărare, aceea pe care o va fi urmat-o și brigandul. Dacă ar fi să urmărim strict evoluția celor două legende, ar trebui să observăm că evreul este tot mai prezent pe măsură ce Mâna albă se satanizează și tot mai absent la asediul Ravennei. (Țipor, care va ajuta la aprovizionarea cetății asediate, va deveni, cu timpul, mai degrabă un personaj hrăpăreț și demn de ură, până ce va dispărea, prin secolul VIII, cu totul.)

Și pentru Chlorus, evenimentele ce au dus la înlocuirea unui barbar cu altul în fruntea Italiei n-au avut decât darul de a forma o largă paranteză în drumul său. În fond, toate astea n-au făcut parte din jocul lui decât în măsura în care l-au ajutat să-și impună punctul de vedere și să-și rotunjească rezervele. (Se știe că Al Treizeci și nouălea a fost foarte zgârcit: asemenea unor animale de pradă, el

avea tendința de a-și ascunde capturile în scorburi și în pământ. Dacă, la început, „viteazul general” va face asemenea lucruri din înțelepciunea cumpătății, Mâna albă va găsi cele mai incredibile tainițe unde să-și îngroape prăzile, multe dintre ele nemaipucând niciodată să iasă la suprafață. În curând va sosi și momentul când Al Treizeci și nouălea va considera întreaga Italie cămara sa secretă și, se va spune, nu va exista regiune unde Chlorus să nu dispună de alte arme și de alte bogății din locurile doar de el știute. De multe ori, povestește legenda, omora și martorii care au avut acces la secretul ascunzătorilor sale. Cu timpul, această teaurizare se va transforma în avariție. Și, fiindcă și evreul intrase în ecuație, caracteristica eroului principal va trece asupra sa.) Relația dintre Chlorus și Țipor se va dezvolta în economia mitului, pe măsură ce rolul Celui de Al Treizeci și nouălea va deveni tot mai malefic. Lucrul este evident și scribul nu-și poate reprima gândul că poate Țipor nici n-a fost mai mult decât un ornament abstract al portretului protagonistului, deși evreul războinic a făcut parte dintre bagazii lui Chlorus, fiind atestat în mai multe variante ale poveștii.

De la puțin timp după despărțirea de Theodoric, prin 494, și până la trecerea lui Clodowig la catolicism, în 498, drumurile lui Chlorus sunt marcate doar după dâra de nenorociri lăsate în urmă. Deja din perioada aceea, Al Treizeci și nouălea era mânat nu de dorința de a o duce mai bine și de a avea a se teme de mai puține, ci de lăcomia ce-l chinuia tot mai nemilos.

Lui Chlorus îi trebuiau tot mai multe lucruri (aproape indiferent ce) spre a le ascunde. Se zvonea în epocă - și nu fără ceva temei - că în Peninsula existau, datorită osârdiei brigandului, mai multe valori materiale dosite prin peșteri și scorburi, decât la suprafața pământului. Oricum, totul

trebuia să fie ascuns, necunoscut de alții, „pus bine”. În Liguria, Chlorus ar fi descoperit o adevărată cetate subterană, un templu păgân transformat de primii creștini în loc de refugiu. Un spațiu ideal pentru depozitele Celui de Al Treizeci și nouălea. Dar Chlorus nu avea încredere în taine cunoscute de prea multă lume. Drept urmare, a distrus acel lăcaș subteran, după ce a cărat din el ceea ce i s-a părut cât de cât de folos sau refolosibil. Chlorus nu dorea să rămână sărac nici după inevitabilul sfârșit al lumii...

Totuși, drumurile Celui de Al Treizeci și nouălea mai aveau și un alt scop, și anume unul foarte precis: de a-l căuta, găsi și convinge pe surghiunitul Romulus să-i transmită puterea. Legende sunt foarte darnice în variante asupra acestui subiect, însă scribul este convins că *toate* sunt apocrife. Pentru istorici, Romulus, numit și Augustulus, reprezintă o piatră de hotar de cea mai mare importanță, dar, din clipa când personajul își depășește această menire, el nu mai este interesant și se descompune ca un fum. Chiar dacă Odoacru nu l-a omorât, ca pe tatăl său, pentru istorie el este ca și mort începând cu secvența când a fost depus. Tot ce se mai știe despre Romulus este că i s-a fixat un domiciliu forțat în Campania. Foarte puținii poeți care au încercat să-l pună în centrul unor tragedii s-au pierdut și ei în ceața unde s-au avântat să-l caute. Doar Chlorus l-ar fi găsit. Dar și peste Chlorus au trecut anii, doar Romulus a rămas un copil. Ceea ce este încă un argument în favoarea credinței scribului că toate acele povești în care Romulus îi oferă Celui de Al Treizeci și nouălea un inel cu sigiliu imperial, păstrat ca prin farmec, reprezintă numai dorințe, nu și adevăruri. De aceea, scribului nu i se pare atât de interesantă descrierea întâlnirii dintre cei doi, ci,

mai degrabă, căutarea lui Romulus de către Chlorus.¹ Iar faptul că, atât înaintea ipoteticei întâlniri (în toate variantele ei), cât și după ce aceasta ar fi avut loc, Al Treizeci și nouălea ar fi continuat demersurile încăpățănate de a se vedea „pus în drepturi”, dovedește că întrevederea, chiar și de ar fi fost reală, nu a produs un impact atât de important pe cât ar fi trebuit, nereușind nici măcar să distorsioneze traiectoria lui Chlorus în următoarele sale încercări.

Că întâlnirea se amâna sau că ea nu s-a desfășurat așa cum și-a dorit-o Al Treizeci și nouălea o dovedește și falsul pe care un Chlorus disperat nu s-a sfiit să-l pună la cale. Prin 494, încurajat de faptul că pe tronul Imperiului Roman de Răsărit se afla un nou august, după ce Zenon l-a dezamăgit neoferindu-i nici o șansă, Chlorus i-a trimis o solie împăratului în funcție și i-a comunicat foarte limpede că, în virtutea descendenței proprii și a desemnării obținute de la „predecesorul” său, Romulus, el, Chlorus, a acceptat

¹ De aceea? Nu numai de aceea. Există pe undeva o teamă superstițioasă ce face parte din lada de unelte a scribilor: aceea de a nu intra în ceața în care s-au pierdut înaintea ta, în mod dovedit, alți meșteșugari ai cuvântului. Acest tabu constituie o regulă de bază a meseriei. Sigur, cineva „de afară” ar putea veni cu argumentul că marii scriitori n-au cunoscut terenuri interzise și că s-au remarcat tocmai în incursiunile făcute pe cărări virgine. Numai că o cărare nouă nu este o cărare pe care au dispărut alții, ci una necălcată de alții. Ar mai fi, desigur, și cei ce demitizează, cei ce găsesc noi valențe unor tipare încetățenite, cei ce arată că, de fapt, albul nu este decât un negru decolorat, iar verdele un roșu interzis. Dar nici aceștia - cu tot nonconformismul lor - nu vorbesc decât despre adevăruri cărora li s-a permis să iasă la lumină (poate într-o altă lumină, poate în imagini deformate). Nici cei mai curajoși (deși aici nu este vorba câtuși de puțin de curaj), nici aceștia n-au mai îndrăznit să testeze încă o dată ceața, fără a fi pedepsiți ca și predecesorii lor. Legile breslei scribilor, la fel ca legile oricărei bresle, nu trebuie subapreciate.

Din exterior, desigur, se pot spune multe. Scribii ascultă politicoși și-și văd de ale lor.

să preia Imperiul Roman de Apus, cerându-i politicos, însă ferm, „fratelui din Orient” să-i returneze insignele imperiale, trimise din greșeală de un barbar, care a și plătit, între timp, cu viața pentru marea obrăznicie.

Nici de data asta solii nu s-au mai întors. Constantinopolul părea un zid în care Chlorus lovea cu exasperare, fără a-i putea disloca nici o cărămidă. Singura reacție a fost că Anastasius, noul împărat, l-a rugat pe Theodoric să-l lichideze pe copilul¹ ce constituia, prin nesăbuiința sa, întotdeauna o primejdie pentru Peninsulă. Iar după ce aceasta s-ar fi întâmplat, împăratul ar mai fi omorât vreo trei Romulus Augustulus. (Se pare că, după ani, ar mai fi apărut uzurpatori pe această temă, însă descendența singură nu mai avea valoare, în lipsa unei forțe militare convingătoare.)

Toate astea n-au avut darul de a i-l face mai drag pe Al Treizeci și nouălea lui Theodoric. Mâna albă a devenit un fel de sperietoare oficială, un asasin bolnav, un avar rapace și un jefuitor fără scrupule. Banda lui de briganzi nu avea nimic în comun cu tâlharii „omenoși”, cei ce se ascundeau după o motivație nobilă, „luând de la bogați pentru a da la săraci”, justificându-și acțiunile după o filosofie oarecare. Chlorus nu mai reprezenta în Italia decât un simbol al răului: el n-a fost prins, n-a putut fi ucis, însă s-a ales cu o asemenea faimă, încât rămânerea lui în Peninsulă devenise o aventură. La început, pe măsură ce renumele i se consolida, Al Treizeci și nouălea n-a luat toate astea prea în serios. Dimpotrivă, era măgulit că i se dă atenție, că prezența sa într-un anume loc naște panică, doar zvonul apropierei sale fiind în măsură să dezarmeze pe oricine. Apoi, însă, și primejdiile au început să se însumeze și Chlorus se îmbarcă și plecă pe Mediterana. Cu ce intenții a

¹ Nici în aceste variante Romulus n-a mai crescut, rămânând tot copil sau chiar copilaș...

părăsit Peninsula este greu de știut: intenționa să facă piraterie, a dorit să cuture Orientul, vestit pentru bogățiile-i fabuloase, spre deosebire de Occidentul secătuit, a vrut să-l înduplece personal pe Anastasius să-i dea „cu binele” insignele imperiale? Că Orientul era cel ce-l atrăgea este probabil, dat fiind că, peste puțin timp, va participa la marea expediție împotriva Constantinopolului.

Oricum, în loc să ajungă în Răsărit, Chlorus a debarcat în curând în... Provența. Ceea ce dovedește că a ocolit, în sud, prin Sicilia. Viața pe mare nu i-a priit Celui de Al Treizeci și nouălea. El căuta un pământ sigur, unde să se poată refugia, unde să se poată ascunde, unde să-și poată îngropa comorile, unde să stea și să-și admire cele două cărți de care nu se despărțea niciodată. Degeaba l-a instigat Tipor să continue viața pe mare, să caute o insulă de unde să-și organizeze incursiunile și unde să se simtă acasă, asemenea insule sigure nu se găseau în Mediterana, iar ambarcațiunea însăși nu era de cele mai multe ori altceva decât o capcană: de pe vas nu puteai fugi, pe vas nu aveai unde te ascunde. Marea nu era făcută pentru Chlorus.

În schimb, își făcu apariția în mausoleul creștinat din Narbo și se ascundea tot mai des în două mănăstiri nu foarte apropiate una de alta: Lerins și Ferme zu Chiuso. Lerins fusese ctitorită la începutul secolului de către Sfântul Honoratus din Arles pe una dintre cele două insule cu același nume. Chlorus găsi că locul e predestinat și, o vreme, cât mai cochetase cu pirateria, intenționase să rămână definitiv acolo. Insula mai mare îi asigura adăpost și oferea vechi fortificații tocmai bune pentru planurile sale. Peste secole, aici vor fi ținuți ostatici „Masca de fier” și generalul Bazaine. La sfârșitul veacului al cincilea insula era căutată și de alți proscriși. De multe ori, luptele dintre ei

erau mai crâncene decât ambuscadele de aiurea, fiindcă insula mai mare era un fel de seif unde se înghesuiau mai mulți tâlhari să-și țină prăzile și, atunci când unul era înfrânt, el își pierdea toată agoniseala unor jafuri de ani de zile. De aceea, cu mult mai sigură era insula mai mică, unde se afla mănăstirea. Din cine știe ce motive, aici viața călugărilor nu era tulburată și diferiții năvălitori o ocoleau.

A doua mănăstire, Ferme zu Chiuso, loc binecuvântat de Dumnezeu, era - și, slavă Domnului, mai este și azi - în vârful unui munte din Alpii Ripuari. Locul era greu accesibil, înconjurat de stânci, dar, odată ajuns, te găseai într-un peisaj cu totul surprinzător, unde frigul dispărea - în ciuda altitudinii - și o vegetație bogată, verde în tot timpul anului, te făcea să uiți greutatea drumului și tot ceea ce-ți mai putea aminti de lumea din care ai venit. (Clima cu totul neobișnuită de pe acel vârf de munte a fost interpretată drept un dar supranatural.)

În ambele locuri, Chlorus a fost bine primit și s-a simțit, la rândul lui, bine printre călugări. Numeroasele cărți îl intimidau și migălosul meșteșug al copiștilor îl făcea să le urmărească ore în șir măiastra trudă. Al Treizeci și nouălea își găsea aici liniștea și stătea apoi să se uite, pe furiș, la cele două cărți ale sale. După fiecare mas într-una dintre cele două mănăstiri, avea impresia că filele *tomurilor lui* s-au modificat, că desenele înfățișau alte minuni și că scrisul era parcă mai mare sau mai rotund. (Scrisul însuși nefiind decât tot un desen pentru Chlorus.)

La început, își imaginase că la mănăstirea Lerins va fi în stare să-și stabilească baza mult dorită, vizuina unde să-și ascundă nenumăratele comori. Însă foarte repede trebui să recunoască inutilitatea și imposibilitatea unui asemenea plan. Când se afla în mănăstire, toată viața de afară i se părea deșartă și nu mai era în stare să fie omul decis până la crimă în atingerea unor scopuri ce, de acolo, din chilli, i

se păreau plictisitoare. Ciudat sentiment! În principiu, plictisitor nu poate fi niciodată un scop, ci doar mijloacele atingerii lui. În principiu, scopurile, să mai spunem, nici nu există în mod concret, ele nu sunt decât iluzii, în vreme ce doar eforturile de realizare sunt foarte concrete, însă, de la altitudinea mănăstirii, pe Chlorus îl plictisea până și ideea. (Asta nu i se întâmpla niciodată „jos”. Dar poate că, uneori, prea multa lui activitate era ea însăși dornică de o pauză, de odihnă. Și, poate, tocmai atunci își găsea un pretext oarecare de a fugi din nou în munți, la mănăstiri. Sufletul lui îi cerea atunci să uite. Și, fără să-și dea seama, voința i se supunea.)

Cu atât mai eficient devenea imediat ce se întorcea printre briganzii lui. Aceștia îl acceptau din două motive: în primul rând, pentru că mai multe încercări de revoltă împotriva autorității Mâinii albe s-au soldat cu pedepsirea bestială a imprudenților, la fel cum s-a întâmplat și în cazul a trei atentate nereușite. Mâna albă nu putea fi ucisă. În al doilea rând, Chlorus a ajuns să fie socotit un fel de mascotă a succesului în îndeletnicirile criminale. Câteva tentative făcute în lipsa lui sau în pofida lui s-au terminat lamentabil, în vreme ce acțiunile sale s-au soldat mai întotdeauna cu rezultate dintre cele mai profitabile. Al Treizeci și nouălea însuși era capabil să iasă (și să te scoată) din situațiile cele mai îngrozitoare.

Cele două mănăstiri nu erau decât visele lui Chlorus. De nenumăratele sale doruri se lega și sentimentul că Lerins și Ferme zu Chiuso nici nu există, că ele nu se reflectă decât în speranțele cele mai intime, că timpul petrecut acolo, în tăcere și vrajă, nu se desfășura decât în somn, într-o altă lume, într-o fractură a timpului.¹

¹ Ferme zu Chiuso reprezintă pentru scrib „Biblioteca Totală”, dar primele informații despre mănăstirea întemeiată la sfârșitul secolului al IV-lea sunt conținute în legenda lui Chlorus. „Biblioteca Totală” nu

Dar nu numai Al Treizeci și nouălea era puternic impresionat de cele două mănăstiri: și călugării erau marcați de prezența aceluia personaj straniu, cu un renume atât de înspăimântător, despre care umbla vorba că ar reprezenta una dintre încarnările diavolului pe pământ, tânărul, dacă nu urât, atunci șters, înspăimântând regiuni întregi prin crimele-i oribile, prin cruzimea-i rece, prin ignorarea totală a sentimentului de milă. Și, înconjurat de acea aură tot mai constantă de ticăloșii neobișnuite chiar și într-o epocă prin excelență ticăloasă - după cum se tot repeta peste tot -, Chlorus venea la mănăstire, tăcea mai tot timpul, părea spășit, aducea daruri bogate. Nu se poate ca diavolul să înzestreze o ctitorie a lui Dumnezeu, își spuneau călugării și îi acordau refugiu și liniște. Cu vremea, s-au obișnuit atât de mult cu el încât, atunci când un stareț de la Ferme zu Chiuso² află că Al Treizeci și nouălea nu s-a sfiit să atace și să prade și mănăstiri sau biserici, unele dintre obiectele jefuite adunându-le apoi în cele două locuri pe care le respecta, călugării refuzară să creadă adevărul și-l înduplecară pe superiorul lor să alunge dovezile. Abia

cunoaște teme, trebuie doar să știi ce și unde să cauți, trebuie să știi s-o întrebi. Totuși, despre ea însăși, mănăstirea povestește cu mare zgârcenie și din pricina acestei pudori nu știm încă nici azi cine a fost fondatorul. (Sau nu s-a priceput încă nimeni să caute, să pună întrebarea potrivită?)

O ipoteză - ascunsă după mai multe tabuuri - insinuează că însuși Mâna albă ar fi fost ctitorul mănăstirii. Un ctitor blestemat. Dacă acesta ar fi adevărul, am găsi un motiv rezonabil pentru tăcerea asupra originilor lăcașului de la Ferme zu Chiuso. Iată un subiect delicat. O stemă abia descifrabilă pe urmele primului zid (?) ar putea fi semnul Confreeriei Mâinii Albe: o mână cu o sabie cu două tășuri.

² Bernard din Berna, după o tinerețe aventuroasă, a ajuns stareț între 497 și 503 și, mai târziu, episcop. A murit în timpul unei epidemii, în anul 510. Aspirațiile sale la scaunul pontifical rămân nedovedite. Poate că prostul său renume provine din propaganda rivalilor săi, dar acesta este un alt roman. Din același motiv, la fel de neclar rămâne rolul lui Bernard din Berna în Marea Schismă.

mult mai târziu, Sfântul Isidor din Lerins va începe să-l descrie pe Chlorus în lumini negre și îi va desăvârși portretul pentru posteritate. Numeroasele descrieri contemporane Mâinii albe vor dispărea, iar el va deveni când „Fiul ciumei”, când „Sabia cu două tășuri”, când „Solul diavolului pe lângă Ef”.

Despre „Ef”, scribul va vorbi în curând. „Sabia cu două tășuri” provine din vremea când, negăsind un limbaj comun cu Theodoric, așa cum reușise să stabilească relații cu oamenii lui Odoacru, Al Treizeci și nouălea a părăsit Italia. O revoltă împotriva noului stăpân al Peninsulei, Chlorus nu s-a priceput să organizeze. Fiul lui Terțius a fost întotdeauna un om de execuție, nu unul de concepție. Cetele lui de tâlhari nu puteau emite pretenții împotriva uriașei armate de ostrogoți. Cele câteva încercări nereușite de asasinat n-au venit din partea lui Chlorus. Revolta și înfrângerea acestuia în fața lui Theodoric n-au avut loc decât în baladă. Al Treizeci și nouălea n-a plecat să-și caute noi teritorii de jaf decât după ce s-a asigurat că a lăsat în urmă în Peninsulă nenumărate comori ascunse și știute doar de el. Cea mai mare parte a tezaurului - așa cum am arătat - a intrat în uitare o dată cu moartea celui ce l-a îngropat și Italia este și astăzi un seif neștiut, comorile lui Chlorus aflându-se, în mare parte, încă sub pământ.

Pe regele franc Clovis sau Clodowig se pare că Al Treizeci și nouălea l-ar fi întâlnit personal. Clovis, în incursiunile sale tot mai insistente, ar fi ajuns la Lerins, iar bagaudul l-ar fi convins să treacă la catolicism. (Dar Chlorus însuși a făcut acest pas? Iată, poate, cea mai mare enigmă a vieții lui. Puținii săi biografi nu se pot pune nici ei de acord. Clodowig - Clovis - trece în 498/499 la catolicism. Asta în vreme ce majoritatea noilor creștini din rândul barbarilor sunt arieni. Dar Chlorus, una dintre „încarnările diavolului”, nu ar face nici un serviciu. Ideii dacă ar adera la ea. Legăturile

personajului cu cele două mănăstiri, precum și cu noul catolic Clodowig nu par suficiente. Până să fie satanizat întru totul - câteva generații mai târziu -, Chlorus rămâne în afara oricărei credințe. Dacă există într-adevăr o logică în viața personajelor - lucru de care scribul se îndoiește profund -, atunci păstrarea lui Chlorus în indiferența lui ideologică este de înțeles, chiar lăsând la o parte necesitatea acestei situații din punctul de vedere al Bisericii. Sfântul Isidor n-a avut excomunicarea cui s-o pretindă: nu poți fi exclus dintr-un cerc în care n-ai pătruns.) Pe de altă parte, cele două mănăstiri și relațiile cu Clovis fac foarte probabilă convertirea Celui de Al Treizeci și nouălea. Aici este, însă, poate locul de a aminti un incident atribuit de Rufinus lui Chlorus, incident ce va avea două urmări. Este vorba de răspunsul pe care l-ar fi dat Al Treizeci și nouălea când a fost acuzat de cruzime până la bestialitate de către un episcop. (Desigur, cuvântul „sadism” nu exista încă, dar noțiunea da.)

— Eu omor și torturez cu un scop, ar fi răspuns brigandul, dar voi vă delectați zi de zi, fără încetare, cu imaginea unui om pe cruce, cu nenumăratele martirii pe care nu încetați să le desenați. Suferințele și schingiuirile unor bărbați și ale unor femei vă duc până la extaz.

Drept răspuns, episcopul ia în derâdere bâlbâiala și sărăcia vocabularului aceluia păcătos.

Prima urmare este că Ordinul Mâinii Albe, o confrerie creștină timpurie, nu va permite chipul cioplit. A doua urmare se referă la un descendent eretic al lui Chlorus, care îl va cita copios.

Oricum, rolul lui Chlorus în convertirea regelui franc nu este cu nimic dovedit, chiar dacă această convertire va avea o importanță mai mare decât își putea imagina cineva la acea oră. În schimb, e sigur că Al Treizeci și nouălea l-a urmat câțiva ani pe regele franc în toate expedițiile aceluia.

Când, la cumpăna secolului al șaselea, Clodowig se îndreaptă spre Constantinopol, sfârșitul lumii pare să fi venit. Ceea ce nu jefuia Clovis era distrus de „haita de hiene” ce urma de fiecare dată armata francă. Chlorus oricum nu poate să transporte tot ce fură de la niște populații gata înfrânte, așa că are grijă să-i trimită lui Clovis cadouri consistente pentru a pecetlui înțelegerea dintre ei: armatele înaintează, luptă, cuceresc și jefuiesc, însă rămân de fiecare dată în urma lor suficiente avuții, chiar și în locurile cele mai prăpădite, avuții ce nu ies la iveală decât ca rezultat al activității marelui specialist al jafului, Chlorus. Acesta schingiuește și omoară până ce dă și de ultimul ban ascuns, de ultimul sac de grâu, de ultima bijuterie. Al Treizeci și nouălea procedează sistematic și orașele slăbite și demoralizate, după ce a trecut armata peste ele, nu mai sunt în stare să se opună și „haitelor de șacali”. Faima acestora este atât de cumplită încât numeroase porți de cetăți se deschid doar la promisiunea regelui că Al Treizeci și nouălea nu va trece și el peste înfrânți.

Armin Greenfeeld, bun cunoscător al epocii și biograf al lui Clovis, se întreabă, pe bună dreptate, dacă și drumul expediției francilor împotriva Constantinopolului este presărat cu comori ascunse. Fiindcă, dacă e să luăm de bune legendele după care Mâna Albă ar fi îngropat în Italia atâtea și atâtea bunuri jefuite, este de crezut că și în vremea cumplitului marș în urma armatei france ar fi continuat același obicei. Folosindu-se de itinerarul lui Clovis spre Orient, Greenfeeld a încercat să scoată la iveală asemenea comori ascunse (în special drept argumente ale justiției reconstituirii drumului francilor). Dar, până la urmă, ceea ce a dezgropat s-a dovedit a proveni din cu totul alte perioade istorice, chiar dacă arheologul a pretins că obiectele mai vechi decât cele din secolul al cincilea nu erau decât tot prăzi ascunse de Chlorus.

Anastasius a fost cel care a făcut din Constantinopol cetatea cea mai fortificată cunoscută până la el. Zidurile erau mai multe, mai late și mai compacte. La o adică, intrarea în cetate nu era decât un sistem bine gândit de obstacole. Tot la nevoie, se puteau folosi galerii secrete, apte de a permite ieșiri surprinzătoare dintr-un asediu, astfel încât o armată întreagă să poată apărea, în mod inopinat, în spatele forțelor de împresurare. Alte coridoare subterane mărunte erau predestinate ieșirii unor soli sau a unor iscoade și revenirii lor în mod la fel de tainic. Gurile acestor galerii erau bine camuflate și nu erau cunoscute decât de foarte puțini inițiați. Un labirint întreg se întindea pe sub cetate și își desfăcea brațele până hăt, departe. Chiar dacă ar fi reușit cineva să descopere o intrare externă, fără o hartă bună a galeriilor n-ar fi reușit să mai iasă la suprafață. Plăcerile unor asemenea căi depășeau simpla lor utilitate și deveniseră parte a unei științe oculte, mereu uitată și mereu redescoperită. În Egipt, constructorii au plătit de cele mai multe ori cu viața păstrarea secretului, deși erau puțini și meseria lor nu era știută decât de o minoritate. Mai târziu, jocurile acestea au fost redescoperite și de la pythagoreieni, de la Zamolxis și chiar și de la tradițiile cetății minoice. Primii creștini au preluat și ei satisfacțiile aspre și îmbătătoare ale labirinturilor. Redescoperirile sunt întotdeauna parțial fidele. Când n-au mai avut nevoie să se ascundă în catacombe, întotdeauna au mai existat și secte interzise sau dornice de a nu ieși la suprafață. Creștinii, la fel ca și evreii, au început să clădească labirinturi ezoterice. Evreii s-au înconjurat de rafturi de biblioteci și de discuții, creștinii de etajere de natură. Totul devenise un peisaj înșelător, și osificarea acestor lumi va dura multe secole. Plăcerea lui Anastasius de a-și fortifica la nesfârșit cetatea provenea indiscutabil și

din necesitate și prudență, însă s-a concretizat în aceeași măsură și în bucuria labirinturilor. Planurile nu i se mai terminau. În principiu, furia zidurilor, a canalelor, a galeriilor și a podurilor, a turnurilor și a meterezelor se înfăptuia prin acapararea unei armate uriașe, armată ce lucra și avea ce mânca, nu era ocupată cu tâlhăriile și era gata oricând să se folosească de cele realizate pentru a apăra cetatea. De acest lucru avea să se convingă și Clodowig: dacă marșul său spre Orient nu s-a lovit de nici un obstacol cât de cât serios, drumul i s-a terminat la Constantinopol. Aici francii n-au reușit să intre.

Chlorus, aflat mereu în urma lui Clovis, a ajuns și el, până la urmă, sub zidurile cetății lui Anastasius.¹ Dar cetele lui nu se simțeau bine alături de o armată strunită de un conducător decis. Așa s-a întâmplat în încercarea eșuată de a se apropia de oastea lui Theodoric, așa s-a întâmplat și cu francii. Conflictele continue dintre bagauzi și soldați s-au terminat prin dispariția celor dintâi: fie că Mâna Albă a intrat în cetate singur, trădându-și ortacii, fie că a pătruns în Constantinopol împreună cu oamenii săi, trădându-l pe Clovis. Încă înainte de ridicarea asediului, îl găsim pe Al Treizeci și nouălea lucrând la consolidarea unor metereze. Ce s-a întâmplat cu ceilalți bagauzi nu vom mai afla niciodată. Singur Țipor reapărând peste ani, în preajma bătăliei de la Vouille. De altfel, întreaga ședere a lui Chlorus la Constantinopol rămâne o altă perioadă controversată din

¹ Constantinus Chlorus a colonizat cu aproape două sute de ani în urmă francii în Imperiu. Chlorus, Al Treizeci și nouălea, i-a dus până sub zidurile Constantinopolului, va spune același Armin Greenfeeld. În primul și în primul rând, dacă a condus cineva pe cineva, atunci acesta a fost Clovis și în nici un caz Chlorus. Și, apoi, informațiile pe care le deținea Al Treizeci și nouălea despre „strămoșul” său făceau parte din „imperiu”, din „visare”, din „legendă”. Expediția împotriva lui Anastasius era un lucru foarte concret. Paralela este forțată din toate punctele de vedere.

viața lui. Cert este - sau cel puțin așa se pretinde - că la Constantinopol Al Treizeci și nouălea ar fi lucrat el însuși la fortificații, pentru prima oară în viață angajându-se la o „muncă onorabilă și cinstită”. În general, vorbindu-se despre trecerea lui Chlorus împreună cu Clovis la creștinism cu doar puțini ani înainte, efectul acestui act s-ar fi dovedit purificator asupra Celui de Al Treizeci și nouălea. Ceea ce nu este în nici un caz credibil, dacă ne amintim doar de grozăviile săvârșite de oamenii Mâinii Albe în timpul expediției lui Clodowig în Orient. Și nici ceea ce va face Al Treizeci și nouălea în continuare nu va diferi prea mult. Nu s-a schimbat nimic, ne aflăm doar într-o altă etapă. Mai mult chiar, dacă e să confruntăm tabelele cronologice, regele franc s-a botezat cu puțin înainte de a porni marșul de jaf. Convertirea meșteșugită a lui Chlorus la o viață „onorabilă și cinstită” trebuie căutată altundeva. (Nici ipoteza după care ar fi trebuit să se ascundă, fiind căutat și de o tabără și de alta, nu i se pare scribului suficientă.) Al Treizeci și nouălea lucra de dimineața până noaptea la zidurile Constantinopolului împresurat, era șters și cuminte, era fericit, la fel ca toți tovarășii lui de muncă, atunci când își primea porția de mâncare. Nimeni n-ar fi putut bănuî în figura aceea spălăcită pe cel ce a băgat spaima în jumătate din Imperiul de Apus, nimeni n-ar fi putut bănuî că omul acela, ce trudea din greu pentru o bucată de pâine, era mai bogat decât un rege, că avea îngropate în locuri doar de el știute comori ce au aparținut odată atât patricienilor cât și căpeteniilor barbare, negustorilor sirieni sau hangiiilor armeni, că revendicase de mai multe ori insignele tronului Occidentului. Sigur, Chlorus spera și pe mai departe să-și satisfacă ambițiile, însă nu reușea să ajungă la Anastasius. Pe de altă parte, nici nu era atât de prost să se expună, precum solii trimiși, care nu s-au mai întors niciodată. Chlorus aștepta o ocazie. (Răbdarea aceasta ni-l dovedește,

totuși, altfel decât a fost descris: impulsiv, incapabil de a se reține, de a sta la pândă. Dimpotrivă, Al Treizeci și nouălea a fost o fire calculată și rece: el era apt de a-și pregăti cu migală, vreme îndelungată, acțiunile.)

Chlorus aștepta o ocazie și, până atunci, după ce-și termina treaba, scruta valea cuprinsă de întunericul nopții, apa aceea mare ce nu i se părea diferită de cea care se vedea de la fereastra chiliei sale de pe Insula Lerins. Nimic nu e altfel într-un loc ca într-altul. Nici un om nu e diferit de ceilalți. Fiecare reacționează elementar în fața fricii, fiecare vrea să mănânce, să iubească, să-l supună pe un altul. Oamenii și seamănă între ei, ca animalele. Cât fusese copil și păscuse vite și oi, reușise să deosebească mai bine un berbec de altul decât adulții între ei. În aceeași turmă găsea mai multe nuanțe de culoare decât la locuitorii unui sat. Aceștia au (aproape) toți doi ochi, nas, două urechi, o gură cu mai mulți sau mai puțini dinți. Se deosebeau doar schilozii: cei fără un picior, cei fără un deget, cei fără dinți. *Cei ce n-aveau ceva*. Ici-colo, cei ce aveau ceva în plus: de exemplu, o femeie cu trei mâini, dusă din bâlci în bâlci. Sau corciturile între specii. Dar astea erau destul de rare. Pe oameni aproape că nu ai cum să-i deosebești. Toți sunt la fel. Și peisajele sunt toate la fel. Nu există decât *ei* și *eu*. *Eu* trebuie să trăiesc și vreau s-o duc cât mai bine. Ca să se întâmple asta, mă opun *lor*. În clipa când mă aliniez între *ei*, mă opun *mie*. Asta e clar: *eu* nu trebuie să fiu niciodată dispus să îi înțeleg, în clipa aceea mă anulez *pe mine*, fiindcă și *ei* sunt împotriva *mea*. Adică *eu* împotriva *mea*. Așa ceva nu se poate. Așa ceva nu se poate accepta. Așa ceva nu e omenesc, se sugestiona. Toți oamenii seamănă între ei, poți să-i și confunzi. Pe *mine* nu mă confund nici în vis cu *ei*. Și, atunci, cum să mă pun în pielea lor? Și de ce? Treburile astea i se păreau lui Chlorus absolut clare. Doar la Ferme zu Chiuso dusesse, în limba sa imposibilă,

interminabile discuții cu starețul, apt de a-i pricepe spusele. Acela îi explica încăpățânat că tocmai de la înțelegerea că *eu* sunt *ei* începe creștinismul. Este sigur că pe vremea aceea Chlorus nu era încă botezat, dar oricum nu pricepea ceea ce voia să explice sfântul. Al Treizeci și nouălea era incult, vorbea foarte rău, căra peste tot după el două cărți pe care nu știa să le citească, era lipsit de înțelepciunea lecturilor, însă văzuse și trăise multe. Inteligența-i era pragmatică, tot ceea ce nu se putea aplica imediat în favoarea cuiva i se părea o prostie. Excepție făceau doar lucrurile care puteau să-ți trezească melancolia: cărțile ca obiecte, furia mării, luxul unei reședințe princiare. (Nu mobila, nu obiectele, ci atmosfera unei asemenea locuințe.) Religia nu făcea, pentru el, parte din ceva ce-i putea zgândări melancolia. Viața și moartea trebuiau rezolvate cu sabia în mână. Probleme eschatologice Mâna Albă nu știa să aibă. Și în nici un caz nu aștepta rezolvarea lor de la religie. În timpul Marii Schisme, Mâna Albă și-a mai amplificat apelativul: „Sabia cu două tăișuri”. Asta pentru că el lovea și în catolici, și în arieni. În numele unor deosebiri pe care nici nu le înțelegea, dar care nici nu-l interesau. Chlorus ucidea și prăda când într-o parte, când în cealaltă. Pentru el, orice pretext era bun spre a mai putea organiza un jaf, iar schisma îi oferea și ea prilejuri nesfârșite.

Cât timp fusese zilier la fortificațiile lui Anastasius, Chlorus nu încetase să urzească planuri de a-l întâlni într-o poziție favorabilă pe împărat. Titlul atât de dorit nu i-ar fi adus nici o favoare practică și el știa asta foarte bine. Dar „împărat” însemna unul dintre lucrurile ce-l puteau pune pe gânduri, ce-l făceau să viseze, ce-l aduceau într-o stare când uita de toate. „Împărat” era sinonim cu atmosfera nostalgică din chilia de la Lerins sau cu cea din biblioteca

de la Ferme zu Chiuso, cu reveria din după-amiezile din vila patriciană din Puglia, cu lumina degajată de un colier frumos sau de o piesă de sticlărie veche, precum acele carafe scumpe care se mai făceau în atelierele rudimentare de lângă Colonia. „împărat” însemna ceva mistic, ceva ce scăpa de sub controlul pragmatismului diurn. Poate de aceea nici nu știa cum se ajunge la împărat, poate de aceea nici nu au apucat solii săi să-l întâlnească pe Zenon și nici pe Anastasius. Poate de aceea nu era în stare să dea de noul împărat, chit că se afla deja de atât timp la Constantinopol. Prudența îi impunea nici să „nu dea buzna”, dar alte căi el nu cunoștea. Poate că împăratul nu era o ființă umană, așa cum s-au dovedit a fi Odoacru sau Theodoric. Sau Clovis. Nici de Romulus n-a reușit să se apropie, chit că l-a căutat atât. Împăratul este ceva ce nu se materializează decât atunci când vrea, concluzionă Chlorus. În prezența lui, Anastasius n-a dorit să se materializeze decât o singură dată. Venise, inspectase meterezele, dispăruse. Erau atâția însoțitori în jurul lui, încât nu aveai cum să stai de vorbă cu el. (Și chiar dacă ar fi dat de un prilej propice, cum să se fi înțelea Al Treizeci și nouălea cu împăratul? Ceea ce vorbea Chlorus nu era nici greacă, nici latină și nici o altă limbă cunoscută. Când nu vorbea cu sabia, Chlorus se exprima într-un grai de el inventat și din care ceilalți mai mult ghiceau sensuri aproximative.)

Din clipa aceea, pentru Al Treizeci și nouălea, religia devenise ceva ce stabilea locul fiecărui muritor în societate: unul se născuse pentru a deveni bagaud, altul spre a fi soldat, al treilea servitor. Atât timp cât te mulțumești cu rolul primit, totul e în regulă. Cum vrei să fii altceva, ai numai necazuri. De pildă, dacă s-ar fi apropiat de Anastasius și i-ar fi cerut așa, nitam-nisam, insignele Imperiului de Apus, mai mult ca sigur că ar fi fost

considerat nebun și tratat ca atare. Nu prea există posibilități de discuție. Dacă ar fi existat, i-ar fi explicat împăratului Orientului că el, Chlorus, dispune de atâtea valori îngropate câte nu avea nici un alt muritor, că toată Italia și tot drumul spre Constantinopol sunt burdușite cu ascunzători ticsite de bogății. Cum să-i spui așa ceva fără a avea o poziție corespunzătoare pentru a putea fi ascultat și crezut? Cei mai mulți oameni nu pot vorbi între ei tocmai pentru că nu se ridică sau nu se coboară la o asemenea poziție. Doi indivizi nu pot comunica decât dacă sunt la același nivel, zicea Chlorus, sau dacă realizează o punte clară, rămânând fiecare pe malul lui. Altfel, cuvintele trec pe deasupra sau pe dedesubtul adresantului. Dacă îți părăsești acel blestemat loc atribuit, atunci nu mai e nimic de făcut. Dovada o constituie faptul că Al Treizeci și nouălea a rămas ani de zile să construiască interminabilele fortificații ale lui Anastasius nu numai pentru a admira peisajul în orele de odihnă, ci și în speranța că va găsi cheia de a se apropia de împăratul aflat atât de aproape. Degeaba: această cheie nu exista.

Complexele lui Chlorus proveneau, poate, și din greutatea sale de comunicare. El nu numai că nu vorbea nici un grai bine, dar greaca n-a reușit s-o învețe niciodată. Cei ce nu-l știau - și el avea grijă să nu-i cunoască adevărata identitate aproape nimeni - nu de puține ori își băteau joc de el. (Cruzimea sa a reprezentat de multe ori o răzbunare în urma unor asemenea umilințe. Pe de altă parte, Al Treizeci și nouălea trebuie să fi dispus de o mare stăpânire de sine acceptând atât de des batjocura și acumulând încetul cu încetul tot veninul până la o nouă lovitură sigură. Atunci își spăla sălbatic toate umilințele în sânge, de cele mai multe ori nevinovat. Dar, se pare, nici atunci cruzimea nu-i producea plăcere: încă o dată, el mutila și omora, rece și indiferent, doar pentru a-și atinge

un scop.)

Când a înțeles că nu exista cheia căutată, Chlorus și-a constituit o nouă ceată. În Constantinopol era riscant să se erijeze în stăpânul locului, Constantinopolul era o cetate ciudată, ca și Ravenna, o cetate care a rezistat ani de zile unui asediu terminat în coadă de pește. La Ravenna nu s-a declarat nimeni învins, aici ambele părți s-au considerat triumfătoare. Lucruri ce nu-l interesau pe Chlorus. Al Treizeci și nouălea devenise iarăși un brigand: el jefuia din nou, ca înainte, acesta era rolul lui pe pământ. Redevenise el și era preocupat să găsească noi depozite subterane pentru comorile dobândite.

Și, atunci, l-a întâlnit pe Ef. Ef era o plăsmuire, dar Ef era foarte concret. Originea lui, spun cărturarii, trebuie căutată în flagelurile numite de episcopul Idace: fierul, foametea, epidemiile și fiarele. Într-o perioadă când Iulianus Solanus îl înlocuiește pe Strabon cu Ptolemeu, când Martianus Capella triumfă în fața lui Cicero, când Valerius Ianinus devine mult mai important decât Vergiliu, performanțele artistice se rezumă la izbânzi formale. Celebritățile zilei sunt autori cu totul obscuri, realizatori ai unor poeme în care fiecare cuvânt începe cu aceeași literă. Idace a mers mai departe, a înzestrat o literă cu toate relele posibile și a afurisit-o. Drept urmare, a eliminat litera „f” din vorbirea curentă, înlocuind-o în vorbirea uzuală cu alte sunete. În scris, argumenta Idace, soluția „ph” pentru „f” n-a fost decât o măsură menită să instituie un tabu ce nu a fost explicat. (Celelalte litere și sunete au primit și ele „valori morale” din partea lui Idace, astfel încât fiecare cuvânt avea un anumit rang numeric rezultat din suma „valorilor morale” ale literelor/sunetelor ce-l constituiau. Episcopul eticheta oamenii după vorbirea lor conform acestor criterii, calcula conștiincios lucrări clasice și le ierarhiza, și a realizat o traducere a Bibliei aproape ilizibilă, însă beneficiind de un

coeficient foarte ridicat al „valorilor morale” ale cuvintelor folosite. Criteriile pe baza cărora a fost fixat rangul fiecărei litere/sunet le-a dus în mormânt, însă prestigiul lui i-a făcut pe ucenici să calculeze și generații mai târziu „valorile morale”).

Ef s-a născut din spaima de litera cu același nume. În urma speculațiilor episcopului Idace, superlativul răului, „cuvântul” cu valoarea morală cea mai scăzută era „Ff”. Sunetul fără sens lexical, un fel de șuierat special greu de exprimat, a devenit în curând „Ef”. La rândul său, „Ef” nu era pronunțat, ci înlocuit cu „sinonime” de genul „Intereg” (= între „e” și „g”).

Secolul lui Chlorus a fost unul dintre secolele spaimei: consensul că se apropie sfârșitul lumii, apoi credința că până la Judecata de Apoi mai sunt necesare câteva veacuri de ispășire au adus în față tot mai multe întruchipări ale nenorocirilor. Un grup de patru bandiți (călăreții din care se vor naște „cavalerii apocalipsului”?) va teroriza lumea cunoscută. Ticăloșii au fost prinși și executați, dar peste puțin timp au apărut din nou. Spaima față de ei era atât de mare, încât au fost zărite în mai toate provinciile asemenea grupuri de briganzi în număr de patru. Șeful lor se numea Ef. (Armin Greenfeeld pretinde că întreaga lume civilizată era convinsă că nu există decât un singur Ef, dar că acesta, înzestrat cu puteri colosale, izvorâte din răul universal, beneficia de ubicuitate și lovea în mai multe locuri deodată.) Astfel, dintr-o speculație a episcopului Idace s-a născut o ființă concretă (sau mai multe), aptă de a întruchipa întreaga grozăvie a imaginației.

Ca și Chlorus, Ef avea nevoie de spațiu de manevră. În timpul asediului Constantinopolului, el atacase marginile armatei lui Clovis, furierii, solii. În cetate era prea riscant ca patru oameni să încerce să-și impună legea. În asemenea condiții, și Chlorus, cu ceata lui numeroasă, trebuise să

renunțe. Însă Ef înlocui forța prin renume: o dată sau de două ori își făcea apariția și prin oraș, jefuind, ucigând și dispărând în labirintul subpământean. Astfel s-a demonstrat că noaptea se putea opera și în Constantinopol. Primul atac al lui Ef în cetatea lui Anastasius s-a produs cu puțin înaintea asediului. Apoi, vreo doi ani, a fost liniște. După care Ef a mai lovit o dată. În „Minunile Orientului” a lui Iulianus Solanus există, printre alte ciudățenii, și un animal cu o mulțime de picioare copitate și cu patru capete de cal. Acest monstru este călărit de o ființă înfricoșătoare, cu coamă de leu, aripi de vultur și labe terminate în gheare. Pentru Al Treizeci și nouălea, însă și pentru mulți alții, acesta era Ef: o singură arătare pe mai mulți cai îngemănați. Supraviețuitorii întâlnirilor cu Ef povesteau amintiri în care agresorul arăta cam tot așa. Nimeni nu pretindea că a vorbit personal cu Ef, nimeni nu încercase să i se opună. Soldații împăratului trimiși să-l caute nu l-au văzut niciodată. Se povestea că Ef s-ar ascunde deseori în labirintul subteran și că i-ar ucide pe rătăciți. Când, în jurul anului 500, Ef a fost prins și executat împreună cu ceilalți trei călăreți ai săi, martorii oculari au afirmat că s-a lăsat ceața și că, pe fondul unui zgomot înfiorător, Ef s-ar fi desprins în înălțimi, rămânând să fie torturați până la moarte patru nenorociți din care duhul malefic dispăruse. Dovada o constituia faptul că, peste doar câteva zile de la execuția respectivă, Ef a lovit din nou.

Azi pare interesantă această dihotomie: omul și același personaj apăreau când sub înfățișare antropomorfă, când zoomorfă. În ambele ipostaze, el rămânea Ef, iar cei patru călăreți erau Fierul (Sabia), Foametea, Focul (sau/și Epidemiile) și Fiarele sălbatice. Pădurile fiind tot mai nesigure, animalele s-au înmulțit fără precedent și atacau în mod frecvent satele. Din pricina lor, până și muncile câmpului deveniseră periculoase.

Nereușind să trateze cu împăratul Orientului, Chlorus încercă să intre în grațiile lui Ef. Și, din nou, trebui să constate cât de greu - dacă nu chiar imposibil - e să comunici cu cineva. Deși tâlhar ca și el, Ef reușise să se ridice la o înălțime inaccesibilă, ca și împăratul. Ef nu putea fi găsit, intermediari să ajungă la el nu existau. Anastasius avea măcar niște dregători ușor de corupt - deși nici cu ei încercările n-au dus decât la promisiuni deșarte și la interminabile amânări, întrucât tocmai „nu era momentul”, la daruri risipite în van. Ef nu acționa prin nici un intermediar. N-aveai cum te apropia de el, n-aveai cum să-i faci propuneri. Când, prin 503, Al Treizeci și nouălea și-a constituit a doua ceată, când a început din nou să terorizeze lumea, la început chiar în Constantinopol, când Mâna Albă a revenit în actualitate, Chlorus se așteptase ca Ef să dea un semn de viață, să-i ceară un tribut, să pretindă delimitarea teritoriilor de acțiune, să-l trateze ca pe un concurent sau ca pe un prezumtiv vasal. Dar nu s-a întâmplat nimic din toate astea. Mâna Albă își avea „prestigiul” ei foarte concret, iar Ef era un tabu, un blestem ce venea ca o pedeapsă divină. (Și, atunci, de ce nu era voie să fie invocat?)

Mâna Albă opera în așa-numitul Constantinopol Nou, între zidul lui Constantin și cel al lui Theodosius. În felul acesta, tacit, s-a ajuns, totuși, la o delimitare între Cel de Al Treizeci și nouălea și Ef, care obișnuia să-și dea loviturile în special de la zidul lui Constantin spre est, dar mai ales în regiunea portului Prosphorion. Chlorus lucrase ani de zile la consolidarea flancului drept al fortificațiilor lui Anastasius și prefera să stea nopți întregi și să privească la Cornul de Aur. La un moment dat, fusese chiar răspunzător de o porțiune a lucrărilor dintre Poarta Harisius și mare. De aceea, fiind cunoscut acolo, ceata lui opera mai în sud,

Începând de la Poarta Sfântul Roman și până pe malul Mării de Marmara. În orașul vechi influența sa era scăzută. Și tocmai acolo a lovit în mai multe nopți Ef: o dată în jurul coloanei lui Arcadius, altă dată în preajma coloanei lui Claudius II. Din cauza acestei din urmă lovituri, se bănuia că Ef venea de pe Bosfor. Când incursiunea s-a repetat aproape în același loc, convingerea s-a adâncit și folclorul și-a adus imediat contribuția, monstrul multicopitat al lui Ef fiind văzut de atunci venind pe ape.

Lui Chlorus îi era dor de Lerins și de Ferme zu Chiuso. În capitala Orientului nu avea cu cine vorbi, acolo nici măcar cele două cărți nu-l mai ajutau. Noapțile, când stătea pe malul apei, starea de grație nu mai venea. Să te întinzi la vorbă cu adevărat, să comunici, să te descarci, astea toate erau niște himere ca și „împăratul” sau ca Ef. Al Treizeci și nouălea știa să comunice cu sabia, să înspăimânte și să-și ia ce-i oferea soarta. Câteodată își lua câte o femeie. Nu o prostituată din port, ci o femeie de care să-i placă într-adevăr. Cu nici una n-a stabilit o relație de durată. În expedițiile din Italia încă se mai îndrăgostise. Acum nu mai avea încredere în nimeni. De obicei, dacă rămânea cu o femeie mai multe zile, simțea nevoia să i se destăinuie, să-și pună întrebări cu voce tare, „să vorbească prea mult”. Așa ceva e periculos. E adevărat, asemenea monologuri îi aduceau unele răspunsuri, dar, foarte repede, îl apuca o lehamite amestecată cu spaimă, așa că își omora confidența. Au scăpat doar femeile pe care numai le-a violat și care nu i-au pătruns prea adânc în intimitatea sufletului. Dintr-o asemenea întâmplare lipsită de orice importanță pentru Chlorus s-a născut Al Patruzecilea. Tatăl și fiul nu se vor întâlni niciodată. Poate că Al Patruzecilea a avut numeroși frați și surori. Scribul este bucuros că l-a descoperit măcar pe acest continuator al firului. (Și nu oricare continuator, ci unul apt de a duce șirul mult mai

departe. Scribul a avut iarăși noroc!)

Să se întoarcă la Lerins deocamdată nu era posibil. Bizanțul era cel ce mai putea oferi subiecte de pradă. Acolo merita să-și continue activitatea. Speranța că ar putea găsi vreodată pe cineva cu care să poată colabora pe picior de egalitate, Chlorus și-a pierdut-o, treptat, de tot. Pentru aceasta ar fi trebuit să aibă și el încredere în cineva, or prudența îi dicta să-și protejeze perfect existența dublă. În timpul zilei lucra în calitate de șef de echipă pe șantier, iar noaptea redevenea Mâna Albă care își plănuia cu răbdare fiecare lovitură. Noua sa organizație era astfel clădită încât foarte puțini membri știau de el. Chlorus s-a priceput să construiască o ierarhie ce i-a permis să rămână nedescoperit până la capăt. „Ordinul Mâinii Albe”, cum a întâlnit scribul o informație datând din secolul IX (!), a supraviețuit încă multă vreme și a devenit una dintre cele mai temute confrerii secrete. În același secol IX, ea va cuprinde filiale ce se vor întinde de la Marea Nordului până la Marea Mediterană și chiar în nordul Africii, de la anglo-saxonii trăind în Marea Britanie de azi până în Bizanț, având reprezentanți puternici printre burgunzii din Savoia, vizigoții din Hispania și chiar și printre scandinavi, unde, de altfel, va supraviețui cel mai mult. Când va fi suficient de puternică, Frăția Mâinii Albe va fi contactată de mai-marii lumii și membrii ei se vor infiltra în cele mai înalte cercuri. Dar, până atunci - și în orice caz pe vremea lui Chlorus - acele contacte nu vor exista încă și Al Treizeci și nouălea va muri cu convingerea că un dialog între muritori nu există. E adevărat, în viclenia sa, el a legat totuși câteva înțelegeri și, așa cum s-a mai arătat, profitând de Marea Schismă. Este evident că lui Chlorus îi era absolut indiferent Conciliul de la Calcedon și că habar n-avea de ce monophysii se încăpățâneau în concepția lor - pe care el n-o putea pricepe și care nici nu-l interesa -, lui fiindu-i totuna dacă Fiul

Domnului avea caracter divin și uman sau numai de un fel. El nu credea nici în cruce, nici în Henotikon¹. Și nici într-o altă formulă de unificare. Mâna Albă a devenit „Sabia cu două tăișuri” și a lovit când într-o direcție, când în cealaltă, făcând eforturi de a convinge fiecare parte că a devenit brațul ei înarmat. Dar nici asta nu i-a reușit: episcopii nediscutând încă nici atunci cu el, au înțeles foarte curând jocul lui dublu. (Apelativul „Sabia cu două tăișuri” dovedind notorietatea duplicității Mâinii Albe...) „Nu, spunea Chlorus, o posibilitate de discuție nu există, cu atât mai puțin o șansă de înțelegere sau colaborare. Lumea este plăsmuită pe principiul piramidei și ce ne-a mai rămas de la bătrâni decât piramidele? Și Sfînxul, simbolul incomunicabilității... Ierarhizarea este universală, deasupra piramidei este Dumnezeu Atotputernicul, care nu are de dat socoteală pentru nimic. Nici baza piramidei nu este la același nivel, dar chiar dacă ar fi, pe baza aceasta apasă atâta greutate încât o face incapabilă de a se uita înapoi: fiind încovoiată de povară, ea nu poate privi decât în jos.”

În consemnarea din secolul al IX-lea sunt prezentate și „Cele opt reguli de aur ale ordinului”:

1. În cadrul ordinului nu există dialog, ci doar porunci transmise și porunci primite.²

2. Discuții se acceptă doar între egali. Ierarhia ordinului nu cunoaște egali. (De aceea „Ordinul Mâinii Albe” este

¹ Henoticonul („actul de unire”) a fost un document emis de Împăratul Roman de Răsărit Zenon în anul 482, într-o încercare de a reconcilia diferențele dintre creștinii calcedonieni și cei ne-calcedonieni, diferențe apărute în urma Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon. Acest document a fost pregătit de Patriarhul Acachie al Constantinopolului. Prin acest document, Zenon spera să împace populația provinciilor romane din Egipt, Palestina și Siria, care adoptau din ce în ce mai mult monofizitismul condamnat la Calcedon.

² Omului care abia putea vorbi îi era frică de orice comunicare și o interzicea explicit.

cunoscut și ca „Ordinul Piramidei înclinată”).)

3. Superiorul trebuie să constituie o abstracțiune imperativă pentru inferior. Acesta trebuie să-l recunoască și să nu-l cunoască.

4. În cadrul ordinului nu există căi de apel, iar comunicarea este unilaterală. (Mai există și „Regula ecoului”, după care inferiorul trebuie să repete ordinul pentru a arăta că l-a înțeles.)

5. Semnul de recunoaștere al membrilor ordinului stabilește și rangul fiecăruia.¹ Din clipa recunoașterii va funcționa a patra regulă de aur.

6. În cadrul întrunirilor (realizate în mod cu totul excepțional, fiecare participant păstrându-și anonimatul) modul de manifestare constă din frazele spuse de superior și repetate de inferior.

7. Toate relațiile obligatorii pentru funcționarea ordinului se restrâng la un număr de treizeci și trei de formule fixe. (Membrii ordinului trebuiau să învețe aceste formule pe de rost și să știe numărul care o desemna pe fiecare dintre ele, operând doar cu respectivele numere. Rămâne necunoscut modul cum îl contactau pe superior spre a-i comunica numerele respective. La Blanche susține că existau locuri special amenajate în orașe și sate, locuri secrete, desigur, unde erau lăsate acele mesaje cifrice. Ipoteza este puțin probabilă întrucât analfabetismul era uriaș în epocă și bagauzilor nu le era câtuși de puțin caracteristică frecventarea limbajului scris. De aceea, un alt autor, Jerome Dan, preluându-l pe La Blanche, pretinde că în acele locuri secrete, expeditorul lăsa o pungă cu un număr de pietricele corespunzător mesajului. Scribului nu-i este cunoscut dacă autorul respectiv se bazează pe informații certe sau doar pe speculații. Mai rămâne, apoi, nedezlegat modul cum se

¹ Care era acel semn de recunoaștere scribului nu-i este cunoscut, în ciuda tuturor investigațiilor făcute.

semna expeditorul și cum indica numele adresantului.)

8. Orice contact în doi era interzis, trebuind mereu ca un al treilea să fie de față.

Desigur, aceste „reguli de aur” au apărut și s-au dezvoltat mult mai târziu, Chlorus neajungând încă până acolo. Însă un lucru este sigur: și la o lectură superficială, codul obligatoriu, expus mai sus, pornea de la împiedicarea oricărui dialog uman. Dacă acesta este și așa imposibil, atunci de ce trebuie el interzis în mod explicit?

Este sigur că Ordinul Mâinii Albe și Ef s-au născut aproximativ în același timp. Primul își are originea în Bizanț, al doilea vine din vestul Europei. Întâlnirea lor s-a produs în timpul campaniei lui Clovis în Orient. În timp ce Ordinul Mâinii Albe (metamorfozat mai târziu și în „Ordinul mâinii de aur”) constituia o realitate foarte concretă, lovind cât se poate de vizibil și lăsând peste tot răni deschise, Ef reprezenta materializarea spaimelor, viziunilor și coșmarurilor enunțate de episcopul Idace și rătăcite în conștiința transcendentală a lumii. Dar amândouă noțiunile aveau în comun, pe lângă caracterul înfricoșător al conținutului lor, și ținuta de mister ce le învăluia. Doar puțini muritori au pretins că l-au văzut pe Ef în toată hidoșenia sa, la fel cum doar o mână de supraviețuitori îndrăzneau să se laude că a scăpat vie în urma unei întâlniri certe cu briganzii Mâinii Albe. „Certe” fiindcă Mâna Albă nu părăsea conspirativitatea - avea și motive destule să n-o facă! -, încât oamenii lui Chlorus nu-și deconspirau identitatea decât atunci când loveau. Altfel, puteai trăi mult și bine printre ei fără a afla vreodată cu cine ai de-a face. Lucru ce mărea teroarea și mai mult: nu puteai ști cu siguranță nici măcar dacă vecinul tău de o viață, atunci când a lipsit pentru două zile de acasă, n-a fost cumva amestecat într-o acțiune a înfricoșătoarei cete.

Încercările de a-l asimila pe Ef Mâinii Albe n-au avut sorti de izbândă. Ef dispunea de imaginea sa, iar mutilații rămași în urma atacurilor Mâinii Albe declarau că au fost surprinși de oameni obișnuiți, care n-au păstrat nimic din figura zoomorfă a calului cu patru perechi de picioare de sub un trup unic, dar în nici un caz uman. Cele două spaime au continuat să trăiască distincte una de alta.

Mitologia vremii povestește despre lupta Mâinii Albe cu Ef. La mănăstirea Ferme zu Chiuso se găsește și un desen reprezentând această luptă: mai mulți briganzi încercând să omoare o arătare cu mai multe picioare, pe care călărește o ființă cu cap de leu, cu mâini de om terminate cu gheare și cu aripi de vultur. Din desen este greu de spus cine pe cine a învins, însă apare cu totul remarcabilă tendința de a se căuta o confruntare între cele două rele: cel concret și cel venit din coșmarurile străbune. Își disputau cei doi protagoniști ai răului supremația în spaima lumii? Idace a fost cel ce a spus că: „Niciodată oamenii nu pot să înfricoșeze, întotdeauna spiritul răului, când sălășluiește în ei, este cel ce, ieșind la suprafață, produce spaimele cele mari. Când lovește din oameni, diavolul, chiar dacă le ia înfățișarea, nu renunță nici la caracteristicile lor dintotdeauna.” Și tot Idace spune: „Noi nu ne putem lupta cu Ef. Acesta este premergătorul Apocalipsei. Cei ce se încapățânează să-l înfrunte nu sunt decât oameni proști care cred că-i pot lua locul.” Ceea ce înseamnă că asemenea „oameni proști” au existat și pe vremea episcopului Idace și că ei se încapățâneau să-l înfrunte pe Ef. Papa Symmachus vorbește și el de Ef, repetând ideea lui Idace: „Sunt unii nebuni care cred că se pot pune în fața pedepsei divine și că pot să-i ia locul.” Să fi avut Mâna Albă astfel de ambiții? (Dar citatul poate să fi fost foarte bine și apocrif, din nevoia unei înalte autorități apte de a-i conferi credibilitate.)

Nu trebuie să-l confundăm pe Chlorus cu Confreeria Mâinii Albe, cea născută treptat și în timp de veacuri din acțiunile lui. Când se spune¹ despre confreerie că va deveni *slujitorul* lui Ef, lucrul acesta poate reprezenta și o simplă figură de stil: societatea secretă nu făcea decât să transpună în concret spaimele ancestrale. Dar, oricum, se confirmă că o relație între cele două plăsmuiri ale răului a existat. În privința lui Chlorus, orice ipoteză rămâne deschisă, dar este de presupus că lucrurile s-ar fi desfășurat astfel: la început, Al Treizeci și nouălea a încercat să profite de efectul spaimei produse de evocarea lui Ef, făcând tentative de a i se substitui. Nereușind să fie asimilat în conștiința publică drept ceea ce nu putea fi, s-a mulțumit să rămână „sabia lui Ef”, după ce a mai avut și alte apelative asemănătoare.

Organizarea încă rudimentară a confreeriei, lipsa bazei ei teoretice nu le permiteau încă oamenilor Mâinii Albe decât să opereze în spații limitate. Al Treizeci și nouălea devenise un bărbat în toată firea, trecuse de treizeci și cinci de ani, părea un om cât se poate de obișnuit, atunci când colinda Constantinopolul sau când, călătorind cu câțiva prieteni, poposea într-un han. Nimeni nu știa despre el să aibă sau să fi avut vreo familie, deși atunci când își ascundea comorile repeta că omul trebuie să se îngrijească de urmașii săi. Nu contesta că avea copii răspândiți prin lume, însă pretindea că mai dispune de tot timpul ca să-și ia o nevastă. Pe scurt, nimeni nu știa mare lucru despre el. Adeveratu-i chip apărea în timpul acțiunilor sale pline de cruzime, când dădea dovadă de autoritate deplină și când nimeni nu îndrăznea să-i iasă din vorbă. Nu numai reușita totală a incursiunilor, de unde și teama bolnavă că orice act cât de mic de nesupunere sau de inițiativă proprie se va

¹ în *Istoria societăților secrete medievale*, Rufus consideră faptul drept notoriu.

termina cu o nenorocire pentru făptaș, dar și motivația loviturilor îi era atribuită exclusiv lui Chlorus, născându-se, astfel, și sâmburele încă diform al bazei teoretice a sectei¹. De pildă, expansiunea extraordinară geografică a viitoarei confreerii a Mâinii Albe, Al Treizeci și nouălea o vedea necesară (fără să-i poată încă anticipa amploarea) din cel puțin două motive: când Țipor a încercat să-i explice inutilitatea economică a unor comori ascunse și necesitatea investiției și rulării valorilor, Chlorus i-a replicat că dezvoltarea averii sale și a cetei se va realiza prin acumulare, fiecare nouă lovitură având acest scop. O investire a fondurilor ar conduce la concentrarea lor într-un anume loc sau într-un anume sector de activitate. Asta ar impune riscuri. Regiuni întregi sunt cotropite de semînțele ce nu încetează să se reverse, din toate marginile lumii, peste urmele tot mai șterse ale fostelor imperii. Este imposibil de știut - susținea Chlorus, pe bună dreptate - unde te vor împinge evenimentele peste o lună sau peste un an. Să duci peste tot comori cu tine nu era înțelept, să le transferi dintr-un loc într-altul, o dată ce erau investite, n-o permitea de cele mai multe ori precipitarea evenimentelor. De aceea, spunea Chlorus, unde se află Mâna Albă, acolo trebuie să se afle și averile ei. Și, fiindcă soarta te poate arunca oriunde în lume, trebuie să dispui de bogăție peste tot. Dacă o insulă sau chiar o țară devin pentru o vreme inaccesibile, tu ești asigurat acolo unde ești sau unde ai apucat să fugi, iar locul vremelnic interzis îți rămâne fidel prin depozitele pe care continuă să le ascundă pentru tine și numai pentru tine. Acesta este un motiv al vocației universale a lui Chlorus și al Confreerii Mâinii Albe. Dar stocarea înseamnă și continuitate și speranță în viitor, într-un viitor când „depozitele” se vor deschide și vor fi folosite.

¹ Sectă sau confreerie? Câte ceva din amândouă și, de fapt, nici una, nici alta.

Câteva secole mai târziu, când baza teoretică a confreerii va fi consolidată, „deschiderea depozitelor” va deveni sinonimă cu „vârsta de aur”. Pe vremea anului 500, perioada „Apocalipsei amânate”, Al Treizeci și nouălea avea curajul să mai spere.

Al doilea motiv al vocației universale a Mâinii Albe își are originea în nereușitele de orgoliu ale omului: mai înainte, imposibilitatea de a comunica vreodată cu „vărul” care ocupa tronul Imperiului Roman de Răsărit, imposibilitatea de a accede la „dreptul legitim conferit de originea divină din împăratul Chlorus”, neîntâlnirea lui Romulus Augustulus, apoi eșecul de a se substitui lui Ef, ca să nu mai vorbim că nici Clovis, nici Theodoric nu l-au tratat altfel decât ca pe un supus. Dar, spunea Al Treizeci și nouălea, ajuns la maturitatea celor treizeci și cinci de ani ai săi trăiți într-o fervoare neobișnuită, toți acei regi și împărați atotputernici nu se află în plinătatea splendorii și a forțelor lor decât până când va veni un altul, mai puternic, mai viclean sau mai norocos, care-i va învinge și înlătura. Instabilitatea politică duce la instabilitatea geografică amintită puțin mai sus. Un suveran e trecător ca și granițele; lumea cea mare și întreagă reprezintă singura dimensiune perenă. Fărămiturile le va stăpâni un suveran sau altul, lumea - în toate cele trei dimensiuni ale ei: în lungime, în lățime și în timp - va fi pe veci a Mâinii Albe.

Sau cel puțin așa se pretinde în însemnarea citată, însemnare datând din secolul al IX-lea.

Ce au reușit să scoată, de-a lungul istoriei, arheologii de sub pământ? Monede, ceramică, arme, morminte, ziduri. În morminte au fost descoperite și obiecte mai mari, în piramide s-a găsit, de pildă, și corabia cu care faraonul a trebuit să traverseze marea apă ce-l aștepta în drumul spre nemurire. S-au mai găsit bijuterii și opere de artă, statui

întregi sau fragmente. Însă tezaurele de obiecte mari, dezgropate după secole, se datorează unor evenimente nefericite: catastrofe naturale, de genul cutremurelor sau erupțiilor vulcanice ori inexplicabile dezastre demografice, când o populație a fost atât de neașteptat surprinsă și eliminată de o populație rivală, încât n-a apucat să-și pună valorile la adăpost, dar când, dintr-un motiv de cele mai multe ori rămas obscur, nici cuceritorii nu fac uz de cele găsite, lăsându-le pe loc. Diferitele practici mortuare se află și ele la originea îngropării unor obiecte mari, însă nimic nu explică depozitele Mâinii Albe. Armin Greenfeeld remarcă, pe bună dreptate, că drumul comorilor lui Chlorus reprezintă o introducere în pământ, în peșteri sau în puțuri a celui mai mare și neobișnuit tezaur arheologic cunoscut, dar, mai ales, încă necunoscut. Autorul citat îl numește pe Cel de Al Treizeci și nouălea, mai mult sau mai puțin ironic, „Marea cârțiță”¹ și consideră că nimeni, niciodată în istorie, n-a reușit să care atâtea valori sub pământ ca personajul nostru și, eventual, unii urmași din organizația fondată de el.

Și alți autori cred că roadele avariției lui Chlorus stau drept bază materială primă a viitoarei confrerii ce-i va fixa apelativul². Printre numeroasele societăți secrete născute din cenușa Imperiului Roman de Apus, multe au avut caracter religios, altele s-au format dintr-o predominanță etnică; Mâna Albă va juca un rol aparte și nimeni - autor contemporan evenimentelor sau cercetător târziu, din câte cunoaște scribul - nu pune la îndoială că, inițial, confreria n-a fost decât o ceată de briganzi mai bine organizați, o

¹ Scribul nu poate decât să se mire din nou: este uimitor câte apelative a reușit să adune fiul lui Terțius.

² Semnul confrerii va fi o mână albă ținând o sabie cu două tăișuri. (Sabia aceasta nu își va fi avut originea în arma venită din Orient, ci într-una dintre poreclele Celui de Al Treizeci și nouălea.)

ceată mai norocoasă și mai rapace decât altele asemănătoare. Dacă, de pildă, celebrii „Frați ai Apusului” au sfârșit executați până la unul, după ce au terorizat vreo opt ani Gallia, Regatul Burgund și nordul continentului, bagauzii lui Chlorus au reușit - datorită exemplarei lor conspirativități bazate pe reguli severe - să supraviețuiască timp de veacuri și să câștige în organizare.

În condițiile acestea, este foarte greu pentru scrib să deceleze ce s-a întâmplat cu omul Al Treizeci și nouălea și ce aparține legendei începuturilor Mâinii Albe. Cert este că fiul lui Terțius a zăbovit încă multă vreme la Constantinopol și, psihologic vorbind, n-ar fi deloc exclus ca el să fi încercat - totuși! - și în continuare să-l abordeze pe împărat, deși nu avem nici o mărturie a vreunei întâlniri între cei doi. Scribul a pierdut multă vreme încercând să „citească” notele de pe marginile filelor zdrențuite ale celor două cărți purtate de Chlorus mereu cu el. Scrisul acela, făcut cu acul, nu a putut fi până azi descifrat, deși, mai mult ca sigur, el ne-ar fi de un inestimabil folos nu numai în cunoașterea vieții lui Chlorus, dar și a epocii sale. Însă cele mai multe file sunt atât de distruse, încât, spre binele manuscrisului, sursa aceasta nici nu poate fi consultată prea mult. Înțelegerea nemărginită a părintelui bibliotecar - și a predecesorului lui, desigur - față de munca scribului a trebuit să fie recompensată cu aceeași înțelegere. Cele două cărți s-au întors în cutiile lor.

Chlorus nu a fost niciodată căsătorit. De altfel, o legătură de durată l-ar fi stânjenit în viața-i dublă. Poate de aceea, cu timpul, celibatul a devenit o regulă obligatorie în confrerie. Dar Chlorus a avut o mulțime de copii. Unii născuți din relații trecătoare, alții în urma unor violuri. Al Treizeci și nouălea își lua femeia așa cum își lua orice în viață: din convingerea că i se cuvine. („Ce nu ți se cuvine nu poți obține. Ceea ce obții înseamnă că ți se cuvine”,

după cum e precizat în „Regulile ordinare ale Mâinii Albe”.)

De ce a plecat, brusc, din Constantinopol¹, ce l-a determinat să facă drumul înapoi spre vest, ce pericol neașteptat l-a convins să ia decizia nu știm. Oricum, Al Treizeci și nouălea avea de copil - aceasta fiind și cea mai importantă moștenire de la tatăl său - un pronunțat simț al pericolului. Poate că acest simț l-a făcut să detecteze un semnal ce l-a gonit dintr-un loc unde misiunea i se terminase. La plecare, Mâna Albă a organizat un jaf cumplit în nordul orașului, jaf ce a durat o zi și o noapte. Nici armata imperială nu i s-a putut opune și, peste ani, mai găsim în cronicile bizantine referirea la apariția lui Ef în cetate. Cu acea ocazie, Mâna Albă l-a slujit într-adevăr pe Ef.

Dacă am cunoaște itinerarul de întoarcere a lui Chlorus, am putea, mai mult ca sigur, să scoatem la iveală obiecte deosebit de interesante pentru acele vremuri. Dar Al Treizeci și nouălea a revenit la Ferme zu Chiuso pe un drum ce nu mai poate fi azi reconstituit. În jurnalul mănăstirii, vizita lui Chlorus apare scurt și clar: el a venit să-și ia rămas bun. Probabil același lucru l-a semnat și la fel de scurta vizită la Lerins. De aici mai multe speculații:

1. Chlorus era bolnav și știa că va muri.
2. Chlorus a dorit să intre într-o conspirativitate totală, rupând definitiv cu trecutul.
3. Chlorus, urmărit în toată Europa, s-a automutilat și a trăit sub altă identitate încă multă vreme.

¹ Se pare că Al Treizeci și nouălea a părăsit de multe ori Constantinopolul, chiar și în timpul asediului. Pentru el, bun cunoscător al labirintului, ieșirea din și intrarea în cetate nu constituiau probleme deosebite; existau, de exemplu, asemenea posibilități pornind dintr-o gură de canal de lângă cisterna lui Aelius sau printr-o altă de lângă coloana lui Arcadius. Mai există și un braț al ramificațiilor subterane, cunoscut și astăzi drept „Poarta lui Chlorus”. (Locul acela putea fi chiar în modesta lui locuință.)

4. Toate astea sunt speculații târzii. Ele contravin informațiilor mai credibile după care Al Treizeci și nouălea s-ar fi pus iarăși în slujba lui Clovis.

Dintre toate scurtele povestiri personale, înghițite de evenimentele istorice, scribul este conștient că biografia Celui de Al Treizeci și nouălea este, până acum, cea mai subțire. Un scriitor ar putea să compună o nuvelă romantică, dar chiar și el ar trebui să țină cont de prejudecățile ulterioare vieții protagonistului, când Chlorus va fi absorbit de legenda mai mult sau mai puțin reală a Confreerii Mâinii Albe. Puținele date pe care scribul a reușit să le adune (și el este cu adevărat foarte mândru că a reușit și atât) nu reprezintă decât jaloanele unei vieți: data nașterii, unele locuri pe unde a fost, unele îndeletniciri, câteva ambiții, câteva nereușite. După atâta vreme, nu ne mai rămân decât părțile cele mai puțin perisabile, la fel cum într-o necropolă nu vom mai găsi decât oasele cadavrelor înhumate. Dar oasele sunt impersonale, după oase nimeni nu recunoaște pe nimeni (cel mult detectivii și antropologii), familiare ne sunt doar pielea, uitătura, buzele, râsul sau gusturile. Ceva-ceva din toate astea se regăsește, poate, și în unele acțiuni. În consemnarea asupra dificultăților de vorbire ale personajului, în mirosul său specific de fiară sălbatică. Sau în mania lui Chlorus de a-și ascunde sub pământ toate comorile cucerite. Afirmăția după care nimeni n-a îngropat în pământ - ca să le tezaurizeze - obiecte foarte mari nu i se potrivește Celui de Al Treizeci și nouălea. Acesta a acoperit între Pontul Euxin și Dunăre o flotă întregă. Așa ceva nu se poate ține secret și, după puțină vreme, un localnic a relatat ciudata întâmplare unor goți. Corăbiile n-au mai fost găsite, deși au fost căutate de câteva ori.

În bătălia de la Vouille, Chlorus avea de acum treizeci și

șase de ani. El dispăru în luptă, ceea ce nu era de așteptat din partea lui: fiul lui Terțius nu a participat niciodată la alte bătălii decât la cele organizate de el însuși. Un război între două armate regulate nu era genul de încleștare la care să se angajeze. Și, totuși, legenda povestește că francii erau pe punctul de a fi învinși la Vouille, dar că uciderea Mâinii Albe l-ar fi supărat atât de tare pe Ef, încât acesta însuși s-ar fi angajat în bătălia împotriva vizigoților.

Adevărul se dizolvă în poveste. Clodowig - învingătorul alemanilor și al burgunzilor - devine și învingătorul vizigoților. El a fost catolic și Mâna Albă de asemenea. (Cel puțin așa se credea datorită alianței lor.) Și confreeria va deveni catolică. Peste ani, se va pretinde că regele franc ar fi fost patronul ei. Chlorus va fi socotit un fel de Robin Hood, un nobil slujitor de nădejde, un cid. Al Treizeci și nouălea nu s-a născut într-un moment favorabil pentru nemurire: într-o perioadă în care se numărau lăștri până la Apocalipsă, au lipsit poezii apți de a cânta eroii, iar trubadurii nu atinseseră încă epoca lor de aur. Chlorus, brutalul, egoistul, scepticul, avarul, nu a ajuns un viteaz îndrăgostit. El dispare după nenumăratele sale porecle, în multe dintre ele nemaiputând fi identificat.

Al Treizeci și nouălea n-a bănuit însemnătatea marii majorități a gesturilor sale: trecerea la catolicism - indiferent dacă evenimentul a avut sau nu loc, legenda, peste generații, o dorește -, alinierea la Ef, organizarea celei mai teribile rețele de jaf a timpului său, pieirea la timpul potrivit - într-o bătălie de partea învingătorului și nu executat de un călău. El n-a știut ce va reprezenta în curând Mâna Albă, cât îi va supraviețui și ce putere grozavă va avea. Chlorus - care nu s-a tras din împăratul cu același nume - n-a reușit decât să se convingă pe el însuși că dialog nu există, că se poate trăi și cu un grai aproximativ, că singurul argument este Ef și, încercând să-l concureze

pe acesta, a ajuns să asimileze personificarea flagelului. Chlorus n-a mutilat din plăcere sadică, n-a ucis din perversitate, pentru el acesta era singurul mod de comunicare. Și, prin acest mod de a se pune în contact cu *ceilalți*, n-a făcut decât să pregătească Sfârșitul lumii ce nu mai venea. Dar totul spunea că acest sfârșit nu era departe.

*

O precizare se impune, totuși, pentru acest capitol al Celor O Sută: printre alte aberații, Mâna Albă a fost socotită și o protofrancmasonerie. Ceea ce nu se circumscrie nici în timp, nici - mai ales - în mentalitate. Întrucât pentru marea masă de cetățeni Mâna Albă n-a mai reprezentat nimic în vremurile moderne, s-a renunțat la această formă de ponegrire a masoneriei.

AL PATRUZECILEA

- Etiopianul - (490-530)

Despre flagel sau blestemul lui Ef (continuare): În căutarea tatălui

Numărul patruzeci este un număr al faptei. Al faptei și al speranței. Și Saul, și David, și Solomon au domnit câte patruzeci de ani. La regele David, devenit REGELE prin excelență, se vor raporta toți monarhii feudali. Înaintea lui David a fost potopul lui Noe. Și acesta a durat, conform Bibliei, patruzeci de ani. La rândul său, Moise s-a întâlnit cu Dumnezeu la patruzeci de ani și a adăstat pe Muntele Sinai patruzeci de zile. Evreii au rătăcit patruzeci de ani în deșert. Iisus este dus la templu la patruzeci de zile după naștere. El va fi supus ispitelor vreme de patruzeci de zile și va învia după patruzeci de ore de stat în mormânt. Iisus a predicat patruzeci de luni și între înviere și înălțare trec patruzeci de zile. Deci Moise este chemat la patruzeci de ani de către Dumnezeu; atât Budda, cât și Profetul au început să predice după patruzeci de ani petrecuți pe pământ.

Fiul lui Chlorus va fi Al Patruzecilea în șirul Celor O Sută. El va trăi patruzeci de ani. Nu va atinge niciodată faima și importanța personajelor exemplare. Nu va fi reținut în

istorie decât de către specialiști și nu va fi pomenit de credincioși. Generații mai târziu nu va constitui o pildă de urmat pentru nimeni. Când scribul a pomenit că cifra patruzeci reprezintă numărul faptei și al speranței, nu s-a referit numai la marile destine. Fiul lui Chlorus nu este decât proiecția umană a lui patruzeci.

Al Treizeci și nouălea nu a avut niciodată o familie. Se pare că, în justificările cu care-și ascundea avariția, exista și o motivație pentru niște planuri de viitor ce includeau o nevastă și mai mulți copii. Dar lucrul nu s-a realizat niciodată. Chlorus și-a lăsat în mai multe locuri sămânța, însă nu s-a preocupat niciodată de ce s-a ales din ea. În timp ce se pregătea asediul Ravennei și nu știa de ce parte să se plaseze, viitorul „viteaz general” a violat și o țărăncă dintr-un sat, sat ce va fi făcut, după puțin timp, una cu pământul de către ostrogoți. Țărăncă aceasta a fost căsătorită cu un bărbat înstărit, căruia nu a îndrăznit să-i spună ce a pățit cât timp el a fost cu animalele la păscut. De frică, femeia și-a luat lumea în cap și a fugit în Orient.

Copilul se va naște în Regatul Aksum. De aceea el va fi cunoscut printre Cei O Sută drept Etiopianul. La Adulis, port înfloritor la Marea Roșie, mama lucrează cu ziua și tremură să nu vină după ea bărbatul ca s-o pedepsească pentru dublul ei păcat: că l-a părăsit și că a făcut un prunc cu altul. Soțul nu va veni niciodată s-o caute, însă mama copilului va crea o legendă în jurul existenței ei, ca să-și ferească fiul de batjocură. În povești, băiatul devine descendentul unui patrician roman din sudul Italiei, patrician ce s-a împotrivit împilatorilor barbari și a murit apărându-și domeniul. Mama și copilul ar fi trebuit să fugă de frica acelor dușmani. Celor din Regatul Aksum nu le-a prea păsat de originea nobilă a femeii cu mâinile bătătorite, îmbătrânită înainte de vreme, câștigându-și existența spălând rufe și făcând curățenie la unul și la altul. Bogaților negustori din Adulis, ifosele femeii

le stârnea mai degrabă râsul.

Copilul, căruia o să-i spunem „Etiopianul”, așa cum a fost cunoscut în timpul peregrinărilor sale prin lume, a crescut în atmosfera portului oriental, în mijlocul unor creștini copti, vorbind limba greacă și apucând epoca de glorie de sub regele Asbeha. Soarele potrivit i-a făcut tenul măsliniu și doar părul blond îl deosebea de colegii de joacă. Sărăcia nu-l speria, ea devenise un mod de viață. De imensele bogății ale lui Chlorus nu a auzit, la fel cum nu a auzit nici despre Chlorus însuși. Mama l-a crescut și pe el în spiritul legendei cu patricianul bogat din sudul Italiei și multă vreme el va lua povestea drept adevărată.

Până în portul Adulis, marile evenimente ale lumii nu veneau decât cu mare întârziere, dar nici nu prea interesau pe nimeni. Pe Al Patruzecilea cu atât mai puțin. Ceea ce se petrecea departe era legendă și îmbrăcat în haine de legendă. La urcarea pe tron a regelui Asbeha, Al Patruzecilea nu avusese decât trei ani, despre importanța catolicizării lui Clovis și a francilor nu-și putea da atunci seama băiatul de șapte ani dintr-un ungher izolat de lume, despre victoria de pe Muntele Badonicus din Insulele Britanice asupra germanilor n-au auzit la vremea respectivă nici personaje mult mai importante, darămite puștiul care abia împlinise zece ani. Pentru acesta era mult mai interesant ceea ce se petrecea în casa unui negustor local, de capriciile căruia depindea dacă va avea el de mâncare în ziua aceea, și era mult mai îngrijorătoare apropierea sau îndepărtarea lui Ef, monstrul ce își făcea apariția, din când în când, și în Regatul Aksum.

Ef, arătarea călare pe o fiară cu opt picioare, personificarea foametei, a fierului sabiei, a focului și a epidemiilor, reprezenta și în Regatul Aksum întruchiparea flagelului și, totodată, a fricii paralizante față de el. Ef își făcea apariția atunci când nici nu te așteptai, încât era

socotită o provocare a destinului să te bucuri prea mult de ziua de azi, când prezentul este aninat de un fir nevăzut, se spunea. Dacă ai vedea acest fir, ai putea să-l ferești, să-l consolidezi și să-l cultivi. Așa, însă, riști oricând să-l rupi din întâmplare, din neștiință sau atârând o cantitate prea mare de fericire de el. Însă la fel de adevărat este că, neputându-se feri, oamenii se bucurau cât mai mult de momentul dat, păcătuind mereu și mereu și uitând că firul acela subțire, până la urmă, nu va suporta sfidarea. Aceasta nu este doar o proprietate a oamenilor de pe malul Mării Roșii, numai că aici lucrurile făceau parte din filosofia imperativă și cu atât mai dureros încălcată.

Așa că și Etiopianul și-a trăit clipa și, până la vârsta de cincisprezece ani, copilăria i-a trecut aproape la fel ca a celorlalți băieți din jurul lui. „Aproape la fel” întrucât el nu avea tată și mama lui lucra din greu pentru a se putea întreține pe ea și pe copil. „Aproape la fel” fiindcă femeia fabula tot mai mult în legătură cu trecutul ei nobil și lumea a apucat repede să se obișnuiască și să-i accepte ciudățeniile: povestirile îndoielnice, infatuarea tot mai pronunțată - în totală contradicție cu nivelul ei de trai -, bijuteriile ieftine pe care le dădea drept piese din inestimabilul tezaur pe care a trebuit să-l lase acasă. În felul acesta, nebunia a împiedicat-o să-și mai refacă viața, nici un bărbat neapropiindu-se de ea. Boala i se agrava lent, însă continuu, ajungându-se și la stadiul când copilul a fost obligat să asculte tot felul de remarci ironice făcute chiar în prezența lui. Este lesne de înțeles că mama se închidea progresiv în fantezmele ei și că fiul rămânea tot mai pe dinafară de această lume suficientă sieși. Așa că Al Patruzecilea a avut de timpuriu viața lui independentă. Se descurca singur, își făcea rost de mâncare atunci când nu găsea acasă, lucra la unul și la altul, ajuta în port. Când împlinise cincisprezece ani, mama a ajuns să nu mai poată

comunica. Stătea în casă și se autoadmira și, într-o zi, a dat foc la tot ce avea, murind și ea în flăcări. Era imposibil de reconstituit cum s-a produs accidentul, ce a fost în mintea ei, ce și-a imaginat că face. Băiatul era plecat din localitate, ajutând la transportul unui convoi. Când a revenit, s-a pomenit orfan și cu casa distrusă. Atunci și-a adus aminte că, în evoluția nebuniei, mama a recunoscut că, de fapt, tatăl lui n-a murit, că doar a fost luat prizonier de barbari, că poate mai trăiește și îi caută acum în toată lumea. Sigur, femeia povestea contradictoriu, n-aveai cum s-o aduci la o clarificare, ceea ce spunea acum, mâine devenea cu totul altceva. Dar dacă tatăl Celui de Al Patruzecilea trăia încă într-adevăr? Întrebarea aceasta avea să-l chinuie toată viața și să-i hotărască destinul.

Copilăria Etiopianului s-a terminat la cincisprezece ani. În fond, câți dintre Cei O Sută nu au luat viața în piept la vârste foarte tinere? Legende vorbesc despre îndrăgostiți medievali celebri neavând, nici băiatul și nici fata, mai mult de treisprezece ani. Pe vremea Celui de Al Patruzecilea, omenirea trebuia să se grăbească și mai mult. N-a ajuns la tron și marele Clodowig tot la numai cincisprezece ani? Și nu și-a dovedit acesta de la început geniul? Și n-a ajuns Sfântul Benedikt o celebritate în jurisprudență în vreme ce abia îi mijeau tuleiele?

Viața Etiopianului n-a făcut excepție. Vârsta lui era o vârstă matură pentru secolul al V-lea. Pe vremea regilor biblici altele au fost reperele. Înaintea lor, primii oameni au avut parte de traiuri îndelungate. Adam a sălășluit printre vii nouă sute treizeci de ani, Set nouă sute doisprezece ani, Enos nouă sute cinci ani, Cainan nouă sute zece ani. Ei și urmașii lor au trăit pe pământul acesta veacuri multe. Nici acel răgaz n-a făcut parte din Epoca de aur, și totuși altul era timpul de speranță îngăduit. Apoi viața s-a restrâns

mereu mai mult în ea însăși: pe vremea gloriei atotputernice a Egiptului, ar fi existat deja suverani intrați în istorie la etatea de opt ani. Regatul Aksum, în excelente relații cu Egiptul - și în primul rând cu amintirea acestuia - cunoștea asemenea legende. Acum, când lumea se apropia inexorabil de Judecata de Apoi, vârstele scădeau iarăși, iar speranța de viață devenea tot mai redusă. Cu doar puțini ani în urmă, în tot Orientul, de la Mediterană și până în Persia, a bântuit o molimă înfiorătoare, care a ucis cea mai mare parte din copiii acelor locuri. Se întâmplase o nouă variantă a „Uciderii pruncilor”, tălmăceau oamenii grozăvia și lumea părea că se află la ultima generație. Abia după doi ani au început să se nască iar copii apți de a supraviețui. Aceștia au fost răsfățați cu toate onorurile și regele Asbeha obișnuia să asculte de sfaturile lor nevinovate, spunându-se că poate de aceea s-a și acoperit suveranul de glorie și a adus țara la o nouă propășire. (La ultima ei propășire...)

Despre Sfârșitul lumii, un mare filosof al locului a emis o teorie care a avut și ea un rol în epocă: „Nu, a notat autorul - al cărui nume s-a pierdut, dar care poate foarte bine să fi fost, după stil, Goraba -, nu, viața pe pământ nu se va sfârși prin moartea copiilor, ci prin precocitatea lor tot mai pronunțată: la cinci ani, omul va ajunge la deplina maturitate fizică, dar, în primul rând, psihică; apoi va îmbătrâni și va muri. Mai târziu, la trei ani va avea loc acel moment de apogeu. După care la un an. Treptat, omul va ajunge asemenea musculițelor de o zi. Spre sfârșit, traiul îi va dura clipite, fracțiuni de clipite.” Goraba a fost un sceptic și îi plăceau paradoxurile: „Sfârșitul lumii, se amuza el, este la fel de implacabil ca și de imposibil, asemenea cursei de urmărire a lui Achile față cu broasca țestoasă”.¹ Dar

¹ Goraba a scris în limba greacă, însă cărțile sale au fost distruse de purificatorii religioși. Ne-au rămas doar câteva lucrări, strânse într-un compendiu în limba geez, limba Bisericii și a intelectualității din Aksum-

paradoxurile lui Goraba au făcut epocă. „Paradoxurile de azi sunt prejudecățile de mâine”, va spune cu aproape un mileniu și jumătate mai târziu un autor ce s-a numit Marcel Proust.

Etiopianul era prea bătrân spre a mai fi socotit un copil precoce și prea tânăr pentru a se putea mândri cu fapte deosebite. El era și prea sărac, și prea blond, și fără vreun talent ieșit din comun. Nimic nu-l mai lega de portul Adulis, în afara amintirilor copilăriei. Dar amăgirea acestora este tiranică și ne terorizează toată viața. Plecând din Regatul Aksum, Al Patruzecilea nu fugea de imaginile trecute, dimpotrivă, el încerca să le adauge și figura protectoare a unui părinte. El nu pleca de dorul aventurii, ci din frica de ea: Etiopianul se simțea îngrozitor de singur. Cât trăise mama, deși prezența ei devenise, cu timpul, tot mai stânjenitoare, Al Patruzecilea se mai simțise legat de cineva. Acum rătăcea într-un ținut unde părea tot mai mult o ființă străină. Poveștile incoerente ale mamei îi reveneau obsesiv în memorie, iar el se străduia să-și amintească fragmente de discuție utilizabile în tentativa de a-și regăsi părintele. Mai trăia acesta? (Cu sute de ani mai devreme, un descendent de mult uitat încercase și el să-și întealească tatăl pierdut. Scribul a notat, la locul potrivit, și avatarurile aceluia. Obstinația de a-ți căuta și în felul acesta propria-ți identitate este o caracteristică atavică prezentă sau nu la diferiți indivizi. Atașamentul sau lipsa de atașament față de trecut poate influența viața în cele mai profunde chipuri, dar Etiopianul se hotărâse să pornească pe urmele părintelui său mai mult din disperare și din lipsa unei alte perspective decât din motive existențiale. Cel puțin așa ar fi răspuns el la această întrebare, deși scribul crede că în destinul Celui de Al Patruzecilea ar fi existat și

ul de după secolul al VI-lea. Așa că acest compendiu este rodul muncii unor copişti, cu toate consecințele și riscurile ce decurg din aceasta.

alte bifurcații posibile în calea vieții.)

Etiopianul își va aminti mai târziu, de multe ori, ultima sa zi la Adulis. Cerul era de un albastru neîntrerupt și el stătea culcat pe spate, căutând zadarnic o fisură în cupola compactă. Etiopianul își va aminti mereu cerul din Aksum, un cer virgin, imposibil de regăsit altundeva.

Și își va mai aminti de o fată, o ființă singură ca și el, care căra oriunde cu ea o lădiță cu tot ce poseda. Fusese prima lui dragoste și, poate, dacă ar fi rugat-o, ar fi venit cu el. Dar el n-a rugat-o, ci doar o va recăuta până la moarte, în toate femeile întâlnite de atunci.

Câteva toponime apăreau deseori în poveștile mamei Celui de Al Patruzecilea, toponime cărora el nu le-a dat niciodată o prea mare importanță, așa cum n-a prea luat în seamă nici firul poveștilor bieteii femei. Firul acestor povești era schimbător și cu cât nebunia avansa, evenimentele narate erau mai contradictorii și mai gogonate. Însă unele nume reveneau mai des și copilul s-a obișnuit cu ele și le-a ținut minte. La fel ca toți copiii (dar și oamenii mari), Etiopianul avea coșmaruri cu Ef. Și își mai amintea niște nume, multe pe care nu le-a putut identifica niciodată, printre care și mănăstirea Larins, ce revenea atât de des.¹ De ce tocmai Larins? Cine știe? Poate fiindcă i-a plăcut cum suna cuvântul, poate fiindcă Larins (Lerins) este mai ușor de pronunțat și de reținut decât Ferme zu Chiuso, poate fiindcă insula mare Lerins era cunoscută până și în depărtare, peste țări și mări, drept depozitara unuia dintre cele mai mari tezaure ale piraților de pretutindeni. În

¹ Ciudat este că numele corect este Lerins și nu Larins, așa cum îl pronunțase Al Treizeci și nouălea. Tot drept Larins va căuta și Etiopianul insulele și mănăstirea. În Argumentul la „Ceii O Sută”, scribul a notat, prevenindu-și cititorii (învățăceii și stăpânii săi): „Viața «Celor O Sută» reprezintă posibile preluări din cărți, dar și selecția unor amintiri transcendente, a unor nume în diferite ortografii”.

adolescentul din Orient s-au topit și gusturile marilor aventuri și Lerins era indiscutabil una dintre ispitele legendare ale vremii.

Dar Etiopianul n-a plecat direct la Larins. Pe drum a căutat și alte localități, numeroase inexistente. (În nebunia ei, mama Celui de Al Patruzecilea stâlcea cuvintele și multe dintre „localitățile” căutate mai târziu de fiu erau de negăsit.) Drumul din Regatul Aksum până la Larins ar fi fost relativ scurt: el ar fi putut fi parcurs fie pe mare, fie pe uscat, într-o călătorie de câteva săptămâni. Dar devierile imprevizibile în direcția unor localități inexistente sau fără nici o legătură cu investigațiile adolescentului au făcut din acest itinerar un periplu ce a durat peste trei ani. Când a ajuns la Larins, Etiopianul era, de acum, un om fără vârstă, un bărbat zdrențuit ce a trecut prin atâtea încât orice entuziasm al tinereții i s-a stins de mult. Doar ideea fixă de a-și găsi tatăl mai dădea un sens zbaterii sale.

Drumul a fost lung și fiindcă era imposibil pentru Al Patruzecilea să se prezinte drept fiul unui proscris - așa cum i l-a descris mama -, chiar dacă un proscris pentru o cauză nobilă. Dar până și dacă s-ar mai fi aflat în viață Chlorus și ar fi fost de față la venirea fiului său, ar fi existat șanse minime să fie recunoscut drept omul aflat în conul de speranțe al tânărului. Nimic despre „Sabia cu două tăișuri”, nimic despre Mâna Albă sau despre colaboratorul (sau rivalul) lui Ef nu-i era cunoscut Etiopianului. Despre toate astea mama nu i-a povestit vreodată ceva. Întâmplarea face că atunci când Al Patruzecilea a părăsit țărmul Mării Roșii, și Chlorus a plecat înapoi înspre apus. Apoi, în timp ce fiul îl căuta în jurul Constantinopolului, în localități inexistente, Al Treizeci și nouălea lupta la Vouille și dispărea acolo. Etiopianul nu a auzit nici despre victoria lui Clovis asupra vizigoților, nici despre personajul pierit în bătălie. În afară de asta, Chlorus nu știa grecește și vorbea

o limbă greu de înțeles, în timp ce tânărul abia se deprindea cu graiurile popoarelor printre care nimerea pentru mai mult sau mai puțin timp. N-ar fi fost, de aceea, nici o minune dacă Mâna Albă sau oamenii luptând sub egida ei l-ar fi capturat sau ucis pe Al Patruzecilea. Acesta n-ar fi știut că a ajuns tocmai în preajma celor pe care-i căuta, iar ei n-ar fi avut măcar habar că l-au omorât pe fiul căpeteniei lor. Una peste alta, Etiopianul căuta un tată ce nu exista, în niște locuri nepotrivite pentru a-l găsi sau în localități unde Chlorus, chiar dacă a fost cândva, nu s-a suprapus nici o clipă peste imaginea căutată.

Drumul Celui de Al Patruzecilea era lung, însă nu s-a constituit în nici un fel într-o călătorie de inițiere. Ceea ce a învățat Etiopianul în cei peste trei ani cât i-au trebuit să ajungă din Regatul Aksum la Larins nu era legat nici de filosofie, nici de gramatică, nici de geometrie, retorică sau dialectică. Acestea toate erau lucruri ce nu-l interesau câtuși de puțin. El era atras de imaginea tatălui și, în subsidiar, de renumele insulelor misterioase burdușite cu comorile piraților. (Dacă ar fi știut că tatăl său a ticsit traseele sale cu tezaure ascunse în pământ, peșteri sau scorburi, n-ar mai fi trebuit să străbată atâta amar de drum...)

Etiopianul a ajuns la Larins în jurul anului 510. (Poate cu doi ani mai devreme.) El n-a căutat insula cea mare, așa cum l-ar fi îndemnat vârsta, ci s-a oprit, pentru început, la mănăstire. Aici s-a întâmplat un lucru foarte ciudat, deși asemenea fapte se petrec de multe ori, doar că noi nu suntem conștienți de ele. Al Patruzecilea se interesa de tatăl său și dădea drept repere fragmente din poveștile auzite din gura bieteii sale mame. Nici unul dintre călugări n-a reușit să alăture aceste informații persoanei brigandului cunoscut de ei atât de bine. Ba, mai mult, și monahii din

Lerins i-au relatat tânărului întâmplări despre Al Treizeci și nouălea, fără să fi bănuit vreodată cineva că și Etiopianul și gazdele sale vorbeau despre una și aceeași persoană. Cele două imagini ale personajului nu s-au mai suprapus niciodată.

Când scribul afirmă că lunga peregrinare a Celui de Al Patruzecilea nu s-a constituit într-o călătorie de inițiere, el nu se dovedește decât robul modelelor vechi. El ar fi vrut ca Etiopianul să se alăture unui învățat, să-l slujească pe acela, să deprindă reperele lumii după canoanele școlii savantului. „Și catârul cutreieră drumurile, însă nu învață nimic de pe urma experiențelor sale”, se spunea pe vremea aceea, socotindu-se obligatoriu ca învățăcelul să beneficieze de un ghid competent, apt de a-i atrage atenția asupra peisajului străbătut și a-i explica într-o viziune unitară oamenii și locurile întâlnite în cale. În loc de aceasta, Etiopianul a călătorit mai mult singur, nu s-a prea interesat de teorii și de celebritățile locului, de monumente și de vestigii istorice, de peisaje și de reprezentațiile artiștilor; el nu vizita, ci era tot timpul în trecere; el era preocupat să aibă ce mânca și unde pune capul; el era atent să nu fie răpit de oameni sau de Ef. Numeroasele prilejuri de învățătură nu se constituiau pentru el decât în primejdii ce trebuiau ocolite. Din punctul acesta de vedere, drumul spre Apus al Celui de Al Patruzecilea n-a fost o călătorie de inițiere. Din punctul „clasic” de vedere, inițierea sa va începe la Lerins.

Totuși, scribul nu poate prelua cu inima ușoară o asemenea aserțiune: afirmația lui Cesaire din Arles, cum că Etiopianul s-a născut la viață abia la Lerins, că până atunci n-a făcut decât să vegeteze asemenea unei plante, depășește formula consacrată conform căreia doar după botez ar începe adevărata viață. Cesaire din Arles pretinde că Al Patruzecilea era o „tabula rasa” în ziua când a ajuns la

mănăstire și că doar un grai (neîngrijit și acela) și vagi deprinderi de supraviețuire l-ar fi deosebit de un „animal barbar”. Nu trebuie uitat însă că Etiopianul venea din Regatul Aksum, aflat în faza de maximă înflorire, că a văzut jumătate de lume, că s-a bucurat de o copilărie normală într-o civilizație deosebită. Ajuns la Lerins, Al Patruzecilea devenise un om care a trăit multe și a văzut multe.

Cesaire din Arles va fi, într-adevăr, primul său maestru. Etiopianul nu va uita niciodată că misiunea sa este aceea de a-și regăsi tatăl și va face numeroase și continue eforturi în acest scop. Dar viața, așa cum îi era cunoscut deja din Regatul Aksum, viața nu este decât o cale de realizare a unui (unor) țel(uri) rămas(e) de cele mai multe ori obscur(e). Cesaire din Arles va fi primul grădinar preocupat să facă ordine (și) în „vegetația sălbatică” a sufletului tânărului oriental. El va reuși să-l rețină pe Al Patruzecilea la Lerins, să-i devină învățător, să-l boteze și să-l instruiască.

Scribul a verificat și răsverificat cronologia evenimentelor, însă nu a fost în stare să descâlcească un anacronism. Cesaire a fost călugăr în numeroase locuri și a fondat el însuși mai multe mănăstiri. El s-a născut în jurul lui 470 după Christos și a devenit în anul 502 episcop de Arles. Rezultă că a trăit la Lerins înainte de 502, dar pe vremea aceea Etiopianul se mai afla la Adulis. Și, totuși, la Lerins se păstrează consemnarea trecerii celor două personaje și roadele întâlnirii lor.

Cesaire era preocupat de stabilirea regulilor practice și morale ale vieții monahilor și primul canon al acestei discipline ne-a rămas în caligrafia Etiopianului: o scriere colțoasă, nu lipsită de greșeli, dând naștere la cuvinte inexistente, ale căror sensuri zadarnic au încercat savanții să le afle: Al Patruzecilea abia învăța limba, după ce uitase și graiul său oriental, folosind o grecească împănată cu

vocabule ale unor dialecte întâlnite pe drumul spre Occident. Scrisul era pentru Etiopian o îndeletnicire nouă și, mai mult ca sigur, exemplarul păstrat nu este decât o „temă de casă”, un exercițiu de copiere. Totuși, copierea a fost realizată în prezența lui Cesaire (viitorul episcop de Arles), întrucât acesta îl adnotează, face aprecieri asupra muncii învățăcelului și îi spune cum să lucreze mai departe. Avem, astfel, un fel de maculator mereu completat de un învățător conștiincios.

Așadar, Etiopianul rămâne o vreme la mănăstirea Lerins, timp suficient pentru a deprinde folosirea literelor și spre a învăța alfabetul credinței creștine. Acum, aflat atât de aproape de „raiul piraților”, cealaltă insulă Lerins, între meditația creștină și gândul niciodată abandonat de a-și găsi părintele, Etiopianul visează și la aventurile adolescentine ce nici ele nu l-au părăsit. Cesaire este cutremurat: cum poate un om să ajungă la liniștea revelației și, totodată, să fie bântuit de amăgirea unor comori provenite din jaf? Cesaire îi recomandă numeroase penitențe ucenicului său și acesta este dispus să le îndure, însă gândul că, atât de aproape, Celălalt Lerins își oferea ispitele nu putea fi stins în nici un fel.

Atunci, Cesaire a încercat să-l obosească pe învățăcelul bântuit de fantome. Etiopianul primea teme de casă tot mai pretențioase și tânărul le îndeplinea cu zel, rămânându-i însă și suficient timp spre a face planuri de a da măcar o raită și în ostrovul vecin.

Al Patruzecilea a sistematizat canoanele disciplinei ecleziastice, stabilind capitole, subcapitole și paragrafe. El a reușit să pună ordine în torentul de idei al maestrului său. Etiopianul este cel ce trasează imperativele și cel ce notează explicațiile, el desparte ierarhia de morală și de dogmă, fixează regulile și programele. Cesaire le enunță, el le scrie. Evoluția colaborării lor se poate vedea în ordinea

manuscriselor. Ucenicul greșește tot mai puțin, iar, de la un timp, nu mai copiază, ci așterne pe hârtie gânduri. Stilul se modifică și el: la început, Al Patruzecilea notează ceea ce i se dictează, apoi concepe singur. Din aserțiunile complicate și pur teoretice din prima fază, se nasc propozițiile scurte, regulile de mai târziu. Cesaire a fost genial, Etiopianul s-a dovedit a fi fost unealta ideală. Cesaire a intrat în istorie datorită canoanelor sistematizate de Etiopian. Acesta și-a slujit maestrul, a pus în cuvinte potrivite gândurile inspirate și... mai găsea vreme să jinduiască la Celălalt Lerins. Aflată atât de aproape, „grota piraților” iradia seducție. Viața nu este formată decât din prilejuri, scopurile ne depășesc. Morala lui Cesaire, liniștea mănăstirii și viața simplă a călugărilor ofereau prilejuri. Ispita Celuilalt Lerins oferea și ea prilejuri. Scopurile ne depășesc.

Etiopianul a rămas mai multă vreme la mănăstirea Lerins: poate un an, poate doi sau trei, timp în care educația lui a făcut progrese uimitoare, iar biblioteca lăcașului s-a îmbogățit cu numeroase noi manuscrise, atribuite în mare parte lui Cesaire, viitorul episcop de Arles. După o vreme, se spune, cineva i-ar fi povestit Celui de Al Patruzecilea ceva ce l-ar fi lăsat pe acesta să bănuiască o pistă în legătură cu tatăl său și, drept urmare, Etiopianul ar fi plecat în Calabria, pe acele urme. Dar chiar dacă informația primită ar fi reușit să suprapună pentru o clipă imaginile diferite ale aceluiași personaj, momentul a fost trecător și fiul n-a putut să profite prea mult.

Înainte de a părăsi insula mică Lerins, Etiopianul a mai zăbovit îndelung la fereastra chiliei lui și, din locul prea strâmt, a încercat să deslușească tainele din Celălalt Lerins, Insula Comorilor. De la postul lui de observație, ispitele îi puteau apărea doar în imaginație, forfota piraților și traficul corăbiilor rămânându-i interzise. Însă tot privind într-acolo,

Al Patruzecilea apucă să vadă mai aproape, la doar câteva sute de metri, ruina unei construcții pe care până atunci o ignorase. Era într-un codru des ce pornea de la zidul mănăstirii, și călugării îl preveniră că terenul era plin de râpe adânci, că drumul acela aparent scurt până la misterioasa urmă de clădire nu putea fi străbătut pe uscat, că au mai fost și alți îndrăzneți tentați să viziteze locul, însă nimeni nu s-a mai întors, în afara unuia cu mințile de atunci rătăcite și în afara lui Cesaire. Dar Cesaire tăgăduia cu indignare că ar fi fost vreodată ispitit să străbată distanța aceea de codru numai pentru a se apropia de o tentație atât de profană. În afară de asta, presupusa ruină exista mai mult în legendă decât în imagine: inițial, Etiopianul privise luni de zile într-acolo fără să vadă nimic. (Poate fiindcă ochii săi priviseră pe deasupra pădurii, căutând doar Celălalt Lerins, își spuse el mai târziu.) Cu vremea, auzind de la frații călugări diferite istorii, i se păru că vede și el ceva printre coroanele dese ale copacilor. Apoi acel ceva prinsese contururi tot mai concrete și ispita de a pătrunde în locul ascuns creștea zi de zi. Ruina - sau ce-o fi fost - era atât de aproape și se comporta atât de straniu: greu de deslușit printre copaci, ea putea trece neobservată luni de zile, pentru a se releva brusc, fără putință de tăgadă, moment când devenea vizibilă de la ferestrele mai multor chilli ce dădeau în direcții diferite, direcții ce în mod obișnuit nu se interferau. Se găsea, de pildă, la mănăstirea Lerins încă un novice, fratele Ioan, cu care Etiopianul se împrietenise. Al Patruzecilea avea fereastra spre apus, iar Ioan spre răsărit, însă, câteodată în același timp, amândoi trăiau cu impresia că văd la o aruncătură de băț aceeași construcție ascunsă în vegetație. Maestrul lor, Cesaire, le-a interzis categoric să se lase pradă ispitei și să se încumete să facă acel drum. Însă, într-o zi, cei doi au dispărut. De la zidul mănăstirii pornea o cărare: ei au urmat-o, dar, după o

vreme, au trebuit să constate că merg de prea mult timp pentru o distanță de doar câteva sute de pași. De jos, dintre copaci, nu mai aveau nici un control asupra drumului străbătut și nu mai știau unde se află ținta căutată. Apoi, cărarea deveni un fir ce se topi într-o râpă. Tinerii au încercat să țină direcția înspre locul din amintire și se pomeniră pe un teren extrem de accidentat, plin de fisuri tot mai adânci și mai greu de trecut. Etiopianul, după ce a străbătut o mare parte a lumii civilizate pentru a ajunge din Regatul Aksum, pe tot felul de căi ocolite, până la Lerins, nu putea pricepe cum de nu e capabil să parcurgă o distanță atât de scurtă, până la un loc atât de apropiat. Când, în sfârșit, trebui să-și recunoască înfrângerea și se strădui să identifice cu tovarășul lui o cale de întoarcere, se pomeni, pe neașteptate, în fața clădirii căutate. Era un templu păgân perfect conservat, însă, în mod foarte ciudat, mai târziu, Etiopianul păstră cu totul alte amintiri despre el decât Ioan. Al Patruzecilea știa că a pătruns într-o sală cu coloane de marmură roșie cu nervuri albastrui, că pardoseala era din același material, iar pereții acoperiți de fresce cu figuri și animale mitologice. Din impozantul vestibul dădeau mai multe intrări. Etiopianul rătăci prin încăperi mai mari sau mai mici, superbe toate și foarte bine păstrate, în ciuda faptului că întreg ansamblul se afla în mijlocul unui codru ce părea că n-a mai fost călcat de veacuri de om. În centrul unor încăperi se găseau altare de jertfă, în altele se aflau statui, unele camere erau doar de trecere și erau goale. Clădirea s-a dovedit a fi mai mare decât au bănuit cei doi, trepte către încăperi subterane invitau la alte cercetări, cercetări pe care, însă, nici Etiopianul și nici Ioan nu au îndrăznit să le întreprindă: în spațiile de sub pământ părea să fie întuneric beznă, la fel cum și unele galerii de deasupra solului dădeau spre odăi lipsite de orice iluminare. O vreme, Al Patruzecilea mai

păstră convingerea că se află într-un loc ideal pentru tezaurizarea unor comori și că, până la urmă, dacă nu vor fi surprinși de pirați, chiar vor da de o asemenea avere. Gândul acesta implica, deci, și riscul de a nimeri oricând peste gazde neospitaliere, foarte probabil agresive. Dar nu întâlnește nici comori și nici pirați. Totuși, o frică inexplicabilă îi făcu să nu mai poată savura frumusețea decorațiilor. Stăteau într-o curte interioară, flancată de coloane, împodobită cu o vegetație bine întreținută. Era confirmarea bănuielii lor că se aflau într-un spațiu încă locuit. Până atunci n-au găsit nici o dovadă concretă, tot ce au întâlnit putea să fie acolo de sute de ani, nici o trecere secretă nu li s-a trădat prin ceva. Totul era îngrijit, dar, până acolo, totul putea să fie părăsit de veacuri. Vegetația din curtea interioară era, însă, un semn sigur. Dintr-o gură monstruoasă de om-pește își făcea apariția un izvor ce se vărsa într-un bazin din mijlocul curții. Plante ornamentale erau sădite în mari vase din piatră. Dacă nu pirați cumpliti, cel puțin servitori misterioși trebuiau să se ocupe de toate astea. Cei doi simțeau teama sugrumându-i, frumusețea ce-i copleșise la început le devenise indiferentă. Prezența umană li se părea acum certă și nu se mai mirară când dădură peste o bătrână ce îi privi câteva clipe, dispărând apoi într-o altă încăpere. Liniștea se dovedi insuportabilă și le ațâță imaginația excitată.

Căutând drumul spre ieșire, Etiopianul își amintea, mai târziu, că ar fi trecut printr-o mică necropolă, ținând minte chiar și câteva inscripții de pe morminte. Se găseau deja aproape afară din clădire, când mai întâlnește pe cineva, un bărbat îmbrăcat ca un franc, un țăran sau meșteșugar. N-au schimbat nici o vorbă și omul, cărând o legătură de lemne, nu părea a avea intenții dușmănoase. În sala mare a vestibulului mai dădură de doi indivizi, iar înainte de a se putea îndepărta se simțiră împresurați. Acum amenințarea

era evidentă și, deși nimeni nu vorbea, cei doi intruși vedeau cum cercul se strânge în jurul lor. Începură să fugă și toată nădejdea lor era desimea codrului, cu toate că, mai mult ca sigur, urmăritorii cunoșteau mult mai bine locurile și îi vor mâna încotro vor dori ei. Mai trebuie adăugat că teama celor doi față de acei oameni era cu atât mai mare cu cât aceia nu aveau nimic cumplit în înfățișare, predominând frica față de ceea ce nu era vizibil. Etiopianul, poate mai obișnuit cu situațiile primejdioase, reuși să câștige un avans și, julindu-se și zgâriindu-se, izbuti să scape. Mai apucă să vadă cum, parcă fără să se grăbească, acei bărbați și acele femei (?) îl prind pe Ioan, îl trântesc la pământ și-l omoară (?) cu ciomegele.

La mănăstire, nimeni nu-l întrebă pe Etiopian nimic, dar era limpede că toți știau unde a fost. Peste câteva zile își făcu apariția și Ioan. Al Patruzecilea ar fi putut să jure că a văzut când *oamenii aceia* l-au prins și l-au omorât. Dar Ioan tăgăduia totul. Și ceea ce a văzut Etiopianul, Ioan pretindea că ar fi fost cu totul altfel. Ceilalți călugări evitau să mai stea de vorbă cu ei.

După câteva săptămâni, Al Patruzecilea reuși să aibă o explicație cu Cesaire. Etiopianul trăia cu convingerea că Ioan nu mai este Ioan, că în trupul aceluia s-ar fi insinuat altcineva. Acel nou Ioan avea amintiri false, se comporta ciudat, mirosea urât. Cesaire îi recunoscuse Etiopianului că despre toți cei ce au reușit să se întoarcă din ciudatul templu se credea că nu mai sunt cei ce au plecat, că tuturor colegilor le era frică de ei, fiind încredințați că în trupurile celor reveniți s-ar fi încarnat diavoli. Cesaire îi arătă Etiopianului un manuscris al acestuia de dinainte de a fi plecat și unul copiat după întoarcere: îngrozit, Al Patruzecilea trebui să recunoască și față de el însuși că scrisurile erau total diferite.

Stătu în noaptea aceea și privi spre locul unde avea

impresia că a fost, trăind senzația că poate desluși în întuneric tot ce a văzut aievea și încă multe altele. Se îngrozi atât de tare, încât încă în aceeași noapte părăsi Lerins. Două zile mai târziu, Ioan fu găsit mort.

În Calabria, Etiopianul a ajuns în jurul lui 512. În etapa aceasta biografia sa se leagă de trei personaje, două atestate în istorie, amândouă făcând trimiteri la Etiopian. De aici rezultă că Al Patruzecilea s-a bucurat deja de o oarecare faimă la acea dată și că devenise un punct de laudă să-l fi cunoscut. Unul dintre aceste personaje se numea Țipor și era un *hekhalotian*. El făcea parte dintre acei evrei mistici ce se ocupau de peste un sfert de mileniu de descrierea carului (merkaba) cu care credinciosul va ajunge până la Tronul lui Dumnezeu și a palatelor (hekhalot) pe care le vor întâlni în acea călătorie. Odată, Etiopianul îi povestește despre ciudatul templu pe care-l vizitase în insula mică Lerins și despre aventurile ce se legau de acel edificiu misterios. Țipor îl ascultă cu mult interes și îi explică, pe larg, că asemenea peripeții sunt niște inițieri atât de subtile, încât există mai multe grade de cunoaștere: unii, cei mai mulți, nu rezistă șocului, înnebunesc sau mor; alții se apără prin amnezii sau amintiri false și, în fine, câțiva, puțini, păstrează o apropiere cât de cât fidelă față de cele întâmplate. Cu cât inițiatul este mai avansat, cu atât imaginile sunt mai clare și mai adevărate și permit noi revelații - multe asemenea clădiri se ridică la rangul unor vestibule, formând așa-numitele „castele de trecere”: ele permit pătrunderea în alte etape, mai avansate, însă toate astea nu sunt decât niște faze pregătitoare, o repetiție terestră, îngăduită doar celor aleși.

— Dacă erai mai pregătit, îi spuse Țipor, ai fi pătruns și în acele încăperi întunecate, în galeriile subterane din primul și din următoarele nivele de sub pământ.

— Și așa fi ajuns la Tronul lui Dumnezeu?

— Da' de unde?! Pe pământ nu sunt decât copiile. Tu nu ai ajuns, după ani de învățătură în acea mănăstire păgână, decât să poți deosebi cu simțurile ceea ce alții - și, inițial, și tu - n-au putut concepe nici cu gândul. Dar nici cunoștințele, nici credința nu ți-au ajuns pentru mai mult. Frica și ignoranța te-au făcut să nu poți accede mai departe.

Țipor era un inițiat. El nu vorbea despre călătoriile reușite de el însuși, nici despre stațiile itinerarului pe care-l studia. „Ar fi ca și cum așa grăi în pustiu, ca și cum m-aș adresa unui surdomut”, explica el. Ceea ce află Etiopianul era că toate acele hekhalot (palate) existau în mod obiectiv, că ele puteau fi descrise prin inițiere și că locul lor putea fi stabilit la fel de exact, precum astronomii din vechime erau capabili să localizeze stele ce nu sunt vizibile cu ochiul liber.

— Castelele tale fac parte dintr-o știință, acceptă într-un târziu Al Patruzecilea.

— Nu: știința este amnezie. Orice poate fi știință: putem să studiem acul de cusut și putem să studiem curgerea râurilor. Enoch a fost un inventator pentru că a fost primul care a venit cu pana de scris și cu acul de cusut? Sau a fost el un om de știință? Enoch a inventat scrisul și cusutul, sau Dumnezeu ni le-a transmis, mă rog, să zicem, prin el? Mistica este revelație, știința este amăgire.

De la Țipor, Etiopianul a învățat că totul este sau nu este, în funcție de pregătirea noastră de a accepta sau nu un lucru. Misterioasa construcție de lângă mănăstirea Lerins e o dovadă: luni de zile, Al Patruzecilea nici măcar n-a fost capabil s-o deosebească de verdele coroanelor copacilor zăriți zilnic de la fereastra chiliei sale.

— Revelația te ajută să sesizezi obiectul de fond, îl învață evreul. Cei mai mulți nu ajung să vadă decât fondul. Ceea

ce nu înseamnă că obiectul nu există. Obiectul este peste tot. Pentru că Dumnezeu a făcut lumea și El a făcut-o toată: și cer și păsări, și apă și pești, și pământ și animale, și fond și obiecte.

Al doilea personaj atestat și pomenindu-l pe Etiopian este Cassiodor. Acesta, la prima vedere, pare că nu are nici o legătură cu Țipor. De exact aceeași vârstă cu Al Patruzecilea, Cassiodor provenea dintr-o familie bogată din sudul Italiei. Prin 512 d.H., tânărul patrician, cult și rafinat, devenise deja deosebit de căutat în regiune și nu numai: Cassiodor dovedise un talent neprețuit în a-i pune de acord pe noii stăpâni ai Peninsulei cu lumea romană bizantină. El era în stare să-i facă pe barbari să accepte precepte tradiționale locale și să convingă vechi familii latine să privească în mod firesc obiceiurile noilor veniți. De regulă, Cassiodor folosea pentru mediere un catalizator tot mai verificat: creștinismul. De aceea se spunea despre tânărul și atât de utilul fruntaș politic că are nu numai o solidă cultură laică, dar și o mare erudiție religioasă-creștină.

— El este un om de știință, continua discuția Țipor, arătându-l în zeflema pe Cassiodor.

— De ce el? Numai fiindcă știe atât de multe?

— Nu știe nimic! Face doar raționamente.

Nu era adevărat. Cassiodor era de asemenea foarte credincios, doar că el părea dispus să medieze nu numai între vechii și noii stăpâni ai Italiei, dar și între Dumnezeu și oameni. Cassiodor era în stare să sistematizeze, să organizeze, să creeze contacte. El credea, dar iubea oamenii. Țipor era preocupat de castelele lui. Lumea din jur îl amuza, fiindcă avea un deosebit simț al umorului. Această trăsătură îl predispunea la tot felul de șotii și este de crezut că învățații mistici erau cu totul altfel imaginați de mulțime decât el: rupți de realitatea vulgară. Însă relația lui Țipor cu toți cei din jurul său se supunea și se rezuma la

amuzament: pe cât era de serios în inițierea sa mistică, pe atât era de malițios cu semenii, de multe ori neascunzând și o superioritate enervantă. Țipor nu părea omul apt de a-l ajuta pe Ethiopian să-și găsească tatăl. Pentru aceasta mult mai potrivit putea fi Cassiodor. Tânărul roman cunoștea extraordinar de multă lume și, la rândul lui, era știut de și mai mulți oameni.

— Ajunge să întrebi ceva pe un singur ins. Acesta va vorbi cu alți doi. Fiecare dintre cei doi cu alții... O să-ți găsesc tatăl.

Țipor avea îndoielile lui. Într-o zi veni cu un moșneag ce-și căuta fiul. Nimic din poveștile mamei nu se potrivea cu acel moșneag. Dar Țipor îi făcu, după mai multe ore, să se îndoiască amândoi dacă nu cumva... Sigur, până la urmă se dovedi că între Ethiopian și bătrânul marinăr nu exista nici o legătură.

— Evident, evident... Dar dacă tatăl era mai tânăr și fiul mai frumos, dacă tatăl era mai bogat și fiul mai isteț, dacă tatăl avea ochii albaștri și fiul era mai vânjos, n-ar fi fost exclus ca măcar unul dintre voi doi să creadă ceea ce vi se pare acum atât de imposibil. Fugiți după himere și vă loviți mereu de concret. Lucrurile astea se simt și nu se numără în ani și în obiecte.

Cassiodor rămânea optimist. Pentru el totul se putea rezolva, fiindcă, între oameni, problemele nu se pun decât la nivel de bunăvoință. Teoria asta l-a călăuzit întreaga viață: trebuie să ai parte de un moment de inspirație în care Dumnezeu să te călăuzească arătându-ți drumul, apoi vei merge singur pe acel drum. Pentru Cassiodor, drumul însemna bunăvoință: poteca spre alți oameni, acceptare, toleranță. Din păcate, pentru mulți muritori trec anii fără a avea parte de clipa de inspirație divină, iar furia, răzbunarea (care atrage răzbunare), ura îi stăpânesc atât de mult, încât nici nu mai sunt în stare să sesizeze

momentul. Dacă s-ar putea reculege pentru acea scurtă, dar decisivă revelație, demonii răului s-ar retrage din ei și atunci ar fi apti să conviețuiască în liniște și bucurie. Teoria aceasta l-a făcut pe Cassiodor credincios și misionar. Înclinația spre exactitate, memoria și inteligența l-au păstrat în preajma științei.

Felul lui de a fi, dar și prietenia sinceră cu Etiopianul îl îndemneau să-l ajute. Numeroasele-i relații în toată lumea se interesau de persoana căutată. Însă nu este posibil să alergi în lumea mare după cineva despre care tot ce știi este nesemnificativ, de multe ori contradictoriu, oricum lipsit de relevanță. În cazul acesta, dacă exista într-adevăr o cale, atunci aceasta era calea mistică. Doar că Țipor își vedea de ale lui, iar Cassiodor făcea ceea ce putea.

Cel de-al treilea personaj cu care a venit în contact Al Patruzecilea în Calabria era o femeie. Aceasta vorbea puțin, se arăta rar, avea mereu asupra ei o lădiță, pe care abia o căra. Nimeni n-a aflat vreodată ce ducea cu ea în cutia aceea din lemn, de care nu se despărțea niciodată. O chema Dagoberta și provenea din neamul francilor gallezi. Mulți susțineau că nu e în toate mințile. Alții, dimpotrivă, o respectau adânc, pretinzând că ar fi o merovingiană și că era înrudită cu regii franci. Alte numeroase legende s-au răspândit în legătură cu cufărul ei de lemn.

Vechii romani credeau în spirite păzitoare ale tainelor comorilor ascunse în pământ. Aceste ființe se numeau *incubo* și puteau fi recunoscute după pălărioarele caraghioase pe care le purtau. Dacă reușeai să le pui acele pălărioare, se credea, acei incubo îți deveneau sclavi docili și puteau fi convinși să-ți arate locurile comorilor. Într-o lume tot mai populată de gnomi și spiriduși, alături de atâtea alte ființe paranaturale, incubo nu puteau să dispară. Nici Cassiodor, nici Țipor nu credeau în ei, însă

erau destui alții convinși de existența acelor spirite. Un got, preluând legenda, se ocupa cu fervoare de vânătoarea unor asemenea incubo, drept surse pentru descoperirea de comori. El îi povesti lui Cassiodor, în prezența Etiopianului, despre nenumăratele tezaure îngropate de Chlorus peste tot pe unde a umblat. „Și, apoi, dacă a fost cineva care să se poată lăuda că a umblat mult prin lume, atunci acel cineva a fost Mâna Albă.”

Al Patruzecilea nu auzea pentru prima oară de Mâna Albă, de „Sabia cu două tăișuri” și de confreria secretă legendară. Numai că el nu făcuse niciodată legătura între cumplitul personaj și tatăl său. Era și imposibil să imagineze o asemenea ipoteză fantastică, după cele aflate de la răposata-i mamă. (Și, dacă e să mergem mai departe, nici biata femeie n-a știut niciodată cine a fost cu adevărat tatăl fiului ei.)

Într-o zi, gotul l-a luat pe Etiopian cu el într-o încercare de a vâna un incubo. Acel got, pe numele său Heiderich, îi inspira Celui de Al Patruzecilea un sentiment cu totul ciudat: Etiopianul, el însuși un venit de aiurea, un barbar, simțea cu putere, de când se afla în Calabria, „patria tatălui său”, că el este, de fapt, continuatorul unei vechi seminții romane. Neajungând la înțelegerea lui Cassiodor, el se purta la fel de semeț-prostește ca mulți alți descendenți ai unor vechi familii patriciene, săraci, însă mândri până la trufie, stârnind veșnice conflicte. Pe de altă parte, Heiderich îl incita fiindcă părea omul cel mai bine informat în legătură cu tot ce a mișcat în ultimii cincizeci de ani în regiune. Pierde-vară desăvârșit, dispus să cheltuiască oricând o oră sau o zi în fața unei ulcele de vin, la fel de acasă la Taranto ca și în ultimul cătun ascuns după dealuri, cunoscând pe toată lumea și fiind la rându-i cunoscut ca un cal breaz, Heiderich era în stare să povestească istoria fiecărui om și a fiecărei pietre a locului.

„Heiderich pare să trăiască numai în trecut, le spuse Etiopianul prietenilor săi. Mereu povestește întâmplări petrecute cine știe când, dar vine ziua când te pomeniești că îl auzi relatând și un moment ce a avut loc în timp ce el vorbea despre o altă faptă mai veche. Fără să-ți dai seama, el percepe și prezentul și-l înglobează în istorioarele sale.”

Gotul era omul ideal: el știa totul despre Calabria ultimelor decenii și, colindând împreună ținutul în căutarea unui incubo, Etiopianul îl descosea în legătură cu tatăl său - la urma urmei, de aici ar fi plecat mama și copilul când onorabilul patrician ar fi murit (sau n-ar fi murit) ca un erou. De aici trebuia descâlcit firul. Heiderich era încântat că poate să-și deșerte sacul fără fund și, deși poveștile sale descriau nenumărate meandre - alte și alte paranteze la paranteze -, până la urmă tot povestea și ceea ce se aștepta de la el. Și, într-adevăr, gotul îi furniză toate informațiile cerute. Doar că Al Patruzecilea nu fu în stare să le descifreze. Întrebările sale, bazate pe reperele falsificate ale mamei, îl îndepărtau de fiecare dată pe Heiderich de Mâna Albă, dar un instinct sigur îl întorcea iar la personajul căutat. Necazul era că mama Etiopianului, lipsită de o imaginație deosebită, îi făurise fiului său un tată cât se poate de convențional, un om cu o biografie cu totul și cu totul probabilă, o biografie cum o aveau atâția bărbați ai locului. Gotul îi povesti tovarășului său de vânătoare despre mulți oameni care, fiecare în parte, ar fi putut fi cel căutat. Dar fiindcă știa *totul* despre fiecare, apăreau întotdeauna noi amănunte ce excludeau speranțele fiului rătăcitor. Și, iarăși, *de parcă ar fi fost în temă*, Heiderich se întorcea la Mâna Albă și-i furniza noi dovezi nesesizate de Etiopian. Dacă ar fi fost de față un martor aflat la curent cu biografia lui Chlorus și a urmașului său, acela s-ar fi simțit sigur în ciudat cum de rămâne fiul orb în fața unor mărturii atât de evidente, neînțelegând de ce nu pune Heiderich punctul

pe i, precizând ceea ce doar insinua.

Cei doi n-au reușit, de data asta, să prindă nici un incubo, deși Heiderich era convins că a văzut într-un țăran un spirit al pădurii, dar și acela l-a simțit, și-a scos singur pălărioara și s-a făcut nevăzut. „Țăran cu asemenea acoperământ cu există!” se încapățâna gotul, înciudat că i-a scăpat prada, însă mulțumit că i-a putut măcar dovedi tovarășului său că n-au umblat după cai verzi pe pereți.

— Și tatăl tău este un incubo, îi spuse câteva zile mai târziu Heiderich Etiopianului. El stăpânește taina nenumăratelor comori ascunse în mai toată lumea civilizată.

Al Patruzecilea, de-acum tot mai țăfnos, se simți profund vexat.

— Tatăl tău a avut curajul să se avânte și în încăperile întunecoase și să coboare și scările în fața cărora tu ai ezitat, îi spuse și Țipor Etiopianului.

Al Patruzecilea, neputând pricepe de unde știu ceilalți atâtea despre părintele său, reacționa cu furie.

— Tatăl tău a pășit pe alt drum decât mine, îi spuse și Cassiodor Etiopianului. Eu ar trebui să afirm că a pornit pe un drum greșit, fiindcă altfel ar trebui să recunosc că eu merg pe un drum greșit. Însă nimeni, în afara lui Dumnezeu, nu poate ști care drum este cel greșit și care cel adevărat. Eu cred că în felul meu îl slujesc mai bine pe Dumnezeu, dar și Ef a fost numit de unii învățați ai Bisericii drept Furia lui Dumnezeu, iar tatăl tău l-a slujit pe Ef, ba a fost chiar unul dintre principalii locotenenți ai flagelului.

Al Patruzecilea încerca să se scuture: de unde cunosc aceștia atâtea despre tatăl său și de ce nu-i spun și lui tot ceea ce știu? De ce vorbesc despre tatăl lui la trecut și de ce pomenesc despre fapte în legătură cu care mama nu a suflat nicicând o vorbă? Peste tot în lume, umbra lui Chlorus

părea să se fi dizolvat, doar în Calabria - într-adevăr în Calabria! - ea prindea din nou consistență. Însă nimeni nu voia să spună până la capăt ceea ce știa. Era un sentiment acesta sau era chiar realitatea? Ce sens avea o conspirație a tăcerii, și se crease cu adevărat o conjurație în jurul său? Etiopianul îl întrebă pe got de unde știa că tatăl său putea fi comparat cu un incubo și Heiderich se avântă în veșnicele-i povești, fără a-i răspunde la întrebare. Nici hekhalotianul nu-i spunea de ce pretinde că Al Treizeci și nouălea ar fi avansat mai mult în lumea ezoterică a trecerii și nici de unde știa toate acelea despre el. La rândul său, Cassiodor, pomenind despre Ef în legătură cu Chlorus, refuza să deconspire sursa legăturilor. Cu cât insista Etiopianul mai mult, cu atât se retrăgeau ceilalți în tăcere. Știau ei ceva sau făceau simple supoziții? Sau i se părea lui, Etiopianului, ceva ce în realitate nu exista?

Al Patruzecilea trebuia să-și recunoască, înciudat, că fiecare dintre prietenii săi vorbea și despre alte persoane în strânsă legătură cu ideile lor. Provocându-l pe Cassiodor în privința patricianului de viță veche din povestirile mamei, tânărul erudit îi nară nenumărate amănunte din viața unor personaje care chiar au existat și care nici unul n-a fost tatăl Etiopianului. Cassiodor era tânăr și celebru, atât curtea de la Constantinopol, cât și noii stăpâni din Ravenna îl prețuiau. Orice conflict din sudul Italiei se aplană grație lui, datorită unui arbitraj corect, acceptat de toate părțile. Aceasta a dus la o relativă stare de pace în regiunile până unde s-a întins influența lui și, câteodată, era solicitat să găsească soluții și în alte ținuturi. Atât Theodoric, cât și Anastasius I îi erau recunoscători pentru serviciile aduse. De undeva, de foarte departe, Kawadh I, împăratul sasanid, îi trimisese și el binecuvântarea, deși liantul activității lui Cassiodor era un creștinism luminat. Până și Marea Schismă era mai puțin simțită în Calabria. Frăția Mâinii Albe, tot mai

activă în nord, din Balcani până în Bizanț, renunțase să opereze la sud de Roma, deși numeroși localnici, în special negustori și păstori, erau bănuți că fac parte din confreria secretă, mai ales că îndeletnicirile lor îi făceau, oricum, să lipsească în mod frecvent de acasă. Autoritatea lui Cassiodor era uriașă - în ciuda tinereții sale iar Etiopianul nu avea cum să-l facă să-i spună ceva ce acela ținea doar pentru sine. Atunci, Al Patruzecilea hotărî să-i silească pe ceilalți doi - la nevoie cu forța - să-i vorbească până la capăt. Dar Țipor dispăru pe neașteptate, iar de la Heiderich nu reuși să scoată nimic. Heiderich era atât de vorbăreț, încât abia de izbuteai să-l oprești, dar nici să-i îndrepti sporovăiala într-o anumită direcție nu se putea. Nici de la got Etiopianul nu obținu nimic concret.

A fost cunoscută de cei trei - și poate și de alții - taina Celui de Al Treizeci și nouălea, sau toate informațiile primite de Etiopian nu au făcut decât să se muleze pe obsesia sa? Enigma aceasta a rămas un semn de întrebare ce-l va chinui toată viața, mai târziu, de multe ori, imaginându-și „întrebările încuietore” pe care ar fi trebuit să le pună la timpul respectiv, timp ce n-a mai revenit. Și nici sentimentul că se afla atât de aproape de adevăr nu l-a avut niciodată atât de intens ca în Calabria.

În jurul anului 515, Cassiodor a fost chemat - ca și de multe alte ori înainte - de către Theodoric cel Mare la Ravenna. Etiopianul l-a însoțit și a ajuns la curtea marelui rege ostrogot, unde Cassiodor se mișca în voie, având statutul unui demnitar.

În atmosfera cosmopolită a capitalei, Al Patruzecilea se simțea năucit. La Ravenna se vorbeau toate limbile pământului, erau acceptate toate credințele, se simțeau admiși toți cei ce veneau și nu contraziceau legile. Theodoric, arian, tolera schimburile de opinii și prețuia

tovărășia erudiților. Savanții și artiștii o duceau bine la Ravenna, iar fanaticii unor idei își puteau propaga netulburați obsesiile. Etiopianul se simțea stângaci, cultura lui era urmarea experienței dobândite în hoinăreala anilor petrecuți pe drumuri. De o instrucție ordonată n-avusese parte decât în răstimpul cât a stat la Lerins, cât s-a ocupat de el Cesaire din Arles. Lacunele erau evidente la tot pasul. Adevărul este că un Cassiodor, un Boetius, un Filon puteau umili pe oricine. Și ei nu erau decât vârful vizibil al ghețarului. Cei mulți se adăpau încântați de la aceste izvoare de cunoștințe. Al Patruzecilea se simțea un handicapat. Ce-a făcut el până la vârsta de douăzeci și cinci de ani? Și-a căutat tatăl. (Și nu l-a găsit!) Iar Cassiodor, de aceeași vârstă cu el... Mai bine să nu comparăm! Etiopianul constată cu uimire că era un ambițios. Că era și el stăpânit de orgolii. Dar de ce să se apuce?

Pentru Etiopian totul era nou: prietenia cu dregătorul Cassiodor îl scutea de grija mâncării de fiecare zi, problema lui de când se știa. Nenumăratele construcții inițiate de Theodoric în preajma bisericii Sfântului Apollinaire cel Nou ofereau o slujbă oricui voia să câștige un ban. Și fastuosul palat al regelui era un șantier. Iar când voiai să ieși în natură și traversai periferiile, alte nenumărate bazilici și vile se găseau în curs de a fi terminate. Orașul vechi, „centrul” clădit încă în perioada prohibiției creștinismului, obliga arhitecții să folosească marginile urbei. Cartierele sărace erau împeștrițate de roadele avuției noilor veniți. Doar că Al Patruzecilea nu mai putea să lucreze ca un simplu zilier. Relațiile sale îi cereau alte îndeletniciri, îndeletniciri pentru care îi trebuiau aptitudini ce nu și le descoperise. Se pare, totuși, că Etiopianul nu era lipsit de talent la pictură. Conform ideilor mai vechilor sfinți părinți că desenul poate fi Biblia pentru mulțimea neștiutoare de carte (idee pe care o va prelua și Grigore cel Mare), Al Patruzecilea ar fi lăsat

prin mănăstirile pe unde a fost lucrări proprii¹. Dar nu de asemenea talente, găsea el, era nevoie la Ravenna.

Cassiodor, la fel de cald și de firesc ca în Calabria, era ocupat până peste cap cu îndatoririle asumate. Câteodată trebuia să plece pentru perioade mai scurte sau mai lungi din capitala lui Theodoric și, după ce Etiopianul îl acompaniasse la început, cu timpul, Al Patruzecilea a început să prefere Ravenna. Locuia în casa prietenului său, avea ce mânca și unde se culca, dar nu poseda nici un lucru al lui, nici bani, nici obiecte.

La Ravenna, Dagoberta nu-l mai însoțise, deși probabil că nu s-au despărțit, Etiopianul neimaginându-și că va rămâne atâta vreme în capitala lui Theodoric. Și era mai bine așa! Acolo Dagoberta l-ar fi stânjenit: fiul lui Chlorus devenise altul și la Ravenna modificarea se desăvârșea.

După ce la început trăise cu gândul că drumurile făcute în tovărășia lui Cassiodor îl vor pune pe o pistă în ideea lui fixă de a-și găsi părintele, cunoștințele mai mult sau mai puțin întâmplătoare în oraș îl legau tot mai strâns de noua-i viață. Nu aflase nimic concret, însă intrase într-un cerc închis, de sorginte catolică, impunându-le noilor lui tovarăși trecutul său de la Lerins și faptul că s-a bucurat de protecția lui Cesaire, episcopul de Arles.

Etiopianul își cultiva noile cunoștințe, dar se simțea și pe mai departe stingher. În intimitate, aici se discuta ceea ce nu-și permitea nimeni în piață să comenteze: aici arianismul, al cărui reprezentant era și regele, nu era decât o erezie. Și ideile venite de la Constantinopol erau aici combătute. Lui Theodoric nu-i plăceau asemenea polemici, deși era tolerant și față de ele, dovadă că predicatori

¹ La Ferme zu Chiuso, unul dintre cele mai vechi manuscrise se pare că provine de pe insula Lerins și ar fi fost ilustrat de Etiopian. Un desen atrage în mod deosebit atenția: o coborâre de pe cruce, schițată rigid, iar în spate, depărtându-se printre alte personaje, o femeie, realist lucrată, ducând pe umăr un cufăr de lemn.

fanatici puteau perora fără frică în fața ascultătorilor adunați în nenumăratele porticuri ale bisericilor și palatelor. Schisma lucra subteran și rodea din temelii până și pacea Ravennei. Imperiul romano-barbar supraviețuia doar datorită regelui got. Dar nu acestea reprezentau problemele Etiopianului. El, neavând alte preocupări, își căuta tatăl.

Așa l-a cunoscut pe Boetius. Mai în vârstă cu doar zece ani decât Al Patruzecilea și Cassiodor, Boetius era totuși diferit de cei doi. Toți trei proveneau din vechi familii aristocrate romane (cel puțin așa credea și Etiopianul despre sine însuși), toți trei au ajuns la catolicism, toți trei încercau să împace vremurile trecute cu noile și atât de diferitele repere ale unei lumi ce nici nu murise încă, dar nici nu mai trăia. Etiopianul cunoscuse mulți erudiți: Cesaire fusese un organizator, Cassiodor un învățător înăscut, Filon un speculativ, noii prieteni jonglau cu cunoștințele ca și cu niște mingi de saltimbanci. În timpul acesta, Boetius era o bibliotecă ambulantă, un om ce-și găsisese seninătatea în credință, condimentul vieții în muzică și calea spre Dumnezeu în studiu. Astfel, cercul se închidea. Boetius nu excludea revelația, părând el însuși într-o veșnică stare de grație, iar lucrurile și faptele nu-i ofereau niciodată decât confirmarea fericirii. Etiopianul fusese martor la câteva scene, când până și Cassiodor trebuise să se încline în fața memoriei fără limite a celui alt mare dregător al lui Theodoric. Însă Boetius nu epata niciodată, el se folosea de erudiția sa asemenea altui om de lucrurile din jur. Tonul lui ar fi rămas mereu firesc, dacă nu i-ar fi fost neobișnuită vocea, tot timpul încântată, ochii fără încetare zâmbitori, bucuria ce i se citea fără întrerupere pe față. În prezența lui nu puteai fi furios, îți era rușine de micile tale probleme, îl ascultai și încercai să-l urmezi. Când i se vor pune în față lui Theodoric dovezile incontestabile ale trădării savantului său

demnitar, regele nu-l va putea osândi decât în lipsă. Avându-l înaintea, văzându-l, ascultându-l și lăsându-te contaminat de seninătatea lui Boetius, era imposibil să ți-l imaginezi amestecat într-o conjurație, fie aceea și probizantină. Chiar și după ce l-a condamnat, l-a lăsat în închisoare, ezitând să-l execute. Iar eruditul, se povestea, își păstra aceeași netulburată liniște și în celulă, scriind și privind zâmbitor cerul. Când muri, temnicerii i-au adus regelui lucrările concepute de osândit în detenție: lipsit de surse de inspirație, savantul scria făcând trimiteri din memorie de parcă ar fi avut o uriașă bibliotecă la dispoziție, iar opul născut în închisoare, „Consolarea filosofiei”, dovedea că prizonierul acela n-a putut fi niciodată încarcerat cu adevărat.

Dar, până atunci, Boetius se bucura încă de încrederea lui Theodoric și Etiopianul avusese ocazia să stea nu o dată de vorbă cu el. Nepregătit să-l întrebe - ca atâția alții - amănunte greu de aflat ale diferitelor subștiințe, nepregătit să cunoască din sursa cea mai autorizată capitole din Platon sau Aristotel (pe care Boetius i-a tradus din greacă, oferind urmașilor săi singurele variante cunoscute până și cu șase secole mai târziu), nefiind măcar în stare să compare dogma văzută de demnitarul lui Theodoric cu viziunea altor teoreticieni celebri, Al Patruzecilea îl iscodea tot despre tatăl său. Discuțiile deveneau palpitate, deși Etiopianul nu putea să-l urmărească decât parțial. Cărturarul dezvoltase o logică în care silogisme bazate pe raționamente deductive erau îmbogățite de elemente ale revelațiilor. Astfel, o judecată nu ducea în mod inevitabil spre o anumită concluzie, eliminându-se elementul finalist al oricărei acțiuni: drumul era mereu fracturat de revelații și, în felul acesta, spunea Boetius, omul nu este o piatră căreia Dumnezeu i-a dat odată și pentru totdeauna drumul pe tobogan. Drumul are o mie și una de posibilități, putând

intervenii oricând voința umană și încercările divine. Dacă n-ar fi așa, continua savantul, individul n-ar avea în fața cărei Judecăți de Apoi să se prezinte, fiindcă logica neîntreruptă l-ar plasa inexorabil pe un traseu predestinat.

Logica boetică nu ni s-a păstrat. Aluziile târzii (în mare parte contradictorii) o fac și mai greu de reconstituit. Ceea ce se poate încă susține este că niciodată până la ea și nici mai târziu gândirea strict rațională, deducția de o exactitate matematică, n-a fost interpretată într-un mod atât de organic cu elementul imprevizibil al revelației¹. Rezultatele erau surprinzătoare și, se pare, puțină moștenire scrisă, ce ni s-a păstrat, a fost cu grijă curățată de concluziile originale. „Împreună, credința și rațiunea pot clădi punți peste orice prăpastie”, afirma Boetius și demonstrațiile sale au ajuns în puncte încă necălcate de om.² Prăpăstiile trebuiau încă menținute.

Logica boetică se bucura de o extraordinară aplicabilitate practică și orice exemplu concret putea fi explicat și dus mai departe. Folosindu-și metoda în privința schismei sau a celorlaltor probleme acute ale dogmei, concluziile n-ar fi fost exclus să supere. În viața de zi cu zi, eficiența logicii

¹ Imprevizibilul revelației reprezintă esența misterului căutat. Cât era experiență și cât trăire în cazul celui mai cult om al civilizației cunoscute n-ar putea fi decelat nici măcar în prezența lui.

² Cum de a rămas în conștiința umanistă a omenirii Cassiodor drept cel ce a transmis gândirea anticilor urmașilor și cum de biblioteca cea mai completă a omenirii, Boetius, ne-a lăsat doar traduceri în latină din Platon și Aristotel? Boetius n-a înmagazinat numai, el a și dus mai departe ceea ce știa. Rezultatele au fost socotite primejdioase. Conjurația probizantină, ce l-ar fi dus la închisoare, pare un pretext. Omul acela și-a depășit cu milenii semenii și saltul realizat de el n-a fost îngăduit. Opera i-a dispărut în cea mai mare măsură, metoda i-a rămas în închisoarea în care a pierit și el. Nici măcar Theodoric, care-l iubea, n-a putut să salveze nici opera, nici omul. Dacă s-a afirmat că natura nu face salturi, istoria nu le îngăduie nici atât. Și dacă salturile se întâmplă totuși, atunci ele sunt întotdeauna orientate spre înapoi.

boetice nu era mai puțin surprinzătoare. (O vulgarizare a ei a fost folosită în mantică, de pildă.) Etiopianul a încercat să-l provoace pe savant ca, pornind de la o premisă de caz îndoielnică, să ajungă pe o cale sigură: și pe Boetius, Etiopianul îl întrebă tot despre tatăl său.

„Pusă corect, nici o problemă nu este inabordabilă”, susținea eruditul și acceptă și acest exercițiu. Din păcate, scribul trebuie să recunoască rușinat că miezul mirific al acestei biografii îi lipsește: scribul nu are cunoștințele necesare pentru a putea reconstitui gândirea lui Boetius și nu știe cum a ajuns acesta la concluzia că tatăl Celui de Al Patruzecilea ar fi fost în legătură cu Mâna Albă și cu Constantinopolul. Nici cât de aproape de adevăr a ajuns savantul în privința lui Chlorus nu mai poate fi azi dovedit. Dar cert este că, astfel, Etiopianul s-a apropiat de un portret-robot ce l-a pus pe o pistă, că, din clipa aceea, a început să caute relații spre a ajunge la oamenii Mâinii Albe și că, de atunci, a încercat să ajungă la Constantinopol. Și tot din perioada aceea, Al Patruzecilea a știut că tatăl său a murit, de aici înainte nemaicăutându-l pe el, ci doar o amintire.

Viața unui om este greu de povestit fiindcă, în acest caz, raportul cauză-efect are mai multe componente decât suntem noi apti să sesizăm. Etiopianul, complet lipsit de informații și de mijloace materiale, a fost în stare să parcurgă din Regatul Aksum și până în capitala lui Theodoric jumătate din lumea civilizată. Acum, știind mult mai multe, nemaifiind nici sărac, n-a mai reușit să facă micul salt de la Ravenna la Constantinopol. Pregătirile pentru această călătorie vor dura ani mulți, dar, de fiecare dată, va interveni iarăși și iarăși motivul unei noi amânări. După urcarea pe tronul Imperiului Roman de Răsărit a unui simplu soldat, Justin, și Papa Ioan începe pregătirile pentru o călătorie în Bizanț. Pe vremea aceea, „toate drumurile

duceau la Constantinopol, dar puține ajungeau la țintă”. Datorită dezvăluirilor aflate de la Boetius, Etiopianul căuta cu disperare să ajungă în relațiile subterane ale Mâinii Albe. Însă confreria era în plină perioadă de organizare, multe ramuri ale ei fuseseră deconspirate și urgia se abătuse asupra lor, fiind nimicite fără milă. Precauțiunile celor rămași în clandestinitate erau justificate, mai ales că se zvoneau tot felul de legende în legătură cu Mâna Albă și nimeni din afară nu-i mai cunoștea adevăratele scopuri. În secolele al VI-lea și al VII-lea, confreria a fost socotită una dintre cele mai întinse și mai bine organizate bande de tâlhari. De aceea, la Ravenna și la Constantinopol, ea nu-și mai făcea, deocamdată, apariția, autoritățile condamnându-i la moarte pe membrii ei adevărați sau doar bănuți. În capitala lui Theodoric nu-și făcuse apariția nici Ef, ceea ce nu se putea afirma despre Constantinopol. Astfel, insistențele fățișe ale Etiopianului, relațiile sale cu demnitarii regelui i-au făcut și mai dificilă penetrarea în societatea secretă. În mod normal, urmărindu-și scopul, el ar fi trebuit să părăsească Ravenna, unde Mâna Albă nu putea activa, și să se întoarcă în Calabria sau în teritoriile din vest sau de peste Alpi. Dar procesele intentate unor indivizi sub acuzația că ar fi fost tâlhari ai temutei confrerii îl rețineau iar și iar pe loc. Mai ales că înscenările evidente și cu atât mai mârșave se înmulțeau.

În capitala lui Theodoric nu se înghesuiau numai toate națiunile, ci și toate sectele. În bisericile noi, de la suprafață, existau coridoare secrete ce duceau în catacombe. Poate acolo se întâlneau și membrii Mâinii Albe, deși este mai probabil de crezut că aceștia trăiau incognito, la nivelul cetății, necunoscându-se nici între ei mai mult decât superiorul direct pe inferiorul direct. În această privință, legile lui Chlorus funcționau perfect. Dar alte religii, secte, confrerii mișunau sub orașul vizibil, multe

dintre aceste adunări petrecându-se în taină, deși unele dintre ele nici nu erau interzise. Ravenna își ducea viața pe o mulțime de nivele suprapuse. Pe câte? Asta n-o va putea spune nimeni. Ca orice oraș mare, Ravenna văzută era doar vârful ghețarului.

Mai târziu, unele intrări vor fi zidite, unele coridoare dărâmate. Ravenna își obtura o parte din viață, însă nimeni nu excludea posibilitatea ca fiecare incintă să aibă o legătură (ce doar trebuia descoperită) cu o altă incintă, că nimic nu se poate izola definitiv într-un labirint cu atâtea meandre.

Nu se știe când a plecat, în sfârșit, Etiopianul din Ravenna, dar cert este că, după atâtea peripeții și amânări, în loc s-o ia spre răsărit, în intenția netăgăduită de a ajunge la Constantinopol, el coborî în sud, în Sicilia, poate cu gândul de a lua o corabie, poate urmărind o nouă pistă. Trebuie, însă, precizat că itinerarul ales nu era chiar întâmplător. Un zvon tot mai insistent, pornind de la un adevăr puțin cunoscut - activitatea lui Chlorus - descria un drum tainic al comorilor ascunse de un brigand rapace. Timp de generații, numeroși aventurieri vor străbate ținuturile, săpând în „locuri sigure”, cu speranța că vor da de legendarele tezaure îngropate în pământ. „Vânătorul de incubo” întâlnit de Etiopian nu era o raritate, mai ales că se aflau la îndemână tot mai multe hărți apocrife, vândute pe sume apreciabile, indicând traseele ce trebuiau urmate. (De obicei, aceste hărți duceau în locuri cât mai îndepărtate sau în altele greu accesibile și se găseau întotdeauna destui naivi gata să se ia după ele.) Pe lângă faima de tâlhari, membrii Mâinii Albe se bucurau tot mai des de renumele de cunoscători ai acelor locuri tainice, iar confreriei i se atribuia și păzirea secretelor comorilor. De aceea, încă de la sfârșitul secolului al VI-lea, Mâna Albă era socotită una dintre cele mai bogate „secte” (!) din Europa.

În Sicilia, Etiopianul nu veni singur, ci însoțit de o soție și de doi copii. Să fi fugit și din cauza așa-zisei conjurații probizantine, ce a dus la condamnarea lui Boetius, fiind știut că acesta a fost protectorul Celui de Al Patruzecilea? Să-i fi fost frică să nu fie luat și el de lavină? Greu de spus. Oricum, la fel cum Al Patruzecilea a fost de timpuriu despărțit de tatăl lui, nici viața sa de familie nu va fi mult mai lungă. La început, Etiopianul a plecat într-un turneu prin insulă și, în timp ce-i lăsa pe ai săi la Siracusa, se deplasă la Lilybäum, Panormus și, poate, și în alte locuri, cu promisiunea de a se întoarce cât mai repede.

Nu se va mai întoarce niciodată la familie, dar îi va scrie de câteva ori soției. Dagoberta nu mai era atât de săracă, așa cum a fost atunci când l-a întâlnit pe Etiopian, nu-și mai ducea singură cufărul de lemn, ci avea o servitoare ce i-l căra peste tot. Din curiozitatea aceasta avea să se nască legenda Celui de Al Patruzeci și unulea. Fraza: „Tu, care-ți aperi lădița asemenea lui Menelaos trupul lui Patrocle”, frază ce revine în scrisorile Etiopianului către soție, avea să nască o mulțime de supoziții care, însă, aglomerate aici, nu ar face decât să complice inutil viața Celui de Al Patruzecilea.

Sicilia devenise un avanpost strategic și Theodoric l-a trimis de mai multe ori pe Cassiodor să găsească un limbaj comun între goți și băștinași. Dregătorul ne-a lăsat o mulțime de scrisori pe această temă, dovedind că și-a îndeplinit cu brio misiunea. Astfel, în locul funcționarului roman, la Syracusa era instalat un conte got, în rest părănd că nimic nu s-a schimbat și, până la campaniile lui Belizarie, Sicilia va dormita în liniște mai departe.

Viața Etiopianului nu este spectaculoasă în sine: Al Patruzecilea n-a săvârșit fapte extraordinare și nu s-a distins prin nimic deosebit: dar el, căutându-și tatăl într-o perioadă când lumea își găsea noi rosturi, a reușit să

străbată deșertul dintre ceea ce a fost și ceea ce se năștea. Șansa l-a ajutat să întâlnească mari spirite și apropierea de acestea l-a modificat și pe el. În Sicilia, Etiopianul nu mai cutreiera localitățile, uitând de mult și de ce a plecat din Adulis, de pe țărmul Mării Roșii, când căuta doar ceva de mâncare și un adăpost pentru o noapte. În Sicilia se bucura de recomandări sigure, se purta ca un aristocrat, putea face trimiteri ce-i certificau evoluția. Stimulat de mentorii săi, scrie un jurnal de călătorie, din care ni s-au păstrat fragmente. La Lilybäum întâlnește un latifundiar care-și dresase doi sclavi să nu răspundă la nici o întrebare decât prin: „Pământurile acestea au fost și vor fi întotdeauna ale lui Verrus”. În vechime a existat un general cartaginez, Hannon, ce creștea păsări învățate să spună: „Hannon este un zeu”. Apoi le dădea drumul. Pentru Verrus, legitimitatea stăpânirii sale doar în acel colț de lume era mult mai importantă. La Panormus, Etiopianul descrie o procesiune a heliotropilor, sectă existentă numai în Sicilia și care și-a luat numele de la planta și de la piatra „heliotrop”. Credincioșii acestui rit aveau un crez bizar constituit dintr-un amestec între cultul soarelui și un creștinism naiv, acceptând alături pe Fiul Domnului cu Astrul înaripat al Zilei. Procedurile cu piatra heliotrop scufundată în apă și expusă soarelui, în timp ce se citeau evangheliile, au reprezentat manifestările unui cult azi pierdut cu desăvârșire. Pătrunderea bizantină în insulă, după războiul cu vandalii, va șterge în mod brutal orice urmă a acelei secte.

Poate că Etiopianul a împletit o însărcinare primită de la Cassiodor cu propriile-i investigații, știut fiind că Mâna Albă era prezentă în Sicilia și fiind, oricum, indicată îndepărtarea de Ravenna, unde a fost osândit Boetius. Jurnalul - atât cât se poate deduce din fragmentele păstrate - nu-i trădează intențiile: el nu deconspiră ce-l mână din urmă, ce scop are demersul său. Textul de care mai dispunem, valoros din

punct de vedere documentar și scris într-o limbă plăcută, nu reprezintă decât notele unui funcționar instruit și, pe alocuri, spiritual, aflat cu ocazia unei călătorii de serviciu într-o regiune pitorească. Nici unul dintre istoricii Siciliei nu evită acele însemnări, deși, atât cât ne-a rămas, materialul nu depășește treizeci de foi dactilografiate. Scribul are în față o broșură de la sfârșitul secolului al XIX-lea unde, cu tot cu numeroasele note ale îngrijitorului ediției, cărticica nu cuprinde decât patruzeci și șase de pagini și șase ilustrații, destul de nepotrivite în context. Publicația este interesantă, dar nu trădează nimic din viața și din intențiile autorului. Pentru un cititor obișnuit, ea oferă cioburi viu colorate și abil selectate dintr-o străveche civilizație pe cale de dispariție. Sigur, din fragmentele păstrate ale acestui manuscris, din care nu ne-a rămas nici măcar titlul original, este greu să tragi o concluzie categorică. Lucrarea nu pare să aibă o teză, nu vrea să dovedească nimic, nu face decât să scoată în evidență pete de lumină. Etiopianul este un precursor al lui Tucholsky sau al lui Egon Erwin Kisch. Faptul divers este prezentat cu savoare. Dar apare și Ef și apare și Mâna Albă (organizația). Ef este ușor caricaturizat, iar despre Mâna Albă se spune textual: „Societatea aceasta secretă caută comori la fel de secrete. Și, așa cum este dificil să descoperi comorile, așa este aproape imposibil să identifiți membrii confreriei, chiar și când te afli într-un han, bând o oală de vin la aceeași masă cu ei.”

„Călătorul, mai scrie Etiopianul, călătorul știe când a plecat, însă nu știe nici când va ajunge și nici unde va ajunge. Drumul este o evoluție și evoluția este cunoscută doar de Dumnezeu. Fiindcă evoluția este răspunsul la un șir întreg de încercări și coincidențe.”

Aceasta poate fi considerată o scuză. Al Patruzecilea, hotărât inițial doar să cutreiere Sicilia, ajunge din nou pe

continent și urcă Peninsula pe partea ei vestică, după ce a parcurs de atâtea ori litoralul Adriaticii. Ce l-a adus în Munții Sabini și cum de a ajuns la Subiaco? Încă în broșura despre Sicilia, Etiopianul își mai face iluzii - uneori autoironice - în legătură cu o călătorie spre Constantinopol. Când va renunța definitiv la acest gând, care l-a urmărit atâția ani?

Deci „evoluția este răspunsul la un șir întreg de încercări și coincidențe”, susține Etiopianul. Scribul, crezând mai puțin într-o evoluție posibilă, încearcă, totuși, să explice trecerea Celui de Al Patruzecilea prin propriile teze ale Etiopianului. Să pornim de la coincidențe: personajul, născut în sudul Italiei, cu o descendență incertă și, deci, adaptabilă oricărei ipoteze, va întâlni la întoarcerea sa în Peninsula mari minți ale vremii: Cesaire din Arles, Boetius - ceva mai bătrân, dar și Cassiodor și Filon - cu care era chiar de aceeași vârstă. Coincidențele acestea au dus la încercări: inteligent, autodidact, înarmat cu un bun simț al observației și cu o mare sensibilitate la umor, Al Patruzecilea a făcut față întâlnirilor și a luat de peste tot atât cât s-a priceput. Tânărul crescut în periferiile sărace ale unui centru rafinat, cum a fost portul Adulis de la Marea Roșie, după o viață petrecută în hoinăreli, dar și beneficiind de acele cunoștințe providențiale, a devenit un reprezentant tipic al unei aristocrații ce murea.

O ultimă coincidență l-a dus la Subiaco. Întâlnirea cu Benedikt din Nursia face parte din aceeași serie cu apropierea sale anterioare. Și eremitul de la schitul din Sabinii de Sud provenea tot dintr-o familie aristocrată, și el fusese un adolescent precoc, și el devenise o autoritate juridică la numai douăzeci de ani. Cesaire, Boetius, Benedikt, Cassiodor, Filon, Etiopianul și atâția alții păreau să se fi ivit din același mediu, păreau să facă parte din aceeași școală, azi i-am fi găsit, poate, într-un club exclusiv. Ei nu s-au cunoscut cu toții între ei și poate că meritul cel

mai mare al vieții Etiopianului a fost acela că a reușit să constituie liantul uman care să-i unească. Erudiți, veniți fiecare din lumea laică, descompunerea mileniului roman îi va duce pe toți la creștinism, în lumea de peste lume căutând fiecare o salvare dinaintea prăbușirii pământului. Ca de obicei, marile transformări, încă puțin resimțite de grosul populației, au operat atât de radical în conștiințele celor mai învățați oameni ai timpului. Numeroși credincioși, sectanții de toate culorile, își căutau salvarea în mijlocul unei turme, dar, de multe ori, turmele se sfâșiau între ele. În același timp, savanții, negăsind alinare în spiritul gregar și în superstiții, pun temeliile noii ordini. Ei creează canoanele, regulile, disciplina. Ei stipulează articolele noii forme de supraviețuire. Încă neintrată în uitare, supraviețuind prin mituri și eresuri, prin filosofii păgâne și obiceiuri arhaice, noua ordine este paiul de care se cramponează cei ce vor să se salveze pe pământ și în ceruri. Devenind tot mai mult unica speranță, religia se impunea prin laicii deveniți slujitorii ei fideli. Benedikt din Nursia a fost unul dintre ei.

Este de bănuț că Etiopianul a nimerit la Subiaco nu întâmplător. Probabil că urmărea o nouă pistă, iar faptul că era deja poreclit „vânătorul de incubo” ne face să credem că își masca încercările de a da de oamenii Măinii Albe sub acest pretext. Nu cu mult timp în urmă, împrietenindu-se cu un spaniol, un mărunț funcționar public local, crezuse că a ajuns la un fir sigur: omul știa câte ceva despre Chlorus și, chiar dacă informațiile sale erau pline de elemente miraculoase, exista măcar speranța că îl va introduce pe Al Patruzecilea în confrerie și că, deci, acesta va putea afla, astfel, mai multe. Dar n-a fost să fie: spaniolul a murit subit și Etiopianul a avut toate motivele să bănuiască o otrăvire, ca un act de pedepsire a cuiva care a trădat. Suspiciunea

aceasta s-a confirmat după ce Al Patruzecilea însuși a scăpat ca prin urechile acului din două atentate.

Fugind spre nord, Etiopianul a aflat despre un eremit ciudat, un om profund credincios care, datorită revelațiilor sale, știa tot. La el s-a dus Etiopianul, însă, spre surprinderea sa, Benedikt nu mai trăia singur, după modelul încetățenit al vechilor schitnici egipteni din secolele trecute. Da, și el a viețuit o vreme izolat de orice semen, însă faima i-a crescut treptat și, încetul cu încetul, tot mai mulți credincioși au obținut favoarea de a i se alătura. La Subiaco, Etiopianul n-a întâlnit un sihastru, ci o comunitate. Totuși, acceptarea nu s-a dovedit atât de simplă, cum părea la prima vedere. Benedikt nu era un fanatic, în genul urmașilor „mântuitori” intoleranți care, cu ochii ieșiți din orbite, își propagau vedeniile în piețele din Ravenna. Benedikt era cult, poseda studii de drept, învățase filosofia, preluase până și idei ale barbarilor, deși nimic nu-l abătea de la credința creștină în spiritul Apusului. Dar el îi știa și pe antici, și pe contemporani, putea cita din te miri cine, nu excludea din morală pe Socrate și din drept *Breviarul* regelui vizigot Alaric al II-lea. Asemenea Sfântului Augustin și a lui Ieronim, el pretindea că adevărurile la care păgânii de orice fel au ajuns din întâmplare trebuie folosite în slujba dreptei credințe.

Benedikt știa enorm, dar nu era atât de îngăduitor precum Cassiodor sau Boetius. El nu era un diplomat, el devenise de tânăr un retras în credința sa. Cei ce i se alăturau trebuiau să se supună aceluiași reguli, să nu facă nici o faptă urâtă și nici în gând să nu săvârșească vreo diversiune. Ei trebuiau să accepte o disciplină nemaicunoscută în lumea laică. Când l-a întâlnit Etiopianul, Benedikt era preocupat să sistematizeze *Regula Monachorum*, în vreme ce frații săi erau adânciți în rugăciuni și în munci. Ceea ce a cunoscut Al Patruzecilea la

Lerins nu s-a potrivit în nici un fel cu ceea ce a găsit la Subiaco. Expediția făcută dincolo, împreună cu Ioan, în edificiul păgân, ar fi fost socotită aici o faptă abominabilă și l-ar fi exclus cu siguranță din sânul comunității. Și condițiile de viață erau mult mai aspre, și munca fizică mai grea. *Ora et labora!* („Roagă-te și lucrează!”) era un imperativ ce nu lăsa alternativă. Iar călugării se rugau și munceau.

Benedikt ascultă fără plăcere întrebările Etiopianului și acesta trebui să facă uz de toată dibăcia învățată în atâția ani spre a mai putea reveni la subiectul său.

— Te interesează chiar atât de mult?

Chiar îl interesa încă atât de mult să-și găsească tatăl? se întreabă și Al Patruzecilea.

— Evoluția, deci și viața, este răspunsul la un șir de încercări și coincidențe, ar fi putut răspunde. O încercare este aceea de a afla unde odihnește tatăl meu și cine a fost el cu adevărat, iar o coincidență faptul de a te fi întâlnit pe tine.

Însă cu asemenea fraze nu puteai să-l convingi pe Benedikt. Pentru asemenea fraze el era și prea credincios, și prea inteligent.

— Scopurile tale lumești nu mă interesează. Ele nici nu reprezintă altceva decât niște motivații.

Călugării erau ocupați cu săpatul parcelei de pământ din care își luau hrana.

— Și munca aceasta are o finalitate lumească, remarcă Etiopianul.

— Munca neîndreptată spre ambiții personale este plăcută lui Dumnezeu și nu naște patimi. Există muncă și pentru stăpâni, există muncă și pentru servitori, există muncă și pentru bătrâni, și pentru tineri. Munca este ceea ce ai numit tu coincidențe, iar încercarea este puterea credinței. Tu ai umblat până acum prin lume, n-ai produs și n-ai dat dovadă de virtute. Tatăl tău a fost la fel.

Nici o încercare în plus de a afla mai multe despre Al Treizeci și nouălea n-a mai reușit Etiopianul. Dar Benedikt era acolo, și el mai insistă. Asta îi ceru timp. Etiopianul rămase la Subiaco.

Trăia Al Patruzecilea în spiritul comunității din jurul lui Benedikt din Nursia? Desigur, altfel n-ar fi fost admis să rămână. Dar credea el la fel ca și ceilalți călugări?

Cine să mai spună azi cum s-au stabilit relațiile dintre cei doi? Anii au trecut, toate vechile cunoștințe ale Etiopianului, cele care l-au influențat cu adevărat, au apucat pe trasee greu de imaginat cu ani în urmă: Cesaire din Lerins a devenit Cesaire din Arles, unde a fost uns episcop, Tipor a dispărut în Orient, apoi a fost, se spune, acuzat pentru legături cu Ef (sau cu Mâna Albă?) și executat împreună cu un mare grup de cetățeni înstăriți.¹ Boetius a murit în închisoare, după cum ne spune istoria, deși scribul are motive serioase să se îndoiască de autenticitatea acestui martiraj al marelui cărturar creștin. Cassiodor, devenit inutil după moartea lui Theodoric și, mai ales, după ce Iustinian, ajuns pe tronul Imperiului de Răsărit, a dorit să revină la o hegemonie romană, în care învățatul nu mai credea, și-a găsit refugiul în conservarea culturii, creând cărți de învățătură pentru călugări. Filon a plecat în Orient să creștineze păgânii din Asia îndepărtată și a dispărut acolo definitiv. Și Etiopianul? Al Patruzecilea a rămas la Subiaco, se spune că nu s-a înțeles prea bine cu Benedikt, însă nici nu l-a părăsit. Când comunitatea aceea de călugări a crescut prea mult, păstorul ei a dus-o pe Muntele Cassino și a fondat primul lăcaș benedictin. Era în anul 529 după nașterea lui Christos.

Ceea ce se știe mai puțin este că Sfântul Benedikt n-a clădit mănăstirea la întâmplare pe vestigiile unui templu al

¹ Însă în Sicilia apăruse din nou, întâlnindu-se cu familia Celui de Al Patruzecilea, la puțin timp după plecarea acestuia în nord.

lui Apollo... Încetul cu încetul, el s-a apropiat totuși de Al Patruzecilea și Al Patruzecilea s-a apropiat de el. Benedikt din Nursia l-a învățat să-și găsească tatăl, iar Etiopianul i-a povestit tot mai multe despre misterul edificiului arhaic de la poalele mănăstirii de pe insula mică Lerins. Fiecare a învățat de la celălalt. Cultura Sfântului era nemărginită și intuițiile sale erau asemenea unor lungi contemplații. Mai mult, nefiind de acord cu Al Patruzecilea, Benedikt i-a spus unde se află construcția geamănă celei de pe insula Lerins. Și despre umbrele locuitorilor ei i-a povestit, pe măsură ce Etiopianul îi mărturisea experiența sa.

— Dacă n-ai murit atunci, înseamnă că te vei întoarce în acel lăcaș.

— Și dacă nu voi mai pleca la Lerins?

— N-are importanță. Pământul este docil, el este munca lui Dumnezeu, din care ne-a făcut pe toți. Pământul este acolo unde este Dumnezeu și, dacă-l cauți pe Dumnezeu, găsești și pământul respectiv. Și clădirile. Și obiectele. Și pe tine.

Muntele Cassino nu este decât un deal. Dar el seamănă cu un munte. În secolul al VI-lea, de pe mare nu se vedeau decât pădurile. De pe uscat, călugării, conduși de abatele lor, au pătruns în labirintul dintre pomi. În cărți scrie că Benedikt i-a dus spre ruinele unui templu păgân și că din aceste ruine ei și-au clădit așezarea ca pe o cetate. Dar n-a fost un templu al lui Apollo acolo, cum se spune, ci un edificiu nici vilă romană, nici loc de întâlnire a unei secte conspirative. Unii autori, pornind de la însemnările siciliene ale Etiopianului, au pretins că primii benedictini s-au așezat la Monte Cassino pe un templu al heliotropilor. Azi nimeni nu mai știe cu exactitate în ce au constatat practicile acestora și, în afara descrierilor lor din Sicilia, ei au pierit cu totul în istorie, ca orice enclavă semicreștino-semipăgână măturată de intoleranță. Etiopianul a trebuit să constate,

uimit, că Benedikt a avut dreptate: el a dat în pădurea de pe Muntele Cassino de exact același ansamblu pe care l-a vizitat la Lerins. Mici amănunte uitate îi apăreau aievea în față. Și oamenii aceia care i-au împresurat, pe el și pe fratele Ioan, erau prezenți. Doar că acum percepea gesturile lor altfel.

Spre deosebire de ciudata clădire de lângă mănăstirea Lerins, unde atâția oameni și-au găsit pierzania, călugării benedictini n-au avut de pățimit de pe urma precursorilor lor de pe Monte Cassino. Și, ceea ce a fost mai ciudat, Etiopianul s-a aflat martor la încă un fenomen care-i dădu dreptate abatelui: călugării n-au trebuit să-și cucerească dreptul de a se stabili acolo, iar templul însuși - sau ce o fi fost - primi, cu timpul, o imagine tot mai apropiată de ceea ce se așteptau ei de la el. *Ora et labora*. Călugării s-au rugat și au lucrat, însă mănăstirea s-a născut, parcă, și din noua percepție a locului.

În secolul al XX-lea, la Monte Cassino se aflau o arhivă imensă, o galerie de tablouri, o mare bibliotecă fericită cu mii de manuscrise și incunabule. Un manuscris din secolul al VIII-lea mai descrie cum vechiul lăcaș păgân s-a transformat prin puterea credinței ctitorului în ceea ce avea să devină primul sediu benedictin. Textul e alegoric și a fost interpretat ca atare. Dar există destule voci savante ce pretind că scrierile sfinte, începând chiar cu Biblia, trebuie interpretate *ad litteram*. Scribul crede că, în cazul manuscrisului amintit, într-adevăr, nu este necesar a fi căutate prea multe simboluri. Biografia Celui de Al Patruzecilea trebuie privită ca o cheie și nu ca o consecință. De altfel, nu întâmplător personajul nostru este cuprins tocmai în acest text unic: despre el se spune că Benedikt l-a învățat să se întoarcă în trecut, descoperindu-și ascendenții.

Sfântul Benedikt a întocmit regula vieții monahale. În

această regulă se regăsește cel puțin un paragraf oferit și Etiopianului în mod special. De altfel, fiecare călugăr se bucura de o referire expresă și toate la un loc se adresau imperativ tuturor. Aceasta este arta. Al Patruzecilea n-a dispărut asemenea tatălui său, el s-a retras în mănăstirea ce abia se năștea. Descoperindu-și tatăl și bunicul, fiul lui Chlorus a coborât tot mai adânc înspre străbunii săi. A murit la un an după ce comunitatea lui Benedikt din Nursia s-a instalat pe Muntele Cassino, Etiopianul ajungând la vârsta de patruzeci de ani la capătul drumului său. El și-a găsit tatăl și străbunii și s-a grăbit să-i reîntâlnească.

Revelația lui, se spune, a fost înspăimântătoare. Reîntâlnirile acestea nu sunt ușor de suportat. Pentru Etiopian, tot ce a aflat i s-a părut îndeajuns. Dar el a fost prevenit: într-o dispută cu Cassiodor, Filon spune limpede: „Tot ce a fost nu poate fi suportat decât în doze foarte mici. Dar chiar și acestea este necesar de multe ori să fie îndulcite.” Și tot el conchide: „Dumnezeu este singura speranță. El este mai aproape în viitor decât în trecut. Viitorul este încă pur, asemenea Mielului pascal și a Fecioarei. Trecutul este împovărat de păcate. Cine să aleagă un asemenea trecut în fața unui asemenea viitor?”

Scribul o să mai revină la citatul din Filon, în disputa acestuia cu Cassiodor. Deocamdată se mulțumește să aprecieze că Al Patruzecilea și-a găsit tatăl. El „a ales un asemenea trecut”, într-o astfel de alegere, scribul nu găsește ceva mai potrivit decât tot un citat din Filon: „Ce este trecut și ce este viitor? Indiferent la biata percepție umană, nu există decât Dumnezeu.”

AL PATRUZECI ȘI UNULEA

- Ocellus - (522-562)

Despre flagel sau blestemul lui Ef (continuare): Rădăcinile de fier

Locuitorii din satul sicilian și-au mai amintit multă vreme de ziua când și-au făcut acolo apariția Etiopianul și familia sa. Ei nu au venit nici ca niște aristocrați, nici ca niște oameni simpli. Capul familiei avea o oarecare prestanță, era îngrijit îmbrăcat și purta un inel cu sigiliu, ce îi indica rangul. Vorbirea, în special, trăda omul școlit, iar manierele îi erau de o politețe severă. Ar fi părut un tipic funcționar superior trimis într-o expediție de inspecție, dacă privirea nu i-ar fi păstrat o tendință vizibilă de a se asigura mereu că de niciunde nu pândește o primejdie iminentă. Era tot ce a mai rămas din spaimele tinereții, însă destul spre a face incompletă imaginea slujbașului imperial.

Dar aspectul cel mai ciudat îl prezenta soția: delicată, de o frumusețe distinsă, cu tenul alb, neîntinat de vânturi și arșițe, purtându-și firesc veșmintele fine, căra tot timpul cu ea un cufăr a cărui taină n-a putut fi niciodată elucidată. Cu atât mai mult au putut lua naștere legendele în legătură cu misterioasa ladă, de care stăpâna nu se despărțea decât,

cel mult, lăsând una dintre servitoare să-l care în urma ei.

Despre copii ce să-ți amintești? Un băiat și o fată nici mai frumoși și nici mai urâți decât alți prunci. Când, prin 528, Etiopianul a plecat în nord, copiii au rămas cu mama lor. Al Patruzecilea a mai scris de câteva ori, la început anunțându-și apropiata revenire, apoi dispărând printre însoțitorii Sfântului Benedikt la Monte Cassino. Așa că pierderea tatălui a fost treptată, ca o boală începută liniștit, avansând pas cu pas, agravându-se până la un sfârșit implacabil, de toată lumea așteptat.

Atunci când lucrurile au devenit certe, când familia n-a mai avut ce spera, mama și-a luat cufărul, copiii și cei doi servitori ce i-au mai rămas și a plecat la Constantinopol, de unde - se pare - era prin naștere. Familia nu mai avea resurse materiale - în ciuda poveștilor tot mai somptuoase în legătură cu ciudatul geamantan de lemn¹ - și își căuta rudele spre a putea supraviețui.

Pe vremea aceea, Al Patruzeci și unulea avea în jur de opt ani, dar, la insistențele tatălui, beneficia atât el, cât și sora sa, de o instrucție atentă și severă. Copiii vorbeau mai multe limbi, citeau și scriau atât cu litere latine, cât și cu cele grecești și se descurcau și în arabă. Mama îi învățase științele, încercând să facă din ei doi mici monștri erudiți. Totuși, singura întâmplare ce ne-a parvenit din „copilăria siciliană” a băiatului se leagă de un moment extrem, relatat de mai multe ori, mai târziu, de personaj însuși. Avusese șase sau șapte ani și se afla în pădure singur, fapt ce nu era neobișnuit: copacii porneau din grădina casei, iar Al Patruzeci și unulea, asemenea multor copii citiți, era introvertit și-i plăcea să-și petreacă puținul timp liber

¹ S-a scris o literatură întreagă despre această apariție ciudată: distinsa aristocrată blestemată de a căra mereu, asemenea ultimei sclave, un cufăr. Legende sunt atât de fantastice, încât, reproducându-le, scribul n-ar face decât să încarce inutil biografia Celui de Al Patruzeci și unulea.

singur. Doar că, de data asta, fusese atacat de lupi². Copilul, deși inițiat, la insistențele mamei, și în tehnici de luptă, la fel cum sora sa învăța mai mult artele muzicale, n-apucă să se apere. Fiarele îl ținutură la pământ și l-ar fi sfâșiat cu siguranță, dacă nu l-ar fi salvat cățeaua lui uriașă, de care nu se va mai despărți până la moartea animalului. Peste câțiva ani, cățeaua aceea avea să nască un dulău negru ca tăciunele, dulău ce-și va urma stăpânul pretutindeni și care îl va însoți pe Al Patruzeci și unulea în moarte. Întâmplarea aceasta s-a păstrat ca o justificare: în general, câinii negri au fost socotiți încarnări ale demonilor. Deoarece fiul Etiopianului n-a fost remarcat niciodată fără să fi fost însoțit de dulăul său, numeroase zvonuri și povești au început să circule, alăturându-i-se ca o umbră. Astfel, episodul cu cățeaua salvându-i viața putea să aibă și menirea de a da o explicație acceptabilă veșnicei prezențe a „demonului” în preajma sa.

Al Patruzeci și unulea, nepotul lui Chlorus și fiul Etiopianului, a purtat apelativul Ocelus (Ochi mic, Ochișor). Pentru a înțelege această poreclă, ar fi foarte important să aflăm când a luat ea naștere. Fiindcă nu este vorba despre un personaj caracterizat prin niște ochi mărunți, „de șoarece”, cum s-au grăbit unii comentatori să folosească explicația cea mai simplă. Micul „ochi” al Celui de Al Patruzeci și unulea n-a fost decât un simbol. Dar un simbol bine ascuns. În general, se știe, un lucru este cel mai bine tănuțit atunci când, pentru derutare, se folosește o imagine aptă să-l substituie. Mulțumindu-se cu falsul, privirea iscoditoare se liniștește de multe ori, încetând să mai caute în spatele lui. Al Patruzeci și unulea avea obiceiul să-și „semneze” lucrările cu un ochi într-un triunghi, totul plasat undeva la baza desenului, ca și când ar fi făcut parte din el.

² În unele versiuni, de pisici uriașe.

Motivul fiind cunoscut și întâlnit de foarte multe veacuri, ochiul în triunghi migrând de la o credință la alta, schimbându-și sensul sau - mai bine spus - nerelevându-și-l niciodată până la capăt, era recepționat de către cei mulți ca făcând parte din încărcătura mistică a compoziției. Dar același ochi în triunghi a fost descifrat, până la urmă, ca semnătura artistului, de unde s-a ajuns la o explicație, socotită mulțumitoare pentru apelativ. Excelentă stratagemă! Astfel, explicația a fost acceptată, Ocellus a primit o origine și nimeni n-a mai simțit nevoia să caute mai departe. Dubiul a început să apară doar atunci când s-au ivit niște suspiciuni și, mai apoi, niște dovezi indubitabile cum că multe mozaicuri „semnate” cu acel ochișor ar fi fost realizate în perioade ce excludeau ca ele să fi fost realizate de Al Patruzeci și unulea.¹ Acele opere i-au fost atribuite lui Pseudooccelus, însă acel Pseudooccelus n-a existat niciodată în viață, ci doar în cataloage. „Semnătura Ocellus” a făcut vogă și a coexistat, secole de-a rândul, cu alte asemenea moduri de iscălire a unor lucrări plastice, cum ar fi o cruce pe un cerc sau o cruce într-un romb. Aceste soluții au fost utilizate nu numai pentru că unii artiști nu știau carte și nu se pricepeau să se iscălească altfel, ci și pentru că au existat perioade și locuri ce nu îngăduiau această imixtiune profană într-un context ce pretindea umilință și contopire în anonimat. Și, nu în ultimul rând, acele simboluri nu erau originale și dădeau impresia lucrului cunoscut.

Ca să se facă înțeles și ca să-și poată continua ideea, scribul se vede obligat să anticipeze câțiva ani din viața

¹ Desigur, originea poreclei Celui de Al Patruzeci și unulea nu reprezintă un subiect de discuție decât pentru foarte puțini oameni ai secolelor noastre. Dar oare de câte ori în istorie stratagama a reușit până la capăt? Cine poate ști câte semnificații încetățenite nu ne satisfac numai pentru că am fost învățați ca niște măști false să ni se pară reale și nici prin cap nu ne trece să le dăm la o parte?

personajului, mai ales că deja, din cele pomenite până aici, cititorul a înțeles că Al Patruzeci și unulea a devenit mozaicar. Micul ochi în triunghi nu va apărea numai în loc de semnătură, ci va fi, câteodată, prezent chiar de mai multe ori pe aceeași lucrare. Desenul va reprezenta un semn de recunoaștere. El va indica un *anumit loc* pentru *anumiți oameni*. Ocellus va fi mai mult decât un ecuson, un loc de întâlnire și o hartă - Ocellus va fi identitatea Mâinii Albe pentru inițiați.

N-a existat niciodată un Pseudooccelus mozaicar. Au existat doar continuatori conștienți sau inconștienți ai Celui de Al Patruzeci și unulea: prin ei, o confrerie tot mai insinuantă ieșea, din când în când, la suprafață, rămânând la fel de imaterială ca și în conspirativitate. Despre încercările de a împiedica ieșirile acestea la suprafață va mai fi vorba, la fel ca și despre consecințele acelor tentative. Ocellus, vechiul simbol apărând la atâtea seminții, va fi apelativul unui personaj și nimic nu pledează împotriva supoziției că acest personaj a preluat sensul într-un anumit scop și că, deci, a avut un rol semnificativ într-o organizație pe care un bunic misterios și deja cu totul imaterial a fondat-o.

În jurul anului 531, atunci când Ocellus vine cu mama și sora lui la Constantinopol, capitala Imperiului devenise cu totul alta decât cea de pe vremea lui Chlorus. Iustinian se afla pe tron de doar câțiva ani, dar lumea începea să se obișnuiască, încetul cu încetul, cu o domnie cât o generație, o domnie atât de lungă încât bazileul devenise o constantă asemenea soarelui, a lunii sau a stelelor: când te scoli și când te culci, n-ai nici un dubiu că toate sunt la locul lor chiar și atunci când tu dormi.

Din puținii ani petrecuți de Ocellus în marea metropolă a Orientului nu știm mai multe decât din vremea cât a trăit în

Sicilia. Poate chiar mai puține. Se pare, totuși, că mama a găsit acolo niște rude binevoitoare unde a putut rămâne o vreme, până când s-a recăsătorit, și că fiul ei era pregătit să îmbrățișeze fie cariera militară, fie un post în administrație. Copilul era sănătos și isteț, și cei din jur își puneau speranțe îndreptățite în viitorul său. Băiatul știa multe pentru vârsta sa, citea, de pildă, în diferite limbi, însă era beneficiarul unei culturi ce nu mai era prețuită oficial în capitală. Tot ce se întâmpla atât de rapid la Constantinopol nu ajungea decât peste ani în provincii. Iustinian închisese deja de peste doi ani școala superioară de la Athena, dar Occelus tot în spiritul ei mai fusese crescut și, oricât de precoce ar fi fost, copilul venit din Sicilia nu era pregătit pentru ceea ce se prețuia atunci în capitală.

Când a împlinit zece ani, aflându-se pe Hippodrom, avea să fie martor și implicat în debutul și desfășurarea răscoalei Nika. Evenimentul îi va decide întreaga viață.

Răscoala Nika s-a desfășurat doar pe parcursul unei săptămâni, însă ea a dat iluzia mulțimii, poate pentru ultima oară, că este continuatoarea făuritorilor miturilor glorioase ale poporului roman. A fost o clipă, cum apare doar cel mult o dată într-o generație, când instinctele primare de conservare dispar și, ca într-o beție, o mulțime de oameni își riscă în comun viața pentru o dulce izbândă ce niciodată nu a durat. Este o clipă irepetabilă aceasta în viața unui om și, chiar dacă se termină rău - și de obicei ea s-a terminat înăbușită în sânge -, nimeni dintre cei ce au trăit-o n-au regretat-o vreodată. Regretele au venit întotdeauna din partea celor aflați pe margini și târâți de val, a rudelor celor ce aveau să fie atinși, a celor ce au descris momentul în calitate de martori, într-un cuvânt, din partea celor ce nu au fost cuprinși ei înșiși de fiorul divin.

Occelus era încă un copil și simți, poate, cu atât mai mult energia ce se difuza în jur. Se afla pe Hippodrom și fu de

față la prima - și ultima! - altercație între popor și împărat. Fusesse prima și ultima dată când se crezu, asemenea tuturor celor de față, egalul suveranului (iar în clipa când te cerți cu cineva i te crezi chiar superior...).

Azi, când am ajuns să asistăm chiar și la războaie între state din pricina unor meciuri de fotbal, ne vine totuși greu să înțelegem ce a reprezentat, cu o mie cinci sute de ani în urmă, împărțirea Constantinopolului în două deme, două fracțiuni polarizate formal în jurul unor vizitii ai carelor de curse. Sigur, susținerea unei anumite echipe pe Hippodrom nu era decât vârful vizibil al ghețarului, diferențele fiind mult mai adânci. Dar materializarea energiilor într-o cauză sportivă nu era mai puțin adevărată. Verzii și albaștrii au constituit adversarii totali: ei au însumat fiecare toate opozițiile constante între inițial mult mai multe facțiuni, absorbite treptat cu totul. Așa au dispărut roșii și albi, galbenii și negrii. Albaștrii au devenit reprezentanții aristocrației, ai celor înstăriți, ce-și puteau permite să locuiască în cartierul select al Blachernelor, în timp ce verzii veneau din străzile populare și meșteșugărești ale Cornului de Aur. Rivalitatea aceasta a desemnat atât dialogul dintre cele două deme, cât și originea unor mode vestimentare noi, a unor pasiuni și a unor orgolii: prin faptul că exista mereu un permanent dușman de față, și solidaritatea celor aflați de aceeași parte a baricadei se consolida constant. Orașul era împărțit în două și de acest lucru trebuia să țină cont atât politicianul, cât și negustorul, atât magistratul, cât și cetățeanul simplu. Altfel, oricare dintre aceștia, la orice greșală, putea fi aspru sancționat. Doar că justiția nu mai exista aproape deloc și, deși unul dintre cei mai potenți demnitari ai Imperiului era, totodată, și cel mai strălucit jurist al mileniului său, dreptatea ți-o făceai singur. Însuși juristul, savantul, chestorul Palatului Sacru, Trebonian, uita cu totul de principiile așternute pe hârtie în clipa când

acționa practic. Iar verzii, cei mereu excluși, niciodată luați în seamă de magistrați, trădați atunci când nu erau ignorați, chiar persecutați ca urmare a intrigilor dușmanilor lor mult mai bogați și mai influenți, verzii duceau nostalgia domniei lui Anastasius, cel ce-i protejase, spre deosebire de Iustinian, care nu le dădea nici o importanță, și de Teodora, care-i ura.

Copilul Ocellus asistă, în acea duminică de ianuarie a anului 532, la cearta crescândă dintre verzi și împărat, la altercații inimaginabile până atunci, la intervenția trufașă a albaștrilor și la părăsirea Hippodromului de către verzi. Niciodată nu i s-a adus o asemenea ofensă unui bazileu și conflictul era declanșat, deși, deocamdată, totul nu se desfășura decât la nivelul cuvintelor - a indignării și a amenințărilor. Ceea ce a declanșat scânteia a fost nefericita inspirație a prefectului orașului, un oarecare Eudemon, personaj căruia nu i-a fost necesară decât o singură mare prostie spre a intra în istorie: el a condamnat la moarte de-a valma câțiva verzi, amestecând printre aceștia și un reprezentant al albaștrilor și stricând, astfel, precarul echilibru ce domina orașul. Din clipa aceea lucrurile s-au precipitat: albaștrii și verzii pomenindu-se de aceeași parte a baricadei și aflați într-o stare de maximă agitație, aveau nevoie urgentă de un nou dușman, asupra căruia să-și verse energia.

Iar acest dușman nu putea fi decât administrația. Mulțimea ceru, așadar, capul unor demnitari și, cum împăratul refuza să le satisfacă dorința, deveni el însuși dușmanul. Rolurile fiind împărțite, jocul își urmă regulile. Sub deviza „Nika” (victorie), poporul, albaștrii și verzii laolaltă, dădu foc Palatului, eliberă prizonierii din închisori, ucise funcționari și militari, tot ce se afla de partea administrației. Împăratul șovăi: inițial, acceptă să-i înlocuiască pe primii săi consilieri, pe Ioan de Capadocia și

Trebonian cu Bazilide și Focas. Apoi, însă, poporul abia potolit fu lovit de soldații din garda lui Belizarie. Și, cum oștenii barbari porniră și împotriva preoților, întreaga populație ripostă. Încăierările se transformară în război civil. Furia populară declanșă un incendiu care pustii cartiere întregi, transformă în scrum Senatul, băile lui Leuxip, Sfânta Sophia și biserica Sfânta Irina, Xenodochimul din Eubule, băile lui Alexandru, spitalul din Sampson. Chiar și Palatul fu atins și Calceul, iar mai multe cazărmi au ars cu desăvârșire. În acest oraș, unde au fost puse chiar în acel timp bazele celor mai importante reglementări juridice și unde justiția era atât de des călcată în picioare, acum fiecare casă, fiecare cetățean se aflau la cheremul bunului plac al celor ce treceau pe acolo. Pe deasupra, nenorocirea a făcut ca nepoții regretatului împărat Anastasius să se afle în Constantinopol și să fie opuși de val lui Iustinian. Unul dintre aceștia, Hypatios, fu - se pare că împotriva voinței sale - ridicat de mulțime și încoronat împărat. Doi suverani rivali în același oraș nu pot conviețui. Istoricii povestesc că Iustinian și sfetnicii săi se pregăteau deja să abandoneze capitala, fiind de acum pregătite și încărcate corăbiile ce trebuiau să-i ducă în exil, când Teodora, insuflându-le curaj ultimilor credincioși, reuși să întoarcă sensul evenimentelor. Mai întâi fură cumpărați mai mulți albaștri, restabilindu-se vechea competiție dintre deme, apoi Belizarie și Mundus năvăliră din două părți opuse în Hippodromul care a rămas și pe mai departe sediul central al răscoalei. Zeci de mii de morți au umplut tribunele, o bună parte a populației orașului a fost măcelărită în acea zi, iar în vânătoarea de vrăjitoare ce a urmat mai pieriră și alții, printre care și numeroase persoane ce n-au avut nici o contribuție în evenimente, dar care plăteau polițe vechi sau care cădeau pradă lăcomiei materiale a învingătorilor. Răscoala fusese înăbușită îngrozitor și doar elanul edilitar al bazileului avea

să vindece cu repeziciune rănilor orașului, în timp ce nenumăratele tragedii personale vor fi acoperite de lunga domnie a lui Iustinian, domnie care era cât pe ce să se termine în acel ianuarie 532.

Acestea au fost faptele reținute de istorie. Copilul Ocellus a păstrat imagini mult mai subiective. El, asemenea multor alora, aflat pe Hippodrom la declanșarea evenimentelor, s-a lăsat contaminat de entuziasmul general al mulțimii ce-și redescoperea vechile virtuți romane, a văzut cu groază marile edificii cuprinse de flăcări, a fugit spre casă pentru a-și regăsi rudele, însă casa unde locuiseră nu mai exista, a pribegit prin cartiere distruse, printre cadavre și miros pestilențial de carne arsă și - crezu el - l-a văzut pe Ef. A zărit un grup de indivizi târând dintr-o casă pe jumătate distrusă mai multe femei, violându-le și ucigându-le, și atunci, apărând din fum, Ef, călare pe calul său cu opt picioare, a intervenit, omorându-i pe tâlhari. Copilul n-a îndrăznit nici să se miște în ascunzișul său, însă Ef i s-a părut în clipa aceea reprezentând chipul justiției implacabile: cumplită și de neînțeles.

Copilul se bucurase de instrucție și, în amintirea tatălui, citise cu mult interes cărțile aduse din Etiopia: „Cartea lui Enoch”, „Ascensio Isaiaei vatis”, „Cartea jubileelor” sau „Apocalipsa lui Esra”. Imaginația sa era aceeași, dar și alta decât a celorlalți tineri de vârsta lui. Ef primea și alte însușiri. Sfârșitul lumii orientale se suprapunea Apocalipsei Occidentului. Și totul era de față, și totul era autentic. Apărat de câinele său negru, nu mai puțin înfiorător decât personajele răului ce-l înconjurau, Ocellus se simțea pe pragul ce dădea spre Judecata de Apoi.

Dar aceasta n-a fost singura viziune din zilele răscoalei Nika¹ a Celui de Al Patruzeci și unulea. Într-una din nopți,

¹ Mai toate convulsiile sociale au folosit îndemnul „Victorie!” spre a-și autosugestiona izbânda, dar ironia sorții face ca tocmai cea de pe

epuizat de îngrozitoarea hoinăreală prin deșertul morții, al disperării și al cenușii, Ocellus adormise flămând printre dărâmăturile fumegânde ale unei case. Mai târziu nu va ști dacă a visat sau dacă a văzut în realitate doi bărbați îmbrăcați în haine roșii, săpând sub o anumită lespede și scoțând la iveală o ladă cu care s-au grăbit să dispară. Întâmplător, cei doi l-au descoperit, copil murdar, chircit în spatele unui zid. Străinii au vrut, inițial, să-l omoare pe acel martor nedorit, apoi, însă, unul dintre ei a părut că sesizează ceva deosebit pe fața copilului și s-a retras pentru a discuta câteva clipe în șoaptă cu tovarășul său.

— Cine sunteți voi, îndrăzni să întrebe băiatul. Vă purtați ca niște incubo.

— Chiar dacă păzim o mulțime de comori îngropate în pământ, i-au răspuns, noi suntem oameni.

— Și de ce aveți hainele roșii?

— Tu ești prea tânăr: nu-i mai cunoști decât pe verzi și pe albaștri. Noi facem parte din dispăruta demă a roșilor.

— Și, în afară de asta, dintr-o frăție din care te tragi și tu. În primul rând tu! completă celălalt.

— Ce frăție?!

— Ești prea mic acum să afli.

Omul scoase din lada dezgropată un colier și-l agăță de gâtul copilului.

— Asta te va apăra până ce te vei putea apăra singur.

Mai târziu, Ocellus nu va ști dacă a visat sau dacă a trăit scena aievea, dar nu s-a îndoit niciodată de autenticitatea ei. Mai ales că dimineața colierul acela se afla lângă el, printre pietrele pe care adormise. Fusese bijuteria deja de cu seara acolo, însă doar din pricina întunericii și a oboselii n-a observat-o? E adevărat că nu se trezise cu podoaba în jurul gâtului, dar Al Patruzeci și unulea nu s-a

vreamea împăratului Iustinian să intre în istorie sub acest nume, ea care s-a terminat atât de tragic.

îndoit nici o clipă că a primit-o de la cei doi străini îmbrăcați în roșu. Ciudat i s-a părut doar faptul că dulăul n-a participat și el la scena cu pricina.

Încă în acele zile cumplite, Ocellus va fi atacat de două ori pentru a i se fura colierul și, de fiecare dată, ca din pământ, încă înainte de a apuca să intervină câinele, vor răsări oameni ce-l vor salva. A doua oară, însă, a fost sfătuit să nu-și mai poarte bijuteria la vedere, ci sub veșminte. Ceea ce Ocellus a făcut de atunci până la moarte.¹

O a doua revelație a avut-o când, aproape leșinat de foame, a nimerit în Palatul Sacru. Aici i s-a dat de mâncare și a rătăcit o zi și o noapte prin încăperi și grădini. Nimeni nu l-a întrebat nimic și lui îi era frică să între în vorbă cu cineva, temându-se să nu se deconspire drept intrusul ce era. Și, în special, îi era frică să nu se lege cineva de nedespărțitul lui dulău negru. A doua zi a fost martor, de la o fereastră, la masacrul ce se desfășura o dată cu înăbușirea răscoalei. De la ferestrele Palatului Sacru puteai vedea tot ce-ți poftea inima: și Hippodromul, și orașul, și marea. Nemaisuportând să privească măcelul, Ocellus cercetă orașul și-și zări mama și sora. Fugi prin încăperi și alei, prin coridoare și esplanade și nu trebui să-i fie frică de oameni, fiindcă oamenii erau ocupați să măcelărească, să fie măcelăriți sau să se îngheșuie la ferestre spre a admira grozăvia. Nu reuși să iasă multă vreme din labirintul palatului, până ce, brusc, se pomeni în stradă și, apoi, printre ai săi.

Curând după răscoala Nika, familia, nemaivând ce spera la Constantinopol, se reîntoarce în Sicilia. Fie că mama s-a

¹ Când va auzi de atâtea ori că Mâna Albă e numele unei legiuni de diavoli, Al Patruzeci și unulea va face legătura cu dispăruta demă a roșilor, întrucât și dracii erau descriși tot mai des ca fiind de culoare roșie. De aici trebuie să fi venit confuzia, a conchis Ocellus și a considerat cazul închis.

recăsătorit în metropola Bizanțului, fie că s-a recăsătorit abia pe insulă, viața Celui de Al Patruzeci și unulea nu va mai fi aceeași ca înainte. Mama va mai avea copii și cu noul soț, Ocelus nu va mai fi „bărbatul familiei”, așa cum a fost după plecarea Etiopianului în nord. Mama, Dagoberta, va trebui să-și împartă afecțiunea în mai multe direcții.

În jurul anului 535, pe când avea vreo treisprezece ani, Ocelus fu trimis la Ravenna. Aici îl aștepta o veche cunoștință a familiei, un prieten de demult al Etiopianului. Acest prieten se oferă să aibă grijă de copil, să-i găsească un rost în viață și să-l introducă în lumea importantă dintr-un oraș mare. Ce perspective ar fi avut tânărul în fundul Siciliei?

Fiul nu-și va mai revedea mama, dar n-o va uita. Într-o lucrare realizată cu aproximativ douăzeci de ani mai târziu, printre sfinți și ctitori, va apărea și o femeie ducând un cufăr pe umăr. Femeia, surprinsă în fața unei case aflate într-un ținut deluros, în fundal putându-se desluși marea, va privi după un tânăr ce, îndepărtându-se pe drum, se va afla și el cu capul întors spre ea, pentru a și-o aminti tot restul vieții. Dagoberta, soția Etiopianului și mama Celui de Al Patruzeci și unulea, intra în istorie cu nelipsita-i ladă și cine știe câte legende nu s-au pierdut împreună cu ea.

Cel care-l aștepta pe Ocelus la Ravenna se numea Țipor și-l cunoscuse pe Etiopian în timp ce acela peregrina prin Peninsulă. Profitând de o perioadă de toleranță, Țipor, care era evreu, s-a stabilit la Ravenna încă în răstimpul ultimilor ani ai domniei lui Theodoric. Deși se știa că Iustinian va încerca să recucerească Italia, în visul său de refacere a Imperiului Roman Reîntregit, ceea ce implica o înăsprire a dogmei, persecuții religioase și tot felul de abuzuri, în capitala apuseană, viața își urma cursul între intrigile de curte și necazurile zilnice. *Ceea ce nu este încă, nu este sigur că va fi vreodată...* Țipor repeta mereu că intoleranța

este mai veche decât imperiul și că ea are prea puțin de-a face cu religia, ci doar cu interesele profane ale celui ce o practică, așa că totul nu este decât să supraviețuiești până ce trece criza. Cunoscându-l pe evreu, Ocellus a recunoscut în vorbele acestuia multe din concepțiile ce i-au fost transmise de la tatăl său. Etiopianul a fost totuși un om credincios, relațiile sale cu marii învățați ai timpului o dovedeau cu prisosință și sfârșitul vieții, pe care și l-a petrecut pe lângă Benedikt din Nursia, a subliniat mai mult decât elocvent acest adevăr. Dar concepțiile sale nu păreau întotdeauna preluate din scripturi. Despre Țipor, ce să mai vorbim? Țipor era cu totul altfel decât toți evreii pe care-i întâlnise copilul: se îmbrăca la fel ca și ei, vorbea ca și ei, dar părea că-și bate joc de ei, așa cum părea că-și bate joc de tot ce-l înconjura.

— Dacă nu te porți ca evreii, de ce nu treci la creștinism și ai scăpa de atâtea probleme? îl întrebă tânărul, după o perioadă ce-i permitea deja asemenea remarci.

Cu puțini ani în urmă, Iustinian dăduse mai multe legi prin care obligase la o creștinare în masă a barbarilor și a tuturor păgânilor din Imperiu. Libertățile de pe vremea lui Anastasius erau de mult uitate. Evreii s-au răsculat în 529 și Ocellus avea să afle mult mai târziu că Țipor fusese unul dintre capii răzmeriței.

— Eu sunt evreu pentru că m-am născut evreu din bunici și părinți evrei, i-a răspuns Țipor, dar vreau să fiu un evreu așa cum îmi doresc eu, nu așa cum mi se impune.

Ocellus va trăi mai mulți ani în casa lui Țipor și avea să înțeleagă abia treptat aceste cuvinte, deși evreul îi va explica pe îndelete tot ceea ce credea:

— Cam pe când a început răscoala evreilor, Iustinian a închis școala superioară din Athena. Locul unde a înflorit cultura clasică a trebuit să tacă. Iar în perioada aceasta, între comorile aceluiași Iustinian se află Ioan Malalas,

marele și inegalabilul cronicar, Roman Melodul, cel mai ilustru poet pe care l-a dat vreodată Bizanțul, Alexandru din Tralles, cel mai vestit medic, comparabil doar cu înțelepții Iudeii și cu savanții atenieni, și chiar și ticălosul cel mai ordinar dintre ticăloși, Trebonian, dregătorul malefic, profund corupt și jurist genial. Ce dovedește aceasta? Că nici în perioadele cele mai rigide, și vai, dragul meu, trăim, din păcate, o asemenea perioadă, nu concepțiile și credințele sunt date la o parte, ci doar oamenii. Dacă ne ajută Dumnezeu să supraviețuim, vom scăpa și de această prigoană, o dată cu domnia lui Iustinian. Fiindcă singurul lucru de valoare - cadoul neprețuit, primit de la însuși Dumnezeu - este viața și nu există merit mai mare decât să ai grijă de acest cadou și să supraviețuiești.

Unicul fapt pe care nu avea de unde să-l știe Țipor era că îi va fi dat să trăiască într-o epocă caracterizată prin faptul că Iustinian va rămâne o constantă, o epocă în care domnia aceluia nu va mai lua parcă niciodată sfârșit.

Occelus locuia în casa lui Țipor, printre copiii acestuia, într-o libertate deplină de mișcare și de informare. Nici o restricție nu exista în casa aceea, tinerii erau liberi să hoinărească oricât, fiind doar obligați să vină la ore precise acasă, unde, în timpul cinei luate în comun, fiecare era pus să povestească tot ce a făcut și tot ce i s-a întâmplat în ziua respectivă. Iar Țipor, care trebuia să fi fost într-adevăr înzestrat cu o personalitate deosebită, asculta toate aceste rapoarte și făcea câte un comentariu succint, o frază cu care se adresa fiecăruia. De obicei, fraza era hazlie și toți râdeau, însă fiecare membru al familiei era conștient că trebuia să vină seară de seară la cină cu o relatare cât mai consistentă. Era o metodă pedagogică plină de perspective aceasta și ea și-a arătat roadele și asupra lui Ocellus.

Ravenna unde a nimerit Al Patruzeci și unulea nu mai era

Ravenna lui Theodosius. În lipsa puterii indubitabile a lui Theodoric, stăpânirea urmașilor acestuia putea fi subiect de dispută. Alternativa odată existând, urmările nu s-au lăsat mult timp așteptate. După moartea lui Athanaric, nepotul marelui rege got, prerogativele sunt preluate de mama suveranului dispărut prematur. Amalasuntha se căsătorește cu vărul ei Theodat și acesta o ucide. Moartea fiicei lui Theodoric îi oferă lui Iustinian cel mai bun pretext pentru ca, dintr-o sfântă indignare justițiară, să încerce recucerirea Italiei. Ravenna va fi ținta unui război îndelungat, cu victorii trecătoare când de partea imperialilor, când de cea a goților. Pe de altă parte, Iustinian își va continua politica de epurare religioasă și, din când în când, va lua măsurile cele mai severe nu numai împotriva păgânilor, dar și împotriva celor ce nu respectau întru totul dogma. În zadar împărăteasa îi sprijinea mai mult sau mai puțin pe față pe unii prizoniți - în special pe monofiziți -, puseurile persecuțiilor religioase își făceau iarăși și iarăși apariția. În afară de asta, Țipor, după cum se spunea, întrucât fusese implicat în răscoala evreilor din 529, risca în orice clipă ca oarecine să-și aducă aminte de acel episod. Unui om i se putea imputa o crimă din cauza unei femei, a unui palat sau a unei simple oale. Orice putea tenta din averile unui potențial condamnat. Și cine nu era un ipotetic osândit? Și a cui avere n-ar fi putut fi confiscată?

Drept urmare, Țipor, a cărui teorie de viață era că omul este dator față de Dumnezeu în primul și în primul rând „să supraviețuiască fără să-i fie rușine”¹, și-a mutat întreaga

¹ Datoria de „a supraviețui fără a-ți fi rușine” a fost interpretată de-a lungul timpului în două moduri total diferite:

- 1) să supraviețuiești oricum;
- 2) să supraviețuiești, dar să nu-ți fie rușine pentru modul cum o faci, pentru faptele tale.

Disputa aceasta a durat timp de câteva generații și s-a stins doar o dată cu conceptul care a generat-o. Iată unde poate duce o formulare

familie într-un sat, la vreo zece ore de drum de Ravenna. Locul era foarte bine ales: nu era accesibil de pe marile drumuri, avea ieșire la mare și nu era cunoscut decât de băștinași. O ascunzătoare ideală, Țipor rămânând însă, oricum, în miezul evenimentelor.

La țară, casa lui Țipor nu oferea aceleași facilități ca frumoasa vilă în care s-a instalat Etiopianul în Sicilia și nici ca aceea unde s-a reîntors Dagoberta cu noul ei soț. Dar natura era încântătoare în satul de la Adriatica, grădina gospodăriei făcea parte din grădina unei vile imperiale de pe vremea Dominatului, aleile trasate cu grijă cu secole în urmă mai păstrau amintirea timpurilor când au fost îngrijite. Clădirea inițială fusese distrusă de mult și nu i-au mai supraviețuit nici măcar urmele, doar ici-colo pe întinsul domeniu se mai găseau câteva statui păgâne izolate, un havuz acoperit de verdeață, o peșteră artificială a cărei intrare fusese mascată de vegetația crescută după pofa naturii.

Țipor era mai mult plecat la Ravenna și sentințele sale ironice le lipseau din plin celor rămași acasă, atunci când, seara la cină, fiecare membru al familiei continua să-și dea raportul zilnic. Totuși, raiul acela sălbatic avea să fie refugiul secret al lui Ocelus pentru foarte mulți ani de atunci încolo.

Al Patruzeci și unulea n-a ajuns nici soldat și nici funcționar public, așa cum sperase mama sa. La vârsta de cinsprezece ani îl găsim pe șantierul unei biserici, împreună cu un fiu de-al lui Țipor. Băiatul avea talent la desen și la pictură și de la prietenul său mai mare a învățat arta mozaicului. Deși de la fiul lui Țipor a deprins doar tehnica pavimentară, Ocelus a început în curând să lucreze cu bucăți de sticlă tratată cu oxizi, ajungând, la adolescență, unul dintre cei mai căutați meșteri ai mozaicului parietal.

Dar în acest punct, scribul trebuie să-și exprime cu voce tare uimirea. Fiul aceluï Țipor, evreu cu vederi foarte largi, călătorind și vorbind multe limbi, însă numindu-se și în continuare tot evreu, fiul aceluï păgân avea să lucreze în cele mai cunoscute șantiere ale unor biserici creștine. Și, în timp ce creștinii se persecutau între ei pentru diferitele interpretări ale naturii lui Iisus Christos, un tânăr bărbat ce nu credea defel în Fiul Domnului a dat capodopere în vechiul stil de decorare a lăcașurilor de cult și, oricât de cumplite perioade de prigoană aveau să se abată asupra deviaționiștilor, lui nu i se va întâmpla niciodată nimic, iar scribul nu poate decât să se mire de modul cum nebotezatul și-a oferit măiestria evlaviei credincioșilor Crucii și cum aceștia au privit întâmplarea în chip cu totul firesc. (Doar Țipor însuși nu era acceptat cu aceeași înțelegere de coreligionarii săi, ba nu mai era acceptat chiar deloc, dar el trecea, în zefleMEA, și peste aceasta...)

Arta tânărului evreu își avea totuși originile în decorații păgâne, în desenele menite să proslăvească Divinitatea după rațiunea și puterea de imaginație pornite din experiența umană. Cuburile de marmură sau de piatră colorată reproduceau imaginile unor prejudecăți ale vieții diurne supranaturale sau istoriseau scene din Biblie. Totul era simbol, totul nu era decât urmarea unei experiențe mijlocite. Acest fiu al lui Avraam își trăda credința prin simplul fapt că dădea naștere chipului cioplit, deși, mai credincios decât tatăl său, seară de seară se ruga în limba lui, iar de sabbat nu venea la lucru. Însă munca aceea nu i se părea decât o meserie și, din banii agonisiți, reușise să-și înjghebeze nu numai un cămin, dar și să construiască o școală unde să învețe copiii coreligionarilor săi și unde un frate de-al lui devenise învățător. Acesta îl disprețuia pentru modul cum își câștiga existența, însă spunea că și femeia ușoară se întâmplase să ridice temple, iar ceea ce făcea

fratele mozaicar nu era mult diferit de munca prostituatei. Fratele învățător vorbea așa, însă niciodată n-a ajuns să se certe cu adevărat cu fratele mozaicar. Iar banii primiți îi folosea fără să-și facă probleme.

În schimb, Ocellus s-a îndepărtat în curând de stilul de muncă al maestrului său. Angajând lucrări pe cont propriu, Al Patruzeci și unulea a cucerit foarte repede admirația privitorilor prin forța compozițiilor sale, prin expresivitatea distantă a personajelor, prin atmosfera ce părea nu să imite imaginația, ci să transpară din lumea de dincolo de lume un ecou imposibil de cuprins de către muritorul umil. Ocellus nu povestea și nu portretiza, el imagina în cioburile-i de sticlă colorată mesaje schimbătoare, în fața cărora credincioșii se prosternau uimiți, încercând prin rugăciune să ajungă la o comuniune cu Divinitatea. Al Patruzeci și unulea nu împlinise încă nici douăzeci de ani când renumele i se consolidase definitiv și când își câștigase faima prin harul operelor sale, har ce nu se lăsa revelat decât celor ce-l meritau. Cel puțin așa se pretindea. Un autor anonim din secolul al VII-lea¹ a realizat o foarte interesantă „Istorie a artiștilor care L-au zugrăvit pe Domnul nostru Iisus Christos”. De fapt, este vorba despre o culegere de biografii și descrieri de opere. Lucrarea a circulat în multe versiuni, una mai coruptă decât alta, în funcție de cota avută la un moment dat de un artist sau de acceptarea sa antumă sau postumă de către prelații timpului. Însă valoarea documentară este de neprețuit. Ocellus apare în acest adevărat lexicon de artă cu descrierea uimită a mozaicurilor pe care le-a lăsat, mozaicuri „inspirate de răsuflarea divină”, întrucât aveau proprietatea de a-și schimba înfățișarea. Astfel, autorul

¹ Datarea este îndoielnică, mai ales că opera citată nu s-a păstrat, fiind distrusă în epoca iconoclastă, iar referirile amintite de scrib provin din citate după citate.

anonim relatează mai multe legende conform cărora unii privitori au mărturisit că, venind după ce au păcătuit în fața unei lucrări a lui Ocellus, n-au reușit să distingă nimic din desenul ce altădată li s-a părut limpede și minunat. Iar alții au povestit chiar că li s-a întâmplat ca un chip din compoziție să-și schimbe cu totul atitudinea în funcție de puritatea sentimentelor privitorului. Foarte puțini s-au lăudat că ar fi devenit martorii metamorfozei unui desen, dar nenumărați au fost aceia ce au pretins că mozaicurile lui Ocellus li s-ar fi înfățișat altfel de fiecare dată.

Scribul este dezarmat: el n-a citit nici originalul acelor descrieri și n-a ajuns să vadă nici operele lui Ocellus din biserici. Tot ce știe provine doar din informații de mâna a doua, a noua, a nouăzeci și noua. Dar din celelalte lucrări - pe care a avut șansa să le vadă - și din literatură, își poate face totuși o imagine. O imagine cumplită.

Scribul riscă să nu poată fi obiectiv: după cum se va arăta, el a avut posibilitatea să admire opere ale lui Ocellus în două locuri profane. Din această pricină, va fi tentat să asimileze mozaicurile pierdute din biserici cu ceea ce a văzut cu ochii săi.

Din acea scriere anonimă despre artiștii Bizanțului de până la perioada iconoclastă aflăm, totuși, câteva indicii: de pildă, se spune acolo, Ocellus s-a specializat în teme ale Apocalipsului, fiindcă, se precizează, scenele realizate de el reprezentau avertismente particularizate pentru fiecare privitor - unii se puteau aștepta la o Judecată de Apoi mai blândă, alții trebuiau să se pregătească de o sentință nemiloasă. Ocellus, se pretinde, ar fi stăpânit secretul unor oxizi ce reflectau în mod diferit lumina, în funcție de locul de unde priveai mozaicul, de momentul zilei, însă și de alte elemente infinit mai obscure. Deși plăcuțele de sticlă *păreau* dispuse într-un plan perfect, tratamentul culorii de

pe fiecare dintre ele le scotea pe unele în evidență și le ascundea pe altele. Efectul era că trebuia să te concentrezi pentru a putea recompune întregul și operația aceasta putea fi cea vinovată de rezultatele atât de diferite. Unele fragmente intrau câteodată într-o umbră densă, devenind imposibil de distins, altele străluceau mai tare ca oricând. Se pare că, măcar în câteva cazuri, „mozaicurile schimbătoare” au devenit locuri de pelerinaj și că asemănarea lor neinspirată cu celebre locuri păgâne ale oracolelor arhaice a grăbit, câteva secole mai târziu, distrugerea lor. Dar, oricum, ne-au rămas relatări cum că atât regi goți, cât și generali imperiali au trecut prin fața operelor lui Ocellus înainte de a lua decizii majore pe câmpurile de luptă și că, în funcție de cum interpretau mesajul divin, își planificau acțiunile. Astfel, atât Theodat cât și Totila, dar și Belizarie și chiar Iustinian s-au supus acestor teste, iar Theodora ar fi insistat să plece în Italia, în mod special, pentru a afla de pe „mozaicurile cu ochi mici” cum va trebui să se comporte pe viitor. Aceste amănunte, în măsura în care sunt reale, pot fi importante pentru scrib în încercarea acestuia de a data cât mai exact viața personajului. Datorită respectivelor informații, se poate afirma cu argumente că Ocellus a atins gloria foarte devreme, că în perioada războaielor pentru Italia, mozaicurile sale împodobeau deja lăcașurile din Ravenna și că ele deveniseră notorii, astfel încât atrăgeau vizitatori din toate straturile sociale.

Astăzi este imposibil de reconstituit fiecare biserică împodobită (și) de Ocellus, însă știm că în unele edificii, terminate și sfințite la Ravenna cu puțini ani în urmă, Al Patruzeci și unulea a fost invitat să-și aducă și el contribuția: este vorba despre Capela Arhiepiscopiei, Baptisteriul Arian și celebra Sant Apollinare Nuovo, toate începute la sfârșitul secolului al V-lea și terminate prin anii

când Ocellus abia se năștea. Mai este, apoi, o misterioasă Capelă a Sfintei Născătoare, de la finele secolului al VI-lea, capelă numită și a Sfârșitului Lumii, întrucât acolo, se pare, exista celebrul și cel mai mare mozaic al întregii istorii bizantine, împodobind trei pereți ai încăperii și constituind capodopera italiană absolută a lui Ocellus. La această Capelă a Sfârșitului Lumii ar fi venit personajele cele mai importante ca la un oracol și, după ce clădirea s-a prăbușit în mod misterios, legenda spune că încă în aceeași noapte și-ar fi făcut apariția un grup de oameni străini, care ar fi demontat mozaicul plăcuță cu plăcuță și l-ar fi dus pe o corabie, dispărând cu el pentru vecie. Mai târziu, un tabu a interzis pomenirea capelei demolate până în temelii, denumirea i-a fost ștearsă din toate cărțile, iar pe locul respectiv a fost ridicat un edificiu laic.

Capela Sfârșitului Lumii rămâne un exemplu obscur¹, însă, printre lăcașurile celebre, Ocellus n-a scăpat nici San Vitale, nici San Michele în Africisco, nici Sant Apollinare în

¹ Capela Sfintei Născătoare sau Capela Sfârșitului Lumii a fost, se spune, cel mai bun exemplu al unei biserici declarat creștine, realizate cu mijloace și elemente încă vădit păgâne. Se pare că aceiași Anthemis din Tralles și Isidor din Milet, deveniți arhitecți doar o dată cu construirea Sfintei Sophia, după ce vechiul edificiu arsese cu ocazia răscoalei Nika, ar fi fost autorii și ai acelei capele misterioase. Cei doi au fost cunoscuți ca matematicieni, fizicieni, geometri și specialiști în alte științe pozitive, dar au acceptat comenzile ispititoare, care-i vor păstra în memoria istoriei. La Ravenna, ei au clădit acel templu ca pe o istorie a omenirii, unde începutul este reprezentat de Nașterea Domnului, iar sfârșitul de Apocalipsă. Mozaicul (lui Ocellus?) nu respecta deloc evangheliile oficiale, ceea ce, probabil, i-a adus demolarea. Dar cei doi savanți, deveniți cei mai importanți arhitecți ai epocii, vor supraviețui prin celelalte construcții realizate de ei. Nu ne-a rămas nici o dovadă că Ocellus ar fi colaborat pe vreun șantier cu dâșii în mod nemijlocit sau dacă el și-a exercitat meseria după ce lăcașurile erau deja de mult funcționale. Mărturiile despre Anthemis (Anthemios) din Tralles și Isidor din Milet nu-l pomenesc niciodată pe Ocellus.

Classe. Ce s-a întâmplat cu aceste contribuții ale Celui de Al Patruzeci și unulea este greu de spus. Mai ales că legendele povestesc și descriu și niște plăcuțe cu efecte în relief, ce aveau „îngropate” în ele „obiectele aievea, lăsându-le vizibile de parcă ar fi fost așezate în niște cutii de sticlă”. Iar ceea ce este mai uluitor, aceste efecte, realizate în prima jumătate a secolului al VI-lea, sunt denumite „holograme”. Scribul nu va insista asupra unor asemenea informații cu adevărat uluitoare, cu atât mai mult cu cât ele au fost abandonate foarte repede și de ufologi, care, o vreme, le-au folosit în informațiile și demonstrațiile lor despre civilizații extraterestre. Scribul nu știe căror comandamente li s-au supus acei autori care au părăsit o pistă atât de generoasă pentru speculații și, tocmai fiindcă subiectul i se pare puternic corupt, îl va părăsi și el, înainte de a transforma biografia Celui de Al Patruzeci și unulea în cu totul altceva.

Și, totuși, faptele extraordinare abundă în viața lui Ocelus și este de-a dreptul dureros pentru scrib să trebuiască să renunțe de bună voie la informații cu trudă descoperite, doar pentru a nu ajunge să realizeze în loc de o istorie a unuia dintre Cei O Sută o nuvelă S.F. sau un roman de senzație. Totul în jurul lui Ocelus părea să fi ieșit dintr-un spațiu subpământean, iar perioada desfășurării acțiunii se preta de minune la asemenea interpretări: nu trebuie să uităm că ne aflăm în Epoca Apocalipsei Amânate, că Italia începea să-și uite vocația imperială exact în clipa când Iustinian încerca să i-o amintească prin argumentul armelor (după care Peninsula a trecut din nou sub germani și iarăși Iustinian a reușit s-o cucerească). Fiecare dintre aceste schimbări de stăpân atrăgea după sine nenumărate pedepse pentru cei ce au fost fideli sub autoritatea inamicului, fiecare om, oricât de neimplicat, risca să cadă pradă unui denunț și să-și piardă averea, dacă nu și viața.

„E ca în timpul unei molime, susținea Țipor, iar o molimă nu este decât un tribunal divin anticipat: n-ai cum să te aperi, n-ai cui să i te plângi, te afli singur cu Dumnezeu și cu Speranța. Altfel, tot ce se întâmplă în timpul epidemiei ți se pare absurd, chiar revoltător. În asemenea perioade - atât de numeroase în istorie - trebuie să crezi și astfel să te ajuți, fiindcă supraviețuirea este cea mai elementară datorie față de Dumnezeu.” Așa că Țipor și-a lăsat toate treburile și s-a ascuns în satul său retras. Acolo n-a pătruns nici stăpânirea goților, nici cea bizantină, acolo nu se știa cine cârmuiește Ravenna, acolo nu funcționau legile lui Trebonian, nici cele ale numeroaselor concilii ce stabileau niște concepte și interdicții fără obiect într-o lume unde de sute de ani nu s-a schimbat nimic și unde, va povesti mai târziu Ocellus, unii localnici mai credeau că pământul este guvernat de Hadrian, alții îl numeau pe împărat Valentinian, dar toți confundau Roma cu Ravenna și nimeni nu s-a aventurat mai departe de orizontul ce închidea marea de răsărit și dealurile de apus. Țipor a plecat din Ravenna, dar doi dintre fiii săi au rămas. Și a rămas și Al Patruzeci și unulea. Unul dintre fiii lui Țipor și-a continuat munca de zidar la diferite construcții sfinte, celălalt, învățătorul, a fost ucis¹, însă un fiu de-al acestui fiu al lui Țipor va ajunge un mare cărturar.

Ocellus a rămas, așadar, la Ravenna, a continuat să-și facă mozaicurile și s-a pomenit temut de toată lumea. Mozaicurile lui Ocellus nu erau operele unui muritor, se credea, și faptul că imaginile erau „schimbătoare” confirma din plin această supoziție. Ocellus provenea el însuși din infern sau, în cel mai bun caz, era locuit de un demon ce-i conducea mâna, îi inspira imaginația și îi împrumuta combinațiile îngrozitoare ale coloranților.² Mai târziu, unii l-au identificat cu Focalor, mare general din infern, înarmat

¹ Nu se mai știe dacă de goți sau de bizantini.

cu aripi de grifon, comandând vântului și valurilor mării și având în subordine treizeci de legiuni de demoni. Focalor, se mai pretindea, a apărut în mai multe rânduri pe mozaicurile lui Ocellus și nu părăsea acele locuri decât atunci când o fecioară se ruga trei zile consecutive în biserica respectivă. Focalor era însă, uneori, înfățișat călare pe un cal cu opt picioare, ceea ce ne duce mult mai degrabă la chipul tradițional al lui Ef.

Și iarăși este timpul ca scribul să se mire: n-a nimerit el într-o perioadă de intoleranță religioasă, cu atâtea concilii menite să vegheze la puritatea dogmei, cu atâtea legi restrictive? Și cum de a putut ajunge ca într-o asemenea perioadă să fie acceptat ca zidar de biserici un Fiu al lui Țipor? Și a mai fost tolerat și un Ocellus, manipulat direct din infern, dacă nu un demon el însuși? Și cum de n-au fost respinse, ba chiar vizitate atât de des operele malefice provenind dintr-o sursă atât de damnată, ba mai mult, cum puteau să se orienteze după un asemenea „oracol” oameni dispuși să moară pentru credința lor?

Ocellus nu a pățimit multă vreme în Ravenna și mozaicurile sale au devenit tot mai îndrăznețe, tot mai mari și tot mai uimitoare. Chipurile create de el nu erau ale unor ființe omenești, chiar dacă păstrau caracteristici antropomorfe, însă nu erau nici chipurile sfinților cu care lumea era obișnuită. Figurile lui Ocellus păreau coborâte aieva din ceruri și, câtă vreme li se revelau credincioșilor, aduceau o liniște cum - se pretindea - nici o altă compoziție n-a degajat vreodată. Și tot ele erau capabile să inspire groază sau să prevestească nenorociri. Theodat, se spune, și-ar fi văzut cu luni de zile înainte moartea, exact așa cum avea să se desfășoare ea, Theodora avea să vadă cine îi sunt dușmanii, dar, în același timp, va putea admira, ca pe

² Despre care se povestea că ar fi fost realizate din substanțele cele mai fantastice și după niște metode de preparare pe măsură.

un ecran modern, filmul propriilor ei funeralii, Belizarie va avea o viziune, zăbind pe un fragment din capela numită și a Sfârșitului Lumii o scenă în care era și el prezent. (Ani de zile va aștepta să i se întâmple ceea ce a zărit atunci fără a putea desluși și contextul; apoi, când lucrul se va fi întâmplat, va avea impresia că l-a mai trăit o dată.)

Despre mozaicurile lui Ocellus, un esthet contemporan a scris că au adus aceeași revoluție în arta icoanelor ca și filosofia eliată în acceptarea divinității, fiindcă, asemenea lui Parmenide, nici Al Patruzeci și unulea nu pune preț pe senzație și nu descria aspectele trecătoare, fals perceptibile ale personajelor sale, ci era mult mai interesat de eternitatea ființei și de caracterul ei indestructibil. Același autor presupune că Ocellus l-ar fi citit pe Plotin, dar că ar fi putut să-l cunoască personal pe Dionisie, zis Pseudoareopagitul, cu care se pare că ar fi fost contemporan. Însă toate astea nu sunt decât speculații, la fel cum speculații rămân și considerațiile unor Ioan Malalas sau Procopius din Caesareea, care sigur l-au cunoscut amândoi și care au simțit nevoia să-i așeze opera într-o lumină creștină, fără a-i putea, totuși, nega nici ei vizibilele rădăcini păgâne. Iar Procopius, cu binecunoscuta-i duplicitate, n-a pregetat nici în cazul unui simplu artist mozaicar să-i laude peste măsură credința, în unele pagini, și să-l facă fără nici un dubiu demon, în altele. Și nu se știe dacă secretarul lui Belizarie s-a inspirat din legenda lui Focalor sau dacă n-a fost tocmai el cel ce a pus în circulație ipoteza subpământeană a existenței lui Ocellus.

Oricum, Al Patruzeci și unulea¹ va supraviețui netulburat

¹ De câte ori îl pomeneste, scribul își amintește de eroul romanului cu același titlu de Lavreniov. Nici o legătură între cele două personaje, deși numărul 41 pare să emane romantism și inutilitate, epitete ce le-au fost atât de frecvent atribuite ambelor personaje.

încă multă vreme la Ravenna. Dacă pare cu totul imposibil ca Ocellus să fi părăsit Italia înainte de 542, atunci când ostrogotul Totila începe recucerirea Peninsulei, trebuie să admitem, în cazul acela, că fuga lui s-a petrecut în timpul stăpânirii germane, până la 552, când soarta istoriei se mișcă din nou și bizantinii recuceresc, încetul cu încetul, teritoriile pierdute. Că n-a părăsit Ocellus Ravenna până în 542 se poate deduce din faptul că, oricât de genial și de precoce ar fi fost, în anul respectiv nu împlinise decât douăzeci de ani și, dacă este adevărat măcar pe jumătate tot ce se spune că ar fi realizat, ar fi fost imposibil fizic să termine atâtea opere într-un timp atât de scurt. Pe de altă parte, Theodora moare în 548 și, acceptând că ea l-a ascuns pe artistul fugar în Palatul Sacru din Constantinopol, făcând o medie, putem stabili fuga lui Ocellus din Ravenna prin 545. (Deși mai rămân multe semne de întrebare în legătură cu activitatea în capitala apuseană a unui om ce și-a finalizat o operă atât de bogată până la vârsta de douăzeci și trei de ani. Mai trebuie adăugat și că originalitatea frapantă a „mozaicurilor cu ochi mici”, tehnicile ultrasecrete de preparare a oxizilor, modul nemaîntâlnit de asamblare a nenumăratelor fragmente, precum și faptul că niciodată mai târziu toate acestea n-au mai fost repetate exclud și ipoteza după care artistul ar fi fost ajutat în muncă de un număr însemnat de ucenici. Și chiar dacă admitem că, după fuga lui Ocellus, toți colaboratorii săi ar fi fost vânați și uciși - după cum ne povestește biograful anonim din secolul al VII-lea - scribului îi vine greu să creadă că e posibil ca asemenea secrete, dacă au fost atât de larg răspândite, să nu fi transpirat o dată ce urgia a trecut.)

Este o perioadă extrem de densă aceasta și scribului i se pare uimitor că în timp ce Iustinian luptă cu perșii în Orient, cu ostrogoții în Italia, ceva mai devreme cu vandalii în

Africa, cu slavii ce presează mereu în nord, Trebonian are timp să termine *Corpus juris civilis*, episcopul de Edessa, Jacob Baradai, izbutește să dea formă Bisericii monophysite din Asia Mică, alți doi călugări reușesc să fure din China secretul milenar al creșterii viermilor de mătase, iar la Constantinopol se succed conciliile ecumenice pentru condamnarea ereziilor de tot felul, oamenii trăiesc indiferenți la toate astea, infinit mai interesați să guste din plin anii ce le-au mai rămas până la amânatul sfârșit al lumii. Doar mozaicurile lui Ocellus, se spunea, cuprindeau tot ceea ce se întâmpla în lumea cea mare și ofereau răspuns la orice problemă aveai. Și, atunci, de ce a trebuit, totuși, Al Patruzeci și unulea să fugă din Ravenna, de ce au fost uciși (toți) ucenicii lui și de ce, după câteva decenii, au dispărut și mozaicurile? Poveștile lui Procopius despre numeroasele trădări ale lui Ocellus, despre șantajele și despre comploturile-i venite din strategia infernului nu pot fi luate decât cu titlu de inventar. Ele au însemnat totuși reflectarea unor zvonuri mai largi, întrucât unele dintre aceste năzbâtii sunt preluate de autorul anonim din secolul al VII-lea, despre care nu avem nici un indiciu că ar fi fost la curent cu scrierile istoricului lui Iustinian. De pildă, poate fi amintită anecdota despre Ocellus-șantajistul, prezentă în variante asemănătoare în ambele scrieri: artistul blestemat le-ar fi relatat unor personaje importante adevăruri intime ale sufletelor lor și le-ar fi amenințat că ar da în vileag acele taine în caz că nu i s-ar fi îndeplinit anumite condiții pentru a tăcea. Antonina, de pildă, soția omnipotentului Belizarie și cea mai apropiată sfătuitoare a Theodoriei, avea extrem de multe lucruri de ascuns, lipsa ei funciară de caracter și ambițiile-i nestăpânite conținând numeroase taine. Și aceeași Antonina, care n-a pregetat niciodată să-și elimine cu cruzime dușmanii, a găsit mai înțelept, de data asta, să plătească din greu tăcerea lui Ocellus, pretind cei doi

autori. Exemple de acest soi sunt multe și scribul va mai aminti, la întâmplare, doar unul: Petru, ambasadorul bizantin pe lângă Theodat, regele ostrogot, avea de îndeplinit două însărcinări cu totul diferite: o solie din partea împăratului și una contrarie, din partea bazilisei. Nu a fost singura dată când Theodora se juca, dezmiertându-se cu dezinvoltură, de-a politica și când își impunea propria ei diplomatie secretă. Însă, pentru cel desemnat să ducă la îndeplinire aceste demersuri contradictorii, realizarea lor reprezenta o dublă trădare, oricând sancționabilă foarte grav. Și Petru, aflăm din aceleași surse, a trebuit să-și cumpere de la Ocellus liniștea. În alte cazuri, Al Patruzeci și unulea ar fi pretins de la niște matroane distinse să se culce cu el, unele „ca niște slave”, ceea ce nu știm cu exactitate ce însemna, dar ne putem imagina.¹ Tot în același context se înscrie și alt soi de servicii pretinse, în special ca autoritățile locale să închidă ochii în legătură cu anumite ilegalități săvârșite de Ocellus. Nici aceste ilegalități nu sunt numite explicit, însă există o explicație și în privința lor. Al Patruzeci și unulea își „semna” lucrările cu un ochi înscris într-o figură geometrică, de unde se credea că și-a luat și apelativul. Dar aceste „semnături” nu erau identice, uneori ochiul fiind încadrat într-un triunghi, alteori într-un cerc, într-un pătrat sau într-un romb. Se mai întâmpla ca pe același mozaic să găsim două, trei sau mai multe asemenea mici semne. În plus, unii „ochișori” erau plasați anamorfotic, adică nu puteau fi sesizați decât dacă priveai locul dintr-un anumit unghi. Într-un manuscris din secolul al XIII-lea, pe care scribul crede că l-a amintit până acum, vorbindu-se despre Mâna Albă, se afirmă că membrii confreriei aflau locurile secrete și ultrasecrete unde trebuiau să se întâlnească prin rugăciune în fața unor

¹ Dintr-o asemenea legătură născându-se fiul lui Ocellus, Al Patruzeci și doilea.

imagini sfinte din lăcașul de cult și că, în timpul respectivelor rugăciuni (considerate false de către autorul manuscrisului), ei puteau descoperi într-o grafie codificată, „asemenea celei de pe vechile monumente egiptene”, tot ceea ce trebuiau să știe. Și cum acele scrieri blestemate aveau să fie și ele distruse, ca, de exemplu, smalțul care a acoperit marile piramide de la Gizeh, și mozaicurile „cu ochi mici”, eretice și satanice, au fost la rândul lor, până la urmă, rase de pe suprafața pământului. Acesta este un aspect. Al doilea ar fi legat de acele stupide „șantaj” ale lui Ocelus: demonul din artist nu s-ar fi mulțumit numai cu bunuri materiale sau servicii, uneori el ar fi cerut și sufletul celor șantajați. Scribul crede, însă, că acest element ar fi apărut mult mai târziu, spre a servi, în spiritul evului mediu, la o nouă condamnare a Mâinii Albe. Și, în sfârșit, un al treilea aspect ar fi provenit din implicarea treptată a confreriei între diferitele erezii. Dacă, inițial, n-au avut de-a face decât cu niște tâlhari de drumul mare, apoi cu o bandă organizată, încetul cu încetul, dușmanul trebuia să devină și un adversar al Dreptei Credințe. Astfel, Mâna Albă a practicat, rând pe rând, rituri barbare deosebit de crude, apoi a devenit o organizație ariană. În vremea lui Ocelus, Mâna Albă era socotită o sectă nestoriană. Întrebările sunt dacă Al Patruzeci și unulea a ajuns cu adevărat una dintre căpeteniile Mâinii Albe și cum a venit în contact inițial cu ea. A doua întrebare, cuprinzând-o explicit și pe prima, a primit un răspuns de la autorul anonim citat, care spune că Al Patruzeci și unulea a moștenit „marea taină a Mâinii Albe¹ de la tatăl său”. Dacă ne amintim că Etiopianul a plecat din Sicilia, de lângă familia sa, atunci când fiul avea doar câțiva anișori și că ei doi nu s-au mai văzut niciodată, lucrul pare puțin probabil. Adăugând la aceasta faptul că Al Patruzecilea a aflat „marea taină” a lui Chlorus, bunicul lui

¹ În text, „Mâna de aur” în loc de „Mâna Albă”.

Ocellus, abia din revelațiile lui Benedikt, lucrurile devin și mai puțin verosimile. Cel mult, Etiopianul putea să-i lase scris fiului său ceea ce avea să-i comunice. Dar a ajuns însuși Etiopianul în legătură cu Mâna Albă? O altă cale ar fi fost Țipor cel Tânăr, zidarul. Faptul este doar insinuat. Țipor era evreu, ușor asimilabil unei organizații criminale. În rest, rămânem în sfera „marii taine”.

Înainte de a povesti despre prigonirea Mâinii Albe la Ravenna, moment în care Ocellus a trebuit să fugă, scribul trebuie să relateze și un alt episod, la fel de incriminant și cu consecințe identice. Deși Charles Delvoye, marea autoritate modernă în arta bizantină, povestește că „în a doua jumătate a secolului al șaselea s-a născut legenda *icoanelor acheiropoiete*, adică «nefăcute de mâna omului»”, această legendă nu s-a ivit nici brusc și nici n-a apărut din senin. Mai înainte moaștele, pe urmă icoanele făcătoare de minuni au reușit să ofere simbolurile puterii concrete a divinității. Și cum simbolurile s-au contopit rapid cu imaginea lor, icoanele înseși au devenit obiecte supranaturale. Primele icoane acheiropoiete s-au născut pe două căi: fie prin desene întâmplătoare ale igrasiei sau ale crăpăturilor pe zidurile vechilor lăcașuri de cult, apoi și în alte locuri, multe dintre aceste contururi putând fi asimilate numai cu foarte multă bunăvoință imaginilor concrete *cerute* de experiența credincioșilor, apoi numeroase dintre aceste chipuri au apărut și detașate, putând fi purtate ca niște amulete: pietre cioplite de vânturi sau de ape, bucăți de scoarță de copac de pe care imaginația putea desprinde câte o Fecioară cu Pruncul sau un apostol anume. Toate aceste obiecte erau înnobilate cu puteri apotropaice și vândute ca atare. A doua cale au constituit-o icoanele „care s-au mișcat”, „Fecioarele care au plâns”, „Sfinții care au vorbit”. Desigur, aceste minuni nu se prea repetau, însă

ajungea ca un credincios mai exaltat să povestească așa ceva, că mulțimea începea să venereze lucrarea în mod deosebit. Și cum nu există meșter, oricât de înzestrat cu har, capabil să producă asemenea opere, concluzia se impunea de la sine: icoanele respective erau mesaje create de însăși divinitatea și trimise în anumite scopuri - mai ales avertizatoare - oamenilor.

Inutil de spus că aceste icoane „necreate de mână de om” nu veneau decât în sprijinul orizontului de așteptare al unei credințe grosiere, primitive, în care binele și răul se aflau mereu față în față, iar divinitatea nu se manifesta decât prin realizări asemenea oamenilor foarte buni, nu mult diferit de modul cum se comportau zeii păgâni atunci când capriciile le erau prietenoase, atât doar că sfinții creștini nu aveau atâtea păcate precum cei păgâni. Dacă un panteism primitiv mai putea fi conceput (sub forma „Dumnezeu e în toate”), cuceririle abstractizărilor le rămâneau credincioșilor, în cea mai mare parte analfabeți, cu totul străine. Pentru ei n-au existat nici Xenofon, nici Plotin, dar nici Sfinții Părinți ai Bisericii. Ei aveau nevoie de un Christos cu ochi, nas și gură, de o Fecioară frumoasă și de niște sfinți îmbrăcați astfel încât să știi după port și figură pe cine reprezintă.

În aceste circumstanțe apar mozaicurile cu totul neobișnuite ale lui Ocellus. Contra unei sume de bani, puteai obține de la el și lucrări mici, pentru afișat în propria-ți casă sau medalioane ce, purtate atârdate pe un șnur în jurul gâtului, te fereau de tot felul de necazuri¹. Era adevărat că lucrările Celui de Al Patruzeci și unulea nu semănau deloc cu cele încetățenite, dar oare nu se zvoneau destule despre imaginile schimbătoare ale mozaicurilor lui

¹ Nu avea și meșterul un colier ciudat în jurul gâtului, colier de care nu se despărțea niciodată, deși îl ascundea sub haine și prea puțini au ajuns să-l vadă?

Occelus? Putea fi realizat așa ceva de o mână omenească? Sau meșterul era doar cel ce le vindea, mijlocind transmiterea lor de la o putere supranaturală? Și chipurile erau altfel desenate, păstrându-se doar trăsăturile aramaice ale artei bizantine aduse în Italia, și perspectiva era alta (de data asta, chiar opusă bidimensionalismului oriental), câteodată perspectiva ajungea chiar și la relief, ca în acele stranii „plăcuțe holografe”. Și culmea! Sfântul cutare nu semăna cu el însuși, așa cum era înfățișat în toate celelalte locuri, dar fiecare privitor știa - *fără să i se explice!* - ce figură pe cine desemna. Până s-a pus întrebarea: cine îi oferea lui Occelus și puținilor săi ucenici icoanele? Și, în curând, nu Cerul, ci Infernul deveni adevăratul lor furnizor.

Cele două acuzații au venit cam în același timp: mozaicurile lui Occelus proveneau din ateliere subpământene, unde erau zămislite și acele icoane „nefăcute de mâna omului”, iar „codul” pentru oamenii Mâinii Albe nu era decât un cod născocit pentru niște bandiți, necredincioși și eretici. Al Patruzeci și unulea trebui să fugă. Unii dintre colaboratorii săi au rămas și au plătit cu viața. Talismanele lui Occelus au fost interzise. Dar de marile mozaicuri n-a avut curaj (încă) nimeni să se atingă. Vor trebui să mai treacă niște decenii până când ele vor fi distruse (de cele mai multe ori pe furiș sau dându-se vina pe incendii sau cutremure). Abia pe urmă, nemaexistând, vor fi șterse și din memoria orală și scrisă.

Al Patruzeci și unulea se va refugia în ascunzătoarea lui Tipor. Deși (după reperele moderne) la mai puțin de 50 de kilometri de Ravenna, acest loc izolat a rămas timp de secole ocolit de frământările lumii. Oamenii de aici și-au păstrat limba și obiceiurile de pe vremea primilor împărați ai Romei și se pare că originea comunității a constituit-o

fuga unor persecutați politici ai lui Claudius sau Caligula, după ce complotul lor a eșuat. Probabil că la origine a fost vorba despre niște oameni de vază, cu carte, patricieni bogați, fiindcă ei nu s-au mulțumit să înjghebeze simple colibe pentru refugiu, ci și-au construit vile elegante, cu ornamente bogate și grădini îngrijite. Exilul lor prelungindu-se timp de generații, comunitatea a decăzut, transformându-se într-o adevărată rezervație; pentru că fondatorii au fost urmăriți de lege, legenda i-a asimilat cu tâlharii. De aici și până la supoziția că acolo și-ar fi stabilit sediul central, timp de decenii, Mâna Albă n-a fost decât un pas. Dar nu este exclus ca șefii societății secrete să se fi așezat pentru o vreme într-adevăr acolo.¹ Poziția era ideală și oferea suficiente posibilități naturale de fugă, pe lângă care au fost săpate și tuneluri, în parte păstrate și astăzi. Că a fost un loc extrem de bine mascat o dovedește și faptul că n-a fost descoperit decât întâmplător foarte multe secole mai târziu, atunci când i s-a atribuit și legenda sediului misterioasei Mâini Albe, și când intoleranța religioasă n-a mai fost atât de mare încât să radă și ultimele urme păgâne de pe suprafața pământului. De altfel, legenda a fost totuși suficient de puternică spre a nu îmboldi străinii să calce într-un loc atât de suspect, cu oameni ciudați, vorbind o limbă devenită aproape neinteligibilă și cultivând o religie proprie. Situația aceasta a mai durat foarte multă vreme și, abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea, niște oameni de știință s-au ocupat de acea comunitate stranie, unde mai exista un lăcaș rudimentar al lui Jupiter Tonans în stare de practicare și unde, la mijlocul secolului următor, arheologii au descoperit sub locuințele

¹ Ipoteză total improbabilă: asta ar fi însemnat ca vârfurile confreriei să se deconspire, or, teoria Mâinii Albe era că niciodată nu puteai fi sigur că vecinul sau cel mai bun prieten nu face parte și nu reprezintă un personaj important în ierarhia temută a cumplitei organizații.

băștinașilor vile romane, pe lângă alte clădiri străvechi încă locuite. Aici s-au găsit statui milenare și câțiva pereți acoperiți cu mozaicuri ale lui Ocellus, în majoritate păstrate. Acestea au reprezentat o parte din operele anticipate de scrib când a afirmat, mai devreme, că a văzut și el numeroase lucrări ale Celui de Al Patruzeci și unulea. Mai târziu, multe dintre aceste mozaicuri au fost demontate și duse în muzee, însă după 1930 au mai fost scoase la lumină noi ziduri, cu noi fragmente, pe toate aflându-se acei mici ochi încadrați în figuri geometrice.

Numărul și întinderea acelor lucrări nasc noi întrebări. Biografia ulterioară a lui Ocellus este legată de împărăteasa Theodora. Dacă admitem că Al Patruzeci și unulea a venit abia prin 545 în locul unde s-a refugiat și bătrânul Țipor, când va mai reuși el să ajungă la Constantinopol, știut fiind că bazilisa va muri peste doar trei ani, după o boală grea? Nici prin acel loc Ocellus nu putea să fi trecut doar în fugă, tocmai datorită numărului foarte mare de lucrări lăsate. Și iată că mereu, în biografia Celui de Al Patruzeci și unulea, scribul se vede încorsetat într-o teribilă criză de timp, de parcă anii din secolul al VI-lea n-ar corespunde în durată cu anii sfârșitului secolului al XX-lea. Însă fiindcă, practic, artistul n-a avut când să facă atâtea în numai unu sau, cel mult, doi ani, se dezleagă o altă enigmă, la care vom poposi la sfârșitul acestei biografii. Este și motivul pentru care scribul nu se grăbește încă să zăbovească asupra mozaicurilor pe care le-a putut admira în toată splendoarea lor înfricoșătoare. Deocamdată el va încerca să urmeze strict firul vieții lui Ocellus.

Cum a ajuns Al Patruzeci și unulea să se refugieze în ascunzătoarea folosită și de bătrânul Țipor este ușor de bănuț, mai ales că fiul Etiopianului a mai găsit odată ospitalitate la vechiul prieten al tatălui său. Mai greu de lămurit este cum au ajuns alte personaje în acel loc atât de

tainic, de unde au aflat de el și ce ghizi au avut pentru a-l descoperi. Unul dintre acești nou-veniți a fost Fluxus¹. Personaj probabil cu o obârșie umilă, Fluxus - asemenea atâtor altor bărbați ajunși la cariere uluitoare într-o metropolă a tuturor posibilităților - urcase treaptă cu treaptă ierarhiile, ajungând până la înalta autoritate a maestrului oficiilor, un fel de funcționar-șef al cancelariilor imperiale. Este de bănuț, așadar, că Fluxus beneficiase de o oarecare instrucție și că, prin natura funcțiilor sale, avea cunoștințe amănunțite despre starea capitalei și a provinciilor, despre contradicțiile dintre diferitele interese și despre locurile și persoanele cele mai bogate. Căderea lui în dizgrație, se spunea, era urmarea a două acuze: prima, că ar fi profitat de funcțiile sale spre a se lăsa mituit și spre a deturna fonduri uriașe din bogăția Imperiului în propria-i folosință și, a doua, că și-ar fi construit ascensiunea pe un fals grosolan, insinuând că ar fi fost un fiu nelegitim al lui Acacios, același grăjdar care a avut onoarea să fie tatăl legitim al Theodorei. Cum împărăteasa, în principiu, își sprijinise și ridicase vechile rude, ar fi acceptat această poveste și l-ar fi protejat pe uzurpator, cu condiția ca faptul să rămână secret. (Deși, în general, bazilisa nu ascundea câtuși de puțin legăturile umile din tinerețea ei.) Totul ar fi mers strună, până ce ar fi apărut diverși profitori în preajma bogatului demnitar, printre ei și un foarte bătrân tată, cu totul altul decât acel Acacios, mort cu multe decenii în urmă. O altă versiune consideră relațiile dintre Theodora și Fluxus mult mai vinovate, dizgrația favoritului producându-se în momentul când împărăteasa și-ar fi găsit un nou amant.

Oricum, Fluxus „s-a întors cu ai lui printre ai lui”, ne spun

¹ Se pare că Fluxus provenea din Dara sau din Martyropolis, cetăți cedate la începutul secolului, în urma conflictelor cu perșii. Dar nu se știe nici în ce condiții a părăsit acele locuri și nici ce au fost părinții săi.

aceleași surse. Fraza aceasta reprezintă mai mult decât o bârfă și ascunde ceva: cine erau acei „ai lui” la care s-a întors și cu care s-a întors? Răspunsul nu ni se dă, ba mai mult, bârfa atât de dragă scribilor vremii¹ mărește misterul și ne precizează că Fluxus nu s-a înecat în Mediterana, așa cum s-a spus pentru a-i pierde urma. Deci, în cazul respectiv, și scribii contemporani, în general atât de guralivi, știau mai mult decât își permiteau să spună.

Satul ascuns, unde s-a refugiat Ocellus, purta un nume simplu: „Acasă” și este cunoscut și astăzi, deși, între timp, tot perimetrul i-a fost temeinic scotocit de arheologi, existând chiar un proiect de a-l transforma într-un muzeu în aer liber. Ce a făcut acolo Al Patruzeci și unulea aflăm privind ce a mai rămas din operele sale. Ce a făcut acolo Fluxus este mai greu de reconstituit. Oricum, Fluxus trebuie să fi intrat în relații strânse cu Ocellus pentru că uneori tradiția îi asociază într-o singură persoană, iar întruchiparea pe pământ a lui Focalor poate deriva și de la persoana și numele fostului maestru al oficiilor imperiale. Într-adevăr, Fluxus a fost un personaj capabil de a impresiona, fiind în stare să-și confecționeze o armă misterioasă bazată pe legende pe care le împrăstia în jur. Pornind de la vârstele stabilite încă de Hesiod pentru demoni, Fluxus - ca oricare om de lume - vorbea în insinuări, lăsând să se înțeleagă că el este un demon încă destul de tânăr și că, deci, mai are destul de trăit. Dar, chiar tânăr fiind, Fluxus pretindea că a fost contemporan cu toate personajele păstrate în memoria oamenilor și fabula cu ușurință tot felul de întâmplări petrecute cu sute de ani în urmă, la care se dădea drept martor ocular sau, uneori, chiar actor implicat.² În felul

¹ Și nici cel mai mare dintre ei, Procopius din Caesareea, nu o savura mai puțin.

² Jacques Collin de Plancy arată cum a ajuns Hesiod la concluziile sale: o cioară trăiește de nouă ori mai mult decât omul, un cerb de patru ori

acesta, el, plictisindu-se, a scris o mulțime de cărți senzaționale, povestind fapte ale unor vremi apuse, cărora, în calitate de actor, le dădea un plus de credibilitate. Dintre cărțile fostului demnitar nu ni s-au păstrat decât fragmentele uneia singure și câteva întâmplări de pe vremea lui Noe. (Lui Fluxus îi plăcea să tragă la măsă și Noe, primul bețiv al Bibliei, devine un fel de tovarăș de petreceri al naratorului. Și las' că și Noe a trăit destul, au avut timp să facă suficiente isprăvi împreună...)

Dar Fluxus nu era un simplu scriitor hâtru. Foarte probabil ca el însuși să fi fost cel ce a răspândit zvonul că s-a înecat, având toate motivele să-și piardă urma. Cu acces la atâtea informații, Fluxus a putut fi de cel mai înalt folos organizației din care făcea parte. Când a fugit din capitală, s-a precizat că el n-a putut lua nimic din imensele averi acumulate, dar că, nici în felul acesta, totuși nu le-a pierdut. Acele bogății se aflau la loc sigur.

Aici este locul să fie relatată o întâmplare preluată și povestită de Charles Diehl. Cunoscutul bizantinolog povestește că Iustinian, aflat într-o mare criză financiară, era profund abătut că nu poate continua munca la ridicarea Sfintei Sophia din lipsă de fonduri. Atunci „un eunuc” l-a scos din încurcătură, luând câțiva oameni de încredere de-ai împăratului, ducându-i în afara orașului și aducând dintr-un palat minunat o foarte mare cantitate de aur. (Patru sute de livre de aur, după cum ni se precizează.) După aceea, desigur, palatul n-a mai putut fi găsit. „Palatul” acela

mai mult decât cioara, un corb de trei ori mai mult decât cerbul, fenixul de nouă ori mai mult decât corbul, iar demonii de zece ori mai mult decât fenixul. Dacă omul trăiește 70 de ani, rezultă că demonii ar trebui să trăiască 680 400 ani. Același autor arată că lui Plutarh calculele lui Hesiod i s-au părut prea generoase și, reducând viața omului la doar un an, acceptă pentru demon un trai de 4720 ani. Oricum, acești autori îl credeau și pe diavol muritor și, conform lui Grigorie din Nissa, înzestrat cu sex și înmulțindu-se la fel ca oamenii.

„parcă nefăcut de mână de om” amintește, de pildă, de minunata construcție vizitată de Etiopian lângă Lerins și, apoi, la Monte Cassino. Dar scoaterea la iveală a unor mari sume de bani (sau bijuterii) din tainițe pierdute, răspândite în locurile cele mai neașteptate, constituia specialitatea Mâinii Albe. Însă foarte mulți dregători erau eunuci. De exemplu, Narses, omul de încredere al Theodorei, ministru și unul dintre foarte puținii generali capabili să stea în preajma lui Belizarie. Eunucii bântuiau, în cele mai înalte funcții, și în Palatul Sacru. Scribul are toate motivele să creadă că binefăcătorul lui Iustinian a fost numit eunuc prin extensie sau că Fluxus, despre care nu prea se mai știe multe, a fost el însuși eunuc. În orice caz, Fluxus, „întors cu ai lui printre ai lui”, „a făcut ceva ce nu-i era îngăduit să facă nici împăratului”.

Fluxus fusese în relații apropiate cu Theodora, ei i-a datorat ascensiunea. Iar Theodora, avem azi toate motivele să credem, se găsea în legături strânse cu Mâna Albă sau chiar făcea parte din organizație.

Theodora a avut șansa unei ascensiuni extraordinare. Pornită de jos de tot, ea avea să ajungă, datorită frumuseții, ambiției și lipsei de scrupule, până în vârful piramidei Bizanțului. Ajutată și de noroc, ea a reprezentat argumentul că societatea în care trăia permitea orice mărire și decădere. Scriitori de succes i-au descris aventurile și izbânzile, producători isteți, prea puțin interesați de adevărul istoric, i-au creat o nouă legendă pe ecrane. Theodora, soția lui Iustinian și împărăteasa Bizanțului, este singura suverană a Imperiului Roman intrată în cultura generală a maselor largi. Și, așa cum se întâmplă de atâtea ori, literatura avea să dea naștere unui personaj amintind de cel istoric, însă simplificându-l și modificându-l după necesitățile momentului.

Scribul n-are de gând să mai dea o variantă a unui subiect atât de des descris, ci, folosindu-se de diferite surse, nu vrea decât să aducă în prim-plan ceea ce se află în legătură cu Al Patruzeci și unulea.

Mai mult ca sigur că Ocellus n-ar fi ajuns niciodată în preajma bazilisei dacă acel enigmatic Fluxus n-ar fi plecat la Acasă și nu s-ar fi întâlnit cu tânărul și celebrul mozaicar și pictor de icoane acheiropoiete. Amândoi erau fugari, amândoi erau bineveniți în ascunzătoarea de lângă Adriatica, amândoi au fost luați sub protecția bătrânului Țipor. Evreul, apărut cu ani de zile în urmă de niciunde și împrietenindu-se cu Etiopianul, l-a pus și pe Al Patruzecilea pe o pistă și a avut grijă și de fiul acestuia. Și ceea ce nu i-a mărturisit - sau nu a avut voie să-i mărturisească - Etiopianului i-a spus lui Ocellus. N-a făcut-o de bunăvoie, a fost obligat s-o facă.

Când a descoperit talentul tânărului și l-a îndemnat la Ravenna să lucreze împreună cu fiul său zidarul, bătrânul Țipor a rezolvat o mare problemă. O dată cu aceasta a trebuit să-i dezvăluie tânărului prima parte a Marelui Secret. Lucrările lui Ocellus erau destinate unor locuri publice și urmau să fie expuse pentru a fi admirate de mii de privitori. Nimeni nu devenea suspect, oricât ar fi stat în fața lor. Băiatul se dovedea deosebit de talentat și a ajuns curând meșter. După ce a învățat foarte repede elementele de bază ale meseriei, a început să lucreze singur, probabil cu un grup restrâns de ucenici. Mozaicurile sale puteau fi urmărite cu evlavie, ca orice ilustrație sfântă, dar puteau fi admirate și din unghiuri diferite. Tehnica anamorfozei a ajuns în lucrările lui Ocellus la niște culmi vag amintite de performanțele atât de prețuite ale pictorilor Renașterii. Părăsind definitiv mozaicul pavimentar în folosul celui creat din bucățele de sticlă colorată, savant înmănunchate, tratate cu oxizi și substanțe secrete, Al Patruzeci și unulea a

duș până la ultima consecință arta de a crea un cadru care privit dintr-un anumit punct oferea ochilor o imagine, iar dintr-un alt unghi o alta. Performanțele erau atât de mari încât la Sant Apollinare Nuovo, se spune, ar fi creat un mozaic care trebuia contemplat din șase unghiuri succesive, fiecare arătând un alt moment dintr-o înșiruire de scene preluate după Evanghelia lui Luca. Cu o singură excepție, scribului nu-i este cunoscut ca, în decursul istoriei, să se fi reușit anamorfoze triple perfecte, deși în evul mediu au existat încercări stăruitoare, pornind de la legenda încă vie atunci a performanțelor lui Ocellus. Nici Dürer, nici Leonardo n-au reușit așa ceva, deși subiectul i-a preocupat. Doar un virtuoz olandez, van Himst, a reușit în secolul al XVII-lea să picteze talismane ce, privite din stânga, ofereau o imagine, din dreapta alta și din față o a treia. Aceste lucrări au fost vândute la prețuri fabuloase și Maria Antoaneta a adunat cu pasiune cea mai mare parte din ele. Dar nici măcar van Himst n-a reușit decât anamorfoze triple¹, recordul de șase imagini diferite, clare și distincte a rămas o performanță de vis.

În paranteză, scribul simte nevoia să mai adauge două elemente: pe de o parte, faptul că van Himst a lucrat pe materiale mici, cu suprafețe ușor convexe, i-a permis ceea ce n-au reușit pictorii pe planul șevaletului. Folosind suprafețe foarte mari, Ocellus a imaginat o tehnică de asamblare a bucăților mozaicurilor, astfel încât nu dădea naștere la planuri perfecte, ci la arii ușor vălurite. Cât de exacte erau îmbinările acestea de la 3 până la 8 grade ne-o dovedesc transmutările nefericite ale mozaicurilor din locurile unde au fost amplasate inițial în diferitele muzee.

¹ Din păcate, colecția respectivă a dispărut cu ocazia Revoluției Franceze. La Roch ne descrie exemplarul considerat de el cel mai reușit: „Cele trei vârste ale omului” - un talisman sau o broșă care din stânga înfățișa un prunc, din față imaginea unei femei tinere și din dreapta fața zbârcită a unei babe.

Unghiurile lui Ocellus n-au mai putut fi respectate și efectele anamorfotice s-au pierdut. De altfel, trebuie recunoscut că tasările zidurilor au alterat și ele, în decursul vremurilor, foarte multe imagini, iar cea mai nevinovată crăpătură, odată restaurată, avea același efect dezastruos.

A doua explicație ar lămuri minunile după care, „în funcție de gradul de păcătoșenie, privitorul vedea alte imagini”. Nemaștitându-se în același punct, omul vedea o altă față a anamorfozei.

Întorcându-ne la bătrânul Țipor, acesta a folosit cel puțin o față a anamorfozelor lui Ocellus pentru a transmite *anumitor* privitori informații. Ochișorii încastrați în figuri geometrice aveau menirea de a plasa observatorul într-un punct precis. Imaginea ce i se releva arăta un loc de întâlnire, o persoană (niciodată fizică, ci întotdeauna desemnată prin funcție: un preot, un soldat, un funcționar) care reprezenta un om de legătură și poate și alte informații pe care străinul de Ravenna era bine să le cunoască dacă făcea parte din confrerie. Asemenea indicii au fost codificate și mai târziu pe diferite tablouri, însă atunci se foloseau doar simboluri cunoscute de inițiați. Pentru comunicarea ajunsă prin performanța desenelor lui Ocellus nu s-au mai găsit virtuozii.

După Conciliul de la Chalkedon, când Iustinian a început epurarea funcțiilor publice de monophysiiți, în imperiu au mai rămas adepți secreți ai acestei secte, însărcinați de frații lor întru credință de a rămâne în posturi spre a-i ajuta de la nivelul puterii. Conspirativitatea n-a fost o trăsătură generală a monophysitilor, dispuși să îndure toate consecințele, însă în aceste cazuri speciale ea a operat. Pentru cine a lucrat Ocellus? Pentru o sectă religioasă, sau pentru o organizație de origine criminală? Amândouă aflate în afara legii, au fost, câteodată, băgate în aceeași oală și confundate. Au fost oamenii Mâinii Albe monophysiiți?

Scribul este mai degrabă tentat să creadă că printre membrii confreriei s-au aflat și monophysiti.

Despre șederea lui Fluxus la Acasă nu ne mai putem face o imagine decât prin speculații. Nu ne-au mai rămas nici relatări, nici alte indicii. Scribul fie că n-a avut noroc în căutările sale în această direcție, fie că, pur și simplu, respectivele indicii au fost îndepărtate intenționat. Știm doar că Ocelus a petrecut o vreme în preajma fostului demnitar și că, deși se pare că Fluxus era cu mult mai în vârstă decât el, între cei doi s-ar fi legat o prietenie strânsă¹, Fluxus apărând pe mai multe mozaicuri (dar fiindu-i rasă fața încă înainte de 548), iar Ocelus învățând o seamă de lucruri despre tainele păstrate în cercurile înalte ale puterii. Numai astfel se explică multe dintre asociațiile de pe mozaicurile realizate de Ocelus în această perioadă, cu toate că scribul trebuie să recunoască faptul că astăzi este imposibil de stabilit ce a creat Al Patruzeci și unulea în satul ascuns al bătrânului Țipor înainte de șederea la Constantinopol și ce după. Singurul criteriu de depistare ar fi, cel mult, tematica: Ruge, specializat în mozaicurile descoperite între cele două războaie mondiale, aflat aproape două decenii la Acasă și supraveghind multă vreme săpăturile, făcând un cult aproape fanatic pentru descoperirile analizate și emițând numeroase teorii prea puțin sprijinite pe fapte, Ruge pretinde că în prima perioadă Ocelus a creat doar scene religioase, pentru că în cea de-a doua să se ocupe și de subiecte profane, interesându-l în primul rând performanța artistică.² Luând sub titlu de

¹ Intimă, după unele păreri.

² Analizele lui Ruge frizează de multe ori fantasticul și el se referă mai mult la lucruri pe care ar fi vrut să le poată dovedi decât la fapte reale. Este mai puțin grav că era autodidact decât lipsa-i de probitate științifică. Convingerile sale naziste îl vor șterge, apoi, definitiv din bibliografii. Chiar și cele două perioade distincte, întrerupte de șederea

inventar teoriile lui, scribul va admite totuși că Ruge reprezintă singura sursă mai consistentă a relațiilor dintre Fluxus și Ocellus și, fără să luăm în considerare aspectul de rasă al unei confrerii ce n-avea nimic în comun cu Mâna Albă și faptul că Fluxus ar fi fost eliminat tocmai din pricina trădării unui sânge străin, vom spune doar că fostul maestru al oficiilor imperiale s-a făcut într-adevăr vinovat față de organizație, iar Theodora l-a pedepsit tocmai pentru aceasta.

Ocellus a fost monophysit, iar Theodora, sprijinind această sectă chiar și împotriva politicii împăratului, poate fi considerată și ea, dacă nu practicantă, cel puțin simpatizantă. Sigur că pentru imaginea publică, cu ocazia nenumăratelor solemnități, alături de Iustinian, bazilisa cultiva ritul oficial, iar modul îndărătnic în care s-a amestecat în politica papilor nu se putea a fi făcut de pe poziții socotite neconforme cu dogma acceptată. Într-un mozaic demontat, dus într-un muzeu din Statele Unite și reconstituit de cei mai buni specialiști, toate anamorfozele au dispărut, rămânând numai o anumită scenă în mijlocul căreia se află împăratul Anastasius, sprijinitorul verzilor, dar și al monophysitilor. El este înconjurat de mai multe celebrități ale științelor și artelor, cei mai mulți realizându-și operele mult după moartea sa. Se disting Ioan Malalas, Alexandru din Tralles - fratele arhitectului -, Sergiu(s) din Egipt, Roman Melodul, pe lângă alte figuri ce nu mai pot fi identificate. Dar tot acolo mai sunt de față și personaje dragi monophysitilor, trăitoare cu mult înaintea împăratului Anastasius (Evagrie Ponticul, Ioan Casian, Origene sau Patriarhul Petrus Mongus, cel ce a ajuns la compromisul cu împăratul Zenon, precum și contemporani ai Patriarhului Sever al Antiohiei, celebrul Zoras și Patriarhul Antim). De altfel, de la Evagrie, Ocellus ar fi învățat starea de „apatie”.

la Constantinopol, scribul le vede, mai degrabă, în ordine inversă.

El a fost capabil, se spune, să se roage timp de două zile, netulburat că în jur oamenii erau uciși pentru niște acuze mult mai neînsemnate decât cele ce i se puteau aduce lui, cât a fost încă la Ravenna. Iar de la Ioan Casian a învățat să deosebească „cele opt practici de căpetenie”, pe care le-a reprezentat alegoric în cel puțin patru variante, unele explicite (trei) și, probabil, multe altele depistabile doar în anamorfoză. Și tot de la Casian a preluat un fel de „rugăciune a focului”, adică un demers făcut nu prin cuvinte, ci printr-o comuniune ce depășește înțelegerea. La Ocellus, acest demers a fost realizat în mozaic, prin niște imagini de nepovestit, de neînțeles pentru cei mai mulți, cei ce n-au ajuns la „o asemenea rugăciune”. Sub impresia acestor trăiri¹, se pare, Al Patruzeci și unulea nici n-ar fi înțeles că trebuie să se refugieze, ci ar fi fost adus aproape cu forța în ascunzătoarea lui Țipor. Apoi, Ocellus ar fi încercat să plece în Egipt și să continue viața asceților, însă recucerirea „Africii romane” de către armatele lui Iustinian nu reprezenta un moment prea bun. Totuși, se știe că Ocellus a încercat să intre în legătură și cu episcopul Edessei, Jacob Baradai, în dorința de a crea decorația unor lăcașuri din Egipt și din Siria. Amănuntul acesta arată că Al Patruzeci și unulea nu condiționa anahoretismul de o retragere din lume, el considerând că poți fi la fel de ascet

¹ Și pe Antim, fost episcop al Trebizondei, ajuns datorită Theodorei Patriarh al Constantinopolului, Ocellus apucă să-l cunoască, având timp destul să stea de vorbă cu el. Totuși, nici Antim n-a reușit să facă din Al Patruzeci și unulea un monophysit clasic, „el rămânând la erezia lui generală”, cum aveau să se pronunțe în mod fericit mai mulți autori. Antim fu destituit la insistența Papei Agapit (venit la Constantinopol din însărcinarea regelui got Theodat, dar și pentru purificarea credinței Orientului). Ascuns în gineceul imperial de către augustă, ca și Ocellus, cei doi n-au fost cu siguranță singurii care s-au bucurat de acest ilustru refugiu. Despre alții, însă, nu avem nici o dovadă serioasă, doar legende și bârfele nesfârșite ale acelui loc misterios, unde totul părea posibil.

și printre oameni, că retragerea este interioară și n-are nici o legătură cu ceea ce se întâmplă în jur. Nu este singura originalitate față de imaginea tradițională. Cât de apropiat era Ocellus de monophysiti și cât era de acceptat de ei doar datorită faptului că era altfel decât cei ce se supuneau dogmei oficiale pretinse de Iustinian este greu de stabilit. Dar nici ca să acceptăm că Al Patruzeci și unulea ar fi adus o nouă sectă în interiorul Mâinii Albe, dându-i și o motivație religioasă, nu avem destule dovezi. Ceea ce se poate admite este că, monophysit sau nu, Ocellus a fost acceptat de aceștia și a avut legături cu ei. Oricum, fiul Etiopianului n-a mai ajuns în Egipt.

Fluxus, acuzat de Theodora că i-ar fi oferit bani împăratului din surse ce nu-i aparțineau, ci proveneau din izvoare dedicate altor scopuri, este răpit de la Acasă și ucis. Furase Fluxus bani din comorile Mâinii Albe, oferindu-i pentru construcția Sfintei Sophia? Posibil, dacă acceptăm anecdota povestită de Charles Diehl, dar fapta nu constituia în nici un caz un motiv pentru care să se supere bazilisa. Mult mai degrabă, Fluxus a trădat secrete și pentru aceasta a fost pedepsit. Cu aceeași ocazie mai sunt răpite și alte persoane de la Acasă, însă nu toate au împărtășit soarta lui Fluxus. Ocellus a fost iertat.

Modul cum a ajuns Al Patruzeci și unulea din nou la Constantinopol este învăluit în mister. Pe corabia de pe care au fost aruncați în mare cei răpiți o dată cu Fluxus, Ocellus s-ar fi rugat, total imposibil la cele ce se petreceau în jurul său. Căpitanul - ca să-l încerce? - l-a pus să se roage cu voce tare, însă tânărul i-a răspuns că nu poate întrucât nu există cuvinte pentru rugăciunea lui. Apoi, tot drumul, a încetat să mai vorbească. Theodora cunoștea cu siguranță performanțele artistice ale mozaicarului și a vrut, poate, să-l folosească pe lângă ea sau poate că a dorit căpitanul să-i

ofere acel cadou rar: cert este că Ocellus nu a împărțit soarta celor cu care a fost răpit și a fost adus în Palatul Sacru din capitala de răsărit.¹

Reședința împăraților Orientului reprezenta un oraș în oraș, dar un oraș interzis celor mulți. Ceea ce s-a întâmplat timp de secole în spatele zidurilor Palatului Sacru a alimentat imaginația oamenilor, iar multe fapte ce au transpirat în afară au avut darul să îmbogățească din nou și din nou miturile.

Palatul împăraților bizantini ne este cunoscut doar din descrierile lui Konstantinos al VII-lea Porfirogenetul și din „Manuscrisul albastru” - studiat de unul dintre urmașii de peste veacuri ai lui Ocellus în liniștea mănăstirii Ferme zu Chiuso. La sfârșitul secolului al XX-lea, când și scribul va cerceta cu atât folos acea bibliotecă din Alpii Elvețieni, nu va mai reuși să dea de celebrul înscris, dispărut între timp. (La Ferme zu Chiuso se întâmplă frecvent ca un incunabul sau un alt exemplar să nu mai poată fi recuperabil o vreme, câteodată timp de secole, pentru ca, după un răstimp, să reapară întâmplător.)

Reședința lui Constantin cel Mare a fost dezvoltată neîncetat și, pornindu-se de la exemplul Casei de Aur a lui Nero sau al Villei lui Hadrianus de la Tibur, s-a folosit modelul spațiului de tip central unde dădeau clădiri autonome concentrice și, de cele mai multe ori, simetrice. Întinderea întregului era cât a unui oraș mare și, pornind de la Hippodrom, de-a lungul țărmului Mării de Marmara, puteai să mergi ore, foarte multe ore, până când - presupunând că n-ai fost oprit de numeroasele străji -

¹ Ca o pată de culoare: apariția neașteptată pe corabie a uriașului câine negru a produs un efect grozav, întrucât acesta n-a fost răpit o dată cu Fluxus, Ocellus și ceilalți. Nici o explicație rațională nu i-a ajutat pe marinarii bizantini să înțeleagă cum de a reușit dulăul să-i ajungă în largul mării și cum s-a urcat pe vas, nemaidespărțindu-se nici o clipă de stăpânul său și culcându-se peste el în nopțile răcoroase.

ajungeai la un capăt, neștiind însă nici atunci dacă ai nimerit la marginea opusă celei din care ai intrat sau dacă nu cumva, mult mai degrabă, te-ai lovit de o latură, după ce ai parcurs doar un sector extern al cercului. Nenumăratele pavilioane, palate, colonade, temple, clădiri administrative, cazărmi, locuințe oficiale și dormitoare ale slujbașilor mărunți, grajduri și magazine, edificii de protocol și edificii cu destinație incertă sau voit incertă, toate acestea mascându-se unele pe altele, legate prin canale subterane sau prin ganguri bogat ornate, erau despărțite de alei umbroase ce parcurgeau parcuri somptuoase, pajiști cu arbuști tunși geometric sau treceau pe lângă fântâni feerice, grote artificiale, lacuri cu insule. Coloanele, statuile, arcurile de triumf și perimetrele închise, unele interzise, transformau acest oraș în oraș într-un imens labirint, pe care nimeni, se spunea, nu l-a parcurs vreodată de la un capăt la altul. Nimeni: nici împărat, nici servitor, nici spion. Dar Palatul Imperial era și o tainiță: nimic ce răzbătea de aici nu reușea să iasă în lume decât filtrat de legende și deformat de zvonuri. Pe de altă parte, numeroși oameni au intrat pe una dintre porți, însă n-au mai ieșit niciodată, nemaiaflând despre ei nici măcar rudele dacă mai trăiau sau nu. Cel mai bun exemplu îl reprezintă întâmplarea cu fostul patriarh al Constantinopolului, Antim, prigonit de Iustinian și ascuns de Theodora chiar în Palatul Imperial. Despre Antim nu s-a știut foarte mulți ani absolut nimic (cu toată armata de spioni ce mișunau pretutindeni) și a apărut din nou doar găsit întâmplător după moartea împărătesei. Enorma cantitate de construcții, amenajări și decorațiuni înglobate în palatul suveranilor bizantini nu era decât o amăgire, spune un autor contemporan lui Ocellus: „În decorul nesfârșit al Constantinopolului nu se petrece decât o reprezentare metaforică a omului însuși; în imposibilitate de a se regăsi pe sine pe pământ, omul a inventat acel

labirint pentru timp". La fel cum Anastasius, cu puțini ani în urmă, a înconjurat metropola cu un zid lung de 78 de kilometri, un efort extraordinar pentru o amăgire pe măsură - va scrie același autor contaminat de tema Apocalipsei întârziate - la fel și Palatul Sacru n-a fost decât o anticameră înaintea Marelui Jilț. O anticameră alături de mii de alte anticamere infinit mai modeste și servind aceluiași scop.

Bazilisa n-a trebuit să fie foarte atentă atunci când l-a ascuns pe Ocellus. În primul rând că nimeni nu știa cine e și în al doilea rând că vina lui era foarte incertă. În schimb, Ocellus a lucrat și în Palatul Sacru la fel de mult și de extraordinar ca și la Ravenna sau la Acasă. Scribul păstrează convingerea că și astăzi trebuie să mai existe mozaicuri ale sale încă nedescoperite și altele demontate și duse cine știe unde.

André Grabar susține că singurele locuri unde, în imagini, ctitorii nu aduc machetele, ci ofrande concrete sunt Sant Apollinare, San Vitale și Mănăstirea Izvorului. La primele două, după toate probabilitățile, a lucrat și Ocellus. Dar este sigur că mozaicurile de la Acasă și cele atestate ca provenind din Palatul Sacru au aceeași proprietate atât de puțin obișnuită: la Constantinopol, Iustinian și Theodora aduc vase liturgice pline cu monede de aur (ca la San Vitale), dar, în anamorfoză, Theodora apare fără cap și, dintr-un alt unghi, vasele suveranilor sunt pline cu mici animale fantastice. Dacă ultimul simbol îi scapă scribului, Theodora fără cap îi aduce aminte de acei Akephaloi (pozi sau fără cap), cum erau numiți monophysii habotnici, cei ce au condamnat compromisul la care a ajuns Patriarhul Petrus Mongus cu împăratul Zenon, cu o jumătate de veac în urmă.

Konstantinos Porphirogenetul povestește despre „grotele susurătoare”, amintind de oracolele grecești, care ar fi fost

realizate în imensitatea parcurilor palatului pe vremea lui Theodosie al II-lea și mai târziu. Dar din „Manuscrisul albastru”¹ aflăm că unele dintre aceste mici peșteri artificiale aveau pereții ornați cu „mozaicuri cu ochișori”. Faptul nu trebuie să ne mire: în perioada cât monophysiti erau afurisiți, interzicându-li-se să intre în Constantinopol sau în oricare alt oraș al Imperiului, cât planau cele mai cumplite pedepse asupra celor ce le citeau sau difuzau scrierile, în Palatul Sacru au fost expuse statui păgâne, obeliscuri și coloane celebre din Grecia și din Asia Mică, iar o mare parte din Biblioteca din Alexandria, adusă încă de Theodosie în Noua Romă, era înghesuită tot în acest perimetru nesățios. Iar despre Antim, versiunea oficială spunea că se ocupa și cu vrăji și că era supus demonilor. Totul era posibil în Palatul Imperial din Constantinopol și singurul lucru mai greu de explicat rămâne cum de a putut fi convins Occelus, acel artist genial, dar atât de introvertit încât lungi perioade nu se putea intra în contact cu el, cum de a putut fi el convins să realizeze acel limbaj secret unic în mozaicurile sale, limbaj destinat doar unei minorități tainice, pe care - iată! - astfel Al Patruzeci și unulea o sluja.

Și ce ne povestește „Manuscrisul albastru”? „Meșterul era tot mai deznădăjduit, pe măsură ce afla mai multe. Acolo, în labirintul subteran al lumii, ființe de mult dispărute îi dezvăluiau taine de mult uitate, iar meșterul afla ceea ce atâția zadarnic au vrut să știe și nu mai vedea nici un rost pentru lucrările vieții. Totul, toată trecerea ființei de la naștere și până la moarte nu face decât să fie tributară unui lung șir de intrigi și crime fără rost, nebuni fiind cei ce nu înțeleg că viața este doar o pedeapsă pe care trebuie să ne-o asumăm.” De la aceste ființe „de mult dispărute” află

¹ Denumit așa după hârtia albastră folosită ca fond pentru caracterele ce o acopereau.

Occelus despre Chlorus și despre Mâna Albă, despre Ef și despre cele șaptezeci și șapte de chipuri ale lui Ef. (Iar Occelus le încadrează în Cele Opt Păcate Fundamentale sau Cele Opt Gânduri ale Răutății descrise de Ioan Casian. În fragmentele descoperite dintr-un mozaic de la Acasă s-au mai păstrat trei dintre acestea și în câteva anamorfoze corespondențele lor concrete în mai multe întruchipări ale lui Ef.)

În Palatul Sacru al unuia dintre cei mai creștini împărați romani, tradițiile păgâne și-au atins culmile rafinamentului într-o opulentă decadență voluptuoasă. Mizanscena era teribilă: Occelus a ilustrat cu mozaicuri pereții acelor „grote șuierătoare”, astfel încât, în funcție de locul în care te aflai, deosebeai o scenă, azeai un anumit zgomot - potrivit scenei respective - iar emanații de sulf sau de combinații minerale rafinate produceau senzații adecvate, uneori și halucinații. Efectele erau pe măsură, însă întrebarea care se impune este: pentru cine au fost create aceste spectacole atât de complicate și ce se urmărea cu ele? Ipoteza cum că în interiorul Palatului Sacru din Constantinopol au supraviețuit până prin secolul al VIII-lea culte păgâne secrete și că Occelus ar fi făcut parte dintr-o asemenea sectă ocultă nu răspunde întru totul întrebării. Niște amenajări atât de pretențioase trebuiau să aibă un public suficient de numeros și destul de influent încât să fie tolerate. Mâna Albă era atât de bogată încât își putea permite să-și cumpere orice privilegiu și, deși socotită de comentatori răuvoitori drept brațul înarmat al monophysitilor, nu era încă în nici un caz atât de temeinic organizată - în primul rând ideologic - spre a putea pretinde un stat-major în chiar inima imperiului. Iar o altă sectă, din care să fi făcut parte și Occelus, suficient de puternică și de influentă, nu ne este cunoscut să fi jucat un asemenea rol la curtea autocrată a lui Iustinian. Deocamdată, întrebarea

rămâne fără răspuns.

La Constantinopol, Ocellus avea să zugrăvească pentru prima oară chipul lui Ef: un călăreț cumplit, dezvelindu-și mereu alte înfățișări hidoase, în funcție de locul de unde îl priveai, aflat tot timpul în mișcare, contopindu-se uneori cu alte chipuri cunoscute și respectate, despărțindu-se iar de ele, putând fi, deci, aproape oricine și apărând cu atât mai înfricoșător. Și, din când în când, acei ochișori ce nu mai pot fi descifrați de nimeni în indiciile la care au trimis. Și, se mai spune, Ocellus - schematic, putând reprezenta pe oricare alt muritor - căutându-l pe Ef, spre a fi, în sfârșit, izbăvit.

Și, tot la Constantinopol, Ocellus avea să rătăcească prin acel labirint artificial și, trecând peste un pod, avea să vadă în oglinda apei tot ce va realiza mai târziu la Acasă. Acolo, va spune el, va descoperi nu numai o nouă tehnică a „desenelor” sale „schimbătoare”, dar și trecutul și viitorul, sentimentul eternității.

Al Patruzeci și unulea a lucrat în Palatul Sacru de la Constantinopol până la moartea bazilisei. Analistii vorbesc despre surpriza generală furnizată de Antim, când a fost descoperit în apartamentul împărătesei. Însă labirintul acela era atât de uriaș, încât a trebuit să treacă multă vreme până să mai fie depistați și alți intruși tăinuți de Theodora. Ocellus a fost găsit abia peste un an și probabil că nimeni n-a făcut legătura între el și bazilisă, fiind scos de oameni de încredere și dus înapoi la Acasă... Din clipa aceasta, ne spune Ruge, evenimentele lumii trec pe lângă Al Patruzeci și unulea care, adâncit în rugăciunile sale fără cuvinte, experimentează tehnici tot mai sofisticate în arta mozaicului. Ucenicii lui nu-l ajutau pur și simplu la realizarea culorilor (ce aveau să rămână vii și peste un mileniu și jumătate), la prepararea tăblițelor de sticlă și la asamblarea lor, ci aveau să officieze niște ceremonialuri complicate, unde aceste fapte nu erau decât elemente.

În caz că Ocellus a ajuns în ascunzătoarea lui Țipor prin 549, înseamnă că a mai avut timp treisprezece ani, până la moartea sa, să continue uriașul șantier de la Acasă. (Dacă Theodora a știut de acel loc, de unde a dispus să fie răpit Fluxus - și Ocellus -, iar Al Patruzeci și unulea a fost totuși adus înapoi, înseamnă fie că o dată cu bazilisa a dispărut și amenințarea, fie că ținutul era sub control și că mozaicarul nu se afla decât într-o rezervație. Totuși, în satul acela retras funcționau alte legi decât în restul Imperiului: în 554, după ce Iustinian dădea *Pragmatica sanctiune*, o lege ce încerca să restabilească situația juridică de dinainte de ocupația goților în Italia, readucându-i în robie pe sclavii eliberați de germani și care și-au câștigat o identitate nouă în armata lui Totila, foarte mulți oameni loviți de această reglementare vor încerca să dispară în alte ținuturi, unde nu erau cunoscuți, sau să se ascundă. La Acasă au apărut, astfel, mulți foști sclavi care aici se aflau în afara oricărui pericol. Probabil că acest surplus de populație a furnizat forța de muncă brută pentru uriașele lucrări ce au urmat.)

La Acasă, Ocellus a realizat cel mai spectaculos areal artistic cunoscut de scrib. Și cel mai puțin imitat vreodată. Ca dimensiuni, el era comparabil cu marile „picturi” vizibile din văzduh și descrise de Erich von Däniken. În primul rând, Al Patruzeci și unulea a deviat un râu, i-a căptușit albia cu mozaicuri și l-a adus înapoi. Apa cristalină unduia, în drumul ei spre mare, peste acele desene și refracția luminii dădea, în funcție de culoarea cerului, nenumărate efecte. Niciodată nu știe scribul să fi fost un artist care să fi lucrat astfel. Și nici un imitator al unui asemenea stil nu-i este cunoscut. Apa puțin adâncă dădea o mișcare în plus acestor desene niciodată liniștite, într-o perpetuă narare.

Dar și fără o perdea de apă, imaginile de pe mozaicurile lui Ocellus aveau proprietatea de a-și schimba identitatea.

Figuri distincte - în care unii au avut pretenția de a-i fi recunoscut pe Theodor din Mepsuestia, Theodat de Cyr și Ibas de Edessa, trei prelați implicați împreună cu cele trei capitole ale nestorienilor incriminate și condamnate de al cincilea Conciliu Ecumenic. Figurile acestea ar fi păstrat toate proprietățile mozaicurilor de la Ravenna, fiind lovite de trăsăturile aramaice ale unor personaje hieratice așezate în simetrii perfecte, lipsite de perspectivă și dispuse toate frontal. Rigiditatea ființelor, a veșmintelor și a decorurilor se dilua pe nesimțite în compozițiile lui Ocellus, încât „desenele lui mișcătoare” se transformau, treptat, în imagini lipsite de contururi, unde Ființa mai era prezentă doar prin sugestie. Doar astfel pot fi adevărate afirmațiile după care la Acasă ar fi putut fi recunoscute în personajele redată anumite figuri celebre (aproape întotdeauna fiind pomenite nume anatemizate), cât și mărturiile ce pretindeau că, după întoarcerea de la Constantinopol, lucrările ar fi fost exclusiv monofigurative.

Însă aceste pretinse portrete ne mai demonstrează ceva: abulia Celui de Al Patruzeci și unulea era totuși foarte selectivă și, așa cum vom vedea în curând, evenimentele externe mai ajungeau foarte precis până la el. (Al cincilea Conciliu Ecumenic, de pildă, a avut loc în primăvara lui 553, adică pe când Ocellus se afla de vreo patru ani la Acasă.)

Și asta n-a fost totul: de-a lungul cursului apei au fost ridicate mici altare, capele și ziduri ornamentale. Toate ar fi trebuit să fie acoperite de mozaicuri menite să-și răspundă unele altora, însă proiectul a fost prea mare și foarte multe intenții n-au apucat să fie finalizate. Apoi, unele vile străvechi au fost reclădite și ornate și ele. Parcuri au fost replantate, poduri aruncate peste râu și peste lacuri artificiale, insule au ajuns să aibă corespondențe pe sub pământ cu alte insule, iar subteranele - în parte - fuseseră și ele captușite cu mozaicuri; un teritoriu inutil și ireal se

năștea, parcă, doar pentru a-i ului pe arheologii de mai târziu. Iar aceștia au fost, într-adevăr, uluiți: ceea ce dezgropau ei nu se încadra în nici o civilizație cunoscută, deși vestigiile proveneau în mod cert din secolul al VI-lea, secol despre care știm totuși destule. Nici mozaicurile nu se potriveau, nici ca tehnică de lucru, nici ca subiecte tratate: figurile par de origine bizantină, dar dispunerea lor nu numai că respectă perspectiva, însă permite, uneori, efecte de hologramă. E drept, „obiectele din pereți” și-au pierdut repede proprietățile și cele proaspăt dezgropate reveneau la două dimensiuni la câteva ore după ce se aflau eliberate de pământul sub care au zăcut vreme de veacuri. Râul și-a schimbat, între timp, albia, și fundul vechiului său curs n-a mai dat la iveală decât fragmente de mozaic. Munca arheologilor părea să nu-i convină întregului areal și multe lucrări s-au fărâmițat sub ochii muncitorilor.

Un ciob de hologramă are proprietatea de a reflecta întregul. O plăcuță de sticlă, pretinde Ruge, i-a relevat timp de aproape o jumătate de oră singurul mozaic întreg, găsit într-o galerie surpată. Apoi fragmentul și-ar fi pierdut proprietățile și ar fi devenit transparent. Ruge aduce în sprijinul afirmației sale și mărturia a patru muncitori uimiți. Ciobul acela l-a ajutat să elibereze un perete întreg.

În 562, spun analiștii, ar fi căzut în dizgrație Belizarie, cel mai mare general al lui Iustinian, figură legendară, excelent caracterizată de Diehl, dar și erou al unor piese de teatru, romane și sculpturi ale lumii moderne, subiect al unei opere de Donizetti. Scriindu-se atâtea despre el, literatura a câștigat definitiv, în cazul lui, competiția cu adevărul istoric. Atât inteligenta și intriganta lui soție, Antonina, cât și celălalt mare general al împăratului, eunucul Narcis, primesc roluri exagerate în drama personajului care, implicat într-o conjurație imaginară împotriva lui Iustinian,

este despuiat de toate onorurile și averile și - după o legendă răspândită, dar se pare că falsă -, orbit. Un an mai târziu, el va fi reabilitat, însă va muri peste puțin timp.

Fapt este că lumea era deja obosită de domnia atât de lungă a lui Iustinian și că, într-adevăr, împotriva bătrânului bazileu s-au încercat - fără succes - mai multe comploturi. Dar ce legătură a avut Ocellus cu toate astea? În urma căderii în dizgrație a lui Belizarie, la Acasă a apărut o legiune de soldați, l-a ucis pe Al Patruzeci și unulea, a măcelărit mulți localnici și a distrus cât a putut din șantierul și din lucrările terminate găsite. De ce? Belizarie, a cărui avere o depășea și pe cea a bazileului, să-l fi acoperit până atunci pe Ocellus? Să fi fost generalissimul superiorul de atunci al Mâinii Albe și să fi trădat cineva din interiorul organizației, cineva suficient de însemnat încât să aibă cunoștință de amănuntele necesare?

Să revenim, o clipă, la credința atât de puțin catalogabilă a lui Ocellus. Epistolele Apostolului Pavel ne spun nu numai că nu există rațiune în credință, dar că este chiar o nebunie credința. Doar că „nebunia” lui Ocellus era una individuală. Pe de altă parte, Spinoza, în Teorema LIV a „Eticii” sale, postulează că „Sufletul caută să-și înfățișeze numai ceea ce confirmă puterea sa de a lucra”. Ce cuvinte potrivite pentru Cel de Al Patruzeci și unulea! Ceea ce face el este transformabil, personal și simbol pentru alții. E drept, pe vremea lui Ocellus crucifixurile nu apăruseră încă, nici temele religioase nu erau încă fixate în desen. Dar chiar și pentru atunci, „puterea sa de a lucra” se deosebește decisiv de cea a tuturor contemporanilor săi. El face ceea ce vede sufletul său, iar sufletul său vede un univers ajuns în fața Apocalipsei, un univers mobil până la prăbușire, un animal uriaș gata de a devora și de a se autodevora. Spaimele de pe Hippodrom din timpul răscoalei Nika; întâlnirea cu Ef și apoi obsesia lui Ef, credința trecând

dincolo de cuvinte („nebunia” în sensul Epistolelor Apostolului Pavel); cuvintele lui Plotin: „Trebuie să fie un principiu unic pentru a forma o unitate în această existență multiplă spre a face un animal unul și universal”; toate acestea, mereu repetate unui public nepregătit să le asculte, trebuiau să nască un parapersonaj. Figurile umane hieratice, fără nici o identitate, frumoase și rigide de pe mozaicurile sale apar și - înainte de a se transforma în nimic - au tot rolul apocaliptic al Fiarei: într-o variantă a lui Faust, ne povestește Heinrich Heine¹, diavolul a luat nenumărate înfățișări - considerate tradițional înspăimântătoare - fără a-l putea îngrozi pe Faust; doar atunci când a apărut sub forma unui om a reușit să-l tulbure. Aceasta pare a fi fost tema și pe uriașul mozaic din Capela Sfârșitului Lumii: în fața Judecății de Apoi, omul se află, pe rând, în fața unui câine mare (câinele nedespărțit de Ocelus?), în fața lui Ef călare pe calul lui cu opt picioare și - ca un examen suprem - în fața altui om. Apoi urmează descompunerea în nimic.

Omul în fața Judecății de Apoi de pe pereții Capelei Sfârșitului Lumii, se spune, a fost Belizarie. Iar cel pus să-l corupă, cel mai groaznic dintre toate arătările, ar fi înfățișat un Iustinian aflat aproape de înălțimile cerului, frumos, cu veșmintele aranjate în cute simetrice, inuman. „Abulicul Ocelus” nu s-a putut abține în tinerețe de la o mare obraznicie. Apoi, cu timpul, pentru el, ceva ce a fost foarte concret a trecut în simbol și s-a dispersat în metaforă. Înfațișarea lui Belizarie nu-l mai interesa ca fiind a lui Belizarie, nici cea a lui Iustinian ca fiind a lui Iustinian. De altfel, ambele personaje se vor dizolva în nimic.

Curând după căderea în dizgrație a lui Belizarie, Capela Sfintei Născătoare sau Capela Sfârșitului Lumii, cum i s-a mai spus, s-a prăbușit în mod misterios. Și cam tot atunci a

¹ În „Deutschland” II.

fost atacat Acasă și ucis Ocelus și mulți alți oameni. Șantierul a început să fie distrus sistematic. După aceea, soldații s-au retras, la fel de brusc precum au venit, neavând timp să-și termine munca.

Înainte de a fi fost ucis, Ocelus ar fi continuat să lucreze la un mozaic. Era abulic, au spus unii; acesta era modul lui de a se ruga, au pretins alții. Iar vina lui în falsa conjurație a lui Belizarie n-a fost decât că, apucând să-l cunoască pe om, el nu se mai speria de nici un alt chip de-al lui Ef, acceptând Mâna Albă, aceea pe care a slujit-o - poate - și Belizarie.

Nimeni nu mai știe nimic precis despre șantierul lui Ocelus de la Acasă: nici câți oameni l-au ajutat pe Al Patruzeci și unulea, nici în cinstea cui s-a lucrat acolo, nici scopul urmărit, nici proveniența fondurilor. Prost tratate, mozaicurile și-au pierdut calitățile anamorfotice și efectele de hologramă (acolo unde au existat). Imaginile păstrate sunt greu de încadrat, imposibil de povestit. Ele nu pot fi descrise fiindcă ceea ce ne-a rămas nu mai reprezintă decât fragmente. Mii de plăcuțe de sticlă diferit colorate au fost găsite neasamblate, ele fiind probabil pregătite pentru a fi folosite, dar artistul n-a mai apucat s-o facă. Scribul însuși s-a plimbat două zile descumpănit prin acest sit cu cele mai mari mozaicuri din lume: pământ, nisip, copaci indiferenți, iarbă și, ici-colo, câte un perete rămas în picioare sau altul mărginind o groapă - bucăți de sticlă colorată pe care lumina se juca într-un mod necunoscut. Scribul i-a povestit ghidului său ce a văzut: un curcubeu, descris și de alți autori, ce se repetă obsesiv, curcubeu pe care unele personaje îl pot străbate, altele nu, căzând de pe el și din el. Ghidul s-a îndoit de această interpretare, iar scribul nu i-a putut demonstra nimic, deși el, scribul, era convins că a văzut bine ceea ce pretindea că ar fi

reprezentat imaginile. E adevărat, însă, a trebuit să admită scribul, el a forțat puțin imaginația, încercând să pună în cuvinte ceea ce zărea pe pereți.

— De aici provine, de fiecare dată, totul, a dat bătrânul ghid din cap. Era un țăran simplu, dar obișnuit să aducă, din când în când, turiști în acel loc.

A doua zi, scribul a simțit un sentiment apăsător privind aceleași mozaicuri pe care le-a mai vizitat și în ajun.

— Și asta este normal, l-a liniștit ghidul. Cei mai mulți străini de aceste locuri pățesc la fel. Unii promet că se vor întoarce, însă nu țin minte ca vreunul să se fi ținut de cuvânt.

Un grup mic de muncitori lucra la niște săpături ceva mai încolo.

— Dar ei cum de revin aici?

— Nu prea mai sunt bani pentru șantier. Țștia sunt singurii rămași: cam o lună pe an se mai poate câștiga o pâine și aici.

— Și dumneata?

— Eu? Eu nu sunt decât un paznic. O vreme s-a răspândit zvonul că aici ar fi îngropate o mulțime de comori și au venit tot soiul de oameni și au săpat fără autorizație.

— Și au găsit ceva?

— Mai nimic... Deși acele comori există!

Nici scribul n-a mai revenit în acele locuri. Al Patruzeci și unulea și-a regăsit străbunii, dar și-a pierdut speranța în trecut. Speranța sa a străpuns materialul și s-a ridicat spre cer, deși nu se mai știe astăzi după ce rit se ruga. El a formulat părerea că se poate trăi ca un ascet în mijlocul oamenilor și a dovedit-o prin mozaicurile sale, prin care nu mai comunica decât cu eternitatea. Cu oamenii n-a mai comunicat nici măcar prin ceea ce desena. (Și, totuși, mulți dintre ei trebuie să-l fi urmat, altfel n-ar fi putut realiza șantierul acela uriaș. De ce au făcut-o? Și răspunsul la

această întrebare s-a pierdut.) Ocellus n-a fost reținut de nici o sectă și n-a fost revendicat de nimeni. Dialogul lui cu Dumnezeu a avut loc fără martori, chiar dacă mulți au fost de față. Mulți oameni și mulți demoni.

Și Ocellus singur cu Dumnezeul său.

Scribul este obișnuit să trăiască printre cărți și în imaginație. Câteodată, când colindă locurile, zărește tot în imaginație ceea ce a fost. Iar imaginația îi mai joacă și renghiuri. Dar în satul acela părăsit, numit odată Acasă, el a simțit trecutul încă prezent, încercând să-l tragă în adâncuri. Și scribului, care toată viața n-a făcut decât să caute trecutul, acolo, în Italia, nu departe de Ravenna, i s-a făcut frică și a fugit, întorcându-se la cărțile, la hârtoagele sale, căutând iarăși trecutul, de care, însă, are impresia, n-a mai fost niciodată atât de aproape ca acolo, pe un dâmb, printre fragmente de mozaic și vântul ce adia dinspre Adriatica. Trecutul diferă de trecut.

ANEXĂ

Țesătorul și Moartea

La Lugoj a trăit pe vremuri un țesător de covoare a cărui faimă trecuse de cartierul unde locuia. Însă, întrucât renumele Lugojului în materie de covoare nu putea în nici un caz concura marile centre tradiționale ale „covoarelor persane”, nici ceea ce țesea meșterul din acel oraș nu era luat peste măsură în serios. Lucru ce reprezenta totuși, Evident, o mare nedreptate: covoarele sale erau pline de imaginație, desenul era limpede, de un rafinament unic, armonia culorilor nu era depășită nici măcar de cele mai frumoase piese venite tocmai de la Buhara.

Dacă pe vremea țesătorului din Lugoj s-ar fi obișnuit să se organizeze expoziții personale, desigur că el ar fi solicitat pentru vernisaj covorul pe care l-a realizat pentru un avocat din Timișoara, un covor de dimensiuni medii, dar cu un desen neobișnuit, într-un ușor relief, reprezentând o scenă de vânătoare, în caz că pieptănai firele spre stânga, și un labirint complicat cu minotaurul în centru, în caz că pieptănai firele spre dreapta. Era o tehnică ieșită din comun aceasta și secretul nu i-a fost cu totul deslușit nici până astăzi, pentru că dacă într-o variantă culorile de fond deveneau cele ale desenului propriu-zis, în cealaltă rolurile se inversau; pentru ipoteticul vernisaj - ce n-a avut niciodată loc - meșterul din Lugoj ar fi adus și un alt covor, cel pe care i l-a vândut medicului de la Făget, un covor și

mai complicat, ce-și schimba de trei ori înfățișarea în funcție de felul cum îl pieptănai. Acesta era, indiscutabil, un record pe care, după câte știu, nu l-a egalat până astăzi încă nimeni, deși încercări au fost - și nu puține. Astfel, am putea aminti covoarele făcute la Timișoara și la Arad de foști ucenici ai meșterului din Lugoj, însă nici limpezimea desenului și nici puritatea culorilor nu s-au mai păstrat în diferitele ipostaze ale încercărilor epigonilor. Aceștia au pornit de la fragmente neterminate găsite în atelierul meșterului, după moartea acestuia. Dar taina s-a pierdut, se pare, pentru totdeauna.

Specialitatea meșterului din Lugoj erau scenele de vânătoare și labirinturile. Pe vremea când se apucase el de acea artă, văzuse că au căutare goblenurile mari cu tot felul de compoziții mitologice, dar neavând cunoștințele necesare și neavând nici măcar de la cine învăța cheile alegoriilor, se rezuma să înfățișeze pe covoarele sale scene știute de el, imagini de la mari vânători, cu zeci de personaje, hăituitori, cai, ogari, animale fugărite și ucise. Și mai văzuse undeva un covor cu desene geometrice, pe care nu s-a priceput să le înțeleagă la început, însă care i s-au explicat, până la urmă, a fi pereții unui labirint învățându-l și ce este acela un labirint. Făcuse, odată, un asemenea covor de peste patru metri pe patru pentru un conte ungur, covor pe care, apoi, cu ocazia diferitelor petreceri, oaspeții se puneau în patru labe spre a găsi drumul prin labirint. Treceau, câteodată, și ore întregi până ce unul dintre ei, cu degetul pe țesătură, reușea să străbată drumul întreg, dar nu s-a întâmplat încă niciodată ca acela ce ajungea astfel până în centrul covorului să mai poată găsi și calea de întoarcere spre margine.

Meșterul din Lugoj nu era bogat. Avea un atelier destul de mic, o casă modestă și, deși câștiga bine cu marfa sa,

muncea atât de mult pentru fiecare piesă, încât treceau uneori ani întregi până să reușească să onoreze o singură comandă. Și nu era nici deosebit de fericit: atunci când bogăția nu te dă afară din casă și când alții, poate mai puțin înzestrați, reușesc cu mult mai puțin efort să realizeze înzecit câștig, sigur că încep și discuțiile în casă. Până la urmă l-a lăsat și nevasta și el a continuat să lucreze în același ritm și cu același spor, ajutat doar de câte un ucenic, ce și acela se schimba destul de des, pentru că în alte ateliere traiul era mai ușor și mai existau și alte posibilități, mici comenzi sosite mult mai devreme. Și nici nu era prea prețuit meșterul din Lugoj fiindcă nu știa să-și aleagă mușteriii, accepta să lucreze pentru oricine se nimerea să-l solicite în clipa când termina, în sfârșit, lucrarea anterioară.

După ce încheia munca la câte un covor și încasa banii - din care știa că va trebui să trăiască multe luni, sau poate ani, până la o nouă vânzare - închidea pentru trei zile atelierul și pleca în orașele și târgurile din jur ca să vadă ce covoare se mai vând pe acolo. Se minuna cât erau acelea toate de simple, cât de mult cereau pentru ele negustorii, era uluit gândindu-se ce sume nedrept de mari câștigau unii dintre confrății săi cu strădanie puțină, ba chiar din munca unor ucenici, fiindcă erau nenumărate covoare și goblenuri atât de primitive încât orice novice în meserie le-ar fi putut realiza în câteva zile, se necăjea cât de nedreaptă era făcută lumea, apoi se ducea și-și căuta o femeie - cu care stătea o noapte. A doua zi își cumpăra materialele necesare pentru covorul următor și se întorcea acasă. Și, până să-i sosească noua comandă, el se afla cu munca de mult începută. Dacă nu-i convenea clientului ceea ce apuca să vadă, n-avea decât să se ducă la un alt meșter, treaba lui! Și până când se iveau un mușteriu destul de răbdător și de bogat ca să poată plăti pentru un singur

covor traiul meșterului și al ucenicului pentru mai multe luni sau chiar ani, țesătorul lucra și bea. Nu se îmbăta niciodată atât de mult încât să nu mai poată munci, dar e cert că toate covoarele sale au fost începute cu ulcica lângă războiul de țesut. Din clipa când primea comanda și se învoia asupra prețului și a termenului, nu mai punea nici o picătură de alcool în gură și nu mai ieșea cu lunile din atelier. Voia să fie cât mai punctual cu puțință și muncea pe brânci, dar mai niciodată n-a fost în stare să respecte nici măcar termenele convenite cu cei mai răbdători clienți. Însă rezultatele muncii sale compensau, apoi, toate tăgădelile.

Și, totuși, e ciudat că faima țesătorului din Lugoj n-a reușit să treacă mult mai departe de cartierul unde locuia. Să fi fost la mijloc puținele piese terminate și valorificate? Greu de crezut: ajunge că admiri una dintre ele pentru a vedea că te afli în fața unor opere fără precedent. Să fi fost la mijloc proasta publicitate? Dar, în fond, covoarele, atâtea câte au ajuns la destinatarii lor, au fost expuse în saloane călcate de multă lume, chiar și în locuri publice câteva. Este, însă, adevărat că și astăzi mai trăiesc bătrâni ce povestesc de acele piese extraordinare, dar că nici unul nu-și amintește ca vreodată să se fi pomenit meșterul care le-a făcut. Să fi fost la mijloc invidia confrăților? Păi, covoarele au fost totuși cumpărate și văzute de o mulțime de oameni, nimeni nu le-a distrus cu bună știință. Cum să-i fi stricat confrății? Și iarăși spun, azi nici măcar nu se mai cunoaște numele aceluia meșter din Lugoj, iar opera sa a dispărut, roasă de molii, distrusă de incendii sau pierdută în cine știe ce destinații necunoscute. Doar o singură piesă s-a păstrat: un covor de dimensiuni medii, capodopera. (Cu toate că nici acest lucru nu este pe deplin confirmat, de vreme ce nu mai avem alte exemplare pentru comparație...)

Cum s-a născut acest ultim covor - pentru că a fost

ultimul pe care a reușit să-l termine meșterul - este un amănunt lipsit de importanță, un amănunt pierdut și el de mult, o dată cu numele țesătorului din Lugoj.

Într-o zi, vecinii îl descoperiră în atelier pe meșter mort și pe ucenic, pe ultimul său ucenic, cu mințile rătăcite și mut. Băiatul, un copil de abia cincisprezece ani, fu internat într-un ospiciu și aici, încetul cu încetul, reîncepu să vorbească. Totuși, trebuiră să mai treacă ani buni până să poată articula o propoziție completă, iar ceea ce spunea era greu de priceput și fiindcă folosea cuvintele anapoda. Cu puțin timp înainte de a muri, îi povestise unui tânăr medic, interesat în studierea disfaziilor, o istorie reproducă de acesta într-un protocol. Nimeni n-a luat în considerare această istorisire decât drept o declarație tipică a unui schizofren.

Băiatul povestise că meșterul său, pentru prima oară, nu primise nici o ofertă pentru covorul început deja cu aproape o lună în urmă. E drept, își amintea ucenicul, mai trecuseră pe la atelier câțiva clienți, dar unul dorea ceva de dimensiuni mai mari, altul pretindea o anume culoare, care să se asorteze cu mobila din încăperea ce-i era predestinată viitorului covor, al treilea ar fi vrut modelul văzut la domnul notar, de unde, de altfel, și aflase adresa meșterului din Lugoj. Foarte frumos covorul notarului! Pe scurt, nu se găsisese nici un amator pentru covorul început, asta cu atât mai mult cu cât meșterul mărise din nou prețul, poate și fiindcă nu se mai despărțise de atâta vreme de ulcică fără să-i treacă amăreala ce-l cuprindea ori de câte ori se întorcea de prin târguri și vedea mărfurile vândute de confrăți. Și, cu toate astea, mai mult ca sigur că și cu prețul s-ar fi putut înțelege cu clienții, dovadă că, până la urmă, reuși să angajeze lucrarea unui ofițer.

Din clipa aceea, munci, ca de obicei, adică pe brânci, deși, de data asta, n-avea un termen deloc presant. Țesu

din nou un covor cu două desene, pieptănat spre dreapta înfățișând o scenă de vânătoare, pieptănat spre stânga un labirint. Însă ucenicul pretindea că meșterul înnebunise, că nu mai era mulțumit de nimic din ceea ce făcea, că mai mult destrăma decât puneă noduri noi. Și, într-o noapte, îi veni ideea năstrușnică de a situa în mijlocul labirintului (se afla de-acum chiar la jumătatea covorului) - în loc de centaurul ce devenise cu vremea marca sa - însăși Moartea. Moartea cu coasă și rânjind, o moarte măreață cu o pelerină din hlamidă, de parcă ar fi fost o împărăteasă. Rareori reuși ucenicul s-o contemple, pentru că meșterul prefera să pieptene covorul în cealaltă direcție, ori de câte ori nu era singur, oferind privitorilor scena de vânătoare. Dar era evident că aceasta îl interesa tot mai puțin. Era preocupat doar de labirint, vorbea singur, se enerva și atunci strica din nou șiruri multe, blestema, apoi implora și termina prin a discuta cu Moartea, care trona în mijlocul tabloului ce se năștea. Peste câteva săptămâni, a ajuns să nu-i mai pese de prezența ucenicului, nici nu-l mai observa, vorbea în continuare de unul singur, iar băiatul, căruia i se făcea tot mai frică să stea noaptea cu meșterul, îl auzi pe acesta implorând Moartea să-l inspire să facă, în sfârșit, în viață un lucru desăvârșit, un covor cum n-a mai fost altul.

Și, într-adevăr, declară ucenicul medicului, iar acesta nota totul în protocol, într-o noapte Moartea i-ar fi răspuns meșterului. Băiatul văzuse totul și auzise totul și de atunci i-a dispărut glasul, deși o vreme mai putuse îngăima câteva cuvinte și reușise să se facă înțeleș prin semne, când mergea până la băcănia din colț după de-ale gurii. Cu altcineva decât cu băcanul nu mai vorbise de atunci niciodată. Moartea i-ar fi spus meșterului că îl va ajuta să facă un covor mai grozav decât s-a țesut vreodată unul pe pământ.

— Dar când? voi să știe omul. Cât să mai aștept?

— Nu te grăbi, i-ar fi spus Moartea. Nu te grăbi! Vreme e destulă! Vei avea zeci de alte comenzi, vei avea din ce trăi, dacă o vei dori, o vei putea duce chiar regește. Am să-ți trimit medici și avocați, generali și consilieri să-ți ceară favoarea de a le țese câte un covor. Nu te grăbi cu acesta pentru că, atunci când îl vei termina, te voi lua!

Veniră, într-adevăr, mușterii, spuse băiatul, mai numeroși și mai importanți clienți ca oricând. Fiecare oferea mai mult decât acela de dinaintea sa, comenzile erau atât de avantajoase că aproape că ucenicul singur ar fi putut face cea mai mare parte a lucrului, meșterul n-ar fi trebuit decât să-l supravegheze și să-i înceapă rândurile. Ar fi putut să mai angajeze și alți ucenici. Ar fi putut termina două sau trei sau mai multe lucrări deodată. Ar fi putut câștiga atât cât n-a câștigat în întreaga sa viață. Ar fi putut deveni, în sfârșit, celebru, pentru că ultimul mușteriu fusese un general de la curtea de la Viena, iar excelența sa îi comandase un covor uriaș chiar pentru Schönbrunn. Dar meșterul refuză totul. Și cu cât erau comenzile mai avantajoase, cu atât respingea mai rece orice discuție. Nu-l mai interesa decât capodopera, covorul început pentru un biet locotenent (care, între timp, pierduse toți banii la cărți și care, deci, era și el interesat să se amâne cât mai mult comanda lansată).

Nu, meșterul nu era deloc obligat să termine covorul acela, dar nu se putea abține. Nu mai dormea nici noaptea, țesea mereu noi meandre la labirintul unde închisese Moartea și, spuse fostul ucenic, n-ar fi exclus ca meșterul să-și fi făcut socoteala că va putea face un labirint atât de perfect încât nici măcar împărăteasa cu coasa să nu reușească să se mai descurce prin el. Era deja oricum nebun meșterul, nebun de legat, dar lucra mai bine ca oricând, scena de vânătoare se profila a fi cel mai grozav lucru făcut de el vreodată.

„Când va fi gata? Când va fi gata?” mormăia meșterul încontinuu, uitând, încetul cu încetul, cu totul de mâncare și de somn. „Când va fi gata?”

Și termină covorul.

Adică aproape că-l termină. Pentru că atunci când înnodă ultimul fir, Moartea se desprinsese din desen și începu să alerge prin labirint, iar meșterul râdea, râdea de se prăpădea. Măsluise. Închisese ieșirea din margine. Însă, în felul acesta, covorul nu era nici terminat și nici desăvârșit. O înșelăciune rămâne doar o înșelăciune. Ce capodoperă e asta? Făcu și ieșirea spre margine.

Cât timp Moartea căuta drumul de a fugi din centrul covorului, meșterul putu admira partea cealaltă - vânătoarea. Era totul în această scenă: și frumusețe, și măreție, și culoare, și simbol. Era o lume întreagă acolo și totul prinsese contur parcă abia atunci când terminase el cu adevărat labirintul. Când îl deschisese.

Apoi... Apoi Moartea reuși să iasă din desen, meșterul își duse mâna la inimă și căzu pe spate. Ucenicului îi pieri pentru câțiva ani graiul de tot, iar mințile parcă i s-ar fi rătăcit în labirintul meșterului. În zece ani își reveni atât cât să poată povesti toate astea. La douăzeci și cinci de ani muri de pneumonie.

Covorul fusese refuzat de ofițer. Din centru lipsea minotaurul cu care începuse deja să se obișnuiască lumea pe desenele țesăturilor meșterului din Lugoj. Municipality așternu covorul în anticamera unui birou de la prefectură. Nimănui nu-i trecuse prin cap să pieptene și invers firele, pentru a scoate la iveală scena de vânătoare, acea capodoperă a capodoperelor.

În timp ce așteptau să le vină rândul, petiționarii obișnuiau să piardă vremea urmărind desenul labirintului de pe covor. Nici unul nu reușise vreodată - până când era

poftit în birou - să ajungă până în centrul desenului, acolo unde acum nu mai era nimic.

AL PATRUZECI ȘI DOILEA

- Felician - (540-565) și (540-aprox. 600)

Omul care și-a putut alege alternativele vieții

Pentru a fi în stare să-și ducă la bun sfârșit gândul de a scrie viața a o sută de descendenți direcți, de la transformarea mitului în istorie, adică de la căderea cetății Babilonului și până în zilele sale, scribul are nevoie de un întreg noroc: să trăiască el însuși suficient timp pentru a putea încheia o asemenea încercare, să aibă posibilitatea de a scrie în timpul respectiv și de a fi beneficiat de extraordinara șansă de a fi pornit de la un trunchi viguros, ce a dat suficiente roade ca să fi ajuns până la cea de a o suta spiță. Așa că, de fiecare dată când începe biografia unuia, este îngrijorat să afle de la început dacă nu cumva cu acesta se termină șirul. Și de câte ori nu găsește din prima clipă continuarea, scribul intră în panică. Așa i s-a întâmplat și în cazul lui Ocelus: documentarea despre acesta se apropia de capăt, scribul a avut spor și a găsit date multe în locuri dosite, de unde a scos la iveală amănunte puțin cunoscute. Un singur lucru nu a găsit scribul și lucrul acela era cel mai important dintre toate: de

niciunde nu voia să apară posibila continuare a poveștii, întrucât Al Patruzeci și unulea părea să nu fi lăsat în urmă copii. Regretând, așadar, că va trebui să abandoneze un filon atât de generos, scribul a hotărât să descrie biografia surorii lui Ocellus, iar viața acestuia - atât de interesantă - s-o așeze într-o simplă anexă. Și atunci, când a început să se resemneze și să nu mai aștepte nimic în această privință, a dat, în mod cu totul nesperat, de o întâmplare ce i-a aprins o speranță, i-a întreținut-o și, până la urmă, i-a confirmat-o: Al Patruzeci și unulea a avut (cel puțin) un fiu, așa că Ocellus și-a reluat locul în șir și scribul a putut respira încă o dată ușurat: povestea lui poate continua.

La Ravenna, cum își mai amintește, poate, bunul cititor, Ocellus nu s-a bucurat numai de faimă și onoruri, ci ființa lui a fost acoperită și de numeroase zvonuri, unele atât de infamante încât, din superstiție, nici măcar nu erau rostite cu voce tare. Tânărul artist, se spunea, a fost amestecat în diferite combinații infernale, mâna lui fiind condusă ba de un demon sălășluind în adâncuri, ba de o confrerie de diavoli bântuind la suprafață. Drept urmare, Ocellus ar fi profitat prin șantaj de numeroase persoane, unele provenind din cele mai alese categorii sociale și, obligând femeile să-i satisfacă toanele, s-ar fi născut și Al Patruzeci și doilea. Sigur, lucrurile astea nu mai pot fi controlate de mult, dar mozaicarul era chipeș, celebru, deosebit de înzestrat în toate și este de crezut că ar fi fost visat de multe doamne, chiar și fără ca el să fi trebuit să recurgă la mijloace josnice pentru a le avea. Din atâtea zvonuri și legende, s-a născut, peste veacuri, și speranța scribului în continuitatea poveștii sale: insistând, anticipând și revenind, l-a găsit în final și pe fiul lui Ocellus.

Ravenna devenise la sfârșitul Imperiului Roman de Apus orașul cel mai important al Peninsulei și însemnătatea i-a

crescut mereu pe vremea goșilor. În timpul deceniilor de luptă pentru recucerirea Italiei de către generalii lui Iustinian, aici se aflau mult mai multe personalități decât la Roma cea tot mai îndepărtată și de prea multe ori prădată într-un răstimp scurt. Printre numeroasele admiratoare ale lui Ocelus se afla și o tânără soție de ofițer din garda imperială, ofițer avansat recent și trimis pe fronturile din Orient. Cum această femeie, singură de peste un an, a rămas gravidă din prea multă admirație față de Al Patruzeci și unulea, ea s-a refugiat cu mai multe sclave la o moșie din munți și a revenit în societate abia după ce copilul a sosit pe lume drept fiu al uneia dintre slujnice.

Al Patruzeci și doilea însuși nu va afla decât mult mai târziu adevărul despre originea sa, atunci când un complex favorabil de împrejurări o va permite. El va avea vreo zece ani când soțul mamei sale va muri într-o luptă cu perșii și paisprezece când, în urma Pragmaticii sancțiuni, lege dată de Iustinian o dată cu recucerirea Italiei, sclavii eliberați sub goți reveneau la vechea lor condiție. Și cum sărăcia era mare și foametea cumplită, mulți foști sclavi s-au întors de bunăvoie la foștii lor stăpâni, mai ales că aceștia trebuiau să aibă grijă de ei, să le asigure hrana și un trai relativ sigur. Și, în sfârșit, o a treia împrejurare a făcut ca familia mamei fiului lui Ocelus să se bucure de înalte protecții și să obțină dreptul de a produce și de a face negoț cu mătase naturală, secret recent adus din China și devenit imediat monopol de stat. Așa că, la vârsta de 14 ani, tânărul se afla integrat într-o familie înstărită, care a călătorit mult dar despre care se știe mai puțin.

Ceea ce i-a hotărât, însă, soarta a fost că băiatul părea să fie purtătorul norocului pentru cei în preajma cărora se afla. Mai multe întâmplări de-a dreptul miraculoase erau legate de copilăria sa. La vârsta de doar câteva luni, Al Patruzeci și doilea ar fi fost într-o căruță cu femeile ce se întorceau la

Ravenna, când ar fi fost atacați în apropierea orașului. Bandiții ar fi ucis și prădat toți călătorii, doar căruța respectivă ar fi putut trece fără a i se pricinui vreun necaz, copilul făcând semnul crucii înspre agresori, iar aceștia renunțând imediat la orice intenție dușmănoasă. Și cu alte ocazii, se spunea, în prima sa copilărie, băiatul i-ar fi salvat pe însoțitorii săi de necazuri din partea unor tâlhari. Când a început să umble, continuă legenda, copilul ar fi intrat de numeroase ori și insistent într-o anumită curte. Până la urmă, mama sa ar fi cumpărat casa respectivă și s-ar fi mutat cu toți ai ei acolo. Peste puțină vreme, un mare incendiu ar fi mistuit vechea lor locuință, pe care, între timp, au vândut-o, iar vila unde s-au mutat a rămas singura neatinsă din tot cartierul. După alți câțiva ani, când au plecat la Constantinopol, băiatul ar fi refuzat să urce pe o anumită corabie. Bineînțeles că aceasta s-a scufundat în largul mării, în vreme ce ambarcațiunea cu care au călătorit Al Patruzeci și doilea și ai lui a ajuns cu bine la destinație. Lista acestor fapte ale fiului lui Ocellus ar putea fi continuată și, datorită norocului atât de strâns legat de copil, el a fost poreclit Felician, iar mama și oamenii casei au început să urmeze cu convingere toate îndemnurile sale.

Când, la vârsta de paisprezece ani, i s-a spus că, de fapt, el este fiul stăpânei și nu al unei servitoare, viața familiei s-a îmbunătățit vizibil, încât lumea a ajuns la părerea că o „pedeapsă a Cerului” i-a sancționat pe cei din jur fiindcă i s-a tăgăduit inițial originea tânărului și acesta ar fi fost și motivul pentru care mama sa a scăpătat. Atunci, prin 554, a emis Iustinian „Pragmatica sancțiune” și atunci au început să se întoarcă la stăpâna lor mai mulți sclavi fugiți decât au revenit la toate gospodăriile din jur, astfel încât femeia a putut, odată sosită la Constantinopol, să fie considerată bogată și să-și păstreze rangul. Dar aceasta n-a fost totul: Felician, considerat un copil cu o inimă de aur,

trebuia să fie mereu supravegheat pentru „a nu risipi ceea ce avea”. Băiatul împărțea cu prietenii săi fiecare fruct, fiecare ban, ba s-a întâmplat să-și dăruiască și sandalele din picioare. Odată ajunși la Constantinopol, văzând mulțimea nesfârșită de cerșetori, copilul venit din Italia a luat din casă obiecte de valoare și le-a împărțit cu generozitate săracilor ce împânzeau marile piețe și îi agresau pe trecătorii bogați ce își făceau veacul pe Mese, strada principală care pornea din Augusteon spre celelalte trei mari foruri. De data asta chiar că a întrecut măsura, și mama, supărată, îl aștepta acasă cu gândul de a-l pedepsi. Dar, până să se întoarcă Felician, veni o veste cu totul neașteptată, prin care soția comandantului militar era încunoștințată că a primit o avere considerabilă de pe urma eroului căzut pentru împărat în Orient. Nimeni nu se mai aștepta la moștenirea aceea și nici nu se întâmpla prea des ca averile celor răposați să nu fie trecute, în urma unor testamente reale sau fictive, în posesia lui Iustinian. De data aceasta, însă, totul fu lăsat așa cum a fost familiei. Era limpede: ceea ce dăruia Al Patruzeci și doilea se întorcea însutit. Altfel cum să-ți explici că averea comandantului militar a revenit familiei tocmai atunci, la peste patru ani de la moartea ofițerului, când nimeni nu-și mai făcea vreo iluzie în legătură cu moștenirea?

Încetul cu încetul, tot ce făcea Felician era interpretat ca un semn ceresc și băiatul se bucura de atenția întregului cartier, încât la împlinirea vârstei de paisprezece ani devenise un personaj cunoscut prin vecini și nu numai. Însă nu puteai profita după dorință de însușirile miraculoase ale acestuia. Unii oameni îi ofereau daruri cu rugămintea ca el să le dea cui credea de cuviință. Felician le împărțea pe la săraci, însă cei ce procedau așa nu ajungeau să-și recupereze investițiile. Asta fiindcă darurile lor n-au fost făcute cu inima curată, ci doar din dorința de a forța mâna

Cerului de a le întoarce cu dobândă cadourile. Iar Cerul nu se lăsa șantajat și nu răsplătea decât pe cei cu adevărat milostivi și dezinteresați.

Sfântul Augustin face referire la *predestinați*, cei ce ajung să-i înlocuiască pe „îngerii căzuți”, spre deosebire de marea masă de *perditionis*. Dacă Ocelus prezintă suficiente motive pentru a putea fi socotit un „înger căzut”, fiul său va avea să-i ia locul cu prisosință. Nu știm astăzi dacă Al Patruzeci și unulea și-a întâlnit vreodată fiul, dar despre Felician se spunea că este atât de frumos cum doar pe mozaicurile lui Ocelus mai existau îngeri. Și nu era vorba despre orice înger, ci despre o temă ce revenea des în lucrările artistului: curcubeul purtat de tineri înaripați, mereu aceiași în diferitele locuri unde apare scena. Unul dintre ei, se spunea, era Al Patruzeci și doilea. Ceilalți trei sunt de asemenea identificați, dar descifrarea rămâne obscură pentru scrib, întrucât personajele respective nu au nici o semnificație pentru el. Alții au mers chiar mai departe, asimilându-l pe adolescent cu Sfântul Mihail, îngerul tutelar al Constantinopolului.

Toate acestea ne dovedesc că în metropola Orientului și a lumii, Al Patruzeci și doilea se bucura de copil de o mare notorietate. Ceea ce reprezenta ceva foarte bun și, totodată, ceva foarte primejdios. O asemenea situație deschidea orice perspectivă, oricât de înaltă, însă mai putea și atrage atenția funcționarilor rapace ai celui mai evoluat și mai corupt sistem legislativ ce ne era cunoscut până atunci. Inteligența și felul lui de a fi, precum și cunoștințele-i cu totul neobișnuite pentru vârsta sa i-au permis să obțină aprobări cu totul speciale într-un sistem educațional foarte clar delimitat, cea mai importantă și excepțională înlesnire fiind aceea că el n-a trebuit să aștepte vârsta de 20 de ani pentru a se putea înscrie la

Universitate și n-a trebuit să urmeze nici parcursul obligatoriu de 4-5 ani spre a o absolvi, fiind declarat promovat când nu împlinise încă nici 17 ani. Destinul acesta - rarism - îi deschidea ușile unei cariere strălucite: la 17 ani reușea în mod sclipitor la examenul de numire în funcția de profesor, examen foarte complicat în perioada aceea, validat de o comisie formată din cei mai influenți savanți ai timpului și condusă de însuși împăratul. (Acesta a fost și momentul cel mai târziu posibil când l-ar fi cunoscut personal Iustinian.) În mod firesc, din clipa aceea viața lui Felician părea riguros reglementată: după douăzeci de ani de profesorat la o catedră universitară, ceea ce reprezenta în sine o poziție privilegiată, atrăgând stima tuturor, practica prevedea ca fostul magistru să fie avansat pe un post de demnitar al Imperiului. Bazileul însuși ținea la acest gen de promovare, o carieră universitară de douăzeci de ani oferind toate premisele numirii în funcțiile-cheie a unor specialiști extrem de pregătiți în domeniul lor de activitate. Asta însemna că, de nu intervenea ceva deosebit, chiar dacă nu s-ar mai fi remarcat în mod special, Felician se putea aștepta ca la 37 de ani să devină unul dintre miniștrii împăratului sau, în cel mai rău caz, șef al unui serviciu special central sau reprezentantul omnipotent al augustului într-una dintre provinciile importante. Dar, ca de atâtea ori, viața Celui de Al Patruzeci și doilea n-a vrut să urmeze traiectele normale, chiar dacă nimic nu părea încă să iasă din viitorul ce-i părea predestinat. Felician dădea impresia că se integra perfect „Secolului de aur” al culturii bizantine, el devenind curând unul dintre savanții cei mai cunoscuți, atât datorită cunoștințelor sale, cât și grație renumelui de copil-minune și, mai ales, ca o răsplată a charismei lui ieșite din comun.

Deși nu beneficia de tradiția Universităților din Athena și Alexandria și nici de cea a celebrei facultăți de drept din

Beirut, ctitoria lui Constantin, depășind de acum și aceasta două veacuri de existență, se bucura de privilegii unice și de un renume extraordinar. Acest „Auditorium” organizat pe 31 de catedre (16 în limba greacă și 15 în limba latină) dispunea de profesori excepționali, nu era supus influențelor religioase, nici măcar predându-se religia în facultățile din Orient, și devine cu atât mai important cu cât în 529 Iustinian suprimase facultatea din Athena (din pricina neoplatonicismului cultivat acolo); în 546 a dispărut Universitatea din Roma și în 551 se va desființa și cea din Beirut. Felician, să nu uităm, era contemporan cu Anthemios din Tralles, matematicianul și inginerul, arhitectul celor mai importante edificii ale imperiului și specialistul în oglinzi parabolice și incendiare, cu fratele acestuia, Alexandru (din Tralles), medicul misionar cel mai cunoscut al Bizanțului, alături de la fel de celebrul Aetios din Armida, medicul de curte al lui Iustinian și cercetător în neurologie, ginecologie și nu numai, dar i-a cunoscut, desigur, și pe primul scolastic bizantin, Leontios, pe Ioan Scărarul, pe Ioan Malalas, pe Roman Melodul, pe omnipotentul Trebonian, socotit de Procopius din Caesareea drept cel mai mare savant al timpului. Și, în afara acestora și a multor alora, mai parveneau ecouri despre gândirea unor erudiți barbari, creștini sectanți, goți, vandali sau franci convertiți, armeni ori evrei. Al Patruzeci și doilea trăia într-un mediu elevat, avea acces la biblioteci savante, se putea confrunta cu învățați din toate generațiile, de toate culorile și din cele mai diferite domenii de cercetare. La Universitatea din Constantinopol, Felician găsisese terenul cel mai fertil pentru însușirile-i ieșite din comun, dar și un auditoriu pe măsură, apt de a-l aprecia și de a-l stimula.

Știm azi că Al Patruzeci și doilea a rămas cel puțin opt ani la catedra pe care a obținut-o înainte de vârstă, prin

dispensă imperială¹. Preocupările sale au depășit cu mult cadrul strict al obligațiilor de predare, el ocupându-se atât de științele exacte, cât și de acumularea și de transmiterea mai departe a înțelepciunii trecute și prezente. Felician avea o memorie fabuloasă, fiind în stare să reproducă o cântare, o teoremă sau o rețetă după o singură audiere. La fel, și oamenii întâlneau doar o dată erau recunoscuți după ani, Al Patruzeci și doilea putând relata atât cine erau, cât și amănuntele întrevederii avute cu atât timp în urmă.

Întrucât tânărul bărbat iradia în jur simpatie și avea un fel de a fi ce accepta pe oricine în preajmă, faima îi era tot mai mare și prezența mereu mai căutată de oamenii cei mai diferiți. Citind, cu aproape un mileniu și jumătate mai târziu, „Istoria secretă” a lui Procopius, te întrebi cum de a fost posibil ca un personaj atât de strălucitor, încarnarea în toate privințele a idealului roman - și care, pe deasupra, venea din Italia frumos și inteligent, cult și risipitor cu timpul, bogat și risipitor cu banii, cum de putea un asemenea om să nu cadă victimă unei acuzații false pentru a fi înlăturat de niște curteni corupți și cum de nu i-a jinduit averea nesățioasa pereche imperială. Felician ar fi stârnit și mai multe uimiri dacă ar fi existat cineva care să-i cunoască strămoșii, dintre cei dintâi amintiți de scrib, pe Philadelph, eruditul Cel de Al Șaselea, pe Katoptronos, celebrul fizician, sau pe Astronomul ajuns la conștiința dureroasă a limitelor cunoașterii, dar și pe Philantrop, pe Gallus sau pe Iustitius. Toți aceștia, dar și mulți alții continuau să trăiască prin Felician, unii fiind reluați, în multe privințe, până la copiere; ar fi fost de-a dreptul nemaipomenit dacă ar fi fost cineva care să fi avut prilejul de a-l fi putut cunoaște pe legendarul Leukos și să-l fi întâlnit și pe Al Patruzeci și doilea, semănând cei doi până la confuzie, având același chip și mișcându-se identic, vorbind cu același glas, privind cu

¹ Caz unic în domeniu, după informațiile scribului.

aceiași ochi. Un om cu memoria atât de cuprinzătoare ca aceea a lui Felician ar fi avut revelația practică a imaginației *aproape* nelimitate a lui Dumnezeu, însă ceea ce reprezenta omul însuși nu mai era de mult amintire conștientă.

Pe de altă parte, aglomerarea fără de sfârșit a însușirilor strălucitoare în jurul personajului nu oferă nici o garanție de autenticitate, fiind chiar puțin suspectă. Și, poate, n-ar fi inutilă o precizare: în jurul multora dintre Cei Patruzeci și unu a căror viață scribul s-a străduit s-o descrie până acum, faima unora a fost mare, însă s-a stins o dată cu personajul, alții - câțiva - au supraviețuit printr-o imagine refractată de apele adânci ale secolelor ce au urmat; doar puțini sub numele lor adevărat, desigur, au reușit să străbată nealterați veacurile, dar aceștia s-au pomenit aruncați cât colo în clipa când n-au mai izbutit să satisfacă noile orizonturi de așteptare și nu s-au mai lăsat modificați conform acelor cerințe. Nici Felician și nici aura sa nu s-au putut opune acestei tendințe: celebru din adolescență, având șansa să trăiască într-un mediu apt de a-i conserva și chiar mări renumele, el a început să fie văzut astfel încă din timpul vieții, așa cum avea nevoie societatea să-l vadă. Și, cum scribul nu este preocupat să reconstituie ceea ce oglindea ambianța, ci chiar subiectul concret al acestei reflectări, efortul de a curăța portretul de numeroasele retușuri nu este nici mic și nici prea des acoperit de un succes real, munca aceasta fiind imposibil de evaluat. Scribul bâjbâie fără a ști cât și dacă a izbutit cu adevărat.

Cei opt ani petrecuți de Felician la Universitate în calitate de magistru reprezintă și ultimii opt ani ai lungii domnii a lui Iustinian. Theodora murise de mult, împăratul era tot mai bătrân, demele nu încetau să se agite, la fruntarii avarii lui Baian încercau să pătrundă în țară, apoi a fost invazia

catrigurilor, complotul care a dus la demiterea lui Belizarie, „pacea de 55 de ani” cu perșii. Capitala avidă de evenimente și bârfe amplifică fiecare știre, o deforma, îi dădea false reverberații.

Între timp, Felician, având întotdeauna timp, își ținea cursurile la Auditorium, dar și sub coloanele de pe Mese, peripatetiza în terme, frecventa bisericile și numeroasele mănăstiri din Constantinopol, unde, peste tot, era cunoscut și bine primit, își petrecea nopțile în bibliotecă. Despre Iustinian se povestește că nu dormea decât una-două ore pe noapte, că se plimba prin palat ca un strigoii, „de multe ori fără cap”, capul revenind la corp abia spre dimineață.¹ De altfel, scribul crede că foarte multe cariere mari se bazează mai puțin pe calitățile excepționale ale subiecților - necesare, dar nu suficiente -, ci pe puterea de muncă dublă sau triplă față de cea a semenilor. În special în politică și în guvernare faptul a fost probat de nenumărate ori.

Poate pentru că-i ajungeau și lui foarte puține ore de somn, putea Felician să-și risipească timpul. (Scribul nu va mai aminti aici numeroasele semne ale ubicuității Celui de Al Patruzeci și doilea, legendă răspândită în epocă, făcându-i și mai probabilă prezența în cele mai diferite locuri ale cetății.) Dar, deși dispus oricând să stea de vorbă, Al Patruzeci și doilea își petrecea și nenumărate ore în mijlocul cărților, și asta mai ales nopțile. De multe ori nici nu mergea să se culce, dormea o oră-două cu capul pe masă și se trezea satisfăcut și proaspăt, ca în fiecare zi. Doar că programul acesta avea să se răzbune și, dacă printr-o minune cineva l-ar fi întâlnit împreună cu Leukos, curând l-ar fi putut deosebi de pierdutul său strămoș din

¹ Insomniile par să constituie o boală firească a tiranilor. Și lui Stalin îi plăcea să lucreze noaptea, obligându-și colaboratorii și ministerele să-și schimbe orarul firesc de muncă. Noaptea autocraților - iată un simbol oferit poeților pe tavă!

Rhodos datorită ochilor tot mai obosiți ai lui Felician. La vârsta de douăzeci de ani, Al Patruzeci și doilea constată că are nevoie de lentile măritoare spre a mai putea desluși literele, precum și de o lumină puternică. Miopia i se accentua tot mai mult și, în loc să-și cruțe vederea, Felician își exploata ochii tot mai lipsit de rațiune, de parcă ar fi vrut să se bucure din plin de ei, atât cât mai putea vedea.

Dar nu ochii au fost cei care au dat primele semne de oboseală. Încă de pe la paisprezece ani, Felician începuse să simtă o mâncărime ciudată a întregului corp atunci când intra în bibliotecă. Azi i-am spune acesteia „alergie”. Pe urmă, starea de mâncărime începu să se asocieze cu senzații de vomă. Lui Felician îi era tot mai greu să stea în mijlocul cărților, deși știa că nu poate renunța la ele. Chiar și acasă avea mai multe dulapuri cu scrieri, lucru nu foarte obișnuit, mai ales că dulapurile nu erau folosite în Constantinopol decât pentru cărți, hainele și celelalte lucruri ținându-se în cufere sau lăzi. În volumul său „Despre bolile Fizicului și bolile psihicului”, o lucrare cu totul originală, Al Patruzeci și doilea descrie destul de exact partea simptomatologică a multor boli, însă tratează și entități care poate că au dispărut, fiindcă nu pot fi asimilate unei maladii cunoscute în secolul XX. Dar, iată, Felician vorbește și despre „boala respingerii”, în fapt, un capitol surprinzător despre alergii. Mai mult, se pare că Al Patruzeci și doilea ar fi găsit și un remediu de a atenua „respingerea”, chiar dacă singura soluție radicală era să elimini întru totul prezența obiectului care provoca simptomele. Boala aceasta, spunea el, reprezintă un lucru curent în viața fiecărui om, a fiecărui animal și este prezentă chiar și în cazul plantelor. Doar că majoritatea indivizilor habar n-au de cauza responsabilă de atâtea

supărări și, neeliminând-o, suferă tot mai mult.¹

Dacă la douăzeci de ani Felician scrisese deja mai multe cărți, dovedind temeinice cunoștințe în numeroase domenii teoretice, cuiva i-a trecut prin minte să-i spună că poate că el nu suportă cărțile fiindcă înțelepciunea scrisă se apără, la fel cum și științele se apără prin miopia pe care i-au provocat-o: cunoașterea nu-și poate îngădui să lase să fie descoperită („deconspirată”) cu totul de un țânc. Adevărata cunoaștere conține mister, și un monstru asemenea lui Felician era în stare ca într-o singură viață - ținând cont de progresele realizate în atât de puțini ani - să sfâșie întregul plafon de nori de minuni ce acoperă lumea. Reproșul acesta se spune că i l-ar fi adus Aetios din Armida, un savant și el, medicul de curte al împăratului. Invidiile, după cum era de așteptat, începeau să lucreze.

Acum, după o mie cinci sute de ani de la întâmplările povestite de scrib cu ocazia vieții Celui de Al Patruzeci și doilea, avem foarte puține temeuri să-l bănuim și pe Felician amestecat în rețeaua confreriei Mâinii Albe. Dar, conform tradiției, el făcea parte din ea. Pe ce se bazează cei ce afirmă acest lucru? Pe trei argumente și pe tradiția mai generală de a nu exclude dintre carierele de excepție ale secolelor al VI-lea și al VII-lea bănuiala apartenenței - de multe ori total nefondată - la o forță ocultă protectoare. Nu o dată analiștii se miră, așa cum nu s-a putut abține nici scribul s-o facă, de faptul că un tânăr sosit de niciunde, descendentul oficial al unei sclave, devine brusc fiul stăpânei, se bucură de toate onorurile, este exceptat de la

¹ Felician dă numeroase exemple, dovedind că argumentele sale, ca și în cazul celorlaltor entități, se bazează pe o cazuistică suficient de cuprinzătoare. Interesante sunt situațiile descrise, când un pom este gata de a se usca și, mutat de lângă un anumit zgomot, își revine imediat sau când o cloșcă nu poate cloci din pricina unei vecinătăți aparent neutre.

legi și reglementări și nu are nici o problemă cu autoritățile rapace, gata de a incrimina pe oricine ar fi oferit cel mai mic subiect de invidie și posibilitatea de a i se confisca averea. (Bineînțeles, situația e exagerată, existând sute de cariere firești, zeci de magiștri eminenți la Universitate, profesori despre care știa toată lumea că se află în fața unei potențiale cariere administrative și nimeni nu s-a atins vreodată de majoritatea dintre ei.) Apoi, mai există și suportul psihologic al celor mulți, al ambițioșilor ratați, al leneșilor și al invidioșilor: aceștia trebuiau să se consoleze cumva în legătură cu propriile lor eșecuri, punând reușitele celor ce au izbutit pe seama unor factori externi, a unor noroace sau protecții apte de a diminua meritele învingătorilor.

Cele trei argumente concrete cu care s-a încercat apropierea lui Felician de Mâna Albă au fost:

1. Frecventarea de către acesta a Constantinopolului subteran.

2. Îngerul de pe mozaicurile înfățișând curcubeie.

3. Relațiile cu anumite personaje și ele bănuite a fi făcând parte din confrerie (bănuială ce pornea, printre altele, de la relațiile respectivilor cu Felician).

Este interesant că nici unul dintre acești autori (cei ce susțin că Al Patruzeci și doilea ar fi făcut parte sau că ar fi fost, cel puțin, protejat de Mâna Albă) nu realizează nici o legătură între savantul de la Universitatea din Constantinopol și Ocellus, mozaicarul despre care nimeni nu se mai îndoiește astăzi că ar fi jucat un rol însemnat în confrerie. Cu atât mai multă șansă a avut scribul că a reușit să descopere această filiație azi uitată.

Să le luăm pe rând:

1. Constantinopolul de sub Constantinopol a fost o realitate. Încă din secolul al V-lea s-au construit mai multe cisterne subterane pentru aprovizionarea metropolei cu

apă. Aceasta a dat naștere la galerii cu sute de coloane împodobite cu capiteli rafinate. Și azi se mai păstrează o parte dintre aceste lucrări, iar cisterna „o mie și una de coloane” are o suprafață de 3 500 m² și cupole susținute de 212 coloane suprapuse pe două nivele a câte 4 metri. Cineva a spus că Palatul Sacru avea o corespondență identică sub pământ. Ar fi fost mai corect, poate, să se afirme că întreg Constantinopolul își găsea oglindirea în construcțiile inițiate sub pretextul apeductelor. Sigur, ar însemna pentru scrib să dea apă la moară unor analiști superficiali care consideră că viața subterană a Constantinopolului n-a fost decât centrul nervos al Mâinii Albe, subsumând toate acele lucrări complicate aceluia unic scop. Pe de altă parte, capitala subterană a Bizanțului a născut și nenumărate alte legende: de aici s-au inspirat „misterele Parisului” și, încă înaintea lor, cele ale Londrei. Nu trebuie să uităm că ne aflăm într-o perioadă a Apocalipsei întârziată: minuni și premoniții de tot soiul erau nu numai așteptate, ci și relatate ca recent întâmplate de către martori mai mult sau mai puțin credibili. Vorbind în stilul proorocilor evrei, Grigore cel Mare consemna spusele lui Benedikt, cum că Roma nu va mai fi distrusă de oameni, ci se va prăbuși de la sine, în urma stihiei dezlănțuite ale naturii. „Cronografia” lui Ioan Malalas refăcea istoria universală sub semnul lui „orice este posibil”; sutele de vieți ale sfinților abundau în mister, spectaculos și groază. Aceste „vieți” nu erau citite neapărat din cucernicie, ele deveniseră totodată și literatură de consum. Un univers paralel subteran venea în întâmpinarea orizontului de așteptare al contemporanilor. Și, de parcă n-ar fi fost suficient de nesigură viața în cartierele de la suprafață, se povesteau grozăvii și mai mari despre cele ce se întâmplau zilnic sub pământ. Copiii mici erau speriați că vor fi duși acolo și, abia ajunși la pubertate, cei mai mulți nu rezistau

ispitei și mergeau și singuri. Unii, într-adevăr, nu s-au mai întors, alții au văzut în galeriile subterane apariții ce niciodată n-au existat. Constantinopolul apeductelor era o realitate. Și spaima, de asemenea.

În aceste condiții, este foarte probabil ca labirintul de sub metropolă să fi fost bârlogul a numeroase bande de briganzi, tâlhari de drumul mare ce-și duceau, ca unele fiare, prada în vizuini. La fel de probabil era ca mulți indezirabili să-și caute sub pământ scăparea, deși, se spunea, și împăratul avea destui oameni mișunând prin galerii, ascunzându-se pe după coloane sau amestecându-se printre obișnuiții locului. Erau și oamenii Mâinii Albe acolo? Sigur că da, doar că nu erau singurii. Rămâne de aflat ce a căutat Felician, distinsul, elegantul și frumosul profesor, în mijlocul faunei aceleia atât de rău famate.

Legenda spune că sub apeducte se mai afla încă un Constantinopol, și mai cumplit, iar sub acela încă un altul. Al șaptelea strat trebuia să fie Constantinopolul demonilor, în opoziție cu Palatul Sacru, care sugera Constantinopolul Ceresc. Poveștile susțineau că trecerile din primul strat subpământean în al doilea erau mai dificile decât cele de la suprafață, în zona apeductelor. O mulțime de animale cumplite bântuiau pe acolo, iar făcliile nu puteau oferi niciodată suficientă lumină. Acela nu era un loc pentru Felician, tânărul tot mai miop. Dar în vecinătatea cisternelor existau localuri exclusive, librării cu manuscrise ce nu puteau fi procurate la suprafață, oratori ce-și făceau veacul acolo. Dacă se mulțumeau să rămână în pântecul pământului, Iustinian îi tolera. Monophysiti, iacobiți, tot felul de iluminați orientali își puteau afirma aici crezul: existau chiar și mănăstiri subpământene, chiar și sihaștri care n-au mai văzut soarele de zeci de ani. Era o lume în sine acolo și erau oameni născuți sub pământ și morți de bătrânețe fără a fi ieșit vreodată la suprafață. Și era și Mâna Albă acolo.

Felician era curios să afle ce se întâmplă pe corpurile cerești pe care obișnuia să le admire nopțile. El citise tot ce găsisese despre lumile extraterestre și scrisese o carte polemică la adresa acelor lucrări. Felician dorea experiențe nemijlocite, nu ipoteze năstrușnice. Constantinopolul subteran reprezenta și el un alt univers, și despre acel loc se colportau tot felul de miracole, însă era un univers ce - măcar teoretic - putea fi verificat. Scribul crede că aceasta este o explicație suficientă în legătură cu coborârile Celui de Al Patruzeci și doilea în subsolul capitalei. Bineînțeles, scribul nu exclude nici posibilitatea ca Felician să fi frecventat apeductele spre a se întâlni cu confreria. Însă nici una dintre ipoteze nu pare mai argumentată decât cealaltă și, cu puțină imaginație, s-ar putea găsi încă și altele la fel de plauzibile.

2. Așa cum a arătat, scribul n-a reușit să stabilească amănunte biografice ale tuturor personajelor care reveneau obsesiv în mozaicurile lui Occelus, printre care patru personaje ce țineau marginile unui curcubeu. Unul dintre acestea ar fi fost Felician. Celelalte trei sunt numite de autori contemporani momentului respectiv și pomenite și de un analist anonim din secolul al VIII-lea, despre care s-a mai făcut referire în bibliografia Celor O Sută. Însă celelalte trei nume, chiar dacă au fost - poate - descifrate corect, nu i mai spun istoricului de azi nimic. Nu mai știm cine au fost respectivii, de unde proveneau, ce rol au jucat în momentul existenței lor. Scribul nici măcar n-a găsit vreo referire explicită cum că ar fi fost membrii unei confrerii, cu atât mai puțin oameni ai Mâinii Albe, deși - e drept - alegoriile sunt foarte tranșante.¹

¹ Dintre cele patru personaje, în afara îngerului asimilat a fi fost Felician, un altul iese și el în evidență: acela apare mereu în profil, iar în iconografia bizantină profilul nu era oferit decât personajelor umile și în primul rând celor negative. Acela ar fi trădat confreria, concluzionează un comentator modern. Pe ce se bazează în afirmație numai el știe...

Realizate în „tehnica burghiului”, există și basoreliefuri, nu numai mozaicuri cu scena curcubeului. Primele le completează pe celelalte: nenumăratele amănunte posibile în încrengăturile fine ale acestor basoreliefuri sunt desăvârșite prin fantezia culorilor și prin anamorfozele tipice artei mozaicurilor lui Ocellus. Dacă și aceste personaje, în atâtea ipostaze, făceau parte din „cod” sau dacă erau pur decorative nu vom ști. Dacă acceptăm prima variantă, atunci da, atunci Felician era în legătură cu Mâna Albă. Dar ce ne obligă să acceptăm acest lucru?

3. Legăturile lui Felician cu unii membri marcanți ai Mâinii Albe: afirmații ambigue, de multe ori acei membri „marcanți” au primit respectivul statut fiindcă ar fi fost în relații cu Al Patruzeci și doilea... Supoziția este, oricum, hazardată: dacă „membrii marcanți” ar fi fost cunoscuți de toată lumea, atunci confreria n-ar mai fi fost secretă. Pe de altă parte, forța Mâinii Albe consta și în aceea că nu știai niciodată dacă nu cumva și vecinul, cel mai bun prieten sau cel mai umil servitor nu juca un rol (și ce rol anume) în confrerie. Insinuările erau curente, de multe ori succesele indivizilor erau astfel justificate fără nici o bază reală. Și Theodora, se spunea, ar fi fost membră a Mâinii Albe, și Belizarie, și chiar și noul rege al perșilor. Fără o explicație „conspirativă”, cum ar fi putut fi acceptată, de pildă, cariera extraordinară a fondatorului dinastiei, Iustin I? Aceasta a fost forța Mâinii Albe: legenda o făcea să opereze și acolo unde ea nu era implicată și-i atribuia fapte peste tot.

Scribul a insistat asupra celor trei argumente ale analiștilor și recunoaște că nu le poate nici infirma, nici accepta fără rezerve. Cineva i-a reproșat că pentru atâta lucru scribul nu trebuia să-și piardă vremea cu Al Patruzeci și doilea. Dar tot scribul este cel ce protestează cu indignare la o asemenea acuză: simplul fapt că a reușit să-l scoată pe Felician din uitare, că a izbutit să-i găsească locul

între Cei O Sută, că i-a descoperit o mare parte a biografiei - o biografie, după cum se va vedea, nu foarte lesne de urmărit - toate acestea reprezintă, totuși, ceva!

La o primă vedere, anii petrecuți de Al Patruzeci și doilea la Universitatea din Constantinopol, până la moartea lui Iustinian, par ușor de descris, analistului nerămânându-i decât să întocmească o listă a lucrărilor scrise de tânărul magistrat în perioada respectivă. Ceea ce scribul, în primă instanță, a și făcut. Pe urmă, însă, ajungând la fatidicul an 565, lucrurile nu s-au mai legat atât de ușor și, fiind obligat să caute cauzele celor ce au urmat, au ieșit la iveală și alte elemente ale acestei biografii.

În ceea ce privește opera lui Felician de până la moartea lui Iustinian, scribul este ajutat de un index al lui Georgius Florentius Gregorius, episcop de Tours, omul cel mai cult al neamului său, autorul unei istorii ample a francilor. Acest cărturar occidental a întocmit o listă a operelor celor mai importanți autori contemporani lui, listă inestimabilă astăzi, chiar dacă foarte multe titluri s-au pierdut, iar unele nume ne sunt cu desăvârșire necunoscute. Așadar, luându-ne după viitorul episcop de Tours, Felician ar fi scris în cei șase ani¹, cât a predat la Universitatea lui Iustinian din Constantinopol, un număr de patruzeci și șapte de lucrări, însumând un total de o sută șase cărți. Între acestea ar fi fost lucrări de istorie (titlul cel mai incitant fiind „Originile Imperiului Roman de Răsărit”), biografii ale unor oameni celebri (și nu mică i-a fost surpriza scribului când a găsit în acest index și „viața” celui pe care scribul l-a numit Katoptronos și despre care Felician, desigur, habar n-avea că i-a fost strămoș direct²), biografii ale unor sfinți (unde

¹ Șapte sau opt, după calculele scribului, calcule ce coincid cu cele ale altor autori.

² Deși, datorită plăcerii lui de a construi arbori genealogici, n-a fost departe de a afla adevărul.

delimitează trăirile acestora de învelișul lor de minuni, oferind doar fapte seci până la un punct - punctul când subiectul analizat se deosebea atât de mult de întâmplările banale de până atunci, încât acel moment îi conferea aura de sfânt celui descris), lucrări de fizică, de geometrie, de astronomie, de medicină. (Medicina părea să fi fost unul dintre domeniile preferate de Felician, el punând un accent deosebit pe factorii externi aducători ai bolii: „Dacă un om este bolnav și în jurul lui alți zece nu, înseamnă că suferința i-a fost cauzată de ceva ce pe alții nu i-a stânjenit.” Motivele maladiilor sunt căutate într-un tratat în zece cărți: unele referindu-se la influența astrelor, altele la ereditate, altele la psihicul predispus la o anumită boală, la influențele din exterior, la cele din interior, la schimbările meteorologice, la bolile pe care individul le poartă etc. Chiar dacă astăzi câteva dintre aceste cauze pot părea naive, este remarcabilă erudiția autorului, nenumăratele trimiteri la surse, bibliografie foarte largă.) Mai există, apoi, cărțile de morală și drept. „Etica” (în trei cărți) se pare că a fost opera care i-a adus cea mai mare faimă, dar și cele mai multe necazuri. Originalitatea „Eticii” lui Felician izbucnește încă din premise: Al Patruzeci și doilea pretinde că: „Nu-i deloc obligatoriu ca tot ceea ce este bine pentru mine să fie bine și pentru tine, fericirea mea nu trebuie să concorde cu fericirea ta, dar nici măcar tot ceea ce este drept pentru mine nu trebuie să fie drept și în privința ta.” Cele trei cărți cuprind: prima, o istorie concisă a domeniului, a doua - etica individuală și a treia - etica maselor. Diferențele sunt atât de mari între oameni, spune Felician, fiindcă fiecare individ nu este decât roca supusă intemperiei: cum fiecare centimetru de stâncă a fost inegal expus în comparație cu altul, cum într-un loc este o gaură și în altul o protuberanță, totul nu reprezintă decât efectul influențelor suportate. Nu te poți feri de acele influențe, așa cum, forțând nota pentru

exemplificare, nu te poți feri nici de moarte. Fiind atât de supuși hazardului cei ce „stau unii lângă alții”, cei „mai îndepărtați” au, de obicei, parte de alte influențe, fiind deci și mai deosebiți. „De obicei”, întrucât hazardul nu cunoaște legi accesibile minții umane. În concluzie, nimeni nu poate fi învinuit pentru faptele sale, fiecare ins fiind produsul întâmplător al unei alte calități și cantități de influențe. Aceste influențe îl determină și subiectul procedează într-un fel și nu în altul, ele reprezentând motivația lui și zestrea de experiență ce-i înlesnește contactul cu lumea.

Cum a putut același autor să scrie, tot în acei puțini ani, și un tratat de drept, un compendiu al întregii opere a lui Trebonian, compendiu corect din punctul de vedere al Codexului iustinian, acceptat de Trebonian însuși și folosit pe scară largă încă timp de secole ca o „ediție de lucru” a întregii jurisdicții oficiale? Pentru Felician orice subiect se preta la o dezvoltare sistematică, unitară și concisă. Pentru el, în funcție de premise, totul era posibil. De pildă, în tratatul său medical, el preia teoria astrelor asupra sănătății individului: Luna, Jupiter și Venus sunt stele benefice, fiind constituite dintr-o materie moale și conținând cea mai multă căldură și umiditate; Saturn și Marte sunt astre malefice, având efecte contrarii, întrucât primul e înghețat și al doilea fierbinte; intermediare sunt Soarele și Mercur, posesoare a ambelor naturi. Acceptând aceste date, notorii încă de la păgâni, Felician recomandă momentele tratamentelor și durata acestora în funcție de „mișcarea cerului”. Explicațiile sale sunt logice, amănunțite, practice, bazate pe observații provenind din științe diverse. „Problema esențială este întotdeauna punctul din care pornești. Acesta odată stabilit, tot restul vine de la sine”, spune chiar Al Patruzeci și doilea în prefața la celebra lui „Etică”.

Tocmai acest tratat i-a adus lui Felician nu numai multă

faimă, ci și la fel de multe necazuri. Însă se pare că și aceste necazuri au fost exagerate de către istorici, fiindcă dacă ele ar fi fost reale, Al Patruzeci și doilea nu ar fi putut scăpa fără consecințe de acuzații. Despre ce este vorba? Religiozitatea Constantinopolului, cu nenumăratele sale biserici și zecile-i de mănăstiri, era un amestec de superstiții, teamă și șiretenie. Alinierea în credință dădea, desigur, numeroase avantaje, însă mai-marii pământeni ai lumii foloseau „rătăcirile” de la dogmă pentru a-i îndrepta pe vinovați și pentru a le lua bunurile. Disensiunile teoretice erau pur abstracte pentru marea majoritate a populației, gata să creadă cu pasiune în orice religie aptă să-i ofere o șansă cât de mică de a scăpa din Apocalipsa iminentă. De aici și încăpățânarea unora de a persecuta și a celorlalți de a se lăsa persecutați în numele Speranței.

În crunta vânătoare de vrăjitoare declanșată în tot Imperiul au pierit sute de mii de oameni: arieni, monophysiti, paulianieni, dar și maniheiști. Numai Theodora, se spune, ar fi ucis peste o sută de mii de adepți ai lui Mani. Iar necazul s-a ivit când între acesta și Felician s-au găsit suspect de multe paralele: „Mani” înseamnă „Fiul văduvei”, iar Al Patruzeci și doilea era cunoscut și el ca un fiu al unei văduve¹; Mani a fost terapeut celebru², ajuns până la rangul de medic personal al regelui său, în timp ce Felician era autorul unui tratat de medicină devenit repede de circulație largă, iar teoriile sale despre cauzele bolilor au născut numeroase controverse. Mai mult, Felician a reușit și niște vindecări miraculoase, alinând multe suferințe crunte,

¹ Dar Hiram, arhitectul Templului lui Solomon, a fost și el un fiu al unei văduve. La fel și Horus. Nici Moise, nici Krișna, nici Mithra, nici Sargon și nici chiar Christos nu au beneficiat de ceea ce se înțelege îndeobște printr-un tată. Mult după Mâna Albă, adepții unei alte confrerii - fondată peste secole -, francmasonii, se consideră și ei „copii ai văduvei”.

² Dar foarte multe figuri mesianice și numeroși sfinți au fost cunoscuți și drept mari tămăduitori.

motiv pentru care era venerat ca un sfânt. Iar Mani a fost supranumit „Alinătorul”, nume pe care i l-ar fi predestinat Iisus. Amândoi, și Mani și Felician, au ajuns la o toleranță absolută, chiar dacă Al Patruzeci și doilea nu predica pe față o religie a iubirii, unde oamenii trebuie să se considere cu toții drept frați. Profesorul de la Constantinopol susținea că fiecare om are dreptul la adevărul lui - inevitabil altul decât adevărul celuilalt, întrucât și influențele sunt diferite de la individ la individ -, iar neluarea în seamă a acestei realități este cea care generează, de veacuri, incompatibilitatea, agresiunea și ura. Mai există apoi legenda cum că maniheii ar fi dispus de un tezaur cu obiecte arhaice posesoare de puteri apotropaice, iar despre Felician se zvoneau tot felul de lucruri în legătură cu deselex cursii subterane. Mani ar fi introdus și o limbă secretă, iar Al Patruzeci și doilea era inițiat în criptica limbajului Mâinii Albe. Sigur, toate astea n-au fost decât semne exterioare, însă ele pot provoca mai multe convingeri decât elementele de fond care, oricât am căuta în „Etica” lui Felician, nu se pliau câtuși de puțin pe doctrina incriminată: Felician nu vorbește despre împărățiile întunericului și despre împărățiile luminii, nu se ocupă de demonologie, nu este interesat de metafizica elementelor primordiale. Și, ceea ce este mai ciudat, Felician nu se ocupă de sufletul nemuritor. Pentru scribul din secolul al XX-lea este limpede că etica felicianistă n-are nimic specific maniheist în ea.¹ Au crezut acest lucru și contemporanii Celui de Al Patruzeci și doilea? Posibil. Asta ar explica de ce nu a avut de suferit Felician, dar n-ar lămuri de ce subiectul a ajuns atât de discutat.

În caz că Felician ar fi fost acuzat de maniheism, el și-ar fi

¹ Mai ales că maniheismul însuși n-a fost o doctrină atât de originală încât să poți afirma că ea ar fi fost punctul de pornire al unei alte învățăături. Maniheismul n-a fost în nici un caz un punct de plecare.

pierdut, în cel mai bun caz, poziția socială și averea. Iar averea Celui de Al Patruzeci și doilea devenise, între timp, considerabilă, tentantă pentru cei ce ar fi putut-o confisca și profita de pe urma ei. Scribul n-are decât o singură explicație: asocierea lui Felician de maniheism s-a petrecut mai târziu, oricum după moartea lui Iustinian, comparațiile făcându-se mai mult în favoarea unui etern conspirator (al Mâinii Albe), născând legende în legătură cu viața-i subpământeană, cu relațiile-i secrete, cu știința lui misterioasă și cu averile-i fără de sfârșit. Iar această faimă - care nu va mai avea cum să-l atingă pe omul Felician - va putea crește nestingherit, supraviețuind o generație-două și ascunzându-l în spatele ei, ca un nor de praf persistând în urma călărețului dispărut de mult.

Da, Al Patruzeci și doilea a ajuns un personaj foarte bogat - sau, cel puțin, așa i-a mers faima. Scribul a amintit deja că, de foarte tânăr, Felician devenise celebru prin faptul că pe tot ce punea mâna acesta prospera fără nici un efort. Mai degrabă risipitor decât grijuliu, Al Patruzeci și doilea azvârlea dintr-un capriciu un *solidus aureus* (o nomismă) și se întorceau la el zece de cu totul altundeva. Făcea cadouri indecent de mari unor săraci și se pomenea cu noi moșteniri de la rude de care habar n-a avut că au existat vreodată. (Negreșit că și izvorul acesta nesecat de bogății, cu care era potopit tot timpul, a alimentat convingerile că beneficia de surse oculte: ba averile Mâinii Albe, ba comoara arhaică a maniheiștilor, ba chiar tezaurele demonilor subpământeni, pe care - nu-i așa? - îi vizita atât de des.)

În afară de aceasta, Felician se bucura și de protecții cu totul suspecte: nu numai că a fost admis - neexistând vreun precedent - să studieze la Universitate înainte de a împlini vârsta-limită de douăzeci de ani, dar, la nici șaptesprezece

ani împliniți, a fost acceptat chiar să predea la cel mai prestigios lăcaș de cultură al lumii! Și asta într-o perioadă când Constantinopolul gema de savanți de renume, când erudiți sosiți din tot Imperiul mișunau pe străzi și-și improvizau cercuri mai mult sau mai puțin întâmplătoare de auditori spre a-și putea împărtăși cunoștințele și spre a-și câștiga pâinea cea de toate zilele. Apoi, familia lui Felician s-a îmbogățit rapid de pe urma unei manufacturi de mătase naturală, fapt ce reprezenta o excepție poate și mai mare decât cariera universitară precocă a Celui de Al Patruzeci și doilea. Secretul mătăsii naturale a fost furat și adus din China abia de foarte puțini ani, iar comerțul, extrem de rigid reglementat în Bizanț, interzicea în mod categoric exportul mătăsurilor fine, punând un monopol sever și asupra acestui sector de activitate. Excepția a constituit-o și de data asta Felician, a cărui familie a primit o aprobare specială de a produce și de a vinde o anumită cantitate de mătase. Asta deoarece tânărul savant ar fi pus la dispoziție manufacturilor statului inovații foarte ingenioase pentru prelucrarea, dar mai ales pentru colorarea mătăsii, taina imprimeurilor sale rafinate devenind de asemenea un privilegiu imperial. Da, însă era din nou mult mai greu să admiți meritele savantului precoc, decât să țeși și în privința aceasta o poveste cu secte secrete, protectori diabolici și ierarhii damnite. Mai ales că, asemenea fragmentelor de sticlă colorată atât de perfect îmbinate în mozaicurile lui Ocellus, diferitele întâmplări din viața lui Felician puteau fi și ele formidabil asamblate în tablouri sfidând regulile obișnuite.

Al Patruzeci și doilea nu se ocupa personal câtuși de puțin de atelierul de mătase naturală, de creșterea viermilor și de valorificarea produselor. Asta reprezenta treaba familiei răposatului său tată vitreg, un grup care administra exclusiv această afacere, care prospera de pe

urma ei și care nu uita să-i dea partea și lui Felician, nu atât pentru că acesta le-ar fi adus pe tavă concesiunea nesperată, ci, mai ales, fiindcă era conștient că simpla prezență a norocosului tânăr era singura și cea mai de preț garanție că nimic nu-i va stânjeni activitatea și profiturile.

Însă nici partea lui Felician din manufactura de mătase, nici salariul său de profesor universitar nu justificau viața plină de lux pe care și-o permitea. Nu atât hainele și mâncarea, banii aruncați în toate părțile, cât vila pe care și-a construit-o a produs alte legende și alte invidii: clădirea se ridica în mijlocul unui parc inundat în verdeață, brăzdat de canale, înnobilit cu alei străjuite de coloane și statui, adăpostind grote artificiale și ruine aduse piatră cu piatră din provincii. Vila propriu-zisă era pe o insulă înconjurată de un fir de apă și se ajungea la ea cu ajutorul mai multor poduri bogat ornamentate. Însă luxul mare era dat de o încăpere uriașă căptușită cu dulapuri cu manuscrise și alte câteva cu aparate tehnice sofisticate, minerale, pietre scrise în limbi necunoscute, statuete păgâne și diverse obiecte despre care nimeni n-ar fi putut spune pentru ce utilitate erau destinate și din ce loc proveneau. Și, iarăși, cei ce au pătruns în acele locuri - și nu erau puțini! - au avut suficiente motive spre a amplifica mitul, povestind tot ce le trecea prin cap, în cazul lui Felician nimic nemaipărând imposibil. Scribul a găsit, de pildă, o mențiune contemporană conform căreia din vila personajului nostru ar fi pornit un canal subteran ce o lega direct de Palatul Sacru și un altul de Universitate. Desigur, după aceleași surse, și galeriile apeductelor erau accesibile din acel loc. Însă asemenea privilegii nu erau permise decât pentru împărat și încercările unor demnitari imprudenți de a le egala au fost întotdeauna, până la urmă, pedepsite cumplit. Până și în cele mai îndepărtate provincii, imitarea măreției imperiale era plină de riscuri, chiar dacă exarhii și

guvernatorii respectivi erau chiar reprezentanții augustului în acele locuri. La Constantinopol, până la urmă, și Ioan de Capadocia, Belizarie sau alții dintre cei mai apropiați colaboratori ai lui Iustinian și-au văzut averile - uriașe - confiscate în favoarea bazileului. În Bizanț, marile bogății au fost întotdeauna adunate, admirate, strălucitoare, dar apanaje ale momentului, oricând gata de a se întoarce împotriva stăpânilor lor. Și aceasta făcea parte din regulile vieții ce se pregătea pentru Apocalipsă.

Și, totuși, anii petrecuți la Universitate n-au lăsat în urmă decât lucrări, o casă luxoasă și o familie. (Felician s-a căsătorit cu o nepoată de-a tatălui său vitreg, de care s-a despărțit curând pentru a se însura cu o fiică de aristocrat, aleasă pentru el din cele mai înalte interese. Din această căsnicie i s-au născut copiii.) Toate mirările autorilor cum de n-a fost Al Patruzeci și doilea deranjat în viața lui și explicațiile ce s-au dat au venit mai târziu. Pe vremea lui Iustinian, Felician era tot tânărul șarmant, aducând noroc celor pe care-i întâlnea, bun prieten, mărinimos cu săracii - las' că și avea de unde! -, oaspete dorit de orice amfitrion. În casa lui se întâlneau atât erudiți, cât și numeroși tineri dornici de învățătură, dar și de relații și, mai în fiecare seară (după alții, de două ori pe săptămână), la reședința Celui de Al Patruzeci și doilea se discuta literatură, știință și religie. Iar, după ce plecau și ultimii oaspeți, gazda se retrăgea în odaia sa de lucru și muncea până spre dimineață, când dormea cel mult două ore și o lua de la capăt. Tânărul privilegiat al sorții părea să nu cunoască necazurile și viața i se desfășura exemplar.

Cu toate acestea, până în 565, anul când Al Patruzeci și doilea a împlinit douăzeci și cinci de ani, anul când a murit bătrânul împărat și anul în care i se va modifica și lui soarta, până în anul 565 chiar și Felician avusese de luptat

cu viața. Totul a început cu „știința care se apără”, după cum a afirmat un contemporan, uimit de puterea de muncă și de genialitatea atribuită tânărului savant. „Nimic nu-i scapă lui Felician, scrie el, și știința trebuie, neputincioasă, să-și dezvăluie toate secretele în fața lui. Nu există o relație între aștri, o funcție a unui organ, o lucrare a unui filosof care să-i fie străine învățatului acestuia: el știe tot, poate mânuiește cele mai ciudate aparate și este în stare să măsoare orice mărime i-ai cere.” Ceea ce pentru alt om de știință - continuă același autor - se dezvăluie după ani și ani de căutări, Al Patruzeci și doilea afla în urma a (doar) câtorva nopți de studiu. Așa că, înfricoșate, toate disciplinele cunoașterii s-au așezat la sfat și au pus la cale tactica după care să-l împiedice să le cucerească în întregime. Ne este descris în amănunțime acest Consiliu al științelor, propunerile lansate și strategia adoptată, iar tactica ar fi fost că manuscrisele i-ar fi umplut cu ciuperce pielea albă, lecturile prelungite i-ar fi distrus vederea, iar substanțele pe care le amesteca în experiențele sale i-ar fi atacat plămânii. Toate acestea ar fi fost reprezentate, mai târziu, și de actori, sub forma unei alegorii intitulate „Lupta Învățatului cu învățătura”, iar sfârșitul fericit era oferit de biruința savantului bătrân, a cărui supremație este recunoscută atât de semenii, cât și de științe și care este salvat de îngerii trimiși să-l ocrotească pentru modul cum apără el Sfânta Credință.

Lăsând la o parte descrierea simbolică a poeziilor, care, în tratarea subiectului, s-au îndepărtat binișor de Al Patruzeci și doilea, scribul va reveni la Felician și-l va găsi la nici douăzeci și cinci de ani în culmea gloriei, bogat, însă foarte bolnav. El, obișnuit să trateze nenumărații suferinzi ce îi cereau ajutorul, pornind de la cauzele afecțiunilor, n-a fost în stare să-și ocrotească ochii obosiți de prea multele ore de studiu și nopți de veghe. Astfel, miopia i s-a accentuat

mereu, fiind obligat să folosească lentile tot mai puternice pentru a mai putea citi. Se spune că Aetios din Armida, medicul de curte al lui Iustinian, autorul unui vast compendiu al științelor medicale (lucrare născută tocmai din concurența cu Felician) și celebru oftalmolog, l-ar fi tratat pe baza teoriei celor patru umori, dar Al Patruzeci și doilea nu s-a însănătoșit fiindcă se încăpățâna să nu creadă în această teorie. Așa că Felician s-a adresat, în continuare, tot lui Anthemios din Tralles, cel mai mare specialist în oglinzi și lentile, continuându-și viața în același ritm, îngrozit că tocmai privirea îl ajuta tot mai puțin. Xantoamele și erupțiile ce i-au maculat celebra piele albă, împreună cu respirația-i mereu mai grea, au trecut multă vreme aproape neobservate. Doar cei foarte apropiați au ajuns să-i cunoască disperarea cumplită: știința, pretindea el, nu se purta cinstit - ea nu lupta cu el pe calea rațiunii, ci lovea în mod laș, pe la spate. Oricât puneă Al Patruzeci și doilea să i se șteargă manuscritele, un praf fin se ridica din ele, un praf numai de el simțit, producându-i strănuturi repetate, iritări ale pielii, sufocări și câte și mai câte. (Azi, bolii acesteia, amintește scribul, i se spune „alergie”.) Ieșind la aer sau în altă încăpere, lipsită de cărți și de vechi pietre, de aparate pentru experiențe și de papirusuri îngălbenite, simptomele se atenuau. Era evident că era cunoașterea cea care se opunea în felul acesta, iar imaginația ei era pe măsură: noi și noi neplăceri apăreau, ori de câte ori se apropia prea mult de ea. La început au fost petele galbene pe piele, apoi mâncărimile și tot felul de ciuperci, au urmat problemele de respirație, strănuturile și sughiturile. Fără ca toate acestea să se retragă, știința, perfidă, îi atacă privirea, îi provocă dureri cumplite de cap, îi luă pofta de mâncare. Felician știa cu cine se luptă, însă n-avea cum să explice toate astea altcuiva. Își îngădui o vacanță și plecă pentru câteva luni pe insula Delos. Își luă

cu el soția și copiii, dar nici o carte. Se plimbă pe malul mării, respiră aerul îmbibat cu miros de alge în putrefacție, înotă, stătu la soare. Simptomele îl părăsiră și peste doar o săptămână i se păru că s-a vindecat. În curând, însă, simți nopțile prea lungi și zilele nesfârșite - el nu era obișnuit cu o asemenea viață. Dar tot atunci descoperi acolo un tânăr venit din Italia, vorbind o sumedenie de limbi și ascunzându-se pentru o vină pe care nu dorea s-o mărturisească. Omul era cult și pretindea că a scris un manual de logică și un altul de muzică. În perioada aceea se ocupa de aritmetică și verifica teoremele anticilor. Nimic, nici o afirmație nu era înatacabilă pentru el, înainte de a se convinge singur de adevărul ei. Tatăl său fusese învățător la Ravenna, iar unchiul său zidar de biserici. Chit că nu era creștin, acela lucrase și cu celebrul Ocellus. Tânărul se numea Țipor.

După aceea, întâmplarea a făcut ca în același loc ferit, unde Felician s-a retras spre a se vindeca de agresiunile științei, să dea de Ioannes Philoponos, matematician și fizician, autorul unui tratat despre astrolab (Ioannes Philoponos, al cărui prim element în teoria lumii nu era decât monada!), și de Kosmas Indikopleustes, agronom și zootehnician creștin, cel ce refundamenta disciplinele impregnate de vechiul spirit ptolemeic. Această asociere de mari bărbați, rămași în dicționare, într-un loc atât de ferit de marile centre și de importantele drumuri maritime, ar fi fost poate miraculoasă, dacă scribul n-ar avea o explicație mult mai simplă: în antichitate, ca și mai târziu, ca și în vremea revistelor de mare circulație și a televiziunii prin satelit ori a Internetului, întâlnirile între mai multe spirite mari formează condiția necesară ca acele personalități să intre în conștiința publică. Cunosându-se și agreându-se între ele sau polemizând vehement, ele se sprijină unele pe altele, forțând în grup porțile istoriei. Cel ce n-a avut

norocul unor astfel de întâlniri, oricât ar fi de genial, arde la propria-i flacăra și dispăre. În privința aceasta, cele mai perfecționate cuceriri ale mass-media n-au schimbat nimic.

Cei patru (Felician, Țipor, Ioannes Philoponos și Cosmas Indikopleustas), dar, poate, și alții, pe care scribul n-a reușit să-i descopere, au început să reînnoade în uitatul Delos o nouă mișcare culturală. Și, spre disperarea sa, deși nu citea și nu scria nimic, ci doar peripatetiza în lungi plimbări pe plaja mării, știința a intervenit din nou prompt: Felician răguși atât de tare, încât vocea pur și simplu îi dispăru. (Nici urmă de așa ceva în lungile plimbări de până atunci cu ai săi, când admiraseră doar valurile și vorbiseră despre o mie și unu de fleacuri.)

Așadar, considerând că nu are nici un rost să se lase bătut, Felician începu din nou să lucreze. Iar, peste puțin timp, dacă și așa nu s-a schimbat nimic, își luă familia și reveni la Constantinopol. Se apropia anul 565, anul când bătrânul împărat avea să moară, încheind cea mai lungă perioadă de stabilitate politică - dar și de îngheț public - din istoria Bizanțului. Lumea, obosită, aștepta cu nerăbdare o schimbare, chiar dacă aceasta ar fi fost reprezentată de sfârșitul lumii atât de des amânat. În context, scribul a mai găsit încă un poem despre „Lupta Savantului cu Cunoașterea”, un poem epic care ne poate face să credem că totuși contemporanii lui Felician erau la curent cu drama lui, chiar dacă opera literară se situează pe un plan de largă generalitate. Mai târziu, când anecdota personală se va fi șters din conștiința ascultătorilor poemului, acesta va fi „actualizat”, o variantă proaspătă, mai apropiată de noi cu vreo sută cincizeci de ani și intitulându-se „Lupta Creștinului cu Diavolul”, va acoperi originalul, conflictul devenind, bineînțeles, cu totul altul.

Revenit la Constantinopol, Felician își relua cursurile la

Universitate. Încă înainte de a fi împlinit douăzeci și cinci de ani, Al Patruzeci și doilea reprezenta o constantă la fel de obositoare ca și împăratul. Era profesor de aproximativ șapte ani, după toate probabilitățile trebuia să mai rămână la catedră încă treisprezece. Prelegerile sale erau audiate de un mare număr de studenți, se dovedeau la fel de strălucitoare, însă nu mai erau susținute de un „copil-minune”, ci de un bărbat, dacă nu bătrân, cel puțin fără vârstă.

Discursurile îi erau tot mai greu de urmărit de un public nou, trebuind să treacă perioade tot mai lungi de inițiere pentru ca auditoriul să se poată introduce suficient ca să poată înțelege firul. Pe nesimțite, în capitala lumii, totul devenise apăsător, fiecare zvon, fiecare fapt și fiecare semn ceresc prevestea schimbări greu de apreciat: desigur, se apropia Sfârșitul Lumii, dar o forță de neînțeles lucra în subconștientul fiecărui individ, făcându-l să nu mai aibă răbdare - *să vină orice, dar să vină odată!*

Și atunci, înainte de a muri Iustinian, în viața lui Felician se petrecu o clipă miraculoasă, ceva ce scribul nu știe să i se fi întâmplat vreodată altor muritori. Al Patruzeci și doilea își reluase de mai multe luni programul de lucru obișnuit: la Universitate, cu fel și fel de oameni în discuții întâmplătoare, la terme și pe Mese, serile în vila sa atât de invidiată, iar noaptea în încăperile-i de studiu. Știința continua să-i facă tot felul de șicane, pe lângă vechile simptome ivindu-se mereu altele și altele. De văzut aproape că nu mai vedea deloc fără lentilele cele mai sofisticate puse la dispoziție de Anthemios din Tralles, vocea îl părăsea tot mai des, uneori nemaiputând vorbi zile în șir, perioade când își uimea publicul cu experiențe ingenioase sau puneă un învățăcel să citească pagini pregătite de cu noapte. Altă dată i se revoltau intestinalele; începuse să-i cadă și părul, el acoperindu-și, în mod firesc,

calviția cu o coroană de lauri, în stilul vechilor romani, nimănui nepărându-i-se altfel decât normală această podoabă pe capul unui savant oficial de renumele lui Felician. (Dar unde dispăruse frumosul urmaș al lui Leukos, sublimul înger redivivus?) Al Patruzeci și doilea nu se dădea nicum bătut: inventa știința o nouă agresiune împotriva sa, inventa și el un șiretlic spre a putea continua. Dar de vindecăt, el era cel mai în măsură să știe că nu se mai putea însănătoși: pentru aceasta - conform convingerii sale nestrămutate - ar fi trebuit să înlăture cauza. Înlăturând cauza, ar fi putut să supraviețuiască, însă n-ar mai fi avut posibilitatea să-și continue unicul trai ce-l interesa. Dilema era irezolvabilă.

Singurul lucru ce nu s-a schimbat în nici un fel a fost norocul său providențial în toate celelalte domenii ale vieții: și în continuare, pe tot ce punea mâna se transforma într-o sursă de câștiguri neașteptate, tot ceea ce risipea în stânga și în dreapta se întorcea cu o însemnată dobândă, orice spunea era socotit infailibil și nimeni nu concepea să-i răstălmăcească vorbele, iar Puterii nici măcar nu-i trecea prin gând să-i facă vreun proces de intenție, darămite să-l pună sub vreo învinuire și să-i agreseze ființa sau bunurile. Din punctul de vedere al reușitei sociale, totul era în cea mai desăvârșită ordine. În privința lui, nimeni nu se aștepta la vreo schimbare, nimeni în afară de el însuși. Doar el știa că lupta lui disperată de a-și putea continua viața - *unica viață ce i se părea, pe atunci, demnă de a fi trăită* - n-o va mai putea duce la nesfârșit. Și tot el era cel ce știa că dilema pe care nu era în stare s-o rezolve se va lămuri într-un fel sau într-altul de la sine, într-un viitor ce nu părea să mai poată fi amânat. Însă creierul îi refuza să facă anticipații și ceea ce a urmat nici nu putea fi prevăzut de o minte de om, oricât de extraordinară ar fi fost acea minte.

În toamna târzie a lui 565, mai precis în noaptea de 13

spre 14 noiembrie, Felician a trăit o revelație de un gen cu totul diferit de toate experiențele miraculoase atât de frecvente în epocă. El ne descrie această trăire într-un opuscul conceput în greaca veche, această ultimă lucrare nefiind făcută publică. Al Patruzeci și doilea o copiază el însuși în trei exemplare: unul ajunge la împăratul Mauriciu, al doilea la Țipor și al treilea a rămas, probabil, la autor. Dar n-ar fi exclus ca exemplarul respectiv să fi fost „volumul blestemat” dăruit de Felician Mâinii Albe, întrucât scribul a găsit o referire cum că personajul nostru ar fi fost și cel ce a pus bazele doctrinei confreriei, iar scrierea respectivă ar fi fost prima dintr-un șir de opt cărți malefice și secrete, pentru uzul exclusiv al inițiaților. Scribul a găsit-o la Lerins.

Acest manuscris straniu, cu un text ce încapă în mai puțin de douăzeci de pagini dactilografiate, nu mai păstrează decât pe alocuri rigurozitatea științifică a celorlalte lucrări ale savantului: dimpotrivă, el degajă o stare de puternică emoție, uimire și teamă. Inițial, scribul a crezut că are de-a face cu o lucrare apocrifă, atribuită Celui de Al Patruzeci și doilea pentru a beneficia de credibilitatea și faima eruditului în vogă.

Felician povestește următoarele: în preajma morții lui Iustinian, el a invitat, ca de obicei, un număr de cunoștințe și studenți în casa sa. Discuțiile n-au fost cu nimic diferite de cele din alte prilejuri asemănătoare, poate cu excepția faptului că s-a vorbit și despre starea împăratului, despre ce aștepta fiecare de la succesorul la tron, despre ce a fost bine și, mai ales, despre ce a fost mai puțin bine în epoca ajunsă în amurg. Gazda trecea printr-o stare deosebit de proastă, era răcit, îi curgea nasul, dar avea probleme și cu intestinalele și suferea de cumplite dureri de cap. Când au plecat, în sfârșit, oaspeții, se făcuse aproape miezul nopții. Era ora obișnuită când Felician trecea în camera lui de lucru și se apuca de studiu. După ce și-a condus prietenii până la

poarta domeniului, întorcându-se singur în casă, deschise, din greșeală, o altă ușă. Își dădu imediat seama de eroare și reveni la ușa căutată. Intră în camera de lucru, dar, pentru prima oară, nu reuși să se concentreze în muncă. Își aminti de cealaltă ușă și o căută din nou. Era o ușă ce dădea spre un coridor care oferea o altă ieșire din casă, o ieșire pe care o foloseau mai mult slugile. N-avea ce căuta acolo, își spuse, dar nu se putea hotărî nici să plece din casă prin coridorul aflat în fața lui, nici să se întoarcă la lucrul ce-l aștepta. Stătu mai mult timp nehotărât în fața celor două uși, apoi trăi revelația. Ambele direcții se umpluseră simultan de viață și *Al Patruzeci și doilea avu privilegiul de a parcurge două vieți alternative: nu se văzu în două ipostaze diferite, ci doar străbătu până la capăt ambele trasee.*

Dacă s-ar fi întors la studiu (dar s-a și întors!), ar fi lucrat până spre zori, însă s-ar fi simțit îngrozitor de rău (și niciodată nu s-a simțit Felician atât de rău), n-ar fi reușit să închidă ochii nici măcar cele două ore, ca de obicei, și dimineața ar fi ieșit în oraș, cu gândul de a merge la terme. N-avea nici o poftă să plece de acasă, atât de rău se simțea, dar spera că, înlăturând cauza - blestemata știință tolănită peste tot în uriașa sa casă -, își va reveni. Dar și pulsul orașului era greu, împăratul în agonie îi transmitea starea sa. În plin centru îl copleși un acces de tuse, urmat de puseuri de vomă. Trebui să caute un colț mai ferit, să se liniștească. Acolo, pe jumătate leșinat, fu atacat de doi indivizi care îl jefuiră, îl omorâră și-i aruncară corpul într-un canal. N-a fost găsit niciodată. Legenda preferă să-l coboare în Constantinopolul subteran, să-l lase să mai trăiască decenii întregi acolo și să-l așeze în fruntea unei organizații criminale foarte asemănătoare celei ce conducea în mod tradițional drept în împărăția demonilor. Cunoștințele nesfârșite, nenumăratele invenții, faima și

bogățiile pe care se presupunea că le stăpânește, totul îl făcea ideal pentru un asemenea rol. (Se pare că abia cu mulți ani mai târziu, organizația pe care ar fi controlat-o după 565 Felician ar fi devenit în conștiința publică Mâna Albă.) Oricum, în opusculul său, Al Patruzeci și doilea nu se referă la toate astea: el va povesti experiența morții sale stupide și va mai aminti doar de eforturile îndelungate și zadarnice ale familiei de a afla ce s-a întâmplat cu el.

A doua ușă dădea spre coridorul sclavilor. Iar Felician trăi și cealaltă alternativă: o trăi la fel de intens și de nemijlocit ca și pe prima.¹ Străbătu coridorul și ieși într-o străduță din spatele casei. Doar după câțiva pași, constată că a ajuns din urmă un grup dintre invitații săi, opriți să mai dezbată un subiect neterminat în timpul colocviului la care au participat cu toții. Al Patruzeci și doilea intră și el în vorbă, apoi plecă împreună cu o parte dintre convivi spre mare. Starea proastă începu să cedeze și, rămas singur, percepă că se simte din nou ușor, cum nu s-a mai simțit de ani de zile. Stătu îndelung pe țărm și privi întinderea întunecată și vie. După multă vreme, pentru prima oară, se simțea bine. Nu gândi la nimic și admiră valurile până se lumină de ziuă. Atunci, cu regret, se sculă de pe piatra pe care șezuse și o luă spre casă. Pe drum, gândi din nou la problemele pe care intenționase să le cerceteze în noaptea ce tocmai a trecut și la cele pe care urma să le expună în dimineața aceea la

¹ Interesant că Al Patruzeci și doilea nu poate preciza dacă experiențele au fost simultane sau succesive și emite ipoteza că, în sfera vieții, aceste (două) posibilități se confundă reciproc. Și, mai insinuează Felician, de aceste *alternative trăite* a avut el privilegiul de a-și aduce aminte. Apoi de multe altele. Dar câte asemenea tainice drumuri paralele nu pot exista? Astfel s-ar putea explica numeroase lucruri în viața unui om: și pedepsele pentru fapte neștiute, și dreptatea, și șansa tainică. Mai departe, ne spune, speculațiile devin atât de incontrollabile, încât este mai bine să ne oprim înainte de a păși pe un drum prea periculos pentru o minte de muritor. (Ne previne el, cel care niciodată n-a pus stavilă libertății gândirii și neastâmpărului cercetării!)

Universitate studenților. O dată cu acele gânduri îi reveniră și grețurile și-l apucă un puternic acces de tuse. Renunță să se întoarcă în casă, trecu pe lângă ea și o luă spre terme. În oraș era agitație, se spunea că Iustinian ar fi murit, alții se temeau să nu fie doar un zvon. Felician simțea tot mai limpede că se termină o eră nu numai pentru Bizanț, ci și pentru fiecare om în parte. („O dată cu Împăratul murea și vechea noastră viață”, notează el în scrierea amintită de scrib.) Spre după-amiază vru iarăși să revină acasă și din nou, la apropierea de superba lui vilă, i se făcu rău. Petrecu și acea noapte pe aceeași piatră de la malul mării și fie că adormi și avu un vis, fie că acest vis i se arată în stare de veghe, se făcea că Iustinian a murit și că s-a pornit o vânătoare după vechii protejați ai împăratului. Văzu limpede cum la el acasă, în timpul unuia dintre obișnuitele colocvii, au năvălit soldații, și toți cei de față au fost arestați, torturați și batjocoriți sub învinuirea de pederastie, delict aspru sancționat încă de pe vremea defunctului bazileu. Aceasta fusese cea de-a treia variantă trăită intens, aievea, de către Felician. Era limpede, acasă nu trebuia să se mai întoarcă, a înțeles el. Și, din clipa aceea, a priceput că norocul lui, atât de des invocat de toată lumea, se transformase într-un dar unic: acela de a putea alege între numeroasele bifurcații pe care i le rezerva soarta.

Este greu de spus ce a făcut Al Patruzeci și doilea în acea variantă - la fel de adevărată ca oricare alta -, după ce a părăsit pentru totdeauna Constantinopolul. Din lucrarea pomenită rezultă doar că s-a îndreptat inițial spre apus, că a întâlnit în Italia „vechi cunoștințe”, că acolo a scris acel opuscul și că, zilnic, putea să aleagă între nenumărate posibilități, calitate cumplită întrucât îl obliga la trăirea efectivă a mai multor destine. „Iar viața, oricât de mizerabilă, se leagă de tine într-o cuplare vicioasă, pe care o percepi paroxistic și de care, oricât ar fi de dezgustătoare

văzută de afară, îngrozitor de greu te poți despărți.”

Prea puține date mai cunoaștem din perioada a doua a acelei vieți a lui Felician. Doar câteva jaloane ne mai sunt cât de cât de folos.

1) Autorul notează: „În primii douăzeci și cinci de ani de viață am trăit un destin fericit. În ceilalți (ani), nu cu mult mai mulți, am trecut prin infinite întâmplări și m-am despărțit, de fiecare dată, la fel de greu de ceea ce-mi era hărăzit. Până când mai ești legat și cu un singur fir de un anumit trai, despărțirea este cumplit de dureroasă. Și, astfel, 30-35 de ani devin o eternitate.”

2) „În Italia am înțeles cât de trecătoare sunt toate.”

3) „Eu nu am fost un contemplativ și nici n-am urcat pe Klimax¹, deși doar evadarea tot mai instinctivă din vechile mele gânduri m-a mai ținut în viață.”

4) „Există constant și o altă fericire, în afara celei pe care ai cunoscut-o și de aceea este atât de greu ca oamenii să se pună de acord. Eu însumi am trăit nenumărate fericiri, de multe ori opunându-se una alteia.”

5) „În Italia am mai cunoscut și fericirea carnală. A fost ultima dată. Pe atunci încă nu aveam indicii despre cum va continua acea etapă, dar știam că o altă alternativă m-ar fi dus la o moarte violentă.”

Pentru a putea continua cu atât de puține elemente biografia Celui de Al Patruzeci și doilea, scribul trebuie să le ia, de la început, drept bune. În primul rând, el este obligat să considere opusculul, pe care-l folosește drept ghid, ca fiind conceput de Felician spre sfârșitul vieții, totul semănând cu un bilanț.

A doua întrebare este: în ce scop a scris un om toate

¹ Klimax = „Scara Paradisului” de Ioan Klimax sau Ioan Scărarul; descrie treptele necesar a fi urcate pentru a ajunge la anihilarea inteligenței și la apatie, prin meditație asupra morții.

astea, după ce atâta vreme n-a mai notat nimic? Ținând cont că a avut grijă să facă mai multe copii și să le trimită la adrese fixe, astfel ca lucrarea să poată supraviețui, este de presupus că Felician a vrut să-i prevină pe toți muritorii că a-ți putea alege calea printre mai multe alternative cunoscute este la fel de greu, dar mult mai dureros decât traiul normal. „Fiecare drum se lipește de tine atât de puternic, încât devine înfiorătoare orice despărțire.”

Opusculul nostru n-are titlu și - cel puțin exemplarul de la Lerins - este incomplet și amestecat cu alte texte. [De pildă, exemplarul consultat de scrib are în continuare un inventar al unor obiecte prețioase (din casa părăsită de Felician? Din alt loc? Cu ce scop intercalat într-o asemenea lucrare?) Sunt înșirate și descrise obiecte de veselă: vase lucrate din pietre rare (calcedoniu, lapislazuli, onix, jasp), vase de argint decorate *en repousse* și altele de email cu incrustații în *cloisonné*, sticlărie prețioasă, căni de bronz cu incrustații etc. Lista n-are nici un sens în textul opusculului, însă, i s-a spus scribului, ea apare identic și în celelalte două exemplare!] Poate că un fragment pierdut, eventual o introducere, ar fi fost mai explicit în această privință.

Cele „cinci jaloane” extrase de scrib ne dau niște indicații biografice deosebit de prețioase. Dacă acceptăm ipoteza de lucru a scribului, după care broșura ar fi fost scrisă la sfârșitul vieții lui Felician, atunci cei „30-35 de ani ce au devenit o eternitate” ne conduc la concluzia că, într-una dintre ipostazele vieții sale, Al Patruzeci și doilea ar fi trăit până spre anul 600. Iar faptul că un exemplar al lucrării ajunge la împăratul Mauriciu vine în sprijinul acestei afirmații.

Din relatările după care s-ar fi oprit în Italia și în Iberia rezultă că, în partea a doua a vieții sale, Felician a călătorit mult, părăsind traiul sedentar pe care l-a cultivat la Athena. El nu s-a eliberat de tumultul vieții, nu s-a retras într-o

recluziune mistică, chiar dacă „a evadat, tot mai intuitiv, din vechile (sale) gânduri”. El nu se mai ia la trântă cu cunoașterea științifică și aceasta îl lasă în pace. Cauza suferințelor sale fizice fiind îndepărtată, Felician va supraviețui încă mulți ani.

Interesante sunt, însă, considerațiile teoretice ale autorului, considerații ce fac abstracție de starea sufletească, de teamă („Sunt eu un animal hăituit: fug de nenumăratele capcane ce mă pândesc la fiecare cotitură a drumului, dar, spre deosebire de fiara norocoasă, eu trebuie să trăiesc fiecare alternativă până la capăt, să sufăr și să mor, disperat, de atâtea ori”) și de transformările atribuite personajului. În considerații îl regăsim pe logicul Felician, pe autorul *Eticii* care a stârnit atâtea controverse, pe gânditorul apt de a așterne pe hârtie în mod clar și plăcut exact ceea ce a dorit să spună. Stilul este cel ce dă certitudinea că autorul ciudatei mici lucrări, din care lipsesc începutul și sfârșitul (și poate și alte părți), nu poate fi decât Al Patruzeci și doilea. Desigur, în considerații, și ideile îi aparțin, însă ideile puteau fi foarte bine preluate ulterior de cine știe ce discipol.

Cel puțin trei momente rămân din această mică operă¹.

Prima se referă la noțiunea de fericire și Felician revine la vechea lui idee că fericirea este în funcție de individ, de experiența sa de viață, de factorii de mediu întâlniți, de numeroasele „prezențe nocive neluate conștient în seamă” (factori de stres, le-am spune noi astăzi și factori alergici, cum le-am mai spus), „de atâtea cauze încât nimeni, oricât de educat și de atent ar fi, nu le poate înșira măcar în propriul său caz”. De aceea, neexistând un motiv care să se lovească de același teren, nici efectele nu pot fi niciodată identice. „Dragostea”, „bogăția” și „gloria”, precum și toate

¹ Totul fiind conținut în context, nici una dintre aceste concepții nemaifiind explicată. Pentru autor, ele sunt subînțelese.

celelalte, spune moralistul Felician, sunt cuvinte abstracte. Atunci când acoperă un anumit exemplu, ele nu mai au aceleași semnificații ca în cazul altui exemplu, deși rămân tot „dragoste”, „bogăție” și „glorie”. De aceea, fericirea unuia nu este niciodată egală cu fericirea altuia, dar nici măcar repetabilă identic la unul și același individ. De vină este gradul prea mare de generalitate al termenilor, spune Felician, convenție prin care indivizii ajung totuși la o relativă comunicabilitate. Întorcându-ne la „fericire”, Al Patruzeci și doilea, care nu mai este de mult profesorul și polemistul de la Constantinopol și care amintește acum doar în treacăt lucruri ce au devenit pentru el certitudini definitive, „fericirea” fiind atât de diferită de la om la om, născând orizonturi de așteptare atât de neomogene, duce la intoleranță și conflicte. Asta fiindcă oamenii nu și-au impus ca țelul suprem moral teoretic să corespundă cu cel practic, pentru că în credință indivizii au rămas prea raționali, iar în educație sunt îndemnați spre niște concepte abstracte, ce duc mai mult la rivalități, în loc de a fi învățați că fericirea este paralelă, neconcurându-se fericirea unuia cu fericirea altuia. Ca și în atâtea alte domenii, confruntarea este inutilă, oricâte energii ar înghiți și oricât de dur s-ar manifesta.

Al doilea moment se referă la cunoaștere, la oportunitatea ei, la adâncimea până unde este posibilă. În primul rând, ne dă de înțeles Felician, cunoașterea cosmosului, a pământului și a tot ceea ce ne înconjoară nu este rațională decât ca un apanaj al cunoașterii de sine. Dar cunoașterea ta, ca individ, este imposibilă, ea depinde de o infinitate de factori diferiți și analizarea fiecărui factor nu face decât să permită alte zeci de variante. „Fiecare ușă pe care o deschizi te duce inevitabil la o încăpere care poate fi traversată prin cel puțin alte două uși.” „Cunoaște-te pe tine însuși” reprezintă *taina*, de care nu poți decât să tinzi

să te apropii, fără a putea însă vreodată s-o atingi, însă chiar și această apropiere se poate încerca prin nenumărate căi, demersul științific practicat de el la Constantinopol nefiind decât o posibilitate dintre cele multe. Tot ceea ce a făcut ulterior, chit că nu mai era „activitate științifică”, l-a apropiat în aceeași măsură - chiar dacă irelevantă - de *taină*. (Interesantă pare aici și discuția dacă omul poate sau nu poate învăța ceva din experiența trecută. Beneficiar al constatărilor alternative, Felician se considera exemplul cel mai bun pentru incapacitatea omului de a putea utiliza în folosul său ceea ce a învățat pe propria-i piele. „Caracterul, disciplina și educația sunt primordiale și nu experiența”, spune el. Tema va fi amplu dezbătută, fără a fi rezolvată nici azi. Julien Benda, de pildă, acuză de vina de a crea o „barbarie eternă” pe cei ce neagă, asemenea Celui de Al Patruzeci și doilea, că omul învață din propriile-i întâmplări. Dar trebuie să-i dăm credit și lui Felician, muritorul cel mai expert în „experiențe alternative”.)

Iar al treilea moment îl constituie atitudinea lui Felician față de sistematizarea tot mai riguroasă a participării la actul de credință. Al Patruzeci și doilea nu era ceea ce se numește îndeobște un religios practicant, el cunoștea mai bine dogma decât mulți habotnici, însă, cu cât Biserica se organiza mai sever, cu atât, spunea el, se îndepărta ea de nevoia de a crede a individului, fiindcă nevoia de Dumnezeu nu se materializează nici prin planificare și nici prin clasificare. „Fiecare om are o religie, cei ce nu cred în Dumnezeu sau în Zeii obștii lor se supun celor mai multe superstiții strict personale, care, până la urmă, tot o religie sunt.” Organizarea riguroasă a Bisericii, regulile formale, dar și precizările dogmatice prea subtile nu sunt decât îndepărtarea de Dumnezeu, iar clerul, în loc să-l ducă pe credincios la Divinitate, îl rătăcește pe drumuri secundare.

(„Doar atunci când nu mai înțelege, ci doar simte ce i se spune, omul simplu se reîntoarce la misterul lui.”) Religia, se pretindea, ne duce la adevăr și, se mai pretindea, ne duce și la fericire. Fericirea nefiind aceeași, înseamnă că nici adevărul nu poate fi același.¹

În timp ce copiii lui Felician și copiii fraților săi vitregi se certau pentru marea avere lăsată de el, în vreme ce norocul părea să fi părăsit casa dispărutului, astfel încât întreaga bogăție se prăbușise în doar câțiva ani, Al Patruzeci și doilea rătăcea prin labirintul destinelor sale alternative. Indiferent că acasă urmașii săi mai nutreau, în taină, speranța că se va întoarce, readucând cu sine și norocu-i proverbial, el târa în urma sa, într-un marș împleticit, mereu alte spaime, dar și alte fericiri.

Datele din cărțulia Celui de Al Patruzeci și doilea, scrisă după decesul său „oficial”, nu ne dau alte indicații utile în legătură cu cele ce s-au întâmplat exact cu Felician de la moartea lui Iustinian și până la propria-i moarte, ci ne oferă doar un șir nesfârșit de alternative trăite și spaima că fiecare experiență l-a făcut să sufere mai mult, să cunoască o altă fericire.

O vreme, scribul s-a străduit să alerge după jaloanele vieții lui Felician de după anul 565. El știe că Al Patruzeci și doilea a fost în Italia, în Peninsula Iberică, a avut motive să-l caute și printre franci. Viețile alternative au născut ubicuități - care și ele veneau în continuarea biografiei personajului nostru, deoarece la Constantinopol, din pricină

¹ Interesant este rolul preotului în concepția lui Felician: acesta nu trebuie decât să binecuvânteze, iar binecuvântarea, după Al Patruzeci și doilea, este o pasă prin care credinciosul primește de la trimisul Domnului energie. (Biocurenți, am spune noi azi.) Iar Felician face aluzii încă de la Constantinopol la aura de „raze de putere” a sfinților.

Și tot Felician, spunând explicit că imaginea și cuvântul, restrângându-se la semnificații, îngrădesc, prefățează cu câteva generații iconoclasmul bizantin.

că tânărul savant dormea atât de puțin, lumea se obișnuise să-l vadă în multe locuri într-o zi și să-l creadă chiar în același timp prezent în situații diferite, însă, după un răgaz, toate astea i s-au părut scribului cu totul inutile. Sigur, un biograf trebuie să înșire succesiunea cronologică a întâmplărilor destinului de care se ocupă, însă, în cazul cu totul excepțional al Celui de Al Patruzeci și doilea, fiecare ceas dădea naștere cel puțin încă unui ceas paralel și astfel, așa cum personajul însuși o spune, „30-35 de ani devin o eternitate”.

Felician a murit la Constantinopol ucis de niște tâlhari, nu departe de Mese, în timp ce Iustinian se stinge în palatul său. Apoi Felician a mai murit de nenumărate ori, ultima dată (?) în jurul lui 600, de inimă, în vreme ce juca zaruri într-un han din Burgundia. Între timp, a mai murit, aproape zilnic, în cele mai diferite puncte ale Europei. A murit ucis, a murit disperat, a murit fericit, a murit bolnav sau a murit subit. O întrebare se pune, totuși, din nou: când a murit „definitiv”, în jurul anului 600 (d.Ch.) într-un stabiliment din Burgundia, Felician a ajuns la ultima ipostază sau - pur și simplu - a refuzat să continue acest joc al alternativelor, joc pe care nu-l mai putea suporta? Este, poate, întrebarea cea mai cumplită a acestui destin extraordinar.

Înfiorat, scribul închide această pagină cu sentimentul că a văzut ceva ce nu este recomandabil pentru ochiul omenesc să vadă.

„Cel mai greu într-o asemenea viață este că te desparți prea des de tine însuși, dar și că te afli în situația cvasicontinuă de a trebui să decizi, în timp ce un trai normal, «liniar», nu te obligă decât la cel mult 4-5 decizii majore în viață, restul decurgând de la sine.” Una dintre cele „4-5 decizii majore” ale scribului a fost aceea de a intenționa să scrie viața Celui O Sută. De atunci, de când a luat acea hotărâre, el trebuie să hoinărească prin biblioteci

și arhive spre a urmări niște destine care au ajuns să distrugă propriul său destin. Nevăzând încă, după atâția ani de trudă, capătul tunelului, scribul, mereu în criză de timp, nu va mai căuta zadarnic ani și localități pe traseul Celui de Al Patruzeci și doilea. În cazul lui Felician, toate astea nu mai prezintă importanță. Biografia sa pornește dintr-un punct și se termină într-un evantai ce tinde să acopere toată zarea. Această diversitate este, de fapt, biografia lui.

De care el a fost conștient. De care el a fost conștient. Dar, poate, și alții au trecut și trec neconținut prin experiența lui Felician. Doar că nu sunt conștienți de ea. Ipoteza îi aparține, desigur, tot Celui de Al Patruzeci și doilea.

Dar dacă nu ești conștient de o asemenea experiență, se mai cheamă că treci prin ea?

E, poate, mai bine să ne oprim cu Cel de Al Patruzeci și doilea aici și să nu mai urmăm această cale. De altfel, ca și semnificațiile drumului său, și întrebările noastre ar naște tot mai multe întrebări. Iar noi, oricum, nu le-am mai putea cuprinde.

AL PATRUZECI ȘI TREILEA

- Daedalion - (570-630)

Ultimul dintre romani

Scribul a notat, în cadrul poveștii vieții lui Felician, că Al Patruzeci și doilea ar fi cunoscut pentru ultima oară fericirea carnală în Iberia, neștiind atunci cum se va termina acea alternativă. Noroc cu această precizare: urmașii legitimi ai Celui de Al Patruzeci și doilea se vor stinge curând, după doar puține generații. Băiatul născut în Hispania, mai fragil decât ceilalți, va constitui inelul care va continua lanțul. Ajuns aici, scribul, plângăreț cum îi e felul, nu se poate abține să nu repete că nu are la dispoziție o armată întreagă de cercetători, oameni angajați doar spre a căuta succesiunea în nesfârșitul păienjeniș al celor două milenii și jumătate de istorie. Neavându-i pe aceia, neavând el însuși răgazul necesar pentru o documentare care să-l satisfacă, înspăimântat fiind tot timpul că va fi pedepsit pentru cutezanța proiectului său prin retragerea dreptului la viață, înainte de a ajunge (scribul) la descrierea traiului Celui de Al O Sutălea, rămânând întreaga lucrare lăudabilă, însă prea puțin cotabilă la nivelul dorit (asemenea unei vase superbe din care ne-au rămas doar câteva cioburi),

speriat, scribul nu poate decât să spere în steaua sa, cu nădejdea că drumul ce-l alege va merge până la capăt.

În visul lui Felician, câtă vreme acesta și-a petrecut pe malul mării noaptea primei bifurcări a destinului său, Al Patruzeci și doilea vede în amănunțime cum, în timpul unuia dintre obișnuitele colocvii din casa sa, năvălesc soldații, arestând, torturând și batjocorind pe cei găsiți acolo. Toată acea adunare de bărbați studioși - sau cel puțin inteligenți - este acuzată de trădare, dar și de pederastie. Ororile văzute de Felician sunt dezgustătoare și scribul nici nu le mai pomenește, deși, poate, unii cititori le-ar gusta cu plăcere. Dar, oricum, dispariția lui Felician, în noaptea aceea, va însemna dispariția fericirii din casa lui. O dată cu moartea lui Iustinian, la conducerea statului se vor îmbulzi alții, unele dintre vechile relații nu vor mai funcționa, altele vor deveni, brusc, de-a dreptul primejdioase.

În lipsa protecției proverbiale a Celui de Al Patruzeci și doilea asupra familiei, toate nenorocirile, ținute până atunci în frâu, se vor dezlănțui din plin, distrugând în doar câteva luni o bogăție ce părea solidă și o familie ce se credea unită. Fiindcă nu doar inerentele schimbări petrecute o dată cu moartea bătrânului împărat vor sta la baza tuturor nenorocirilor: printre frați și unchi, printre amanți, cumnați și verișori se va dezlănțui o dihonie ce nu va mai ține cont de nici o conveniență. Împărțirea averii și a ierarhiilor în familia rămasă, dintr-o dată, fără stăpân va naște ură și va declanșa energii eminamente distructive. Manufactura de mătase va fi luată și ea și redată monopolului imperial. Unele dintre pământuri vor fi confiscate, altele se vor pierde în urma unor procese inutile.

Peste puține luni, multe case au căzut pradă focului. O crimă între doi frați vitregi va naște pretextul pedepsirii, după lege, nu numai a ucigașilor, ci a întregii familii. Avera

va fi confiscată. O încercare de fugă pe mare se va solda cu un naufragiu. În decurs de puțini ani, tot clanul - cât va mai rămâne din el - se va pomeni la sapă de lemn.

În acest timp, departe, în Iberia, va veni pe lume ultimul vlăstar al lui Felician. Tatăl său nu numai că nu-i va cunoaște viitorul, dar nici măcar nu va ști că i s-a mai născut un fiu. Când se va ivi copilul, Felician va fi deja departe.

Mama Celui de Al Patruzeci și treilea trebuie să fi fost ceva mai mult decât o simplă fată din popor: faptul că i se atribuie o descendență foarte umilă poate fi pus și în legătură cu încercările rudelor din Constantinopol, doritoare să aibă lângă ele un purtător al norocului, asemenea lui Felician, dar, totodată, speriate ca nu cumva să trebuiască să împartă sperata avere renăscută cu încă un pretendent. (De modelul Felician era mai mare nevoie ca oricând.) Al Patruzeci și treilea ar fi trebuit, în mod ideal, să repete misiunea tatălui său: să vină de departe și să aducă noroc. În plus, să-și vadă de treabă și să nu emită pretenții. (De altfel, atitudinea aceasta duplicitară avea s-o manifeste familia nobilă din capitala lumii tot timpul față de Cel de Al Patruzeci și treilea: pe de o parte, se va autosugestiona că ar găsi salvarea în el, pe de altă parte, va avea grijă ca noul născut să nu ridice prea mult nasul. Noul născut, adică noul venit. Rezultatul va fi că misterioasa rudă din Hispania nu se va integra niciodată în Bizanț, iar relațiile ei cu neamurile nobile, însă total scăpătate, nu se vor suda. La rândul lor, aceste neamuri, dezamăgite și acrite, îl vor declara uzurpator și vor ajunge chiar să-l reclame pe bastard la autorități ca și-ar fi confecționat o autobiografie doar pentru a veni cu scopuri dușmănoase la Constantinopol, uneltind și spionând în slujba regelui vizigot. Cum sosirea băiatului și a mamei sale a avut loc înaintea morții lui Leowigild și, deci,

înainte ca regele Rekkared să se declare catolic¹, Al Patruzeci și treilea nu era decât un păgân ivit dintr-o lume păgână, iar legenda încă vie a precocității tatălui său era suficientă pentru a face plauzibilă misiunea subversivă a puștiului.)

Scribul a anticipat puțin, dar a făcut-o pentru a preciza, de la bun început, că sursele despre originea lui Daedalion sunt deformate intenționat, ceea ce și explică marea lor neconcordanță. Deși ceea ce ne-a rămas din perioada aceea, horoscopul întocmit la nașterea copilului, pare să fie una dintre puținele dovezi care n-au fost corupte. Acest horoscop, scris în latină (motivul principal pentru care Al Patruzeci și treilea este considerat roman), a ajuns o dată cu băiatul la Constantinopol și s-a păstrat în mod miraculos într-un manuscris, unde a fost ascuns, așa cum și astăzi mulți oameni simpli își păstrează actele importante în cele câteva volume pe care le posedă. Probabil că manuscrisul respectiv provenea din marea bibliotecă a lui Felician, bibliotecă ce avea să fie în parte arsă, în parte risipită în cele patru zări.

Horoscopul glăsuiește așa: *„Copilul va fi chemat mereu să facă ceea ce e apt să facă, însă nu va putea duce niciodată la îndeplinire; el va fi chemat mereu de oameni, spre a fi alungat de aceiași; va prevesti în același timp lumina și întunericul; nu i se va putea face nici un rău, la fel cum el nu va putea face nici un bine așteptat, ci doar multe alte binefaceri dintre cele mai ciudate; va fi tot timpul singur, deși o armată de îngeri și de demoni îl va însoți pretutindeni; batjocura copiilor și a celor slabi, el va ajunge să-i înspăimânte, în aceeași vreme, pe cei mai puternici dintre muritori; nu va cunoaște fericirea obișnuită a oamenilor, iar fericirea la care va ajunge nu va purta acest nume; va fi concomitent frumos și urât; își va lăsa sămânța*

¹ Adică în anul 587.

în nenumărate locuri, dar nu se va îngriji niciodată de ea; deși nu va fi crezut de nimeni, cuvintele și faptele sale vor fi răstălmăcite de toată lumea; va trăi pe pământ șaizeci de ani.” (Ultima propoziție pare să fie o adăugire, în care caz reprezintă o confirmare importantă a datelor nașterii și morții eroului.)

Al Patruzeci și treilea va fi cunoscut drept „Ultimul dintre romani” și, totodată, drept Daedalion. Deja din nume se poate ușor vedea cât de fragilă este biografia acestui personaj: „Ultimul dintre romani” poartă un apelativ din mitologia greacă - Daedalion fiind fiu al lui Lucifer, aducătorul de lumină, luceafărul de zi și de noapte, născut etimologic din „fosforus”. Daedalion a căzut din tării, așa cum Saturn a căzut din cer drept regele prăbușit al Babilonului. Nu e mai puțin adevărat, însă, că în etimologia latină, Lucifer reprezintă zeul Hesperos, planeta Venus și, ulterior, numele șefului „îngerilor răzvrățiți”. Elucubrațiile târzii în legătură cu Daedalion, similitudinile căutate între trecerea Celui de Al Patruzeci și treilea și modelele mitologice și biblice se bazează tocmai pe această fragilitate a biografiei sale. Ele mai mult ne încurcă decât ne ajută să scoatem la suprafață viața personajului, așa cum a fost.

Așadar, fiul lui Felician s-a născut în Hispania, undeva lângă antica Numanția, cetate distrusă de Scipio Aemilianus, după ce locuitorii s-au sinucis cu toții. Legenda orașului de pe fluviul Durius dăinuia de șapte veacuri și localizarea satului natal al lui Daedalion se face pornindu-se de la această vecinătate ilustră, cu care copilul avea prea puține afinități. Dar faptul că, între timp, s-au întâmplat atâtea, că regiunea aceea nu mai era romană, ci făcea parte din regatul vizigot, că amintirea unei posibile urgii latine era prezentă, că noua ordine politică stabilea relații

speciale cu Orientul ofereau pentru localnici imaginea unei Rome și a unui Constantinopol ce se contopeau.

Familia s-a îngrijit să creeze o versiune cât mai favorabilă ei în privința mamei Celui de Al Patruzeci și treilea, astfel încât adevărata ei stare socială nu mai poate fi identificată. De pildă, faptul că străina se purta timorată la Constantinopol, că nu era îmbrăcată după moda capitalei, că felul ei de a se manifesta nu corespundea etichetei înaltei aristocrații imperiale la care au urcat rudele lui Felician, toate astea nu spun nimic. Femeia sosită singură cu un copil dintr-o regiune atât de îndepărtată n-avea cum să se poarte ca o doamnă din societatea selectă a metropolei, chiar dacă ar fi provenit, la rândul ei, dintr-o familie aleasă în țara de baștină.

Pe de altă parte, din sursele avute de el la îndemână, scribul nu poate trage prea multe concluzii: mama lui Daedalion provenea dintr-o familie ce nu s-a remarcat prin nimic deosebit și care, pe deasupra, nici nu se bucura de un renume prea bun. De aici s-au tras concluzii pripite: ba că Al Patruzeci și treilea avea (pe linie maternă) o genealogie păgână, chiar evreiască, cum spune Pullman, expert în epoca lui Grigore cel Mare. El amintește de fauna ce s-a învârtit în jurul papei și caracterizează, în context, unele personaje. Ba s-a spus că bunicul (dinspre mamă?!) ar fi fost un tâlhar periculos, amestecat în tot felul de incidente dubioase. Asta apropo de Mâna Albă, dar se poate foarte bine considera că se face referire la bunicul dinspre tată, pe care-l confundă respectivele surse. (Originea evreiască apare și aluziile lui Teofilact din Simocata, dar antisemitismul acestuia - notoriu - n-a făcut decât să mai înnegrească tușele personajului...)

Ceea ce se știe este că familia scăpătată a lui Felician, ajunsă în culmea disperării în ultima perioadă a vieții lui Iustin II, se grăbește să-l cheme pe foarte tânărul Daedalion

cu speranța exprimată că odrasla întâmplător descoperită a norocosului dispărut șef al familiei ar putea readuce bunăvoința Cerului asupra unor oameni care au cunoscut și vremuri mult mai bune. Acest fapt ridică o problemă insolubilă pentru scrib: chemarea copilului la Constantinopol presupune că rudele din metropolă au făcut investigații rodnice în legătură cu Felician și că i-au putut stabili itinerarul (unul dintre itinerare?), măcar până la nașterea Celui de Al Patruzeci și treilea. (Ipoteza cum că ar fi fost creat un uzurpator doar pentru a păcăli destinul i se pare scribului prea fantezistă.) Și, atunci, cum rămâne cu moartea „sigură” a lui Felician în noaptea în care avea să se prăpădească și Iustinian?

Găsirea, anunțarea și aducerea lui Daedalion în Bizanț cerea timp. Iustinian II dispăruse și el, Tiberiu era de acum, de cel puțin doi ani, pe tron. Până când a sosit băiatul în capitală, a mai trecut niște timp. Apoi, în sfârșit ajuns, nu s-a întâmplat absolut nimic. Redresarea materială și socială întârzia. Și a întârziat să se întâmple ceva încă trei ani, până ce, după Tiberiu, a urcat pe tron Mauriciu. Încă trei ani de nădejdi înșelate, perioadă în care statutul tânărului avea să scadă încontinuu. El nu mai reprezenta Speranța, ci Ratarea. Corespunzător, și obârșia sa va deveni tot mai umilă, căzând până la urmă în extrema cealaltă: în sfera răului absolut. (Acesta este și momentul când, printre alții, îl pomenește pe Daedalion și Teofilact în culori atât de sumbre.)

Drumul din regiunea Numanției hispanice până la Constantinopol reprezenta o aventură extraordinară nu numai pentru un copil de opt ani. Străbătând în lat tot ceea ce se mai numea Imperiu Roman, deși nu mai era de mult un imperiu decât în conștiința tradiției, copilul a parcurs ținut după ținut însoțit permanent de spaimă: spaima de a

fi ucis, spaima de a fi jefuit, spaima de a fi târât în robie (și la ce despăgubire se putea aștepta unul ca el?), spaima de obiceiuri și graiuri străine și spaima de spaimă, poate cea mai cumplită dintre toate. Imperiul Roman exista doar în convenție: în Iberia, de unde venea Daedalion, regele vizigot Leowigild, cucerind Cordoba și Regatul Suebilor, era pe punctul de a se extinde asupra întregii peninsule; între Dunăre și Tisa se consolida un imperiu avar sub Kagan Bajan; regii perși modificau continuu hărțile Orientului; triburile slave cădeau ca dintr-un potop fără sfârșit și se prelingeau deja până în Grecia, iar arabii - sau saracenii, cum erau încă numiți - se pregăteau pentru teribila lor expansiune.

Călătoriile atacă, în primul rând, tabieturile după care ne ascundem și cu ajutorul cărora supraviețuim în vremurile cele mai bune, ca și în cele mai grele. Bietul Daedalion nimerea dintr-o imagine înspăimântătoare în alta, fără a avea după ce se pitula. Minunile cunoscute de toată lumea din provincii arătau cu totul altfel văzute cu propriii ochi. Aproape un an i-a trebuit copilului să ajungă la Roma, iar Roma - tezaurul celei mai extraordinare ispite - trecea printr-o boală ce va dura secole. Templul Păcii și Templul lui Marcellus s-au prăbușit de timp, murind de bătrânețe și lipsă de îngrijire. Într-o lume în care totul era interpretat simbolic, ca în toate perioadele de decadentă, aceste fapte reprezentau semne și confirmau sugestii. La fel ca nenumăratele nașteri monstruoase, vorbe și mișcări ale vechilor statui - care, înainte de a se prăbuși, se trezeau brusc la viață, strigându-și fiecare cântecul de lebdă -, cutremure și inundații, treptatele dispariții ale dovezilor materiale ale trecutului nășteau noi spaime. Poate că Grigore cel Mare n-a distrus doar din fanatism edificii sau statui păgâne, ci a încercat să dea un sens înnoitor unei paragini ce nu putea duce decât la disperare. Când un fapt

este cauzat de o voință umană, oricât ar fi de absurd, e posibil să fie tratat cu înțelegere umană, cu ură umană sau cu resemnare umană. Un fapt explicabil doar prin intervenția supranaturalului naște lămuriri supranaturale.

Roma, povestește Gibbon, suferea de spaima de longobarzi, de spaima de robie, de spaima de jaf, de frica de inundații și molime, de groaza că împăratul aflat atât de departe va uita să trimită indispensabilul grâu, în timp ce Campania devenise un ținut cu ogoare necultivate și vile părăsite. Populația fostei metropole a lumii scădea mereu și oamenii își spuneau că dacă Apocalipsa va mai întârzia să vină, va găsi, peste o generație sau două, un oraș complet depopulat. „Roma nu va fi distrusă de mâna omului, ci, zgâlțâită de furtuni, de incendii și de cutremure, va pieri de la sine”, a proorocit cândva Sfântul Benedikt. Iar vorbele lui erau crezute și se adevereau.

Se pare că Daedalion a rămas aproape un an la Roma. Și, poate fiindcă un an reprezintă atât de mult în viața unui tânăr în plină formare, influențele primite și mărturisite îi vor consolida renumele de roman, lui, cel venit dintr-o provincie ce nu mai era decât prin tradiție parte a Imperiului. Metropola de pe Tibru devenise o certitudine a trecutului. Un exarh neputincios trebuia să apere cetatea de năvălitori din afară și dinăuntru și trebuia să cerșească, în primul și în primul rând, grâul de la un împărat aflat îngrozitor de departe, împărat care trebuia să dispună ca pâinea să vină din regiunile istorice aflate iarăși în alte colțuri ale lumii, mereu mai fărâmițate și mai nesigure. Fără cereale nu se putea apăra Roma, iar grâul sosea de fiecare dată după ce ultima speranță părea să apună și când ar fi trebuit să ajungă de-acum tranșa următoare. De aceea Roma supraviețuia printr-o veșnică minune de ultimă clipă, iar barbarii pogorâți aici din toate părțile nesfârșitului aveau, la rândul lor, de cucerit acest miracol muribund. La

sosirea lui Daedalion și a mamei sale, primejdia concretă se numea „pericolul longobard”, un popor mai brutal decât atacatorii ce l-au precedat. Dar „pericolul longobard” era, totodată, și ceva foarte vag pentru copilul speriat din vest: armata ducilor n-a pătruns în oraș câtă vreme a stat Al Patruzeci și treilea la Roma, însă se zvonea zilnic, de fiecare dată cu probe noi și indubitabile, că atacul este iminent, iar, pe de altă parte, pe mare apăreau, din când în când, flote ciudate, în locul așteptatelor convoaie cu hrană din Sicilia sau din Egipt. Nimeni nu știa cui aparțineau acele corăbii, nimeni nu putea intra în contact cu ele. (Și nimeni nu se grăbea să încerce un asemenea contact.)

Natura se purta și ea mai nemiloasă ca oricând cu Roma: cutremure și inundații alternau cu ploi torențiale, transformând împrejurimile în teritorii cel puțin neprietenoase și decolorând palatele istorice într-un peisaj funerar. Chiar și în puținele locuri populate, băiatul avea impresia că pășește printre ruine și faptul că întâlnea atât de rar copii de vârsta lui îi întărea senzația că a nimerit într-o legendă. Totul părea că se încheie la Roma, totul avea semnificații mitice, fiecare piatră putea nara cel puțin o istorie, dar nimic nu dădea impresia că în poveste ar mai avea loc și o continuare. Sugestia era că viața însăși s-ar fi oprit în trecut, oamenii nu mai simțeau prezentul decât prin frică. Locuiau, majoritatea, singuri, nemaîmpreunându-se, nemanducând un trai social. Imensitatea palatelor în paragină permitea aproape oricui să viețuiască în spații mai mult decât confortabile ca mărime. Dar lumea prefera să se adăpostească în tainițe, îngrămădindu-se în cartierele populare mizerabile, cu nenumărate locuințe disponibile și acestea. Și, ceea ce l-a frapat mai mult pe copil, la Roma nu mai lucra nimeni, la Roma pur și simplu se supraviețuia.

Amintirea aceluia an, cât a adăstat împreună cu mama în numeroase case din celebrul oraș, a rămas una dintre cele

mai puternice în memoria Celui de Al Patruzeci și treilea - acolo era întuneric, spaimă și gust de leșie. Acolo era iadul. Fiul lui Felician, venit din înșorita Iberie, a nimerit într-un oraș pe trei sferturi părăsit, cu clădiri gata de a se prăbuși, cu oameni singuratici în locul exuberanților meridionali printre care s-a născut. Un cutremur, ploi cu totul neobișnuite ce păreau interminabile, o eclipsă, șobolani agresivi și o seriozitate gravă a unei tradiții apăsătoare, o tradiție ce nu se putea discuta - totul era solemn, totul era strivitor. Mamă și fiu locuiesc, la început, într-un apartament de la etajul trei al unei case unde existau zeci de încăperi libere, dar unde toată lumea se înghesuia, claie peste grămadă, pe un singur nivel. (Abia mai pe urmă a descoperit figuri necunoscute viețuind în odăi dosnice și la alte etaje.) De acolo s-au mutat într-un palat adevărat, însă erau singuri în el și, deși nimeni nu le avea grija, nu s-au simțit bine printre statui, mozaicuri și coloane, într-un edificiu unde rățăceai dintr-o sală într-alta sau te pierdeai în curtea uriașă, năpădită de o vegetație bogată și sălbatică. Era frig în sălile acelea și Daedalion n-ar fi putut spune de ce au plecat cu adevărat și de acolo pentru a se muta la un han, într-un loc unde măcar erau înconjurați de ființe umane, ființe cu care își împărțeau viața. La fel cum nu mai putea să-și amintească Daedalion de ce au zăbovit atât la Roma și de ce n-au plecat imediat mai departe, spre răsărit. Probabil că mama aștepta pe cineva, probabil că înțelegerea fusese că vor fi preluați din fosta capitală a lumii pentru a fi duși în actuala capitală, însă cel ce ar fi trebuit să vină n-a sosit. Sau poate că mamei i s-au terminat banii și aștepta să primească alții spre a putea continua drumul. Daedalion nu mai știa toate astea, iar experiența romană îl acaparase într-o asemenea măsură încât amănunțele logice nu-i mai păreau esențiale. Roma nu mai era în memoria sa decât ca un tărâm

subpământean, asemenea celui descris în cartea din care citea în fiecare zi câte o oră cu mama, urmând astfel un fel de școală, deoarece mama era convinsă că, la Constantinopol, noile rude îl vor dori pe fiul lui Felician instruit și cu purtări alese.

Ajuns în acele „ținuturi subpământene” s-o fi născut Daedalion, fiul lui Felician, dar și al lui Lucifer, îngerul prăbușit, profund nefericit, doritor de a-și recâștiga condiția, însă incapabil - în ciuda eforturilor sale uriașe - de a-și hotărî singur soarta.

Când a plecat, în sfârșit, din Roma, băiatul a lansat, în prezența mai multor adulți, o observație care, reținută, i-a fost amintită peste ani cu admirație: „Orașul ăsta nu va putea fi izbăvit decât dacă va veni cineva curat, alb și puternic, gata să-l conducă și apt s-o facă”. Se spune că vorbele copilului ar fi fost aduse la cunoștință prefectului, un tânăr cu studii întinse, dar și foarte bogat, și că acesta ar fi vrut să-l vadă pe noul june prooroc. Al Patruzeci și treilea ar fi repetat cuvânt cu cuvânt concluzia sa și în fața demnitarului. După puțin timp, importantul funcționar își va dona întreaga avere, va construi mai multe mănăstiri și se va retrage în meditație. Va reveni ca papă și se va numi Grigore, iar după moarte va fi sanctificat.

Înainte de a pleca din Roma, în ultima seară, copilul, surescitat la gândul că va putea, în sfârșit, părăsi cetatea ce-l îngrozea cumplit, văzu la o fereastră dintr-o locuință a unei alte clădiri uriașe o fetiță. Ea se așezase pe pervaz și privea în gol și Al Patruzeci și treilea avu impresia că o surprinde în vreme ce voia să sară de la etajul acela înalt. Ea nu-l observă, continua să privească niciunde și inima lui Daedalion bătea să se spargă: va sări sau nu va sări frumoasa fetiță în gol? Al Patruzeci și treilea o înțelegea din plin - sau credea că o înțelege din plin: biata ființă nu avea

speranța de a părăsi Roma, fiind condamnată să rămână acolo, în mijlocul tuturor spaimelor. Daedalion o privi multă, multă vreme și îi jură - deși ea nu avea cum să-l audă - că, odată, o va salva și pe ea. Ca toate proorocirile sale, și aceasta se va adevăra. Și, ca toate proorocirile sale, și aceasta se va adevăra altfel decât te-ai fi așteptat.

Daedalion și mama lui au străbătut fără incidente Italia de la Roma la Ravenna și de aici s-au îmbarcat pe o corabie ce făcea curse regulate, prin Bari, la Constantinopol. Inima copilului devenise mult mai ușoară, pe mare n-aveai a te teme decât cel mult de furtună. Mediterana era un loc sigur, iar după atâtea semne rău prevestitoare, odată urniți din loc, până și ploile acelea nefirești dispăruseră, cerul redevenise albastru ca întotdeauna, oamenii prietenoși. Mai mult ca sigur că mama trebuise să aștepte niște bani la Roma și că aceștia, odată sosiți, au făcut-o și pe ea mai optimistă, reușind să-l convingă pe Daedalion că îl așteaptă o viață luminoasă în mijlocul unei familii bogate, puternice și unite, în metropola lumii, pe care nici ea n-o văzuse încă, dar unde Tata a cunoscut atâta glorie și bucurii. Constantinopolul acționa ca o vrajă și copilul și-l imagina asemenea tărâmurilor din basme: un loc unde nu trebuie să-ți fie frică.

Când au ajuns la rudele lor, care și ele îi așteptau de atâta vreme cu neascunsă speranță și cu convingerea că fiul lui Felician va readuce întregii familii norocul proverbial, băiatul trebuie să fi avut aproximativ zece ani. Semăna leit cu tatăl său, pretindeau neamurile, încercând să se îmbărbăteze și să convingă soarta că nu se înșelau în nădejdea lor. Așa că primirea a fost pe măsură: bună pentru noii veniți și bună pentru familie însăși - Daedalion a reușit să unească din nou rudele, care, în ultimii ani, au ajuns să se distrugă reciproc. Și mama a fost bine primită și socotită romană din prima clipă. (Peste câțeva vreme, ea

va fi numită vandală: o dată pentru că n-a reușit niciodată să se îmbrace și să se comporte ca o doamnă de rang din Constantinopol, a doua oară pentru că fiul ei întârzia să readucă belșugul - deși era atât de ciudat și emitea afirmații atât de subtile, doar că nu erai în stare să le deslușești adevăratul tâlc decât atunci când măsura de prevedere conținută devenea tardivă; și a treia oară, pentru că, în 586, regele Leowigild a ridicat interdicția de *connubium* între vizigoți și romani. Ce să conteze această măsură a unui rege barbar în capitala lumii? Probabil că, dezamăgite, rudele intenționau să trimită înapoi mama și copilul și linișteau femeia că nu are de ce se teme de riposta legii. Dar până atunci vor mai trece ani, iar Al Patruzeci și treilea va deveni, între timp, bărbat. Și va acumula un anumit renume.)

Abia ajuns în mijlocul „vechii sale familii”, băiatul începu să fie lingușit din toate părțile: era alintat, i se ofereau cadouri, era plimbat prin oraș. În schimb, nu i se cerea decât să înfăptuiască minunea cât mai repede... De nerăbdare, i se sorbeau cuvintele din gură. Dar ceea ce spunea părea să vină de la un oracol. Dacă insistai, riscai să nu mai înțelegi chiar nimic. Fiindcă puștiul vorbea o greacă aproximativă, se mințeau neamurile. Prima proorocie pe care i-au smuls-o au notat-o și au comentat-o îndelung: „Și la Roma și la Constantinopol, viitorul va veni de la Răsărit.” La Roma vor fi înscăunați mulți papi sirieni. Constantinopolul se va mai bate o vreme cu perșii. Islamul, care abia se năștea, nu era recunoscut încă drept un pericol mai mare decât cel reprezentat de nenumăratele și atât de schimbătoare atacuri ale celorlalți năvălitori ce se tot scurgeau din pâlnia fără fund a Orientului. Despre Mahommed nu se vorbea mai mult în capitala lumii decât despre un rege din celălalt capăt al universului. Abia peste ani, când arabii vor veni în valuri și vor iniția marile lor

cuceriri, abia peste ani interpretarea acestei însemnări va deveni posibilă. Dar, până atunci, cine s-o înțelegea? Și cui să-i ajute?

Arabii nu erau încă decât saracenii conduși de faima unui profet al lor. Iar Saraca era departe, undeva în Arabia Felix...

Al Patruzeci și treilea, după ce a străbătut la o vârstă fragedă Imperiul de la un capăt la celălalt, în drumul său spre capitală, învătă abia la Constantinopol geografia și istoria lumii în care trăia. Acolo, departe, în Iberia, nu auzise decât despre câteva nume, total necunoscute în Bizanț, nu văzuse decât niște coline și niște păduri destul de dese ca să-i ascundă orizontul și nu pomenise decât foarte puține denumiri de personaje (Constantin, Iulius Caesar, Traian sau Honorius, împăratul Apusului), denumiri ce se suprapuneau peste cele ale șefilor vizigoți aflați în imediată apropiere. Nici de regele acestora nu auzise. În general, în capitală învătă că lumea se dovedea a fi considerată mult mai mare decât o putem noi măsura cu simțurile: mai mare în spațiu și mai mare în timp. Rudele îl linguseau, insistând asupra cunoștințelor extraordinare ale Tatălui, ale lui Felician, eruditul legendar. Fiul avea și el cunoștințe deosebite, cunoștințele unui om aterizat din altă lume, care mai știe aproximativ cine a fost Honorius, nume de mult uitat de rudele elegante și cam snoabe. Copilul, pus să recupereze în viteză carențele din informațiile sale, își formă convingerea că lumea este așa cum este, însă că adulții se joacă (și) de-a conținutul unui tărâm de basm apt să le satisfacă ambițiile, tărâm care - fără a deveni decât arareori concret - se dobândește prin învățătură, prin convențiile oferite de aceasta. Astfel, Daedalion trebui să se obișnuiască și cu o mulțime de nume de regate și de ținuturi atât de familiare tuturor contemporanilor, deși

puțini le-au străbătut cu adevărat. Daedalion știa că toate astea nu sunt decât niște cuvinte.

În 574, Iustin II îl adoptă pe Tiberiu, care va domni când va ajunge Al Patruzeci și treilea la Constantinopol. Timpul va trece, valurile se vor lovi neconținut de Bosfor, Tiberiu va dispărea și va urca pe tron nefericitul Mauriciu, Daedalion va deveni un adolescent, un june al mării metropole, însă în viața familiei nu se va petrece minunea așteptată.

Așa că avem timp să revenim la geografia pe care tânărul trebuia să și-o însușească. Neustria și Austrasia, Regatul Longobard și Regatul Burgundiei, Bretania și Regatele Anglo-Saxone - cunoscute mai ales datorită lui Columban -, formațiunile din nord, de la kazari și huni la popoarele mitice, pe care chiar nimeni nu le-a văzut și simțit, dar care negreșit urmau să se reverse cu atât mai cumplit de niciunde, dușmanul tradițional persan și noii претенdenți la pământurile Bizanțului, fiii lui Mahommed, toate astea și multe, multe alte nume de țări și de neamuri se aflau pe buzele tuturor și erau introduse în vorbirea curentă asemenea cuvintelor „casă” sau „cal”. Daedalion învăța și emitea sentințe, iar un institutor special angajat nota fiecare dintre aceste cugetări. Apoi doi, trei sau șapte specialiști în descifrarea oracolelor cântăreau fiecare cuvânt și încercau să-i dea o interpretare. Rudele pretindeau concluzii cât mai concrete, ceva ce să poată aplica imediat, ceva în stare să atragă minunea atât de așteptată și să refacă din praf măreția și norocul familiei. Specialiștii își dădeau cu părerea, neamurile făceau întocmai. Nu se întâmpla nimic.

Daedalion învăța cu profesori scumpi, recupera rapid, însă nu trăda nici o clipă și în nici un fel aptitudinile extraordinare ale lui Felician. Să se fi înșelat rudele? Să nu fi fost Daedalion fiul Celui de Al Patruzeci și doilea? Ca o pată, dezamăgirea se întindea tot mai mult, familia se

dezintegra în noi certuri, viața își urma cursul și continua să roadă puținul rămas din fericirea atât de rapid dispărută. Specialiștii în oracole notau conștiincios și descifrau după puteri vorbele adolescentului și aluziile limpezi că modificările vor veni de la răsărit. Drept urmare, doi dintre tinerii cei mai nerăbdători din familie vor pleca să-și găsească în est norocul prevestit. Ei vor lupta în războaiele cu perșii și vor dispărea amândoi undeva în Armenia. Mici favoruri birocratice și o ușoară relansare economică îi va face pe cei rămași să considere, totuși, prețul prea mare. (Mai ales că nici privilegiile n-au durat și ghinioanele s-au întors cu totul atunci când, după o lipsă de doi ani, unul dintre dispăruți și-a făcut o nemaiașteptată apariție acasă. Era bolnav, îmbătrânit și nu mai reprezenta decât umbra celui plecat. Dar - și așa - o dată cu sosirea lui, norocul și-a retras și palidele raze pe care se părea tot mai limpede că le-ar fi oferit la schimb; avantajele s-au retras o dată ce trocul nu mai era respectat.)

Spre sfârșitul domniei lui Tiberiu, în timpul căreia aducerea lui Daedalion la Constantinopol n-a reușit să oprească decât mult prea puțin declinul familiei de pe vremea lui Iustin II, s-a născut și numele Celui de Al Patruzeci și treilea. Părerile sunt împărțite: pe de o parte, numele de fiu al lui Lucifer poate proveni (și scribul crede că aceasta este adevărata origine) de la secta luciferiană, frecventă în Spania, Gallia și Africa, dar și în Italia, sectă ce-și trăgea obârșia din hotărârea arătată de episcopul Lucifer al Sardiniei atunci când i s-a părut că restul ierarhilor nu sunt suficient de fermi împotriva arianismului. Asta s-a petrecut cu peste două sute de ani în urmă, în timpul Conciliului de la Milan, și urmașii luciferienilor uitaseră de mult de episcopul din Cagliari și nici nu se mai deosebeau prin nimic întru credință de dreptii creștini, doar că, și în continuare, unii se mai considerau luciferieni. Venind din

Extremul Occident și având nasul ascuțit ca un cioc de pasăre răpitoare, cineva l-a asemănat cu fiul lui Lucifer, transformat într-un erete. Sigur, este cea mai simplistă explicație, totuși și cea mai probabilă. Unii analiști, pomenindu-l în treacăt, afirmă că Daedalion era fiul lui Felix, cel ce, asemenea lui Lucifer, adusese inițial lumina, pentru a se prăbuși din țării, ajungând (la Sfinții Părinți ai Bisericii) să se transforme din strălucirea fosforului în prinț al întunericului. Fiul lui, Daedalion, va rătăci în lume, aruncându-se asupra oamenilor, dar și decăzând în cenușiu. Urmând mai mult această traiectorie, Al Patruzeci și treilea va fi considerat ca atare. Pe de altă parte, rolul și puterile diavolului nu erau încă atât de clare și - oricât ar fi fost urât Felician fiindcă nu și-a continuat misiunea benefică asupra întregii familii - era greu de crezut că damnarea Celui de Al Patruzeci și doilea ar fi putut să fie atât de categorică încât fiul să fi devenit urmașul direct al lui Lucifer.

Premonițiile sunt credibile dacă se înfățișează în orizontul de așteptare al receptorilor. Când, nu peste multă vreme, Chosroes îi va mărturisi comandantului Ioan că vor urma succesiuni teribile de evenimente, mai întâi urmând ca neamul babilonian să stăpânească statul roman timp de trei săptămâni de ani, apoi timp de cinci săptămâni de ani vor fi stăpâniți perșii de către romani, după care, în sfârșit, „va veni pentru oameni ziua fără de întoarcere și sfârșitul așteptat al puterii, când cele trecătoare vor înceta și va urma o viață mai bună”, nimeni nu găsi de cuviință să creadă că va fi altfel. Proorocirea aceasta va fi totuși mai deosebită decât celelalte: ea va să zică limpede că până la Marele Sfârșit va veni o robie din Orient, însă că aceasta va fi răzbunată, cele trei săptămâni de ani de robie vor fi răscumpărate de cinci săptămâni de ani de triumf, anunțând astfel o Apocalipsă ce nu va pogori treptat

întunecând bolta cerului tot mai mult, până la bezna totală, ci va oferi un termen implacabil într-o lume ce va mai permite urcușuri. De altfel, totul în memoria percepută se întâmplase într-un asemenea mod: marea ciumă „a lui Iustinian”, ciuma neagră ce bântuia din trecutul aproape uitat al domniei atât de lungi a bătrânului împărat, pustia, pe rând, Iberia, apoi Africa, apoi Italia, dispărea undeva în Nord și se întorcea în ținuturile ce abia apucaseră să respire. Nici anii ploioși nu alternau cu lungi perioade secetoase, ci lăsau să intervină între ei și vremuri normale.

În felul acesta trebuiau tălmăcite și semnele comportării și spusele lui Daedalion. Iar, dacă acceptai acest lucru sau „dacă ajungeai la o asemenea înțelepciune”, evenimentele din familia Celui de Al Patruzeci și treilea se derulau firesc. Doar că rudele nu mai aveau răbdare: Iustinian murise de douăzeci de ani, sub Iustin II măreția familiei primise cele mai cumplite lovituri, sub Tiberiu fusese adus drept ultimă speranță Daedalion cu scopul declarat de a reînnoa tradiția glorioasă a tatălui său. Dar fiul nu s-a dovedit nici pe departe la nivelul părintelui, chiar dacă... Chiar dacă la venirea sa la Constantinopol degingolada părea să fi fost încetinită, ruina avansând lent în unele locuri și retrăgându-se ușor din altele. Era acesta un progres? Sau, mai bine spus, era acesta progresul așteptat? Hotărât, nu! Statutul lui Daedalion (și al mamei sale) scădea vizibil. Mai ales după moartea lui Tiberiu și urcarea pe tron a lui Mauriciu, când toată lumea nădăjduia la o schimbare iar Al Patruzeci și treilea nu realiza miracole sau săvârșea minuni mult prea neînsemnate, neamurile au ajuns la concluzia că, de fapt, nu fac decât să întrețină încă două guri și că ar cam fi cazul ca Daedalion - speranța prăbușită - să-și găsească un rost în viață pe cont propriu. Faptele au dovedit că familia a fost totuși mult-mult prea lipsită de răbdare: la moartea lui Tiberiu și încoronarea lui Mauriciu, băiatul nu avea decât

doisprezece ani (după socotelile scribului). În afară de „minunea” promisă, de „misiunea” primită, nu și asumată, ce realizări concrete să aibă un copil la acea vârstă? Probabil că pe atunci a început să se pună și problema ca mama și fiul să fie trimiși înapoi în Iberia, de unde au venit, plan care aproape că a fost pus în practică. Al Patruzeci și treilea nu a fost încă izgonit doar din motive obiective de moment, intervenind mereu câte ceva ce amâna plecarea, și întrucât familia era tot mai dezbinată: atunci când o ramură lua o hotărâre, o alta i se opunea. Lipsea un șef autoritar, unanim recunoscut, precum și convingeri și scopuri comune. Totuși, întrebarea era: dacă Daedalion va fi îndepărtat, nu se va sparge și echilibrul atât de fragil la care s-a ajuns printr-o speranță comună, echilibru ce măcar părea să fi oprit degringolada? Dilema aceasta a durat aproape cinci ani. Dar ea a devenit tot mai zgomotoasă și a ajuns să fie greu de suportat până și de adolescent. (Ca să nu mai amintim de biata mamă, nescutită nici o clipă de aluziile cele mai transparente.) Nu se găsea încă nimeni printre rude suficient de curajos și de hotărât pentru a se lua de piept cu destinul și a-l izgoni fără echivoc pe intrus, însă privirile și vorbele nu mai puteau fi ținute în frâu.

Ne aflăm în 587, Marele Sfârșit se apropia încet, dar sigur, în Occident regele vizigot Rekkared devenise catolic, transformând dintr-o clipă într-alta destinul poporului său, eveniment pentru care familia lui Daedalion n-avea încă nici un interes, la fel cum numele Kagan Bajan, stăpânul temut al imperiului avar dintre Dunăre și Tisa, nu reprezenta pentru urmașii lui Felician decât încă un simbol al Apocalipsei, deocamdată fără o trimitere directă. Familia Celui de Al Patruzeci și treilea era interesată de averea și de posibilitățile ei concrete, iar faptul că pierduse cea mai mare parte din bogăție și, deci, și din influență, era tot ceea ce era ea în stare să cuantifice. Poate cea mai mare

lovitură, după valul de arestări și confiscări petrecute imediat după dispariția lui Felix, a fost retragerea misterioasei concesiuni a manufacturii de mătase naturală. În schimb, minunea cea mai palpabilă săvârșită de Daedalion a constituit-o faptul că familia a reînceput să spere în urma unei noi mari afaceri realizate din supremația pe care era pe punctul de a o cuceri în comerțul cu papirus. Doar atunci când și aici au apărut primele breșe și concurența a pus stăpânire pe vaste piețe, nerespectând împărțirea inițială a acestora, abia atunci nerăbdarea clanului dădu în clocot. Băiatul nu era în stare să-i strivească pe rivali - așa cum era de nădăjduit - ca pe niște sobolani.

Daedalion avea șaptesprezece ani, însă părea de douăzeci, într-o zi își anunță mama și rudele că, prin intermediul unor cunoștințe, ajunsese până la Priscus și generalul, care-l frecventase pe Felician, era de acord să-l ia cu el în campania împotriva perșilor.

Era o decizie providențială, considerară nenumărații unchi și cumnați: dacă Al Patruzeci și treilea se arăta dispus să plece în miezul furtunii, acolo unde se nenorociseră doi frați de-ai tatălui său și de unde urmau să vină, în conformitate cu crezul unanim, cele trei săptămâni de ani de urgie, însemna că flăcăul și-a dat, în sfârșit, seama că a venit momentul să-i pună destinului piciorul în prag.

Nefericită, mama trebuise să accepte totul și, drept palidă compensație, fiul ei devenise din nou purtătorul nădejdi, iar prestigiul ei crescuse la valoarea inițială.

Dacă îl citim pe Teofilact din Simocata, acea plecare a lui Priscus în interminabilul război împotriva perșilor era urmarea înlocuirii de la comandă a lui Philippicus. Alternările în funcție se datorau atât lipsei unei victorii decisive, cât și intrigilor și, mai ales, semnelor tainice aduse

la cunoștința suveranului. Repetatele înlocuiri la comandă de pe toate fronturile aveau loc poate și pentru a nu-i permite unui general să devină prea popular. Priscus dorea din tot sufletul să plece din nou, făcuse tot ce putuse pentru a reuși, folosindu-și toate cunoștințele din Palatul Sacru.

Deși putem bănuși că fiul Celui de Al Patruzeci și doilea a pornit la război obligat de împrejurări, campaniile militare și înseși bătăliile mai conțineau din belșug ecouri pe care azi le-am numi „romantice” sau „cavalerești”. În luptele cu avarii, povestesc analiștii, Priscus se va afla față în față cu inamicul chiar în preajma Paștelui creștin. Drept urmare, hanul a acceptat un armistițiu de cinci zile și chiar le-a și trimis hrană înfometaților romani. După patru zile, a avut însă și el o pretenție: să primească, la rândul lui, din partea adversarilor mirodenii de India. Așa că obține prompt piper, frunză de dafin, scorțișoară și cost. Mai mult, în timpul sărbătorilor, cele două oști au și petrecut, fără nici un fel de suspiciuni, împreună. A șasea zi s-au despărțit, iar grozăvia putea reîncepe.

Al Patruzeci și treilea, putem bănuși, se aflase în statul-major al lui Priscus, dacă e să dăm crezare că acesta l-a luat personal cu el. Dar, după lungul mers spre răsărit, relațiile dintre comandant și oaste au început foarte repede să se deterioreze în mod amenințător. Philippicus fusese mult mai apreciat de către soldați, și doar câteva prime izbânzi fără importanță au reușit să mențină ordinea sub noul șef. Însă și victoriile și înfrângerile erau periculoase pentru comandanții bizantini: insuccesul te scotea, în cel mai bun caz, din joc, iar câștigarea unei bătălii te obliga să împărți prada între împărat, oșteni și tine însuși. Întrucât riscai pentru victorie și nu știai când va sosi următoarea (și dacă va mai sosi), erai tentat să-ți iei partea leului, mai ales că, oricum ai fi gestionat câștigul, oastea tot n-ar fi fost

mulțumită, iar delatorii invidioși ar fi făcut să ajungă la bazileu varianta cea mai incriminantă. Pe scurt, în istorie scrie că Priscus a fost din nou înlocuit cu Philippicus, iar acesta (după înfrângerea severă de la Martyropolis, din vara lui 589) cu Comentiolus. Istoria se ocupă rar de figuranți și, atunci când o face, se folosește doar de pilde mai mult sau mai puțin apocrife.

Daedalion era tânăr și nutrea convingerea că are stringentă nevoie de o izbândă personală ieșită din comun. Mai mult decât la alți juni de familie bună, de la el se aștepta tot timpul un miracol. Dar foarte curând, Al Patruzeci și treilea constată că Priscus nu e omul apt să-i înlesnească triumful. Împreună cu alți ofițeri, Daedalion forță destinul și intră într-o revoltă împotriva comandantului. Este imposibil de spus cât a fost aceasta de spontană, însă ea a venit cu siguranță în întâmpinarea dorinței trupei. Numai că nici locul și nici momentul nu au fost bine alese: dușmanul se afla pe aproape, aliații erau nesiguri și întreaga armată se găsea în pericol de a fi distrusă total. Primejdiile din toate părțile au precipitat evenimentele, rațiunea a fost înlocuită de spaimă, ceea ce a făcut ca inițialul complot să iasă de sub control și să-și depășească intențiile. Dintr-o revoltă împotriva comandantului, lucrurile au avansat într-un act de trădare de țară și de împărat. Statuile lui Mauriciu și portretele sale au fost distruse, iar oamenii rățăceau la întâmplare și prădau tot ce întâlneau în cale. Marea expediție din Orient era pe punctul de a se autodistrage. Revenirea grabnică a lui Philippicus a repus lucrurile la punct. Ierarhiile au fost restabilite, iar vinovații pedepsiți. Unii au fost executați, alții doar închiși. Printre aceștia, și Daedalion.

Abia acum avea să se manifeste din plin prima proorocie a copilului sosit din Iberia: nenorocirile vor veni de la răsărit. Necazurile mai timpurii ale celor doi unchi au fost

cu mult depășite de urgia atrasă de trădarea lui Daedalion. Acesta fu internat „în interiorul Persiei, în cetatea numită Giligard, în ținutul zis Bizae, nu departe de cetatea Bendsaboron, în închisoarea căreia barbarii îi ziceau Lethe”.

Asta însemna că, pentru rude, Daedalion devenise ca și mort. În schimb, pentru oamenii stăpânirii incidentul era tocmai bun ca, în numele legii, averea condamnatului să fie confiscată în folosul împăratului. Și ce avere avea Daedalion? El venise pe spezele familiei, împreună cu mama sa, din Extremul Occident, fără a aduce cu el nici averi și nici bani, ci doar speranțe risipite. Lucru imposibil de demonstrat autorităților. Tot ceea ce cu chiu, cu vai a fost salvat după dispariția lui Felician și tot ce a fost cu greu reconstruit prin marea afacere cu papirus a trecut în vistieria imperială, rudele trebuind să fie bucuroase că n-au pățimit și fizic de pe urma trădării ticălosului bastard. (Atunci au apărut acuzele că Daedalion nici n-ar fi fost fiul natural al Celui de Al Patruzeci și doilea, ci un uzurpator. Scribul a găsit un document în sensul acesta și nu se îndoiește că piața a fost intoxicată cu mai multe. Doar că acest document trebuie citit în context, iar antecedentele și faptele ulterioare îl ignoră cu desăvârșire. Singurul personaj ce dispare cu totul în acea perioadă este mama dizgrațiatului. Dar nu și acesta.)

În închisoarea zisă Lethe, înțesată cu prizonieri proveniți din cele mai diverse neamuri și obârșii și condamnați pentru delictе la fel de diverse, atmosfera era atât de insuportabilă, încât, deși deținuții mureau pe capete, situația trebuia odată și odată să explodeze. În mitologia greacă, Lethe reprezintă una dintre apele infernului, cea care-i face pe morți să uite de lumea pământească. În fapt, închisoarea de lângă Bendsaboron era menită să-i facă pe

vii să-i uite pe cei internați acolo, suferința prizonierului fiind infinit mărită întotdeauna la rememorarea libertății, o alternativă mereu vie și dureroasă prin absență. (Doar cei ce sunt în stare să excludă acea posibilitate ipotetică au capacitatea de a suporta mai ușor captivitatea.) Se pare că Daedalion, deși apt de a îndura atâtea, nu s-a putut adapta la regimul infernal de la Lethe¹. În fond, nu izolarea era cea care-l tortura, ci, dimpotrivă, traiul comun, clipă de clipă, cu oameni dintre cei mai diferiți, agresivi până la limită, cei ce voiau să supraviețuiască, instaurând obiceiuri obligatorii, siluind voințele, statuând ierarhii mai cumplite decât ar fi fost în stare să născocască până și cel mai sadic tortionar. Într-un asemenea univers fie cedezi, fie încerci să ignori - pe cât se poate - tot ceea ce se întâmplă în jur și cu tine însuși. La Lethe prietenii erau riscante și numeroasele trădări, de voie sau de nevoie, cu atât mai dureroase.

După primele săptămâni de detenție, Daedalion încercă să se concentreze asupra a două idei:

- unu: el ar fi putut fi executat, asemenea majorității ofițerilor. Suferințele încarcerării nu constituie decât o formă de izbăvire, o plată și un supliment de viață.

- doi: Lethe reprezintă anticamera lumii de după lume. În caz că se va întoarce între oameni, va da cât mai multă

¹ Este ciudat că autorii bizantini pretind că barbarii au fost cei ce au botezat acel adevărat lagăr de concentrare cu un nume din cultura elină. Dar explicația este simplă: vechii greci considerau decedații ca fiind ruși de viața pământească, pe când creștinismul le oferea muritorilor o nădejde postumă, nădejde condiționată de purtarea și credința dovedite în viață.

Autorii care povestesc despre cumplita închisoare Lethe sunt contemporani cu Papa Grigore cel Mare, iar acesta este unul dintre principalii propagatori ai ideii de răsplată și pedeapsă după Judecata de Apoi. Așadar, pentru morți nu există uitare, faptele săvârșite de ei în viață fiind sever contabilizate în sentința divină și, în felul acesta privite lucrurile, Lethe devine un mit păgân, barbar, caz în care cei ce au inventat cuvântul „barbar” devin ei înșiși „barbari”.

viață vieții. (Se pare, totuși, că această idee a fost altfel gândită și, oricum, altfel realizată.)

Dar de făcut, Daedalion, acum cu adevărat un înger căzut, de făcut nu a făcut și nu putea face nimic decât să aștepte o minune. La un moment dat, minunea păru să apară sub înfățișarea unui evreu pe nume Țipor, care, indiferent la cele ce se petreceau în jurul lui, își cultiva, pe cât se putea, ritul. Rugându-se mai toată ziua și nepărând interesat de nimic, devenise neinteresant și pentru torționari, așa încât era lăsat în pace. Încetul cu încetul, Daedalion s-a apropiat de Țipor: nici unul dintre ei n-avea nici o șansă să fie răscumpărat, amândoi atârnavu de bunăvoința pronie cerești. Evreul trăia cu impresia că a primit semne că va scăpa. Asta l-a făcut să încerce o evadare. Daedalion dori să-l însoțească.

Dar Dumnezeu (cel evreu al lui Țipor și cel creștin al lui Daedalion) a găsit de cuviință să-i elibereze altfel. Cu două zile înainte de evadarea plănuită, în Lethe izbucni o răscoală. Ea n-a fost îndreptată atât împotriva paznicilor, ci mai mult împotriva insuportabilei ierarhii stabilite între deținuți. Și, poate că dacă zbirii n-ar fi intervenit, răscoala s-ar fi oprit la acel nivel. Așa însă, fiindcă paznicii au încercat ei să restabilească ordinea, revolta s-a generalizat și n-a mai putut fi readusă sub control. Analistii confirmă că în anul 588 (după alții în 589) Lethe a fost devastată și prizonierii s-au răspândit cu toții în cele patru zări. Nimeni nu i-a urmărit și nimeni n-a încercat să-i reîncarcereze.

Doar Al Patruzeci și treilea, scăpat din acea încercare a încercărilor, nu se putea hotărî încotro s-o apuce. La Constantinopol era greu să revină, nu știa ce represalii l-ar fi putut aștepta acolo, iar altundeva încotro să se îndrepte? Țipor nu putea înțelege o asemenea nehotărâre: el oricum nu avea o patrie și nu avea nici un „acasă”. Evreul pretindea că Dumnezeu îi poartă pașii, așa că nu e treaba

lui să stabilească itinerare.

— Tu nu te afli niciodată la o răscruce? îl întrebă Daedalion.

— Ba da. Tot timpul ne aflăm în pericol de a apuca pe drumul nefast.

— Și de unde știi care este drumul cel bun?

— Aceasta o știe numai Dumnezeu, refuza Țipor orice discuție pe o asemenea temă.

Al Patruzeci și treilea, sosit de copil la Constantinopol, devenise creștin doar în capitala lumii. Mama trăise într-o credință populară în care preceptele erau practicate în mod regulat, fără a trebui să fie explicate în vreun fel. Vechi rituri păgâne se amestecau cu obiceiuri aduse de barbari sub magia unor formule primitive creștine, formule ce nu țineau nici de credința oficială, nici de arianism și cu atât mai puțin de uitatul luciferism. În Iberia, mama nu fusese interesată de credință sub forma doctrinei, ci doar de gesturi concrete. „Religia” atât de strict celebrată de ea la mai fiecare acțiune - cât de mică - nu conta decât într-un șir de superstiții ce trebuia să fie aplicate întocmai. Puținele manuscrise pe care le deținea jucau atât rolul de abecedar pentru deprinderea slovelor de către copil, cât și „mapa” sau „dosarul” unde își ținea cele câteva documente, printre care și celebrul horoscop, cel atât de studiat de rudele nerăbdătoare din Constantinopol. Cărțile după care a învățat Daedalion să citească au fost o versiune latină a ceea ce numim noi astăzi Evanghelia lui Pseudo-Toma, acea poveste a copilăriei unui Iisus foarte sever și cu puteri înspăimântătoare, alături de miracolele taumaturgului, dar și câteva lucrări ale unor autori vandali (Parthemius și protectorul acestuia, contele Sigisteus, însă și Luxorius, Coronatus și un poet numit Felix, care nu avea nici o legătură cu tatăl lui Daedalion, părănd să fi scris cu aproximativ un veac mai devreme). Aceste manuscrise nu

puteau decât să completeze lipsa de doctrină a „religiei” mamei lui Daedalion: ele foloseau un limbaj creștin primitiv, împănate cu mențiuni decadente ale sfârșitului Imperiului de Apus, evlavia se amesteca fără jenă cu obscenitatea, Iisus conviețuia cu proorocii și cu eroii mitologici. (Mai târziu, Al Patruzeci și treilea va fi mirat când marele papă Grigore va încerca să facă ordine în Noul Pantheon și-l va dojeni pe episcopul de Vienne că îl proslăvește pe Jupiter.) La Constantinopol, Daedalion a fost botezat și a trăit în spiritul creștinismului sever impus de Mauriciu, regim adoptat întocmai de marea majoritate a „lumii bune” (și nu numai) din convingere, din oportunism sau din lașitate. Daedalion nu avea cum să-l urmeze în peregrinările mistice pe Țipor și hotărî să se întoarcă pe furie la Constantinopol. Dar aici dădu de o nouă situație, pe care nu o putuse prevedea, pentru care nu se putuse pregăti în numeroasele ipoteze imaginate, cărora le căutase pe îndelete cele mai bune răspunsuri concrete.

La Constantinopol îl aștepta o stare de lucruri total neașteptată din toate punctele de vedere: da, Daedalion fusese condamnat, motiv suficient pentru ca întregii familii să i se confiște averea în folosul împăratului, dar rudele fuseseră din nou cruțate și fiecare își găsisese un mod de a supraviețui, chiar dacă eforturile neamurilor de a-și păstra rangul erau dureroase și de multe ori frizau cel mai caraghios absurd.¹ Însă, în mod cu totul surprinzător, Al Patruzeci și treilea află, de la început, că fusese iertat și că în jurul lui nu mai plana nici un pericol, nici o condamnare. (Nemaiavând ce să-i confiște, autoritățile se arătau mărinimoase.)

¹ Ele n-au fost nici pe departe singurele în această situație, dovadă că ne-au rămas destule satire de epocă despre patricieni decrepiți. Dar să cauți în literatură neamurile lui Daedalion i se pare scribului inutil și hazardat.

Al doilea lucru pe care nu l-a putut anticipa și pentru care nu s-a putut pregăti a fost acela că, pe cât se apropia de capitală, situația neamurilor se ameliora, fapt ce i-a ridicat din nou cota de speranță în ochii familiei (acum deja complet dezbinată, acuzându-se fiecare membru pe fiecare de lipsă de solidaritate în momentele grele, de greșeli fatale cu urmări pentru toți și de invidii agresive). În aceste condiții, Daedalion nu numai că n-a fost primit ca adevăratul autor al dezastrului, ci a început să fie iarăși disputat ca o speranță.

Și, în al treilea rând, Al Patruzeci și treilea a riscat să se întoarcă pentru a-și reîntâlni mama, însă aceasta nu se mai afla la Constantinopol. (Că a fost alungată de rude, că a fugit din proprie inițiativă sau că a murit, scribul n-a reușit să descopere.)

Drept urmare, Daedalion a rămas puțină vreme în capitală și și-a continuat drumul spre apus. Ca să-și caute mama, a bănuir la început scribul. Doar că faptele au dovedit că scopul fiului lui Felician fusese stabilit și că a fost cu totul altul, unul care l-a descumpănit până și pe scribul obișnuit de acum cu destule idei și întâmplări ciudate. (Omul cel mai călit nu poate să nu se mire chiar și într-o lume frecvent bântuită de miracole. Minunile ce au avut loc în alte perioade istorice ies mai ușor în evidență. Chosroes, dușmanul, a trecut la creștinism și a făcut nenumărate târguri cu martirul Sergius în sprijinul convertirii sale. El a oferit mari danii Bisericii, însă a și intrat călare într-un lăcaș sfânt. Când s-a căsătorit cu Serim, o siriană creștină, și a proclamat-o regină, a negociat din nou cu martirul Sergius pentru a fi dăruit cu urmași. Pe vremea lui Mauriciu s-ar fi putut câștiga bani grei de pe urma unei reviste mondene de scandal. Păcat doar că nu prea ar fi fost cine s-o citească.)

După cum bunul cititor își mai aduce poate aminte, literatura folosită de Daedalion drept manual a fost un

amestec de creștinism, erezii, păgânism și vulgaritate, totul înglobat într-un întreg greu de decelat. Al Patruzeci și treilea a ajuns prin 591 la Roma, unde a stat aproximativ zece ani, până ce a fost rechemat în capitală de ordinul lui Focas. Fiul lui Felician s-a întors la Roma, tocmai în locul care l-a îngrozit atât de cumplit cu ani în urmă, în drumul invers, spre răsărit. Dintre explicațiile date, una este mai fantastică decât cealaltă și nu poate fi acceptată nici una decât prin prisma lecturilor din tinerețe. (Sigur, într-o viziune romantică, am spune că fata văzută pe pervazul ferestrei casei de vizavi n-a mai putut fi uitată niciodată de tânărul venit s-o caute. S-o caute în toate femeile Romei. Dar explicația e subțire, chiar dacă Daedalion face dese aluzii la o iubire din tinerețe, pe care „a salvat-o”.) La Lethe, unde spaimile i-au revenit, prizonierul și-a impus să le înlăture - de-i va fi dat să scape din închisoare - și să refacă orașul-fantomă în vechea metropolă glorioasă. Gând de tinerețe, onorabil prin entuziasm... Daedalion, „Ultimul dintre romani”, considera că Roma era pe pragul de a muri de bătrânețe. Deci metropola avea nevoie de o infuzie de tinerețe. De la început, planul lui Daedalion era cel puțin straniu: el s-a întors la Roma jurându-și să nu piardă nici o noapte fără a se culca măcar cu o femeie, însămânțând ceea ce mai putea rodi și dându-i vechii urbe o generație tânără. Orașul devenise impotent, susținea Al Patruzeci și treilea, iar el a urmat cele mai ciudate tratamente pentru a beneficia de cât mai multă sămânță de împrăștiat. (De pildă, fiul lui Felix își cauterizase pavilioanele urechilor, după modelul sciților, pentru a-și mări potența, la fel cum era foarte atent cu alimentele pe care le consuma. De asemenea, folosea băuturi speciale păgâne, ale căror rețete circulau din belșug de pe vremea epocii de apogeu a Imperiului Unic și Nedivizat.)

Al Patruzeci și treilea devenise, după legendă, în deceniul

petrecut la Roma, tatăl a trei mii trei sute treizeci și trei de copii. (Această cifră, legată de numele decăzutului din Lucifer se regăsește în diverse manuscrise și este păstrată încă timp de secole. Dar chiar dacă am accepta că eroul ar fi avut și doi sau trei copii cu aceeași femeie, populația de sex frumos aptă de a mai procrea la Roma ar fi trebuit să colaboreze în cvasitotalitate cu „Ultimul dintre romani”, întrucât numeroasele epidemii și mizeria generală au făcut să ne aflăm în perioada cea mai depopulată a orașului din toată istoria sa multimilenară. Situația nu-i oferea suficiente femei apte de a mai naște, femei căsătorite sau nu. În altă ordine de idei, este într-adevăr una dintre minunile istoriei că Roma a supraviețuit.

Pe de altă parte, 3333 reprezintă jumătate din 6666. Adică o extensie a înspăimântătorului 666. Simbolul a fost descifrat astfel: Daedalion reprezenta o emisferă a unui întreg pe care se străduia să-l realizeze împreună cu sămânța sa. Dacă planul ar fi reușit, cifra ar fi fost completă, iar urmările pe măsură...)

Întreagă această activitate de taur municipal, Al Patruzeci și treilea ar fi desfășurat-o în Roma lui Grigore cel Mare, papa cu care Daedalion a intrat în relații strânse. Faptul că s-au (re)întâlnit nu trebuie să ne mire: încă o dată, ne aflăm într-un oraș puternic depopulat, cu mii de clădiri goale, cu altele prăbușite sau gata să se dărâme, cu oameni rătăcind ca niște stafii. Într-o localitate atât de mare, atât de puțini indivizi trebuiau să se întâlnească până la urmă, mai ales că Daedalion, prin sarcina de sine însuși asumată, era mereu în căutare de noi și noi parteneri. Întrebările sunt altele: pe de o parte, cum de a reușit, fără multe fasoane (pentru care n-ar fi avut timpul fizic), să-și convingă instantaneu „colaboratoarele” să se supună proiectului său, fiind vorba totuși de niște contacte între oameni, nu între animale și, pe de altă parte, cum se

împăca această lucrare furibundă cu relația cu Grigore?

La prima întrebare nu vom mai putea să răspundem niciodată. Legendeale nici nu se pierd în asemenea amănunte relevate doar unor tălmăcitori târzii, numai buni de a distruge miturile. A doua întrebare este legitimă. Daedalion a revenit la Roma atunci când Grigore abia urcase în demnitatea papală. Orașul era pustiit de o cumplită ciumă neagră, dispariția populației urbei (și, prin extensie, a întregii lumi) tindea să se desăvârșească. Poate că, încă de la Constantinopol, cele două personaje se cunoșteau: viitorul papă fusese trimis de un predecesor (Palagiu al II-lea) în Bizanț, ca ambasador al său, rezident în capitala Orientului. Dar, să nu uităm, încă băiatul de zece ani îi fusese prezentat pe atunci prefectului Grigore și îi prevestise viitorul. Pe de altă parte, suveranul pontif, care ținea slujbe de patru ore și organiza nesfârșite procesiuni, fiind convins de apropiatul sfârșit al lumii, a avut puterea nu numai să-i pregătească pe muritori pentru Judecata de Apoi, convingându-i că scurtul răgaz al vieții este determinant în sentința divină, însă a găsit vreme și spre a-i apăra pe romani de longobarzi și de a-și trimite călugării să predice Evanghelia în insulele englezești. În mănăstirea de pe Muntele Caelius din Roma, ctitoria cea mai dragă a papei, cele două personaje au dus lungi discuții. De fapt, Daedalion reprezenta auditoriul, iar Grigore vorbea, pregătindu-și conținutul și forma predicilor. Din perioada aceea ne-au rămas celebrele „Dialoguri”, în care papa își educa semenii pentru examenul eschatologic, și acele povestiri (*exempla*) pilduitoare erau repetate cu groază la început de Al Patruzeci și treilea, înainte de a ajunge la populație. Toți greșim mai mult sau mai puțin, unii conștient, alții nu, de aceea suntem păcătoși. Dar încercarea morală a vieții acesteia este și imposibil de evitat, și necesară. Printre sfinți și fapte miraculoase,

„activitatea de repopulare a Romei de către un individ” nu era decât încă un fapt colosal în plus.

Și poate că, în iureșul atâtor întâmplări, la Roma să fi nimerit și Țipor. Totul era apt de a fi folosit drept demonstrație pentru Grigore. Țipor nu era pentru el decât Ahashverus, evreul rățăcitor, blestemat să cutreiere la infinit fiindcă l-a împiedicat pe Iisus să se odihnească în drumul spre Golgota. (Cruzimea aceasta biblică se potrivea Evangheliei lui Pseudo-Toma, una dintre cărțile din care a învățat Daedalion slovele, iar Grigore argumenta cu un manuscris adus de el din Bizanț, „Nemaipomenita poveste a Evreului rățăcitor care din anul 33 până în ceasul de acum nu face decât să meargă întruna”.) Dar Țipor era un habotnic, el credea doar în Cartea lui, iar numele Ahashverus nu-l trimitea decât la regele persan Xerxes, așa cum l-a învățat Biblia.¹

Tot ce ne este înfățișat avea și are nenumărate fețe și nu este de mirare că oamenii, nedeslușind întotdeauna chipul real, greșesc mai tot timpul. Grigore, spre deosebire de ceilalți mari vorbitori ai vremii, se adresa celor din jur cu cuvinte simple, spre a fi înțeles de toată lumea, iar ceremonialul înscenat era amplificat de cântecele persuasive, a căror forță magică o descoperiseră cei dintâi oameni. Învățătura și spaimele își făcură efectul. La săptămâni de zile de drum, nefericitul Mauriciu, a cărui cădere fusese anunțată prin atâtea și atâtea semne indubitabile (eclipse, cutremure, nașteri monstruoase, potopuri și ploi cu broaște râioase), va fi răsturnat de necioplitul Focas. Mauriciu va trebui să asiste la execuția fiilor săi, înainte de a fi el însuși decapitat, însă nu va uita

¹ Evreul trebuia să se deosebească radical de ceilalți muritori: aceștia fuseseră condamnați după păcatul originar să plătească prin moarte, pe când el era osândit să-i fie luată respectiva ușurare. Nimic, nici viața de după viață, nu trebuia să-l lege pe protocreștin de creștin.

lecția lui Grigore și va pune cumplitele încercări sub semnul Judecății Drepte pentru viața-i plină de greșeli. În tot timpul calvarului său, el îi va mulțumi lui Dumnezeu și-l va aproba smerit.

Căderea unui împărat este percepută în întreaga lume: nu numai cataclisme, molime și eclipse o însoțesc. Prăbușirea dramatică a lui Mauriciu îi este povestită în Alexandria unui caligraf de către statuile din Tychaeum. Circulația informației vremii face ca toate amănuntele să se confirme abia peste nouă zile, atunci când sosesc primele știri din capitală. Martor ne este Petru, augustulis în Egipt și rudă cu Teofilact din Simocata, cel ce a făcut să ne parvină și această minune.

Nu numai partea bărbătească a familiei lui Mauriciu va cădea sub securea călăilor lui Focas, dar și soția și fetele sale vor împărtăși în curând aceeași soartă. Urgia noului împărat părea o formă prevestită a ciumei și a cutremurelor din restul lumii. Focas se dovedea a fi una dintre fețele cele mai cumplite ale Apocalipsei.¹

Și, totuși, Grigore (cel Mare) îl binecuvântează, îi trimite solii umile și-l consideră „stăpân providențial”. „Lipsa aceasta de demnitate” a revoltat mulți analiști și a stârnit comentarii printre nenumăratele victime inocente ale tiranului. Ceea ce nu s-a priceput a fost tocmai înțelegerea faptelor de către papă (ca și de către Mauriciu, în ultimele-i ceasuri de viață): Focas este trimis să pedepsească

¹ Nu degeaba numele i-a fost deseori folosit prescurtat: Focas = F. Ef, se spunea încă din secolul al VII-lea, apare de multe ori cu chip de om. Dar Focas a fost asimilat și Mâinii Albe, ceea ce dovedește că, în epocă, Spaima Absolută avea în special trei denumiri (rostite doar în gând): Ef, Mâna Albă și spaima de spaimă. Cu timpul, aceasta din urmă s-a dovedit cea mai puternică și, părăsind din nou anecdota, a devenit general umană. Lipsa actuală a mitologiei ei o face cu adevărat omniprezentă.

greșelile oamenilor și, astfel privite lucrurile, este drept ca oamenii să ajungă supuși ticăloșiei lui. Grigore nu era orgolios, dar își cunoștea locul și rolul: împăratul era deasupra, el, Grigore, neacceptând să fie invocat cu apelativul „papă”, considerându-se „doar” „consulul lui Dumnezeu” și „slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu”. Însă Grigore nu permitea nici altui ierarh să-i fie superior: insistențele lui Ioan Postitorul, Patriarhul Constantinopolului, de a deveni episcop ecumenic (sau universal) fură zădărnicate de ierarhul de la Roma, care, la rândul său, refuză titlul de „papă universal” din partea lui Focas. (Grigore avea nevoie de un împărat și în clipa aceea Dumnezeu a vrut ca împărat să fie un om rău. Dar și Focas avea nevoie de Grigore, motiv pentru care i-a întors toate avansurile. Ca orice tiran, netrebnicul bazileu solicita o recunoaștere cât mai evidentă și, dacă era posibil, din partea unor oameni cât mai nepățați.)

De aceea, nu trebuie să ne mire nici că Al Patruzeci și treilea s-a grăbit să se întoarcă la Constantinopol, că a acceptat rolul de victimă a regimului trecut și că s-a înghesuit printre cei ce-l aclamau pe despot. Și mai este ceva: Focas este cunoscut azi drept una dintre cele mai abjecte - deci nu cea mai abjectă - figuri de pe tronul Bizanțului. Dar portretul i l-au făcut analiștii, unii fideli lui Mauriciu (cel omorât de tiran), alții devotați lui Heraclius (cel ce-l va ucide pe Focas). Faptele descrise sunt îngrozitoare, nedemne pentru o ființă umană, însă Focas n-a fost el cel ce a inventat respectivele grozăvii și nici n-a fost ultimul lor autor...

Noul împărat avea nevoie de „oamenii lui Daedalion”, a cărui familie a pătimit atât după moartea lui Iustinian, de Daedalion, care a suferit el însuși destul. Al Patruzeci și treilea a devenit ceea ce am numi astăzi un disident al împăraților de dinainte. Focas i-a răsplătit acest statut și, în

vreme ce în tot Imperiul aveau loc execuțiile cele mai înfiorătoare¹, Daedalion a urcat în ierarhia militară până la rangul unui comandant adjunct de corp expediționar. De altfel, întrucât toți ofițerii bănuți cât de cât că i-ar fi fost credincioși lui Mauriciu și-au găsit sfârșitul omorâți într-un chip bestial, lista iluștrilor demnitari și comandanți militari este lungă și analiștii au reținut zeci de nume pentru istorie. Alte mii de nume s-au pierdut. Noii demnitari au provenit inevitabil dintre frustrații vechiului regim, dintre delatori și dintr-un număr restrâns de oameni într-adevăr „noi”. Printre aceștia, și Al Patruzeci și treilea.

Expediția împotriva arabilor i-a dat ocazia lui Daedalion să plece din nou în Orient. Familia din Constantinopol, cât a mai rămas din ea, a prosperat iarăși. Dar și istoria s-a repetat aproape identic. A doua campanie a Celui de Al Patruzeci și treilea s-a terminat la fel de rău ca și prima. O înfrângere zdrobitoare l-a făcut să nu mai aștepte consecințele. Daedalion a părăsit trupa, aflată în retragere, și a fugit înapoi la Roma. E de presupus că rudele din capitala Imperiului au tras din nou ponoasele (conform proorocirii după care fiul lui Felician le va aduce toate modificările în destin de la răsărit). Oricum, încercata familie va dispărea pentru totdeauna din sursele istorice avute la îndemână de scrib.

În ceea ce-l privește pe Daedalion însuși, acesta n-a mai fost dispus, sau n-a mai fost în stare, sau n-a mai fost lăsat să-și continue „activitatea” de la Roma. Papa Grigore murise. Orașul părea total părăsit de Speranță. „Ultimul dintre romani” nu-și mai găsea strămoșii și nici cunoștințele. Insistențele lui erau acum altfel interpretate. Orașul de pe Tibru nu-l mai accepta și nu-i mai oferea azil.

¹ Fără a face mare caz de Focas, Eugen Dühren, în cartea sa despre sadism, pomenește alte și alte grozăvii ale unor execuții publice sub suveranii luminați ai Renașterii.

Nici documentele nu l-au mai vrut. Scribul l-a pierdut din ochi printre ruinele Romei și l-a mai regăsit doar pentru o clipă la Ravenna.

Suntem în 608 după Christos, Daedalion nu avea încă nici 40 de ani, dar părea de 60. La Ravenna, a nimerit printre mozaicurile lui Ocellus, despre care n-a bănuir că i-ar fi fost bunic. Aici, Al Patruzeci și treilea și-a câștigat existența în calitate de cioplitor în lemn. Clădirile se găseau în paragină și la Ravenna, mozaicurile anamorfotice ale lui Ocellus dispăreau rând pe rând, distruse pe furiș sau dându-se vina pe incendii sau cutremure. Secretul realizării lor s-a pierdut pentru totdeauna, însă frica de veșnicul mister pe care-l conțineau dăinuia. Legende tot mai fantastice le înconjurau într-un nor de incertitudini aducătoare de spaime. Mozaicurile acestea n-au putut fi distruse prin ordin fiindcă nimeni nu s-ar fi încumetat să dea sau să execute pe față o asemenea poruncă. Din frica de mister, din frica de Mâna Albă (al cărei cod continua să se creadă că îl reprezintă). Pe de altă parte, nici bogăția orașului nu mai permitea asemenea capricii. Ravenna devenise - de nevoie - mai pragmatică. Mozaicuri nu se mai făceau, însă edificiile erau conservate după posibilități, iar alte clădiri laice și religioase continuau să se înalțe. Un cioplitor anonim în lemn mai găsea comenzi.

Daedalion n-a ajuns niciodată un meșter vestit, de faima lui Ocellus nu se apropiase nici pe departe. Daedalion a fost un muncitor, poate o calfă care își câștiga existența și care avea motive să nu iasă prea tare în evidență. Familie nu avea, el, care după legendă devenise tatăl a 3333 (?) de copii, trăia singur, neîngrijit de nimeni, șters. Este o minune că ochiul selectiv al analiștilor îl mai amintește și pentru o clipă. Dacă o face, acest fapt este determinat de două motive: fiindcă amintește că un nepot al genialului mozaicar a cioplit decorații destinate putrezirii, pe locul

unde au fost amplasate acele minuni în piatră și sticlă menite să dăinuiască veacuri, și pentru că îl va mai scoate, poate, o vreme din uitare pe cel ce s-a încăpățânat ca el singur, doar prin vigoarea sămânței sale, să repopuleze Roma - leagănul poporului roman.

La moartea lui Focas și urcarea pe tron a lui Heraclius, îl regăsim pe Daedalion „revenit definitiv la Roma”. Faptul că și aici este cioplitor în lemn și nimic mai mult confirmă anii petrecuți la Ravenna și/sau pe unde o mai fi fost de la fuga din Bizanț. De la cine a primit comenzi este ușor de aflat: de la clerici. Și, totuși, Daedalion, aflat atât de singur și de anonim, nu se călugărește. Nici n-ar fi putut s-o facă: el se declara peste tot tatăl a mii de copii și, se pare, o vreme s-au mai găsit oameni să-l creadă. Doar că Al Patruzeci și treilea nu se lăuda niciodată cu succesele sale la femei, ci accentua doar „rolul istoric” pe care și l-a asumat de repopulare a Cetății de pe Tibru cu romani, întrucât, altfel, oricine trebuia să recunoască perspectivele sumbre ale orașului fondat de Remus și Romulus. Și, chiar dacă nu se vor prăbuși toate clădirile și chiar dacă Roma nu va fi cucerită de barbari - deși fără bărbați latini gata de a o apăra nu existau nici speranțe - și chiar dacă molima va trece, Judecata de Apoi nu ar mai găsi decât o comunitate de oameni bătrâni, ascunzându-se, asemenea șobolanilor, printre ruine, înfometați și slabi, strâmbi și degenerați. Era de parcă întreaga glorie legendară a celui mai semeț imperiu mondial și-ar fi pus cenușă în cap și, îmbrăcată în zdrențe, s-ar fi pregătit pentru Bilanț.

Pe vremuri, Daedalion purtase lungi discuții cu între timp sanctificatul papă Grigore: este într-adevăr o penitență impotența Romei, sau doar urmarea unei senilități firești? Pontiful nu credea în abandonare și n-o accepta: el lucra optsprezece ore pe zi pentru a oferi Judecătorului Suprem

un popor călit prin credință și căință, conștient prin predicile ascultate și viața urmată și apt de a pricepe Sentința. De aceea Grigore a avut grijă nu numai de sufletele romanilor, dar și de cele ale celorlalți păcătoși: el a trimis misionari în toate direcțiile (regretând că îndatoririle nu-i permit să participe și personal la acele expediții, considerate unanim infinit mai strălucite decât victoriile lui Iulius Caesar. Fără să verse un singur strop de sânge, Columban și apoi Augustin au cucerit insulele britanice cu doar patruzeci de călugări, în vreme ce celui mai mare general roman i-au trebuit atâtea legiuni strașnic înarmate...), el a avut grijă de ordinea în mănăstiri, el i-a adus orașului alimente și a vegheat la buna relație cu împărații din Constantinopol. Și tot el a apărat capitala de năvălitori. Grigore condamna depunerea armelor în fața iminentului sfârșit și nu obosea să dea nenumărate pilde despre morții ce nu-și găseau odihna din pricina greșelilor săvârșite în timpul vieții pe pământ, astfel încât mulți trebuiau să revină în posturi oricât de umile pentru a fi luați în seamă și a fi izbăviți. Nu cunoaștem azi atitudinea marelui papă față de „acțiunea” lui Daedalion; scribul nu a găsit nici o referire explicită în legătură cu ea, nici măcar la Pullman, însă analiștii consideră că Grigore ar fi fost înțelegător cu Al Patruzeci și treilea, mai ales că pruncii au fost botezați cu toții. Argumentul istoricilor a fost acela că, după moartea papei, urmașii acestuia n-ar mai fi fost la fel de înțelegători cu Al Patruzeci și treilea, acesta nemaifăcându-și publică „misiunea”, părăsind Roma (la chemarea lui Focas), rătăcind apoi la revenirea temporară prin Peninsula și stabilindu-se la Ravenna. Sabinianus n-a fost papă decât ceva mai mult de un an, dar Bonifaciu al III-lea se pare că nu a mai agreat legenda lui Daedalion, moment de când peste acesta se așterne tăcerea. Sub Bonifaciu al V-lea, când, după tradiție, se sfârșește viața

Celui de Al Patruzeci și treilea¹, „Ultimul dintre romani” nu mai este cunoscut decât din folclor. Deja cu mult mai devreme, personajul încă în viață nu mai este asimilat cu „tatăl a mii de copii latini”, ducându-și viața paralel cu eroul mitic, căruia i se adaugă amănunte ce-l fac tot mai greu de recunoscut.

Condamnat la tăcere, Daedalion nu decade încă de tot. În viața lui va mai avea loc un ultim episod consemnat de istorie. De altfel, el nu era încă socotit „prostul satului”, de vreme ce, în momentul la care ne referim, îl găsim *conductores* al mănăstirii de pe Muntele Caelius, adică arendașul care administra pământurile acestei ctitorii preferate a lui Grigore cel Mare și unde, probabil, își mai păstrase relațiile de pe vremuri, pentru că, altfel, este greu de presupus că i s-ar fi încredințat o funcție atât de importantă pentru supraviețuirea celor ce depindeau de veniturile strânse de el. Că se mai bucura de trecere o dovedește, pe de o parte, faptul că postul acesta trebuia să fie aprobat de cel mai înalt ierarh, iar pe de altă parte, întrucât după ce Chlotar a reușit să realizeze o forță de temut prin unirea tuturor francilor într-un singur imperiu, Daedalion a fost trimis într-o solie cu daruri.

Despre Chlotar al II-lea știm azi mai puține decât ar fi de așteptat pentru cel ce a reușit să se impună asupra unui popor până atunci măcinat de lupte interne. Și până ce (prin *Edictum Chlotari*) a trebuit să accepte ca nobilimea latifundiară să-și poată alege din rândurile ei conții, regele părea să ajungă un suveran greu de ținut în frâu și cu mereu potențiale pretenții exclusive, obligatoriu de luat în seamă. Cum armata latină scăzuse la un sfert față de

¹ De fapt, Daedalion moare pe timpul papei Honorius, dar viața lui se confundă în mit și este dificil de încadrat o legendă în timp, motiv pentru care se nasc atâtea anacronisme. Mitul nu suferă decât în tratate cenzura oamenilor de știință, în conștiința populară își păstrează o libertate deplină. Uneori prea mare.

perioadele ei de glorie, iar soldații erau prost plătiți și-și completau veniturile din jafuri (trecute cu vederea de către comandanții lor), împărații, obligați să-și risipească trupele nesigure de-a lungul unor granițe nesfârșite și în niște conflicte când mai violente, când mai mocnite, preferau să preîntâmpine ceea ce se mai putea amâna cu ajutorul diplomației. Este sigur că Daedalion nu a fost singurul sol trimis la franci, dar de pe urma misiunii sale ne-au rămas niște referiri despre un opuscul scris de „Ultimul dintre romani”, opuscul în care Al Patruzeci și treilea și-ar fi scuzat eșecul. Lucrarea nu ni s-a păstrat, însă aflăm din surse de mână a doua că emisarul papei ar fi plecat însoțit de un detașament de soldați, că ar fi ajuns până aproape de Narbo Martius, unde ar fi fost luat prizonier de către propria sa escortă și că doar faptul că unul dintre soldați l-ar fi recunoscut ca fiindu-i tată l-a scăpat de moarte. („Copiii mei m-au trădat”, se lamentează Daedalion, ceea ce ne face să presupunem că el ar fi pretins că mai mulți ostași ar fi fost fiii săi.) Povestirea continuă și complotiștii, preocupați cu împărțirea prăzii (formate din darurile destinate lui Chlotar), sunt, la rândul lor, surprinși de niște bandiți. Ei scapă cu viață doar la insistențele tatălui și fug în lume. Bandiții, desigur oameni ai Mâinii Albe, se supun în mod miraculos rugăminții lui Daedalion de a-i cruța pe cei care, cu puțin timp înainte, au fost gata de a-l omorî pe el însuși. De ce au fost mărinimoși bagauzii nu ni se explică. Locul incidentului este susceptibil de interpretări, fiindcă drumul nu trebuia să treacă pe acolo decât, cel mult, dacă Al Patruzeci și treilea ar fi vrut să facă o parte din călătorie pe mare. După atâta vreme este dificil de reconstituit calea cea mai sigură și o eventuală încercare de fugă a emisarului cu darurile destinate lui Chlotar (de pildă, spre ținuturile natale) e greu de stabilit și contravine logicii personajului, așa cum l-am cunoscut noi. (De altfel, orașul

nu mai era de peste o jumătate de secol capitala regatului vizigot...)

Oricum, bogatele daruri nu mai ajung la cel căruia i-au fost hărăzite și se fac nevăzute. Oștenii dispar și ei, de frica represaliilor. Doar Daedalion revine la Roma. El povestește o versiune a ceea ce i s-a întâmplat, nu este pedepsit, însă nici nu mai este reprimat în vechiul său post de pe lângă mănăstire.

Al Patruzeci și treilea „și-a terminat viața în mizerie, vorbind pe alături, exasperând Roma cu nebunia lui, batjocorit, «nebunul cetății»”. Cel puțin aceasta este singura informație găsită de scrib.

Deși nu avem la îndemână nici o referire precisă la data exactă a soliei ratate a lui Daedalion, putem s-o fixăm înainte de anul 615, în perioada de maximă putere a lui Chlotar. Iar din sursele sale, scribul a aflat că Al Patruzeci și treilea ar fi trăit până în 630. Sigur, până la un punct, data ar putea fi considerată aproximativă, însă eroarea nu trebuie să fie prea mare. Rezultă, în principiu, că Daedalion și-a petrecut încă vreo cincisprezece ani la Roma și știm și cum și-a umplut acest timp.

După toate aparențele, decăderea i-a fost treptată. O vreme nu s-a uitat că a fost în legătură cu sanctificatul Grigore, că i-a administrat acestuia cea mai dragă mănăstire, că a fost trimis ca emisar papal într-o misiune diplomatică. Doar că personajul însuși era obositor și greu de suportat. Recitind horoscopul pe care l-a adus cu sine, în copilărie, la Constantinopol, acesta se pare că i s-a împlinit întocmai, dacă nu cumva avem de-a face cu o formă apocrifă, postumă, care să o fi înlocuit pe cea inițială.

Nemaifiind admis să lucreze în calitate de *conductores* la mănăstirea de pe Muntele Caelius, s-a reapucat de mai vechea sa meserie de cioplitor în lemn. Doar că în Roma nu

a mai găsit nici măcar vadul de la Ravenna. Comenzile erau puține, el o ducea tot mai rău, iar portul său tot mai neîngrijit și trupu-i tot mai respingător contrastau puternic cu titlul de „Cel din urmă dintre romani”, cu care se lăuda și în continuare.

Copiii săi, câți or fi fost, l-au renegat cu scârbă, călugării nu l-au acceptat întrucât Daedalion nu se putea încadra într-o disciplină monahală, atât de riguroasă de la reformele introduse de Grigore. Celibatul recomandat încă de la Origene și Tertulian nu se potrivea cu laudele lui Daedalion, cel ce nu contenea să pretindă că a însămânțat mii de femei și că ar fi repopulat Roma aflată pe cale de dispariție. Călugării, nu puțini, care se automutilau pentru a scăpa de obsesii sexuale sau măcar pentru a se autopedepsi pentru gândurile ce nu puteau fi ținute în frâu, nu erau în stare să priceapă „lucrarea totală” cu care se grozăvea Al Patruzeci și treilea. Călugării citeau scrierile lui Ieronim despre ascetism imediat după Biblie și se orientau după ele ca anexe obligatorii ale Regulii Sfântului Benedikt. De aceea, în curând, prezența Celui de Al Patruzeci și treilea a devenit nedorită în biserici și în mănăstiri, el fiind acuzat că tulbură cu vorbăria sa slujbele și că murdărește cu lemnele-i cioplite lăcașurile de cult. Acuzele ce i se aduceau trebuie să fi fost foarte grave, întrucât era puțin obișnuit ca o mănăstire să nu ofere un loc de refugiu pentru cineva aflat în suferință și care avea nevoie de ajutor... Dar Daedalion ajunsese, la bătrânețe, un simbol damnat al desfrâului.

Personajul devenise jenant: el profana cu nerușinare, susținând că este porumbelul de pe umărul lui Grigore, acel însemn tradițional al Duhului Sfânt ce-l inspira pe prelat. (Deoarece Grigore cel Mare n-a fost nici prea erudit și nici nu vorbea ebraica și greaca - pe care n-a deprins-o nici măcar în lunga-i ambasadă de la Constantinopol -, se pare că, într-adevăr, cu ani în urmă, Daedalion i-ar fi tradus

anumite texte și i-ar fi prezentat câteva rezumate. Fiindcă i-a oferit aceste informații, Al Patruzeci și treilea ar fi pretins că el ar fi fost porumbelul ce-i șoptea la ureche lui Grigore cel Mare în toate înfățișările postume.) Personajul devenise jenant și pentru că oprea pe stradă femeile și se interesa de copiii lor comuni. Daedalion era greu de suportat pentru că își permitea intimități cu oricine, toată lumea fiindu-i într-un fel rudă, datorită relațiilor pe care le-ar fi avut cu mai toate femeile cetății. Pe măsură ce copiii lui, reali sau nu, se deziceau tot mai hotărât de dânsul, Al Patruzeci și treilea povestea tot mai multe lucruri despre ei și despre mamele lor.

— Eu sunt roman, repeta fiul lui Felician, nu trebuie să vă fie rușine că sunteți cu toții copiii mei: astfel sunteți cu toții frați, nici unul nefiind mai bun decât celălalt decât prin faptele sale, dar toți vă puteți mândri cu atestatul de roman. Prin mine!

Bărbații Romei se simțeau jigniți, femeile umilite, copiii (în majoritate oameni maturi) revoltați. Se întâmpla tot mai des ca Daedalion să ia bătaie, auditori nu mai găsea decât între alți declasați, care și aceia își râdeau cu încântare de el.

Altfel decât tatăl său, Al Patruzeci și treilea se dedublase și el: pe de o parte, se știa căte ceva la Roma despre un patrician venit de la Constantinopol, aflat o vreme în preajma tot mai legendarului Grigore, despre un aristocrat ce luptase în Orient și fusese trimis în misiuni diplomatice și, pe de altă parte, exista un individ murdar, știrb, zdrențăros, chel și obraznic, cu mințile rătăcite, care, în fruntea unui alai de copii (ce se-țineau mereu după el, batjocorindu-l, deși el îi numea „nepoții” săi), se lăuda cu tot felul de povești obscene și nu obosea să combată cu argumente caraghioase toate ocările ce-i erau adresate. Așa încât, până la urmă, era preferabil să nu te legi la cap

să-l înjuri, mai bine îl ignori. Oamenii serioși așa făceau.

Daedalion, fiul lui Felician și nepotul lui Ocellus, a fost de mai multe ori agresat fizic, dar, de fiecare dată, cei ce l-au lovit (uneori grav) au fost găsiți uciși sau mutilați. Aceștia din urmă nu știau cine i-a nenorocit, însă, după câteva asemenea întâmplări, nimeni n-a mai îndrăznit să-i facă vreun rău fizic Celui de Al Patruzeci și treilea.¹ Oamenii îl evitau, râdeau de el, dar îi simțeau și frica. Doar copiii, „nepoții lui”, îl mai însoțeau peste tot, ținându-l, murdărindu-l și hârjonindu-se cu el. De aceea, prezența îi era semnalată de departe, după gălăgia alaiului de prunci.

Daedalion nu mai avea nici vârstă, nici trecut. El făcea parte din fața cea mai decăzută a Romei, pe care se lăuda tot timpul că el a readus-o la viață. Și cum nu mai dispunea de alt auditoriu decât de copii, le povestea lor trecutul său și al Romei, iar ei - părți ale acestei povestiri - îl credeau cel mai puțin.

Doar sfârșitul l-a mai ridicat pe Cel de Al Patruzeci și treilea din întuneric. În ultimii săi ani, Daedalion n-a mai primit nici o comandă, nimeni nu s-a mai încurcat cu el, așa încât trăia din cerșit și din ceea ce-i mai dădeau de mâncare copiii. De obicei, resturi murdărite intenționat sau feluri de mâncare imposibile, special pregătite pentru el. „Hrănirea” cât mai aiurită a bătrânului nebun devenise jocul preferat, iar el se preta oricând la această hârjoană.

Și, se spunea, mai primea mâncare și ceva bani dintr-o sursă misterioasă, necunoscută nici de el: la anumite zile, într-un anumit loc dintr-o casă pe jumătate prăbușită, găsea acele daruri. Daruri pe care le împărțea adesea cu copiii. Dar aceștia, deși știau locul, nu se încumetau să le fure:

¹ O dată, a fost înjunghiat în plină stradă. Nu se știe cine l-a luat de acolo și nici cine și unde l-a îngrijit. Peste câteva luni, când Daedalion revenise în cetate, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, agresorul fusese deja de mult îngropat.

mai de mult, cei ce îndrăzniseră să o facă fuseseră găsiți morți.

În jurul anului 630, când Daedalion - așa cum era precizat și în horoscop - împlinise 60 de ani (după legendă, chiar în ziua aniversării), copiii îl găsiră cioplinind o cruce uriașă pe care, zicea, o va înălța în locul unde tronase odată Templul Păcii. Construcția era compusă din mai multe trunchiuri de copac și nimeni n-ar fi putut spune cine a adus-o acolo și când a fost ridicată. Era evident o muncă necesitând o echipă, schele, animale de povară și scule. Copiii au găsit toate astea acolo și pe Daedalion lucrând cocoțat cam la înălțimea unei clădiri cu două caturi. Nebunul sculpta lemnul și vorbea tot timpul, repetând poveștile pe care le-a mai înșirat de atâtea ori.

Spectacolul era cu atât mai șocant cu cât șantierul se ivise din senin și bătrânul era ultimul om așteptat să apară în acea postură. Munca lui Daedalion dură aproape o săptămână și tot mai mulți oameni veneau să caște gura, să-și dea cu părerea și să emită ipoteze. În hărmălaia generală, nimeni nu mai era atent la textele cioplitorului.

Daedalion lucra singur, fără ajutoare, fiind cu atât mai misterioasă apariția imensei construcții, din nimic, în centrul cetății. Autoritățile, sosite la fața locului, nu reușiră să intre în contact cu Al Patruzeci și treilea, care le zicea pe ale lui și, după câte se părea, nici nu mai cobora de pe cruce.

Înainte de a se împlini o săptămână de la evenimentul ce începuse să captiveze orașul, în piață s-a produs o busculadă, fiind imposibil de stabilit astăzi de unde a pornit incidentul. Fapt este că, în tumultul creat, mulțimea adunată s-a înghesuit și spre schela „Ultimului dintre romani” și, sub presiunea gloatei, aceasta s-a prăbușit peste oameni.

În haosul creat au pierit mai multe persoane, altele au

fost rănite, doar Daedalion, surprins cu certitudine în clipa aceea nefastă pe construcție, n-a mai fost găsit. Urma corpului său ar fi rămas impregnată fidel într-o scândură, însă trupul propriu-zis nu a fost identificat printre cele strivite sub schelă.

Asta după cele mai multe versiuni. După altele, însă, se pare că o vreme, cel puțin, a circulat următoarea poveste, girată de „martorii oculari” ai prăbușirii uriașei cruci: Daedalion s-ar fi prăvălit din înalt și ar fi fost găsit, dar tot corpul i-ar fi fost acoperit cu tatuaje. (Zdrențele și murdăria i-ar fi făcut pe oameni să nu fi observat tatuajele în timpul vieții personajului.) De aici s-au creat o mulțime de paralele cu celebrul Epimenide. (Despre care azi nu se mai cunoaște decât „paradoxul cretanului” sau „al mincinosului”.) Epimenide are, din perioade lungi în alte perioade lungi, noi vremuri de celebritate. Și el a fost găsit tatuat pe tot corpul abia după moarte, însă însemnat nu ca un sclav, ci ca un sacerdot. Cel ce a fost numit de către Platon „Divinul Epimenide” își purta pielea epimenideană, devenită formulă proverbială pentru oricine ascunde o taină. Abia mult mai târziu, la secole după moartea sa, discipolul lui Pythagora este asimilat cu „cretanul care minte ca toți cretanii”, el fiind inițial judecătorul semidivin care delibera asupra muritorilor din Europa, într-un tribunal prezidat de Minos. Toate aceste legende se potrivesc de minune cu tainele și spaimile în care s-a învăluit Al Patruzeci și treilea, mistere ce n-au putut fi înlăturate nici de batjocura și nici de scârba fizică emenate de același personaj. Că Daedalion a fost asimilat un timp lui Epimenide (cel ce ar fi fost fixat în cronologie cu un mileniu și ceva înaintea fiului lui Felician) o dovedește și crezul, păstrat încă mult timp, căt Al Patruzeci și treilea s-a mai regăsit în memoria oamenilor, cum că acesta n-a murit cu adevărat, ci se va întoarce. (Și Epimenide a petrecut 57 de ani într-un somn adânc în

peștera de pe Muntele Ida, peșteră consacrată lui Zeus.) Toate mai dovedesc încă un lucru: personajul de care ne despărțim acum a fost considerat toată vremea ca ducând o viață dublă, iar întâmplările cumplite ce-i loveau pe aceia care îndrăzneau să-l agreseze fizic veneau în sprijinul respectivei percepții. Doar frica de a vorbi despre tot ceea ce putea avea legătură cu Ef sau cu Mâna Albă l-a aruncat și pe acest Epimenide într-un nou somn.

Moartea propriu-zisă a lui Daedalion din anul 630 nu s-a bucurat de multe comentarii, un tabu discret acoperind în curând personajul. Roma trecea printr-o perioadă foarte grea. În mijlocul atâtor epidemii, inundații, năvăliri barbare și foamete cruntă, un episod ca acela legat de Al Patruzeci și treilea nu putea dăinui. Mai ales când este ajutat să fie uitat.

Scribul are convingerea că biografia fiului lui Felix, biografia unui damnat, a fost mai bogată decât a reușit el s-o reconstituie din puținele indicii certe rămase printre numeroasele informații menite să acopere cu date eronate o viață. Ce a fost atât de imperios necesar de a fi făcut uitat din trecerea lui Daedalion? Poate sâmburele cel mai important al acestui destin. Faptul că scribul n-a fost capabil să descopere acel ipotetic sâmbure s-ar putea să fie în folosul oamenilor, însă reprezintă - oricum - una dintre înfrângerile personale ale aceluiași scrib.

Dar, dacă prezumtiva taină nerelevantă ar fi într-adevăr - de data aceasta - în folosul cititorilor, unde începe eșecul și unde norocul, în cazul scribilor?

AL PATRUZECI ȘI PATRULEA

- Apollonissimus - sau - Messia Purgatoriului - (circa 600-650)

Sfârșitul amânat

Poate că bunul cititor își mai amintește că primul împărat roman a apărut într-o perioadă avidă de oameni mari sau chiar de supraoameni. Lumea a ajuns tocmai în acel moment al ciclului ei când conștiința de sine nu-și mai ajunge și dorința unei supraconștiințe este atât de mare, încât, până la urmă, aceasta trebuie să se ivească. De la Pythagora încoace, niciodată până atunci, acea năzuință n-a fost atât de fierbinte. Zeii tradiționali au obosit, marile demnități umane nu îi puteau înlocui, chiar dacă se perpetua tradiția înnobilării suveranului lumesc cu străluciri dumnezeiești. Asemenea vechilor regi ai Egiptului, Babilonului sau Persiei, romanii au înțeles că și conducătorii lor merită însemnele sacrosancte, dar, de data aceasta, soluția n-a mai fost suficientă. O mulțime de emisari ai Creatorului au apărut tocmai de acolo de unde șefii pământeni nu nutreau ambiții divine: de la evrei. Unul dintre trimișii lui Dumnezeu pe pământ, Iisus Christos, a prevăzut inflația messianică: „Se vor ridica numeroși profeți falși și vor induce în eroare pe mulți!” (Matei, 24, 11). Dacă

Pythagora a reușit să-și consolideze, cu secole în urmă, o relativă faimă unică, deși n-au lipsit nici identificările lui cu Zarathustra, Moise, Orfeu sau Zamolxis, el și-a impus autoritatea din legendă, iar apropiierile n-au fost decât interpretări locale ale acesteia. Obişnuiți cu prorocii, evreii aveau acces direct la asemenea personaje, ce depăşeau conştiința de sine devenită atât de neîndestulătoare, și au apucat să stea de vorbă cu ele, să se lase influențați de ele și să le cerceteze cu sfințenie. Deși tocmai cuvântul „sfințenie” era cel ce-i supăra cel mai mult pe coreligionarii lor, convinși că Messia nu avea încă timpul pregătit pentru a veni.

Un neopythagoreian, pe numele său Apollonios, de loc din Tyana, îmbrăcat în straie albe, asemenea Maestrului de la Crotona și a lui Iisus, cutreiera Imperiul pe vremea lui Nero și propovăduia o învățătură asemănătoare cu a modelelor sale: el predica despre necesitatea autocunoașterii și autostăpânirii, despre dreptate, dându-i un sens nu neapărat identic dreptății oficiale și nici celei preluate prin cutume, despre dragostea nemărginită față de aproapele tău, dragoste universală, însă exprimată printr-o blândețe severă până la asceză. Apollonios a fost semnalat în Mesopotamia, în Arabia, în India, în Egipt, în Etiopia. Nero, împăratul-poet, se pare că sub influența favoritului său Tigellinus, s-a dovedit preocupat de predicatorul ajuns și la Roma, l-a acceptat și a stat îndelung de vorbă cu el. Câteva miracole săvârșite de Apollonios în fața împăratului l-au făcut pe noul Messia să devină punctul de atracție al metropolei plictisite, mereu doritoare de senzațional. Dar o nouă adăstare în capitala imperială nu-i va mai fi la fel de favorabilă lui Apollonios din Tyana. Domițian îl va acuza de complot împotriva ordinii statului, de agitare a poporului împotriva autorităților. Ca și Iisus, se pare că și Apollonios fusese trădat de unul dintre ucenicii săi cei mai apropiați. În

cazul lui Apollonios, acesta se numea Euphrates. Dar Messia din Tyana nu va apuca să ispășească păcatele oamenilor: el va dispărea în închisorile Imperiului și va reapărea peste doar câțiva ani, când preinși martori oculari vor susține că prorocul ar fi săvârșit un miracol și în sala de judecată, de unde ar fi dispărut pentru a se face văzut din nou la Ephes; acolo ar fi predicat de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, continuându-și, apoi, munca de misionar în lumea largă, până la vârsta de 100 de ani, când ar fi fost chemat de Dumnezeu la El. Mitul a crescut tot mai viguros și a dăinuit trei-patru generații, născând prozești și o confrerie secretă. Apoi, însă, dintre numeroșii trimiși divini, a învins Fiul Domnului, iar Apollonios s-a stins în conspirativitatea sectei sale.

Avertismentul lui Iisus privitor la proliferarea viitorilor falși profeți îi va face pe oameni mai precauți, Christos fiind, de altfel, identificat drept „Cel pe care cei mai mulți L-au așteptat”. Dar, pe vremea Apocalipsei Amânate din anii 500-600, terenul părea pregătit pentru noi emisari ai Divinității. Când Mahommed realizează marșul de la Mecca la Medina, arabii declaraseră Hadschra drept începutul cronologiei lor. Cu aproximativ un veac și jumătate mai înainte, Evagrie Ponticul calculase timpurile creștine. Sfârșitul lumii nu venise (încă), dar oamenii se pregăteau de bilanțuri. Arabii au găsit în Mahommed trimisul, creștinii au urmat calea lui Iisus și numărul celor ce trăiau în spiritul lui creștea. Evreii continuau să fie sceptici, convinși că Adevăratul Messia, Messia al lor, n-a sosit încă.

Printre copiii născuți la Roma în vremea când Daedalion, „Ultimul roman”, își exercita „misiunea” de a repopula vechea capitală a lumii, a văzut lumina soarelui, aproximativ la hotarul veacului al șaptelea (după noua cronologie), cel pe care-l vom numi printre Cei O Sută drept

Apollonissimus sau Micul Apollonios. Contradicția dintre cele două denumiri nu trebuie să mire: ea ține doar de percepția diferită în timp a personajului - unii îl socoteau un viitor Apollonios din Tyana (de aici Micul Apollonios), alții îl vedeau drept Emisarul revenit după mai mult de o jumătate de mileniu, iar cei mai mulți îl considerau însuși vechiul profet ajuns la pârgul misiei sale.

Despre Al Patruzeci și patrulea s-a scris mult, legenda l-a învăluit devreme, partea lumească a avut o pondere neînsemnată în miraculosul conținutului acestei vieți. Cel ce va fi numit și Messia Purgatoriului a venit pe lume într-o Romă ce părea ea însăși locul ideal pentru pregătirea întru Judecata de Apoi. Oamenii, derutați în urma unor false date certe așteptate cu înfrigurare (de pildă, când ar fi trebuit să aibă loc sfârșitul lumii, însă nu s-a întâmplat nimic), pluteau în derivă într-o lume ce se încăpățâna să agonizeze de prea multă vreme.

Poate niciodată ca până atunci, mulțimea nu s-a întrebat atât de insistent în legătură cu ce se va întâmpla cu fiecare după ce viața asta i se va fi sfârșit, iar preoții, în loc să-i liniștească pe credincioși, le aminteau tot mai insistent că îi așteaptă încercări teribile, de care ei singuri se fac răspunzători prin viața ticăloasă pe care o duc. Nu mai era prezent nimic din nepăsarea dezlănțuită a disperării din vremea marelui Imperiu Roman: cu veacuri în urmă, știind că lumea se va sfârși, oamenii încercau, în ultima clipă, să se bucure de tot ceea ce traiul acesta le mai poate oferi. După aceea va fi prea târziu! Acum, însă, spaima se manifesta prea puternic și părea mult mai înțelept să te pregătești sufletește pentru ceea ce va veni.

Și mama Celui de Al Patruzeci și patrulea avea destule motive să se teamă. Văduvă, cu un copil de cinci ani și cu unul de doi, acesta născut din nebunia unui personaj ce voia să repopuleze Roma, femeia nu mai avea din ce trăi și

nu mai avea pe cine se sprijini. Ciuma neagră, cea care i-a luat soțul și încă un copil, a cruțat-o, însă a lăsat-o fără nici un ajutor. Părinții și toate rudele îi muriseră într-un incendiu cu ani în urmă și, deși se spunea că provine dintr-o familie străveche, nu știa să mai aibă vreun venit sau vreo proprietate undeva.

Pe urmă, când Al Patruzeci și patruia abia împlinise și el cinci ani, mama s-a hotărât să plece în nord, în niște munți înalți, unde, printre celți, se constituise un stat roman cu capitala la Agunt. Apollonissimus nu-și va mai aminti, mai târziu, decât de iernile lungi și friguroase, de piscurile înzăpezite ale Tirolilor, de traiul aspru, dar liber: de plimbările cu sania, de bățile cu zăpadă, însă, în primul rând, de albul nesfârșit, curat, inocent. Fusesse o perioadă unică în viața lui, nelegată în nici un fel de destinul său ulterior, nelegată de nimic.

Al Patruzeci și patruia nu-și amintea de ce a plecat mama cu cei doi copii la Agunt, nu știa cine erau oamenii la care au stat vreo cinci ani și a aflat abia ulterior că reîntoarcerea lor precipitată s-a datorat unei invazii ce avea să distrugă acel stat celtic roman din munți, un stat parcă ireal - la fel ca întreaga sa ședere acolo. Biografia lui Apollonissimus începe parcă la revenirea lui la Roma, ca și cum episodul Agunt n-ar fi fost decât un interludiu de basm dintr-o altă lume.

Înapoi în Cetatea Celor șapte Coline din vest! Aici s-a întâlnit cu tatăl său: un om afectuos, însă pe care nu te puteai baza. Daedalion i-a făcut tot felul de promisiuni și nu s-a ținut niciodată de cuvânt. Unui copil nu e voie să-i crezi iluzii fără acoperire. Copilul nu te va ierta niciodată. Roma era mare și aproape pustie. Dacă doreai, puteai să nu te întâlnești cu anii cu cineva: Apollonissimus n-a vrut să-l mai vadă pe cel ce - brusc! - s-a declarat a-i fi tată. (Prea

fusese martor la numeroase scene când Daedalion s-a apropiat în același fel și de alți copii.) Al Patruzeci și patrulea nu avea nevoie de un astfel de părinte. El trebuia să facă rost de mâncare pentru mama și fratele său bolnăvicios. Al Patruzeci și patrulea avea unsprezece ani când a început să-și întrețină familia și vecinii. Daedalion, din câștigurile sale de dulgher într-o comunitate săracă, nici dacă ar fi încercat, n-ar fi avut cum să-și ajute sutele de odrasle pe care pretindea că le-a zămislit. Doar de apropiatii lui Apollonissimus nu trebuia să aibă grijă nimeni. În curând, nici de vecinii lui. Copilul aducea în fiecare seară mâncare pentru toți. De unde? „De la Dumnezeu”, spunea băiatul. Mama, provenind într-adevăr - se pare - dintr-o familie bună, își învăța primul copil carte și se ocupa de o gospodărie stabilită într-o vilă părăsită. Deoarece în vila aceea nu lipsea mai niciodată hrana, spre deosebire de casele și străzile din jur, în preajma familiei lui Apollonissimus au început să se strângă vecinii și cunoștințele. Numai Al Patruzeci și patrulea lipsea toată ziua de acasă, dar revenea seara încărcat cu merinde. Cu timpul, sosirile sale se transformaseră într-un adevărat ceremonial. Pentru că o dată cineva făcuse o remarcă ironică la faptul că mâncarea ar fi venit direct de la Dumnezeu, băiatul le-a interzis celor ce-l așteptau să mai pronunțe numele Domnului. Divinitatea n-ai cum s-o rostești fără s-o profanezi. Divinitatea o simți și încerci să te umpli de ea. Întrucât Apollonissimus era cel care aducea hrana, trebuia să-l ascuți.

Până ce, într-o zi, băiatul se îmbolnăvi. Vomita și avea diaree și temperatură mare. Nu putu pleca după mâncare. În seara aceea, cei cincisprezece-douăzeci de oameni oploșiți în „vila lor” postiră. Mama stătea lângă bolnav și-i tampona transpirația de pe fruntea încinsă. Noaptea, mama ațipi pentru câteva minute. Când se trezi, suferindul

dispăruse. Femeia nu-l simțise plecând și ieși să-l caute; când reveni în încăpere, Apollonissimus se găsea întins pe patul său și dormea liniștit. Temperatura îi dispăruse.

Dimineața le ceru celor ai casei să meargă în grădină și să aducă din scorbură unui anumit plop un coș cu mâncare. Fără a fi convinși dacă nu cumva băiatul mai aiurează, s-au dus să vadă locul cu pricina. În scorbură îi aștepta coșul cu merinde.

În noaptea care a trecut, le-a spus Apollonissimus, fusese plecat într-o altă lume. Acolo a primit niște porunci. De sub cămașă, legat cu un șnur în jurul gâtului, băiatul scoase la iveală un ram de metal cu frunze vii. Nu vorbi nimic despre acel obiect și nu-i lăsă să-l întrebe. Îi îmbrățișă pe toți, apoi se culcă istovit. Fusese departe.

Seara, lumea veni să-l vadă. Al Patruzeci și patru se sculă, se rugă fără a pronunța nici un cuvânt, apoi le indică masa. Oamenii, care fuseseră tot timpul în încăpere și-l urmăriseră încordați, n-au băgat de seamă când s-a încărcat masa cu mâncare. Erau bucate pregătite, însă fără carne.

— Animalele sunt frații și surorile noastre. N-am ajuns încă să ne mâncăm între noi.

Din ziua aceea, mica lui comunitate nu mai primi niciodată carne la masă. Și tot din ziua aceea, îl văzură pe Apollonissimus făcând minuni.

Biografia Celui de Al Patruzeci și patru este greu de deosebit de alte vieți. Pe de o parte, pentru că, așa cum a mai arătat scribul, personajul a intrat în legendă și legenda a sfârșit prin a-l face de nerecunoscut, iar, pe de altă parte, pentru că, la fel ca de atâtea ori, imaginația oamenilor a fost săracă și în onomastică, încât vom găsi nu mai puțin de o duzină de Apollonios și Apollonius, mulți contemporani între ei, mulți confundați de analiști, atunci când oamenii n-

au mai însemnat nimic și doar numele au rămas singurele repere sigure. Să amintim doar câțiva: Apollonios din Rhodos (de fapt, din Alexandria, unde a fost elevul lui Kalimachos, cu care s-a certat din cauză că a scris „Argonauții” în spiritul lui Homer, trădând tradiția alexandrină, motiv pentru care ar fi și plecat din Egipt în Rhodos), gramatician celebru, revenit la bătrânețe în orașul natal, unde ar fi administrat marea bibliotecă, în calitate de urmaș al lui Eratosthene. Cum „Argonauții” s-au bucurat de mare trecere la romani, urmele nu i s-au pierdut. Pe de altă parte, episodul din Rhodos, în legătură cu apropiata cucerire a insulei de către arabi (imediat după moartea lui Apollonissimus) și distrugerea bibliotecii din Alexandria (în aceeași perioadă), îl fac să fie reluat pe vremea Celui de Al Patruzeci și patrulea, iar apoi, confundat, în parte, cu acesta.

Apoi, Apollonios din Perga, matematicianul de geniu, format și el la Alexandria, contemporan cu autorul „Argonauților” și activ la Pergamon, Ephes și Alexandria. Opera lui, foarte importantă, ne va parveni pe filieră arabă. Ephes și filiera arabă, iată alte posibilități de confuzie cu eroul nostru.

Să continuăm: Apollonios din Tralles, sculptorul, și Apollonios, fiul Retorului, vin să mărească deruta. Apollonios Dyskolos, fondatorul gramaticii științifice, provenind, bineînțeles, tot din Alexandria și acționând și la Roma, desăvârșește harababura. Apollonios din Albania¹, taumaturg celebru, el însuși mort și revenit din cealaltă lume de mai multe ori. Acest Apollonios se pare că a fost chiar contemporan cu Al Patruzeci și patrulea, că s-au cunoscut, iar, după unii autori, cei doi au fost chiar una și aceeași persoană.

¹ A nu se confunda cu Albania de azi. Patria lui Apollonios despre care vorbim era în Caucaz, în bazinul râurilor Cara și Arax.

Și nu în ultimul rând Apollonius din Tyr, eroul celebrului roman grec atât de notoriu în evul mediu, tradus în mai toate limbile Apusului, va ajunge să strivească, dinspre partea de către noi a timpului, viața fiului lui Daedalion. „Apollonius din Tyr”, roman senzațional, povestește aventurile feciorului unui prinț indian (mai des sirian), înaintea căsătoriei acestuia cu fiica regelui Archistrates din Kyrene. Morțile aparente, răpirile de către pirați, întâmplările extraordinare se suprapun peste faptele lui Apollonissimus și, împreună cu presiunea miraculosului predecesorilor, strivesc și sâmburele de certitudine ce ne-a mai rămas din biografia celui cunoscut și drept Messia al Purgatoriului. Dintr-o biografie, istoria este în stare să rețină doar percepția contemporanilor în legătură cu întâmplările înfățișate. Ținând cont că atâtia Apollonios și Apollonius au venit din epoci cu totul diferite, Al Patruzeci și patrulea ar trebui să reprezinte mai degrabă un rezumat decât o sumă. Un rezumat, fiindcă termenii adunării nu sunt egali, cei incluși mai târziu, deci mai aproape de zilele scribului, tinzând să-i domine pe cei proveniți din vremuri mai vechi. Și, peste toate, scribul atât de puțin apt de a se identifica prin plata uitării a tot ce a ieșit la iveală între timp!

Conștient de toate aceste posibile confuzii, scribul se întoarce la băiatul de 11-12 ani, aflat la Roma, hrănind prin miracol o comunitate tot mai numeroasă și începând să-și impună autoritatea asupra celor din jurul său.

Primele minuni ale lui Apollonissimus sunt legate de mâncare și de vindecări. Dacă până la noaptea îmbolnăvirii, dispariției și revenirii istovite, însă atât de fericite, băiatul pleca ziua de acasă și se întorcea doar seara, aducând cu el mâncare suficientă pentru tot mai numeroșii oameni ce se adunaseră în vila părăsită, unde s-a refugiat și mama lui, începând cu acea dată nu a mai fost nevoie ca Al Patruzeci și patrulea să plece spre a face rost de hrană. E adevărat,

din ziua aceea el a impus niște reguli - obligatorii în aceeași măsură pentru toți -, nimeni nefiind interesat să-l contrazică cât timp se alegea măcar cu o masă zilnică. O singură masă, întrucât Apollonissimus le-a impus și această poruncă: „Să mănânci atât cât să trăiești, și nu să trăiești pentru a mânca”. Așa că se mânca în comun, o singură dată pe zi, masă precedată de o lungă contemplație¹, timp cât nu se pomenea nici un cuvânt - fiindcă vorbele duc întotdeauna la alte vorbe. Al Patruzeci și patrulea dorea, asemenea lui Evagrie Ponticul, o eliberare de orice conexiune. Băiatul nu impunea nimănui nimic, însă oamenii au învățat că e mai bine să facă așa cum îi place binefăcătorului lor: când își reveneau din reverie, găseau în fața lor un blid cu mâncare, blid despre care nimeni n-ar fi putut spune cum și când s-a ivit acolo. Cei ce doreau să afle, fiind atenți doar la clipa apariției mâncării, rămâneau flămânzi. (Unii pretindeau că n-au fost atenți doar la locul din fața lor, ci și la cel din fața vecinului și că au văzut un înger alb aducând merindele. Dar Apollonissimus respingea astfel de explicații drept fantasma plăsmuite de o rațiune prost educată, incapabilă de a se rupe de concretul minții omenești.)

După câteva săptămâni de asemenea experiențe, vestea a părăsit totuși spațiul limitat al vilei, unde aveau loc minunile. Câteva persoane străine și-au făcut apariția și, sub pretext că n-au mai mâncat nimic de două zile, au cerut să fie primite printre obișnuiții casei. Dar Apollonissimus a refuzat să stea împreună cu ele, și-a luat desaga și a plecat în oraș. Seara a revenit, ca pe vremuri, cu mâncare pentru toți. Când străinii au vrut să știe de unde a luat merindele și de unde a știut câte porții vor fi

¹ Unii autori pretind că, asemenea acelor omfalopsihoi sau hesihaști, toată lumea intra în sine prin concentrarea asupra propriului buric. Informația nu se bazează pe date certe.

necesare, băiatul le-a indicat scorbură plopului. Iscoadele au stat și peste noapte la vilă, iar dimineață, fiindu-le foame, au cerut din nou ceva de-ale gurii. Cum n-au fost mulțumiți când li s-a explicat că obișnuții casei mănâncă doar o dată pe zi, au mers la scorbură plopului să-și ia bucatele singuri. Dar toată mâncarea de acolo s-a dovedit a fi stricată. Au răbdat de foame și au așteptat iarăși seara. Al Patruzeci și patrulea a revenit și de data aceea cu atâtea porții câte guri s-au așezat la masă. Străinii l-au întrebat din nou de unde are mâncarea și de unde a știut câtă să aducă. Apollonissimus le-a indicat plopul. Și, într-adevăr, mâncarea din scorbură era iarăși tocmai bună pentru a fi consumată. Străinii s-ar fi minunat și ar fi dorit să rămână la vilă, acceptând să nu mai pună nici o întrebare. Dar băiatul i-a rugat să plece, „fiindcă n-au venit cu gând curat”. Abia când vor fi în stare să se „limpezească, eliberându-se de tot și de toate”, abia atunci să se întoarcă.

Alți străini n-au fost tot atât de concilianți. Niște soldați trimiși de prefect (?) ar fi încercat să intre în contact cu ciudatul băiat, însă acesta se găsea în plină contemplație și nu răspundea la nimeni și nimic ce l-ar fi putut deranja. Soldații l-au lovit, au tras de el, dar totul de pomană. Doar când spiritul lui Apollonissimus păru să revină printre cei din jur, se arătă el dispus să stea de vorbă cu oamenii stăpânirii. Oștenii l-au întrebat de unde are bani pentru a întreține zilnic atâtea oameni. Al Patruzeci și patrulea le-a indicat un loc în grădina vilei. Săpând, soldații au scos la iveală o ladă cu obiecte prețioase. Au vrut s-o ducă de acolo, însă - ca din senin - s-a pornit o furtună cumplită. Tuna și fulgera atât de tare, încât nu puteai ieși sub cerul liber. Oștenii, care n-au ajuns decât câteva sute de metri mai încolo, s-au refugiat într-o casă. Au stat izolați mai multe zile fără a putea ieși. Până la urmă, unul dintre ei, ud learcă și fericit că a scăpat de fulgere, a venit înapoi la vila

unde tovarășii lui Apollonissimus își continuau traiul de parcă afară nu s-ar fi întâmplat nimic. Băiatul i-a explicat soldatului că averile pe care le-au luat străinii cu ei nu valorează nimic și n-au decât să le privească și să le mângâie cât vor dori. Dar cu ce or să se hrănească? Și acești străini s-ar fi dat bătuți.¹

A treia încercare de imixtiune în viața comunității nu s-a terminat atât de ușor. Într-o zi, au apărut alți câțiva soldați, având ordinul de a scotoci prin toată vila și de a aduce cantitățile imense de cereale ce se spunea că ar fi fost depozitate acolo, precum și valorile materiale (aur, mătăsurii, argint și pietre prețioase) spre a fi stabilită proveniența lor. Ne aflam într-un an când convoiul de corăbii cu provizii nu și-a mai făcut apariția din Africa, când împăratul cel nou de la Constantinopol era preocupat mai mult de războaiele din răsărit cu perșii, când ciuma își făcea de cap în sudul Peninsulei, iar foamea risca să sfârșime și ultima speranță în populația îngrozită a Cetății Eterne. Daedalion își ratase și cea din urmă misiune, prăpădind darurile soliei pe care ar fi trebuit s-o ducă la Chlotar II, sărăcia, spaima și disperarea erau tot mai greu de învins. Grigore, „Consulul lui Dumnezeu”, se străduia să le explice oamenilor că trăiesc doar un episod al Eternității și că, dacă vor greși mai puțin în acele condiții de cumpănă, răsplata cerească va fi pe măsură. Dar nu se putea concepe ca în această nenorocire generală să fie tolerată o oază de liniște și de îndestulare din niște surse ce nu puteau fi socotite cinstite sau, cel puțin, din niște surse ce trebuiau să fie clarificate. Așa că soldații i-au cerut mamei lui Apollonissimus să le arate depozitele unde își ținea comunitatea hrana și locurile unde erau ascunse comorile. Biata femeie nu izbuti să le dea un răspuns plauzibil și nici

¹ Comorile îngropate au constituit și primul indiciu de apropiere al lui Apollonissimus de Mâna Albă.

ceilalți oameni oploșiți prin vilă n-au reușit să satisfacă defel curiozitatea oficială. Comandantul oștenilor i-a amenințat cu un interogatoriu dur, însă tocmai a apărut Apollonissimus. Băiatul de 13 ani era destul de înalt pentru vârsta lui, avea un ten alb și o voce puternică, melodioasă, însă vorbea bâlbâit. El le ceru reprezentanților legii să-i lase liberi pe oamenii casei, fiind dispus să răspundă singur, de bunăvoie, la orice întrebare i se va pune. Astfel, dezvălui mai multe locuri unde s-ar fi aflat îngrămădite comori, le arată încăperi nebănuite de oamenii lui, încăperi pline cu provizii, un beci ascuns sub o ruină din fundul curții, beci unde se odihneau recolte de vin vechi aduse din Africa, din Sicilia și din Orient. Aflând ceea ce au dorit să afle, soldații au încercat să-l omoare pe Cel de Al Patruzeci și patru și pe cei din preajma lui, pentru a rămâne ei stăpânii averilor. Dar băiatul îi sfătui să scoată mai înainte de sub pământ comorile. Săpară cu toții toată ziua și așteptările le fură întrecute de cele aduse la lumină.

— Asta-i doar începutul, îi preveni Apollonissimus, piesele cele mai puțin valoroase au fost puse la suprafață pentru ca proștii să se mulțumească și cu atât și să nu caute mai departe.

Vocea îi era puternică și melodioasă și străinii constatară cu surprindere că, după foarte puțin timp, nu mai sesizau bâlbâiala atât de accentuată a tânărului.

Săpară și a doua zi, și a treia. Lăzile cu comori păreau să nu se mai termine: după cufere cu obiecte arhaice de cult, toate din aur și pietre prețioase, dădură de altele conținând arme de o frumusețe răpitoare, coifuri și podoabe de luptă, apoi sticlărie fină, după care veșminte împăratești cusute cu fir și înnobilate cu pietre și metale; urmară podoabe pentru femei și recipiente cu parfumuri ce nu-și pierduseră aromele în veșnicia cât stătuseră sub pământ. Soldații săpară patru zile. Într-a cincea căzură primii de oboseală.

Unul muri, alții zăceau aproape inconștienți. Așa că, porunci comandantul, din momentul acela să sape oamenii casei. Îi dezlegară și îi puseră la treabă. Dar seara se mai îmbolnăviră doi oșteni, iar alți doi fură găsiți cu beregatele tăiate. Și tot în aceeași noapte muri și întreaga comunitate din vilă, în frunte cu Cel de Al Patruzeci și patrulea, îngroziți, soldații au încărcat tot ceea ce a încăput într-o căruță și au plecat. Însă, odată ajunși în centrul orașului, constatară că lăzile sunt pline cu bolovani. Reveniră la vilă și îi găsiră pe toți cei pe care-i știau morți stând la cină alături de soldații morți și ei în ultimele zile. Comandantul își scoase sabia, fiind convins că are în față năluci. Dar sabia lui nu putu să taie trupurile comesenilor și se frânse la contactul cu ele.

Din ziua aceea, comunitatea lui Apollonissimus, se spune, n-ar mai fi fost niciodată deranjată la Roma. Când, peste câteva luni, prefectul (?) ar fi trimis un alt detașament de militari să vadă ce se întâmplă în ciudata vilă, de data asta fără amenințări ci doar cu rugămintea de a le da niște grâu pentru populația aflată în pragul morții prin inaniție, oamenii săi nu mai găsiră pe nimeni. Locul nu mai era populat.

Se pare că Al Patruzeci și patrulea ar fi plecat singur din Roma. Cel ce pretindea că i-ar fi fost tată, Daedalion, se acoperise de rușine, după ce nu reușise să fructifice nici ultima șansă ce i-a mai fost oferită de destin: solia cu daruri pentru regele francilor a fost interceptată la doar câteva ore (sau zile?) de drum și „Ultimul dintre romani” s-a întors jefuit în cetate. Personajul se dovedise a fi atât de jalnic, încât nici măcar n-a mai fost pedepsit (cum se obișnuia), el decăzând până la nivelul „nebunului târgului”. Însă nu din cauza lui a părăsit Apollonissimus Cetatea Eternă. Și nici de frica unor noi vizite nedorite. Dacă ar fi plecat din Roma toți

cei care se zicea că ar fi fost copiii lui Daedalion, orașul aproape că s-ar fi golit de tineri, iar de intruși băiatul de treisprezece ani a dovedit că știe să se apere fără probleme.

Comunitatea din vila părăsită, unde s-a refugiat cu vreo doi ani în urmă împreună cu mama sa, a dispărut și ea. Scribul n-a reușit să mai dea de nici o urmă în legătură cu mama Celui de Al Patruzeci și patru și cu oamenii oploșiți acolo.

De altfel, și itinerarul stabilit de Al Patruzeci și patru este de două ori dificil de reconstituit în perioada dintre data plecării sale din Roma (cel mai probabil la sfârșitul anului 613) și întâlnirea lui cu împăratul Heraclius, întâmplată cu aproximativ cinci ani mai târziu. De două ori pentru că, pe de o parte, cronologia folosită în diferitele surse nu este identică, filiera arabă - de unde ne-au parvenit cele mai multe informații în legătură cu Apollonissimus - uzând de diferite datări, nu toate pornind de la Hadschra, în timp ce izvoarele creștine abia se obișnuiau cu era de după Iisus, folosind în egală măsură datele tradiționale. De aici numeroase calcule necesare pentru a stabili un an și la fel de multe posibile erori. Pe de altă parte, nici dimensiunea orizontală nu era unanim acceptată și cu atât mai plină de capcane pentru scribul modern. S-a amintit, de pildă, despre Apollonios din Albania, o Albania din Caucaz fără nici o suprapunere peste Albania secolului XX. Asemenea exemple sunt multe (un altul: Austria de atunci și cea contemporană scribului), însă ele nu epuizează misterele; Teofilact din Simocata descrie Nilul („cel mai mare fluviu”) drept o apă ce ar scălda Libia, Etiopia și India, în timp ce încă Attila vorbea despre mlaștinile și deșerturile Sciției. O mie de ani mai târziu, Shakespeare va indica anumite țărături înfloritoare, conform cărora scribului i-a reușit să realizeze un traseu

maritim din Sicilia până în „Deșertul Boemiei”, acolo unde, printre alte numeroase fiare sălbatice, leii făceau legea.

Așadar, pe lângă asemenea repere concrete ale celor mai ferme localizări în timp și în spațiu depistabile în documente, pe lângă alte neînțelegeri născute din nestatornicia toponimelor, nu putem trece cu vederea nici confuziile provenite din texte corupte intenționat sau din cauza repetatelor copieri. Și, nu în ultimul rând, viața fantastică a lui Apollonissimus este împănată cu miracole săvârșite nu numai de el, dar și de numeroși Apollonios și Apollonius, precum și de purtătorii altor nume, unele de mult dispărute. Așa cum a mai remarcat scribul, viața Celui de Al Patruzeci și patrulea reprezintă nu o sumă, ci un rezumat. Și, peste toate astea, nu trebuie uitat că avem de-a face cu cel ce va fi numit Messia Purgatoriului, iar Purgatoriul își confecționa în vremea aceea propriile hărți. Grigore cel Mare tocmai scria *Moralia in Job*, unde face o schiță a lumii celeilalte, un alt Grigore ne arată chiar și traseele cele mai scurte și mai puțin periculoase făcând legătura între cele două tărâmuri, indicând și locurile unde sufletele se pot odihni în drumul lor și pericolele ce pasc acele locuri din partea unor diavoli ori din partea altor îngeri decăzuți. Asemenea hărți apar în diferitele zone ale Imperiului și unele dintre ele nu sunt decât adaptarea vechilor scheme ale planurilor comunicante între atât de incertele straturi suprapuse ale Constantinopolului. Astfel, nume de localități reale se succed cu altele provenind din itinerarele spirituale și cu denumiri corupte de scribi. Însă, până la urmă, călătoria lui Apollonissimus, o călătorie de aproximativ cinci ani, devine o adevărată peregrinare de inițiere (chiar dacă tradiția pretinde că inițierea lui ar fi avut loc la vârsta de 11 ani, când a dispărut, într-o noapte, de pe patul de suferință, ajungând foarte departe și revenind istovit și cunoscător). La părăsirea Romei, pleacă din fosta

reședință imperială un băiat de 13 ani, pe care-l vom regăsi la capătul acestui drum sub chipul unui bărbat de 18.

Deși ne-au rămas chiar două variante detaliate ale drumului parcurs, scribul renunță să le reproducă: ele, amândouă, sunt neinteligibile, putând fi socotite cel mult anacronice de către contemporanii secolului XX. Și nu le reproduce scribul și fiindcă, studiind cele două izvoare, a avut tot timpul impresia că ele nu au fost rodul imaginației unor oameni și nici opera vreunui poet, ci că, dimpotrivă, ele au urmat prea fidel mărturisiri nemijlocite ale unor martori cu trudă găsiți și cu grijă aleși: drumurile acestea au dus prin vest și prin nord până la sveari (cei care stăpâneau, mai nou, întreaga peninsulă scandinavă și toată Marea de Est - cea pe care o numim astăzi Marea Nordului?), ele au trecut prin Alemannia, întâlnindu-l pe Gallus, elevul lui Columban, dar vor ajunge și în Orientul cel mai îndepărtat și în Africa, nu numai cea a sihaștrilor, ci și mult mai în sud, depășind Deșertul Nesfârșit. Mai sunt și ținuturi imposibil de localizat azi, și ținuturi ce au ieșit din lumea materială, precum și țărâhuri ciudate, cu oameni, animale și plante fabuloase, în locuri unde ne-am fi așteptat cel mai puțin la asemenea minuni.

Drumul de cinci ani, cuprins într-un *Pentalogos* apărut la mijlocul secolului al VII-lea și contemporan cu celebrul „Liber de ordine creaturarum” al unui anonim, se pare irlandez, este azi un drum imposibil de refăcut, întrucât meandrele sale sunt surprinzătoare, după o logică greu de înțeles și cu treceri numeroase dintr-un țărâm în celălalt. Însă tocmai această logică este cea învățată prin *Pentalogos* și accesibilă doar după parcurgerea întregului traseu. (Cine încearcă o asemenea performanță necesită o inițiere prealabilă, suntem preveniți într-un Preambul sau Avertisment, fiind nevoie de un suflet curat și de o voință purificată de ambițiile umane deșarte. Altfel, tentativa

devine riscantă și cel ce se încumetă s-o înceapă nepregătit temeinic se va rătăci atât de cumplit, încât se va putea considera norocos dacă va mai găsi o cale de întoarcere și va reapărea schilod și bătrân printre cei pe care i-a părăsit tânăr și sănătos cu doar puține săptămâni sau luni în urmă.)

De o importanță covârșitoare pentru devenirea lui Apollonissimus, drumul cuprins în *Pentalogos* rămâne un mister (poate pierdut în întregime), scribul nemaivând altceva de făcut decât să deschidă cu mare grijă ferestrele spre acel tărâm, atunci când Al Patruzeci și patrulea însuși îi va da posibilitatea.

Dintre cărțile celor trei mari călătorii ale vieții lui Apollonissimus, numite *Pentalogos*, *Decalogos* și *Septalogos*, prima pare autentică, pe când celelalte două - și în special ultima - sunt aproape sigur apocrife. Singura constantă ar fi, poate, trei aluzii ce se regăsesc în fiecare, aluzii pe lângă fapte concrete, dar atât de încifrate, încât pentru ieșirea din simbol este nevoie într-adevăr de o pregătire prealabilă ale cărei elemente sunt tot mai dificil de intuit. Cele trei aluzii ar fi:

1. Examenul zilnic sau Purgatoriul vieții sau Pregătirea lumească drept scop al traiului uman;

2. Frații roșii sau frații de sub pământ, în care scribul crede că-i recunoaște pe membrii congregației Mâinii Albe;

3. Trimiteri repetate la Imperiul lui Sailendra, imperiu hindus din Sumatra, tărâm ce pare a fi fost idealizat în epocă. Doar că Sailendra și-a exercitat puterea cu câteva decenii mai târziu. În cel mai bun caz, putem admite că acel mirific rai pe pământ ar fi alunecat din *Septalogos* sau, poate, dintr-o variantă postumă în conținutul primei călătorii a lui Apollonissimus.

Și, în afară de aceasta, în toate trei cărțile străbătute de firul roșu al încercării vieții, ideea curbei descendente

revine cu obstinație: „Omul nu clădește nimic, el este supus la încercări tot mai grele. Și este firesc să fie așa, în orice examen probele devin tot mai dificile.”

Cartea se poate citi în fel și chip...

Ceea ce știm relativ sigur este că bărbatul de optsprezece ani ajunge la Constantinopol în toamna anului 618 și că este imediat primit de împărat. Ceea ce ne face să fim convinși că tânărul n-a venit cu mâna goală în capitală, ci cu recomandări atât de serioase și cu mesaje atât de presante încât nici măcar cumplita birocrație bizantină n-a reușit să-l întârzie în anticamere. Lucru cel puțin ieșit din comun, întrucât se întâmpla ca persoane oficiale să piardă ani întregi până să poată obține o audiență, ani de umilințe și interminabile mituiri ale funcționarilor interpuși.

Bineînțeles că dispunem și de surse care descriu întâlnirea dintre cei doi nu printr-o audiență ordinară, ci prin puterile extraordinare ale lui Apollonissimus. Avem chiar de ales între două variante principale:

În prima versiune, Heraclius se afla în „camera secretă” din Palatul Sacru (cea pomenită încă de Teofilact din Simocata, atunci când povestește că împăratul Mauricius, în vreme ce Focas se apropia de Constantinopol, căuta acolo sfatul divin). Și Heraclius avea motive să-l implore pe Dumnezeu să-i ofere o soluție, deoarece situația lui devenise tot mai dificilă: după primele succese repurtate cu ani în urmă, el pierduse consecutiv Antiohia, Caesareea, Damascul, Tarsul, Ierusalimul, Alexandria, Chalkedonul, toate la perși, iar degringolada era în plină desfășurare, Egiptul, grâнарul tradițional al Imperiului, fiind și el grav amenințat. Pe de altă parte, slavii îi luaseră Salona, Singidunum, Viminacium, Naïsus și Sardica. Treptat, în numai câțiva ani, uriașul Imperiu s-a redus la capitală, la Thesalonik și la câteva localități de pe coasta adriatică.

Poporul era agitat de foame, de boli și de lipsa speranței. Totuși, și după opt ani de domnie, tentațiile de complot erau rare: cine să jinduiască la un imperiu ce se micșora aproape lună de lună? Stând în „încăperea secretă” și implorându-L pe Christos să-i arate calea, se pomeni față în față cu Apollonissimus. Discuția dintre cei doi ar fi rămas desigur tainică, dar cum împăratul se găsea cu privirea spre răsărit în rugăciunea sa, strădaniile lui viitoare se vor îndrepta aproape exclusiv spre Orient, acolo urmând să câștige marile sale victorii, Occidentul interesându-l, treptat, tot mai puțin. Aproape deloc!

Subiectul discuției reprezintă un secret în sine: Apollonissimus, pătruns în încăpere fără a fi introdus de cineva, mai nimeni neștiind de existența aceluia loc și, mai ales, cum se ajungea acolo, l-ar fi sfătuit pe Heraclius să se concentreze la restructurarea stăpânirii sale lumești, astfel încât ea să devină o încercare pentru oameni în perspectiva Marii Judecăți. Al Patruzeci și patrulea i-ar fi demonstrat împăratului că nu mijloacele le lipsesc oamenilor, ci educația și scopurile, doar prima făcând posibile țelurile vieții. În acest sens, Al Patruzeci și patrulea i-ar fi oferit augustei sale gazde nenumărate comori, convingându-l că tot pământul - oricât ar părea el de arid într-un anumit loc - conține averi materiale, însă toate se prefac în praf sau în unelte ale diavolilor dacă nu sunt folosite corespunzător. Povestea continuă, narându-ne cum cei doi, prin puterea tânărului, ar fi părăsit în taină locul acela secret, cum Apollonissimus i-ar fi arătat lui Heraclius modul lipsit de sens în care exarhii, guvernatorii și simplii supuși se luptă pentru lucruri lipsite de importanță, fleacuri ce, odată obținute, se întorceau împotriva noilor lor stăpâni. Cazurile descrise seamănă leit cu cele din *Dialogi*, povestite, drept pilde, de către Papa Grigore cel Mare. Și acolo și aici, morții se află în situații ce stârnesc mila, întrucât, în ipoteza de

falși oameni în viață, sunt supuși la experiențe dintre cele mai umilitoare pentru a-și ispăși greșelile săvârșite în adevărata lor viață. Doar că în istorisirile despre Apollonissimus, eroii au la dispoziție bunuri materiale ce vin ca niște avalanșe nesfârșite asupra lor, împiedicându-le sufletele să se îndrepte spre Cer. Abia dacă sunt eliberați de acele ghiulele legate de picioarele lor, morții dispar din câmpul vizual al muritorilor. Apollonissimus îi arată lui Heraclius că, până la urmă, valorile pământești, atât de neînsemnate și de lesne de procurat, sunt cele ce stau la baza strădaniilor păcătoase, în miezul izbânzilor false și al pierzaniei cumplite.¹ Și lista păcatelor ușoare, din lemn, stuf și paie, care-i domină pe cei întâlniți în cale, nu este decât o înșiruire de fapte ce se regăsesc la marii autori ai epocii.

A doua variantă a întâlnirii dintre Heraclius și Apollonissimus ar fi fost la fel de spectaculoasă. Împăratul, trecând prin cetate, ar fi dat de o mulțime adunată în fața unei anumite case. Acolo ar fi murit soția stăpânului gospodăriei și doi taumaturgi s-ar fi declarat neputincioși în fața tragediei. Doar un tânăr îmbrăcat în alb și cu ochi sclipitori ar fi susținut că el ar putea readuce femeia la viață, dar că fapta aceea n-ar avea nici un sens decât dacă înviata s-ar dedica în continuare unui trai ascetic, pentru a

¹ La un moment dat, Heraclius întreabă:

- Dar dincolo omul nu mai posedă nimic?

- Doar acela posedă acolo totul, îi răspunde ghidul său și îi prezintă un negustor plângând și ținând în mână niște obiecte stranii și foarte frumos lucrate. Omul - un fals viu - pretinde că ar fi adus de dincolo acele lucruri, că ele sunt mai valoroase decât tot ce poate poseda pe pământ un suveran, însă că, până ce nu va scăpa de ele, nu-i va fi îngăduit să se odihnească, fiind obligat toată ziua și toată noaptea să le ofere trecătorilor indiferenți.

În excursia împăratului cu Cel de Al Patruzeci și patrulea, ei îl vor întâlni de mai multe ori pe acel mort nefericit. Atunci când nu-l vor mai găsi la locul său, Apollonissimus va refuza să dea orice lămurire în privința a ceea ce s-ar fi putut întâmpla cu biata ființă.

îmbлъnzi pedeapsa pentru greșelile ei ușoare de până atunci. Îndurerata familie ar fi acceptat toate condițiile lui Apollonissimus și acesta, privind îndelung moarta, ar fi promis că minunea ar fi îndeplinită. Și, într-adevăr, fără ca Al Patruzeci și patrilea să mai stea de vorbă cu ea, femeia s-ar fi sculat în capul oaselor și ar fi început să-i îngrozească pe toți cei din jur cu prevestirile în legătură cu ce-i va aștepta dacă vor continua să ducă viața lor nesăbuită. După care, reîntoarsa la viață ar fi plecat să se roage într-o mănăstire, de unde ar fi dispărut fără urmă, câteva luni mai târziu. Împăratul, profund impresionat de performanța tânărului, ar fi pus să-i fie adus acesta la dânsul și Apollonissimus i-ar fi devenit sfătuitoare pentru mai multă vreme.

Postura de „consilier imperial” Apollonissimus a îndeplinit-o unsprezece ani, timp cât a păstrat o extraordinară putere asupra augustului și cât faima i-a atins asemenea proporții încât personajul a rămas în istorie. Dar și „perioada bizantină” pune cel puțin două semne de întrebare: în primul rând, cum de o ființă atât de ezoterică, atât de indiferentă la cele lumești și atât de exclusiv preocupată de problema eschatologică se interesa totuși și de situațiile concrete ale domniei lui Heraclius, de luptele dintre muritori și de noua așezare administrativă a țării? Apollonissimus, asemenea Sfântului Augustin și a lui Grigore cel Mare, mai credea în purgatoriul lumesc. Dacă, mai târziu, traseul oficial va fi constituit din: *viața* (cu virtuțile și greșelile) -> *moartea* trupului -> *purgatoriul* (Purgatoriul) -> *Judecata de Apoi* și, în funcție de aceasta, -> *repartizarea sufletelor*, la Al Patruzeci și patrilea, Purgatoriul începea în timpul vieții vremelnice. Deoarece „sufletul și trupul au o asemănare” („Similitudo corporis”, cum îl preia Julian de Toledo pe Augustin), trupul ia parte la

Purgatoriu înainte de moarte, în timp ce sufletul este supus focului și în timpul vieții și după, ceea ce înseamnă că, suportând acele chinuri sufletul izbăvit de trup, doar pomenita asemănare dintre ele poate face spiritul sensibil la un supliciu fizic. De unde ar rezulta că Purgatoriul nu ține cont de moarte, el acționând și înainte și după, asemenea caznelor ce premergeau sentința pământească. În asemenea condiții, era firesc ca decorul torturilor fizice să fie interesant pentru Apollonissimus, iar el să ia parte la conceperea unei scenografii cât mai adecvate.

Pe de altă parte, însă, Al Patruzeci și patruilea îl consilia pe împărat în probleme strict laice, influențând numirea comandanților militari ai diferitelor *theme*, interesându-l ceremonialul de la curte, implicându-se în stabilirea valorii dărilor și în lupta împotriva corupției la granițe, dar neamestecându-se cătuși de puțin în luptele teologice, în disputele dintre episcopi, în stabilirea a din nou tot mai controversatelor linii de forță ale creștinismului, de la a căror abatere erai catalogat drept eretic și riscai să fii pedepsit mult mai sever decât ultimul necredincios. Faptul apare cu atât mai straniu cu cât apollonismul se constituise el însuși ca o apartenență la o sectă, iar apariția tânărului favorit al împăratului era interpretată în fel și chip: de la o dragoste vinovată, până la reparația lui Apollonios din Tyana, cel dispărut la Ephes cu peste o jumătate de mileniu în urmă și revenit în chip de Messia printre oamenii ce-l așteptau. Doar că nu toți erau bucuroși de revenirea lui, mulți îl opuneau lui Iisus, arătând spre el ca spre o erezie vie, în carne și oase, un trimis al diavolului, o arătare mincinoasă. În prima sa ipostază, când mai fusese contemporan cu Christos cel ce s-a arătat oamenilor, Apollonios s-a dizolvat în conspirativitatea congregației sale, congregație bănuită a mai fi existat vreme de câteva generații după ce eroul tutelar ar fi murit la Ephes. După ce

Apollonios s-ar fi contopit cu neantul. După ce maestrul n-a mai putut fi văzut de către ucenicii lui. De aceea, nici semnul straniu al metalului înflorit, purtat de Al Patruzeci și patruilea, nu se împăca deloc cu crucea, pentru cei mulți el nefiind decât un simbol distinctiv al ereziei explicite. Doar că Apollonissimus nu-și arăta decât cu prilejuri speciale ciudatul talisman. El însuși, în cei unsprezece ani cât a stat în preajma împăratului Bizanțului și și-a exercitat influența asupra lui, a fost arareori întâlnit în carne și oase de către masa populației, dar chiar și de obișnuiții Palatului Sacru... Apollonissimus nu-l prea însoțea pe Heraclius și, în general, își făcea veacul în labirintul atât de greu de străbătut al reședinței imperiale, unde trebuia să fii temeinic inițiat pentru a te putea descurca. Cu timpul, multă lume se îndoia că Al Patruzeci și patruilea ar mai fi la Constantinopol și chiar de faptul că ar fi fost vreodată acolo.

Nu mai puțin ciudat este că nici Heraclius n-a circulat prea mult în acei ani, până la reluarea ostilităților de pe frontul de est. În toată această perioadă se întâmpla ca și el să dispară pentru zile și chiar pentru săptămâni, nimeni neputând atunci să ia contact cu dânsul. Chiar și analiștii cei mai scrupuloși au fost incapabili să acopere multe pete albe între anii 618 și 622, deși, în tăcere, tocmai atunci a reorganizat augustul țara din punct de vedere administrativ și, în special, din punct de vedere militar, premisa marilor victorii ulterioare. Perioada respectivă, chiar dacă scurtă, este lipsită de vestigii scrise contemporane. Este adevărat că anii ce au urmat au fost intens marcați în cronică - și datorită marilor succese ale recuceririlor bizantine ce s-au succedat într-un triumf aproape permanent -, însă cei patru ani de tăcere rămân ascunși privirilor contemporanilor și, deci, și ale celor ce au venit după ei. Sigur, lacuna a fost completată cu fabulații, unele de-a dreptul fantastice, după gustul epocii, dar acele legende n-au dăinuit. Imperiul se

restrânsese considerabil, rămânând, totuși, cea mai importantă putere tradițională a Europei. Dar nici măcar acest teritoriu mult mai mic nu era cunoscut în întregime. Populată de un neam ce a uitat de tot să mai lucreze, țara era marcată de mereu mai multe *agri deserti* (ogoare părăsite) și se spunea că tocmai în acele locuri pustii își făceau apariția, din când în când, împăratul împreună cu favoritul său. Cu ce se ocupau ei acolo nu putea fi descris decât de prea bogata (și prea săraca) imaginație a autorilor vremii. Iar exercițiile de asceză la care s-ar fi supus cei doi în acele teritorii deșertice se pare că ar fi fost inventate mai târziu, după moartea lui Heraclius și în timpul domniei lui Constans II Pogonatul, interesat să-și înnobileze obârșia și prin viața exemplară a marelui său bunic. (Mai ales după ce și Apollonissimus ar fi părăsit definitiv scena.)

În anul 622, Al Patruzeci și patrulea ar fi fost martor la călătoria lui Mahommed de la Mecca la Medina, an ce corespunde cu începutul cronologiei arabe. Este greu de spus ce l-ar fi nemulțumit pe Apollonissimus în timpul acelui drum providențial, dar este sigur că, imediat ce a revenit la Constantinopol, ar fi insistat asupra generalizării numerotării anilor după calendarul creștin și l-ar fi grăbit pe împărat să pornească ofensiva din est, fiind primul care a considerat-o drept o cruciadă (numită azi „Cruciada Bizantină”), un demers obligatoriu, mai mult religios decât militar sau economic.

Fapt e că Heraclius s-a arătat conștient de necesitatea întăririi situației sale în Orient, chiar dacă aceasta se întâmpla în dauna interesului său pentru fosta inimă a Imperiului, reprezentată timp de un mileniu de malul nordic al Mediteranei. Deja cu șapte ani în urmă, el renunțase ușor la posesiunile din Iberia și se dovedea tot mai puțin interesat chiar și de Italia.

Însă nici după ce armata reîncepuse să funcționeze ca o

forță condusă de o singură voință, marșul spre est n-a putut încă începe. După recucerirea Gaznakului, vechea reședință imperială a Marilor Regi persani, asaltul spre est s-a împotmolit din nou. Năvălirile barbare nesfârșite loveau năprasnic în ceea ce a mai rămas din Imperiu, culminând cu apariția unei uriașe armate persane și a avarilor până sub zidurile Constantinopolului. Acesta a fost momentul crucial. Este treaba cronicarilor să descrie lupta, scribul mărginindu-se la urmărirea rolului într-adevăr extraordinar al lui Apollonissimus, rol ce-l va împinge spre celebritate.

Capitala s-a umplut de refugiați, de mulțimi numeroase presate din spate de invadatori, însă de și mai numeroși barbari, înspăimântați și ei de furia avară. Pestrița populație din interiorul zidurilor părea imposibil de coordonat, cei mai mulți veniți nefiind măcar capabili să se înțeleagă în vreo limbă cu localnicii și cu autoritățile. Constantinopolul era divizat pe cartiere diferite etnic, cei de aceeași obârșie fiind găzduiți de regulă de un conațional sau de o cunoștință aflată de mai multă vreme în oraș. Metropola, atât de cosmopolită dintotdeauna, a ajuns un adevărat Turn al lui Babel, însă un Turn al lui Babel unde nu se construia nimic, ci se aștepta minunea aptă de a salva viețile împresuraților. Și chiar dacă asediatorii au întârziat câțiva ani, la ora sosirii lor, armata bizantină era restructurată și bine antrenată, dar conștiința de sine a invincibilității imperiale nu era încă prezentă și nici populația nu trăia încă sentimentul că ar dispune de o forță capabilă de a o apăra. (Abia după victorie, timp de secole, va dăinui convingerea că Bizanțul, oricât de greu ar fi încercat, găsește mereu resurse să supraviețuiască.)

Cutreierând în lung și în lat orașul îngrozit, Apollonissimus trăia cu impresia că toate acestea le-a mai parcurs o dată, în răstimpul celor cinci ani adunați în ceea ce s-a constituit în *Pentalogos*. Totul părea prezent ca și

atunci: și singurătatea printre cei mulți, și singurătatea fiecăruia în fața propriilor fapte și înaintea lui Dumnezeu, și bolile, și foametea, și ochii privind cu ultimele licăriri de speranță. Apollonissimus a reușit, pe parcursul asediului, să se afle în atâtea locuri zilnic, încât se credea că fie are mai multe sosii, fie se bucură de darul ubicuității.

Nici aparițiile lui nu erau lipsite de importanță: acolo unde se iveau el, apărea și mâncarea, dar se iveau și soluții practice pentru fiecare situație aparent disperată. Și se întâmplau atunci și acolo și vindecări miraculoase.

Amănuntul că de data aceasta Constantinopolul nu era amenințat doar de un dușman, ci de o coaliție a atât de multor spaime tradiționale din legendele capitalei a făcut ca amploarea demersului Celui de Al Patruzeci și patrilea să crească pe măsură. Imensa armată persană, după ce a traversat Asia Mică, a ajuns pe malul Bosforului, unde s-a întâlnit cu oștile avare, slave, bulgare și gepide, astfel încât toți cei ce erau folosiți în a-i speria pe copiii mici și mari se aflau gata să distrugă Imperiul. Între 29 iulie și 10 august 626 mersul istoriei omenirii s-a aflat în cumpănă. Iar Messia Purgatoriului, arătându-și, din când în când, misterioasa ramură metalică înflorită, purtată - se spune - mereu sub straiele-i albe, era peste tot, mântuind oamenii și orașul.

În acele zile, Apollonissimus le cerea, în primul rând, oamenilor să nu mănânce ca dobitoacele, ci doar atât cât e necesar și cât e moral.¹ (Pe lângă un vegetarianism sever, nu trebuia uitat nici faptul că și hrana prea îmbelșugată făcea parte din lista păcatelor - e drept, ușoare - pentru care fiecare muritor va trebui să dea seama.²)

¹ Discursul Celui de Al Patruzeci și patrilea nu se deosebea de ceea ce pretindea el în vremuri normale, doar că în fața unei foarte posibile prăbușiri totale, oamenii ascultau altfel, mult mai concentrați și mai disponibili de a urma vorbele acestui profet.

² Lista aceasta variază de la autor la autor, dar hrana prea abundentă este prezentă în fiecare înșiruire. Iată, drept exemplu, cele paisprezece

În al doilea rând, Al Patruzeci și patrulea vorbea despre ce alimente pot fi mâncate în anumite perioade ale anului și ce alimente trebuie evitate tot atunci. (Asemenea recomandări au început curând să apară în cărțile medicilor, ce publicau listele alimentelor prielnice și listele alimentelor neprielnice anumitor luni.) Toate acestea ar fi putut părea simple vorbe, ba chiar ironii nepotrivite, dacă ne gândim că ne aflam într-o cetate asediată și înfometată mai mult ca oricând. Dar Apollonissimus nu venea cu mâna goală, ci arăta locul de unde trebuiau luate cele necesare pentru alimentația recomandată de el. Oamenii lui, îmbrăcați de asemenea în alb, aduceau din Constantinopolul subteran cantitățile necesare de mâncare. Inițial, s-a crezut că acolo s-ar fi aflat depozitele imperiale pentru starea de necesitate. Însă cei ce se aventurau cu scopul de a face contrabandă nu găseau nimic, iar cei ce persistau să urmărească ajutoarele lui Apollonissimus au dispărut pentru totdeauna în orașul de sub oraș. Câteodată, noaptea, din cel de al doilea nivel subpământean se auzeau strigăte și vaiete și se spunea că acestea ar proveni de la focul ce îi ardea, în acest avanpost al Purgatoriului, pe păcătoși.

Toate cele amintite au avut două urmări, consemnate ca atare:

păcate minore amintite de anonimul irlandez din secolul al VII-lea (pe care scribul l-a mai pomenit), autor contemporan Celui de Al Patruzeci și patrulea: „1. căsătoria legitimă nefolositoare, 2. *hrana prea îmbelșugată*, 3. plăcerea nemăsurată pentru deșertăciuni, 4. mânia care te face să nu mai știi ce spui, 5. grija prea mare pentru interesele personale, 6. nepăsarea la slujba din biserică, 7. sculatul târziu, 8. râsul nestăpânit, 9. dormitul îndelungat, 10. fuga de adevăr, 11. încăpățănarea în greșeală, 12. neadevărul luat ca adevăr în lucruri ce nu țin de credință, 13. uitarea îndatoririlor, 14. îmbrăcămintea necuviincioasă”.

Toate aceste păcate minore pot fi spălate prin foc, după care sufletul va avea parte de o „răcoare veșnică” (*refrigerium aeternum*).

Prima consecință învestea Constantinopolul de sub Constantinopol cu treceri directe în lumea cealaltă, pe acolo nu numai că dispăreau în focul purgator păcătoșii cei mai mari, însă de acolo veneau și spiritele ce nu-și găseau liniștea, precum și îngerii și diavolii travestiți.

A doua concluzie provenea din legenda Mâinii Albe, din faptul că tot acolo, sub pământul vizibil al metropolei, s-ar fi găsit (un) sediul congregației și că, deci, Apollonissimus însuși ar fi fost căpetenia misterioasei confrerii.

Cu timpul, și mai ales după ce evenimentele s-au stins, mitul a învălmășit și aceste aspecte de sine stătătoare, și Purgatoriul de sub Constantinopol ar fi devenit și centrul acelei Mâini Albe care era chemată să analizeze sufletele și să le „ancheteze” înaintea Marii Judecăți. Autori de toată încrederea au fost partizanii unor asemenea concluzii și unii dintre ei ne-au lăsat și hărți ale straturilor II-VIII de sub pământul capitalei, precizând unde s-ar fi aflat „locuințele temporare” ale sufletelor curate ce așteptau să fie vămuite înainte de a ajunge în rai și unde erau chinuite sufletele păcătoșilor înrăiți și cele ale marilor greșiți. Între acele locuri întunecoase se aflau prăpăstii cumplite și trebuia să treci poduri înguste de la un mal la celălalt, poduri de pe care cei foarte păcătoși cădeau direct în cazanele cu smoală, trași în jos de greutatea crimelor lor. Un frumos op din secolul al XIII-lea, bogat ilustrat, este opera ultimă și cea mai completă (din câte cunoaște scribul) în legătură cu itinerarele subpământene ale Constantinopolului și totodată ale Purgatoriului. Mâna Albă nu este pomenită explicit, dar nu lipsesc nenumăratele semne reprezentând sabia cu două tăișuri care păzea fără echivoc unele treceri, ceea ce a ridicat congregația la rangul de „Apărătoare a Legilor Purgatoriului”. Este, de altfel, una dintre ultimele consemnări ale Mâinii Albe și faptul că autorul nu are curajul să pomenească numele confreriei dovedește spaima

împrăștiată de ea încă în evul mediu, astfel încât, la fel ca și în privința altor grozăvii sau însemne superioare, un tabu sever împiedica pe oricine s-o invoce în mod direct. (Să nu uităm că Apollonissimus, la rândul său, interzicea pomenirea directă a lui Dumnezeu.) Aceasta a avut, însă, și un efect nescontat, dar inevitabil: nemaifiind voie s-o rostești cu numele ei, Mâna Albă, treptat, a dispărut cu totul. Însă, până atunci, apare chiar și numele lui Apollonissimus în două locuri de pe hartă: într-unul, unde și-ar fi avut „cartierul general”, cum l-am numi noi acum, și al doilea, într-o trecere spre Palatul Sacru de la Suprafață și, prin oglindă, spre Palatul Sacru Subteran. Iar printre atâtea locuri clar desenate, se găseau și numeroasele depozite de alimente, de obiecte prețioase, de arme, multe aflate sub autoritatea simbolului sabiei cu două tăișuri.

A doua preocupare a Celui de Al Patruzeci și patru în timpul asediului o constituia starea de sănătate a populației. El vindeca bolnavii acolo pe unde trecea, chiar învia unii morți (însă nu pe toți, ci doar pe cei pe care-i considera el necesari printre cei vii) și îi învăța nu numai să se roage și să postească, dar și unde și cum trebuie să le facă pe toate astea. De pildă, în Sfânta Sophia coloanele aveau și un rol curativ. Dacă te frecai de unele dintre ele, în timp ce gândurile îți erau îndreptate spre Dumnezeu, te vindecai de rinichi. Altele tămăduiau durerile de stomac. Existau și coloane indicate pentru durerile de cap. Și așa mai departe. Doar în biserică se puteau realiza astfel de lecuiri; afară, în locurile profane, protectorii răniților și ai vindecătorilor de boli erau tot zeii legendari Chiron și Machaon, zei ce erau tolerați de Părinții Bisericii mult mai firesc decât sectanții propriei credințe.

În timpul asediului, Apollonissimus era prezent peste tot. Ajuta pe fiecare, aducea mâncare acolo unde nu se mai găsea, convingea poporul că încercările trecute cu

demnitate nu sunt decât fapte pozitive, ce vor cântări corespunzător la Judecata de Apoi. Însă Al Patruzeci și patrulea l-a încurajat în aceeași măsură și pe împărat. El a fost cel ce l-a sfătuit și l-a dus la o victorie care va deveni atât de convingătoare, încât va fi suficientă pentru a alimenta moralul Bizanțului pentru următoarele decenii. Când, peste multe secole, Machiavelli va scrie în *Principele* cum trebuie să se comporte un conducător în caz că se află într-o cetate asediată, el se va inspira direct dintr-o scrisoare a lui Apollonissimus, „Scrisoare către necredincioși”.¹ De ce trebuiau tocmai necredincioșii să afle acest lucru? Apollonissimus îi conferea invincibilitate și o aură de sfințenie conducătorului statului și, în plus față de Machiavelli, el explica și modul cum se poate face un principe iubit de popor (nu „nedușmănit”) - printr-o viață exemplară rezultată din lipsa exceselor de orice fel, prin apărarea credinței lui și a supușilor săi și prin pregătirea oamenilor pentru Judecata de Apoi. Și ce prilej mai bun decât o situație-limită impusă de un asediu i se poate oferi pentru asemenea scopuri unui conducător?²

Și, într-adevăr, Heraclius însuși pare să fi ieșit purificat din asediul perșilor și al aliaților lor vremelnici. El re apare tot mai des printre supușii săi, este aclamat, dar, fără a interzice aplauzele, le ia ca pe ofranda pe care împăratul o

¹ „Așadar, un principe care are un oraș bine întărit și *care nu se face urât de popor* (sublinierea scribului) nu poate fi atacat și, chiar dacă s-ar găsi cineva să-l atace, ar trebui să renunțe curând la luptă, spre marea lui rușine, căci lucrurile din această lume sunt atât de schimbătoare, încât nu este cu putință ca să stea cineva un an întreg cu armatele lui la asediul unui oraș și să nu facă altceva nimic.” Etc. (Machiavelli - *Principele*, cap. X)

² Nu se poate sublinia îndeajuns cât de specială era situația Celui de Al Patruzeci și patrulea. Într-o perioadă când lupta pentru *dreapta credință* costase deja zeci și zeci de mii de morți și grav mutilați, reprezentantul unei secte - în fond, și ea cotaabilă drept eretică - îl sfătuia pe suveranul care sancționa până și papii.

va transmite lui Christos. Apoi nu i se va mai părea potrivit nici titlul de „imperator” și-l va înlocui, încă înainte de a porni în campanie, cu „basileus”.

Între timp, Apollonissimus se iva rar alături de august, iar atunci când o făcea, nu știa care este stăpânul și care subalternul. Al Patruzeci și patrulea nu întreprindea nimic ce ar fi putut leza maiestatea suveranului, însă el se afla pe un alt plan, drept o altă față a aceleiași unice autorități. Când Heraclius împărțea daruri poporului, Apollonissimus oferea pâine și apă. Iar când Heraclius organiza nenumăratele serbări așteptate de mulțime în cele peste o sută de zile din an dedicate petrecerilor, Apollonissimus pregătea auditoriul cu câte un discurs moralizator și tot ce urma nu părea decât ilustrarea spuselor lui. În vreme ce Heraclius vorbea entuziast de victoriile militare ce vor veni și îi solicita pe bărbați să participe cu trupul și cu sufletul la campanii, iar pe femei să nu accepte bărbați lași sau profitori de război, Apollonissimus își expunea teoria „Purgatoriului vieții”: trecerea omului nu este o construcție, ci, dimpotrivă, o veșnică demolare. Te naști fericit, lucrezi din greu și, pe măsură ce avansezi în timp, ți-e tot mai puțin ușor, puterile îți scad, speranțele pentru viața aceasta se subțiază, apar bolile și morții din jur, vârsta își arată eșecurile. Te apropii tot mai mult de neputință. Fiindcă pentru neputință ești făcut. Cine nu înțelege că întregul demers al sufletului în trupu-i vremelnic nu este predestinat decât pentru a pune la încercare sufletul nemuritor degeaba îi va căuta vieții un alt sens. Însă, astfel, cât de simplu este totul de priceput!

Asemenea vorbe, născute din *Pentalogos*-ul apollonissimian, repetate de nenumărate ori și ilustrate mereu cu noi pilde dintre faptele ce s-au petrecut și faptele ce se vor petrece - adevărate, într-adevăr, de fiecare dată implacabil -, i-au adus lui Apollonissimus apelativul „Messia

al Purgatoriului". În disputele (se pare că foarte puține) purtate pe această temă cu alți oratori, Al Patruzeci și patruilea câștiga întotdeauna, fiindcă el se dovedea singurul care părea să fi găsit un sens absurdului vieții, nedreptăților soartei și desfășurării tot mai lipsite de speranță pământească a existenței. Iar sensul invocat nu era o justificare, ci un demers sublim. Cum să pui la îndoială o astfel de rațiune, mai ales că și de tine poate fi vorba și, astfel, și tu crești în propriii tăi ochi? Cine avea o altă părere nu făcea decât să te micescă (și) pe tine. Opunându-te... Iată singura trufie de care, probabil, n-a scăpat, un timp, nici măcar ascetul Apollonissimus. (Dar Messia Purgatoriului va reveni și la acest subiect, atunci când va refuza să mai vorbească, atunci când se va pretinde că a depășit și ultimul orgoliu. Când nu va mai vorbi, Apollonissimus, se spunea, nici nu va mai gândi decât la Dumnezeu. „Iată suprema modestie!” îl vor lauda ucenicii, însă el se va opune prin semne hotărâte: „suprem” n-are nici o legătură cu ființa supusă doar imperativelor cerești.)

Oamenii au înțeles în felul lor îndemnul lui Apollonissimus: faptul că după nici două săptămâni, cât s-ar fi putut întâmpla orice, imensa armată aliată a trebuit să abandoneze împresurarea li se părea un indiscutabil semn ceresc. Dar, în modul acesta, mulțimea îmbărbătată de Al Patruzeci și patruilea n-a fost mântuită prin chemarea la Dumnezeu, ci i s-a oferit prilejul de a da noi examene în cadrul Purgatoriului pământească. Poporul nu înțelegea sensul mântuirii din accepțiunea lui Apollonissimus și interpreta tradițional cele întâmplate: Dumnezeu i-a salvat, ei n-au fost uciși, femeile lor n-au fost siluite, copiii lor n-au fost târâți în robie, iar averile nu le-au fost trecute prin foc - ce milă mai mare puteau aștepta de la Iisus? Iar Apollonissimus spunea: „V-ați comportat acceptabil, însă

încercările la care ați fost supuși nu au luat încă sfârșit. Dumnezeu a găsit de cuviință să vă mai dea prilejul de a vă spăla păcatele prin alte întâmplări pământene, spre a ajunge cât mai curați în fața Judecății de Apoi”. Așadar, după Messia Purgatorului, Dumnezeu nu i-a pedepsit, dar, neluându-i încă la el, nici nu i-a fericit deocamdată.

Și, într-adevăr, abia câteva luni mai târziu, Heraclius pornește marșul spre răsărit. De data asta, înțelegând ceea ce au fost în stare să înțeleagă, bizantinii nu mai pot fi opriți. Înaintarea lor se desfășoară sistematic și eficient: ei nu trec pur și simplu peste teritorii în urmărirea dușmanului, ci ocupă locurile tranzitate și le organizează ca părți indivizibile ale Imperiului. După secole de luptă cu perșii, inamicii tradiționali, „istorici”, ai romanilor, aceștia se găsesc pentru întâia oară în situația de a fi nimiciți definitiv. Chosroes II, suveranul care i-a dus pe perși la victorii extraordinare, este zdrobit lângă Ninive și obligat să asiste neputincios cum o armată bizantină disciplinată și evident de neînfrânt coboară pe râul Zab al-Kabir până la Dastagert, reședința lui favorită, cum o ocupă și cum, în primele zile ale anului 628 după cronologia creștină, regatul îi este umilit până la destrămare. După ce a băut cupa până la fund, trei luni mai târziu, Chosroes încheie o pace ce seamănă mai mult cu o capitulare necondiționată: Bizanțul primește Armenia, o mare parte din Mesopotamia, Siria, Palestina și Egiptul. În continuare, Heraclius nu are decât să-și ia în primire, în triumf, domeniile. După încă un an, când intră în Ierusalim, s-ar putea să fie pentru prima și ultima oară însoțit de Apollonissimus: Messia Purgatorului își găsește momentul de maximă glorie pământească.

În tot timpul campaniei, Al Patruzeci și patruilea rămăsese la Constantinopol. Deseori, într-un loc anume, el informa

poporul în legătură cu evoluțiile de pe front.¹ De unde avea informațiile acelea atât de proaspete de la zeci de zile depărtare este imposibil de știut, dar ele se confirmau de fiecare dată până în cele mai mici amănunte. (Pe urmă, se pare, ceea ce nu s-a desfășurat în realitate așa cum povestea Apollonissimus la Constantinopol era contestat. Nu este singurul caz când istoria s-a notat după descrierile de la distanță ale unui predicator.)

Scăpată din asediu, capitala părea să fi revenit la vechea-i viață. Chiar mai mult: eliberată de temerile imediate, știind că bazileul este departe, o euforie generală a pus stăpânire peste toată suflarea. Starea aceasta putea părea normală și ar fi fost considerată așa, dacă nu ar fi apărut un personaj în stare să se opună retoricii lui Apollonissimus. Nu era vorba nici despre un prelat, nici despre un studit². Era doar „o voce din mulțime” ce îndrăznea să se opună influentului proroc, favoritul împăratului și purtătorul speranțelor oamenilor. Apollonissimus era cu atât mai iubit cu cât, pe vremea asediului, venise cu mâncare și cu tămăduiri miraculoase, dar venise mai ales cu convingerea că și acea încercare n-a fost decât un examen, iar de la plecarea lui Heraclius, răspândise mai multe vești îmbucurătoare decât s-a obișnuit Bizanțul să primească în ultimele veacuri. Victoriile nu s-au mai succedat astfel de la Constantin, iar acum ele păreau să întreacă întreaga istorie. Al Patruzeci și patrulea i-a ridicat lui Heraclius un soclu greu de imaginat cu doar

¹ După unii, Apollonissimus își făcea veacul într-unul dintre primele două straturi subpământene, după alții în „camera secretă” din Palatul Sacru, acolo unde doar bazileul și un funcționar special cunoșteau accesul, și ieșea doar rar în fața Hippodromului, unde mulțimea îl aștepta, și el le cerea să se roage împreună. După care le povestea noutățile.

² Adică unul dintre monahii erudiți din atât de prețuita Mănăstire Studion din capitală.

puțini ani în urmă, când Imperiul își pierduse cea mai mare parte din teritorii.

„Vocea din mulțime” polemiza cu prorocul pe niște teme ce nu erau nici strict teologice, nici strict mirene, fiind, în același timp, amândouă la un loc. E de mirare că personajul a apucat să intre în contact cu Apollonissimus, întrucât acesta nu dialoga, el spunând ceea ce avea de spus, înfăptuindu-și minunile și rugându-se fără cuvinte. După vreo două scurte dispute în public, individul incomod fu ridicat de soldați - e adevărat, în mod discret - și dus într-o clădire unde fu pus față în față cu Al Patruzeci și patrulea. Acolo au discutat mult și, mai târziu, au rămas împreună câțiva ani. Numele acelui om era Țipor și era evreu. Principala acuză pe care i-o aducea lui Apollonissimus era că prorocul vorbește ca „trimis al lui Dumnezeu”, ceea ce păgânul contesta. (Nici Al Patruzeci și patrulea nu afirmase vreodată explicit aceasta, iar cognomenul „Messia Purgatoriului” i-a fost atribuit de alții, după Hächt, imediat ce favoritul lui Heraclius a căzut în dizgrație.) În al doilea rând, Țipor se îndoia de legitimitatea vorbelor cuiva care pretindea umilință și dezinteres față de valorile materiale, atâta vreme cât Apollonissimus nu părea să ducă vreodată lipsă de ceva, fiind tot mai răspândită convingerea că Al Patruzeci și patrulea dispunea de nenumărate comori din secolul lui Christos, comori dispărute o dată cu prorocul din Tyana (sau comorile Mâinii Albe?). Iar, în al treilea rând, disputa se ducea în jurul cuvântului. Poate cineva, întreba Țipor, cineva care folosește cuvântul, să se retragă din toate? Cuvântul singur te face să pierzi puterea de concentrare și te abate în mii de colțuri știute și neștiute, curate și murdare, potrivite pentru contopirea cu divinitatea, dar, mai ales, total nepotrivite pentru aceasta. Apollonissimus nu găsea rațiunea disputei cu Țipor, fiindcă evreul, cum declara el însuși, nu era atât de interesat de

subiect, cât de plăcerea de a mai demola un mit. Și, totuși, Apollonissimus îi răspundea lui Țipor, iar evreul pretindea că mai are și alte zeci de obiecții în rezervă, dar că se va rezuma doar la acestea trei, întrucât nici măcar ele nu pot fi combătute. Apollonissimus îl condamnă pe evreu pentru exacerbatul lui simț de contradicție care, până la urmă, tot trufie se cheamă.

— Tu, îi spunea Al Patruzeci și patru, nu te ocupi cu nimic decât să-i combați pe toți cei din jurul tău.

— Cum cu nimic?! Crezi că asta-i puțin lucru? răspundea Țipor și nu știa dacă vorbește serios sau nu.

S-au găsit oameni porniți să-l omoare pe evreu pentru că îl desfidea pe Apollonissimus, însă Al Patruzeci și patru le spunea că necredinciosul trebuie întâi convins. Doar că nu l-a putut convinge niciodată și așa au rămas să se certe în continuare, Țipor împingându-l pe Messia Purgatoriului tot mai adânc în concretul predicilor aceluia.

Când, în 629, Heraclius intră în Ierusalim, se organizează triumfuri simultane atât în cetatea recucerită, cât și la Constantinopol. La Ierusalim, bazileul restituie „adevărata cruce” Mormântului Sfânt, după ce aceasta a fost autenticată de patriarh pe baza faptului că sigiliile lăzii n-au fost niciodată rupte, datorită devoțiunii reginei Sira. Pe pământul sfânt, Heraclius însuși renunță la purpură și diademă. Este gloria supremă. Gibbon pretinde că, în perioada aceea, mulțimea credea sincer că este condusă de o căpetenie care i-a întrecut în măreție pe Moise, pe Heracle sau pe Alexandru.

Din păcate, Gibbon nu se ocupă de Apollonissimus. Și prea puțini alți autori o fac, iar cei ce sunt interesați de Messia Purgatoriului se întrec doar în a da versiuni diferite acelorași întâmplări. Dacă toți sunt de acord că acela pe care scribul îl numește Al Patruzeci și patru este cel ce a sădit în popor credința în măreția lui Heraclius, împăratul

ajuns mai mult ca oricare altul „isapostoles” (prinț egal cu apostolii), părerile se scindează când unii îl fac pe Messia Purgatoriului să-l însoțească pe august la Ierusalim, iar alții pretind că el ar fi fost cel ce l-ar fi reprezentat pe bazileu la triumful organizat la Constantinopol. Fiecare parte își aduce argumentele cu amănunte de epocă și scribul nu are nici calitatea și nici dorința de a face pe judecătorul adevărului. Fapt este că triumful a avut loc simultan și că - s-ar putea spune - acesta a fost momentul cel mai glorios al lungii istorii a Bizanțului. Resimțit de întreaga populație ca atare. Anul 619 de după Christos a fost perceput de către oameni drept o culme de care trebuie să te bucuri, întrucât după ea nu mai poate veni decât declinul. Poeții vorbesc despre „Ziua nunții”, uitând pentru o clipă de Sfârșitul atât de apropiat, anticipat de generații și tot amânat. Monahii, „cetățenii Cerului”, participau și ei la entuziasmul general, restituirea crucii către Ierusalim dându-le motivul sublim. Doar Apollonissimus nu înceta să predice Purgatoriul, să tragă semnale de alarmă și să amintească mereu că viața nu este decât o încercare, că și bucuriile nu trebuie trăite decât sub această exigență. În timp ce Imperiul Sassanid se prăbușea, dispărând „dușmanul istoric”, în timp ce în vest numeroase state se nășteau și Europa toată clocotea în magma noii deveniri, iar în est Islamul se afla pe pragul de bătaie al apropiatelor irezistibile cuceriri, lumea voia să se bucure. Și, pentru întâia oară, Apollonissimus nu mai oferea ceea ce se aștepta de la el, ci, dimpotrivă, strica sărbătoarea. Și, ca prin minune, lumea percepea din nou gravul defect de vorbire al oratorului, acea bâlbâială pe care se obișnuise s-o ignore atâția ani. Brusc, relațiile dintre Messia Purgatoriului și bazileu s-au înrăutățit și Al Patruzeci și patruilea a trebuit să plece.

Cum de n-a fost anihilat cu totul este greu de explicat, chit că dispunem de mai multe descrieri ale acestui conflict

atât de neașteptat, descrieri ce nu coincid, iar scribului i se par, de multe ori, de suprafață. Indiferent dacă Messia Purgatoriului l-ar fi însoțit pe împărat la Ierusalim sau dacă l-ar fi reprezentat la Constantinopol, continuarea ne arată, în toate variantele, un Apollonissimus devenit subit malefic din toate punctele de vedere. Scribul nu împărtășește părerea că Al Patruzeci și patrulea s-ar fi schimbat, nici că ar fi trădat și ar fi trecut de partea unor complotiști cât timp împăratul se afla în campanie, și crede cu atât mai puțin că bazileul n-ar fi vrut să mai împartă gloria cu un personaj de care îl legau afinități vinovate, momentul abdicării la însemnele purpuri cerându-i și alte renunțări omenești.¹ Mai degrabă, scribul găsește potrivită o expresie de-a lui Țipor, cel cu care Al Patruzeci și patrulea va pleca din capitala Imperiului:

„Heraclius n-a înțeles și nu va înțelege vreodată că nu numai Speranța, ci și Deznădejdea ne mână din urmă. Una fără cealaltă n-ar avea nici un înțeles.” Și mai adaugă Țipor: „De data asta a învins Speranța...”

Însă va veni și vremea Deznădejzii...

Drumurile lui Apollonissimus, după acea dată, se vor precipita și vor deveni tot mai fantastice în imaginația celor ce-l vor urma, cu pana lor, una sau două generații mai târziu. Nici din scrierile atribuite lui Apollonissimus însuși nu vom putea reconstitui vreodată cu certitudine acel itinerar. Dacă din *Pentalogos* mai putem trage câteva concluzii utile pentru biografia personajului, cei zece ani de la fuga din Constantinopol până la venirea la Lerins (circa 629-639) vor fi strânși apocrif într-un *Decalogos al lui Messia al*

¹ Un alt motiv al fugii Celui de Al Patruzeci și patrulea pare mult mai plauzibil. Tânărul bărbat s-ar fi îndrăgostit, ar fi păcătuț și s-ar fi pedepsit prin abandonarea ființei iubite. Apollonissimus îi lasă femeii o adevărată avere și o sfătuiește să plece în raiul oriental, în Imperiul hindus al lui Sailendra.

Purgatoriului, operă profund coruptă, puternic tezistă și scrisă la cel puțin cincizeci de ani după moartea autorului ei oficial. O a doua variantă, păstrată la Lerins, este și mai coruptă, dar are măcar avantajul de a ne indica direcția în care se îndreaptă mitul lui Apollonissimus, înainte de a intra în conspirativitate mistică și apoi în uitare.

Dintr-o biografie în limba arabă a Celui de Al Patruzeci și treilea, știm că, în urma accidentului care i-a cauzat moartea, Daedalion, înainte de a-și da duhul, s-ar fi adresat numeroșilor săi copii, dar și-ar fi întors capul spre Apollonissimus, pe care l-ar fi interpellat cu un „Fiul meu!” ca o implorare. După care ar fi murit. Ceea ce voia să spună că, deși și-a recunoscut toți descendenții, ultimul-i gând se oprea la urmașul său cel mai drag. Și, într-adevăr, Al Patruzeci și patrulea se afla în perioada aceea la Roma, unde l-a mânat fuga. Însă după moartea tatălui, cu care se pare că a reluat totuși contactul, și după ce a văzut că nu mai are pe nimeni apropiat la Roma și părăndu-i-se, poate, că vechea capitală a Apusului nu-i mai oferă suficientă securitate, Messia Purgatoriului a plecat mai departe într-un zig-zag al parcursului, neoprindu-se niciunde prea mult timp, dispărând uneori un an-doi cu desăvârșire și reapărând în cu totul altă parte a lumii. Scribul a reconstituit un itinerar aproximativ: 629 Constantinopol - 630 Roma - 630 Boemia, Imperiul slav al regelui Samo - 632 Primul Imperiu bulgar - 634 Irlanda - 636 încercare nereușită de a ajunge la sveari - 638(9) Francia, oprit de a pătrunde în Metz. La moartea lui Dagobert, alungat de peste tot, se refugiază la Lerins, unde va rămâne până în jurul lui 643. Aceasta va fi halta cea mai prodigioasă a peregrinărilor sale, aici va formula bazele teoretice ale doctrinei (aici va scrie mult, însă în nici un caz acel *Decalogos*, de care am mai amintit și care în mod cert nu-i aparține). Aici se va despărți definitiv de Țipor.

Cei zece ani, astfel rezumați, nu ne spun nimic. Dar tocmai ei au fost cei ce i-au dus faima din Constantinopol în aproape toată Europa. Apollonissimus a parcurs imensele distanțe pe jos, însoțit aparent doar de Țipor, și-a propagat ideile în sate și în orașe (combătut peste tot de un Țipor amuzat), a răspândit mereu ideea că întreaga viață nu este decât o anchetă a Judecătorului Suprem, unde fiecare răspunde prin faptele de zi cu zi. Pentru că încercările la care suntem supuși sunt deseori dure, tradiția l-a făcut pe Messia Purgatoriului să fie precedat întotdeauna de epidemii, cutremure, inundații, comete, nașteri monstruoase, secetă sau năvăliri pustiitoare. Ef însuși îi deschidea calea, iar Apollonissimus venea cu un uriaș registru pentru a nota modul cum a răspuns fiecare muritor la încercările la care a fost supus. Pictorii flamanzi au descris grozăviile Judecății și vom găsi la Bosch teribilele experiențe, însă și un apostol trecând printre cei vii, prevenindu-i. Respectivul apostol va reprezenta ceea ce a mai rămas din mitul pierdut al lui Apollonissimus.

Regatul slav al regelui Samo s-a constituit în Bavaria după eșecul asediului slavo-persano-avar al Constantinopolului. Samo însuși a fost un negustor franc, bun organizator și exemplu excelent pentru faptul că totul e posibil în istorie și de aceea istoria este atât de puțin capabilă să conserve coerent evenimentele. Deci Samo, de origine francă, întemeiază un „imperiu” slav. (Ghilimelele sunt născute dintr-o răutate gratuită a scribului, imperiul acela chiar a existat.) Imperiul slav se afla în Boemia, iar Samo s-a remarcat printr-o victorie tocmai împotriva francilor din care se trăgea, victoria de la Wogastisburg. În locul acela, cu atâtea contradicții pentru prejudecățile istorice ale scribului, viața se derula mai firesc decât în formațiunile tradiționale. Apollonissimus a fost primit la început cu interes, apoi prezența lui a devenit sâcâitoare.

Viața oferea acolo o oază de stabilitate și lumii nu-i mai convenea să i se aducă mereu aminte că n-are voie să se bucure nici măcar de o siguranță atât de efemeră. Noul stat (care se va destrăma după numai treizeci de ani, la moartea fondatorului și cu aportul urmașilor dezbinați ai aceluiași) a încercat să-și creeze o cultură și o civilizație proprie. Venirea lui Apollonissimus a avut loc la momentul cel mai potrivit, dar propagarea grozăviilor nu se armoniza cu o suprastructură ce încerca să prindă rădăcini, ci cu una ce ar fi ajuns de acum în declin. Messia Purgatoriului oferea prea puține speranțe și prea multe regrete. Într-un loc nou, se simțea nevoia inițiativei și nu a pocăinței.

Nici Imperiul bulgar din sudul Rusiei contemporane scribului nu reprezenta un loc mai potrivit pentru Messia Purgatoriului. Și acesta era un teritoriu în care magma fierbea în adâncuri, și nici bulbucii ieșiți la suprafață sub forma acestei formațiuni tinere nu vor dăinui mai mult de douăzeci de ani. Și pe acel teren atât de fragil se simțea nevoia unui cu totul alt discurs. Polemicile publice dintre Apollonissimus și Țipor înfățișau un Messia al Purgatoriului tot mai încruntat și un evreu tot mai ironic. Spre deosebire de Imperiul lui Samo, unde lumea fusese mai deprinsă cu trecerea a tot felul de misionari și unde influențele catolice erau puternice, între bulgari sfidarea lui Țipor era mult mai ușor de acceptat. Ca orice negare a unei științe dificile și necunoscute. Neinterpretând nici spusele lui Țipor și nepricepând nici tâlcul vorbelor lui Apollonissimus, oamenii acceptau respingerea ignorantă, mai ales dacă aceasta era veselă, deci mai confortabilă. În consecință, Al Patruzeci și patruilea a trebuit să plece și din această nouă patrie adoptivă. În schimb, pe Țipor localnicii au vrut să și-l păstreze și să-i ofere onoruri. O comunitate întreagă chiar ar fi trecut la religia evreului. Însă acesta nu l-a părăsit pe

Apollonissimus și a plecat mai departe cu el.¹

Apoi, din nou, din est în vest. Un lung drum până în Irlanda. Numeroase peripeții. Începutul marilor minuni ale lui Apollonissimus: munți mutați din loc, corăbii scufundate în mări despre care astăzi nu mai știm nimic și pe care nu le mai putem localiza, incursiuni în lumi subpământene și întâlniri cu ființe fantastice. „Cea de-a doua călătorie a lui Apollonios din Tyana pe vremea împăraților Heraclius și Constans Pogonatul”, un op bogat colorat și păstrat în două variante sensibil diferite la Ferme zu Chiuso și la Lerins, reprezintă un roman de aventuri miraculoase ale taumaturgului contemporan cu Christos și revenit pe lumea aceasta șase sute de ani mai târziu. Că este vorba despre același personaj cu Cel de Al Patruzeci și patrilea o dovedesc predicile apocaliptice, chiar și apelativul consemnat („Messia Purgatoriului”), precum și vagi amănunte biografice comune. Interesant este că și în aceste manuscrise Apollonissimus fuge de un Heraclius supărat și va fi privit cu bunăvoință de către Pogonat. Textele - destul de puțin asemănătoare în întâmplări, așa cum scribul a mai arătat - reprezintă un amestec între epopeile clasice grecești și romanele de aventuri fabuloase ale evului mediu de mai târziu. Cea mai severă morală creștină conviețuiește cu motive păgâne, în special grecești, zeități romane se întâlnesc pe cărări de țară cu misionari și călugări ai unor ordine contemporane cu Al Patruzeci și patrilea sau fondate mai târziu. Drumul acesta de-a curmezișul continentului, într-un itinerar ce nu poate fi identificat fiindcă nu respectă toponimii și căi de acces convenționale și fiindcă o mare parte a călătoriei se petrece pe tărâmurile fantastice, de obicei subterane, drumul acesta oferă materia primă pentru misteriosul *Decalogos*. „Cea de-

¹ După cum spune legenda, și se pare că faptele s-ar fi putut derula și așa.

a doua călătorie a lui Apollonios din Tyana...” este un roman de senzație: *Decalogos*-ul reprezintă o succesiune de sentințe moralizatoare, unde experiența acumulată se confundă, uneori, cu pilde sprijinite de întâmplări cu valoare didactică. Aceasta este legătura: pe cât de fantastică, pe alocuri captivantă, libertină uneori până la anularea oricărei pudori prima scriere, pe atât de rigidă, severă și uscată este cea de-a doua; făcând dese trimiteri una la cealaltă, se naște comunicarea atât de stranie între credință și desfrâu, între sobrietate și joc, între post și abundență, toate atât de specifice artei ce tocmai se năște.

În Irlanda, atmosfera va fi din nou alta. Aici Messia Purgatoriului își va găsi mult mai ușor auditoriul ideal, fiindcă aici nu va trebui să lupte cu prejudecățile încetățenite în Bizanț sau la Roma. Creștinismul irlandezoscoțian, independent de Roma, era dornic de a-și completa propriii sfinți. Elevii lui Columban erau suficient de puternici pentru a predica și pe continent. Gallus a fondat un ordin în Alemannia, iar Apollonissimus a ajuns în Britannia tocmai atunci când din sudul Scoției încep să se reverse numeroși monahi ai creștinismului propriu-asumat. Se pare că Al Patruzeci și patrulea și Țipor ar fi rămas mai mulți ani în Extremul Occident, că au făcut numeroase expediții pe mare, ajungând până în locuri total necunoscute, că Apollonissimus ar fi adăstat câteva luni pe o insulă pustie, unde n-ar fi mâncat în tot acel timp nimic, ci s-ar fi hrănit doar cu apa de ploaie care se aduna într-o gaură din stâncă. Acolo ar fi fost primul loc unde a început Al Patruzeci și patrulea să renunțe la cuvânt. Acolo i-ar fi întâlnit pentru prima oară pe sveari și le-ar fi oferit refugiu și merinde, dar și cadouri consistente scoase din ascunzători de sub pământ.¹

¹ Pe tot parcursul de la est la vest, Messia Purgatoriului făcea asemenea cadouri „ca să-i încerce pe oameni”, cadouri provenite din

În timpul interminabilelor posturi ale lui Apollonissimus, Țipor se hrănea normal, conform cu credința și cu preceptele după care se orientase în întreaga-i viață. (În preajma Celui de Al Patruzeci și patrulea se spunea că nici un obiect material nu era o problemă de a fi procurat, dacă Al Patruzeci și patrulea era de acord să ți-l dea.)

Niște călugări irlandezi, deveniți discipoli ai lui Messia al Purgatoriului, l-au întrebat pe Țipor de ce își petrece viața după orarul lui Apollonissimus, dacă nu-i respectă nici modul de viață și nici ideile.

— Pentru că Apollonissimus trebuie să știe că-i sunt în preajmă, s-ar fi rezumat evreul să răspundă.

— Și pentru asta îți cheltuiești viața, tu care nu crezi în lucrarea lui?

— Apollonissimus trebuie să știe că-i sunt în preajmă, venea invariabil răspunsul.

Cu toate că Apollonissimus se purtase atât de frumos cu svearii, se pare că aceștia nu l-au primit. La fel va păți și cu francii: aflat la Paris la moartea lui Dagobert, imperiul împărțindu-se între fiii regelui, Al Patruzeci și patrulea va dori să meargă la unul dintre aceștia, la Metz. Nu va fi primit nici acolo și - mai mult - va fi alungat cu interdicția de a se mai arăta vreodată printre franci. Astfel că pedeapsa cu moartea plana pe întregul teritoriu al francilor asupra capului lui. Dar nici între hotarele Imperiului prezența sa nu mai era dorită. Apollonissimus și Țipor se vor refugia la Lerins.

Scribul a anticipat popasul acesta, de aproximativ patru ani de reclusiune, cel mai prolific răstimp din viața fiului lui Daedalion. Aici își va scrie Al Patruzeci și patrulea cea mai mare parte din operă - iar mănăstirea îi va păstra

tăinuțele subterane răspândite pe tot globul, dar cunoscute doar de el și de „oamenii lui”. (Cine erau acești oameni nu se precizează.)

manuscrisele -, de aici va purta o lungă corespondență cu mai mulți episcopi; tot în perioada aceasta se va acutiza polemica atât de ciudată cu Țipor. Acesta nu s-a refugiat pe Insula Mică, la mănăstire, ci pe celălalt ostrov, unde, până nu de mult, era indicat să nu te avânți, locul având un renume rău, spunându-se despre el că ar fi reprezentat cuibul tuturor piraților și bandiților uscatului. (Printre altele, legenda vorbea până și de faptul că primii reprezentanți ai Mâinii Albe s-ar fi stabilit pe Insula Mare de la Lerins, că acolo și-ar fi depozitat averile răpite din toată lumea, că acolo s-ar fi întâlnit deseori cu Ef spre a face planuri împreună pentru noi incursiuni. Insula Mare ar fi fost brăzdată de o rețea de galerii subpământene, săpate direct în stâncă prin munca silnică, distrugătoare, a miilor de dispăruți de pretutindeni, galerii ce duceau pe sub mare în mai toate colțurile lumii acesteia, însă și la porțile altor țărâmurii, unde se retrăgea din când în când Ef. Timp de veacuri, Insula Mare Lerins a fost înconjurată de un nimb înfricoșător, faimă de care nu se va elibera complet niciodată. Cu atât mai neobișnuită era senzația permanentă a călugărilor din mănăstirea aflată într-o asemenea vecinătate, călugări care erau efectiv încredințați că se găsesc într-o oază din mijlocul unui univers dezlănțuit, misterios și dușmănos, astfel încât era preferabil să nu părăsești niciodată incinta, orice ieșire putându-se transforma într-o aventură fatală. Poate că bunul cititor își mai amintește de unul dintre strămoșii Celui de Al Patruzeci și patru, strămoș care a îndrăznit să cerceteze o ruină din adâncul pădurii ce înconjura mănăstirea și poate că mai ține minte și cumplita experiență trăită de acela și de fratele Ioan, experiență prevestită în taină și tăcere de alții de dinaintea lor. Poate că legendele și spaimile ce-i înconjurau pe monahi proveneau tocmai din străfundurile prostului renume al Insulei Mari, nu mai puțin decât din

necesitatea programată a călugărului de a se supune unei lumi proprii, de la care orice zvon din exterior trebuie eliminat; alternativa de afară nu era indicat să ducă în ispită, dimpotrivă, era recomandabil chiar să înspăimânte. Insula Mare Lerins își conserva renumele, deși nu se prea mai găsea nici un martor ocular care să se poată lăuda că ar fi vizitat-o nemijlocit. Azi ne lipsesc locurile comune, dispărute o dată cu vremea ce le-a născut. Sumatra, Imperiul hindus al lui Sailendra, reprezenta pentru aproape oricine tărâmul superb al Terrei, tărâm la care se tânjea, fără să se găsească oameni atât de nerozi să-l caute. La fel și cu Insula Mare Lerins, locul bandiților și al trimișilor iadului, seiful Mâinii Albe, tărâmul blestemat prin definiție și confirmat doar de tradiție.)

Pe Insula Mare Lerins s-a așezat Țipor, atunci când Apollonissimus s-a retras la mănăstire. Poate că și acest fapt, că s-a stabilit într-un loc atât de rău famat, a mărit opoziția fundamentală dintre cele două personaje. Disputa lor s-a adâncit până la ireconciliabil: de la un schimb teoretic de idei¹, se va ajunge la invective. Dialogul acesta se va păstra în întregime. O copie găsită la Metz (tocmai acolo unde i s-a interzis lui Apollonissimus să meargă...) va îngroșa și mai mult controversa. O a treia variantă (în ordine cronologică), descoperită în Bavaria, va prezenta un dialog între monah și diavol, iar cea de-a patra (cea aflată la Ferme zu Chiuso) va zugrăvi înfrângerea călugărului dispus să ia parte la asemenea experiențe. Succesiunea este deosebit de instructivă și reprezintă unul dintre puținele cazuri când avem în față devenirea în mentalitate a unuia și aceluiași subiect. Primul manuscris cuprinzând

¹ De pildă, Țipor îi va reproșa și în continuare că și-a părăsit femeia însărcinată, iar Apollonissimus îi va răspunde că dorința lui cea mai mare ar fi să-și vadă copilul, însă că a săvârșit toate întrucât nu poți renunța dacă n-ai la ce renunța, iar abandonul lui este cu atât mai mare cu cât reprezintă chiar una dintre probele purgatoriului său.

dialogul se intitulează: „Despre păreri necurate ale necredinciosului în timpul purgatorului lumesc, cum încearcă el să-i corupă pe oameni și cum va fi el primul care se va prăvăli în focul veșnic”. Textul, bine păstrat, fără lacune, a fost scris în limba latină (doar copia din Bavaria este în greacă) și reprezintă un model prea puțin cunoscut, cel puțin de către scrib, pentru literatura acelor vremi. Dialogul pare să redea convorbiri autentice, ce au avut loc într-o înșiruire strictă, un fel de conversație-jurnal de zi. Evoluția relațiilor dintre cei doi protagoniști este așezată pe o pantă lină, dar vădit descendentă. Țipor îi reproșează lui Apollonissimus aceleași inconsecvențe de la Constantinopol, Al Patruzeci și patruilea îl combate, însă se schimbă încet-încet: renunță de a mai face vindecări miraculoase, cu atât mai puțin de a învia anumiți morți (spre a nu mai fi acuzat că intervine în sorocul muritorilor, modificându-l artificial, peste ceea ce i se cuvine fiecăruia, în funcție de faptele săvârșite), se leapădă de orice influență asupra mai-marilor zilei (până la încetarea de a mai corespunda cu ei), se declară liber de orice avere și de orice bunuri, întrerupe contactul cu tot ce-l înconjoară. Încetează să mai vorbească. În final, încetează să mai folosească și cuvântul scris.

Din clipa respectivă, de Țipor n-ar mai fi fost nevoie. El și-a atins scopul. Însă abia acum pretinde Țipor că a devenit necesar: prin aceea că-i aduce mereu aminte lui Apollonissimus că lumea nu supraviețuiește numai prin speranță, ci și prin deznădejde. O speranță activă și o deznădejde la fel de laborioasă. Ultimul dialog ne prezintă un Apollonissimus ajuns departe în credință, un Apollonissimus fără dubii nici în legătură cu cele sfinte, nici în legătură cu cele lumești, precum și un Țipor care se îndoiește de tot ceea ce se întâmplă pe pământ. Pentru că are dubii, Țipor trebuie să plece. În toate variantele

manuscrisului, evreul dispăre în Insula Mare Lerins, înghițit de gurile galeriilor subterane. În urma lui nu mai răzbate decât miros de pucioasă și o perdea groasă de fum înecăcios. Timp de unsprezece ani, nimeni n-a mai putut vizita insula și, în toată acea vreme, îngroziții călugări au văzut fumul și au simțit, când vântul bătea dintr-acolo, miros greu de sulf. În următoarele copii, și rolul lui Apollonissimus este tot mai dubios, pentru ca în manuscrisul de la Ferme zu Chiuso, Al Patruzeci și patruilea chiar să-l însoțească pe Țipor în pierzanie.

Și, totuși, Messia Purgatoriului n-a pierit la Lerins. Fără a mai folosi vreodată cuvântul, el va cutreiera mai departe lumea. De ce a plecat de la mănăstire, ce a vrut să demonstreze prin lungul său pelerinaj de aproape șapte ani, toate astea ni se explică în fel și chip de către discipolii săi. De când și-a asumat cu sfințenie legea tăcerii, totul devenise posibil. În „Pseudoseptalogos” ni se precizează că Apollonissimus devenise un avertisment viu pentru purgatoriul continuu, purgatoriul de pe pământul acesta. Prin ce transmitea el acest mesaj este cu atât mai greu de explicat cu cât, treptat, Al Patruzeci și patruilea va renunța nu numai la vorbit, dar și la văz și auz. (Varianta că s-ar fi automutilat și ar fi colindat lumea ca o sperietoare este discutabilă, însă nu imposibilă.) Singur, aproape gol, mergând pe căi ocolite spre Ierusalim, discipolii afirmă că Apollonissimus, cel ce-și tăia orice legătură cu lumea, era condus de un înger. Altfel nu s-ar fi putut lămuri cum de nu s-a rătăcit, cum de nu s-a lovit de obiecte, cum de mai putea ține drumul și cum de găsea fără greș calea spre ținta sa.

Trei mărturii mai avem despre calea prin tăcere, ceață deasă și suferință:

Prima este în legătură cu Puterea. După moartea lui

Heraclius, tronul este ocupat de cei doi fii ai săi. Constantin III, coîmpărat timp de foarte mulți ani, nu va guverna niciodată, curând după moartea tatălui său prăpădindu-se și el. Heraclonas, un copil de 11 ani, fiul din căsnicia cu Martina, va fi mutilat și depus pe Insula Rhodos la alte doar câteva luni. Cel ce va domni efectiv va fi Constans II, fiul lui Constantin III și nepotul lui Heraclius. El însuși născut Heraclius, se va numi la încoronare Constantin și va intra în istorie drept Constans Pogonatul (Bărbosul). O dată cu consolidarea puterii sale, el va declara că îl urmează în idei pe Heraclius, dar va face tot posibilul ca vechii sfetnici să fie înlocuiți cu oamenii săi. Este momentul când Valentin Arsacidul, comandantul armean care l-a impus, îi va sugera noi nume și îl va face să reconsidere trecutul. În această conjunctură, Constans îl va rechema, pe căzutul în dizgrație Apollonissimus.

Și mai era ceva: noul împărat nu împărtășea convingerile sever creștine ale predecesorului „a cărui politică o urma neabătut”. El va tempera zelul antimonotelit al Papei Martin, chiar depunându-l pe acesta, și se va arăta fără cruțare cu toți cei ce se vor opune strategiei sale religioase. Apollonissimus i se va părea un pion suficient de celebru pentru a putea fi folosit într-un joc subtil și cumplit de concret. Doar că mesajele împăratului nu mai penetrau până la Cel de Al Patruzeci și patrulea. După mai multe încercări, Constans îl va proteja din umbră pe ascet, îi va amplifica faima și va face ca, oriunde se va arăta Apollonissimus, renumele și mesajul, să-l preceadă și să fie așteptat ca un apostol - fie și al Purgatoriului, dar și al bazileului însuși. În felul acesta, ascetul orb și surdomut nu trebuia să se mai facă înțeles. Erau alții, mergători înaintea lui și pregătindu-i venirea. Astfel, orientarea sa miraculoasă spre Ierusalim își găsește și ea explicații mai terestre.

După Cipru, evenimentele s-au precipitat. Califul Omar

recucerise deja Siria, Irakul, Palestina, Egiptul. Tot ceea ce a câștigat „pentru eternitate” Heraclius n-a rezistat nici vreme de un deceniu. Asta tocmai în timp ce celebrul ascet creștin se apropia de ținuturile ocupate de Islam. Este greu de acceptat că, la întoarcerea din Cipru, Apollonissimus ar mai fi trecut prin Constantinopol și ar fi stat de vorbă cu împăratul sau că i-ar fi ascultat cel puțin îndemnul. În „Pseudoseptalogos”, această întâlnire are loc pe coasta Adriaticii, la Jadera. De asemenea, Apollonissimus ar trece și pe Insula Rhodos spre a-l convinge pe nefericitul Heraclonas și pe mama sa că Judecata de Apoi este pregătită foarte concret pe pământ. Nici alte întâmplări din versiunea aceasta dubioasă nu sunt credibile. Decorul prin care se deplasează Al Patruzeci și patru nu este un teritoriu pământean, oamenii care-l întâlnesc nu par să fie oameni, totul nu reprezintă decât pildă și demonstrarea unor premise anteformulate.

A doua mărturie se referă la popasul propriu-zis în Cipru. Aici pelerinul va fi găzduit de un grup de călugări care știau cine este Al Patruzeci și patru și care îl așteptau de mult. (Ceea ce ne dovedește că faima acelui drum straniu a fost mare și că, totuși, oamenii erau la curent cine e omul sfânt care trecea prin Europa, tăcut și indiferent la toate cele lumești.) În Cipru, personajul a stat mai mult și lumea aceea provincială s-a obișnuit cu el, încercând să-l înțeleagă, să-i tălmăcească orice gest și să-l aplice în viața lor. După ce a plecat, pe neașteptate, Apollonissimus, doar câteva zile mai târziu insula a fost cucerită de către arabi.

Și, în sfârșit, cea de a treia mărturie despre această călătorie ne vine din opera altui ascet, din partea martirului Atanasie, ucenicul lui Atanasie apocrisiarul roman, cei doi Atanasie care vor împărtăși, peste douăzeci și ceva de ani, cumplita soartă a lui Maxim Mărturisitorul. Acest Atanasie îl descrie, printre alții, și pe Apollonissimus în drum spre

Ierusalim, însă o face fără mare simpatie. Pentru el, Al Patruzeci și patrulea n-a fost decât o arătare cumplită și în același timp jalnică: un bărbat fără vârstă, colindând fără să vadă și fără să audă, grăbindu-se asemenea unui „animal preocupat” într-o direcție anume. (Atanasie-ucenicul nu știa că Messia Purgatoriului se îndreaptă spre Ierusalim, el bănuia că ființa aceea, demnă mai curând de milă decât de considerație, se agită cu ultimele-i puteri drept înainte.) El ni-l descrie pe Al Patruzeci și patrulea într-un veșmânt alb, purtând pe cap o perucă, după moda domnilor din capitală, perucă pe care mai mult ca sigur că nu el și-a pus-o pe creștet, ci un zurbagiu dintre cei ce-l însoțeau atât de des. Și ceea ce era mai groaznic, tinerii ce-l urmau, râzându-și de el, erau de cele mai multe ori găsiți uciși sau mutilați înfiorător, încât oroarea ucenicului-martir Atanasie părea să vină, în primul rând, din urmele de nenorociri ce rămăneau peste tot pe unde trecea Apollonissimus, un Messia al Purgatoriului ce-și ilustra cu brio apelativul.

Aceasta a fost calea de șapte ani a fiului lui Daedalion de la mănăstirea Lerins până la colinele de dinaintea Ierusalimului. Pelerinajul Al Patruzeci și patrulea l-a realizat ca un somnambul: urmărirea o țintă precisă, însă nu părea să se mai folosească de vreun reper pământean și, treptat, ceea ce se petrecea în jurul său îl atingea tot mai puțin. Nu-l mai atingea. Despărțirea s-a făcut prin lepădarea, rând pe rând, a vechilor obiceiuri. De când nu mai vorbea, nu-și mai propaga discursurile avertizatoare, dar nici nu se mai îngrijea de propria-i igienă. De pildă, pe vremuri știa exact ceea ce trebuia mâncat într-o anumită perioadă a lunii; acum, abia de mai băga ceva în gură și ceea ce mânca era absolut rodul întâmplării și o fărâma din dărnicia celor din jur. Ucenici nu-l mai urmau (cel puțin pe față), mesajul purgatoriului uman reușise să-l personifice prin sine însuși, aparițiile lui constituindu-se într-un fel de *memento-uri*,

nenumăratele comori despre care se spunea că era în stare să le scoată la iveală în orice țară se găsea nu-l mai interesau, protecțiile înalte ce i-au fost mereu imputate de către Țipor dispăruseră în ceață pentru el¹. Eliminând cuvântul din vorbire, apoi din scriere, Al Patruzeci și patrulea se străduia să uite vorba și în gând.

Se spune că în ziua când ar fi împlinit cincizeci de ani, personajul ar fi ajuns pe un deal, unde s-ar fi oprit istovit. Nu mai era în stare să meargă, mai mult se târa, era atât de adâncit în sine încât e într-adevăr cu totul de minune cum de a izbutit să ajungă exact în preajma țintei călătoriei sale. Pe dealurile acelea, venind dinspre Siria, ar fi simțit mirosul Orașului Sfânt, întrucât vântul ar fi bănut dinspre vale. Atunci s-ar fi descătușat Al Patruzeci și patrulea din el însuși și s-ar fi contopit cu Dumnezeu.

Scribul a avut prilejul să povestească despre oameni care au reușit, în decursul unor vieți evlavioase, să realizeze două, trei sau chiar patru stări de extaz. Pentru Apollonissimus aceasta a fost prima. Și ultima. El a rămas, se spune, cu capul ridicat spre cer, culcat pe o rână, mut și surd la toate cele din jurul său. Cei ce l-ar fi văzut pe marginea aceluia drum atât de umblat, călători sau pelerini, creștini sau arabi, evrei sau asiatici din Orientul îndepărtat, iscoade sau oameni ai bazileului amestecați printre iscoadele califului, oameni ai Mâinii Albe amestecați printre caravanele negustorilor, toți l-au văzut și au mărturisit că personajul cunoscut de mai toată lumea ar fi rămas în poziția aceea nefirească timp de mai multe zile și mai multe nopți. Aflat în fața porților Ierusalimului, nu i s-a mai îngăduit să parcurgă ultimii pași. Atunci când, peste patru

¹ Deși scribul are toate motivele să creadă că drumul Celui de Al Patruzeci și patrulea era presărat de agenți ce-l supravegheau, cei mai mulți fără a se cunoaște măcar între ei. Oamenii lui Constans Pogonatul și cei ai Mâinii Albe erau mereu prezenți, chiar dacă din motive diferite.

zile, niște oșteni arabi au vrut să vadă de aproape ce e cu el, n-au găsit decât un cadavru rigid, contorsionat, ca o statuie.

Iscoadele lui Constans ar fi primit tocmai atunci noi porunci în legătură cu Apollonissimus. Zărindu-l mort, n-au mai putut să-și ducă ordinele la îndeplinire, iar, mai departe, atitudinea împăratului a rămas o taină.

Se mai spune că Al Patruzeci și patru ar fi fost înmormântat pe *colina extazului* de către propriul său fiu, aflat tot timpul la câțiva metri în urma lui. Mormântul simplu ar fi fost pângărit de mai multe ori și de fiecare dată refăcut. Asemenea întâmplări ar fi avut loc și sute de ani mai târziu, când nimeni nu mai știa cu exactitate cine se odihnește în acel loc.

Multă vreme s-a spus că locul acela de veci străjuiește liniștea Ierusalimului. Câtă vreme e lăsat în liniște, orașului nu i se poate întâmpla nimic grav. De pe ziduri, în fiecare dimineață, un funcționar cu ochi buni privea spre colina lui Apollonissimus. În fiecare dimineață, funcționarul își dădea raportul secret, iar în Orașul Sfânt ziua putea începe.

Tema Purgatoriului va fi reluată în secolul al XII-lea. Întâmplător (?) atunci se va clătina cel mai tare Regatul Latin de Ierusalim. Orașul Sfânt va fi cucerit de mai multe ori de ayyubizi, din nou de cruciați, de horezmieni și, în final, de sultanul mameluc. În timpul captivității lui Balduin II de Le Bourg, regenții desființează obiceiul, secret de aproape cinci veacuri, ca un funcționar să raporteze în fiecare dimineață starea mormântului lui Apollonissimus, cutumă ce pretindea un anume ceremonial confidențial. O dată cu dispariția acestui rit se termină și legenda Celui de Al Patruzeci și patru, numit și Apollonissimus, Messia Purgatoriului. Dar deja de peste trei veacuri amănuntele despre personaj nu mai erau la îndemâna nimănui.

Iar între Apollonissimus și Mâna Albă nu s-a mai făcut nici o legătură.

AL PATRUZECI ȘI CINCILEA

- Husein, Geographul (Califului) - (630-680)

Despre lumea cea mare și nesfârșită

Un autor din secolul al XX-lea de după Christos, Arthur Koestler, scrie în cartea sa despre evoluția astronomiei că „Miturile cresc ca niște cristale. (...) Mediocritățile sau bolnavii n-au putere să genereze mituri; ei pot lansa numai o modă, care se uită însă repede.” Au fost Daedalion, Apollonissimus și Husein, Geographul, mediocrități ori bolnavi, sau faima de care s-au bucurat timp de generații a reprezentat totuși mai mult decât o modă? Orice răspuns i-am da acestei întrebări, n-am face decât să simplificăm în mod nepermis chestiunea. Nici unul dintre aceste personaje și nici cele ce le-au premers imediat sau le-au succedat în mod apropiat nu și-au creat renumele singure, ci au preluat ecouri pierdute și recuperate prin ricoșeu, s-au substituit unor legende dispărute, dar încă necesare - și ce reprezintă ele altceva decât tocmai dovada acelei necesități? -, au încurcat până la anacronisme calculele analiștilor și, e adevărat, au dispărut în uitare. În uitare, dar nu în descompunere: uitarea s-a dovedit de atâtea ori

inconsecventă și năzuroasă, retrăgându-se după ani sau milenii și redând privirilor imagini ce păreau pierdute pentru vecie.

Un personaj cu o asemenea soartă a fost și Al Patruzeci și cincilea: el s-a născut în 630, însă viața lui s-a scris mult după dispariția sa fizică. Venirea i-a fost pregătită de Daedalion și mai ales de Apollonissimus, dar autorii nu mai alătură în nici un fel nepotul de bunic și nici măcar fiul de tată, fiecare primindu-și locul său distinct, de parcă între ei n-ar fi existat nici o relație de rudenie sau măcar o corespondență umană. Ceea ce apare cu atât mai ciudat cu cât întreaga faimă a lui Husein Geographul pornește de la aceeași confuzie din care s-a născut și mitul lui Apollonissimus, ba, chiar mai mult, în numeroase privințe tatăl și fiul fiind confundați atât cu modelele lor, cât și între ei. Legenda Celui de Al Patruzeci și cincilea pare să se fi ivit dintr-un șir suspect de bogat de plagiate, de substituirii de personalități, de confuzii ale timpului acțiunii. De parcă fiul lui Apollonissimus n-ar fi fost decât o insectă parazită nesătulă, preocupată doar de a suga cât mai abundent din orice sursă i se ivea în cale, indiferentă dacă acea sursă îi era contemporană sau nu, indiferentă dacă spațiile îi îngăduiau să se apropie de ea. Insecta era atât de potentă încât își extrăgea materia mereu și de pretutindenii fără a plesni, deși se umflase peste orice măsură.

— Toate astea nu se pot realiza!

— Ba se pot.

Insecta a devenit altceva. Și a dăinuit.

Timpurile, se spune, au momente faste și momente damnate. De la această premisă a pornit și astrologia, mama tuturor științelor. Una dintre ciudățeniile acestor momente, ciudățenie atât de dragă magilor tuturor vremurilor, este că, în cazul geniilor, cerurile se deschid

pentru a face loc schimburilor de ștafetă. Aristarh („ultimul dintre astronomii pythagoreici”) s-a născut la Samos, ca și Maestrul. Mai mult: Aristarh a venit pe lume în anul în care a murit Heraclit, de parcă acela ar fi trebuit să-i facă loc pe pământ, la fel cum Galilei a murit în anul nașterii lui Newton.

Conform aceleiași reguli, Al Patruzeci și cincilea a văzut soarele în ziua când Daedalion a dispărut în schela lui miraculoasă. Ceea ce îl face pe scrib să poată nota cu exactitate (cu precizia impusă de legendă...) locul și data nașterii personajului: Roma, anul 630. Este remarcabil cum cei trei, Daedalion, Apollonissimus și Husein Geographul, atât de diferiți în felul lor de a fi, în modul de a privi și de a-și trăi viața, deși parcă rupti la un moment dat de tot ce era în jur, este remarcabil cum de au găsit rezerve toți trei de a-și căuta, pe rând, părintele: Al Patruzeci și patrulea vine la Roma pentru a sta lângă disprețuitul său tată în ceasul din urmă al aceluia, Al Patruzeci și cincilea a fost alături de Apollonissimus, atunci când pelerinul se mai afla de mult doar cu trupul în lumea pământească. O forță inexplicabilă i-a făcut pe acești bărbați să stea împreună în momentele de cumpănă, parcă pentru a prelua unul de la celălalt o moștenire ce nu a mai fost revendicată de nimeni. Nutrindu-se din ea.

Înainte de a schița biografia Celui de Al Patruzeci și cincilea, scribul simte nevoia să facă o mărturisire: dacă, de cele mai multe ori, se căina, pe tonul său plângăreț, că i-a fost foarte greu să descopere informații despre personajul luat în vizor, de astă dată biografia i-a apărut prea bogată, amănuntele s-au îmbulzit din sursele cele mai diferite, multe s-au contrazis între ele, multe se prezintă cu totul incredibil pentru cititorul din secolul al XXI-lea de după Christos, numeroase sunt corupte vizibil, însă toate s-au învâlmășit într-o avalanșă de date ce trebuiau triate. Daniel

J. Boorstin spune, referindu-se tocmai la uluitoarele descoperiri geografice, că „Marele obstacol în descoperirea formei Pământului, continentelor și oceanelor era nu ignoranța, ci iluzia deținerii de cunoștințe. Imaginația fabrica idei îndrăznețe, alimentând, pe moment, speranțe și temeri, în timp ce știința înainta cu pași mici și probe contradictorii”. Două precizări se impun: în primul rând că timpul trecut este de prisos, lucrurile se întâmplă și se vor întâmpla întotdeauna așa, iar în al doilea rând, afirmația este valabilă pentru toate procesele cunoașterii, nu numai pentru domeniul geografiei. Însă cum Husein, Al Patruzeci și cincilea, a fost el însuși supranumit „Geographul”, aceste cuvinte s-ar potrivi de minune ca moto pentru viața sa. (Și nu numai pentru opera pe care a lăsat-o.)

Fiindcă trimiterele, în cazul lui Husein, vin parcă de la sine, confuziile se alimentează unele din altele. În cazul Celui de Al Patruzeci și cincilea nu este vorba să aduni elemente disparate și să le asamblezi într-o biografie coerentă, ci, mult mai degrabă, să înlături zgura și aluviunile de pe un corp conservat, însă deformat de vreme și de adăugiri întâmplătoare.

Așadar, Husein s-a născut la Roma¹, în ziua când bunicul își lua rămas bun de la tatăl său, în ziua când cei doi se vor

¹ Una dintre ipotezele cele mai solide ale scribului în legătură cu plecarea neașteptată a lui Apollonissimus din Constantinopol, cum că Al Patruzeci și patrulea ar fi păcătuit în capitala lui Heraclius și ar fi fugit spre a se pedepsi prin despărțirea definitivă de ființa iubită, se clatină. În acest caz, cum de s-a născut copilul la Roma? Să fi plecat, totuși, Messia Purgatorului împreună cu femeia în Cetatea de pe Tibru, lăsându-o abia acolo singură, dându-i bani și îndemnând-o să-și caute fericirea pe tărâmul legendar al lui Sailendra? Astfel pare firesc ca mama fiului să-l fi așteptat o vreme (zece ani?) pe bărbatul ce a iubit-o și să se fi reîntors, auzind că Apollonissimus ar fi revenit, la rândul lui, la Constantinopol.

Dar și aceasta este doar o simplă ipoteză. Poate mai plauzibilă decât altele.

fi întâlnit, în sfârșit. Și, ca și în cazul lor, nici Al Patruzeci și cincilea nu va avea parte de părintele lui decât tot în momentul de rămas bun: atunci când Apollonissimus va îmbrățișa jurământul tăcerii și când (parcă) orb și surd la toate cele ce-l înconjurau, se va îndrepta spre Ierusalim ca atras de un magnet. Copilul Husein nu-și va cunoaște în mod direct tatăl, ci doar din povestirile mamei și ale celorlalți oameni. Când, în jurul vârstei de zece ani, va pleca împreună cu mama la Constantinopol pentru a-l căuta pe Apollonissimus, ei n-au făcut decât să se intereseze de o cu totul altă persoană. Al Patruzeci și patrulea nu mai era de mult dregătorul favorit și omnipotent al lui Heraclius, doar că informațiile circulau greu și cu mare întârziere, ei veneau de departe și mama nu avusese de unde să afle itinerarul exact al tatălui fiului ei.

Totuși, pentru fiu, sosirea la Constantinopol n-a constituit o dezamăgire: aici el a avut șansa celor mai importanți dascăli și chiar a reușit să fie primit la Mănăstirea Studion, unde cei mai învățați călugări refăceau bibliografia de bază a lumii.

Mama trebuie să-și fi crescut băiatul în cultul tatălui său, pentru că Husein fusese încă foarte tânăr când, mama murind, va cutreiera lumea în căutarea lui Messia Purgatoriului. Însă cei aproximativ patru ani petrecuți în plin studiu i-au prins bine. El va avea cunoștințe de istorie și religie, de matematică și muzică, atunci când va porni în lume. Pe vremea aceea, copil fiind, și pe el îl chema tot Apollonius, ceea ce nu ajută decât la sporirea confuziilor. Ca și tatăl său, pe care-l căuta, și el va fi înzestrat cu multe dintre darurile acelor Apollonios și Apollonius atât de celebri care i-au premers. Și, bineînțeles, Apollonios din Tyana și Apollonios din Perga se vor interfera tot mai des în destinul său. Copilul, călătorind pe mare și pe uscat, va intra în contact cu tot felul de oameni, tovarăși de drum. Aceștia

vor fi uimiți de cunoștințele practice atât de folositoare ale copilului și în primul rând de capacitatea lui de a se orienta după stele, de parcă ar fi avut mereu în față bornele unor căi cunoscute. Timpul zburând grăbit, toți cei ce purtau numele Apollonios și Apollonius - și nu erau puțini - au devenit una și aceeași persoană. De aici, în mod firesc, au urmat alte substituiri: cum un Apollonius a fost cel ce a intuit elipsele pe care se mișcau planetele, venind în totală contradicție cu cercurile perfecte ale lui Platon și ale neoplatonicienilor, această erezie avea să-i fie atribuită și Celui de Al Patruzeci și cincilea. (Iar când, în preocupările sale referitoare la ceruri, va colabora cu Țipor, un evreu, erezia va părea și mai evidentă.) Cum limbajul astronomic și calculele puse pe hârtie dădeau impresia unor mesaje secrete și cum Messia Purgatoriului tocmai readusese la lumină vechea legendă a unei secte pierdute, atribuirea apartenenței la o confrerie era la îndemână. Acest Apollonius, alias Husein, alias „făcătorul de hărți”, părea predestinat să rezume întreaga faimă a strămoșilor săi. Dintre multele exemple, se poate aminti și faptul că, în lungile zile pe mare și în popasurile de noapte printre nisipurile deșertului, băiatul își învăța întâmplătorii tovarăși de drum să-și omoare timpul cu un joc straniu, ale cărui piese, se zvonea, le purta mereu cu el. Jocul era cunoscut sub numele de „Oul de aur” pe vremea acțiunii, însă va fi denumit și „șatranj”, după câteva decenii, când cineva își va mai fi amintit de Husein Geographul.

Oricum, tânărul se dovedea a fi fost o prezență nu numai agreabilă, dar și folositoare pentru cei cu care se nimerea să călătorească: Al Patruzeci și cincilea era în stare să-ți îngrijească o rană, putea să prepare o mâncare comestibilă din te miri ce plante, știa drumurile de parcă le-ar fi călcat de cine știe când. Fără a mai aminti că vorbea numeroase graiuri și se putea înțelege, mai peste tot, cu băștinașii. Ba

mai mult, în contactele cu aceștia dădea impresia că i-ar fi cunoscut de mult, iar prea numeroși străini îl primeau cu o solitudine suspectă. Atunci când, prin 646, corabia ce trebuia să-l ducă la Alexandria va fi atacată și capturată de... de cineva (călătorii neaflând niciodată cine au fost tâlharii mărilor care i-au luat în robie), tânărul va sta îndelung de vorbă cu căpetenia corsarilor și, după doar câteva zile de navigat în comun, cele două corăbii se vor despărți de parcă doi prieteni și-ar fi luat la revedere, fiecare dintre ei având de parcurs un alt drum. Altă dată, pe uscat, caravana Celui de Al Patruzeci și patrulea, se spunea, ar fi fost surprinsă de bagauzi. Tânărul ar fi plecat singur cu căpetenia acestora, înarmați doar cu câte o lopată, și s-ar fi întors cu un cufăr plin de bogății. Desigur că oamenii n-au mai fost târâți în robie, însă anecdota avea și o urmare: bandiții ar fi refuzat averea și ar fi îngropat-o la loc în pământ; cele două grupuri s-ar fi despărțit, însă, sub un pretext oarecare, câțiva dintre tovarășii de drum ai lui Husein s-ar fi întors și ar fi încercat să dezgroape comoara. Ei n-ar mai fi fost în stare să identifice locul, ba mai rău, ar fi fost din nou surprinși de bagauzi și mutilați.

Asemenea legende au avut darul de a-l feri pe Al Patruzeci și cincilea de timpuriu de o mulțime de necazuri: un tabu îi înconjura ființa și renumele că ar fi fost un membru marcant al Mâinii Albe oferea tot felul de adăugiri faimei sale. (Astfel, se zvonea că poartă sub cămașă un talisman dintr-un material necunoscut, pe care nu puteai pune mâna pentru că frigea și pe care doar el îl suporta pe pieptul gol. Poate că din pricina acestei povești, unii pretindeau că Husein poartă în dreptul inimii un fragment din soare. De aici, cineva a tras concluzia că amuleta ar fi indicat un *heliodromus*, un „curier al soarelui”, ceea ce în ierarhia lui Mithra reprezenta nu mai puțin decât al doilea grad. Acesta a fost și momentul când Mâna Albă a devenit

Mâna de Aur și a fost asimilată - poate pentru prima oară - mithraismului, mai ales că sanctuarele subpământene ale acestuia puteau constitui locuri de ascunziș pentru comorile subpământene deținute de temuta confrerie. Și celebrele semne conspirative de recunoaștere ale adoratorilor lui Mithra, precum și ierarhia riguroasă puteau fi niște indicii.)

Însă în toată această vreme, tânărul cutreiera lumea, făcând mereu noi și noi observații și fiind tot mai nemulțumit de cât de primitive erau căile de comunicație, preocupat, în primul rând, de drumurile sigure și de vadurile tradiționale și abia în ultimul rând de situarea exactă a punctelor de pe itinerar și a reperelor. Orice încercare de a-i convinge pe căpitaniii navelor sau conducătorii caravanelor să modifice un traseu, pe motiv că ar putea câștiga timp, era refuzată cu un conservatorism înspăimântat. Și asta abia după ce Al Patruzeci și cincilea reușea să-i facă să creadă până și în posibilitatea că acel drum mai scurt ar exista cu adevărat. După ce l-au cunoscut mai bine, oamenii nu s-au mai îndoit de afirmațiile lui, însă, deși le era frică să-l contrazică, s-au ferit, și pe mai departe, să meargă pe alte căi decât cele tradiționale.

Tânărul nu se mulțumea să facă afirmații în van: el trasa hărți, calcula unghiuri, emitea teorii. În toată această primă perioadă, nici el nu se îndepărta prea mult de la traseele obișnuite, întrucât scopul lui fiind să-și caute tatăl (asemenea atâtor strămoși pierduți ai săi), era nevoit să parcurgă drumurile cele mai populate, în speranța de a obține cât mai multe indicații utile. După fiecare încercare, revenea la Constantinopol, unde îi rămăsese o casă de pe urma mamei, și compara datele noi cu însemnările și hărțile pe care le avea, precum și cu observațiile mentorilor săi de la Mănăstirea Studion.

„Băiatul are numeroase resurse intelectuale”, afirmau călugării, însă cele două științe părănd să-l fi cucerit de

atunci erau geografia Cerului și geografia Pământului, considerate de el în strânsă și indestructibilă dependență. De ele nu se va mai despărți niciodată.

După patru ani de căutări și schimburi de informații, Al Patruzeci și cincilea și-a găsit într-adevăr tatăl. Băiatul nu putea decât să-i mulțumească lui Dumnezeu că Apollonissimus nu s-a îndepărtat prea mult în lumea cea mare și că l-a aflat atât de aproape, pe insula Cipru.

Al Patruzeci și patrulea venea încet, de ani de zile, din Extremul Occident și înainta agale, mereu pe jos, deja aproape complet orb și surd. El era întovărășit de un grup - nu foarte numeros - de ucenici, care îl urmau, fără a-i putea influența în vreun fel direcția și ritmul de deplasare. Messia Purgatoriului își avea regulile lui și, deoarece nu mai vorbea cu nimeni din jur, acestea au rămas secrete. Cert este că acele reguli îl orientau în mod sigur spre ținta marșului său, Ierusalimul, cel ce „părea să-l atragă asemenea unui magnet”.

Deși, așa cum a mai arătat scribul, Messia Purgatoriului nu era însoțit de un alai prea numeros, Al Patruzeci și cincilea trebui să constate, de la început, că tatăl său era urmat și de la distanță - de la o distanță constantă - de admiratori, la fel cum câțiva antemergători pregăteau pretutindeni sosirea sfântului. Astea toate presupuneau organizare și ierarhie. O ierarhie căreia Geographul i s-a supus cu ușurință. N-a făcut nici o clipă caz că Apollonissimus i-ar fi fost tată (deși, după o vreme, acest lucru totuși s-a aflat) și și-a ocupat cuminte locul ce i-a fost indicat, dorind doar să-l aibă mereu pe părintele său la un interval care să-i permită să-l păstreze în câmpu-i vizual.

Ritmul deplasării cortegiului era atât de lent încât întreg drumul părea planificat pentru o viață. În ceva mai mult de trei luni, alaiul n-a avansat decât atât cât un călător

obișnuit putea parcurge în două-trei zile. Ajungând, în sfârșit, pe coastă, antemergătorii îl așteptau cu o corabie.¹ Și imbarcarea a durat mai multe zile, iar atunci când au ridicat ancora, n-au pornit direct spre Iudeea, pe unde traseul ar fi fost cel mai scurt, ci au urcat din nou spre Europa, urmând să facă un lung ocol prin Grecia și Bizanț, însă fără a mai intra în Constantinopol.

Husein nu putea pricepe aceste meandre, dar singurul care hotăra itinerarul era Apollonissimus, iar tatăl nu mai vorbea cu nimeni, deci de la el nu mai puteai primi nici o lămurire. Totuși, în câteva popasuri, apropiindu-se de el, sfântul dădu semne că l-ar fi simțit și-l chemă alături. Cu asemenea ocazii îl apuca de braț și-l ținea multă vreme astfel. Nu încăpea nici o îndoială că Messia Purgatoriului își recunoscuse fiul.

Neputând avea dispute cu Al Patruzeci și patru, ci, mult mai degrabă, lungi împăcări cu acesta, Husein se ciondănea cu însoțitorii. Însă oamenii credeau orbește în conducătorul lor, pe care liber și l-au ales, așa că nu acceptau nici o sugestie. O întâmplare a vrut să le întărească dovada dreptății comportamentului lor: fiul lui Apollonissimus insistase să coboare cu corabia direct spre țărmul Asiei Mici, cât mai aproape de Ierusalim, însă sfântul nedând nici un semn că ar fi dorit să-și schimbe direcția de deplasare, s-a hotărât să se păstreze - spre zgomotoasa nemulțumire a tânărului - vechiul traseu. Pe urmă, după puțină vreme, s-a aflat că, abia ce au părăsit ei insula, aceasta a fost atacată de arabi. Ceea ce păruse multă vreme imposibil se întâmplase: arabii au reușit prima lor cucerire pe mare, ivindu-se pentru întâia oară cu o flotă și supunând cu ușurință Ciprul. Dacă alaiul sfântului ar fi

¹ Nu se știe de ce a ținut cu tot dinadinsul Apollonissimus să cuprindă în itinerarul său și Insula Cipru. Cu această mică excepție, restul călătoriei l-a parcurs în întregime pe uscat.

urmat traseul indicat de Apollonius, s-ar fi pomenit față în față cu arabii pe mare și - mai mult ca sigur - călătoria lor s-ar fi terminat acolo. Era, deci, firesc să nu se abată nici o clipă de la drumul indicat de Messia Purgatoriului sau de la ceea ce se pricepeau ei să înțeleagă din voința lui.

Acesta a fost tâlcul întâmplării, așa cum l-au înțeles mai vechii însoțitori ai lui Apollonissimus. Al Patruzeci și cincilea a tras o cu totul altă concluzie din aceeași experiență: geografia Pământului este desenată după drumurile comerciale ale oamenilor. Atunci când apare o nouă putere, așa cum s-au ivit de data aceea arabii, căile tradiționale se schimbă, chit că Terra își păstrează aceleași coordonate. O hartă corectă din punctul de vedere al celor conținute de teritoriul desenat este o hartă naturală. Aceasta, însă, trebuie prelucrată pentru a putea fi folositoare oamenilor. Cele două imagini necesită să fie suprapuse. Iată una dintre primele reguli stabilite și impuse de viitorul cartograf și urmate, de atunci, cu strictețe.

Călătoria, de peste un an, pe uscat prin Balcani și Asia Mică, cu o singură scurtă traversare, Al Patruzeci și cincilea a folosit-o pentru a trasa hărțile teritoriale parcurse. Desenele lui nu semănau cu cele tradiționale: la el, Pământul se oglindea mereu în bolta înstelată și apărea când la nord, când la est, după caz, față de corpurile cerești. Aproape tot ce a rămas din Imperiul Roman de Răsărit a fost, astfel, strâns în câteva zeci de planșe minuțios realizate.

Apollonissimus muri înainte de a apuca să pună piciorul în Ierusalim, deși antemergătorii ajunseseră de acum acolo. Mai era o cale de câteva ore, cel mult de câteva zile, în ritmul încet al sfântului. Însă ascetul nu reuși să mai parcurgă și ultima etapă. Căzut pe o rână, nu i-a dat voie nici unui ucenic să-l ajute să se scoale. Doar Al Patruzeci și cincilea primi permisiunea să se apropie, iar tatăl îl ținu de

braț, mișcându-și neîncetat buzele. În mod sigur că se ruga, dar fiul nu reuși să-i înțeleagă spusele, percepând doar rudimente de cuvinte disparate și stâlcite.

Asemenea lui Moise, lui Messia Purgatoriului nu i-a fost îngăduit să intre în Ierusalim. Ucenicii îl îngropară acolo unde a murit. Apoi căutară, descumpăniți, un nou învățător pe care să-l urmeze. Faptul că tatăl își petrecu ultimele ceasuri doar în preajma fiului său îi determină să creadă că Apollonissimus îi transmisese Mesajul celui care pe vremea aceea încă se mai numea Apollonius din Roma. Însă Al Patruzeci și cincilea nu i-a încurajat, ci, dimpotrivă, le-a cerut tuturor să se întoarcă în localitățile lor de baștină.

Apoi, singur, intră în Ierusalim. Acela este un loc sfânt, indiferent de cetatea ce îl străjuiește, împrumutându-i numele.

A fost Al Patruzeci și cincilea un om credincios? În mod sigur a preluat ceva din convingerile tatălui său, pe care l-a urmat până la capăt, dar scribul înclină să creadă că, mai degrabă asemenea gnosticilor, Apollonius din Roma era convins de „preponderența cunoașterii asupra credinței și a faptelor pentru asigurarea mântuirii omului”. După clasificarea lui Valentin, în hylici, psihici și pneumatici, fiul lui Apollonissimus se plasează el însuși printre psihici, sperând să se salveze prin faptele sale bune, lăsându-i printre pneumatici pe cei de calibrul sfântului său părinte. O afirmă textual în prima (?) sa carte, „Geographia naturală și geographia umană”, volum ce-i aparține cu siguranță, deși el nu este cuprins în OPERE COMPLETE, fiind însă semnat Apollonius din Roma.¹

¹ Ciudat este că lucrările și planșele semnate ABRAXAS (termen pur gnostic) au fost recuperate drept ale autorului nostru și cuprinse în seria de OPERE COMPLETE a lui Hildebrandt, apărută la Heidelberg între anii 1784-1795 și rămasă, deocamdată, singura ediție de referință în domeniu.

Activitatea sa de după 650, adică de după moartea tatălui său, este o activitate strict științifică (?). Tânărul de 20 de ani își făcuse un oarecare renume din cunoștințele sale cartografice și, întors la Constantinopol, a realizat câteva comenzi în acest sens. Apoi a fost trimis de către bazileu într-o expediție de-a lungul coastei de est a Africii, cu misiunea de a adnota zona cu hărți cât mai precise pentru a se putea lămuri, în sfârșit, misterul ținuturilor fabuloase, atât de bogate în metale prețioase și animale ciudate, despre care de secole povesteau cărțile anticilor. Un an mai târziu, Al Patruzeci și cincilea va lua parte la o expediție asemănătoare de-a lungul Nilului, iar în 653 va reface drumul pe coasta de est a Africii, coborând mai la sud. Însă, pe măsură ce arabii s-au dovedit tot mai de temut, mai ales după ce au devastat și Rhodosul, aceste explorări au devenit prea periculoase și a trebuit să fie amânate până la vremuri mai liniștite, iar fiul lui Apollonissimus, un mult prea devreme născut explorator, a fost necesar să fie folosit pentru alte însărcinări.

Dar cele trei călătorii africane îi vor oferi tânărului specialist nenumărate observații, iar împăraților Bizanțului primele hărți surprinzător de corecte ale zonelor cercetate. Sursele rămase sunt pomenite „Geographia naturală și geographia umană”, apoi hărțile propriu-zise (atâtea câte ni s-au păstrat în copii relativ mai puțin corupte) și „Curiozități africane”, ultimele semnate ABRAXAS și fiind incluse în colecția lui Hildebrandt. Întrucât *Abraxas* sau *Abrasax* apare pe numeroase geme și a fost folosit curent în mistica gnosticilor, după ce cuvântul și-a părăsit sensul ce i-a fost atribuit de popoarele vechi, texte și hărți ale lui Husein au fost distruse, fiind socotite ofense aduse dreptei credințe. Așa se explică multe: și tăcerea în jurul acestui pionier al explorărilor bizantine (pionierat ce nu a mai fost continuat de nimic notabil), și tăcerea în jurul hărților sale, care au

fost totuși folosite încă multe secole, până ce, de atâta copiere, au devenit atât de corupte încât nu mai puteau fi utilizate în scopuri practice; așa se explică sporirea faimei de membru al unei confrerii secrete a autorului lor, întrucât termenul însuși trimitea la așa ceva¹, iar nu în ultimul rând, accesul Celui de Al Patruzeci și cincilea la realitățile fantastice amintite ca fiind întâlnite în călătorii. Această din urmă concluzie este la îndemână și datorită nenumăratelor geme ce se mai păstrau pe vremea lui Constans Pogonatul, o mulțime dintre ele putând fi admirate și azi în colecții și muzee. Gemele erau ornate cu ființe ciudate, cu atribute fabuloase, „oameni” cu cap de pasăre, labe de leu și coadă de șopârlă și numeroase altele în cele mai sofisticate combinații. Era, deci, mai puțin extraordinar ca Abraxas să fi întâlnit asemenea vietăți în ținuturile necunoscute pe unde a cutreierat, decât dacă altcineva ar fi făcut asemenea afirmații. (Deși, trebuie să recunoască scribul, timpurile erau tocmai bune pentru descrieri fantastice, o bibliotecă întreagă circula în acea vreme, străbătută de fantasmagorii și mai năstrușnice. Toate erau date ca fiind reale și unele grozâvii s-au bucurat de girul anumitor autorități științifice sau religioase infinit mai solide decât faima la acea oră a lui Apollonius din Roma-Abraxas-Husein.)

Încă înainte de a vorbi despre amintita valoare practică a hărților Celui de Al Patruzeci și cincilea, ar fi indispensabil

¹ Scribul a mai amintit că deja din prima sa călătorie, din Cipru până la Ierusalim, fiul lui Apollonissimus a fost considerat un *heliodromus*, adică un „curier al soarelui”, treapta premergătoare vârfului ierarhiei cultului lui Mithra. Ultimul și cel de al șaptelea rang, cel mai înalt, era cel de *Pater*. Cum tatăl (*Pater*) i-ar fi lăsat fiului un mesaj lângă Ierusalim și cum fiul n-a vrut să se substituie lui Apollonissimus, s-a presupus că a șaptea treaptă a rămas ocupată pentru vecie de cel urcat la Ceruri, în vreme ce fiul s-ar fi mulțumit să-și păstreze rangul cu care a fost surprins la despărțirea de *Pater*, tatăl său.

să se lămurească o problemă: cum au putut fi utilizate în orientarea concretă niște înscrisuri ce nu erau nici ele lipsite de monștrii bizari din notele de călătorie ale aceluiași autor? Răspunsul este la îndemână, însă nu-l poate pricepe în întregime decât cineva care a avut în față măcar una dintre hărțile originale desenate de Apollonius din Roma. Fantasticul, ținând de imaginația autorului, era desenat sau descris în trei-patru cuvinte pe un schelet riguros exact. Cine ar fi trecut printr-un anumit ținut și n-ar fi întâlnit ciudatele ființe desenate pe hartă n-avea decât să considere că, în momentele respective, acele făpturi erau plecate ori s-au ascuns. Locul era, însă, bine fixat și drumul putea să continue cu încredere după aceeași sursă.

Nu este prea clar dacă aceste prime hărți au mai fost folosite de bizantini - care în nici un caz nu au avut vocația explorărilor -, deși scribul are motive să creadă că măcar câteva încercări de cunoaștere a Africii de Est au mai pornit de la Constantinopol, dar că ele s-au făcut în cel mai mare secret, bazele sperând încă și patru-cinci secole mai târziu că de acolo ar putea să-și refacă vistieriile secătuite. Dar este sigur că arabii au profitat cu atât mai mult (și) de hărțile timpurii ale lui Husein; ei, o dată ce au devenit și o teribilă forță maritimă, și-au trimis oamenii pe toate meridianele la care au putut ajunge.

Manualul de căpătâi al lui Husein a fost opera lui Ptolemeu. Apollonius din Roma făcuse deja la Mănăstirea Studion cunoștință atât cu *Almagest*, cât și cu *Geographia* și cu *Tetrabiblos*-ul, deci cu ceea ce era mai viabil în astronomie, geografie și astrologie în vremea sa. Alegerea aceasta a fost esențială, fiindcă în același timp circulau și alte lucrări de referință în domeniu pentru vremea aceea, în primul rând *Topographica Cristiana* a călugărului Cosmas Indicopleustas și fabuloasa *Collectanea rerum memorabilium* a lui Iulius Solinus. (Aceasta din urmă,

extrem de citită încă patru secole după ce a fost scrisă, l-a influențat, totuși, și pe Husein, cel puțin în tendința de a zugrăvi și el o „galerie a lucrurilor minunate”, deoarece altfel, se părea, textele geografice ar fi fost prea seci, reci și neinteresante pentru eventualii clienți contemporani.)

În principiu, Al Patruzeci și cincilea ridicase hărțile căzute într-o rână în desene în care nordul era orientat în partea de sus și vestul în partea din dreapta (adică din stânga privitorului). S-ar putea argumenta că acesta nu era un lucru câtuși de puțin revoluționar pentru secolul al VII-lea și că respectiva convenție funcționase încă de pe vremea lui Ptolemeu. Doar că, alături de hărțile alexandrine, încă mai circulau copii ale unor planșe mai vechi ori indiferente la această regulă, iar Husein le-a reluat și le-a așezat în poziția corectă. În al doilea rând, fiul lui Apollonissimus începea trasarea oricărui contur abia atunci când fondul era de acum pregătit cu o rețea de linii longitudinale și latitudinale ce împărțeau suprafața în pătrate egale. Ptolemeu fusese acela care despărțise cartografia în „geographia” (harta întregului Pământ) și „corographia” (harta unor detalii de interes) și se poate spune că Husein a ajuns cel mai mare „corograph” al Evului Mediu. Nimeni, până la hărțile militare moderne, n-a reușit să înghesuie atâtea amănunte semnificative pe suprafețe limitate și e cu atât mai puțin de înțeles cum de n-a făcut vogă această iscusință, dată fiind valoarea strategică și tactică inestimabilă a unor asemenea lucrări pentru orice comandant de oști. Și, totuși, în Bizanț, în mod sigur descoperirile de tehnică de cartografiere n-au fost folosite de generali, în timp ce arabii, dacă e adevărat că le-au utilizat cu mult succes, le-au considerat niște secrete atât de importante, încât nu le-au scos niciodată la iveală pentru marele public, iar Husein nefăcând o școală - în înțelesul clasic al cuvântului -, meșteșugul lui a fost îngropat pentru

peste o mie de ani.¹

În al treilea rând, Al Patruzeci și cincilea a știut să vină în întâmpinarea orizontului de așteptare al publicului larg: hărțile lui erau subiectul, însă ele erau însoțite de legende vaste, în care cititorul găsea cele mai năstrușnice scene. Hărțile sale nu erau cerute doar de călători, ci și de cititori (mai ales de aceștia).

Apoi, spre deosebire de Hiparh din Nicaea, ecuatorul longitudinal al lui Husein nu trecea prin centrul Mediteranei, prin Insula Rhodos, iar ecuatorul vertical nu intersecta Alexandria, ci totul era deplasat puțin mai spre răsărit, „Centrul lumii” devenind Ierusalimul. (Model ce va fi păstrat încă timp de foarte multe secole. Acest lucru a fost posibil și datorită expedițiilor trecute ale lui Husein mult în sud, pe coasta estică a Africii și pe cursul superior al Nilului, ceea ce a făcut ca și „centrul hărții” să poată coborî, iar ceea ce se numea pe vremea aceea „emisfera sudică” a primit noi dimensiuni. Pe de altă parte, călătoriile spre miazăzi contraziceau și teme puternic implementate de multă vreme în conștiința lumii. Încă Strabo povestește despre creaturile cu „păr lânos, coarne răsucite, buze proeminente și nas turtit, deoarece extremitățile lor sunt contorsionate de căldură”, creaturi acceptabile într-o lume sub care se presupunea de milenii a fi cu totul altceva: locul de veci al celor greșiți. O rectificare brutală a unor asemenea reprezentări ar fi fost respinsă în mod categoric. De aceea - sau și de aceea - poveștile fantastice ale lui Husein erau acceptate cu ușurință și erau - poate - și necesare.)

¹ Totuși, aluziv, o legendă arabă vorbește despre extraordinara armă pe care o constituiau planșele lui Husein. Ea ar fi fost socotită o taină și maestrul ar fi pregătit elevi spre a-i continua munca. Însă unul dintre ei trădând și vânzând o asemenea hartă de detaliu, toți cei ce au fost inițiați de corograph ar fi fost uciși. Apoi califul ar fi regretat această decizie dreaptă, însă luată la mânie, dar n-a mai găsit alți cunoscători în domeniu.

Și, nu în ultimul rând, ceea ce era unic - și a rămas, după știința scribului, unic în cartografie - era faptul că Pământul nu era scos din scenografia lui astrală, deasupra desenului Terrei fiind realizată și harta Cerului. Încă un aspect ce dădea lucrărilor Celui de Al Patruzeci și cincilea un caracter cu adevărat inconfundabil, deși încărca în chip obositor imaginile. Totuși, tocmai aluziile la valoarea militară a hărților de detaliu pomenesc despre ajutorul extraordinar dat de astre în orientarea pe teren. Însă „acoperișul celest” al hărților lui Apollonius din Roma sau Abraxas, folosit doar pentru complicate deducții și dispute savante, a deturnat sensul întregii întreprinderi.

Scribul a avut șansa să citească multe referiri la hărțile autorului nostru, precum și să parcurgă atât cât a găsit din cărțile atribuite lui Husein. Însă în afară de planșele ce ilustrau opurile¹, n-a reușit să vadă decât puține hărți distincte folosite drept instrumente de sine stătătoare pentru călători. Semnate Abraxas sau Husein sau nesemnate, aceste hărți au toate o atenționare: „Cine nu se pricepe să nu-și bage nasul!” Am mai pomenit despre faptul că, mai târziu, planșele au devenit secrete și, deci, reproducerea lor a fost interzisă. Doar desenele din cărți au rămas accesibile oricui și au circulat asemenea unor romane de mare succes în Bizanț, dar și în vestul Europei și în Asia. Ce era atât de deosebit pe planșe față de hărțile autonome, și unele și celelalte fiind corecte din punctul de vedere al cunoștințelor vremii? Desenele ce serveau drept pretext pentru povestiri senzaționale nu puteau fi folosite la orientarea pe teren, întrucât ele prezentau niște schițe de detaliu imposibil de asamblat în întreg. În romane, rețeaua de linii orizontale și verticale, care strângeau ca într-o plasă conținutul, de parcă ar fi avut rostul ca întregul să nu cadă

¹ Deși, poate, ar fi mai bine formulat: „cărțile care ilustrau hărțile”.

din pagină, suferea de o singură deficiență: liniile orizontale erau denumite cu cifre, iar cele verticale cu litere, toate pornind de la 1 și, respectiv, de la A. Astfel, pătratul D_3 , de pildă, dintr-un asemenea desen era un cu totul alt pătrat decât cel desemnat D_3 pe un alt desen. Continuitatea era (dinadins?) ruptă, iar fragmentele nu puteau fi aranjate într-un tot. Astfel, „corogramele” din cărți ale lui Abraxas ar fi putut fi utilizate pe teren doar de cel ce ar fi fost în stare să le localizeze în contextul general, lucru imposibil de făcut în lipsa altor repere. În schimb, hărțile propriu-zise erau notate ca făcând parte din întreg: atât meridianele, cât și paralelele porneau într-o direcție și în cealaltă de la zero, aflat în buricul lumii, la Ierusalim, încât corogramele nu erau notate în coordonate începând cu 1 și, respectiv, A, ci cu litere și cifre corespunzătoare celor de pe „Marea hartă a lumii” (hartă care, e drept, nu ni s-a păstrat, dar care, cu ajutorul fragmentelor găsite, ar fi putut fi reconstituită fără mari dificultăți, asemenea unui puzzle, chiar dacă ar rămâne și porțiuni goale, acolo unde anumite fragmente s-au pierdut).

Cei cinci ani, de la moartea lui Apollonissimus și până la prima sa călătorie în Orient, Al Patruzeci și cincilea i-a folosit pentru pomenitele trei expediții africane, iar între ele, se întorcea la locuința sa pustie din Constantinopol, desena hărți și își scria romanele de călătorie. Nu fără succes, întrucât, în scurt timp, devenise un autor la modă.

Tot acestei perioade îi aparține și „Geographia naturală și geographia umană”. Al Patruzeci și cincilea face o distincție clară între necesitățile marinarului și necesitățile individului, în general. Marinarul sau șeful de caravană are nevoie de cunoștințe pentru a nu se rătăci în drumul său, în schimb, omul comun pretinde asemenea cunoștințe doar de dragul cunoștințelor. Fiul lui Apollonissimus era de părere, ca și Aristotel, că nimic nu mai era necesar și nici posibil de

inventat spre a face viața mai confortabilă și mai îmbucurătoare, întrucât știința aplicată și tehnologia și-ar fi încheiat misiunea. Cât de ciudată pare azi această aserțiune, când, de exemplu, ne arătăm atât de nemulțumiți că ne pierdem o parte din viață cu deplasările, chiar dacă parcurgem în câteva ore cât le-au trebuit Stagyritului și lui Husein să ajungă în luni sau în ani! Și când suntem disperați că unul dintre aparatele electronice casnice ni s-a defectat! De la Aristot, timp de un mileniu și jumătate, altele păreau a fi nevoile oamenilor și, poate, de aceea nici nu s-au străduit peste măsură gânditorii să se mai ocupe în mod deosebit de tehnică și de practica subordonată nevoilor comodității acestei vieți. Și, totuși! Spre deosebire de Stagyrit, omul din secolul al VII-lea d.Chr. avea alte nevoi spirituale. Problema lui cea mai importantă - nici măcar în capitala decadentă a Imperiului Roman - nu mai era să se asigure de facilitățile unei vieți cât mai rafinate, ci de ce se va întâmpla atunci când această viață vremelnică se va întrerupe. Chestiunea era arzătoare și năștea probleme existențiale. De aceea nu e de mirare că nenumăratele seminții înghesuite în Babilonul modern care a devenit Constantinopolul, popoare influențându-se unele pe celelalte, într-un loc unde nu mai lucra mai nimeni nimic, știința și religia deveniseră subiectele bârfelor accesibile oricui. Nici prezentul nu era prezent, fiindcă în capitala lumii, împinse din urmă de alți și alți migratori, se adunau colectivități aflate în stadii cu totul diferite de dezvoltare, cu tradiții diverse, unele arhaice. Prin urmare, nu trebuie să ne mire prea tare că Al Patruzeci și cincilea a fost înzestrat cu atribute preluate din cultul lui Mithra, cult considerat - pe bună dreptate - un rival deosebit de primejdios al creștinismului în expansiune și combătut fără milă deja cu un secol în urmă. La fel cum aspirațiile gnosticilor, formulate și condamnate de mult, îi sunt de asemenea

conferite în modul cel mai firesc lui Apollonius din Roma. „Dorința de a obține cunoașterea perfectă ce ar explica totul, ce ar răspunde la toate întrebările” se potrivește de minune informațiilor furnizate de autorul „Geographiei naturale și geographiei umane”, informații ce se bucurau de girul unuia ce-și dezvoltă afirmațiile pe baza unor experiențe trăite nemijlocit. Ce nevoie are ghidul comercial de asemenea informații? Prea puțină nevoie. Însă omul, fie el și ghid, vrea și trebuie să știe totul.¹

Influențele sunt atât de multe și se constituie într-o asemenea harababură, încât scribul s-a văzut într-adevăr înecat în informații. Gnosticul Abraxas, omul care notează ceea ce a văzut și a trăit personal, este socotit un „idealist”, un ultim urmaș al „eliaților”. Ionienii, „materialiștii”, i-au furnizat doar cărămizile construcției sale, Anaxagora, Heraclit, Democrit și, pe urmă, Aristotel și Ptolemeu, precum și un alt Apollonios i-au oferit doar elementele dispartate. Construcția, în schimb, este preluată din Parmenide: Al Patruzeci și cincilea nu obosește să-l citeze pe cel ce pare (un alt?) maestru al său: „Tot ce există nu poate apărea din ceva ce nu există sau este diferit de acesta. Totul nu este decât o iluzie a simțurilor.” Aceste contradicții sunt într-adevăr flagrante: contradicțiile dintre

¹ Dar cum se împacă acestea cu imperativul Sfântului Augustin, care precizează fără echivoc (în „Confesiuni”) că plăcerile intelectului (învățătură și cunoștințe) sunt dorințe păcătoase la fel de grave ca și plăcerile trupului? Aceste lucruri, evident, nu se împacă nici dacă am apela la arbitrajul aceluiași Aristotel, care admite că în regiunea sublunară (adică pe Pământ) are dreptate Heraclit că „totul curge”, în timp ce în restul universului are dreptate Parmenide că „nimic nu se schimbă niciodată”. Și, totuși, aceste lucruri nu se împacă nici dacă recunoaștem că păcătoșii se găsesc pe Pământ, iar în universurile de după Lună nu tronează decât legile implacabile ale Proniei. Nu se împacă pentru că Al Patruzeci și cincilea, asemenea lui Orfeu, încearcă să facă naveta pe calea interzisă între lumi, căzând în păcatul constructorilor Turnului lui Babel.

pasionatul experimentator și cel ce neagă posibilitatea experimentării, fie ca rezultat al unei preluări ulterioare imperfecte și tendențioase, fie reprezentând o compoziție amalgamată, de succes pentru un public cât mai larg. Fiindcă premisele în cauză devin ispititoare pentru un om ce nu știe foarte multe și nu este un specialist într-un domeniu al cunoașterii, însă toate cele ce-i sunt servite i-au trecut pe la ureche, nu-i sunt cu totul necunoscute, din punctul acesta de vedere, având impresia că se află pe un teren familiar și că poate participa la discuție. Însă ambiguitățile au avut și un rol intenționat, se remarcă în legendă. În expedițiile de-a lungul coastei de est a Africii, omul nostru ar fi ajuns până la celebrul Ophir, locul secret de unde Solomon, regele iudeilor, și Hyram, regele Tyrului, ar fi adus comori extraordinare. Fenicianul ar fi avut parte de navigatori excelenți, iar evreul de războinici temuți, de aici (și) aceste alianțe. Sursa pomenitelor averi extraordinare ar fi fost în Sofalia și ar fi constat din cantități uriașe de aur, iar, după alții, din transporturi masive de sclavi. Oricum, metal prețios sau robi, potențialul era descris ca nelimitat și Ophir a rămas un tărâm al cărui secret a fost păzit cu strășnicie. Cititorul își mai amintește, poate, că și unii străbuni ai lui Apollonius din Roma ar fi căutat (și găsit?) mirificul loc și, pentru ca acesta să nu devină public, Abraxas a introdus în hărți ambiguități ca acelea pomenite de scrib. Ceea ce n-a făcut decât să crească legenda tărâmului misterios. Și, din nou, tot Mâinii Albe i se atribuie monopolul respectivului secret.

Ar mai fi de adăugat că Apollonius din Roma, alias Abraxas, alias Husein, a mai reușit ceva, pe lângă faptul că orizontul lui nu conținea numai realități fabuloase populate de ființe fantastice, având o climă ispititoare și comori de basm: demersul lui răspundea și la întrebări eschatologice. Celebrele hărți ale drumurilor parcurse de suflete după

moartea fizică își găseau o materializare cât se poate de concretă. Răspunsurile erau de cel puțin patru feluri:

În primul rând că Al Patruzeci și cincilea a risipit și cele din urmă ecouri ale credinței celor vechi cum că nesfârșitele plaiuri aride din deșerturile infinite ale emisferei sudice ar fi tărâmul unde ispășeau morții păcătoși. (Poate Herodot să fi fost vinovat de această credință, când își bătuse joc de Homer, care a pretins că Pământul este mărginit de Ocean: Terra era, de fapt, mărginită de deșert...) Dar călătoriile lui Apollonius din Roma în sud și hărțile lui Abraxas zugrăveau un cu totul alt peisaj al acelor locuri unde nu se găsea nici urmă de suflete ale morților. Unde se aflau, atunci, totuși, răposații? De pildă, pe lună și în stele. Sigur, nici această informație nu era nouă, dimpotrivă, ea era prezentă deja de la Upanișade și până în vorbirea curentă din Roma încă republicană, asta ca să nu-i mai amintim mereu pe aceiași greci. Da, dar deasupra suprafeței Pământului, Abraxas oferea o la fel de migăloasă hartă a cerului. După această hartă, călătorul se putea orienta („Geographia naturală”), iar omul era mereu în contact cu strămoșii săi („Geographia umană”).

În al doilea rând, Al Patruzeci și cincilea reactualizează vechiul antichton al lui Philolaos. Acest antichton (sau antipământ), descoperit inițial pentru a proteja Terra de „focul central”, primește și el o descriere exactă din partea lui Husein. Antichtonul nu mai este invizibil de pe Terra, ca în concepția lui Philolaos, ci poate fi admirat în voie din anumite puncte ale hărții, explorate de Apollonius din Roma. Morții nu pleacă direct pe lună și pe celelalte corpuri cerești, ci mai duc o viață paralelă pe antichton. Cel ce a greșit pe Pământ își poate procura oarecare circumstanțe atenuante prin conduita de pe antipământ. Viața de acolo nu spală păcatele, ci se adaugă la suma Judecății Finale. Harta antipământului era o dovadă, iar antipământul însuși

era o iluzie plăcută: o amânare. Misterul înfricoșător al morții primea o păsuire, chiar dacă obsesivă și ea. Era, oricum, o perspectivă neașteptată și confortabilă. Scadența suferința o amânare.

Scribul a pomenit că Al Patruzeci și cincilea pretindea că ar fi fost în locuri de unde a putut vedea antipământul, de unde și-ar fi tras toate aceste concluzii. Cât era experiență și cât era minciună la autorul nostru? Ca să răspundem la această întrebare, trebuie să facem trimitere nemijlocită atât la texte, cât și la hărți. Prima referire nemijlocită la antichiton Al Patruzeci și cincilea o face din deșert și ea pare să fie cât se poate de cinstită, fiind vorba de o „fata morgana”. O alta este în legătură cu o insulă aflată în mijlocul unui lac. Apollonius din Roma încearcă zadarnic să ajungă pe acel ostrov, stârnind, pe deasupra, și indignarea furioasă a băștinașilor: insula era sediul sufletelor morților, susțineau aceștia, iar tentativele străinului de a-i deranja pe răposați s-au lovit de faptul că ambarcațiunile se găureau și luau apă ori de câte ori pornea cu ele spre insulă. (Degeaba bănuia Al Patruzeci și cincilea că bărcile cu trudă meșterite erau distruse intenționat și pe furiș de localnici, pe insulă tot n-a putut ajunge niciodată.) Așa că a fost obligat să ocolească lacul și să privească tărâmul acela misterios din toate părțile. Câteodată insula era perfect clară, altă dată era acoperită de ceață. În zilele acelea, prin pâclă, aveai impresia că deosebești tot felul de imagini mișcătoare.

Mai erau, apoi, și niște munți inaccesibili în drumurile lui Apollonius din Roma. Piscurile le ieșeau limpezi din inele de nori. Pe vârfurile înalte nu se putea accede, în schimb, ele, cu văile scufundate în ceață, nici nu făceau parte din Pământ, ci erau niște imagini ale unor antipământuri ajunse mai aproape de Terra. Abraxas, la rândul lui, nota acele tărâmuri inaccesibile pe care le-a întâlnit și fixa pe hărți, în coordonate precise, locurile unde se găseau ele în spațiu.

Faptul că localnicii întăreau, prin credința lor, supozițiile oferite de Al Patruzeci și cincilea contemporanilor săi pregătiți pentru acele explicații reprezenta o dovadă în plus asupra veridicității celor aflate în discuție. Totul părea cât se poate de plauzibil, iar băștinașii n-aveau de ce să mintă când arătau atât de aproape (și totodată atât de departe și de inaccesibil) locul unde-și petreceau a doua (?) viață morții lor.

În al treilea rând, prin contactul atât de concret și de permanent dintre geografia terestră și geografia corpurilor cerești, Pământul lui Abraxas nu era limitat în nici un fel: Terra lui nu era nici scoica lui Homer, nici discul lui Thales din Milet, nici paralelogramul lui Efor, nici copacul Vedelor, nici sfera lui Pythagora și Platon și nici măcar Sfântul Tabernacul al lui Cosmas Indicopleustas. Dintr-o dată, Pământul lui Apollonius din Roma devenise infinit, nemărginit de zidurile înalte ce-l depărtau de ceruri, „nedespărțit de nimic prin nimic”, întrucât „Pământul n-are început și n-are sfârșit (...). Fiind opera lui Dumnezeu, Pământul n-are limite, așa cum nici opera lui Dumnezeu nu are limite. De aceea, omul nu poate inventa, imagina și folosi decât unități de măsură compatibile cu puterea lui de percepție, care este atât de strâmtă”. Un Pământ infinit era și el o mare alinare: el oferea oricând un refugiu ipotetic într-o lume devenită, parcă, tot mai neîncăpătoare. Semințiile barbare apărute din infinitul Pământului nesfârșit nu riscau, astfel, să sufoce lumea civilizată. Dimpotrivă, ducând Cuvântul Domnului cât mai departe, lumea avea perspectiva de a se lărgi tot mai mult. (Aceste ultime concluzii au dat șanse „Geographiei naturale și geographiei umane” să supraviețuiască, reprezentând argumente utile pentru călugării misionari din secolul al VII-lea și din secolele ce au urmat.)

Totuși, bizantinii nu s-au arătat ispițiți să cerceteze nici

cu sabia și nici cu crucea lumea necunoscută. În curând, Al Patruzeci și cincilea a trebuit să-și recunoască, întristat, că lumea Constantinopolului era prea centripetă pentru a fi dispusă să-i finanțeze alte expediții. Acesta n-a fost ultimul argument al dispariției lui Apollonius din Roma și al apariției lui Husein...

Și, în sfârșit, în al patrulea rând, e ușor de dedus că mereu prezenta hartă a cerurilor, a antipământurilor și a stelelor oferea un univers indestructibil și ipotetic palpabil. Taina necunoscutului era, dacă nu sfâșiată, măcar sensibil zgâriată și iraționalul primea coerență. Vechi teorii păreau dovedite și se încetățenea impresia că nu trebuia decât un efort susținut spre a te convinge pe viu de adevărul lor. Chiar și în lipsa îndeplinirii aceluși efort, misterele depărtărilor erau, grație planșelor și cărților lui Abraxas, aproape gata atestate. Universul din centrul Pământului și universul de pe cele șapte stele fixe, de pe astrele vagabonde și de pe antipământ(uri) putea fi explorat. Doar Soarele clocotea prea fierbinte pentru aceasta. De pildă, Luna nu era decât un pământ geamăn. Apollonius le-a adus aminte contemporanilor ceea ce susținea încă Philolaos, că luminile și umbrele de pe Lună nu sunt decât reflectarea oceanelor noastre. În călătoriile sale, Al Patruzeci și cincilea pretindea și el că a întâlnit puternicii locuitori ai Lunii, coborâți pe Terra în locuri unde cele două corpuri cerești aproape că se întâlneau din cauza munților înalți. În anumite nopți ale anului, asemenea contacte sunt posibile, însă cine are parte de ele e preferabil să nu-și relateze experiențele. Este vorba despre nopți când Luna se află în stadiu de seceră, ceea ce se datorează faptului că între ea și Pământ s-a interpus un antichton, iar la intervale anumite de timp, munții de pe Pământ lovesc antipământurile dintr-o parte, iar cei de pe Lună din cealaltă parte, formând o punte efemeră, accesibilă pentru câteva ore.

Pământul infinit și accesibilitatea părăsirii lui cu scopul de a ajunge pe alte lumi făcea „Geographia” lui Husein un basm ce invita pe oricine să-l trăiască. Deja patriarhul Iacob a văzut îngerii urcând și coborând de la și spre Pământ. Trecutul revenea în forță și motivul pentru care a avut succes Al Patruzeci și cincilea și nu altcineva a fost acela că el a călătorit cu adevărat, că a văzut multe cu ochii lui, că putea oferi la cerere hărți surprinzător de exacte, hărți după care te puteai orienta în siguranță și, astfel, concretul cel mai pragmatic și cel mai expus verificărilor devenea argumentul hotărâtor că nici celelalte afirmații nu sunt simple născociri.

În vârstă de 25 de ani, Apollonius din Roma dăduse de acum Bizanțului o operă de succes. Hărțile semnate ABRAXAS erau cerute de călători și erau multiplicare de nenumărați copiiști. Legende hărților constituiau adevărate romane, citite cu plăcere de tinerii aristocrați și de femeile culte. Autorul, un personaj misterios aflat mai mereu pe drumuri, n-a apucat să fie cunoscut ca persoană, ci doar prin operă. Dar pe Al Patruzeci și cincilea nu-l satisfăcea opera: numeroasele copii clandestine ale lucrărilor sale nu numai că se îndepărtau tot mai mult de originale, făcând vulnerabilă credibilitatea unor hărți, însă nici nu-i aduceau banii cuveniți, „edițiile-pirat” îndreptând veniturile către cei ce le realizau și exploatau.

Având tot mai puține speranțe într-o finanțare din partea bazileului sau a vreunui dregător bogat de la Constantinopol, Apollonius din Roma riscă o călătorie spre Orient, cu ultimii săi bani. De data asta, nu însoțea pe nimeni, de data asta, pornea el în fruntea unui mic grup de tineri curioși să trăiască aventuri nemaiîntâlnite.

Scopul declarat al expediției era „de a ajunge atât de departe cât îi va permite Dumnezeu, de a descoperi lumi

noi și de a căuta coridoare de trecere spre alte lumi". Plecarea a avut loc nu mult după ce arabii au raportat o primă importantă victorie și pe mare, învingând flota imperială aproape de coasta Lyciei. Întâlnirea dintre bizantini și arabi devenise o realitate și cele două mari puteri își disputau lumea cunoscută de strămoșii Celui de Al Patruzeci și cincilea. În curând, arabii nu vor cuceri numai teritorii ale bazileilor, dar le vor lua și o mare parte din glorie. De când va intra în relații cu arabii, Apollonius din Roma va deveni (și) Husein și nu vom mai ști niciodată care și cât din cele două personaje este cel autentic.

Tradiția despre Husein nu pretinde în mod explicit că el ar fi îmbrățișat Coranul, dar legăturile lui strânse cu charidjiții, reprezentanții celei mai vechi secte islamice, nu exclud nici această ipoteză, deși misteriosul său rang de *heliodromus* și talismanul de foc, despre care se spunea că-l poartă mereu asupra sa, îl făceau, mai degrabă, un adorator al lui Mithra. Cert este doar că tânărul bărbat bronzat a fost foarte bine primit de arabi, că s-a simțit încurajat, agreat și răsplătit de către ei. Sa'id ibn Thabit abia terminase de redactat versiunea oficială a Coranului, mitologia era încă deschisă. Al Patruzeci și cincilea le-a prezentat noilor sale cunoștințe un material deosebit de bogat în povești, în elemente reale, în hărți extrem de folositoare. În schimb, arabii i-au oferit posibilitățile materiale necesare continuării călătoriei, i-au asigurat o gardă de corp și l-au încurajat să plece atât de departe cât a vrut. Această expediție se pare că a durat doi ani, iar roadele ei sunt culese într-o carte care va circula mai ales în arabă, deși este sigur că a fost redactată în latină. Faptul că a lipsit din miezul evenimentelor exact în acea perioadă l-a scutit în mod cert de necazuri. Ne aflăm abia în vremea când Ali, ginerele lui Mahommed, devenise cel de al patrulea calif și când charidjiții au cerut reforme

fundamentale, intrând în conflict cu conducătorul lor. Era perioada de frământări, înainte ca arabii să înceapă cucerirea lumii.

În vreme ce în Bizanț circulau copii tot mai corupte ale basmelor ilustrate ale lui Apollonius din Roma, iar hărțile sembrate ABRAXAS erau mai mult menite să decoreze locuințele snobilor decât să fie folosite pe teren, Husein își trăia viața în noua sa patrie, fiind cu totul discutabil dacă s-a mai întors vreodată la Constantinopol sau nu.

Despre primii ani ai lui Husein printre arabi știm destul de puține și ceea ce credem că știm nu este câtuși de puțin sigur. Cartea despre expediția în Asia Centrală din perioada 655-657 este în mod cert apocrifă. Hărțile, deși sembrate ABRAXAS, nu trădează nimic din rigurozitatea, metoda și imaginația Celui de Al Patruzeci și cincilea. Faptul că volumul este considerat strămoșul și punctul de pornire pentru „O mie și una de nopți” nu-i certifică în nici un caz autenticitatea. Întâmplările de pe „tărâmurile colindate” sunt scrise cu talent, cu multă forță imaginativă, însă într-un stil cu totul diferit de cel al lui Apollonius din Roma. Povestirile, bine încheiate, nu se mulțumesc a fi legende ale hărților, ci aspiră, mai degrabă, la statutul unor nuvele de sine stătătoare, în vreme ce planșele nu au nimic în comun cu cartografia. Scribul nu va lua în considerare acest tom, nefiind vorba despre opera unuia dintre Cei O Sută.

Și revenirea lui Husein printre arabi acoperă o perioadă discutabilă, mărturiile ce ni s-au păstrat de atunci părăd a fi scrise pentru a le face o plăcere omeazilor și pentru a-l ridica în ochii lor pe Husein. În fapt, între 657 și 662 s-au petrecut multe: charidjiții cereau drepturi și averi egale pentru toți musulmanii, precum și sufragiu universal la alegerea califului. Disputele dintre ei și Ali s-au accentuat tot mai mult, culminând cu bătălia în care, pe Tigru, charidjiții păreau a fi fost înfrânți definitiv. Dar abia doi ani

mai târziu, omaiadul Moawija devine calif și întemeiază o dinastie ereditară, iar Hasan, succesorul inițial al lui Ali, renunță de bunăvoie la putere. Până și capitala se mută la Damasc. În doar câțiva ani, totul s-a schimbat printre arabi.

Husein, străinul, s-a stabilit și el la Damasc. Biografia i-a fost adaptată exemplar pentru a ilustra transformările ce au avut loc. Adevărul e puțin probabil să-l aflăm vreodată.

În 665, Al Patruzeci și cincilea este de acum geograful oficial al omeazilor. El conduce un atelier de confecționat hărți și le oferă comandanților militari cele mai bune materiale ale epocii. Dar nici acele „corographii” nu sunt lipsite de ilustrațiile fantastice, de legendele amănunțite, de corespondențele cerești.

În timp ce musulmanii cuceresc Persia, Husein pleacă în Orientul îndepărtat, de unde se întoarce cu un nou jurnal. Nici această expediție, chiar dacă atestată, nu pune mai puține probleme scribului. Perioada cât a lipsit de la Damasc e prea scurtă, însemnările nu par să se refere nici la China, nici la India, nici la alte locuri cunoscute. Oricum, scribul nu le poate identifica și faptul că nici alți analiști, mai valoroși, n-au reușit s-o facă, nu-l scuză. Dar nici nu-l ajută în muncă.

În această călătorie, Husein conduce o caravană de cămile, beneficiază de escortă, de un grup de ucenici meniți să-l ajute la întocmirea planșelor, de câțiva învățați. Printre ei, Țipor, un evreu ce nu era specialist în „geographia Pământului”, în schimb, se pricepea la harta cerurilor și dispunea de o bogată cultură teologică, astfel încât era capabil să explice „topographia Bolții”, să facă anumite analogii și precizări, să descopere corpuri cerești, toate doar prin interpretarea Vechiului Testament. O foarte complicată știință a cifrelor, un limbaj criptic și o încredere oarbă în demersul său făceau din el un însoțitor util. Mai târziu, Țipor avea să devină o autoritate în magia

numerelor și va domina suveran această știință timp de veacuri. Poate nu întâmplător va fi în vogă aproximativ la fel de multă vreme ca și Husein cu hărțile sale. Și la fel de puțin întâmplător va fi și faptul că, o dată cu demonstrarea erorilor de cartografie ale geografului, i se vor imputa și inadvertențele calculelor evreului, ceea ce ar constitui un motiv în plus să credem în colaborarea strânsă a celor doi. Și Țipor ne-a lăsat un volum în urma acelei ciudate călătorii în Orient, dar nici în cazul acelei scrieri nu se poate trage o concluzie clară unde a ajuns cu adevărat expediția. Însă situația celor două cărți nu este identică: dacă Husein descrie locuri cu pretenția de impresii de călătorie, susținând că a notat ceea ce a întâlnit în drumul său, Țipor formulează sentințe generale și aduce câte o întâmplare în sprijinul celor afirmate. Faptele amintite de evreu puteau să fi avut loc oriunde și oricând (cu toate că el sigur n-ar fi fost de acord cu această afirmație¹).

Jurnalul lui Husein din această călătorie s-a păstrat în traducere arabă, însă și într-o versiune latină foarte frumos ilustrată, nedatată, dar atribuită cu o anumită certitudine unui copist de la sfârșitul secolului al VII-lea, cineva care a lucrat poate chiar în timpul vieții Celui de Al Patruzeci și cincilea. Oricum, este vorba despre o versiune care nu putea fi preluată printr-o filieră prea încâlcită, nefiind exclusă nici chiar supervizarea exemplarului de către adevăratul său autor. Mai există și alte variante, în diverse alte limbi, și faptul că Geographul Califului a fost un poliglot face greu de stabilit care a fost în mod real limba folosită la redactarea originalului. Totuși, scribul se va abține de a mai face referiri și la acest manuscris, recunoscându-și umil

¹ Adevărul este că scribul nu susține decât atât cât poate el pricepe. Ceea ce recunoaște - cu smerenie - că nu este prea mult. Este foarte probabil că, la nivelul de înțelegere al autorului lor, amănuntele primesc o cu totul altă valoare și sensurile sunt infinit mai bogate.

incompetența: expediția pare să fi fost realizată într-un țărâm fie inexistent, fie dispărut, între timp, fără urmă. E riscant să tragi orice fel de concluzii definitive. Iată, de pildă, referitor la o la fel de enigmatică expediție anterioară a lui Husein, cea în interiorul continentului african, străbătând „deșertul nesfârșit în căutarea Țărâmului Morților”, Robin Stern afirmă că tot acel drum ar fi fost pur imaginar, anumite locuri concrete amintite avându-și obârșia în vechi povești preluate din manuscrise uitate. Unul dintre locurile respective, citat de Stern, ar fi fost și legendara oază Zarzua, aflată „unde la intersecția nu mai puțin mirificelor și imaginarelor CELE TREI VĂI”. Afirmția autorului din secolul XX a fost făcută în masivul său volum (de referință) „Cuceritorii Africii”, carte apărută în 1924. Dar numai după puțini ani, contele ungar Laszló Almásy, la început împreună cu sir Richard Bermann, descoperă, pe rând, CELE TREI VĂI și peșterile pictate de pe Muntele Uweinat. Aceste evenimente se petreceau în 1932 și 1933, iar în 1934, Frobenius însuși încearcă să-și revendice senzaționalele descoperiri. Michael Ondaatje scrie despre toate astea un roman de succes, iar filmul „Pacientul englez” va romanza pe peliculă întâmplarea. Locuri dispărute pentru milenii au intrat în conștiința publicului foarte larg, în ciuda faptului că o somitate de prestanță lui Robin Stern le-a negat cu hotărâre cu doar câțiva ani înainte de a fi reintegrate în cunoașterea universală. Dacă Stern n-a avut răbdare acei câțiva ani, scribul cu atât mai puțin riscă să facă vreo afirmație. Ceea ce descrie Apollonius din Roma/Husein în expediția din 651 și se confirmă peste aproape 1300 de ani face posibil ca și ceea ce a descris același Husein/Apollonius din Roma în 665 să iasă la lumină mai devreme sau mai târziu. Doar că în cazul acestei ultime expediții, scribul nu găsește chiar nici un reper apt să-l ajute să se orienteze în spațiul hărților

lămuritoare, iar corespondența cerească îl depășește, pentru a putea, folosindu-se de ea, să calculeze și „geamănul” de pe Pământ. Episodul în care călătorul pretinde că a ajuns să pună piciorul pe Antipământ i-a adus apelativul de „Münchhausen al Evului Mediu”. Și viitoarele povești ce-și au, se pare, anumite rădăcini în jurnalul de călătorie al lui Husein, inclusiv motive preluate în „O mie și una de nopți”, au făcut din acest volum o lectură de plăcere.

Dar de ce să fi scris tocmai atunci „romane de ficțiune” Al Patruzeci și cincilea, când forța lui consta tocmai în veridicitatea și valoarea practică ale operei? Poate că un specialist ar putea descifra harta cerească a lui Țipor sau planșele bogat ilustrate ale lui Husein (și) din această expediție, iar rezultatele să fie dintre cele mai surprinzătoare. Oricum, povestirea rămâne fabuloasă, și Al Patruzeci și cincilea i se adresează lui Aristotel, atenționându-l că tărâmul sublunar rezervat oamenilor nu este deloc de lepădat și că, dacă sferele exterioare sunt minunate, cercul Pământului reprezintă și el un cadou extraordinar dăruit muritorilor.

Înainte de a se retrage la Basra, Husein însoțește flota arabă în prima expediție împotriva Siciliei. Al Patruzeci și cincilea, stabilit de câțiva ani la Damasc, avea trebuință de un loc unde să-i fie asigurate condiții de muncă și unde să dispună de ucenici pregătiți să-l ajute și să fie gata de a-i duce opera mai departe. Între timp, după expediția din interiorul Africii, Apollonius din Roma se căsătorise și, în timpul primei sale explorări spre est, i se născuse un băiat. Intrând în slujba arabilor, era preferabil să-și scoată și familia din Constantinopol. Husein simțea nevoia să se așeze undeva.

Știindu-și soția și copilul la adăpost, el plecă pe mare și, chiar dacă va fi fericit în condițiile și în atmosfera ce i s-au

oferit la Basra - un vis transformat în realitate -, Mediterana va deveni obsesia sa viitoare, de care nu se va mai putea despărți niciodată cu adevărat. În tânărlu oraș de la Golful Persic, printre curmali și mutaziliți¹, în vecinătatea unor oameni venerați, asemenea lui Al-Hasan-Al-Basri², viața devenise exact ceea ce sperase Husein de la ea. Cu toate astea, înainte de a se hotărî să se așeze cu adevărat la Basra, el mai plecă o dată spre vest, însoțind flota arabă în prima ei expediție împotriva Siciliei. Se pregătea ceva cu totul deosebit de călătoriile de explorare realizate până atunci, expediții care, cel puțin pe față, nu-l puneau pe Al Patruzeci și cincilea în slujba explicită a vreunei puteri. Aflat în 667 pe corăbiile ce atacau în adâncime Bizanțul, poziția lui Husein deveni fără echivoc și Apollonius din Roma dispăru pentru totdeauna.

Că Al Patruzeci și cincilea a trecut cu arme și bagaje de partea arabilor o dovedesc și câteva remarci din jurnalul din Orientul îndepărtat, unde nu s-a sfiit să-și rîdă de bazileu și de marii dregători din capitala Imperiului. Husein preciza deja de atunci că și Constans și-a mutat reședința de la Constantinopol la Siracuza, după ce el însuși, Al Patruzeci și cincilea, a părăsit acel loc compromis pentru a se stabili la Golful Persic. Ceea ce înseamnă că familia l-a urmat cel târziu înainte de acea enigmatică expediție în Asia și că, simțindu-se în siguranță, fiul lui Apollonissimus putea să-și permită să dea cu tifla unui trecut neplăcut sau unor persoane ce l-au jignit în vreun fel. Ceea ce-l face pe scrib să se îndoiască de limpezimea amănuntelor în general acceptate din biografia atât de des și diferit scrisă a

¹ Tineri credincioși ce încercau să-și explice și să explice.

² Al-Hasan-Al-Basri (din Basra) i-a fost multă vreme substituit lui (Al) Husein (Al Basri), mai ales că opera ascetului nu s-a păstrat. Totuși, influența asupra mutaziliților putea fi greu confundată cu influența celeilalte autorități contemporane din același loc, Husein. Asta atunci. Dar peste vremuri?

personajului și să bănuiască plecarea în Orient forțată și grăbită, fapt care, însă, nu reiese din nici una dintre numeroasele versiuni în circulație. Surprinză puținele informații despre șederea lui Apollonius din Roma la Constantinopol, lipsa datelor despre relațiile sale cu autoritățile, statutul echivoc al celui ce furniza apreciatele și exactele „hărți ABRAXAS” și care se afla la originea romanelor de aventuri atât de gustate, statut ce ar fi trebuit să-i confere o aură de celebritate și să-l pună, într-un fel sau altul, în relații cu mai-marii zilei... Nimic nu este clar. Nici graba cu care îi găsește pe arabi, nici cum de este imediat acceptat de aceștia, nici cum de părăsește lumea creștină, ilustrată atât de pregnant de tatăl său (pe care, să nu uităm, se pare că l-a venerat, după modul cum l-a urmat și după modul cum pretinde legenda că s-ar fi despărțit Apollonissimus în același timp de lume și de fiul său). Nici misterul expediției din 665/6, undeva în Orient, fără a se putea stabili exact unde, nici natura și, nu în ultimul rând, nici relațiile sale (încă neelucidate) cu charidjiții (sau kurayșii), nimic nu este clar... Între plecarea lui Apollonius din Roma din Constantinopol și sosirea lui Husein la Basra există o mare pată albă. Prea multe surse existente despre viața Celui de Al Patruzeci și cincilea, de care s-a mai plâns scribul, se limpezesc abia o dată cu atacul naval asupra Siciliei. Cei zece sau doisprezece ani nu lipsesc nici ei, dimpotrivă, însă sunt atât de (ostentativ?) acoperiți de nenumărate detalii total nesemnificative și parazite, încât scribul are impresia că acele locuri ar fi dinadins mâzgălite cu semne, spre a nu mai putea fi citit niciodată originalul. Niciodată? Un cuvânt pe care scribul nu dă nici o ceapă degerată!

Pe corabia cu care se îndreptau spre Sicilia, Husein și Țipor vor da încă o dată dovada extraordinarelor performanțe născute din colaborarea lor. Cei doi păreau cu

totul dezinteresați de scopul militar al expediției, deși dispunem de destule dovezi că, ulterior, au fost și ei cu generozitate răsplătiți pentru fidelitate. Dar Husein și Țipor aveau alte trebură: evreul desena harta Bolții cerului și făcea calcule ale căror șir și semnificații scribul nu le poate urmări; Țipor stabilea distanțe și locuri în mod speculativ, pornind de la valoarea numerică a literelor numelor corpurilor cerești intuite, iar Husein desena, pe baza acestor date, harta lumii terestre. Demersul este cu atât mai remarcabil, mai neobișnuit și mai straniu cu cât o primă planșă de acest soi reprezintă un tărâm de ape cu orizonturi înșelătoare, și nu un fragment de pământ ferm, cu repere socotite fixe. Pentru Țipor, nu cerurile, cu planetele lor, cu soarele și luna, cu stelele și antiplanetele, reprezentau oglinda chipului Terrei, ci, dimpotrivă, Pământul reflecta, ca o piatră lucioasă și savant șlefuită, imensitatea lumilor ce-l înconjurau. Al Patruzeci și cincilea remarcă influența eliaților și, în primul rând, a lui Parmenide, fiindcă Țipor era de acord că „ceva ce există nu poate apărea din ceva ce nu există sau este diferit de acesta” și, de aceea, totul nu este decât o iluzie a simțurilor. Însă evreul refuza cu hotărâre respectiva influență: Parmenide, spunea el, n-a fost decât un sofist inconsecvent - dacă spui că iluzia nu reprezintă decât o realitate indivizibilă, etern statică, nemodificabilă, atunci cum poți să susții tot tu că „toate schimbările vizibile, evoluția și declinul sunt iluzii ale simțurilor”? Ce reflectare este aceasta într-o oglindă atât de strâmbă deja în ipoteză? Nu, evreul își revendica știința și convingerile din surse mult mai vechi decât Parmenide, dintr-o învățătură ce n-ar fi trebuit pusă niciodată pe hârtie, ce s-ar fi convenit a fi transmisă doar de la învățat la învățat, de la inițiat la inițiat. Atunci când termina un calcul și ajungea la o concluzie, Țipor verifica datele prin cântec, căutând în regulile

armoniei, prin mărimea intervalelor și înălțimea sunetelor, veridicitatea datelor matematice. După un sunet poate urma un alt sunet, luat dintr-o mare varietate de posibilități, însă aceste variante nu sunt în nici un caz aleatorii, doar o parte dintre ele servind armonia. Faptul că Țipor accepta să-și realizeze planșele nu contrazicea pretenția ca învățătura pe care o slujea să rămână orală. Planșele evreului erau niște produse finite, modul cum au luat ele naștere era imposibil de reconstituit de pe urma lor. Secretul rămânea intact și atât de impenetrabil încât, refuzându-se deciptării cercetătorilor, aceștia au sfârșit prin a declara metoda un joc gratuit, o erezie sau o minciună nesusținută decât de imaginația bogată (bolnavă?) a autorului ei. Cu atât mai greu le-a venit aceluiași cercetători să explice cum de „reflectările fantastice” ale „hărților ABRAXAS” descriau în amănunte încă neegalate până astăzi suprafețele fundului Mediteranei. Cu aproape un mileniu și jumătate mai târziu, pe vremea unor mijloace tehnice incomparabile cu cele din secolul al VII-lea, scribul nu știe să existe vreo hartă generală și hărți de detaliu mai precise în privința unor suprafețe aflate sub oglinda apelor. Este limpede că Țipor și Husein nu s-au bazat pe aparatură și pe măsurători directe și că tot demersul lor era rodul unor metode diferite, rămase și astăzi în conspirativitate sau chiar dispărute. Neînțelegerea procedeeelor de lucru după care s-au născut „hărțile ABRAXAS” provoacă o prăpastie de netrecut între interpretarea corectă a acelor desene și impresia mai degrabă de „operă de artă”, de rod al imaginației. Doar utilizabilitatea lor cât se poate de concretă răstoarnă cu totul această impresie, însă, chiar și așa, trebuie remarcată - ca în atâtea alte privințe - incapacitatea generală de a privi acele planșe drept unele și aceleași, atunci când erau folosite pe teren și atunci când erau admirate în bibliotecă.

Nu este singurul exemplu de acest soi: mai tot timpul, privim cu ochi diferiți unele și aceleași obiecte ce ne înconjoară, văzând o dată un aspect și alteori uitându-l în favoarea evidentă a ceea ce n-am observat defel prima oară. (Ceea ce nu înseamnă că scena nu se poate repeta identic, acumulând noi prea puțin din experiența trecută.) Oricum, calcul sau intuiție, realizările sunt cu totul surprinzătoare prin exactitate și, acolo unde se nimerește să dăm de cod, nimic de pe desen nu pare în plus sau deplasat, iar identitatea cu subiectul ni se înfățișează cvasiperfectă. Și doar „bunul-simț”¹ și prejudecățile de tot felul ne împiedică să acceptăm ceea ce nu înțelegem deloc din hărți și să ni se pară ca ținând de „domeniul lui Münchhausen al Evului Mediu” desenele și descrierile antipământurilor foarte concret prezentate; la fel și cu ținuturile ce nu apar pe nici o hartă modernă sau cu „amănunțele inexistente” în interiorul câtorva detalii extrem de cunoscute de contemporanii noștri. Toate acestea au dus la încercarea de a descifra „hărțile ABRAXAS” în registru simbolic, iar rezultatul s-a redus la „citirea” lor cu adevărat absurdă, însă și la credința că ele ar ascunde și un alt cifru pentru inițiați, că le-ar spune acestora cu totul altceva decât oamenilor celor mulți, că s-ar adresa, deci, unei confrerii secrete. Printre altele, Mâinii Albe. Atât Husein, cât și Țipor erau persoane ce se potriveau imaginii misterioasei grupări oculte. Așa că nu trebuie să fim foarte mirați când, un secol mai târziu, aventurieri și desperați cumpărau plini de speranțe „hărți ABRAXAS” (de acum puternic corupte de numeroasele copieri alternative) în scopul descoperirii, cu ajutorul lor, a vestitelor comori îngropate pe mai tot Pământul. Ceea ce a îndemnat, din nou, la căutarea unui cod și a unui simbolism

¹ „Bunul-simț” care a făcut atâta rău în cultură și în dezvoltarea tehnicii.

de tipul respectiv în desenele și copioasele legende (adevărate nuvele) de pe planșe. Istoria se repetă iar și iar: poate bunul cititor își mai amintește de o perioadă când escroci întreprinzători au valorificat hărți ciudate, vânzându-le pe bani grei unor aventurieri dezamăgiți de incubo și avizi să descopere fabuloasele comori îngropate de Mâna Albă. Preocuparea căutătorilor de comori a făcut și bine și rău memoriei autorilor hărților și textelor explicative: pe de o parte, nu i-a lăsat să treacă prea curând în uitare, dar, pe de altă parte, le-a modificat cu totul intențiile și opera însăși.

Perioada anilor 667-675 nu face decât să amintească de deceniul 655-665, când, la fel ca la Basra, Al Patruzeci și cincilea și-a strâns energia, a făcut planuri și și-a clarificat gândurile, înainte de a porni în noi călătorii. Era de parcă un atlet s-ar fi concentrat înaintea elanului unei sărituri îndrăznețe. Castelul Geographului oferea un loc ideal pentru un om de știință: el dispunea de vastă bibliotecă adunată din ceea ce s-a putut aduce din toate părțile lumii; aici lucrau copiiști, desenatori, geometri, astrologi, propagandiști și tot felul de ucenici; printre palmieri era liniște și pace. Din reședința lui Husein plecau emisari în toate direcțiile, însoțitori de caravane și de oști, slujbași plătiți să culeagă datele cerute de Geograph. Însă tot de aici plecau și expediții plănuite în camera de lucru a savantului, iar toți arabii fideli califului au fost îndrumați să-i transmită Celui de Al Patruzeci și cincilea informații din orice deplasare, indiferent de rangul ei. Expedițiile militare și comerciale mai mari erau însoțite, în mod obligatoriu, de către un specialist desemnat de demnitarul-savant. Stabilit în castelul său, Husein se bucura de dorință, de putere, de prestigiu și de planuri ce se îndeplineau. Un contemporan va scrie despre el că personifica ființa căreia Allah i-a oferit

tot ceea ce poate primi un muritor. Husein va anticipa cu câteva veacuri atmosfera senină, plină de un farmec necunoscut în lumea sălbatică de aiurea, atmosferă parcă nepământeană, în care vor lucra „Frații sinceri”, autorii anonimi ai Enciclopediei de la Basra.

Între timp, arabii cucereau Persia, supuneau noi și noi teritorii, începând să atace, anual, chiar Constantinopolul. Ritmul acesta părea supraomenesc și confirma misiunea Profetului. Niciodată o putere atât de tânără n-a reușit să se extindă atât de repede și atât de departe. Din Basra, arabii păreau de nestăvilit. Husein trăia miracolul unei perspective extraordinare care făcea ca nici unul dintre itinerariile sale să nu riște să se împotmolească din pricina barierei vreunui ținut dușman. La Constantinopol, în schimb, lumea își vedea de ale ei, deși anualele atacuri maritime ale noilor năvălitori pretindeau eforturi suplimentare. Chiar și după mutarea reședinței bazileului la Siracusa, Constantinopolul a rămas egal cu sine însuși. Veșnicele pericole au ajuns să facă și ele parte din viața de zi cu zi. O viață dublă: între mereu inevitabilul sfârșit și plăcerile unor speculații seculare.

Dar să revenim, printre palmieri, la Basra, la reședința lui Husein, un personaj inițial fără nici o funcție publică, apoi numit *Geographul oficial al Califului*, titlu ce a dispărut, se pare, o dată cu primul său purtător. Mai mult ca sigur că persoana Celui de Al Patruzeci și cincilea se bucura de un prestigiu foarte mare, învățatul reprezentând și un fel de ciudățenie printre băștinași, diferit nu numai prin culoarea pielii („albă ca a unui pergament lăsat sub razele soarelui deșertului”¹), prin modul de viață (fiul lui Apollonissimus neîncercând nici o clipă să pară altceva decât era în realitate, netrecând în mod ostentativ la islamism,

¹ Pielea caracteristică, se pare, reprezentanților din stirpea Celor O Sută, chiar dacă vânturile îi bronzau și soarele nu-i cruța nici el.

rămânând un străin, însă un străin de nădejde), dar chiar și prin modul cum își organiza traiul privat și, nu în ultimul rând, prin harul lui de a povesti nesfârșite întâmplări din locuri fabuloase, introducând în narațiune ființe ciudate și fapte neașteptate, toate având girul provenienței din prima sursă. Credibilitatea a tot ce spunea el atât de plăcut și, de multe ori, atât de năucitor și de captivant venea și din hărțile desenate sub îndrumarea sa, hărți ce n-au înșelat niciodată pe nimeni, astfel încât, în cazul că totuși cineva s-ar fi rătăcit având o planșă ABRAXAS la îndemână, atunci acela se ferea să-și facă publică isprava, pentru a nu se pomeni de râsul cunoștințelor. Cu hărțile lui Husein nu te puteai rătăci niciunde pe Pământ și niciunde în Ceruri, persistând doar riscul să nu te pricepi să le citești, caz în care vina nu-ți aparținea decât ție.

În casa lui, care trebuie să fi fost unul dintre primele castele omeade, în grădină și printre copaci, în răgazurile de odihnă, la diferite zile dinainte cunoscute, Geographul obișnuia să deschidă porțile și oricine putea intra pentru a asculta o nouă poveste a unei călătorii. Demnitarul era darnic, oaspeții fiind bine tratați și cu siguranță că, și în felul acesta, Basra a devenit un centru cultural și monden, poate unic în Islamul timpuriu. Autori ca Al-Farazdak, supraviețuindu-i în faimă lui Husein, au ucenicit neîndoielnic în preajma Geographului. Fiul lui Apollonissimus nu numai că nu deranja credința, dar îi dădea și strălucire, deși nimic nu era explicit în această privință. Mai târziu, peste ani, activitatea și opera Celui de Al Patruzeci și cincilea vor fi cercetate minuțios, fără a li se putea imputa vreo greșeală. Păzitorii Coranului puteau fi liniștiți.

În zilele acelea excepționale, o dată sau de două ori pe lună, lumea se aduna, sporovăia, se cunoștea cu noii veniți în oraș și cu cei aflați doar în trecere, consuma fructe din Palestina, alături de celebrele curmale autohtone,

zarzavaturi dintre cele mai diverse, multe astăzi dispărute, măslina din Magreb, smochine din Ierusalim, mere din Siria, toate alături de fripturi din animale tăiate ritual. Husein nu accepta băutura cu alcool, nici măcar nabit¹, dar laptele de bivoliță și sucurile reci din plante aromate compensau din plin această privațiune. Spre seară, când soarele își mai potolea dogoarea, Geographul le povestea basmul unei călătorii dintre cele efectuate de el personal cu un an sau zece ani mai devreme. Cicero relatează că lui Heraclit îi plăcea să stea înconjurat de copii și să le povestească basme. Arabii au fost și sunt încântați de povești. Și cei ce veneau la Basra aveau nevoie de fantastic. Husein, Străinul, Dregătorul, omul cu pielea foarte albă, bărbatul de vreo patruzeci de ani, străbătuse locuri nebănuite de oaspeții săi, oameni de treabă, negustori bogați, meșteșugari sau soldați, care au călătorit și ei, însă niciodată în ținuturi atât de interesante, drumurile lor fiind mai degrabă obișnuite și întunecate de privațiuni. Și pentru aceștia, unele dintre numele orașelor și munților, râurilor și popoarelor amintite de Husein erau vag cunoscute și aceste repere reveneau din memoria uitată și dădeau credibilitate și mai mare întâmplărilor ce amestecau savant noțiuni din vocabularul lor pasiv cu unele cuvinte și situații cu totul inedite. Minunat mai era și faptul că Geographul nu rămânea doar în sfera imaginarului, el oferind și numeroase sfaturi și soluții cât se poate de utile în momente pe care oricare dintre ascultători ar fi putut să le întâlnească mai târziu. Serile din locuința lui Husein de la Basra erau pe cât de plăcute, pe atât de instructive, iar auditoriul era format din tineri ambițioși și bătrâni înțelepți, din întreprinzători pragmatici și credincioși habotnici. Geographul Califului avea darul deosebit de a uimi toți oaspeții prin narațiunea unică, compatibilă cu orice ambiție și orice nivel al credinței. Oamenii îi spuneau

¹ Vin de curmale.

Povestitorul și termenul i se potrivea pe deplin. Însă, la fel de bine, ar fi putut fi numit și *Heraclit al arabilor*, deși el nu avea nici performanțele științifice ale lui Heraclit și nici nu era arab...

Toate zilele de primire în reședința lui Husein erau adevărate sărbători și de multe ori se nimerea ca la ele să participe și oameni de rang foarte înalt, cărora, recunoscându-li-se demnitățile și oferindu-li-se toate onorurile, li se dădea și privilegiul de a se amesteca prin public, ascultând cu toții aceleași povești. Un merit nu destul de subliniat al serbărilor date de Geographul Califului era că aici nu existau nici susceptibilități, nici polemici. Arabii uitau disensiunile dintre ei, creștinii nestorienii din Iran se amestecau, în mod firesc, cu cei armeni și cu monofiziții sirieni și egipteni, în timp ce creștinii supuși ritului oficial nu-și aminteau să le reproșeze deviaționiștilor ceva. Printre ei, printre creștini și arabi, evreii și barbarii, însă și adepții riturilor arhaice, nu aveau de ce se teme. Poveștile gazdei se adresau tuturor. Și nici ospitalitatea lui Husein nu făcea discriminări, părând firesc să te porți natural într-o astfel de lume.

M Mediterana, obsesia gazdei, lua, încetul cu încetul, locul povestirilor din spațiile exotice. Dar Mediterana însăși părea de necuprins de mintea omenească: Husein îi va scoate în evidență atâtea aspecte neașteptate și va face atâtea corelații uimitoare, încât Ecuatorul Orizontal va deveni, în ochii ascultătorilor uimiți, mulți dintre ei călători cu experiență, un spațiu ineputabil în noi surprize. Erudiția și basmul s-au mutat, ținându-se de mână, pe Marea de Mijloc.

În restul timpului, Castelul Geographului devenea un spațiu închis, rezervat doar oamenilor de știință și emisarilor speciali ai stăpânirii. Un număr tot mai mare de copişti multiplica „planșele ABRAXAS”, caligrafiile completau

textele, studenții cercetau distanțele și verificau coordonatele și analogiile formelor Pământului cu cele ale Cerurilor, librării abstrăgeau povestirile și comandau exemplarele de care aveau nevoie. Acestea toate se întâmplau în „atelierelor generale”. Mai târziu, au început să apară exegeții, atenți să caute analogiile cu scrierile sfinte și preocupați să găsească - spre marea lor satisfacție - nenumărate confirmări profane în intuițiile divine. Munca punerii în acord a textelor, hărților și desenelor lui Husein cu spiritul și litera Coranului a devenit o știință în sine. Ca orice preocupare dogmatică, ea oferea înalte satisfacții celor ce se introduceau în ea. Însă nici măcar charidjiții - deosebit de numeroși în casa lui Husein¹ - nu priveau îngust canalele de comunicare între textele sacre și materialele Geographului. Ei își făceau treaba sistematic și fără suspiciuni. În acest fel, nu erau câtuși de puțin deranjați că alături de ei lucrau și creștini, și barbari, și evrei. Țipor (Rabi Țipor, cum i se spunea, datorită mării sale erudiții) colabora cu ei, în sensul că era dispus să le dea explicații, atunci când i le cereau. Charidjiții n-aveau decât să adapteze cele aflate în sensul care le convenea lor, poate și după principiul că tot ceea ce este într-un singur fel tot nu poate fi modificat. Știința lui Rabi Țipor nu era secretă, doar că ea pretindea un nivel foarte ridicat de inițiere pentru a putea fi pricepută. De aceea, poate - dar asta este o simplă supoziție a scribului -, o dată ce s-au găsit tot mai puțini inițiați, învățătura practică de evreu a devenit tot mai exclusivă, până n-a mai putut fi pricepută decât de un grup extrem de restrâns. Nefiind înțeleasă, această învățătură a fost numită conspirativă. Magia cifrelor, relațiile dintre elemente, oglindite atât de perfect doar în armonia

¹ Mulți, se pare, găsindu-și acolo refugiul în timpul persecuțiilor la care au fost supuși, după ce au fost înfrânți în bătălia de la Nahrwan, pe Tigru, și până ce Moawija a devenit calif.

tonurilor muzicale, hărțile cerurilor și corespondențele lor, hrana și sănătatea, succesiunea întâmplărilor și ciclicitatea devenirii, înțelepciunea ce fusese de câteva ori adunată de egipteni și scrisă pe piramide, de Pythagora/Zarathustra/Zamolxis și exprimată la Crotona, în Persia și în Carpați, de Solomon și Hiram, de strămoșii pierduți ai tuturor acestora, toate erau pe punctul de a se aduna iar într-un nod efemer și tainic la Basra. Și poate că s-au și adunat. Cine știe?

Dar dacă învățătura nu trebuie ferită cu garduri, ea rămânând inaccesibilă și în câmp deschis, în caz de nu se găsește mintea suficient de instruită să vadă ce e de văzut, în Castelul Geographului din Basra era și un perimetru interzis, unde nu aveau acces nici măcar angajații casei, deși majoritatea lor chiar locuia în interiorul reședinței lui Husein. În clădirea împrejmuită și păzită zi și noapte de paznici înarmați nu puteau pătrunde decât trimișii stăpânirii, comandanți de oști sau demnitari apropiați califului. Acolo, în încăperi ferite, se aflau hărțile originare, precum și fragmente mult mărite, ce nu erau menite decât scopurilor strategice. Datorită exactității acelor corograme, arabii se orientau cu ușurință în teren, ajungeau întotdeauna primii și cunoșteau particularitățile de relief atât de bine, încât erau în măsură să surprindă orice adversar. Acolo, s-a răspândit un zvon, numeroase planșe au fost intenționat contrafăcute pentru publicul larg, adăugându-li-se legende false și povestiri programatic corupte. Niciodată n-a existat o planșă ABRAXAS inexactă în forma ei originală, întotdeauna copiștii și cenzorii au fost cei ce au deformat-o. De ce natură erau acești cenzori este posibil a fi reconstituit azi doar în plan ipotetic: probabil strategii militari, probabil strategii economici, posibil (într-o perioadă mai târzie și oricum după dispariția lui Husein) strategii ideologici. Activitatea secretă ce se desfășura în

clădirile interzise a răspândit prezumția că acolo ar fi activat un for clandestin, o confrerie. Profesioniștii hărților trebuiau să-și apere secretele meseriei.¹ Și cum, într-adevăr, pe vremea lui Husein s-a format congregația (aproape în mod sigur) a geografilor (a „geographilor”), având reguli stricte și un ritual complicat, mitul conspirativei frății a găsit un teren fertil. Și, din nou, de aici și până la Mâna Albă n-a fost decât un pas.

Basra s-a constituit într-un for teologic, într-un cenaclu literar, într-o academie de științe, într-un cartier general militar, într-un încântător și ospitalier spațiu monden. Basra a reprezentat toate acestea separat și în același timp, iar Geographul a patronat cu activitatea și cu personalitatea sa întregul demers (mai puțin religia).

Castelul lui Husein din Crângul cu palmieri a devenit o stea și un simbol.

Dar Al Patruzeci și cincilea, atât de prezent la Basra, nu mai era și cu sufletul acolo. Planșele sale, povestind despre locuri miraculoase îndepărtate, ținuturile aceluia „Münchhausen al Evului Mediu”, hărțile sale nu alimentau decât dorul oamenilor locului pentru viața de basm, dor din care se va nutri și Harun al Rașid, dor prezent la toți oamenii culti și simpli ai acestui popor războinic ziua și visător noaptea.

¹ Pe bună dreptate, cititorul se poate întreba de ce, până la stabilirea lui Husein la Basra, biografia operei sale abundă în lucrări, iar de aici încolo, titlurile sunt rar citate, se contrazic între ele, iar scribul se ferește să le pomenească. Nici măcar marea operă despre Mediterana nu ni s-a păstrat, iar referirile la ea sunt dintre cele mai diferite. Peste veacuri, celebrul tratat al lui Al-Biruni pare să se fi inspirat din lucrarea lui Husein, iar Dicționarele și Enciclopediile din secolul al XIII-lea au folosit și ele copios opera Geographului Califului. Dar dacă succesiunea arabă mai pomenește autorul de pe vremea omeazilor, majoritatea autorilor creștini, preluând unele informații, lasă sursa în anonimat. Iar apelativul modern de „Münchhausen al Evului Mediu” va transforma filonul științific în ficțiune exclusivă.

Da, noaptea de vis a lui Husein părea să fie ocupată cu povestirile sale fabuloase, precum și cu întreaga activitate din „atelierelor generale”. Ziua pragmatică își găsea reprezentarea în spațiile închise, acolo unde se fabricau uneltele secrete ale strategiilor lumii ce se năștea. Dar de ar fi fost doar așa, ar fi fost prea simplu.

Al Patruzeci și cincilea folosea nordul în partea de sus a paginii și răsăritul în dreapta. În această reprezentare, pământul și apele se întindeau pe toată planșa, fiind strivite doar de ceruri și întrerupte de antichitoni. Fiecare loc era nu numai denumit, ci și ilustrat cu desene înfățișând forme de relief, plante și animale, în timp ce legendele cuprindeau adevărate nuvele. Totul împreună își găsea orientarea într-o manieră complet nouă, executată artistic, operele rezultate neregăsindu-se în stilul nici unei perioade ulterioare. Fiecare pătrat era format din orizontalele și verticalele alcătuind rețeaua ce păstra imaginile ca într-o plasă protectoare. Fiecare pătrat își avea autonomia sa. Fiecare pătrat intra în rezonanță cu pătratele învecinate, cu cerurile de deasupra și cu antipământurile care îl influențau. Pentru o mai rapidă orientare, planșele erau împărțite în două de un Ecuator ce străbătea Marea Mediterană de-a lungul ei. Aici se plasa miezul Pământului și totul argumenta rolul de esență al acestei zone. Husein era mereu mai convins că Ecuatorul de apă, împărțind Terra în părți sensibil egale, intersectat și de bisectoarea verticală a lumii, nu constituie numai „buricul Pământului” (eronat plasat de egipteni, dar mai ales de greci în puncte mult prea neînsemnate pentru un rol atât de mare), ci și inima ce iradiază în tot ce înconjoară sufletul divin. Heraclitian, Al Patruzeci și cincilea credea că un element atât de vital, asemenea Centrului Geographic al Lumii și a Centrului de Influență al Lunii, trebuia să fie fluid, pentru ca

întreaga sa energie să se poată revărsa până în periferii, determinând toate traseele și toate pătratele rețelei de meridiane și paralele.

Preocupările Geographului se îndreptau acum exclusiv spre Mediterana. Tot restul nu era decât obligație de serviciu.

După opt ani de tatonări teoretice, Husein avea convingerea că mintea a ajuns să-i cuprindă intuițiile necesare. După opt ani petrecuți la Basra, Al Patruzeci și cincilea simțea nevoia confirmării acestor intuiții. În 675, în ziua când a împlinit 45 de ani, demnitarul, cu sprijinul convingător al califului, a început ceea ce se va numi „Marea inspecție a Mediteranei”. „Ecuatorul fluid” a fost răscolit insulă cu insulă, oglinda apei măsurată din milă în milă, relieful Cerului mereu comparat cu răspunsurile mării. În mai puțin de un an, copisti, desenatorii, măsurătorii și interpreții din Basra au primit mai multe date decât ar fi fost în stare să prelucreze într-o viață de om. Geographul oficial nu mai avea răbdarea de a-i dădăci pe toți. Husein organizează mai multe servicii autonome pe domenii și un altul de coordonare și îi lasă pe toți lucrătorii să-și desfășoare munca. Funcționarii investiți cu competențe se purtau ca niște vechili și vegheau la avansarea proiectului.

Dar Husein nu era mulțumit: Mediterana s-a comportat aproximativ așa cum s-a așteptat. Diferențele au fost nesemnificative și savantul era convins că prelucrarea datelor va aduce explicațiile necesare. Dar de ce „Centrul Lumii” era deviat spre stânga? Nici o argumentare logică nu justifica această alunecare spre Occident. Pământul ferm nu se putea opri artificial în dreptul Hispaniei. Faptul că, în nord, Britannia și, în sud, Africa „se termină” cam la același meridian nu ducea automat la concluzia preconcepută de mai multe veacuri cum că Mediterana se varsă în Ocean, iar Oceanul se pierde în marginea lumii. Rezultatul acestui

raționament dădea naștere unui Pământ asimetric, deci urât. Terra de pe planșele ABRAXAS nu era nici asimetrică și nici urâtă. Forța Cerurilor o reprezintă armonia desăvârșită, al cărei ecou este viața muritorilor. Și, în mod logic, decorul vieții lor.

Prin consecință, părăsind Coloanele lui Hercule, o expediție corect organizată nu poate decât să descopere partea omisă a hărții, centrând Mediterana la loc, în poziția ei firească. Husein declară că ar căuta Atlantida, dar Atlantida îl interesa prea puțin. El nu făcea decât să irite inspirația membrilor expediției plănuite și a sponsorilor ei.

Prima expediție organizată de Geograph peste limita plină de prejudecăți a Coloanelor lui Hercule a plecat din Tyr, un an după „Marea inspecție a Mediteranei”. Al Patruzeci și cincilea n-a participat personal, el uluindu-și auditoriul prin siguranța anticipărilor sale în legătură cu datele cu care se vor întoarce exploratorii. Al Patruzeci și cincilea calculă, împreună cu Țipor și cu cei mai inițiați colaboratori, întregul decor natural întâlnit *în mod sigur* tocmai în acele zile de marinarii plecați. Oaspeții simpozioanelor ocazionale din grădinile Castelului Geographului urmăreau încântați, prin evaluările de la distanță, mersul expediției și, se putea spune, participau la ea. Husein n-a greșit niciodată, Husein trebuia să aibă și de data asta dreptate. Iar siguranța de sine a învățatului, logica sa, calculele impresionante ce nu puteau fi urmărite decât de inițiații cei mai avansați, precum și consensul colaboratorilor, toate dădeau certitudinea acestei experiențe unice. Părea că savantul este zi de zi, clipă de clipă, în contact cu cei plecați. Unii șopteau că Husein ar fi fost capabil și de asemenea performanțe de ubicuitate, alții colportau zvonul că Al Patruzeci și cincilea ar avea darul comunicării la distanță.

Doar că, de astă dată, ceva n-a funcționat perfect, ca de

obicei. Expediția s-a întors decimată, din patru corăbii a revenit doar una, iar descoperirile promise lipseau cu desăvârșire. Nimic din frumoasa poveste a Geographului nu s-a oglindit în trăirile marinarilor obosiți și dezamăgiți. Desigur, vina nu era a lui Husein, asta era limpede pentru toată lumea, vina era a unor navigatori nepricepuți și a unor întâmplări nefericite, intervenite pe parcursul drumului. Al Patruzeci și cincilea a prevestit și niște furtuni fabuloase într-al treilea careu de după Coloanele lui Hercule, el fiind convins de data și de intensitatea acelor furtuni prin calculele făcute la Basra. Însă teribila furtună care a scufundat una dintre corăbiile flotei n-a semănat deloc cu cea din povestea servită publicului în Castelul Geographului. Mai mult decât atât, marinarii se încăpățâneau să pretindă că tovarășii lor s-ar fi înecat în cu totul alt loc decât cel indicat de Husein.

N-a fost nici pe departe singurul dezacord dintre ceea ce s-ar fi întâmplat în realitate și ceea ce a pretins Al Patruzeci și cincilea că s-ar fi petrecut cu expediția trimisă de el spre a descoperi marginea vestică a lumii, astfel încât Pământul recentrându-se, să se corecteze numeroase erori și să se justifice atâtea fenomene altfel greu explicabile. Și, de parcă n-ar fi fost de ajuns că marinarii nu acceptau să confirme versiunea călătoriei lor povestită la timpul respectiv de către dregătorul Husein la Basra, mateloții se contraziceau de cele mai multe ori și între ei. În prea puține privințe erau în stare să ofere o variantă unitară despre cele prin care au trecut, preferând, de obicei, să se certe aprig pentru amănunte nesemnificative. În cazul acesta, cine este cel credibil: niște aventurieri inculți și celebri prin minciunile lor, sau savantul cel mai erudit din lume, confirmat în unanimitate cu argumente solide de toți învățații vremii? Marinarii erau primitivi, vulgari, abia dacă erau în stare să lege două cuvinte, mulți s-au mai întors și

bolnavi fizic și cu mințile rătăcite. Așa că foarte repede nu i-a mai întrebat nimeni nimic și versiunea oficială a fost reconstituită pe baza prelegerilor lui Husein. Soluție favorabilă pentru toată lumea: pe de o parte, eșecul expediției s-a risipit ca fumul, pe de altă parte, rezultatele valoroase făceau necesară o nouă încercare.

În realitate, în spațiul închis al Castelului Geographului, prima ieșire arabă peste Coloanele lui Hercule a fost disecată în amănunțime, marinarii au fost supuși unor interogatorii detaliate, motivele nereușitei au fost inventariate și analizate, la rândul lor. Din păcate, prea puține date utile au putut fi luate în calcul și noul proiect a trebuit să fie pregătit, cu migală, tot pe baza cunoștințelor de laborator. Aproape doi ani au durat aceste preparative și, în anul 678, Husein nu și-a mai putut reprimă vechiul dor de hoinăreală și a condus el însuși cea de-a doua expediție în largul Oceanului.

De pe puntea vasului său amiral, Al Patruzeci și cincilea respira cu nesaț aerul mării. O flotilă de șapte corăbii, bine aprovizionată și capabilă să riposteze la orice atac, naviga în linie dreaptă spre apus, numai spre apus. Husein părăsise Basra cu peste jumătate de an înainte și se instalase la Tyr, supraveghind el însuși alegerea corăbiilor, a echipajelor, a proviziilor și a tuturor obiectelor necesare drumului. Nici un ac, nici o scândură, nimic n-avea voie să fie încărcat fără avizul lui nominal. Califul însuși îi oferise o gardă de corp impresionantă, gata să convingă pe oricine că Geographul său personal este un personaj atât de important încât, în limitele competențelor cu care a fost investit, deciziile lui au valoare de lege. Husein era un comandant suprem necontestat de nimeni. Talismanul de foc purtat pe sub cămașă, pe care unii pretindeau să-l fi văzut, îi dădea și puteri miraculoase. Într-o scurtă escală a

drumului de la Basra spre Tyr, Husein fusese oaspetele lui Muaiuia I. Aici aflate despre iminentul tratat de pace cu Bizanțul, fapt ce urma să curme atacurile navale anuale asupra Constantinopolului. Noua conjunctură îi oferea Geographului oportunități nesperate: în primul rând că se disponibilizau vase și echipaje, astfel încât el putea alege dintr-o ofertă sporită, în al doilea rând, riscul de a fi interceptat pe drum de către marinarii bazileului devenea mult mai mic (deși Al Patruzeci și cincilea îi cunoscuse prea bine pe latinii lui Constans și ai lui Constantin IV, ca și pe aceștia înșiși, și știa că un atac imperial - sub orice steag imaginabil - nu putea fi împiedicat printr-un simplu tratat semnat de diplomați), iar în al treilea rând, interesele Islamului căutau și găseau noi perspective oficiale.

Pe vas, în răstimpul zilelor interminabile și al nopților la fel de lungi, Husein avea timp să stea de vorbă în voie cu apropiații săi. O nesfârșită polemică, rămasă sub forma unui dialog cu Țipor, i se pare scribului un subiect de reflecție valabil și pentru ziua de azi. Acest dialog, păstrat în cadrul unei crestomații despre înțelepciunea celor vechi și ajuns la noi pe filieră latină, deși mai mult ca sigur că forma lui originală provenea dintr-un atelier arab, posibil chiar de la Basra, acest dialog pornește de la o teorie susținută de Rabi Țipor, care pretindea că adevărata înțelepciune s-a uitat pentru că *scara muzicală adevărată* s-ar fi pierdut. Sau că a fost coruptă intenționat. Pythagora ar fi fost ultimul om care ar fi impus unei societăți succesiunea secretă a intervalelor gamei preluate de la Regele David, cel ce, la rândul lui, ar fi fost muzicianul și înțeleptul vremurilor sale, muzica și erudiția mergând, în timpurile acelea, încă împreună. Muzicianul și înțeleptul, nu muzicianul sau înțeleptul... Pythagora-Zamolxis ar fi codificat și ar fi ascuns acea gamă muzicală, baza armoniei științei și artei, pentru ca să nu ajungă pe mâini

nepricepute sau pe mâini criminale. În statul lui, puțină lume s-a ridicat la un asemenea grad de inițiere spre a avea acces la acea unică scară muzicală adevărată. O dată cu prăbușirea republicii învățaților de la Crotona, gama a intrat în legendă. Faima ei a mai supraviețuit secolelor și, o jumătate de mileniu mai târziu, un împărat roman, socotit nebun, pretindea că a regăsit înțelepciunea și armonia. Nero cânta în spectacole lungi de zeci de ore, în speranța deșartă că ar fi pe drumul cel bun. Înțelepții îl lingușeau, dar îl socoteau cu mințile rătăcite și credeau că tentativele disperate ale împăratului n-ar da decât tragism acelei nebunii. După insuccesul și căderea lui Nero, nimeni, nici împărat, nici sclav, n-a reușit să mai rătăcească pe acel drum pecetluit. Țipor, care pretindea, pe corabia ce-l ducea spre vest, că este depozitarul, prin tradiție orală, a scării muzicale adevărate, nu era și el nebun? Evreul mai susținea că teoriile lui atât de misterioase pentru cei neinițiați, la fel ca și calculele-i atât de exacte și aparent inexplicabile, nu sunt decât urmarea algoritmică a unei construcții armonice înălțate pe o bază corectă. Fiindcă a dispărut gama originară din auzul oamenilor, a dispărut și armonia corectă a reflectării lumii, continua Țipor. Și era atât de convins de spusele sale, încât povestea că a existat și pentru el o vreme când s-a îndoit de adevărurile la care l-au dus sursele lui de cunoaștere; atunci a fost cât pe ce să-și renege credința străbună și să treacă la creștinism, care-l atrăgea prin ideile egalitariste. Însă când a intrat într-o biserică și a auzit corul cântând în stilul episcopului Grigore cel Mare, a renunțat și s-a întors la ai lui. Țipor nu l-a iubit niciodată pe Platon, pe care-l considera un fariseu ce a încercat să i se substituie lui Dumnezeu. (Afirmatie contestată de Husein¹.) Gama gregoriană, pretindea Țipor,

¹ Acesta iubea imaginea acelei *anima mundi*, Terra ca un organism viu, care respira, prin care curgea sângele râurilor și care, probabil, se și

nu era scara muzicală adevărată și el nu voia să participe la niște construcții înălțate pe o bază greșită. Autorul anonim al transcrierii dialogului afirmă că Țipor și intonii lui Husein ar fi avut cunoștință de intervalele perfecte și că în timpul călătoriei ar fi ascultat muzica stelelor și ar fi explicat toate cele prin care treceau pe baza acelei muzici. Drumul lor era un fel de „aplicație practică”. Doar că, din punctul de unde începea descrierea acelei „aplicații practice”, manuscrisul a fost deteriorat (probabil intenționat) și din locul de unde devine din nou lizibil nu apar decât concluzii și fapte concrete de pe itinerarul parcurs, fapte ce țin mai degrabă de imaginația aceluia „Münchhausen al Evului Mediu”, decât de niște note de jurnal de călătorie veritabil. De altfel, aceasta era și caracteristica generală a operei lui Husein: un amestec de enciclopedie (de la catalogul stelelor fixe al lui Hiparh, la tabelele lui Ptolemeu necesare pentru calcularea mișcării planetelor, de la baza de pornire stabilită de Eratostene pentru diametrul Pământului, până la imuabilele intervale muzicale dintre corpurile cerești delimitate de Pythagora, de la disputele cu Sfântul Lactanțiu în legătură cu vechile și absurdele teorii împotriva antipozilor, până la cele ale lui Cosmas Indicopleustas în privința formei și limitelor Pământului), un amestec de contribuții geografice și astronomice proprii și foarte multe povești fantastice. Azi, se pare că, dintre toate, aportul științific propriu a fost cel mai mic sau, poate, cel mai incorect valorificat. Din opera lui Husein ne-au rămas foarte originale sinteze, un mod unic de punere a datelor în practică, dar și succintele descrieri în trei-patru cuvinte ale fantasticului de pe diferitele puncte ale hărților, poveștile și trimerurile la surse celebre sau mai puțin celebre.

bucura, se și întrista. Terra aceasta, ca o femeie, era cea pe care încerca s-o cunoască Geographul. Ca pe o femeie cu tainele și cu misterele ei, pe care nu era dispusă niciodată să le mărturisească prea ușor, fiind o artă a cuceritorului să ajungă la ele.

Bibliografia rămasă de la Geographul Califului abundă în apocrife și titlurile nu mai pot fi reconstituite decât cu aproximație. OPERELE adunate de Hildebrandt rămân o încercare solitară, și nici după două secole nu s-a mai găsit vreun exeget care să încerce o reeditare integrală a autorului nostru. Împotriva unor argumente bine articulate, o bibliografie completă a lui Apollonius din Roma/Husein cu greu ar putea rezista. (De aceea, scribul s-a ferit să mai dea nume de lucrări, în afara, de pildă, a „Geographiei naturale și geographiei umane”, operă ce nu poate fi pusă sub semnul întrebării.)

Călătoria de la Tyr și până la Coloanele lui Hercule a fost lungă și, deși flota lui Husein s-a mai abătut din când în când de la calea cea mai directă, nimeni nu s-a îndoit vreo clipă că traseul ar fi fost, pe undeva, greșit urmat. Dimpotrivă, acele abateri au avut scopul de a aproviziona corăbiile sau de a mai risipi plictiseala marinarilor. De fiecare dată când Geographul accepta o asemenea escală, el știa exact unde își ducea oamenii, le spunea dinainte la ce să se aștepte în acel loc, cât vor rămâne și cu ce se vor alege din popasul respectiv. Siguranța Celui de Al Patruzeci și cincilea era un fapt obișnuit și nimeni nu se mira că acel erudit fără seamăn știa întotdeauna dinainte ce o să se întâmple. Husein era comunicabil, Țipor retras și greu de înțeles, mai ales că nici nu făcea vreun efort de a vorbi o arabă inteligibilă. Husein era șeful, Țipor și ceilalți ucenici nu reprezentau decât sfatul lui de taină. Sau cel puțin aceasta este imaginea ce ni s-a transmis. Husein proceda conform gnozei și el părea să se fi oprit mai mult ca oricine în ultimele secole la „dorința de a obține cunoașterea perfectă ce ar explica totul, ce ar răspunde la fiecare întrebare”. Husein n-a fost numai „Geographul”, el a fost și marele savant arab inițiat în învățături tainice, având colaboratori aleși pe măsură, făcând parte din fel de fel de

societăți secrete. Decăderea sa în istorie face parte și ea din mister. Aceasta este o variantă și scribul a crezut și el mult timp în ea.

Oricum, Apollonius din Roma, alias Husein, alias Geographul, latinul devenit unul dintre primii savanți arabi, Al Patruzeci și cincilea nu poate fi comparat cu străbunicul Felician. El n-a reprezentat un spirit universal, cunoștințele sale n-au anticipat dezvoltarea ulterioară a lumii, erudiția sa nu s-a transformat în depozitul viu al Bibliotecii Universale. Destinul său n-a fost de la adevăr la legendă, ci, dimpotrivă, el a fost legenda ce a devenit, peste câteva generații și pentru o vreme, o biografie pilduitoare. În nopțile calde și lungi, arabilor le place să povestească. Și oamenii lor de știință au fost excelenți naratori. Cele „O mie și una de nopți” reprezintă forma șlefuită și acceptată a altor nenumărate mii și mii de nopți. Printre atâția povestitori iscusiți, Geographul a fost unul de geniu. Unul care a presimțit că evul lui va fi un ev al basmelor exemplare. De la Homer, aezii au regresat continuu în talent și faimă. Geographul va reînvia acea artă și va face parte dintre cei ce vor deschide calea trubadurilor. *Scara muzicală adevărată* fusese readusă pe tapet pentru că Husein putea să te facă să auzi armonia lumii. Al Patruzeci și cincilea își cânta narațiunile și ele erau perfecte. Nenumărate filoane epice născute în deșert ar fi fost, poate, acoperite de nisip, dacă acest „Münchhausen al Evului Mediu” nu le-ar fi dezvoltat și popularizat peste tot pe unde îi ducea meseria de cartograf. Al Patruzeci și cincilea a fost un foarte bun specialist în domeniul său de activitate, un dregător cu trecere și un interpret cu charismă. Acestea la un loc au fost suficiente spre a-l impune în viață și în posteritate.

După șaizeci și patru de zile de călătorie - cu escalele amintite - flota lui Husein a ieșit printre Coloanele lui

Hercule în Ocean. De aici încolo, totul devine baladă. Nu ni s-a păstrat nici o planșă ABRAXAS în legătură cu suprafața lumii la vest de Mediterana. Hărțile mari, unde Europa a fost împinsă mult mai spre mijlocul desenului, conțin și acel fragment, însă el diferă de la reprezentare la reprezentare. Important pare doar că planșele s-au echilibrat, că tot ce era cunoscut a trecut sub Cerurile corespunzătoare. După Coloanele lui Hercule se afla un antipământ ajuns atât de aproape de Terra, încât împiedica ambarcațiunile cu catarge prea înalte să se strecoare pe sub el. Acolo, și Cerul era mult mai aproape de Pământ. În dreptul barierei respective s-a scufundat Atlantida, din care flota lui Husein a mai găsit câteva așezări pe niște vârfuri de munte, ca niște insule rămase deasupra apei, înainte de a se scufunda și ele, în secolele următoare. Coborârea Atlantidei era lentă și ținea cont și de presiunea bolții ce apăsa în acele locuri. Corpurile cerești își găsiseră acolo calea cea mai apropiată de oameni. Husein și Țipor calculară data când distanța va fi cea mai mică, însă totuși prea mare spre a fi cineva capabil să pregătească acolo un nou Turn Babel pentru a încerca o nouă evadare în Cosmos.

Marile planșe, arătând Europa mărginită la vest de un imens spațiu, au fost și ele interpretate în fel și chip. Unii autori au crezut că au zărit acolo reprezentarea Americilor, alții au localizat Islanda și Groenlanda, Huskof arată că a dat de o cartografiere aproape corectă a întregii zone a Caraibilor și a Americii Centrale, bănuind că Husein ar fi ajuns până în Marea Mexicului.

Pornind de la acele hărți, s-au făcut cercetări submarine: pe lângă contururi ușor localizabile ale unor teritorii existente, atât de exact desenate încât întăreau bănuiala că arabii chiar le-au vizitat, fiind coincidențe prea mari țărmurile perfect dantelate în realitate și în desene, apăreau și insule ce nu se găsesc (azi) în teren. Unele

explorări sub ocean au scos în evidență posibile resturi ale unor locuri prăbușite în urma cutremurelor sau a activităților vulcanice. O adevărată bibliotecă S.F. s-a scris plecându-se de la Oceanul Atlantic al lui Husein. Și ipotezele primelor mari cuceriri geografice arabe din mileniul I de după Christos își au originea în marile planșe ABRAXAS, cu Europa centrată. Legende consistente ale acelor hărți, transformate în adevărate legende literare, au susținut speculațiile.¹

Oricum, toate cele șapte corábii au revenit, cinci luni după plecarea din Tyr. Al Patruzeci și cincilea și apropiatii săi s-au întors la Basra. Împrăștiati în lume, cei mai mulți marinari colindau zările, povestind ceea ce pretindeau a fi văzut. Variantele erau demne de o nouă epopee, chiar dacă nu coincideau întotdeauna între ele. Unii mateloți au ajuns să-și omoare foștii tovarăși de drum, dacă nu erau de acord cu anumite amănunte povestite de aceia. Călătoria lui Husein pe Ocean a devenit foarte repede celebră. Narațiunea care s-a impus cel mai mult a apucat să fie considerată cea adevărată. Dacă voiai să te înfrupți din gloria Geographului, trebuia să repovestești aceeași variantă. Altfel nu erai crezut. Curând au apărut și alți membri ai expediției. Chiar și încă o sută de ani mai târziu, existau persoane ce pretindeau a fi făcut, într-o calitate sau alta, parte din echipajul lui Husein. Nu pe corabia amiral, pe o altă corabie, iar micile amănunte în plus se datorau acestui fapt. Erau marinari ce ar fi trebuit să aibă peste o sută de ani pentru a fi putut cu adevărat să fi străbătut Oceanul împreună cu Geographul Califului. Însă calcule în acest sens nu se făceau. Epopeea era frumoasă. Oamenilor

¹ Iată de unde mai vine cuvântul „legendă”, care explică semnele de pe o hartă sau de pe o planșă. Este meritul lui Husein de a ni se fi transmis acest sens al cuvântului, datorită amplelor povești care, alături de hărțile Cerului, însoțeau planșele sale? E posibil...

le plăcea s-o asculte.

De câteva veacuri, minunile veneau din Orientul îndepărtat, din China, din India, din Țara Soarelui Răsare. Husein a deschis epoca Mirificului Apus. Curând, însă, imaginația se va reîntoarce spre est. Faptul că Al Patruzeci și cincilea vorbea fluent în multe limbi îl făcea, în ochii oamenilor, apt să fie autorul a numeroase variante și chiar texte fără legătură între ele sau fără legătură directă cu povestea lui. Graiul diferit nu numai că nu constituia o piedică pentru a-i fi atribuite și alte mituri, ci era chiar un argument al autenticității. Povestea s-a tot mărit și s-a tot modificat. „Călătoria pe Ocean” a devenit o epopee vie, preluând senzaționalul zilei și renunțând la părți ce nu mai interesau. Dar Al Patruzeci și cincilea s-a născut cu opt sute de ani prea devreme. Cristofor Columb va reînvia, după ce lumea va fi învățat să se obișnuiască și cu sfericitatea Terrei, ecourile orale în aceeași măsură ale Geographului, cât și ale Naratorului. În secolul al XV-lea, planșele ABRAXAS - chiar dacă incomplete și corupte - se mai găseau relativ ușor. Când marile cuceriri au intrat în monopolul unor case regale, tot ce le putea trăda interesele s-a transformat în secret de stat, iar lucrările inspirate din activitatea (munca și imaginația) lui Husein au fost căutate cu grijă și retrase de pe piață. Cele mai multe dintre ele n-au mai apărut niciodată la lumină.

Povestirile, la rândul lor, s-au amestecat cu alte povești arabe, cu cântecele menestrelilor, iar „Călătoria pe Ocean” a ieșit din repertoriu.

Al Patruzeci și cincilea mai petrece o ultimă perioadă de aproximativ un an la Basra. Apoi, totul devine neclar. Sursele abundă și se contrazic cu vehemență. La 10 octombrie în anul 680, în bătălia de la Karbala, Husayn, fiul lui Ali, este înfrânt și ucis, după ce a refuzat să-l recunoască drept calif pe Yazid. Mormântul lui devine principalul loc de

pelerinaj al șiiților. Însă șiiții rămân cu statut de sectanți. Puțini ani după moartea fiului lui Ali, se răscoală orașele Mecca și Medina; după alți doi ani se ridică șiiții din Irak și din Huzistan.

A mai trăit Al Patruzeci și cincilea acele evenimente? Greu de spus. Scribul dispune de prea multe informații din numeroase surse. Cert este că Husein a participat la bătălia de la Karbala. Este singurul punct unde toți autorii sunt de acord între ei. Întrebările se înmulțesc abia de aici încolo: ce a căutat Geographul oficial al Califului în război? De partea cui s-a situat el? A murit în bătălie sau drept consecință a ei? Dacă n-a murit în acele zile tulburi, prin ce întâmplări adevărate a mai trecut?

La începutul acestei biografii, scribul s-a situat ferm pe coordonate, netrecând un semn al întrebării (nici măcar între paranteze) după data morții personajului. La un asemenea subiect, ca acela al vieții Geographului Califului, unde nici o dată nu este sigură, unde fiecare amănunt are numeroase înflorituri, trebuind să te strecoři în permanență printre arabescuri¹ spre a putea urma un fir, unde traiectoria vieții este pretutindeni încărcată cu meandre înfundate, asemenea labirinturilor, la un astfel de subiect este riscant să afirmi cu certitudine ceva. Episoadele din realitatea imediată se întretaie la tot pasul cu cânturi ale epopeii (sau ale epopeilor), unii autori susțin cu argumente greu de combătut că Geographul Califului Yazid nici n-a existat în realitate, alții, printre care și scribul, îl fixează printre strămoșii și descendenții săi. Nici acești din urmă analiști nu vorbesc fără dovezi, și ei se folosesc de probe, chiar dacă probele nu sunt întotdeauna identice și nici măcar de aceeași factură. Însă, dacă nu crezi în existența personajului, cum să crezi într-o lume ce totuși a existat? (Măcar asta nu contestă nimeni!) Și, apoi, dacă începi să te

¹ Potrivit cuvânt...

îndoiești de un amănunt, va trebui să te îndoiești, conform aceluiași criterii de evaluare, și de următorul. Și, așa, până la capăt.

Scribul este de părere că Al Patruzeci și cincilea a murit în bătălia de la Karbala. Descoperirea atestării drumurilor sale (cel puțin două) la Kufa, pe Eufrat, acel bastion al științelor, precum și legăturile sale anterioare (reale sau doar atribuite) cu charidjiții pun sub semnul întrebării relațiile excelente dintre Yazid și „Geographul său”. Bătălia de la Karbala, mai degrabă o ambuscadă între niște călăreți fugăriți de o armată întreagă, acolo unde Husayn - fiul lui Ali - își găsește sfârșitul, este un moment sanctificat de știință, dar păstrat cu evlavie și în memoria celeilalte tabere. Întrebarea este: de ce parte se afla Husein? (Din nou, ca mai peste tot în istorie, scribul se lovește de lipsa de imaginație a oamenilor, tentați, ca în fiecare epocă, să folosească până la saturație aceleași sau aproape aceleași nume, ceea ce reprezintă sursa a numeroase confuzii.) Și moartea lui a fost regretată atât de o parte, cât și de cealaltă. Când, puțin timp mai târziu, un alt fiu al lui Ali, Muhammad ibn al-Hanajiya, copil natural, va fi impus drept „calif direct desemnat de Allah”, acesta se va dezice de partizanii săi și-și va continua viața retrasă la Medina. După moartea lui, Kaisan elaborează prima doctrină științifică, pornind de la ideea că Muhammad, fiul lui Ali, nu s-ar fi prăpădit, ci ar fi devenit Muhdi, „califul ascuns”, retras în măruntaiele pământului, așteptat să revină printre oameni. (Acesta n-a fost singurul Muhdi, singurul „calif ascuns”. Și peste două veacuri, la moartea celui de al unsprezecelea calif, duodecimanii pretind că șirul nu s-a întrerupt, el fiind completat cu un alt Muhammad, un alt „calif ascuns”.) În contextul credinței în Judecata de Apoi, devenită atât de iminentă și printre arabi, mai ales că exact în perioada Geographului, Hasan al-Basri (deci tot din Basra!) o va

propovădui cu un talent ce-l va face celebru în istorie, Al Patruzeci și cincilea va primi alte valențe. „Califul ascuns” nu se va întoarce singur, ci înconjurat de sfetnicii săi de nădejde. Legenda lui Husein, o legendă antumă fluidă, nepietrificată nici în posteritate, se va mula treptat pe cerințele vremurilor. Husein moare lângă Husayn, Yazid nu se mândrește cu această victorie, deși fiul lui Ali i s-a opus fățiș nu o dată. Geographul nu se află implicat direct în vreo tabără, ambele având nevoie de el. Al Patruzeci și cincilea îi călăuzește pe teren pe oamenii muhdi-ului (nu pe acesta, întrucât acesta nu are nevoie să fie călăuzit). Când se va întoarce Muhammad, Geographul va fi de față. Din măruntaiele pământului revine nu numai „califul ascuns”, dar și reprezentantul la fel de misterios al unei confrerii secrete, poate Mâna Albă. Al Patruzeci și cincilea continuă să poarte la piept talismanul incandescent al heliodromilor. El rămâne Curierul Soarelui, ultimul mare dregător al tatălui plecat. Nici šiit, nici creștin, nici islamist pur, Al Patruzeci și cincilea pare un ultim ierarh al lui Mithra. Sectele ulterioare și-l revendică și ele pe povestitor și pe savant. Husein va face parte din numeroase asociații și ordine misterioase. Timpul vieții sale nu mai are importanță. Încetul cu încetul, el apare și sub alte posturi. Unele foarte diferite de cea originară. „Münchhausen al Evului Mediu” își începe călătoria în posteritate. Viața-i fizică, scribul crede că o poate opri aici.

Când s-a ocupat de biografia lui Ocellus, Cel de Al Patruzeci și unulea din șir, scribul a anticipat două fapte: un autor anonim din secolul al VII-lea îl va aminti, același autor ce va fi și cel ce, contemporan cu Husein, va povesti și viața Geographului; un fiu al fiului lui Țipor va ajunge mare cărturar, pomenea de asemenea scribul, iar autorul anonim va face trimiterea la bunicul lui Rabi Țipor. Confirmările

acestor aluzii reprezintă recompensa cea mai scumpă pentru scrib. Ele certifică din surse neutre că lanțul nu s-a rupt, că zalele sale nu-i sunt străine nici cuiva neimplicat în istoria Celor O Sută. Câteodată, scribul are mare nevoie de astfel de adevăruri. În desele-i momente de disperare, confirmările îi dau puterea să continue. Sigur, importanța acestei succesiuni nu se traduce decât prin imaginea tot mai completă a unui puzzle. Fragmentele disperate primesc măcar o coerență, dacă nu și un sens indubitabil.

Geographul Califului este ultima „personalitate”, ultimul învățat dintr-o succesiune ilustră. După el urmează generații de oameni modești. Faptul că Husein își găsește predecesorii întărește scribul în încercarea grea de a continua pe un din nou cu totul alt tărâm.

Multă lume a așteptat, vreme de veacuri, întoarcerea „califului ascuns” și a alaiului său, în frunte cu eruditul Geograph. Fără a trece la islamism, și fiul și nepotul lui Husein s-au amăgit, din motive personale, că el va reveni. Treptat, faima Celui de Al Patruzeci și cincilea a suferit atâtea schimbări, încât scribul crede că, prin anumiți urmași de-ai săi, Geographul s-a întors cu adevărat.

Însă, după sfârșitul Celui de Al Patruzeci și cincilea, contemporanii și urmașii lor din Basra se mulțumesc să dea din cap și să repete un semn din Sura cetelor, Sura XXXIX din Coran: „Dumnezeu primește la Sine sufletele în vremea morții, iar pe acelea care nu mor (le ia) în somnul lor. Și El le ține la Sine pe acelea asupra cărora a hotărât moartea, iar pe celelalte le trimite până la un termen hotărât; întru aceasta sunt semne pentru poporul ce cugetă”.

Iar ce a hotărât Dumnezeu e taină.

AL PATRUZECI ȘI ȘASELEA

- Păgânul - (655-700)

Sectorul interzis (continuare) sau negarea timpului

Fiul Geographului Califului a fost primul păgân într-o lume de habotnici ortodocși și de habotnici eretici. Scribul a ales termenul de „păgân” în lipsa altuia mai bun, conștient fiind că sensul cuvântului folosit nu acoperă nici pe departe ceea ce a reprezentat Al Patruzeci și șaselea cu adevărat.

În Dicționarul explicativ al limbii române, „*păgânul* este o persoană care se închină zeilor sau idolilor; numele dat de creștini celor ce sunt de altă religie (în special turcilor mahomedani), ca și persoanelor ce nu au nici o religie, care nu cred în Dumnezeu sau nu au primit botezul”. De asemenea, se precizează, *păgânul*, în sens figurat, este un „om rău la suflet, crud, nemilos”. Analizând prima definiție, vom recunoaște cu greu în spatele ei personajul nostru. Al Patruzeci și șaselea nu s-a închinat nici unui zeu tradițional, cu atât mai puțin unuia dintre idoli considerați pe vremea lui „barbari”. Oficial, el a fost creștin, a fost botezat la Constantinopol, cu mult înainte ca Geographul să-l fi adus, împreună cu mama, la Basra. Despre turci încă nu putea fi

vorba. Geographul (sau Apollonius din Roma), e adevărat, a devenit Husein. Însă nu avem nici o dovadă că apropiatul charidjiților ar fi fost el însuși un adept al Profetului. Geographul s-a simțit bine printre musulmani, a fost ajutat de aceștia în expedițiile sale, a organizat primul „institut geografic și cartografic arab”, a fost preluat de tradiție drept un savant mahomedan. În privința aceasta, da, Husein ar fi putut fi numit păgân, în sensul de adept al unei alte religii, în speță a Islamului. Dar pentru imperialii din vremea aceea, păgâni au fost și cei ce se jurau pe orice altă divinitate decât cea oficială, păgâni erau barbarii. Că Al Patruzeci și șaselea avea totuși o religie (deci nu era o persoană „care nu are nici o religie”) vom vedea în curând. Că această religie era dedicată lui Dumnezeu nu așa cum îl percepeau pe Acesta ceilalți oameni este o altă poveste. Sensul figurat de „om rău la suflet, crud, nemilos” este discutabil. Dacă pornim de la premisa că toți cei ce nu cred în aceleași valori morale ca noi sunt răi la suflet, cruzi și nemiloși, atunci putem să-l considerăm pe fiul lui Husein chiar și păgân. De asemenea, dacă ar fi să ne luăm după zvonurile ce înconjurau viața secretă a ultimilor săi douăzeci de ani.

Pe de altă parte, nici eretic nu poate fi socotit Al Patruzeci și șaselea, în sensul de „greșit”. Ereticii nu erau decât niște credincioși ce se abăteau de la dogma stabilită și introduceau (sau excludeau, sau înlocuiau) unul ori mai multe precepte considerate neconforme cu învățătura acceptată. Ei mergeau pe drumul oficial, doar că greșeau într-un anume loc, puțin într-o parte sau în cealaltă. Până ce dogma creștină nu a devenit o cale bătătorită, era firesc, chiar dacă nu și scuzat, ca unii mergători să se abată de la firul oficial. Pe vremea Celui de Al Patruzeci și șaselea, calea era, de acum, bine marcată și totuși disputele teologice erau numeroase și nesfârșite, monophisiții, apoi

monoteliții și, mai târziu, maroniții constituind doar câteva exemple la îndemână. Edictul „Ekthesis” al împăratului Heraclios și, zece ani mai târziu, edictul „Typos” al împăratului Constans II, Conciliul de la Lateran sub Papa Martin I sau Cel de Al Șaselea Conciliu Ecumenic de la Constantinopol sub Papa Agathist s-au preocupat în toată perioada respectivă doar de această singură problemă. Sfântul Maxim Mărturisitorul și cei doi tovarăși ai săi cu numele Athanasie au îndurat martirajul pentru părerile lor. Nimic din această înverșunare nu i se poate atribui Celui de Al Patruzeci și șaselea.

Fiul Geographului n-a fost un nebotezat, n-a fost un eretic și n-a fost un ateu. În lipsa sa de pricepere, scribul îl va numi (totuși) Păgânul.

Pe de altă parte, Al Patruzeci și șaselea, spre deosebire de cei mai mulți dintre ascendenții săi, n-a realizat nimic deosebit în viață, numele său nu se găsește în enciclopedii, nici măcar în cele de strictă specialitate. Cu toate acestea, un cercetător încăpățânat mai poate găsi urmele de praf ale trecerii sale. Pentru că fiul Geographului n-a făcut doar parte din marea mulțime a celor ce se nasc, ajung la maturitate, îmbătrânesc și mor, plecând pur și simplu din mijlocul și din conștiința micii lor comunități. Al Patruzeci și șaselea a stârnit spiritele, a intrat în limbajul comun, a fost afurisit, numele i-a fost interzis de mai multe ori și din mai multe pricini. Doar pentru vina lui cea mai mare nu a fost alungat din memorie, pentru vina de a fi întrerupt un șir ilustru nu numai prin viața-i netrebnică, ci și prin influența proastă avută asupra urmașilor săi direcți, aruncându-i atât de jos, încât au trebuit să treacă generații până să găsim un nou reprezentant al Celor O Sută în elita cetăților pe care

le-au colindat.¹

Al Patruzeci și șaselea s-a născut în anul 655, la Constantinopol. Tatăl său, un bun cartograf, se făcuse cunoscut prin faptul că hărțile sale erau nu numai foarte exacte, încât te puteai încrede în ele pe drum, dar erau și foarte decorative și multă lume înstărită le cumpăra pentru a-și împodobi casa cu ele. În afară de aceasta, hărțile Geographului erau însoțite și de legende neobișnuit de ample, adevărate nuvele, ce dădeau un sens narativ desenelor. Odată ajunși în metropolă, bizantinii nu erau foarte doritori de călătorii reale, însă cu atât mai mult îi cucerea ideea unor peripeții extraordinare și lipsite de riscuri concrete. Așa că hărțile tatălui Celui de Al Patruzeci și șaselea, în copilăria acestuia, se vindeau bine, chiar dacă nu pentru utilitatea lor practică.

Copilul avea să-și cunoască părintele abia peste câțiva ani, și este remarcabilă coincidența că atâția dintre strămoșii săi au fost părăsiți într-un fel sau altul de tații lor, pe care, apoi, fiecare dintre ei se încăpățâna să-l caute ani în șir. Doar că fiul Geographului n-a trebuit să facă eforturi deosebite în această privință. Al Patruzeci și cincilea era mai tot timpul pe drumuri, expedițiile sale tindeau spre marginile lumii, însă, de oricât de departe, Apollonius revenea la familie. Iar cât lipsea, avea grijă să nu le lipsească nimic celor rămași acasă. Pruncul s-a născut într-un cămin îmbelșugat, într-o clădire spațioasă, a copilărit într-un cartier liniștit, n-a știut ce este foamea și cum se

¹ Astfel, nici munca scribului n-a devenit mai ușoară, ci dimpotrivă, i-a fost tot mai dificil să găsească amănunte despre niște personaje ce nu s-au mai învărtit în jurul marilor lumii, ce n-au mai semnat opere durabile, ce nu s-au mai făcut remarcați în mod deosebit. Un mărgăritar strălucește puternic din fundul prăpăstiei și poate fi ușor descoperit și descris chiar de la distanță; celelalte pietre seamănă între ele și nu-i deloc simplu să poți spune mai multe despre una decât despre toate celelalte.

manifestă lipsurile. Tatăl, pe care nu prea l-a cunoscut, era mereu prezent în povestirile mamei și ale servitorilor.

Geographul se mutase la Constantinopol cu cinci ani înaintea nașterii fiului său. În acest timp făcuse mai multe expediții spre sudul Africii, de două ori pe coasta de est, o dată de-a lungul Nilului. Lipsise mult de acasă, însă a revenit de fiecare dată înarmat cu schițele unor noi hărți și cu bogății din țările uimitoare pe unde a fost. În 652 a reușit să-și deschidă un atelier de copiat hărți și, după ce el termina un exemplar, angajații săi îl multiplicau cât mai fidel. Astfel s-a născut un stil care a apucat să se facă deosebit de apreciat și, cât timp stăpânul lipsea, fiind dus într-o altă călătorie de unde să se reîntoarcă având noi schițe, acasă hărțile erau multiplicare fără încetare și comenzile depășeau cu mult posibilitățile atelierului, chiar dacă și acesta se dezvolta pe măsură ce se formau alți ucenici capabili să realizeze copii de calitate. În 653, Apollonius din Roma, cum mai era cunoscut pe vremea aceea Geographul, s-a căsătorit cu fiica șefului atelierului său, om cu carte și cu oarecare bunăstare. Astfel nu s-a creat o mezialianță din nici o parte, familia era în cea mai deplină siguranță câtă vreme soțul lipsea, iar afacerile mergeau înainte. Și, cum afacerile acestea făceau parte dintr-un domeniu atât de exclusiv, fără nici un fel de concurență, Geographul n-a trebuit să se teamă de rivalitățile și răutățile celor din jur sau de cele ale mai-marilor zilei. Aceștia, urcați vremelnic și nesigur pe soclurile lor pe cât de impunătoare, pe atât de fragile, obișnuiau să acapareze prin orice mijloace bunurile celor ce se ridicau. Apoi venea o schimbare de împărat și erau la rândul lor înghițiți de cei cățărați pe creasta noului val. Așa era la Constantinopol de când lumea, fie că-ți țineai averile ascunse, trăind o viață modestă, fie că străluceai ca un fluture de-o vară. Puțini s-au menținut multă vreme la

înălțime, dar Geographul era puternic prin știința sa, știință ce nu se întrepătrundea cu interesele nimănui. Nefiind vânat, Apollonius nu trebui să se teamă prea tare că metamorfozarea sa în Husein va naște vorbe la Constantinopol, atât timp cât atelierul mergea de minune mai departe, hărțile erau cerute și împodobeau casele cele mai puternice, iar semnătura de pe planșe era Abraxas, deci nici Apollonius, nici Husein.

Copilul, născut în anul în care tatăl său pleca în propria-i expediție, de data asta în Orient, nu va simți toate astea. El va crește înconjurat de rude și de servitori, ca și de aura îndepărtată a unui părinte fabulos. Dar rudele erau tot mai neliniștite. Până atunci, Apollonius se întorsese de fiecare dată după câteva luni sau după cel mult un an. De data asta, în locul său veniră, prin câțiva mesageri tainici, doar misive cu vești vagi, cu bani și cadouri. Pe cei de acasă nu-i intrigau darurile neobișnuite (bijuterii de forme necunoscute, fructe ciudate, o maimuță vie cu care să se joace copilul, condimente cu gusturi greu de definit), cei de acasă erau speriați de calitatea solilor. Emisarii nu erau dintre oamenii plecați cu Apollonius, ci străini cu pielea întunecată, cu trăsături diferite ale feței, vorbind prost greaca sau, dimpotrivă, indivizi părând a fi venit direct de sub coloanele de pe Mese sau din port. Și unii și alții, mesagerii aceștia aveau numeroase lucruri ce nu se potriveau cu așteptările; erau mai degrabă tăcuți, impenetrabili, nedând niciodată mai multe detalii decât părea să le fi fost permis. În felul acesta se puteau afla foarte puține despre Geograph și lipsa lui atât de îndelungată mărea suspiciunile.

În sfârșit, pe neașteptate, pe când Al Patruzeci și șaselea abia împlinise șapte ani, sosiră, într-o seară, mai mulți indivizi cu pielea bronzată și cu o scrisoare imperativă de la Apollonius, însă, de data asta, semnată Abraxas, la fel ca și

hărțile. Scrisul era neîndoielnic al său, dar rudele, adunate în grabă, avură totuși temeri să nu fie o cursă: de prea multă vreme nu fusese stăpânul acasă, de prea multe ori nu aflaseră nici un amănunt despre noua lui viață de la trimișii ciudați sosiți cu aur, daruri și bani. Aproape că uitaseră cum arată șeful casei, vremurile erau tulburi, te puteai aștepta la orice. Plecarea în grabă, în lipsa aproape oricăror explicații, neîncrederea pe care o inspirau cei ce trebuiau să-i ducă... să-i ducă unde?..., toate astea îi făcură să ezite. Însă fură luați aproape cu forța, aproape răpiți. Părăsiră Constantinopolul noaptea, călătoriră cu o corabie necunoscută și, deși erau tratați cu mult respect, ei se simțeau tot mai înfricoșați.

Cu atât mai uriașă le-a fost surpriza când au găsit în Basra un Apollonius devenit Husein, dar stăpânul unui domeniu de vis, unde se îmbulzeau tot felul de servitori și funcționari, toți închinându-se unui alt crez și, mai ales, într-un alt mod. Totuși, siguranța lui Apollonius/Husein le dădu și lor siguranță, viața opulentă și total diferită de cea cu care fuseseră obișnuiți îi făcu dependenți de șeful familiei și mai mult decât înainte.

Totul părea desprins dintr-o corografie, dintr-un fragment al ciudatelor locuri de pe hărțile vândute cu atâta succes la Constantinopol, ciudatele locuri socotite de mai toată lumea drept rod al unei imaginații bogate, chiar dacă, pe față, harta era acceptată drept hartă. Familia însăși se pomenise mutată într-un teritoriu marca Abraxas.

Al Patruzeci și șaselea a crescut de la vârsta de șapte ani printre arabi, bucurându-se, datorită prestigiului tatălui său, de numeroase privilegii. Și chiar dacă Geographul a plecat din nou, curând după sosirea familiei sale, la Damasc, continuându-și viața de navigator al uscatului și al mărilor, acum el revenea la intervale suportabile printre ai lui,

rămânând, mai târziu, chiar ani întregi și el la Basra.

Printre palmieri, în somptuoasa reședință a cartografului oficial al omeazilor, în mijlocul tradițiilor necunoscute neamurilor ce l-au însoțit, însă cu obiceiuri asumate de el cu ușurință, principe oriental absolut printre umbrele unor femei, servitori tăcuți, funcționari preocupați, oșteni grăbiți (din când în când) invitați la recepții, oameni zâmbind șiret, ascultând interesat, exteriorizându-se zgomotos, tânărul prinț avea o situație cu totul privilegiată. Tatăl lipsind răstimpuri lungi, era curtat de te miri cine, localnici și străini mizând pe persuasiunea copilului asupra Geographului. Fiindcă Husein, asta se știe, era foarte atașat de familia sa, neprecupețind nimic pentru a-i face băiatului pe plac. I-a adus o maimuță din Africa, maimuță ajunsă, între timp, la un rang atât de înalt, încât băiatul, acum la vârsta înțelegerii, era gata oricând să se răzbune îngrozitor pe oricine ar fi fost insuficient de atent cu favoritul său. Maimuța era un maimuțoi și Al Patruzeci și șaselea a încercat să-i obțină chiar și un titlu oficial; doar faptul că Geographul a interzis categoric așa ceva a împiedicat ca la Basra să se plimbe primul dregător maimuță. (Primul? Primul printre omeazi, fiindcă însuși Husein povestise despre țări unde jucau un rol important animale, nefiind vorba numai despre adorarea vacilor, a șerpilor sau a maimuțelor, ci chiar și de exemplare cu funcții în stat. Deja pe hărțile ABRAXAS de la Constantinopol se aflau numeroase asemenea descrieri de locuri, însă era puțin probabil ca fiul să se fi inspirat numai de acolo.)

Răsfățat în stil oriental, Al Patruzeci și șaselea risca să devină un mic monstru. Capriciile sale erau tot mai imperative și tot mai nesăbuite, la fel cum tot mai nesăbuiți erau cei ce i le încurajau. Rudele nu mai aveau nici o putere asupra sa, iar intriganții îi ofereau noi și noi ispite, sperând să-l câștige astfel de partea lor. După expediția arabă

împotriva Siciliei, expediție la care participase și Geographul, acesta se va întoarce pentru aproape șapte ani neîntrerupți la Basra. Era în anul 668 și Al Patruzeci și șaselea avea treisprezece ani. Tatăl era pe mai departe foarte ocupat, reședința sa devenise un centru nu numai cultural, dar și strategic, un sector al grădinilor fusese izolat și păzit zi și noapte de către străji înarmate, numeroși conducători de oști și înalți demnitari veneau în vizite din vreme anunțate sau inopinate. Însă, printre nenumăratele îndatoriri, Husein avea acum vreme să se mai ocupe și nemijlocit de feciorul său. El descoperi ușor că băiatul era pe punctul de a deveni un monstru fără scrupule, o ființă crudă, mânată de ambiții nebunești, un animal lipsit de orice instrucție, fiindcă institutorii angajați pentru a-l educa și învăța fugiseră cu toții, după ce unii dintre ei suferiseră accidente bizare. Târziu, la vârsta de treisprezece ani, Al Patruzeci și șaselea fu obligat să învețe disciplina, să se supună regulilor de conviețuire socială, să deprindă științele și artele. Dacă până la întoarcerea tatălui, fiul se bucurase de cea mai înaltă autoritate, o dată cu stabilirea lui Husein la Basra, tânărul își pierduse toate prerogativele și, sub sancțiunile severe ale stăpânului locului, intriganții își schimbaseră și ei relațiile cu Al Patruzeci și șaselea și cu maimuțoiul lui.

După câteva corecții severe, maimuțoiul reveni repede la condiția sa firească. Băiatul opuse mai multă rezistență, însă, în doar câteva săptămâni, fu domesticit și el. Un grup de învățători fu adus de la Damasc, dar apărură din când în când și învățați din cele mai diferite locuri ale lumii. De aceea, educația Păgânului n-a fost strict islamică, foarte mulți dintre oaspeții ocazionali ai tatălui fiind reținuți pentru a-l medita și ei pe tânăr. Acesta, după ce ani de zile se bucurase de o libertate cvasitotală, fu supus de la vârsta de treisprezece ani la un regim mai cumplit decât în cea mai

severă școală a asceților egipteni. Materiile de învățământ se îngrămădeau într-un ritm sufocant pentru ca „să fie recuperați toți anii lungi iroșiți și pentru că a repara este mai dificil decât a iniția”.

Regimul de teroare dură cel puțin până ce Geographul plecă în „Marea inspecție a Mediteranei”, dată la care fiul său împlinea douăzeci de ani. Singurele momente mai lejere erau acelea în care tatăl își dădea recepțiile periodice cu nenumărați invitați, zile când se considera că și tânărul era indicat să participe spre a învăța lucruri noi. (Ospitalitatea aceasta tipic arabă nu a dispărut la Castelul Geographului nici în perioada când locul și activitatea Păgânului vor fi tot mai învăluite în mister.) În rest, o mulțime de institutori, dintre cei mai diferiți, încercau să înghesuie în mintea junelui tot mai multe date. Se găseau printre ei profesori de meserie, aduși din Constantinopol sau din Egipt, creștini fervenți, chiar dacă nu toți aflați în favorurile ierarhilor bazileului, se mai adunaseră la Basra învățați arabi, fideli slăvitori ai Profetului, dar și magi orientali și rabini evrei. Unii erau exclusiviști și-l învinovăteau pe învățăcel că a reținut date și explicații ce nu erau conforme cu doctrina în care credeau ei, alții pur și simplu nu luau în seamă alte cunoștințe și, în sfârșit, mulți le comentau polemic, acceptând totuși un dialog, chiar dacă părtinitor. Școala atât de eclectică ar fi putut constitui un prilej de controverse și pentru biografii Păgânului, dacă acești biografi ar fi existat. Pentru că este de mirare cum fiul grijuliu al unui ascet de talia lui Apollonissimus a îngăduit ca propriu-i fiu să sugă de la atâtea țâțe diferite. Explicația am putea-o găsi în concepția asupra liberului arbitru aflată în „Geographia umană” a lui Husein: „Omul, spune acesta, trebuie să cunoască lumea pentru ca, prin comparație, să ajungă să-și aprecieze (la justa valoare) propria-i țară și propria-i casă. Doar învățând ce au greșit

alții, va putea el să nu le repete greșelile, doar învățând ce au descoperit alții, nu va mai fi el obligat să trăiască mai puțin elevat decât ei, doar cunoscându-le (și) zeii lor, va putea el să-și proslăvească propriul Dumnezeu!” Aceste rânduri scrise în secolul al VII-lea de după Christos par uimitoare prin orizontul larg al autorului lor și ar putea fi luate drept exemplu și astăzi. Dar, atunci ca și acum, asemenea gânduri au fost citite și altfel. Al Patruzeci și șaselea fiind unul dintre primii care le-au răstălmăcit. Scribul a dat de un foarte interesant dialog între un creștin și personajul nostru, dialog după toate aparențele scris de un contemporan, chiar dacă nu dispunem azi decât de o copie târzie și mai mult ca sigur adăugită. (În lipsă de alte mărturii scrise, scribul se va folosi și de acest text, care, alături de „jurnalul de bord”, reprezintă singura bibliografie atestată.) Referitor la răstălmăcirea unei aserțiuni oarecare, Păgânul va repeta sofistic: „Un adevăr ce se lasă corupt, astfel încât cineva, chiar de cea mai rea intenție, poate să afirme contrariul, dovedește că afirmația conține în ea și propria-i negare”. Iar altundeva, același va susține că nu există adevăr în afara unui antiadevăr la fel de adevărat ca și primul.

La vârsta aceea, toate ușile se mai aflau deschise în fața Celui de Al Patruzeci și șaselea. Poate că și din el s-ar fi născut un astronom celebru, asemenea unor strămoși iluștri și erudiți ca tatăl său. Tânărul vorbea despre Lilith (pe care o numea Antiluna), enigmaticul al doilea satelit natural al Terrei, descoperit peste un mileniu (1618) de Riccioli și semnalat de Cassini (1700) și dr. Alisher (1721). Și, poate că dacă n-ar fi ajuns la concluziile sale radicale asupra inexistenței timpului - concluzii la care în mod cert nu a putut accede singur și din nimic -, am fi dat de un nou savant genial în rândul Celor O Sută. (E greu de spus ce a împiedicat evoluția fiului Geographului, mai ales că este

imposibil de stabilit dacă această evoluție nu s-a concretizat într-adevăr și dacă nu cumva considerente de alt ordin au șters intenționat din memoria culturii aportul Celui de Al Patruzeci și șaselea. Tocmai această incertitudine reprezintă eșecul evident al scribului în acest caz.)

Deci, Husein dorea ca fiul și urmașul său să cunoască și să aprofundeze cât mai multe păreri, astfel încât el singur să fie cel ce va alege. Unica problemă era că tatăl amâna cu încăpățănare ziua hărăzită în care adolescentul să fie socotit apt și pentru cea mai elementară opțiune. Puternic marcat de „nivelul monstruos de inconștiență” în care l-a găsit la vârsta de treisprezece ani, Husein socoti că vor fi necesari cel puțin la fel de mulți ani pentru a se putea repara ceea ce nu s-a făcut la timp și, mai ales, ceea ce s-a făcut atât de greșit. De aceea, până la vârsta de douăzeci de ani, Păgânul nu a avut dreptul la nici o opinie, la nici o inițiativă, la nici un refuz. Orice încercare de împotrivire era pedepsită din fașă și tânărul risca să devină un alt soi de monstru, de data asta o păpușă savantă, gata să răspundă corect la cele mai diverse întrebări, însă fără a-și putea permite nici cel mai mic comentariu asupra vreunei chestiuni în discuție. Severitatea acestei pregătiri a mers atât de departe încât tânărul bărbat n-a avut voie nici măcar să vorbească unei alte persoane decât celei ce i-a fost indicată. Dar aceeași pregătire a fost și multilaterală, referindu-se nu numai la cele mai diferite științe și activități, ci și la viața practică. De pildă, o dată cu începerea aceluia program, Al Patruzeci și șaselea a primit și o față, cu care trebuia să se culce la intervale regulate, pentru ca energiile să nu-i fie deturnate de la înmagazinarea de date. De asemenea, a fost dus de mai multe ori în deșert și lăsat singur acolo, fiind obligat să învețe să se descurce, să deprindă taina de a supraviețui în

condiții foarte grele, de a găsi soluții pentru a se putea orienta în lipsa unor repere obișnuite și de a-și planifica eforturile atunci când știa că nu se poate baza pe nimeni altcineva. (Când a dat prima oară greș, aproape că a fost lăsat să moară și, după ce a fost totuși salvat, s-a pomenit sever pedepsit pentru lipsa-i de pricepere. Și, într-adevăr, ulterior a reușit să se descurce în situații mult mai grele, întrucât nu mai putea avea nici o certitudine că va fi din nou izbăvit în ultima clipă, sau lăsat fără milă să se prăpădească. Deoarece, chiar dacă-l urmărea cineva de departe spre a interveni într-o situație-limită, Al Patruzeci și șaselea n-a avut niciodată prilejul să-l descopere pe respectivul și a terminat prin a se îndoi că acela ar exista cu adevărat. Pentru scrib, rămâne doar la nivelul speculației dacă Geographul și-ar fi lăsat unicul moștenitor pradă pierzaniei într-una dintre grozavele experiențe la care l-a supus.)

Rămâne neclar dacă tatăl și-a luat feciorul în „Marea inspecție a Mediteranei”. Prilejul ar fi fost cât se poate de potrivit ca Păgânul să învețe pe viu o mulțime dintre lucrurile aflate doar teoretic. Însă din jurnalele acelei expediții (atât din cele ținute de Husein însuși, cât și din cele ale principalilor săi colaboratori, păstrate mai multe) nu reiese de niciunde că fiul șefului expediției s-ar fi aflat la bordul unei corăbii, deși însemnările sunt cuprinzătoare, conțin destule date zilnice și se contrazic copios între ele. Niciunde nu se vorbește despre prezența Celui de Al Patruzeci și șaselea.

În 1669, Cristopher Kellner folosește pentru prima oară termenul de „ev mediu”, situându-l între anii 325 și 1453 (Căderea Constantinopolului). După această împărțire, Al Patruzeci și șaselea se află, de acum, în plin „ev mediu”. Prin tinerețea lui, prin inițierea și prin misterul vieții sale la

maturitate, el poate fi ușor confundat cu unul dintre acei străni maeștri ai „epocii întunecate”. Până și marile cuceriri geografice ale tatălui său prevestesc ceea ce are evul mediu atât de caracteristic. Taina vieții Păgânului pare a fi taina unei perioade ce a avut loc „înainte de vreme”, iar istoria se apără de anacronisme, asemenea naturii. Cineva i-a sugerat scribului că ar fi descoperit în Al Patruzeci și șaselea un foarte estompat și șters cu buretele Conte Cagliostro avant la lettre.

La întoarcerea lui Husein din călătoria de-a lungul Ecuatorului - considerat de el a fi fost în Marea Mediterană -, fiul său împlinise douăzeci și unu de ani. Al Patruzeci și șaselea devenise un bărbat în toată firea și, după ani mulți de supunere totală, personalitatea i se trezise la viață și (re)începea să-și pretindă drepturile. Se pare că, inițial, n-a fost vorba despre o revoltă, ci doar despre o cerere. Dar discuția n-a dat rezultatul așteptat și au trebuit să mai treacă săptămâni până ce tatăl a fost dispus să aibă o a doua conversație pe aceeași temă. De data aceasta, fiul s-a răzvrătit: nici o corecție, nici o amenințare nu-l mai înspăimântau.

La prima expediție peste Coloanele lui Hercule, Geographul n-a participat personal. Abia doi ani mai târziu, dezamăgit de eșecul oamenilor săi și obsedat de faptul că hărțile lui nu-și găsesc mijlocul pe Ecuator, întrucât nu s-a cucerit vestul extrem, Husein luă parte la cea de-a doua călătorie în Ocean. Ea a avut loc în anul 678, când fiul său împlinise douăzeci și trei de primăveri. În tot acest răstimp, se pare că Păgânul ar fi încercat să fugă o dată sau de două ori de sub autoritatea despotică a părintelui său, dar că ar fi fost de fiecare dată adus înapoi. El nu mai era un copil și nu era nici un prizonier. Tatăl nu-l putea pedepsi la nesfârșit pentru anii din copilărie cât a abuzat nepermis de poziția sa socială. Pe de altă parte, Al Patruzeci și șaselea era singurul

moștenitor al dregătorului califului. Până la urmă, se pare că s-a ajuns la un compromis: în cea de-a doua expediție a Geographului de-a lungul „Ecuatorului” și în largul Oceanului, urmașul și-a însoțit părintele. Pe mare, au călătorit pe corăbii diferite: în felul acesta, până la un punct, tânărul avea permisiunea să se miște în voie, ba mai mult, chiar să-și exercite autoritatea asupra celor câtorva oameni din echipajul respectivei ambarcațiuni. Al Patruzeci și șaselea nici măcar nu mai era cel mai tânăr participant la expediție, el se maturizase și devenise bărbat, era fiul puternicului dregător al califului, probabil plecat în misiune spre a fi format drept succesor al Geographului. Băiatul lui Husein era înalt, bine făcut, cu tenul mult mai deschis decât al tovarășilor lui de călătorie, cu părul blond și cu ochii albaștri. Și prin modul cum gândea și cum se exprima era mult diferit de oamenii săi: anii de instrucție silnică l-au făcut să se manifeste îngrijit, chiar prețios; vorbea în mai multe limbi, se descurca în numeroase domenii, nu numai teoretice, ci și extrem de practice. Institutorii de care a avut parte au fost puși să-l învețe nenumărate cunoștințe din cele mai diferite domenii ale științelor și artelor, însă și să deprindă mai multe meserii, să-și călească organismul și sănătatea, să fie în stare să ia decizii rapide și corecte în situații de viață și de moarte. El n-a fost doar abandonat în repetate rânduri în deșert, ci a fost pus în scenarii cu grijă regizate unde, pentru a scăpa viu, a trebuit uneori să și ucidă. (Sacrificarea câtorva figuranți n-a constituit o problemă nici practică, nici de conștiință pentru Al Patruzeci și cincilea, cel ce a văzut atâtea locuri și populații, apucând să le ierarhizeze, astfel încât unii indivizi nu erau mai mult decât niște note la povestirile ABRAXAS. Și, de altfel, era în spiritul vremii să nu-ți faci prea multe scrupule pentru niște ființe din afara cercului tău de interese și de credințe. Ceea ce nu știe scribul este cum ar fi reacționat Husein dacă fiul

său nu ar fi reușit să rezolve vreuna dintre periculoasele situații în care a fost pus: l-ar fi salvat sau ar fi considerat că Dumnezeu nu i-a dăruit un urmaș apt de a trăi?)

În 678, Geographul străbate Mediterana de la est la vest și iese în Ocean. Călătoria flotei sale arabe este importantă și pentru că infirmă - cel puțin în parte - părerea că după anul 650 lumea - și, deci, și Mediterana - s-ar fi împărțit definitiv în două sfere de influență, devenind imposibilă comunicarea între ele. Afirmatia lui Ibn-Khaldoun: „Pe mare, creștinii nu mai pot menține pe linia de plutire nici măcar o scândură” trebuie înțeleasă în spiritul ei. Oricum, stăpânii Ecuatorului Geographului devin arabii și rămâne discutabil cât de periculoasă a fost într-adevăr inițiativa lui Husein la sfârșitul secolului al VII-lea, când lucrurile erau încă mult mai fluide.

Descrierile celei de-a doua expediții dincolo de Coloanele lui Hercule, în diferitele versiuni ce ne-au rămas, îl pomenesc rar pe fiul Geographului și, dacă o fac, nu se ocupă în mod special de el. Poate că aceasta să fi fost voința lui Husein, poate că autorii au evitat cu bună știință personajul, iar dacă inițial au mai vorbit despre el, l-au șters mai târziu din însemnările lor. Dacă, la început, aflăm că pe corabie s-a urcat fiul lui Husein, la întoarcere este cert că a debarcat Păgânul. Scribul crede că tatăl și-a iubit sincer urmașul, iar educația severă la care l-a constrâns nu ar fi trebuit decât să omoare monstrul născut din răsfăț și din slugărnicia celor din jur. Monstrul a fost într-adevăr înlăturat, însă omul a fost înzestrat cu numeroase rânduri de piei, după unii cercetători cu șapte, după alții cu unsprezece, după alții cu aproape nouăzeci. Dându-i-se Păgânului o piele la o parte, a apărut o alta, cu totul diferită, chiar dacă nu mai puțin cumplită. Fiul lui Husein nu părea să mai aibă nimic în comun cu puștiul răzgâiat, mitocan și analfabet. Groaznica slăbiciune a răsfățatului,

incapabil să-și satisfacă și cea mai mărunță dintre numeroasele sale nevoi în lipsa adulților, a fost înlocuită de o forță ieșită din comun a unui om călit în greutate, cult, cunoscând mult mai multe adevăruri și șiretlicuri decât majoritatea contemporanilor. Asta-i dădea putere, nu mai era dependent de alții, criteriile sale erau mult mai elevate. Și, pe lângă toate astea, flăcăul era voinic și sănătos, antrenat la eforturi fizice, deținând totodată o mare rezistență psihică. El avea toate șansele să devină un demn urmaș al Geographului, cel puțin la fel de valoros ca tatăl, întrucât Husein nu fusese decât un autodidact de geniu, pe când Al Patruzeci și șaselea a fost format sistematic de câțiva dintre cei mai buni dascăli ai timpului.

Însă, așa cum a mai arătat scribul, tatăl și profesorii n-au reușit decât să înlăture o piele slută, rămânând intacte alte nenumărate straturi infectate. Despre Păgân s-a scris puțin și ni s-a păstrat și mai puțin. Scribul are impresia că-și recunoaște personajul într-unele dintre chipurile anonime ale timpului. Dacă-l confundă, în parte sau în totalitate, vina să-i fie atribuită. De aceea nu-și va permite să facă trimiterile necesare la autorii de unde a preluat respectivele imagini. Câteva dintre caracteristicile pomenite ar fi trebuit puse între ghilimele, însă neexistând dovada certitudinii unor referințe corecte, poate că plagiatul va primi circumstanțe atenuante. De pildă, despre tânărul în care scribul crede că l-ar fi recunoscut pe Cel de Al Patruzeci și șaselea s-a scris textual: „(el) cunoștea mai multe adevăruri și șiretlicuri decât toți cei din jur”, iar, într-o variantă mai târzie, „(el) cunoștea mai multe adevăruri și afurisite șiretlicuri decât cei mai periculoși oameni”. Dacă în prima variantă mai răzbate și o urmă de admirație nedisimulată, în a doua exprimare n-a mai rămas decât groaza în fața unui personaj malefic. Șiretlicurile ca șiretlicurile, dar cel mai mult s-a exploatat faptul că „el cunoștea mai multe

adevăruri”, fapt ce părea la vremea aceea (și - vai! - nu numai) cea mai mare crimă, întrucât atât Bizanțul, cât și Roma, dar și califul lui Husein nu credeau fiecare decât într-un singur adevăr. Cei ce deviau de la adevărul ACELA erau schingiuiți exemplar și stârpiți. Cei ce credeau într-un alt adevăr trăiau într-o lume paralelă și, cât timp nu se intersectau cu adevărul oficial, ei nici nu existau sau existau doar pentru a oferi pildele pierzaniei. Însă Păgânul nu numai că era la curent cu mai multe adevăruri, el le și cunoștea... Adică se ocupase de ele. Adică le acceptase. Măcar în parte.

Transformarea fiului lui Husein în „Păgânul” pe corabia ce mergea spre apus, spre marginea occidentală a lumii, s-a produs relativ repede. La început, el se bucurase doar de respectul convenit Fiului Marelui Dregător al Califului. În foarte scurt timp, Al Patruzeci și șaselea s-a impus și prin propria sa personalitate: prin modul de a fi, prin ceea ce spunea și cum spunea, prin disponibilitatea de a se descurca în orice situație. Tânărul bărbat se dovedea a fi un conducător înnăscut. Dar era mai mult decât atât. Din primele escale, oamenii putură vedea că șeful lor este în stare să se înțeleagă peste tot în graiul locului, că știe obiceiurile și criteriile de valoare ale băștinașilor. Dacă la început, cât nu se îndepărtaseră prea mult de casă, lucrurile acestea nu erau încă socotite ieșite din comun, cu cât melegurile au devenit mai exotice, dezinvoltura Celui de Al Patruzeci și șaselea era tot mai uimitoare. Iar în timpul lungilor zile și nopți de navigație printre orizonturile incerte, cuvintele personajului stârneau și ele reacții tot mai mirate. Tânărului îi plăcea să vorbească și să aibă un auditoriu cât mai numeros. La început, pentru ca să le treacă plictiseala, le înfățișa teorii științifice și întâmplări din istorie. Al Patruzeci și șaselea nara captivant și oamenii se lăsau cuceriți. Pe urmă, însă, acele idei și fapte au

început să se lege într-o teză, într-o demonstrație blestemată.

Când au ajuns în dreptul Coloanelor lui Hercule, Păgânul se născuse, de acum. Corăbiile navigau când mai aproape, când mai departe una de alta. Cei de pe ambarcațiunea fiului lui Husein se aflau ca într-o capcană: destinul îi ducea tot mai departe de casă, într-un necunoscut înfricoșător, din nemărginirea Oceanului neîntorcându-se, de obicei, decât foarte puțini dintre cei plecați, iar pe puntea de comandă se afla un individ ce se dovedea tot mai înfricoșător atât prin idei, cât și prin puteri. Nimeni n-a avut curajul să încerce nici cea mai mică răzvrătire față de Al Patruzeci și șaselea, dar nici măcar față de maimuța ce-l însoțea pretutindeni, toți fiind convinși că însuși Profetul îi încerca în felul acesta, doar că atunci când celelalte corăbii păreau să se îndepărteze de nava lor, o spaimă îngrozitoare îi gâtuia.

Pe corabia amiral s-au aflat și arabi, și creștini, chiar și un evreu, colaborator de-al stăpânului. Dar mai erau și doi marinari cu pielea galbenă și ochii migdalați, aduși de Geograph din Orient, slujitorii lui cei mai devotați, garda de corp de care nimeni nu putea să facă abstracție. Pe corabia fiului lui Husein nu se găseau decât arabi. Cei mai mulți erau înrudiți între ei, războinici cu experiență, robi ai lui Mahommed, cu un trecut exclusiv trăit și cu credința moștenită. Al Patruzeci și șaselea a început să le povestească despre dorința lui Dumnezeu (pe care nu-l numea niciodată altfel decât Dumnezeu) ca oamenii să nu aibă nimic exclusiv al lor, nici măcar amintirile. „Eu, le spunea Păgânul, am fost silit să citesc mii de cărți în greacă, în ebraică, în latină, în arabă. Și, de parcă asta n-ar fi fost îndeajuns, m-au obligat să buchisesc și în alte numeroase graiuri. În plus, m-au învățat să deprind modul cum să țin minte. Și am și o memorie destul de bună. Totuși, nu am reținut nici a suta parte din toate acele ore

de lectură. Poate că mâine voi ține minte alte părți și le voi uita pe astea. Trecutul nostru este la fel de nesigur ca și prezentul, ca și viitorul. Ni se dă voie să revedem fragmente, uneori acestea contrazicându-se vădit între ele, doar că noi nu le mai ținem minte pe primele, ca să ne dăm seama de respectivele aparente imposibilități.”

Sigur, toate astea n-ar fi jucat un rol deosebit în percepția ascultătorilor - analfabeți, pragmatici și fideli credincioși ai Coranului. Ei nu-și puneau probleme existențiale în legătură cu dreptul la proprietate și cu atât mai puțin asimilau experiența trăirilor cu posesia materială. Nici măcar nu percepeau tăgăduirea timpului ca pe un păcat elementar. Însă, pe mare, locul de conviețuire este mai îngust și zărilor infinite, timpul însuși cunoaște o altă trecere, gândurile nu prea mai sunt întrerupte de scopuri imediate, iar privirea are privilegiul de a străbate întinderi superioare altor împrejurări.

Cu atât mai dificil este momentul despărțirii bruște de calm și de infinit, când valuri trezite din tărâmurile de dedesubt se ridică doritoare să se răzbune pe lungile lor perioade de reclusiune și încearcă să înșface tot ce pot apuca pentru a duce cu ele în împărăția de Jos, într-o altă reclusiune, de care știu că nu vor scăpa. Nici expediția Geographului n-a fost scutită de mari furtuni și, luptându-se cu marea, marinarii de pe corabia Păgânului se întorceau cu și mai mare ardoare la Profet, implorându-l să-i mai crute o dată și să-i lase să se întoarcă în patrie, lângă cei dragi. Niciodată ca în asemenea momente cruciale, credința nu este mai sinceră și mai intensă. Abia atunci se îndepărtează gândul de la filosofie, devenind instinct pur, iar rațiunea se lasă devorată cu totul de mister. Dacă, în timp ce navigau pe o mare liniștită, vorbele căpitanului lor puteau să le pară izvorâte din bravadă sau din învățături străine, comportarea lui în clipele-limită lăsa urme adânci: atunci, în

acele momente dintre viață și moarte, s-a născut Păgânul. În mijlocul urletelor tunetelor și sub lumina avertizatoare a fulgerelor, Al Patruzeci și șaselea nu se ruga, nu-și făcea procese de conștiință, nu stătea de vorbă cu Creatorul. El rămânea și atunci la fel de cerebral, ținea mai departe discursuri tovarășilor săi de drum, deși vedea că în asemenea condiții de groază nu-l mai asculta nimeni, râdea de cei ce se rugau cu voce tare, amenințându-i că nu au nici o șansă de izbăvire, altă lume existând, însă nu pentru ei.

Furtuna se potolea, întinderea de apă se liniștea și ea, corăbiile se regăseau și-și continuau drumul spre Occident, spre marginea vestică a lumii, aflată - în mod simetric - la fel de departe de Ierusalim ca și cele mai orientale meleaguri străbătute cu picioarele lui de către Geograph. Scăpați de pericolul imediat, marinarii se odihneau pe punte și Al Patruzeci și șaselea le explica vorbele lui, neauzite și neînțelese de ei în timpul primejdiei. Sigur că exista o altă viață. Și nu una, ci o infinitate de vieți. Ele se întind concomitent și după traiul nostru, și înaintea lui, și o dată cu el. Totul într-o devălmășie de timp, întrucât tocmai timpul este cel ce nu există cu adevărat; Dumnezeu fiind infinit, și timpul este infinit, doar oamenii fiind pedepsiți să orbecăiască în lume cu ochii legați, văzând doar atât cât merită fiecare, trebuind să se înțeleagă între ei și cu ei înșiși, în pofida nenumăratelor încercări ce le-au fost așezate în cale și dintre care ei nu le sesizează ca atare decât pe cele materiale și pe cele mai concrete - înșelându-se și cu acelea de nenumărate ori. De aceea i-a împărțit Dumnezeu pe oameni după graiuri, după culoarea pielii, după așezarea în spațiu și în vreme. Ar fi prea multă putere pentru un muritor ca, ucigându-l pe un altul, să poată opri astfel în loc timpul chiar și într-o singură ființă. Așa că timpul real nu există deloc, iar timpul subiectiv, nici el la

îndemâna muritorilor, revine în conștiința fiecărei ființe o dată cu una dintre morțile ei, moarte la fel de aparentă ca și timpul însuși: neexistând succesiune, nu există nici naștere, creștere și distrugere. Așa că „ne naștem”, „trăim” și „murim” de nenumărate ori, până ce ORICE IMAGINAȚIE se epuizează în ea însăși, până la repetiție. Există și nu există altă lume și nu avem de ce ne teme.¹

Păgânul pretindea că-i „înțelege” pe ceilalți: îi înțelege tocmai fiindcă le este teamă, iar teama este singurul sentiment cu adevărat pozitiv, un antidot la toate relele cu care am fost blestemați. Îi „înțelege”, însă nu poate să-i amăgească: ce rost are să te rogi pentru ceva ce există în aceeași măsură în care se găsește la îndemână și fiecare alternativă? Este inutil să speri în altă lume, la fel cum este inutil să te crampezi de aceasta. Cât timp nu ne vom putea depăși subiectivitatea, totul este inutil.

Marinarii, oameni simpli și robi ai unicei lor credințe, nu-l puteau urmări și nu doreau să-l urmărească. „Omul, continua Păgânul, dispune de liberul arbitru, însă faptele sale rămân pur teoretice. Nici deciziile extreme, sinuciderea, de pildă, nu au vreun efect real”. (Uimitoare este o ripostă a lui F. Francke la afirmația lui Emile Durkheim „Fiecare societate are, în fiecare moment al istoriei sale, o aptitudine diferită pentru sinucidere”: „Dacă acceptăm lipsa oricărei posibilități a evoluției, asemenea filosofului de la Basra, atunci fraza lui Durkheim n-are nici un sens nici din punctul de vedere al subiectului, nici din cel

¹ Fiul Geographului recunoștea, așadar, că teama este cel mai blând sentiment cu care a fost înzestrat omul, fără ea, fără teamă, neputând exista nici viață socială, nici conviețuire de durată, nici măcar un segment din povestea acceptată a omenirii, cea numită de noi „istorie”. Notă la notă: istoria însăși, susținea tot Păgânul, este un desen perceput diferit de la om la om, de la perioadă la perioadă. Și poate nu numai percepția este diferită, ci și desenul însuși. De ce ar fi el mai static decât toată fluiditatea universală?

al circumstanțelor”. „Filosoful de la Basra” seamănă leit cu fiul Geographului... Dar și alte apropieri au fost făcute: „A trăi în secvențe disparate înseamnă a trăi, implicit, fără șef și stat”. Iată și definiția anarhismului modern! Uimitor ce se putea - totuși! - spune în plină dogmă creștină și într-un Islam în ascensiune nestăvilită.)

Și, din nou, ascultătorii Păgânului, marinari cu o gândire concretă, nu puteau și nu doreau să iasă din comoditatea frazelor în care s-au născut, cu care au crescut și au trăit până atunci. Ceea ce le spunea el nu se regăsea, cel puțin într-o formă perceptibilă de ei, în Versetele Sfinte și ei nu intuiau decât că fiul dregătorului califului nu se purta firesc nici în fața morții, nici în momentele de liniște. El a fost văzut calm, ba chiar râzând, când toți ceilalți tremurau de groază. Tânărul era un stăpân blând și înțelegător, oamenii lui nu aveau nici un interes să-l creadă un acolit al diavolului. Dar nici drept un slujitor al lui Mahommed nu se arăta și nici un credincios al vreunei alte divinități știute de ei. Al Patruzeci și șaselea vorbea de Atotputernicul, numindu-l Dumnezeu, și totuși marinarii l-au identificat atunci pe căpitanul lor cu numele „Păgânul”, și astfel a rămas el însemnat pe răbojul Celor O Sută.

Cineva, un dregător al unui calif de mai târziu, va pretinde că Păgânul își extrăgea ideile din învățătura lui Silvanus, acel Constantin din Mananali, pe Eufratul Superior, care se pare că ar fi fost pentru scurt timp unul dintre dascălii fiului lui Husein la Basra. Acel personaj, fondatorul istoric al sectei paulianienilor, n-avea nici o legătură cu misterioasa (și, se pare, personala) concepție a Păgânului. Doar comentariile asupra Scripturii îi fac pe amândoi eretici, altfel, sectanți. N-avem nici un temei să-l considerăm pe Al Patruzeci și șaselea paulian și, cu atât mai puțin, unul dintre principalii colaboratori ai lui Constantin din Mananali.

De altfel, după cum se va vedea în curând, Păgânul n-a fost decât „un personaj al unei singure amintiri”. Călătoria spre „marginea din stânga a lumii” a reprezentat evenimentul de care nu s-a mai putut despărți niciodată.

Ceea ce a vorbit Al Patruzeci și șaselea cu marinarii lui s-a consemnat în jurnalul de bord al expediției. Mai puțin în amintirea și conștiința celor ce l-au ascultat. Ei au păstrat mai mult o impresie, un sentiment profund dezagreabil, pe care preferau să nu-l comenteze: demonstrațiile Păgânului despre inutilitate, fie că se refereau la acea aproape imposibil de urmărit „interferență a timpurilor și a lumilor”, fie că vorbeau despre lipsa de temei a oricărei tendințe conștiente, oricărei lucrări și oricărui vis de mărire, exemplificând pentru analfabeți cu mărirea și decăderea imperiilor și a principilor. Nici cunoașterea n-ar fi posibilă *ab initio*, întrucât și cunoașterea este infinită.

Se pare totuși că Păgânul a fost un personaj mult mai complex decât s-ar putea trage concluzii pripite din acel nefericit jurnal de bord. O dovadă o reprezintă și imposibilitatea celor ce au călătorit cu el de a-l caracteriza, ei înșiși recunoscând că porecla pe care i-au găsit-o nu este prea bună, însă că nici n-ar exista o altă aptă de a-l desemna cu adevărat. De ce nu e bun apelativul „Păgânul”? Pentru că Al Patruzeci și șaselea însuși pretindea că nu există om care să nu creadă în Dumnezeu, dovedind cu exemple din viața intimă a celebrilor filosofi liber-cugetători greci că și aceștia și-au construit o teologie proprie, bazată pe multitudinea de superstiții și semne secrete de care nu se puteau despărți și care le-au călăuzit întreaga viață. Marinarii n-au auzit de acei filosofi, nu erau interesați de argumentele comandantului lor, își aminteau doar de privirea indiferentă, nebună, a Păgânului când stătea pe punte și râdea de valurile gata să înghită corabia

în adâncuri. Da, dar dicționarul, așa cum s-a pomenit, nici nu pretinde că un păgân ar fi un ateu, ci îl incriminează că s-ar închina unor idoli sau unor zei străini. Al Patruzeci și șaselea nu a făcut niciodată referire la o altă divinitate în afara lui Dumnezeu, el n-a inițiat nici un ritual - fiind la fel de adevărat că n-a practicat nici obiceiurile poruncite de Profet -, nu s-a dezis de nici o autoritate acceptată de ceilalți și n-a dat de înțeles că ar fi optat pentru vreun idol străin. Al Patruzeci și șaselea nu și-a răs și nu a combătut niciodată vreo credință și, cu atât mai puțin credința oamenilor săi. Însă nici musulman nu era - în nici un caz charidjit, așa cum se șoptea despre tatăl său. Și nu era nici un indiciu că ar fi fost evreu sau creștin, ori că s-ar fi închinat vreunei sau mai multor divinități dintre numeroasele descrise de Geograph în hărțile ABRAXAS. Nici rob al lui Mahommed, nici necredincios, nici aparținător al unui alt cult... Așa ceva nu există! Așa ceva nu poate fi decât un păgân.

Scribul mai dispune de câteva surse în care crede că l-ar fi descoperit pe Al Patruzeci și șaselea, dar nu va putea dovedi cu fapte indubitabile corectitudinea intuițiilor sale. Se știe, totuși, că a doua expediție peste Coloanele lui Hercule s-a bucurat de mult mai mult succes decât prima, poate și fiindcă autoritatea Geographului Califului nu putea fi pusă la îndoială, iar el n-a participat personal decât la această ieșire în Ocean. Fapt este că, de data asta, pierderile n-au mai fost atât de mari, ba chiar n-au mai fost deloc, toate corăbiile întorcându-se acasă.¹

Scribul a amintit că Husein a mai rămas aproape doi ani

¹ Cei patru marinari lipsă sunt identificați astfel: unul s-a înecat, căzând de pe corabie, al doilea a dispărut în timpul unei furtuni, iar ceilalți doi au fost azvârliți în valuri drept pedeapsă pentru nesupunere și agitație împotriva comandantului. (Probabil din porunca Geographului.)

la Basra și că nu s-ar mai fi întors apoi din bătălia de la Karbala, unde și-a găsit sfârșitul și Husayn, fiul lui Ali. Dar, până atunci, Al Patruzeci și șaselea a revenit, deci, și el la palatul părintesc. Moment din care informațiile devin tot mai puține și se contrazic între ele. Păgânul ar fi rămas încă douăzeci de ani la Basra, înlocuindu-și părintele, însă purtându-se foarte urât cu oamenii, astfel încât apelativul său și-a găsit noi valențe. Aflăm din mai multe surse că personajul ar fi murit în 700 sau în jurul acestui an. Între timp, și-a întemeiat o familie, având și aceasta de pățimit de pe urma caracterului imposibil al Păgânului, al cărui fiu, la vârsta de numai zece ani, a fugit în lume. Motiv pentru care au fost pedepsiți cu moartea mai mulți slujitori. Firea crudă și nesimțitoare a fostului copil răsfățat ar fi ieșit din nou la iveală din Al Patruzeci și șaselea, profitând că Geographul nu mai era de față spre a-și impune autoritatea asupra sa și spre a-i înfrâna pornirile insolente. Păgânului nu-i mai putea sta nimic în cale.

Între bătălia de la Karbala, unde se pierde conturul vieții Geographului, și până la moartea Celui de Al Patruzeci și șaselea, scribul a numărat douăzeci de ani. Douăzeci de ani lipsiți de evenimente consemnate în vreo cronică sau în vreun alt document cunoscut de către scrib. Nici măcar nu se mai poate vorbi despre o continuare a biografiei personajului, ci doar despre decăderea urmașului lui Husein, urmaș nevrednic și păcătos. Referirile directe sunt puține, însă ele identifică un personaj recognoscibil în alte surse, unde nu se mai fac decât trimiteri la maleficul stăpân al Castelului Geographului, care locuia împreună cu o maimuță bătrână. În sinteză, acele trimiteri se pot grupa în trei categorii:

a) *Momente biografice*. Aici putem aminti doar faptul că Al Patruzeci și șaselea n-a mai părăsit Basra, însă că a primit numeroși oaspeți dintre cei mai ciudați. Unora le

vindea hărțile cele mai secrete, pe alții îi povățuia în privința unor expediții sau a unor războaie, fiind dispus să le furnizeze tainele locurilor respective. În acest fel, se precizează, s-a îmbogățit foarte tare, întrucât el vindea munca tatălui său oricui dădea mai mulți bani. E adevărat că nu era avar, cheltuind nesăbuit în orgii cumplite făptuite în locurile interzise ale palatului, locuri păzite zi și noapte încă de pe vremea Geographului. Mereu în criză de bani, el l-ar fi trădat nu o dată și pe Profet, și pe Calif. Din acest motiv ar fi fost de mai multe ori pedepsit¹, dar ar fi scăpat de fiecare dată și ar fi recidivat și mai grav. Sursele cad de acord că, după douăzeci de ani de fărădelegi², într-un an

¹ Nu se precizează niciodată nici de cine și nici în ce mod.

² Ibn Rufa îi face un portret moral extrem de nefavorabil, insistând însă mai mult pe spectacolele sadice pe care le-ar fi organizat. (După o astfel de orgie sângeroasă și-ar fi luat viața și soția lui.) Păgânul, umilindu-și și torturându-și victimele, le ținea lungi discursuri despre infinitul chinului lor, întrucât neexistând un timp în mișcare, nu se puteau aștepta nici la depășirea acelor momente cumplite. („Dacă aș porunci să înceteze supliciul vostru - admitând că aceasta ar fi posibil - ar însemna că el nici n-a avut loc”, spunea rânjind Al Patruzeci și șaselea și, câteodată, îi ierta pe nenorociți, încercând să-i convingă că n-au fost supuși nici unei cazne.)

Dar scribul a găsit și alte mărturii ale ticăloșiei sale, considerate mult mai grave. Păgânul vindea hărțile strategice chiar și dușmanilor califului. Delictul cel mai de neiertat a fost acela când i-ar fi oferit niște cartograme lui Abdallah ibn-Zubyar, nesupusul rival al califului Abd al-Malik. Această crimă supremă, împreună cu vânzarea altor hărți strategice ale unor ținuturi disputate din nordul Africii trimișilor imperiali au constituit delictе suficiente pentru a-l pierde. Dar Păgânul, în ticăloșia sa, a reușit să dovedească la timp că oamenii lui Abdallah ibn-Zubyar erau așteptați într-o ambuscadă, că li s-ar fi luat înapoi desenele și că, în felul acesta, n-ar fi fost decât sărăcit dușmanul califului de bani și de oameni de nădejde. Iar emisarii bazileului chiar au fost surprinși, tâlhăriți și uciși de complicitii Celui de Al Patruzeci și șaselea, un singur bizantin, mutilat, fiind trimis să povestească peste tot întâmplarea. (Amănuntele acestea seamănă într-adevăr cu comportamentul Mâinii Albe, căreia i-au și fost atribuite respectivele

rotund, Al Patruzeci și șaselea ar fi murit singur, fără a fi fost jelit de prieteni sau de rude, după ce fiul i-a fugit de mult în lume, iar soția i-ar fi pierit și ea cu ani în urmă, istovită de fărâdelegile sale. După moartea Păgânului, un incendiu ar fi mistuit Castelul Geographului, transformându-l în cenușă în cea mai mare parte, dar în întregime în porțiunea lui secretă. Locul ar fi rămas timp de secole pustiu, nici măcar animalele nefiind dispuse să pășuneze acolo.

Simpla descriere a vieții Păgânului la Basra a suferit, în scurt timp, majore modificări, de la o activitate lucrativă și o emulație spirituală la un cuib de misterioase fapte abominabile. Inițial, șederea sa a fost comparată cu cei douăzeci de ani ai lui Xenofon de la Scilus, de lângă Olimpia. Dar și mai mult a fost asemuit cu Epicur în „grădina” sa din Athena. Comparațiile sunt bine țintite și nu întâmplătoare. Amândoi filosofi greci sunt socotiți ateï (chiar dacă ei nu neagă zeii, cum nu l-a negat nici Păgânul pe Dumnezeu). Amândoi au scris mult, ceea ce ne face să credem și într-o operă pierdută (sau, mai degrabă, distrusă) a Celui de Al Patruzeci și șaselea. Iar în privința paralelei cu Epicur, sare în ochi similitudinea vulgarizării în percepția populară și în vorbirea curentă a clasicului elin, ca și a mult mai puțin cunoscutului său coleg de la Basra, mai tânăr cu un mileniu. (Peste aproximativ încă un mileniu, un alt filosof va avea aceeași soartă...) Mai puțin naivă decât preluarea atomismului lui Democrit, învățătura Păgânului nu a avut

fapte.)

În rest, Păgânul ar fi amăgit numeroși aventurieri cu hărțile tatălui său, pe acei veșnici fraieri doritori de a descoperi comorile ascunse de cine știe cine. O sursă afirmă că un înșelat, care i-ar fi dat foarte mulți bani Păgânului pentru o asemenea corogramă și care s-ar fi ruinat cu totul în urma acestei tranzacții, l-ar fi ucis pe ticălos în jurul anului 700. Data coincide cu celelalte descrieri, însă legenda aceasta n-a mai fost confirmată nicăieri.

nici o șansă de a fi înțeleasă, deși, mai mult ca sigur, nu acesta a fost principalul motiv al dispariției ei.

Și, astfel, am ajuns la punctul b).

b) *Opera*. Nu ne-au rămas nici cărți, nici scrisori, nici hărți și nici alte documente scrise de pe urma Păgânului. Gândirea sa s-a transmis prin viu grai, însă tot ceea ce s-a păstrat nu reprezintă dovezi de autenticitate, citatele preluate de aiurea putând fi luate în considerare doar raportându-le la fragmentele din jurnalul de călătorie al expediției în Ocean, jurnal întocmit de Al Patruzeci și șaselea însuși, singura lui „operă scrisă” atestată. Mai există și dialogul pomenit dintre un creștin și (probabil) Al Patruzeci și șaselea. Tot restul face parte din legendă, din imaginea personajului rău, despre care se povesteau atâtea, dar pe care l-a cunoscut cu adevărat foarte puțină lume. Renumele de „păgân”, născut pe puntea corăbiei ce-l ducea în căutarea marginii occidentale a lumii, a influențat toate judecățile de valoare ulterioare, până a pleca tocmai de la acel apelativ. Ceea ce nu se potrivea cu „păgânismul” personajului nu era crezut, deci nu era repovestit, deci s-a pierdut. Și, în mod firesc, caracteristicile de bază ale etichetei aplicate s-au accentuat cu vremea, preluând și aspecte ce țineau de concepția altui timp. La început, luând în considerare însemnările din „jurnalul de bord”, se vorbea despre un tânăr bogat și cult, care, poate, nici nu credea în Coran, deși nu l-a negat niciodată, care, poate, credea în vreo erezie a creștinismului, întrucât nu l-a amintit niciodată nici pe Iisus sau care, poate, credea în vreun alt erez, pentru că nu numai că-l evoca de multe ori pe Dumnezeu (un Dumnezeu nespecificat), dar se și îndoia că ar putea exista vreo ființă cu conștiință lipsită de o imagine, cât de personală, despre un spirit călăuzitor. În sprijinul acestei convingeri, Păgânul amintea numeroasele superstiții încetățenite sau intime, toate constituindu-se

într-un fel de religie fiindcă presupun tabuuri, mici ritualuri și gesturi secrete. Și, fiindcă întotdeauna greșitul întru credință a fost cu mult mai aspru judecat decât ateul, și despre fiul Geographului au început să circule sentințe tot mai severe și zvonuri tot mai infamante. Teoria inutilității oricărei dorințe raționale - Păgânul îndoindu-se că omul poate influența în vreun fel viața sa, a altora sau a colectivității - s-a transformat repede, în percepția ascultătorilor, în îndemn spre fapte damnable, concluzie ce contravine înseși inutilității totale predicate de Păgân. De aceea, scribul nu va mai insista asupra celor colportate despre gândirea Celui de Al Patruzeci și șaselea, având certitudinea că prea puține dintre toate acelea îi aparțin personajului nostru. Totuși, din câte ne-au rămas din „jurnalul de bord”, scribul bănuiește o gândire coerentă și originală, o filosofie (de vârf, în privința calității elevate a ideilor și a surselor folosite, extrem de variate, deși sever selecționate) potrivită derutei generațiilor de după neîmplinitul sfârșit al lumii, generații descoperind Apocalipsa și Judecata, însă căutând explicații și în posibilitatea unor subtile lumi paralele.¹ Sigur, ca de obicei, neacceptând din start o concepție (mai ales abstractă), ceilalți au ripostat cu argumentul cel mai uzitat: „Dar dacă

¹ Și numeroasele schisme între arabi au dus la coruperea până la ilizibil a gândirii Păgânului: fiecare sectă îi atribuia Celui de Al Patruzeci și șaselea păcatele adversarilor, așa cum au fost aceste păcate percepute de secta respectivă. Apoi, primul ascet mistic, Hasan al-Basri, ar fi frecventat și el Castelul Geographului. Nimic din pietatea și din Judecata de Apoi în care credea acesta nu se regăsește în ceea ce ne-a rămas din învățătura Păgânului. Disensiunile trebuie să fi pornit deja din timpul vieții personajului.

Nici renumele sectorului interzis din reședința moștenită a Celui de Al Patruzeci și șaselea nu a fost în măsură să-i îmbunătățească faima noului stăpân al locului. Activități tainice și invitați ciudați (suspecți) măreau credibilitatea oricăror ipoteze. (În „Istoria Mâinii Albe” de E. Knack, locul este pomenit în două rânduri.)

el crede așa, de ce trăiește altfel?” Negație cât se poate de falsă, oamenii neînțelegând, în primul rând, cum „crede el așa” pentru ca să poată aprecia parametrii traiului său. În fond, sectorul interzis din Castelul Geographului de la Basra reprezintă o excelentă metaforă pentru întreg secolul al VI-lea: secolul unui sfârșit nemărturisit și al unui început șovăielnic. Trecutul murea asemenea unui animal ascuns în fundul vizuinei, iar noul își dorea o naștere ca orice naștere: în spatele unor uși închise; apoi, după ce va izbândi, istoria se va scrie - ca întotdeauna - retroactiv.

Neîndrăznind să reconstituie fără mari riscuri învățătura Păgânului, scribul consideră al patruzeci și șaselea capitol al ciclului drept un semieșec.

c) *Legenda*. Apocrifă sau nu, o trimitere extrem de binevoitoare a Papei Sergiu I (originar din Siria și - se pare - cunoștință personală a Păgânului) face foarte probabilă prezumția unei istorii în mișcare tot mai nefavorabile Celui de Al Patruzeci și șaselea. La Basra, după dispariția lui Husein, Castelul Geographului îi revenise fiului acestuia.¹ Faima de atelier de creație și de loc de cercetare științifică era tot mai des înlocuită de renumele mult mai puțin select al unei negustorii de hărți și al unui magazin de suveniruri din lumea întreagă. Însă, printre palmieri, în mijlocul acelor obiecte aduse din călătorii, nu se aflau numai piese exotice decorative, ci și plante cu însușiri damnable, dătătoare de

¹ Ce i-a lipsit lui Husein în castelul lui de vis? Avea acolo totul, el care fusese alintat de către arabi drept „favorit al lui Allah”. Cu toate acestea, Geographul avea să părăsească și pentru ultima oară raiul său, conștient că un război implică amenințări și primejdii maxime. Ce mobil ascuns poate determina un om fericit să accepte un asemenea risc? Iată o întrebare care depășește cu mult puterea de înțelegere a bietului scrib. „Sufletul fiecărui individ e o taină ce se deschide doar în fața lui Dumnezeu. Poate de aceea ne înțelegem atât de greu pe noi înșine și aproape deloc pe cei din jur.” Afirmția îi aparține chiar lui Husein.

stări halucinogene, „înnebunitoare”, precum și însemne ale unor culturi diavolești. Într-un loc de mare avânt al tinerei culturi islamice, castelul era stăpânit de un *altfelgânditor*, de un individ propagând o învățătură cu totul nestimulativă, de un păgân. Adăugând la aceasta și misterioasele proceduri impulsionate de plantele aduse din Asia, proceduri constituindu-se în petreceri obscene, asemănătoare unor ritualuri orphice (de care lumea își mai aducea foarte vag aminte), renumele locului nu putea decât să scadă continuu. Deși scindată în secte, învățătura severă a Profetului se consolida fără încetare și la Basra, iar faima Celui de Al Patruzeci și șaselea devenea, în mod firesc, tot mai negativă: Păgânul nu îmbrățișa practicile religioase ale Islamului, el deținea o poziție socială cât se poate de neclară, activitățile îi erau cunoscute de tot mai puțini oameni. Orice era potrivit să se spună despre el. Să contrazici un zvon nu era mai puțin riscant decât să-l lansezi.

Se pare că Al Patruzeci și șaselea n-a mai părăsit Basra de la revenirea sa din unica expediție la care a participat. Probabil că și-a format un grup de apropiați cărora să le poată împărtăși ideile sale. Despre ultimele două decenii ale veacului al șaptelea nu mai știm în privința lui nimic, în afară de zvonurile unor legende tot mai răuvoitoare. Întrebarea care se pune este cum de n-au intervenit severele autorități în Castelul Geographului, cum de au permis ele acolo dezvoltarea unei mistici atât de străine. Poate că au mai sosit la Basra și pe mai departe demnitari trimiși să procure hărțile unice ale unor locuri ce trebuiau apărate și ale altor locuri ce trebuiau cucerite. Poate că acești demnitari nu se loveau de realitatea născută treptat din legendă. Poate că acești demnitari îl mai apărau pe fiul Geographului. Poate că zvonurile s-au dezvoltat mai lent și au circulat mai încet. Să ruinezi un renume ca acela de care

se bucura Castelul Geographului nu se poate face prea repede. Poate că majoritatea zvonurilor au izbândit abia la începutul veacului următor, atunci când palatul fusese distrus de un incendiu, când Păgânul murise, când realitatea nu mai avea cum să se apere și doar amintiri fantastice, asemenea celor legate de bătrâna maimuță, mai alimentau legenda.

Moartea personajului la un an rotund poate fi încă un semn al aproximației mitului. Rămâne de decelat ce s-a spus înainte de acel an și ce după el. Biografia Celui de Al Patruzeci și șaselea este o biografie „de trecere”. Ea i-a oferit scribului extraordinarul cadou de a i-l dezvălui pe fiul Geographului și pe tatăl Celui de Al Patruzeci și șaptelea, păstrând, astfel, șirul neîntrerupt.

Pe de altă parte, biografia aceasta pare (și chiar este!) incompletă din toate punctele de vedere. Prin sine însăși, ea nu ne oferă prea multe amănunte nici despre erou, nici despre cei ce au intrat în legătură cu el. Dacă n-ar fi fost acel „jurnal de bord” atribuibil în bună măsură protagonistului, n-am fi știut mai nimic despre Păgân. Nici în bibliotecile extraordinare de la Lerins și de la Ferme zu Chiuso, scribul n-a găsit nici o completare la subiect. Sugestia blândului și eruditului părinte bibliotecar de la Ferme zu Chiuso cum că viața și lucrările Păgânului ar fi fost obliterate în mod intenționat de către arabi, întrucât Al Patruzeci și șaselea putea fi considerat unul dintre ereticii timpului, poate fi luată și ea în seamă. Scurta întrepătrundere cu Islamul se termină, deocamdată, aici. Al Patruzeci și șaselea reprezintă panta foarte abruptă a prăbușirii strălucitului renume al unei familii ilustre. Fiul său va desăvârși întru totul căderea.

Dar, întorcându-ne la puținul păstrat din învățătura Păgânului, există urcare și prăbușire în lumea plutind într-

un timp incert, un timp nereprezentând decât o pedeapsă divină și o încercare? Așezarea într-o succesiune oarecare a faptelor este astfel cu totul aleatoare, căderea putându-se confunda cu urcușul, iar urcușul cu prăbușirea. Prin consecință, gândirea Păgânului poate fi folosită drept o scuză a vieții personajului însuși și a muncii neizbutite a scribului. La fel cum și acestea, la rândul lor, pot constitui scuza gândirii Păgânului.

Printre palmieri, probabil în locul unde a fost odată Castelul Geographului, se află un monument funerar ciudat: pe un zid de stâncă, deasupra unei guri de peșteră, stă scris: „În moarte fiind, suntem vii”. (Este evident o parafrază a lui Notter la dictonul acestuia - contemporan cu Al Patruzeci și șaselea - *Media vita, in morte sumus*, „În viață fiind, suntem morți”.) Locul se numește și azi „Mormântul Păgânului” și reprezintă un lăcaș funebru în spiritul practicilor primitive persane. Faptul că inscripția s-a păstrat perfect lizibilă vreme de atâtea veacuri ar reprezenta încă o confirmare, ar spune Păgânul, că timpul nu există, „În moarte fiind, suntem vii” scrie pe acest mormânt. Nici un nume. Nici un an.

AL PATRUZECI ȘI ȘAPTELEA

- Levantinul - (683-750)

În care umbra se desparte de viața unui dintre Cei O Sută

Cadrul vieții Celui de Al Patruzeci și șaptelea a fost anticipat de scrib în cursul biografiei Păgânului. Iată câteva extrase din acel text:

„....influența proastă avută asupra urmașilor săi direcți, aruncându-i (pe aceștia) atât de jos, încât au trebuit să treacă generații până să găsim un nou reprezentant al Celor O Sută în elita cetăților pe care le-au colindat.”

„În felul acesta, s-a îmbogățit foarte tare, întrucât el vindea munca tatălui său oricui dădea mai mulți bani...” etc., dar nu era avar, făcea orgii cumplite. „Mereu în criză de bani, el l-ar fi trădat nu o dată și pe Calif, și pe Profet. Din acest motiv, a fost de mai multe ori pedepsit.” (Nu știm nici de cine, nici în ce mod.)

„Al Patruzeci și șaselea moare singur și nejelit de nimeni. Fiul îi fuge în lume (copil fiind), slujitorii vinovați sunt uciși. Soția a murit și ea cu ani în urmă. Apoi arde și castelul, sectorul interzis în întregime. Locul rămas a fost ocolit timp de secole până și de animale.”

„Scurta întrepătrundere cu Islamul se termină, deocamdată, aici.”

„Al Patruzeci și șaselea reprezintă panta foarte abruptă a prăbușirii strălucitului renume al unei familii ilustre. Fiul său va desăvârși întru totul căderea.”

Rar, foarte rar, au încăput în paginile consacrate părinților atâtea date utile pentru încadrarea vieții fiilor. Să fie o nouă viziune asupra continuității în acel secol al VII-lea, când între Heraclius și Carol cel Mare, personajele stau aliniate și traversează un defileu întunecos, încât trebuie să se țină de mână pentru a nu se rătăci cu totul? De pe malurile abrupte ale strâmtorii năvălesc, fără contenire, noi primejdii peste șirul ce trece temător: oamenii merg înainte fiindcă sunt mânați din spate de alții, fiindcă nu pot coti nici în stânga și nici în dreapta. Pericolele sunt nesfârșite și imposibil de văzut în beznă. Degeaba îți ții locul în șir, căci apar momente când ritmul de deplasare se schimbă și atunci riști să fii călcat în picioare. Împărații și papii sunt departe, victoriile împotriva dușmanilor de la fruntarii sunt iluzorii, barbarii se prăvălesc peste lumea istorică fără încetare, mereu noi și noi seminții apar nesătule la orizont. Marginile lumii, împinse mult mai departe de către Geograph, nu dovedeau decât că numărul celor ce urmau să mai pogoare peste Imperiu era atât de mare încât, chiar dacă fiecare bătălie împotriva noilor veniți s-ar fi terminat cu pierderi de „unu dintr-ai noștri față de o sută dintr-ai lor”, prețul în curând n-ar mai fi putut fi plătit. „Ai noștri sunt câți sunt, ei vor fi întotdeauna fără de sfârșit...” Ca să nu se piardă totul, tatăl mergea înainte, cu mâna fiului pe umărul său? Greu de crezut. De prea multe ori și mâna fiului reprezenta o amenințare. Departe, acolo unde magma incoloră a șirului din defileu nu constituia o primejdie imediată, pe înălțimi, mai-marii zilei se succedau într-un ritm greu de urmărit de jos, iar schimbările erau

sângeroase și pline de satisfacția bestialității. Cei mai mulți dintre suverani au trebuit să plătească prin schingiuirea trupului și a sufletului lor și ale urmașilor (dacă nu chiar aceștia îi urmau la rând). Bolta era din nou acoperită de un Olimp cu personaje la fel de crude ca acelea din Elada. Sau ca acelea din Biblie. Doar că zeii păgâni puteau fi roștiți timp de zeci de generații, pe când mai-marii zilelor din vremea Celui de Al Patruzeci și șaptelea erau atât de efemeri, încât cine să le țină minte numele?

Iată, scribul a ajuns la punctul în care istoria părea să se prăbușească: de la Heraclius și până la Carol cel Mare, totul s-a dovedit a fi posibil. Primii califi și Carol Martel au fost niște jaloane într-un timp care - poate ca niciodată în vremea Celor O Sută - parcă a împins succesiunile spre pragul după care nu se mai află decât neantul. Sfârșitul lumii, atât de des invocat și de atâtea ori amânat, sfârșitul lumii părea să fi venit (din nou).

Și, totuși, prin defileul îngust au continuat să se perinde alte și alte generații. Chiar dacă și-a luat de foarte tânăr mâna de pe umărul tatălui său, fiul Păgânului n-a frânt șirul.

Mai amintea scribul: „Al Patruzeci și șaselea a stârnit spiritele, a intrat în limbajul comun, a fost afurisit, numele i-a fost interzis de mai multe ori, din mai multe pricini”. De un asemenea personaj ar trebui să se ocupe literații. (Și s-au și ocupat...) Pentru un simplu biograf, lucrurile sunt nesigure și așternerea lor pe hârtie de multe ori îl descalifică. Fiul, fugind de renumele tot mai apăsător al tatălui, s-a ferit la timp să fie înghițit de acel nor dens și în mișcare.

Primii săi ani, petrecuți printre palmierii de la Basra, au reprezentat niște secvențe de care Levantinul își va aduce aminte ca despre un vis sau ca despre o poveste auzită de la alții. De Al Patruzeci și șaselea, care i-a fost tată, nu-și

putea aduce aminte: umbra pe care o căuta se spărga mereu în mii de ipostaze și nici una nu semăna cu cealaltă. Păgânul avea momente de mare duioșie față de urmașul său, doar că ele nu se manifestau ca la alți părinți. Al Patruzeci și șaselea îl ținea pe fiul său în mâini, departe de corp, pentru a-l vedea și pentru a-i putea vorbi despre incongruența timpului, despre faptul că dacă descendentul acceptă că are un ascendent, atunci acceptă implicit și scurgerea vremii, ceea ce - evident! - nu reprezintă decât o himeră. Așa că fie nu există mai multe generații, fie acestea vor rămâne veșnic în starea convențională de bătrânețe una, de maturitate a doua și de copilărie a treia. Până la urmă, Levantinul a rămas pentru tatăl său - și a fost tratat ca atare - drept veșnicul prunc. De aceea, spunea stăpânul castelului, băiatul nu are rost să fie chinuit cu învățătura (dacă tot nu-și va depăși niciodată starea de copil), poruncă pe care a dat-o poate și fiindcă își iubea cu adevărat feciorul și-și aducea în memorie anii, înfrumusețați de amintiri, când își putuse permite totul, și anii groaznici, când trebuise „să recupereze”, să învețe zi și noapte să supraviețuiască fizic și psihic. Chinul acela a fost îngrozitor și „inutil”.

Dar același părinte persista în amintirea fiului său și în scene cumplite de dezmăț, scene la care îl lua de mic - tocmai în virtutea faptului că nu credea în „mic” și în „mare”. Scenele acelea, petrecute mai ales în sectorul interzis, nu reprezentau numai orgii. De multe ori, petrecerile degenerau în adevărate măceluri; alteori, tatăl se umilea în fel și chip în fața câte unui străin de la care spera să obțină bani, atunci când - nu de puține ori - cheltuisese o avere cu o săptămână înainte și se pomenise lefter. Se mai întâmpla ca Păgânul să invite la chiolhanurile sale personaje sosite de departe, necunoscute de servitorii casei, personaje ce-l jigniseră cine știe când pe amfitrion și

care fuseseră poftite pentru împăcare. Însă reconcilierea nu a avut loc decât foarte rar. De obicei, gazda se răzbuna cumplit pe dușmanii săi atrași în capcană, pretinzând că, neexistând o evoluție a acțiunilor sau a sentimentelor, nu exista nici posibilitatea ca dintr-un inamic să faci un amic. În acele momente, Păgânul părea nebun, și poate că și era.

Câteodată, tatăl făcea experimente pe fiul său, arătându-i desene de pe hărți ABRAXAS și înspăimântând copilul cu povești îngrozitoare. El pretindea că astfel nu face decât să-l călească pe Levantin în fața fricii, întrucât termina fiecare dintre acele „lecții” cu concluzia că dacă primejdia nu se află de față, ea nu va putea veni niciodată, însă chiar dacă este prezentă și nu lovește, nu va mai apuca vreodată s-o facă. O asemenea educație n-a mai primit nici un copil, recunoștea părintele său, „este o educație pentru prezent, singura eficientă, atâta vreme cât numai prezentul există”. (Asta în timp ce mai toți profesorii nu-și torturează pupili cu educația decât pentru viitorul iluzoriu...) În numele educației „sale”, Al Patruzeci și șaptelea a fost supus și altor exerciții, mai dure, se pare, mama și unii servitori îndrăznind câteodată să-l apere. Dar acesta era un lucru tot mai primejdios: cu cât îmbătrânea, Păgânul devenea tot mai nebun și suporta tot mai greu până și cea mai mică greșeală în executarea ordinelor sale. Să i te opui (cu bună știință!) devenise un risc major.

Norocul consta în faptul că dementul stăpân nu-și căuta decât arareori copilul - conform principiului că „tot ceea ce nu este de față nu există decât în imaginație”, după cum pretindea. Așa că puteau trece luni mai liniștite, perioade lungi, cât băiatul creștea ascuns și în liniște. Atunci l-a învățat mama să scrie și să citească, să numere și să cânte. Mai mult nu știa nici mama. Însă chiar și acele răstimpuri erau trăite de prunc și de cei din jurul lui ca niște perioade de conspirativitate, perioade ce puteau fi oricând

descoperite și pedepsite. Lucru ce s-a și întâmplat de câteva ori, o dată tatăl pedepsind cumplit un servitor, cel pus să supravegheze „vremea copilului”. Până și mama fusese altă dată victima unei asemenea manifestări de nebunie a Păgânului. Pe urmă, s-a mai întâmplat ca mamă și copil să trebuiască să asiste la unul dintre „spectacolele” din sectorul interzis. Acestea nu mai aveau nici o trăsătură comună cu eruditele simpozioane lunare din casa Geographului, simpozioane la care veneau invitați și neinvitați din cele mai îndepărtate regiuni ale țării și unde învățătura orientală discuta pașnic și plăcut cu cea occidentală. Disputele de idei, muzica, mâncărurile și sucurile răcoritoare fuseseră înlocuite cu certuri, prost gust, orgii, vin și sălbăticie¹. Când nu era preocupat să cerșească bani de la câte un invitat sau când nu se desfăta chinuindu-și un dușman adevărat sau închipuit - atras în cursă - certurile porneau de la încăpățânarea amfitrionului de a duce până la ultimele limite teoria sa despre iluzia timpului, iluzie aruncată asupra oamenilor ca un vâl des de către un Dumnezeu supărat. Dacă timp nu este, dacă evoluție nu este, nici mișcare nu este și totul nu se rezumă decât la o clipă eternă înzestrată cu conștiința unui trecut mincinos și a unui viitor la fel de himeric.

Să trecem peste acestea. Mama a murit într-o asemenea „demonstrație”, mânată la moarte de propriul ei soț, care o și iubea în felul lui. Copilul, martor al scenei, s-a îmbolnăvit grav. Zăcu aproape doi ani în pat, apoi, când se întremă, recuperează și el, asemenea tatălui său în copilărie, „vremea irosită”. (Poate că de la acei ani de disciplină exagerată să-și fi tras și Păgânul teoria în legătură cu inexistența vremii.

¹ De la arabi, Păgânul a preluat cutuma că un bărbat poate avea mai multe soții și oricâte amante. Practică foarte ușor adaptabilă și „teoriei veșnicului prezent”. Dar din atâtea legături, scribul nu știe ca Al Patruzeci și șaptelea să fi avut frați sau surori vitrege.

Ca o revoltă profundă împotriva aceluia timp ce i se spunea mereu că trebuie recuperat.) Numai că Al Patruzeci și șaptelea n-a recuperat lipsa de învățătură, ci doar stricta dezvoltare fizică. El a crescut brusc, umerii i s-au lățit văzând cu ochii, mușchii i s-au oțelit. La vârsta de zece ani era suficient de puternic pentru a se putea întrece la trântă cu orice bărbat. Atunci, profitând de o mahmureală a tatălui, socoti că e destul de matur pentru a putea fugi în lume.

„Educația” primită de la Păgân își făcu efectul asupra fiului său: brusc, acesta se pomeni în mijlocul vieții total nepregătit pentru a o înfrunta. În primul rând că băiatul a plecat de acasă fără a-și lua cu el bani sau obiecte de valoare, servitori, prieteni sau sfătuitori. El doar și-a luat lumea în cap și, în clipa când s-a aruncat în aventura fără de întoarcere, s-a văzut în situația unui naufragiat luptându-se cu valurile, preocupat să nu fie înghițit de mare și mai puțin interesat dacă țărmul profilat în zare reprezintă un ostrov nelocuit sau dana unui port înfloritor și prieten. Această stare de a fi mai tot timpul obligat să se preocupe de moment, fără a apuca să cântărească viitorul (ca în teoria ideală a Păgânului), l-a urmărit multă vreme. Când ți-e foame, nu te mai gândești la frumusețe, ci cauți de mâncare; când ți-e sete, nu te mai apropii - muritor nevolnic - de Dumnezeu decât spre a-i cere apă; când ți-e frig, cauți căldura asemenea oricărui animal. Însă pentru toate astea trebuie să-ți fie foarte foame, foarte sete sau foarte frig. Levantinului i-au fost date toate la un loc și fiecare separat. Tot mai des, Al Patruzeci și șaptelea nu-l mai socotea pe tatăl său nebun, așa cum îi tot auzise pe cei din jur referindu-se în șoaptă la stăpânul castelului. Viața părea să-i dea dreptate Păgânului.

Fără un țel, fără o recomandare, fără o meserie, fără un

ban și fără o identitate dovedibilă, băiatul rătăci prin lume cu singurul gând de a se îndepărta cât mai repede și cât mai decisiv de Basra, spre a nu putea fi prins din urmă de servitorii tatălui. În această fugă prost pregătită și lipsită de repere, Al Patruzeci și șaptelea avea de partea sa doar trupu-i extrem de bine dezvoltat și o sănătate ce a erupt din plin după anii de zăcut la pat.

Itinerarul exact al fugii spre Occident al fiului Păgânului este imposibil de reconstituit azi, personajul însuși plângându-se mai târziu că vremea aceea din viața sa a fost o vreme a spaimelor și a bâjbâielii. Timpurile bune, trăite încă de bunicul său, celebrul Geograph, trecuseră și păreau apuse pentru vecie. Husein mai putuse cutreiera cercul pământesc al hărților sale în lung și în lat, o escortă armată îți era pe atunci necesară mai degrabă pentru a te simți tu în siguranță decât pentru a te folosi efectiv de ea împotriva unor întâlniri neplăcute. Însă chiar și drumurile acelui bunic au ajutat la împărțirea Terreii. Marea nu mai era un lac imperial, arabii atacau convoaiele bizantine, iar romanii îi atacau pe arabi. În loc să se deschidă, lumea se împuțina vizibil, năvălirile neîncetate ale unor popoare străine, precum și ciudata faună/loră descrisă de exploratori, totul parcela Pământul și îl făcea tot mai nesigur. Iar parcelele deveneau tot mai mici. Tot mai strâmte. Ca niște celule de închisoare.

Prima problemă de care s-a lovit Levantinul a fost că în nici un caz nu se putea străbate un drum de unul singur. El a trebuit să se alăture primei caravane dispuse să-l ia fără să se intereseze de identitatea lui și fără a-i pune anumite condiții. Pe de altă parte, nici băiatul nu putea risca să se alăture unor drumeți ce nu aveau de gând să se îndepărteze suficient de Basra, dar nu putea pretinde nici de la călători o altă direcție a deplasării. În fond, lui nu-i păsa încotro se îndrepta, în măsura în care se prefigura o

șansă de a-și pierde suficient de repede urma. Însă, în curând, mersul acesta în zig-zag se dovedi total neproductiv: mai întâi că deplasarea era prea înceată, cu nenumărate popasuri și într-un ritm impus de niște oameni ce păreau că nu se grăbesc niciodată, în al doilea rând că se întâmpla ca, schimbând caravana, băiatul să se pomenească - nu o dată - că nimerea în locuri și în localități pe unde a mai fost nu de mult. Drumul i se învârtea în cerc.

Atunci a început să caute tovarăși de călătorie plecați spre ținte sigure și mult mai îndepărtate. Dar, deși pare aproape incredibil pentru un om a cărui copilărie s-a desfășurat în cel mai important „institut geographic” al timpului său, nepotul lui Husein constată că nu este capabil să aprecieze un itinerar fiindcă îi lipseau cele mai elementare noțiuni toponimice. El întreba unde se pregătește să plece un anumit grup, se încredința că este acceptat, după ce și-a oferit puterea mușchilor pentru a ajuta la căratul bagajelor și al merindelor, însă nu putea aprecia după numele de localități dacă acelea erau mai apropiate sau mai îndepărtate de Basra, dacă ele îi puteau oferi o bază de plecare către un loc mai sigur sau dacă, odată ajuns acolo, nu va mai putea accede decât într-un teritoriu sălbatic, în caz că nu va dori să se întoarcă iarăși acolo unde tocmai se afla. Măcar una dintre numeroasele hărți străbune de ar fi luat cu el! - se tot certa băiatul, deși, atunci când reușea să consulte o hartă a cuiva (probabil că o hartă provenind tot din Castelul Geographului), nu era în stare să se orienteze pe ea.

Levantinul auzise de acasă despre campaniile arabe din Munții Atlas, își închipuise că va putea însoți o asemenea expediție și cercetase planșele ABRAXAS ale aceluia colț de lume. Dar de unde să iei exploratorii, când el nu întâlnea în cale decât negustori cărându-și marfa dintr-un loc într-altul, oșteni escortând câte un demnitar sau hoinărind pur și

simplic prin țară, știind că lumea e a lor, precum și oameni sfinți aflați în pelerinaje sau în misiuni religioase. Cei ce măcar păreau grăbiți nu acopereau decât distanțe scurte și precise. Ceilalți, hotărâți să îndrăznească mai departe, pierdeau în cea mai mare măsură noțiunea timpului, proporțional cu spațiile tot mai nedefinite. Aceștia făceau popasuri îndelungate, fiind greu să-i mai urnești din loc. Despre călători dispuși să traverseze întreaga hartă dintr-un colț în celălalt nici nu putea fi vorba.

Itinerarul neregulat al Celui de Al Patruzeci și șaptelea îl ducea când într-o civilizație, când într-alta. La Carella a adăstat vreme de câteva luni la mănăstire. Câteodată i se părea că decorul aduce puțin cu cel din sălile de lucru din sectorul interzis al Castelului Geographului și Levantinul avea impresia că a dat de atmosfera de lucru din acel loc pe vremea bunicului său. Doar groaza celor trăite la Basra îl împiedică să se călugărească și el. Aici întâlnește un monah care copia de patruzeci de ani operele sfinte, încercând să realizeze un dicționar biblic. Fratele Ambrosius nu era încă foarte bătrân, n-avea decât vreo cincizeci și cinci de ani, însă se bucura de stima tuturor.

— De patruzeci de ani, fratele Ambrosius lucrează neîncetat la marea sa menire, îl lauda starețul, ori de câte ori conducea străini prin mănăstire.

La Carella, Al Patruzeci și șaptelea învață disciplina și ierarhia monahală.

— De ce nu a ajuns fratele Ambrosius episcop? se minuna copilul, aflând mereu alte și alte fapte de cinstire ale călugărului. Dacă de patruzeci de ani duce o viață de sfânt, fie că nu este răsplătit un asemenea trai, fie că nu i s-a făcut dreptate monahului pe pământ, fie că există un alt fel de ridicare în grad a ierarhilor.

Episcopul însuși l-a chemat pe Al Patruzeci și șaptelea și l-a laudat pe fratele Ambrosius. Însă acela a rămas tot

simplu călugăr, nici măcar egumen n-a ajuns. Cu ochii miopi, fratele Ambrosius abia mai vedea să scrie.

— Ai vrea să fii episcop? I-a întrebat băiatul.

Călugărului i-au mijit în privirea palidă câteva scânteii stinse:

— De patruzeci de ani scriu zi de zi și nu o să apuc să-mi termin lucrarea, spuse și se grăbi să mai adauge câteva litere la manuscrisul pe care-l avea în față.

Levantinul n-a reușit niciodată să afle cum se devine ierarh.

Fiul Păgânului se afla într-o încurcătură teribilă, fiind tot mai înspăimântat că-l vor ajunge din urmă trimișii tatălui său, părându-i-se tot mai evident că locurile îl țin prizonier și că nu se va găsi soluția de a pleca departe.

După un timp nesfârșit, pe care el însuși nu l-ar fi putut evalua, izbutise să ajungă totuși la Alexandria. Orașul era atât de mare, încât episcopul francez Avaulf ne-a lăsat o mărturie uimită conform căreia nu i-a fost suficientă o zi întreagă pentru a-l putea traversa. Aceeași impresie i-a lăsat-o Alexandria și foarte tânărului călător: prin metropola africană, Levantinul se simțea ca în jurul Basrei. După evacuarea orașului de către bizantini, într-un început de toamnă cu aproximativ o jumătate de veac în urmă, Alexandria devenise un centru arab eclectic, unde fiecare cartier vorbea o altă limbă, iar zeii adorați difereau de la stradă la stradă. Din ceața creierului Celui de Al Patruzeci și șaptelea răsări tot mai pregnantă amintirea Babilonului. Tânărul, deși plecat de atâta vreme dintr-un alt centru al lumii arabe, nu părăsise încă niciodată cu totul acea lume și în nici un caz pentru destul timp ca să apuce s-o uite. Și Alexandria făcea parte din același univers, doar că orașul era prea mare și alte nenumărate seminții se mai îmbulzeau în el.

Se pare, totuși, că fiul Păgânului a rămas prea multă vreme în capitala Africii sau, cel puțin, că-și aducea mereu aminte de acel popas din fuga sa. Numele „Levantinul” de aici trebuie să i se fi tras. Cuvântul provine din participiul lui „levare” (a se scula și, prin extensie, a răsări) și se referă la cineva venit din Orient (de la răsărit). Dacă în timpul Imperiului Otoman, acest Orient reprezenta Turcia asiatică, levantinul timpuriu era urmașul unui european stabilit în Africa. Ceea ce nu se potrivea Celui de Al Patruzeci și șaptelea, el nefiind urmașul, ci chiar întâiul venit (cel puțin de o vreme) la Alexandria. Mai târziu, părăsind Africa și ascunzându-se în Europa, el nu găsi nici o rațiune de a-și trăda originile asiatice: astfel s-a născut legenda că s-ar trage dintr-o familie creștină ajunsă încă înainte de evacuarea Alexandriei de către bizantini în metropola Africii. Dacă în modul acesta a încercat Levantinul să-și șteargă trecutul, înseamnă că, pe vremea lui, termenul încă se referea mult mai puțin la Orient decât la europenii stabiliți în regiunile cucerite de Islam.

Însă Al Patruzeci și șaptelea se simțea foarte singur la Alexandria, iar orașul se dovedea într-adevăr mult prea mare. În doar câteva săptămâni și-a dat seama că nu are nici un viitor în acel loc: zilele de început, când fiecare imigrant neașteptat de nimeni se simte deznădăjduit și lipsit de perspective au trecut sau, mai bine spus, au intrat în obișnuință. Nici un reper, nici un obicei, nici unul dintre vechile tabieturi nu se lăsau recunoscute în noul său oraș de reședință. (Dar cine îl obliga să rămână acolo? Băiatul hoinărise luni îndelungate, fusese de mai multe ori în pericol de a se învârti într-un cerc prea apropiat de Basra, de care fugea, a ajuns într-un punct aglomerat, unde era greu să fie recunoscut, greu să fie găsit, unde nimeni nu se interesa de încă unul dintre miile de vagabonzi ce veneau anual în clasică cetate a civilizației. Neversat în descifrarea

hărților - printre care crescuse -, Al Patruzeci și șaptelea avea totuși cunoștințele generale ale oricărei ființe gânditoare, care auzise de Alexandria și de Alexandru cel Mare, care crescuse cu diferitele versiuni ale basmelor despre celebrul împărat și care, chiar dacă nu știa exact unde se găsește pe Pământ orașul african al aceluia suveran mitic și apostol al Coranului, era măcar la curent cu faptul că locul respectiv este așezat undeva departe în vest, pe malul de miazăzi al Mării Centrale. De acolo, odată atât de greu ajuns, unde să mai meargă? Ce alt țărm îi oferea mai multe speranțe de viitor? Mai ales că Levantinul nu făcuse decât să fugă de un trecut înspăimântător și nu avusese încă vremea necesară spre a se angaja în vise concrete pentru viitorul concret.)

În primul și în primul rând, băiatul (de unsprezece ani?), chiar dacă era foarte bine dezvoltat fizic și putea pretinde că este cu câțiva ani mai matur, suferea de singurătate. Îi lipsea un tutore, un sfătuitoare, un confesor, un sprijin, un suflet căruia să-i mărturisească uimirile ce-l copleșeau la tot pasul și disperarea ce le urma. Oricât de athletică i-ar fi constituția, un copil rămâne un copil. Băiatul se descurcase de minune în lunile lungi de când fugise de acasă, însă acum perioada aceea trecuse și nu mai era vorba doar de a se face nevăzut, acum trebuia să-și găsească și un rost.

Ca să devină un membru al spiritualității nu simțea nici o chemare: pentru aceasta ar fi trebuit să urmeze școli, să se supună unei noi vieți severe - după ce abia reușise să scape de o alta -, să se supună unor numeroase privațiuni și unei ierarhii pe care n-o pricepea nici măcar la etajul ei lumesc. Și experiența fratelui Ambrosius îl descumpănise pe tânărul ce-și mai imagina încă organizări limpezi. În mediul cosmopolit de la Basra, cunoscuse ceea ce romanii numiseră *otium cum dignitate*, chiar dacă acea demnitate fusese de prea multe ori pângărită în modul cel mai

murdar. O viață închinată reveriei nu-l interesa, dacă acea viață ar fi trebuit pregătită cu noi ani de frustrări și disciplină autoritară. În special acest ultim aspect îl speria: tatăl său fusese un model prea cumplit pentru ca fiul să mai aibă curajul să se dedice altei experiențe implicând supunerea.

Pe de altă parte, pentru o carieră militară se dovedise a fi, totuși, prea tânăr. Reușise să se angajeze de două ori, însă renunță de fiecare dată. Și aici ierarhiile erau stricte, nici aici modelul tatălui nu putea fi uitat atât de ușor, dar mai ales faptul că era atât de necopt îl făcea vulnerabil, fiindu-i rezervat un rol mai neînsemnat decât oricărui alt începător. O dată, trebuise să asiste cum un nou angajat reușise să ajungă în doar câteva zile să mănânce la aceeași masă cu superiorul său, împărțind cu acesta hrana într-un mod nu numai ritual, ci și foarte practic. Să mănânci cu șeful, să rupi din aceeași pâine (*cum panis* a dus la *companion*) a rămas o perspectivă cu totul incertă pentru Levantin. Dimpotrivă, deocamdată el părea hărăzit unui rol de slugă a ultimei slugi, iar prietenii ce i se ofereau erau mai tot timpul suspecte. După ce a renunțat de două ori, era puțin probabil să nu fie prins și să mai fie și acceptat pentru a treia dată.

În vremea Celui de Al Patruzeci și șaptelea, dacă nu te nășteai cu un rol predestinat (fiu de suveran, de mare negustor sau dintr-o familie celebră în alte domenii), puteai alege între trei perspective de viață: *oratores*, *bellatores* sau *laboratores*. Cum de vorbit vorbeau doar demnitarii și oamenii Bisericii, ultimii având o meserie ce, a arătat scribul, nu-l atrăgea pe tânăr din pricina unei pregătiri de care îi era frică, *bellatores* i-ar fi impus băiatului o altă - nu mult diferită - disciplină; nu-i rămânea decât mult mai umila categorie a muncitorilor. Fugind de servituțile ierarhiilor și ale disciplinei, asemenea majorității semenilor săi, Al

Patruzeci și șaptelea a optat liber pentru cea mai sigură servitute, cea care te înghițea pentru totdeauna.

Levantinul pare a fi trăit la Alexandria cel puțin șapte ani. Dacă acceptăm că s-a stabilit în nordul Africii la vârsta de unsprezece ani, adică în 694, și că sosește în Italia în timpul Papei Ioan al VII-lea, atunci trebuie să conchidem că a rămas chiar mai mult în locul unde l-a adus soarta după fuga sa din Basra. Dar „Papa Ioan” putea foarte bine să fi fost și Ioan al VI-lea, care a ocupat Sfântul Scaun între 701 și 705. Bunul cititor trebuie să fie mai îngăduitor ca oricând cu scribul: acesta nu mai narează viața unui personaj important, care să fi scrijelit urme adânci și sigure în memoria istoriei. Levantinul n-a fost decât unul dintre umilii *laboratores*. Despre el, scribul a mai aflat câte ceva doar întrucât bunicul acelui anonim s-a bucurat de o mare considerație și fiindcă tatăl său a mai avut acces la personaje importante. Și, astfel, a putut fi găsit și Al Patruzeci și șaptelea în legendele care, poate, la el s-au referit. Iată, deci, punctul de origine al Levantinului. Cu cât ne depărtăm de acel punct, lumina devine tot mai difuză. (Este cu atât mai uimitor - până și pentru scrib - că din această ceață tot mai densă au putut fi separați urmașii imediați ai personajelor noastre.)

Levantinul a început să cunoască Alexandria. El a constatat repede că în cartierul select, în Brucheion (sau Basileea), n-avea ce căuta. Mai ales de când a văzut într-o casă bogată o hartă ABRAXAS, atârnată ca un decor de preț pe un perete, și-a imaginat că acolo ar putea fi chiar reperat de vreun călător care ar fi trecut vreodată prin Basra. (Bietul băiat! El nu-și dădea încă seama că nu mai reprezenta decât un fir de praf tot mai puțin sesizabil într-un deșert fără de margini. Dar câți dintre noi ne dăm seama

de acest lucru?¹) O dată cu eșecurile sale din cariera militară, își făcuse și acolo dușmani și găsi preferabil să se retragă în locuri mult mai sigure. La vest de Serapeion și de Coloana lui Pompei, atât de înaltă încât oferea un reper de oriunde te aflai în oraș, se afla vechiul Rakotis, care se mărginea *ex muros* cu uriașa necropolă. Aici, la marginea cetății, între marea închisă de diguri și nisipul ce prevestea deșertul, se găsea locul ideal pentru a te face nevăzut. Dacă în acel Babilon modern și atât de întins încât l-a adus până la uimire pe un călător asemenea episcopului Avaulf, oamenii se așezaseră - ca peste tot - pe seminții, astfel încât fiii aceleiași națiuni să se poată amăgi că se apără între ei, în vechiul Rakotis nu mai dicta nici o convenție. Oraș în oraș, cartierul își avea centrul său, străzile sale mai curate, oamenii importanți. Însă în apus și în nord, spre mare, populația devenea tot mai suspectă, cartierul tot mai rău famat, regulile de conviețuire tot mai conspirative.

Da, iată că băiatul a ajuns să trăiască fără șef, așa cum și-a dorit. În lumea aceea nu prea exista nici stat. Un anarhist modern ar fi găsit acolo materializarea viselor sale? Horst Stowasser ar fi fost fericit? Scribul se îndoieste. Levantinul a trebuit să descopere foarte repede că fără șef și fără stat, apar din senin sute de șefi și sute de organizări restrictive, sute de autorități autoproclamate, chiar dacă efemere, și o continuitate de ierarhii arbitrare. Levantinul n-a nimerit decât în Rakotis și atât.

Asemenea unui strămoș despre care nu mai bănuia nimic, Al Patruzeci și șaptelea lucra ziua la diguri, iar

¹ Senzația că, pe cât avansezi în deșert, orizontul se îndepărtează vine mai târziu. Atunci când ai pătruns de acum temeinic printre nisipuri și nu mai există nici măcar alternativa teoretică de a o apuca pe o iluzorie altă cale. La început, senzația că ai avansat te mai stimulează. Nemaiavând contact vizual cu punctul de pornire, ai iluzia că te-ai apropiat de țintă. Doar treptat ajungi să vezi că sosirea visată este atârnată de orizont, iar orizontul nu reprezintă decât o linie închipuită.

noaptea, în loc să se odihnească, stătea pe malul mării și privea în depărtare. Față de splendorile Bosforului admirate de acel străbun, fiul Păgânului vedea doar Insula Pharos și nenumăratele ambarcațiuni ce se îngrămădeau să doarmă în danele portului. Și, tot asemenea celui strămoș, tânărul deosebit de puternic era foarte tăcut, fiind evident chiar și pentru un ochi puțin atent că omul se ascunde. Însă nu era singurul în această situație: sclavi fugiți, criminali, tâlhari, datornici de tot felul își căutau anonimatul în Rakotis, înainte de a încerca - unii - să se metamorfozeze și să înceapă o viață nouă. Se și spunea, mai în glumă, mai în serios, că acel loc nu este decât anticamera unei noi lumi, ceva ce, mai târziu, ar fi putut fi comparat cu Purgatoriul - aici trebuia să-ți speli păcatele înainte de a muri pentru a reînvia. Clement din Alexandria și Origene trăiseră în acele ținuturi cu aproape o jumătate de mileniu în urmă, iar ideile lor acolo au încolțit și s-au dezvoltat neîncetat. Purgatoriul s-a născut la Alexandria și Levantinul se găsea în plin loc al acțiunii.

Întâmplarea (?¹) a făcut ca, după ce a lucrat o vreme în construcții, tânărului să i se ofere o meserie mult mai bănoasă. În apropierea locuinței pe care și-a găsit-o începea drumul spre cimitir. Acolo erau căutați gropari. Pentru a fi admis în acea slujbă, trebuia să înlăture alți concurenți, dar odată pătruns, te bucurai de o oarecare solidaritate de breaslă. Foarte tânărul sosit a ridicat această solidaritate la un rang mult mai înalt.

Și, în sfârșit, al treilea amănunt ce nu trebuie trecut cu vederea: din nou, la fel ca și strămoșul său la Constantinopol, și Levantinul a găsit în Alexandria o lume de sub lume. Nenumăratele catacombe, canale și cisterne

¹ Scribul nu știe cât a fost întâmplare și cât intenție din umbră în viața Celui de Al Patruzeci și șaptelea și recunoaște că acest subiect riscant îl depășește.

formau și în Egiptul de Jos un oraș sub oraș.

Reveria neputincioasă în fața unui decor enigmatic, superb, cuceritor și înfricoșător totodată, cimitirul și Alexandria subterană au fost etapele constitutive ale personajului care s-a născut. Crâmpeie de amintiri dintr-o memorie atavică au alcătuit liantul.

Din Africa a plecat un tânăr matur, palid ca și Chlorus (despre care Levantinul nu știa să fi existat vreodată, deși îi semăna atât de tare...), cenușiu ca și acela (când nu voia să iasă în evidență), puternic. Însă copia nu era desăvârșită: spre deosebire de cel ce avea să dea numele Mâinii Albe¹, Cel de Al Patruzeci și șaptelea nu era mânat nici de ambițiile și nici de tenacitatea strămoșului. Și, de asemenea, ține tot de misterul acelor societăți secrete cum de a putut fi recuperat din neant Levantinul, cine a mai fost capabil de a-i cunoaște ascendența și cine l-a putut impune printre oamenii Mâinii Albe. Deși... o minimă întoarcere a scribului cu picioarele pe pământ trebuie să-l trezească la realitate: dacă umilul scrib, cu logistica sa precară, a fost în stare să reînnoade firul după foarte multe secole din praf și cenușă, atunci de ce să nu fi putut un responsabil specializat al temutei frății să-l recunoască pe omul care n-a fost decât cel de al optulea urmaș al lui Chlorus și, deci, strănepotul strănepotului fiului acestuia. Norocul scribului în descoperirile sale ține - iată! - de patruzeci și șapte de generații și, scriind aceste rânduri, el știe deja că mai mult de o jumătate din șir i-a fost de acum relevantă. Atunci de ce să ne mai mire că un membru responsabil al Mâinii Albe a reușit să găsească a noua verigă a unei promoții anumite?

¹ O societate la fel de misterioasă ca și numeroase alte confrerii ce se vor mai naște după aceea, unele având să dispară pentru secole și să reapară sub alt nume, la fel cum misterul și dănuirea frățiilor de pe vremea lui Solomon sau a lui Pythagora nu aveau să fie limpezite vreodată pentru publicul larg.

Levantinul se afla la Alexandria de pe la vârsta de unsprezece ani. Curând după aceea, a fost primit în echipa de gropari din marea necropolă de la marginea apuseană a oraşului. Se pare că, încetul cu încetul, în jurul lui au apărut prieteni de nădejde şi, treptat, tânărul a descoperit că nu mai este singur, în situaţii foarte grele, a fost salvat, ca prin minune, şi atunci a înţeles că există cineva care are grijă de el. Probabil că iniţierea i-a fost mai lentă, însă cert este (?) că în jurul anului 700 de după Christos, fiul Păgânului se afla - cel puţin formal - în fruntea Mâinii Albe. Poate că el nici nu-şi cunoştea puterea, poate că el se afla încă sub un fel de tutelă. Oricum, ne găseam în anul în care împlinea şaptesprezece ani, iar tatăl său dispărea la Basra. Să fi fost şi acela iniţiat în frăţie, trebuind să treacă în nefiinţă pentru ca fiul său să-i ia locul? Scribul nu are nici urma unei dovezi şi n-a dat nici de cea mai vagă referire în acest sens. Despre Geograph, da, despre el ne-au rămas nişte aluzii (desigur interpretabile), însă Păgânul, un personaj atât de uşor de hulit, n-a fost niciodată folosit ca argument împotriva confreriei atât de des şi grav damnable. De ce?

La sfârşitul secolului al VII-lea, adică pe vremea fiului Păgânului, cimitirul din Alexandria a fost împărţit în patru sectoare, iar aleile au primit nume de străzi. Necropola a devenit „Oraşul morţilor”. Dar era un oraş fără ziduri, ceea ce-i dădea Levantinului senzaţia de libertate, sentimentul că nimeni şi nimic nu îl constrâng să rămână, atunci când n-ar mai dori-o.

În toată această vreme, Al Patruzeci şi şaptelea îşi făcea mizerabila meserie de gropar, căpătând încet, dar sigur, atât renumele unui Caaron, cât şi al unui Iac. Printre atâţia muncitori din necropolă, tocmai despre acel tânăr cenuşiu se spunea în vorbirea curentă că îl va duce pe defunct în lumea veşnică sau că pe un anumit grav bolnav îl aşteaptă calea străbătută cu ajutorul aceluiaşi Caaron. Tânăr,

puternic, aparent mat și fără vârstă, despre același personaj tot mai temut se spunea că, după ce își depune pasagerul pe Celălalt Mal, îl lasă exact în fața cărării ce merge spre locurile unde se adună cei foarte păcătoși sau, dimpotrivă, spre tărâmul unde vor aștepta cei mai puțin greșiți. Figura albă, decolorată, a Celui de Al Patruzeci și șaptelea s-ar fi datorat tocmai focului cumplit de care era obligat să se apropie de atâtea ori, de fiecare dată când mai cobora câte un răposat în groapă. Deoarece - continua legenda - muncitorul acela anonim dispărea după fiecare înmormântare și nu putea fi reîntâlnit decât a doua zi. Bineînțeles că, în toată acea perioadă cât lipsea, el era pe drum cu defunctul.

Iar în cimitir era nedespărțit de un asin sălbatic, simbolul biblic al omului însingurat, încăpățânat și refuzând orice jug. (Aceste elemente de bestiar fac parte din convențiile timpului: să nu uităm că nu mai departe decât despre Păgân se pomenea maimuța bătrână ce-l însoțea mereu. O maimuță bătrână, urâtă, răsfățată și rea. Și în legătură cu alți strămoși ai Levantinului se vorbea că, de obicei, aveau în preajmă câte un animal caracteristic. Au existat ființele acelea cu adevărat ori constituiau doar elementele unui anumit nimb? În fond, este posibil ca, în unele cazuri, chiar animalele reale să fi atras atenția asupra anumitor însușiri, atribuite, apoi, ca o consecință, personajelor.)

Deși existau puțini care știau - chiar mai bine decât dânsul - cine era adolescentul musculos și tăcut din cimitir, pentru marea masă de oameni ce veneau să-și plângă morții, originea dubioasă a personajului, puterea sa misterioasă și situația lui socială neobișnuită făceau din el un caz deosebit. Adică exact ceea ce Levantinul însuși nu-și dorea. Singurul său noroc era că superstițiile începeau să funcționeze și în legătură cu persoana lui și lumea prefera să instituie și să accepte un tabu în jurul groparului, tabu

care, chiar dacă nu-l proteja întru totul, îl făcea să nu fie deranjat.

De ce a plecat, totuși, Al Patruzeci și șaptelea din Alexandria? Motivul real poate că n-o să-l cunoaștem niciodată sau poate că nu vom ști să-l asociem personajului nostru. În anul 700, Levantinul împlinea șaptesprezece ani. Tot pe atunci moare (sau dispare) tatăl său. Dacă Levantinul a purtat, într-adevăr, o demnitate înaltă în confrerie și dacă aceasta a fost ereditară, atunci din perioada aceea putea să se manifeste puterea sa. Însă nimeni, până la acea dată, nu a sesizat o transmitere dinastică printre capii Mâinii Albe, deși scribul este înclinat să accepte opinia că, sub o anumită formă, aceasta a existat. (Dovadă și secvența din șirul Celor O Sută.) Aceia dintre urmași ce se dovedeau nedemni sau nepotrivii pentru a prelua o funcție atât de importantă „o duceau în sânge, în creier și în ființă”, fără ca ei să fie vreodată încunoștințați de acest lucru. În perioadele respective, puterea era exercitată de un substitut, iar adevăratul titular se găsea protejat de la distanță, fără ca el s-o afle vreodată.

Nu știm decât că fiul Păgânului a plecat la Roma în timpul Papei Ioan, ceea ce - așa cum scribul a mai atras atenția - putea să fie și în timpul lui Ioan al VI-lea (701-705) și în cel al lui Ioan al VII-lea (705-707). Amândoi acești suverani pontifi veneau din răsărit, unul de la Salona, celălalt din Grecia, amândoi au reușit să mai obțină niște favoruri și teritorii de la atacatorii Romei, amândoi supraviețuiau într-o epocă în care totul era posibil pentru foarte multă vreme: Imperiul Roman de Apus nu mai trăia decât prin tradiție, Imperiul Bizantin era departe și tot mai străin de Italia, barbarii soseau neîncetat din toate părțile, însă, dintre toți, arabii cunoscuseră cea mai spectaculoasă ascensiune „din timpurile moderne ale sfârșitului anunțat al lumii”. Viitorul

nu putea să fie salvat decât printr-o minune ori mântuit de așteptata Judecată de Apoi. Măcar de atât erau siguri ierarhii: dacă Dumnezeu a ridicat omul până la conștiința binelui și a răului, nu-l va mai lăsa să bâjbâie iarăși, asemenea animalelor. Verdictul putea să cadă în orice clipă, cei doi papi n-au obținut decât încă o amânare. Să fi fost convinsă Mâna Albă să coopereze? Și, atunci, de ce a rămas Levantinul și pe mai departe un simplu gropar într-un cimitir din afara Romei?

O veche legendă vorbește despre „moneda levantină”. Ea a dăinuit numeroase secole și a pătruns și în literatură. Ultima versiune cunoscută scribului este cea a „rublei farmazoane”, himeră circulând prin satele și târgurile rusești încă și în prima parte a secolului al XX-lea. Este vorba despre credința într-un ban vrăjit care ar avea proprietatea de a se reîntoarce întotdeauna în buzunarul stăpânului său. Acesta ar putea, astfel, să facă toată viața cumpărături cu *moneda levantină* (sau cu *rubla farmazoană*), fără a trebui să mai muncească vreodată, deoarece banul i-ar reveni de fiecare dată, imediat după ce ar fi fost cheltuit. Necazul era că respectiva piesă, semănând într-un tot cu cele obișnuite, ar fi provenit din imaginația damnată a diavolului, astfel încât nu exista decât un număr limitat de *monede levantine* pe pământ, iar Satan însuși le administra cu grijă, fiind foarte atent cui i le atribuia: posesorii unei astfel de monede deveneau ei înșiși diavoli și doar omorâți fiind scăpau de blestem. Ca să nu-i ducă și pe alții în ispită, erau înmormântați cu obiectul afurisit cu tot.

Levantinul, gropar de meserie, ar fi descoperit nu o asemenea monedă, ci două. Aceasta întrecea până și regulile stabilite de Satan, însă Al Patruzeci și șaptelea a izbândit chiar și la un asemenea nivel! Lucrurile se leagă:

Levantinul avea două *monede levantine*, epitetul respectiv putând să fi alunecat de la porecla personajului, deși, la fel de bine, lucrurile s-au putut petrece și în sens invers ori s-au putut doar lega prin coincidența denumirilor. Apoi: Levantinul avea o meserie sinistră (atât de apropiată de diavol); Levantinul nu ducea niciodată lipsă de bani. De un asemenea personaj te puteai feri, puteai să nu-i pronunți numele, însă nu-l puteai ignora în subconștient.

Probabil că renumele nepotului Geographului a fost totuși mai mare decât a admis scribul la începutul acestor rânduri. Sigur, individul însuși nu atrăgea atenția prin nimic (decât, poate, prin asinul sălbatic ce-l însoțea pretutindeni), dar faptul că faima i-a ajuns la Roma și că în timpul foarte scurtului pontificat al lui Sisinnius a ieșit în evidență duce la concluzia că Al Patruzeci și șaptelea s-a îndepărtat mult de aura sa, că extrem de puțini dintre cei din jur știau cu adevărat cine este și că, poate, nici el însuși nu era conștient de aceasta. Nefiind om de știință, scribul nu este obligat de cutume să-și argumenteze fiecare afirmație. El se bazează și pe intuiții și, de aceea, poate că de multe ori pune în circulație informații false. Nici în cazul Levantinului, scribul nu face decât să-și exprime o părere (în care el crede cu convingere): gloria superbă de care s-au bucurat atâția dintre Cei O Sută mai plana ca o boare peste urmași, însă, începând cu Păgânul și, în special, cu Levantinul, fâlfâitul tot mai stins al acelei faime nu-i mai putea acoperi pe cei cărora le era destinată. Chiar și în uimitoarea poveste din jurul Papei Sisinnius, unul dintre personajele principale, Levantinul, n-a rămas decât un simplu anonim. Faima mai persista ca un fum, dar eroii par să se fi despărțit de propria lor umbră. Care a trăit singură, independentă de ei.

Să revenim, însă, la *moneda levantină*. Se pare că, inițial, aceasta a făcut parte dintre nenumăratele minuni ale lumii

și că abia câteva secole mai târziu originea ei ar fi migrat spre zonele diavolului. Așa că, la sosirea Celui de Al Patruzeci și șaptelea la Roma, faptul că el aducea cu sine și două (!) exemplare ale acestei surse de veșnică bogăție nu putea decât să stârnească admirația contemporanilor. Concomitent, faptul că sosea din Alexandria, orașul lui Alexandru, eroul de care se leagă cel mai miraculos roman al omenirii, făcea posibilă și orice altă minunăție. În legătură cu aceasta, ne-a rămas o mărturie scrisă atestând sosirea în Italia a unui foarte important personaj, trăind umil, necunoscut de mai nimeni, însă având *moneda levantină*, dispunând și de numeroase alte accesorii miraculoase, teribile și de invidiat și încercând „să orienteze oamenii cu fața spre Paradis” ¹. Cel puțin ultima afirmație trebuie luată foarte concret: bunicul Levantinului fusese în legătură cu călugărul Beatus, cel cu faimoasa hartă ce situa la granițele indiene raiul terestru. Însă India secolului al VIII-lea avea cu totul alt plasament decât cel cunoscut azi, ea fiind așezată într-o Asie meridională lipită de coasta orientală a Africii, astfel încât nu mai puțin celebra Etiopie se întrepătrundea cu acea Indie, cu care, uneori, chiar se confunda. Levantinul nu venea doar din orașul lui Alexandru, sinonim cu romanțul eroic, dar, deci, și din Africa, un continent ce dădea la răsărit nemijlocit în India... Iar în legătură cu India, acela era locul deplinei imaginații. Tărâmurile se amestecă și istoriile se contopesc, încă de la celebra scrisoare apocrifă a lui Alexandru către Aristotel, orice „zvon indian” era garantat de cele mai mari autorități ale istoriei culturale a omenirii. India era formată din „Insulele fericite”, dintre care unele, Chryse și Argyre, erau din aur, respectiv din argint, unde o faună nemaipomenită mișuna printr-o vegetație la fel de extraordinară² și unde curgeau cele patru fluvii paradisiace - Tigru, Eufrat, Pison

¹ În „Călătoria la Roma” a călugărului britanic Petru din Jona.

(Gangele) și Gehon (Nilul)³. Și toate astea într-o vreme aflată la Vârsta de Aur...

Însă acel amintit călugăr Beatus (trăind, după unele surse cu totul demne de încredere, abia în secolul Levantinului) sau poate (din nou) un alt individ cu același nume așează Roma și Ierusalimul „în centrul Pământului, acolo unde se întâlnesc mările ce împart lumea în patru părți”. Deosebiriile dintre Beatus și... Beatus provin doar din faptul că primul plasează în buricul lumii, alături de Roma și Ierusalim, și Alexandria. Probabil că orașul ocupat de arabi nu mai merita o asemenea situație (în timp ce Ierusalimul rămânea mai departe, chiar și sub arabi, Orașul Sfânt). Dintr-un centru al Terrei într-alt centru al Terrei, mutarea Levantinului nu ținea decât de modul cum era proiectată în clipa aceea umbra lumii.

Iată personajul venit la Roma pe timpul pontificatului unuia dintre cei doi Ioan. Nimeni nu l-a văzut pe Al Patruzeci și Șaptelea, însă spiritul lui sosise. Și s-a găsit și cine să aibă grijă ca acest lucru să fie cunoscut.

Și în Roma, tot pe vremea Levantinului, s-a născut cel mai celebru cimitir al metropolei, cimitir ce avea să dăinuie sub aceeași formă timp de mai multe secole. Și aici terenul a fost împărțit în patru părți simetrice, un pârau artificial îl străbătea prin mijloc, patru străzi pietruite se întâlneau în centru. Și această necropolă a devenit „Orașul morților”, însă și „Orașul cinstei și al onoarei”. Planurile aleilor și dispunerea mormintelor s-au realizat, se spune, după complicate studii de geomanție. Armonia dintre pământ (praf) și stele s-a ghidat după reguli stricte în amplasarea

² Printre monștri, se găsesc *bestia leucocroca*, prototip al unui animal grozav de corcit, și *mantichora*, arhetipul omului cu numeroase influențe zoomorfe (trup de leu, coadă de scorpion, ten însângerat, glas de șarpe și OCHI ALBAȘTRI, precum ai mării majorității a Celor O Sută).

³ Pison și Gehon curgând alături, Gangele și Nilul se regăsesc pe unul și același continent.

cimitirelor din Roma Levantinului și încă multe secole mai târziu.

La moartea lui Ioan al VII-lea, Roma nu se gândea la arabi, fiind amenințată, în primul rând, de longobarzi - pe care doar diplomația și geniul ultimilor papi i-au putut opri să ocupe orașul și să anuleze și ceea ce a mai rămas din puterea lumească a sfântului pontif. Desigur, nici arabii nu puteau fi ignorați, mai ales că, supunând nordul Africii, ei i-au luat Romei tradiționala cămară de grâu. Totuși, arabii erau încă departe. La sfârșitul lui 707, la moartea Papei Ioan al VII-lea, doi au fost candidații cei mai serioși pentru succesiunea pontificală: Constantin și Sisinnius. Deși mai puțin cunoscut, acesta din urmă a reușit să-și atragă suficiente sufragii pentru a fi numit papă. Pontificatul lui a început la 15 ianuarie, într-o iarnă cu totul neobișnuită, cu perioade de frig nemaîntâlnit la Roma, urmate de săptămâni atât de blânde încât și copacii erau derutați și înfloreau. Apoi un nou ger distrugea mugurii, care în curând își făceau iarăși apariția: de șapte ori au înflorit pomii în iarna aceea.

Surse răuvoitoare susțin că Sisinnius s-ar fi născut în 666 în Orient. De ce răuvoitoare? Pentru că 666 nu era decât cifra diavolului, iar papa ar fi provenit dintr-o familie convertită recent la creștinism, originară din Yathreb. Adoratoare a Kaabei, uriașa piatră neagră din Mecca, familia bunicilor lui Sisinnius putea să se fi prosternat înaintea zeilor Allat, Manat și El-Uzza, dar putea la fel de bine să fi fost și membră a comunității evreiești. După Hegira, câteva familii ar fi părăsit în grabă Mecca, probabil fiindcă ar fi intrat în conflict cu Mahommed. Însă aceleași surse răuvoitoare noului papă susțineau că părinții acestuia ar fi plecat din însărcinarea secretă a Profetului. Sisinnius însuși, cel născut tocmai în anul 666, n-ar fi fost decât un înger inferior, un giin, chemat să unească forțele diavolului

pentru a lupta împotriva creștinilor. Deci, evreu de origine, aflat în slujba arabilor care au ocupat o mare parte a lumii și i-au lipsit pe romani de convoaiele de cereale din Africa, convoaie fără de care viața în Italia devenea tot mai lipsită de șanse, noul papă aducea cu sine tot ceea ce era mai disprețuit și mai malefic. Printre giinii ce l-ar fi însoțit de la venirea sa în Imperiu se aflau și numeroase forțe cunoscute ale spaimei. Între ele, și Levantinul cu monedele lui blestemate. (Și) Mâna Albă.

În perioada 15 ianuarie-4 februarie 707¹, în Roma fuseseră numărate nu mai puțin de treizeci și trei de incendii, Tibrul se revărsase de două ori, iar în trei nopți fuseseră semnalate ploi de stele. A nins în patru zile și a fost neobișnuit de cald în alte șapte. În ziua de 16 ianuarie s-au văzut, în același timp, pe cer doi sori, precum și luna, de la amiază și până ce s-a întunecat. Tot de atunci a început o epidemie a unei boli puțin cunoscute, însă cu o evoluție foarte rapidă: omului i se făcea brusc rău, nu mai avea aer, bătea de câteva ori din buze, asemenea peștilor pe uscat, însă murind mai repede decât ei. Persoane perfect sănătoase se opreau din vorbă, încercau să bea aer și se prăbușeau moarte. Grozăvia aceasta - ce putea veni oricând și oriunde și din fața căreia nu te puteai ascunde - a ajuns să isterizeze tot orașul. În mod normal, de așa ceva încerci să te aperi și prin ignorare, dar deja din prima zi muriseră subit câteva sute de oameni. La 23 ianuarie, cifra victimelor se dublă. Se părea că întreaga cetate se va depopula în cel mult o lună. Iar de fugit, unde să fugi într-o țară bântuită de bande răzlețe de nenorociți, jefuind ce mai găseau de jefuit sau jefuindu-se între ele?

Între 15 ianuarie și 4 februarie 707, deși s-au petrecut atâtea nenorociri, groparul palid din cimitir n-a mai fost văzut de nimeni. Printre nenumăratele semne, oamenii

¹ 707 - cifră și ea interpretabilă în fel și chip.

credeau că zăresc și ceea ce n-a fost. Unii, mai nestăpâniți, le dădeau și celorlalți indicii asupra modului cum trebuie să privească. Cu cât evenimentele ciudate și nefaste, prevestitoare de alte nenorociri se înmulțeau, cu atât mai imperioasă era căutarea unei soluții. Pentru a putea curma răul înainte de a fi prea târziu pentru toată lumea, trebuia găsită originea sa. Iar aceasta nu era prea greu de aflat. O dată cu zvârcolirile naturii, au apărut și oameni ce pretindeau că l-ar fi observat pe papa însuși în ipostaze cumplite. Cum asemenea vorbe nu erau crezute de toată lumea, au găsit mult mai mulți ascultători cei ce se jurau că l-au zărit pe Sisinnius nu zburând noaptea în mijlocul unui stol de păsări negre în tovărășia lui Ef și nici închinându-se la idolii păgâni printre ruinele păraginite ale de mult părăsitului templu ridicat în cinstea lui Zeus Autocrator, zis și templul lui Zeus Junior, ci discutând cu un grup de arabi și dându-le o cheie misterioasă sau promițându-le unor soli longobarzi mai multe dintre relicvele sfinte. Se mai zvonea că Sisinnius și-ar fi îndepărtat toate icoanele din apartamentul papal, lucru de neînțeles de către romani, mai ales că primele zvonuri despre marele război al picturilor sfinte nu ajunseseră încă de la Constantinopol.

După doar două săptămâni, papa fu identificat cu originea răului. Însă, pentru ca starea de spirit să fie și mai justificată, era necesar și un anturaj malefic. În două gravuri de la mănăstirea Ferme zu Chiuso, Sisinnius este înconjurat de oameni ciudați, cu picioare de țap sau de vultur, cu cozi de diavol, cu mai multe perechi de ochi ori cu urechi ieșindu-le din trunchiuri. Personajele erau fie despuiate, fie purtând straie la fel de fantastice precum le era și înfățișarea. Respectivile desene ne fac să credem că papa s-a înconjurat într-adevăr de oameni neobișnuiți, poate de străini. Cu cât animozitatea împotriva sa creștea, proaspătul episcop al Romei a înțeles că trebuie să se

apere cu o gardă tot mai credincioasă. Originar el însuși din Orient, și-ar fi luat și mercenari de acolo. (Deși, se mai susține, a început tratative de a angaja și nordici: franci și helveți. Însă evenimentele s-au desfășurat prea repede și este greu de reconstituit astăzi ce planuri a avut cu adevărat Sisinnius.) Garda aceasta, oricum străină, constituită în prima ei formă atât de repede, n-a făcut decât să pună paie peste foc. Zvonul cum că ar fi fost așteptați la Roma încă alte sute sau poate mii de mercenari spre a-i asigura securitatea papei i-a făcut pe mulți să vorbească despre o trădare de profunzime: oastea venetică n-ar fi fost decât avangarda unei armate de ocupație păgâne, papa însuși constituindu-se în vârful de lance al acelor forțe anticreștine. În curând, i s-au găsit și locotenenții. În mod logic, aceștia trebuiau să fie ori necredincioși, ori figuri damnable. Nălucile antropomorfe nu mai ajungeau, era nevoie și de oameni concreți: câțiva frizi, câțiva slavi - urmașii familiei domnitoare a, cu jumătate de secol înainte, înfrântului Mare Imperiu Bulgar -, arabi bronzăți și evrei cu părul creț, dar și o căpetenie a piraților, un călău fugit din Bizanț și un gropar palid. În contextul cumplitei epidemii și al atâtor semne ce se petreceau mai zilnic, drumurile obișnuite ale papei prin cetate erau recepționate cu groază.

La începutul lui februarie, au fost semnalate corăbii negre în largul mării. Era un moment când Roma se simțea prea vulnerabilă spre a se putea măcar gândi la o apărare cât de cât eficientă. Oamenii se rugau, își înmormântau numeroșii morți, se așteptau la orice. În dimineața zilei de 4 februarie soarele răsări mai devreme și dogorî la fel ca în mijlocul lui august. Ca în fiecare zi, papa coborî străzile strâmte spre zidurile cetății. Aerul respira fierbinte și nemișcat. O femeie avu o viziune și, înainte de a leșina, arătă îngrozită spre Sisinnius. În ulițele acelea strâmbe și înguste, prea puțini trecători ar fi putut asista la scena

provocată de acea nenorocită. Și, totuși, ulterior, s-au găsit mii de martori oculari. Era vorba despre un semn. Mulțimea vru să se arunce asupra papei, însă, profitând de spațiul strâmt, garda îl putu apăra cu ușurință.

Se aflau chiar la ieșirea din oraș și coborâră în cimitir. Înconjurat de străji, papa se urcă pe un mormânt și încercă să le vorbească oamenilor ce se adunau într-un număr tot mai mare. Lumea țipa, amenința, fiecare avea ceva de spus sau de întrebat. Sisinnius mișca din buze, dar nu putea fi auzit nici de la doi pași. Unora li s-a părut că episcopul Romei ar fi spus: *Media vita in morte sumus...*, apoi buzele i s-ar fi mișcat tăcute de mai multe ori. Din ceruri s-a pogorât o liniște deplină, netulburată de nici un fir de vânt. Papa era gata să se prăbușească din clipă în clipă, la fel ca numeroșii atinși de boala cea nemiloasă.

Atunci, au scris mai mulți analiști, lumea a îngenuncheat și, în vreme ce papa își trăgea ultimele puteri din aerul celor mai înalte sfere, oamenii au început să se roage și, deși nimeni nu scotea nici un sunet, cimitirul s-a umplut de o muzică mult mai măreață chiar decât cea auzită la slujbele de la Sfânta Sophia, pe vremea împăratului Justinian, când psalmodiau zilnic 111 lectori și 25 de soliști. Afară era cald ca vara, iar isonul s-a răspândit până în centrul Romei.

Vremea s-a oprit în loc și mulțimea nu și-a revenit decât spre seară, când ninge ușor, iar papa s-a clătinat pentru ultima oară, a mai băut aer, a binecuvântat marea de bărbați și de femei și s-a prăbușit fără viață.

Sisinnius ar fi fost cea din urmă victimă a cumplitei epidemii. În aceeași seară au dispărut și corăbiile negre de la orizont, iar o zăpadă imaculată a acoperit, până dimineața, cetatea¹.

¹ Una dintre comparațiile cel mai des uzitate este: „zăpada s-a așternut ca un giulgiu peste cetate (câmpie, oraș, sat etc.)”. Se spune că atât de

Scurtul și încordatul episod al Papei Sisinnius, nedurând nici trei săptămâni, a rămas înscris în cărțile de istorie, deși, terminându-se atât de ciudat, sursele fie îl consemnează în grabă, fie se contrazic.

Levantinul a mai trăit din ianuarie 707 până la mijlocul anului 750. Lumea își amintea să-l fi văzut sprijinit în sapă, palid, mut, alături de mormântul de pe care se prăbușise Sisinnius. Faptul că s-a aflat atât de aproape de papă, în mijlocul gărzilor, i-a îndemnat pe mulți să creadă că ar fi făcut parte dintre apropiații cei mai fideli ai suveranului pontif, iar sapa n-ar fi fost decât o armă.

Al Patruzeci și șaptelea n-ar mai fi ieșit niciodată din cimitir. În conștiința celor ce-l știau se răspândi ideea că o interdicție cumplită l-ar fi obligat să rămână acolo. (Dar poate că această convingere s-a încetățenit abia după moartea personajului.) Groparul putea fi găsit la orice oră din zi sau din noapte și era gata oricând să-și facă meseria pentru care era plătit. Locuia împreună cu o femeie și cu mai mulți copii într-un mormânt gol, străvechi, aproape prăbușit.

Levantinul fusese și înainte deosebit de tăcut, dar abia după moartea Papei Sisinnius amuțise de tot. Încetase să mai comunice, doar dădea din cap în semn că a înțeles, atunci când i se cerea să-și îndeplinească îndatoririle.

Deși ar fi tăcut peste patruzeci și trei de ani, se mai spunea că, în unele nopți, mormântul unde locuia ar fi fost luminat cu făclii și că acolo ar fi avut loc întruniri tainice. Însă nu s-a găsit nimeni atât de curajos - sau de nesăbuit - încât să se apropie prea mult și să asculte ce se vorbea și cine erau oaspeții. Nici când plecau aceștia nu a fost vreodată cineva prin preajmă pentru a încerca să-i

demonetizata figură de stil s-ar fi născut din întâmplarea ce a avut loc atunci.

identifice.

Anii treceau și groparul, lipsit de vârstă, devenise o constantă a cimitirului. Între 703 și 750, în necropola respectivă nu s-a întâmplat nici o fărădelege, n-a fost deranjat nici un mormânt, nici un animal nu a intrat în incintă. Al Patruzeci și șaptelea ar fi impus o disciplină și o solidaritate între persoanele aflate temporar în necropolă, disciplină și solidaritate care ar fi făcut din ea „Orașul cinstei și al onoarei”, într-o lume unde, în rest, sensul acestor termeni părea să fi fost uitat. „O conviețuire corectă între vii și morți este școala conviețuirii între vii. Căci așa cum morții nu se tulbură și nu tulbură - atunci când nu sunt provocați -, și viii învață liniștea în reverie și în așteptarea izbăvirii”, scrie pe marginile unui foarte vechi registru al cimitirului. (Foarte vechi, totuși, desigur, cu sute de ani mai tânăr decât palidul gropar.)

O teamă ascunsă îi oprea pe muritori să vorbească despre Levantin. Nu se discuta nici despre obârșia sa, nici despre rolul pe care l-ar fi jucat în timpul scurtului pontificat al lui Sisinnius, nici despre misterioasele întâlniri ce aveau loc în unele nopți în mormântul unde locuia, nici despre familia sa, nici despre faptul că nu se știa cine îl aproviziona. Deceniile treceau, martorii se împropătau, mulți plecau pentru totdeauna, folosindu-se de serviciile Celui de Al Patruzeci și șaptelea. Totuși, și cei veniți mai târziu, cu toate că nu știau cu precizie cine le-a povestit, erau la curent cu faima și cu anecdotele secrete despre Levantin. Era un subiect ce nu se discuta, însă parcă se transmitea genetic.

În toți acei ani mulți, o singură poveste n-a putut fi ignorată. Se spunea că Levantinul, după ce îngropa morții, mai aștepta o vreme lângă mormânt. Câteodată ieșea din adânc o umbră, desigur umbra defunctului, și încerca să se depărteze prin cimitir. Groparul o prindea ușor, se purta

blând cu ea și o obliga să se întoarcă la loc. Câteodată, el, care nu mai fusese auzit vorbind cu nimeni, șoptea îndelung cu umbrele gata de a se rătăci.

Această poveste s-a despărțit, cu timpul, de Al Patruzeci și șaptelea, fiind atribuită groparilor oricărei necropole. Ea a dăinuit vreo două secole, după care s-a stins de la sine.

Ca și în atâtea alte privințe, faptele și însușirile fiului Păgânului s-au delimitat, în percepția contemporanilor și a urmașilor, de cel ce le-a dat viață. Și este interesant că tocmai el, deposedatul de proprietăți și de biografie, tocmai el s-ar fi ocupat de umbrele altora.

Se mai spune că Levantinul le făcea semn rudelor decedaților să lase banii ce i se cuveneau pe un mormânt aflat în preajmă. Câteodată banii aceia mai puteau fi văzuți în acel loc și la săptămâni de zile după înmormântarea cu pricina. Totuși, cu vremea, dispăreau. Era evident că nimeni, nici un muritor, n-ar fi avut îndrăzneala să-i fure. Necropola era „Orașul cinstei și al onoarei”. Iar Groparul - ce să facă el cu banii? El, se știe, avea cele două *monede levantine*, lui și așa orice cheltuia i se întorcea în buzunar.

Umbra vieții Celui de Al Patruzeci și șaptelea este străvezie. Priceput în a se ocupa de umbrele altora, Levantinul s-a pomenit despărțit de propriile-i fapte și de propriile-i însușiri. El a rămas cu imaginea Groparului însoțit veșnic de asinul său sălbatic. În felul acesta apare în mai multe manuscrise și în câteva picturi ale maeștrilor Renașterii.¹ Cei patruzeci și trei de ani petrecuți în cimitirul roman l-au deposedat de orice biografie și i-au netezit identitatea de asperitățile oricăror caracteristici individuale. Nici cei ce au ilustrat manuscrisele secolului al VIII-lea și nici pictorii mari n-au știut chipul cui l-au pus în desen.² După ce, prin secolul al X-lea, a dispărut și legenda umbrei

¹ Ceea ce dovedește că legenda lui a fost încă foarte concretă și multe secole mai târziu, dispărând cu totul abia prin veacul al XV-lea.

conduse înapoi în mormânt de Al Patruzeci și șaptelea, n-a mai rămas decât un arhetip: Groparul.

² Interesant este că „Groparul” apare de fiecare dată rigid, static, aplatizat, cu vădite tendințe ale stilului bizantin, chiar când restul ansamblului se încadrează în dinamismul și „perspectiva elenistică”, respectiv „perspectiva elenistică a renașterii”. „Groparul” a fost evident levantin...

ANEXĂ

Medicul de umbre

Într-o comună din județul Arad, a stârnit vâlvă faima unui tămăduitor apt să vindece boli în fața cărora medici vestiți n-au mai găsit nici un remediu. N-a fost, desigur, singurul taumaturg miraculos într-o lume dornică de salvare, acolo unde știința s-a despărțit atât de evident de cei mulți, încât nu mai putea fi urmărită și unde speranța în minuni reînvia o dată cu Dumnezeu.

Și vraciului amintit mai înainte oamenii i se adresau cu „domn' doctor”, deși nimeni n-ar fi putut spune cu precizie dacă omul era într-adevăr medic sau nu. Tocmai incertitudinea trecutului îi dădea personajului o aură de mister în plus, foarte utilă pentru sporirea nădejzii în demersul său. Se povestea, de pildă, că străinul fusese profesor la Facultatea de medicină din Cluj, însă că ar fi intrat în conflict cu colegii săi fiindcă îi eclipsa cu totul prin rezultatele de excepție realizate în clinica unde ar fi tratat mii de pacienți și unde ar fi salvat peste optzeci la sută din cazurile abandonate de alții. Dar, fiindcă succesele acestea ar fi stârnit invidia celorlalți profesori, i s-ar fi pus în cârcă o parte din cele douăzeci la sută de cazuri nerezolvate, fiind acuzat că din pricina tratamentelor sale ar fi murit mai mulți oameni, indiferent că majoritatea, veniți muribunzi, au plecat acasă pe picioarele lor.

O altă variantă spunea că omul nici n-ar fi fost doctor, că

n-ar fi reușit să termine facultatea din motive politice și că practicase ilegal medicina.

Și, în fine, mai exista o ipoteză, dar nici pe departe ultima, după care vraciul din județul Arad s-ar fi ocupat cu alte lucruri cât trăise tatăl său, însă că, în conformitate cu tradiția familiei, a trebuit să-și întrerupă îndeletnicirile și să continue un meșteșug practicat din moși strămoși de străbunii săi, vindecători miraculoși încă din evul mediu sau poate de și mai multă vreme.

Fapt este că individul a venit singur, neînsoțit de vreo rudă, fără nevastă și copii, și-a cumpărat o colnă pe un deal și a dus o viață retrasă, opacă față de orice curiozitate a localnicilor. După vreun an, cât a fost aproape uitat de oameni, unui sătean i se făcuse rău, fusese transportat la oraș și în curând externat din spital și adus să moară acasă. Străinul, despre care până atunci nimeni nu știa cu ce se ocupă, s-a aflat cu totul întâmplător pe drum când a revenit salvarea cu muribundul. S-a apropiat de targă, a dat la o parte rudele și l-a ridicat pe suferindul aproape inconștient, sprijinindu-l cu targă cu tot de mașină. Era o senină zi de iarnă și un soare puternic făcea zăpada să sclipească. Printre stelutele de lumină, umbra bolnavului se întindea pe jos, pe neaua bătătorită. Străinul a început să se ocupe de acea umbră, parcă având grijă s-o curețe de petele de apă murdară peste care s-a nimerit să cadă.

După aceea lumea s-a mirat cum de l-au lăsat pe individ să zăbovească atâta vreme în frig, făcând acele demersuri aparent absurde și părăsind un om atât de grav bolnav, lăsat să stea în frigul iernii în omăt. Dar parcă toți cei de față ar fi fost vrăjiți atunci, iar activitatea stranie a vraciului s-a prelungit până ce întunericul timpuriu al serii de iarnă a făcut umbra să dispară. Abia atunci s-au dezmeticit oamenii, însă și suferindul și-a revenit o dată cu ei, reușind să intre pe propriile-i picioare în casă. După care s-a

vindecat de la sine în câteva zile.

Perioada aceea, cât s-a ocupat „domn' doctor” de umbra suferindului, parcă a făcut timpul să se oprească. Martorii își aminteau de ea ca de o singură clipă, deși demersurile vraciului asupra umbrei au durat de pe la amiază și până la apusul timpuriu al soarelui de iarnă. Dar aceea a fost doar prima întâmplare. Următoarele s-au succedat mult mai rapid, unele după altele. A fost nevoie doar de încă o singură experiență pentru ca localnicii să înceapă să-l solicite cu tot mai multă insistență. Următorul eveniment a venit la câteva zile după întâia ispravă a vraciului: un copil a fost izbit de o mașină și, până să sosească poliția și primul ajutor, „domn' doctor” l-a ridicat pe accidentat în șezut și, fiind deja întuneric, la lumina farurilor automobilului, a început să se ocupe din nou, pe îndelete, de umbra de pe șosea. Copilul, care sângerase puternic, și-a revenit în simțiri încă înainte de a sosi poliția și medicul de la circumscripția sanitară, aflată la câteva sute de metri.

După aceea, uimirea martorilor evenimentului fiind foarte mare și faima eroului crescând pe măsură, „domn' doctor” a început să fie chemat la căpătâiul diferiților suferinzi. Pe unii, deși cronici, i-a vindecat repede, de fiecare dată ocupându-se doar de umbra lor, motiv pentru care nu venea la domiciliul bolnavilor cu clasică geantă de medic, ci cu un mic reflector cu acumulator, având grijă să-l fixeze astfel încât umbra pacientului să cadă cât mai distinct. E adevărat, n-a reușit să vindece toate cazurile, de unele a refuzat chiar să se ocupe. Cum procentajul de reușită era cam de patru din cinci solicitări, poate de aceea s-a născut istoria că ar fi vindecat și în clinica din Cluj optzeci la sută dintre bolnavi.

În general, nu dădea explicații de ce pe unii îi trata cu atâta succes, iar de alții - e drept, mult mai puțini - nici nu

se apropia. De câteva ori, totuși, la insistențele disperate ale rudelor, le arătă că, fie la lumina soarelui, fie cu ajutorul reflectorului său, umbra bolnavului nu avea consistența necesară sau era limitată de un contur insuficient de ferm, ori le sublinia alte caracteristici, total nesemnificative pentru cei din jur. Oamenii au întotdeauna nevoie de o explicație și, chiar dacă nu prea înțelegeau argumentele taumaturgului, intrau în jocul lui. Cei mai încăpățânați sau cei mai disperați încercau să-l convingă cât de remarcabilă era umbra apropiatului lor; însă era evident că „nu se pricepeau”, fiindcă deficiențele umbrei bolnavului erau de așa natură încât ei nu se dovedeau capabili să-l contrazică. Iar dacă insistau în continuare, „domn' doctor” admitea că „el cu o asemenea umbră atât se pricepe să facă” și pleca. „Mergeți și căutați pe cineva mai priceput...”

Cu timpul, lumea a înțeles că n-are rost să discute în contradictoriu cu vraciul și ceea ce-l făcea pe acesta să pară și mai infailibil consta în aceea că era în stare, în cazul pacienților fără speranță, să descrie particularități ale umbrei proiectate de ei încă înainte de a aprinde reflectorul sau de a-i așeza în bătaia soarelui. Desigur, am numit „pacienți fără speranță” acei bolnavi pe care „domn' doctor” refuza să-i trateze, mulți dintre ei nepărând, la prima vedere, cazuri atât de grave, dar având *de fiecare dată* o evoluție cât se poate de nefavorabilă, apărându-le complicații și prăpădindu-se peste o zi sau peste o săptămână. Oricum, *întotdeauna* diagnosticul vraciului s-a confirmat, și asta, așa cum am spus, era cu atât mai uimitor cu cât intuia ireproșabil umbra suferindului încă înainte de a o vedea.

„Domn' doctor”, devenit o celebritate la început în comună, apoi în județ și, în scurt timp, în întreaga țară, a rămas la fel de tăcut ca la început. Nu oferea nici un fel de

explicații în legătură cu știința sa, vorbea puțin cu rudele și cu bolnavii, refuza să dea amănunte nenumăraților ziariști veniți să descrie minunile sale. Nu se opunea fățiș publicității, ci o ignora. Astfel, părea să nu-l deranjeze defel faptul că aproape de fiecare dată când vindeca pe cineva, stând minute sau ore întregi aplecat asupra umbrei bolnavului, era înconjurat de nenumărați curioși. Singura lui grijă, preluată foarte repede de populație, era ca nu cumva cineva să se interpună între sursa de lumină și umbră, astfel încât el să-și piardă obiectul muncii, iar bolnavul să fie expus riscului de a muri în timpul „tratamentului”.

Un demers menit să aline o suferință, mai ales dacă se termină cu vindecarea pacientului, nu poate fi numit altfel decât „tratament”. (Chiar și vracii tradiționali pretind că „tratează” cu vrăjile lor.) Dar modul particular cum influența „domn' doctor” solicitanții lui prin umbrele lor, modificările apărute în acest răstimp asupra respectivelor umbre, precum și relațiile atât de misterioase între individ și umbra sa au rămas un mister, în ciuda numeroșilor martori ai practicii sale. Ciudat este că nimeni n-a reușit vreodată să dea o descriere cât de cât coerentă a ceea ce a făcut „domn' doctor” în chip concret, articolele și amplele reportaje din ziare se întreceau în declarații pe cât de senzaționale, pe atât de confuze ale martorilor, în descrieri echivoce ale redactorilor și în interviuri cu foștii bolnavi sau cu personalul de specialitate, în general sceptic, venit la fața locului. Medicii alopați sau specialiștii în tratamente alternative au început prin a-l declara pe „domn' doctor” un șarlatan, au continuat prin a se îndoii de rezultatele lui senzaționale și au sfârșit prin afirmații pline de confuzii, neinteresante decât cel mult pentru rudele celor aproximativ douăzeci la sută de cazuri nerezolvate, însă total indiferente pentru imensa majoritate a celorlalți oameni. Aceasta fiind situația în presă, aceasta fiind

situația în inițial atât de senzaționalele materiale de televiziune, mass-media, la fel ca și specialiștii, și-a recunoscut incompetența, iar „domn' doctor” a devenit un dat în sine, necomentabil, producându-și tăcut minunile și fiind tot mai asaltat de șirurile interminabile de pacienți aduși din toate cele patru zări.

Un singur fenomen a mai tulburat pentru scurtă vreme acest episod, despre care autorul însemnărilor de față nu știe să se mai fi întâmplat și altundeva, deși, mai mult ca sigur, n-a fost nici el unic în decursul timpurilor. „Domn' doctor” nu pretindea nici o remunerație pentru știința sa și, de aceea, nici criticii săi cei mai răuvoitori nu au putut să-l acuze în mod direct de escrocherie. Însă, dat fiind afluxul nesfârșit de solicitanți, s-a găsit destulă lume gata de a profita din plin de medicul umbrelor. Oamenii din sat și-au închiriat și ultimul colțișor de grajd pentru cei veniți de departe, s-au deschis mai multe cârciumi și restaurante, s-a început construcția la două hoteluri. Dar condamabil s-a dovedit a fi că au apărut mai mulți intermediari ce promiteau ca în schimbul unei sume (tot mai piperate) să obțină programări preferențiale la „domn' doctor”. Și, bineînțeles, invidioșii au răspândit zvonul că acei intermediari ar fi lucrat mână în mână cu vraciul, acesta doar făcând pe sfântul, însă, de fapt, încasând sume considerabile nedeclarate fiscoi. Controlul, instituit „la sânge”, n-a reușit să identifice vreun câștig în contul taumaturgului, dar cârtitorii își puneau cât mai gălăgios posibil întrebarea de unde mănâncă vraciul, atâta vreme cât se ocupă șaisprezece ore pe zi cu umbrele și nu s-a relevat nici o sursă de câștig din care să trăiască. Detractorii cei mai înverșunați spuneau că medicul miraculos este un vampir ce se hrănește cu umbrele asupra cărora se apleacă atâtea ore pe zi și din care-și suge

puterea. Partizanii lui, fideli și fanatici, râdeau de toate astea: „domn' doctor” mănâncă acolo unde îl găsește activitatea, cine să se zgârcească la o farfurie în fața binefăcătorului lor? „Hoțul neprins e om cinstit”, au conchis acru invidioșii, dar acuzațiile s-au oprit aici.

Este ciudat cum întâmplări de genul celor în care era implicat medicul de umbre, în pofida evidenței lor, nu sunt luate în seamă decât de o anumită categorie socială și, chiar dacă în satul acela se stătea săptămâni de zile în șir pentru a ajunge să fii consultat, în restul teritoriului totul nu era considerat decât o crasă escrocherie. O escrocherie de care nu s-a putut atinge fiscul și nici inspectorii medicali, întrucât vraciul nu intra în vreun contact cu bolnavii, el având treabă doar cu umbrele acestora, faptă neincrimată de nici o lege și de nici un regulament. Pe de altă parte, eforturile teoretice de a explica nulitatea demersurilor lui „domn' doctor” s-au dovedit fără rost, fiindcă aceia care citeau asemenea materiale erau dinainte convinși de absurditatea procedeelelor unor astfel de vindecări, iar cei ce credeau în evidența faptelor priveau cu dezgust pe oricine se îndoia de salvatorul lor sau al apropiaților lor. Situația devenise atât de tranșantă, încât nu dădea loc la dialog.

Medicul de umbre își desfășura activitatea de aproape un an, când tocmai printre apropiații săi au apărut germenii breșei. Pentru că era atât de inuman de solicitat și pentru că el nu se menaja deloc, numeroșii lui fani au creat un comitet de sprijin menit a-i ușura viața și a pune cât de cât ordine în programările bolnavilor. Astfel au apărut mai multe gospodine care-i făceau pe rând menajul, un grup de „secretare” însărcinate să țină o evidență a cazurilor rezolvate și a altora ce așteptau să fie luate în seamă, precum și lista celor aproximativ douăzeci la sută de

eșecuri. În felul acesta s-au născut mai multe registre și fișete, a luat ființă o bibliografie. Aceasta putea fi studiată.

Un specialist în istoria medicinei pretindea că a găsit surse ce puteau fi interpretate ca descriind tehnici asemănătoare de vindecare prin terapia umbrelor încă din mitologie și că, mai mult ca sigur, în perioada pythagoreiană, astfel de practici au existat la Crotona. Că faptul n-a fost descris decât cu prudență până acum se datorează, probabil, lipsei totale a unei asemenea metode în vremurile moderne și în tratatele medievale, cele ce au conservat - atât cât au conservat - din știința celor vechi. Totuși, susținea savantul, terapia umbrelor n-a fost necunoscută în totalitate în renaștere, dar era considerată malefică și apanaj al vrăjitoarelor, motiv pentru care a fost afurisită de apărătorii credinței. Nu întâmplător, în protocoalele Inchiziției se găsesc trimiteri la vrăji făcute pe umbrele unor victime inocente și la rolul diavolului în acele practici.

Primele articole publicate de erudit au avut succes în ambele tabere: cei ce credeau în „domn' doctor” se vedeau confirmați de o autoritate științifică, dar și scepticii și rașionalii găseau date obiective despre un fenomen pe care nu și-l puteau explica. Mass-media a reluat și ea, în mod firesc, subiectul și acesta a revenit pe prima pagină a ziarelor.

Doar taumaturgul părea total impasibil la evoluția sinuoasă a popularității sale, el petrecându-și mai toată vremea aplecat asupra umbrelor și...

Ei, tocmai aici se rupe de fiecare dată firul. Și ziariștii, și specialistul în istoria medicinei, și camerele de luat vederi - și cei ce asistau de aproape la munca lui „domn' doctor”, și cei ce o urmăreau înregistrată - erau incapabili să verbalizeze ceea ce făcea el în realitate. Omul nici nu schița semne magice, nici nu emitea incantații, nu se folosea de

vreun instrument (în afară de sursa de lumină răspunzătoare de proiectarea umbrei). El stătea aplecat asupra ei și o privea cu insistență din diferite unghiuri și de la diferite distanțe. O privea și, din când în când, o atingea. Atunci, desigur, proiecția bolnavului pe un mic fragment se reflecta pe mâna vindecătorului. (Unii martori susțineau că în acele locuri, câteodată, mâna lui „domn' doctor” se tumefia, alteori părea ca arsă, însă de obicei nu dădea impresia să sufere vreo modificare. Dar și aceste declarații s-au dovedit atât de contradictorii încât n-au putut fi înregistrate ca dovezi.) Nimeni n-a reușit să descrie cum muncea în realitate vindecătorul, nimeni nu putea indica de ce refuza el din start anumite cazuri și de ce nu pe altele, nimeni nu putea să explice pe ce se bazau reușitele sale extraordinare.

Cum subiectul reveni la modă și cum multă vreme nu s-a găsit geniul publicitar capabil să-l facă pe medicul de umbre însuși să explice știința și natura vindecărilor, erudiția istoriei nefiind nici ea aptă de a scoate din trecut lămuririle așteptate, oficialitățile și legea neavând, la rândul lor, cum interveni spre elucidare, cazul a fost preluat, în sfârșit, de cel mai bun ziarist al țării, omul care apărea o dată pe săptămână pe micul ecran și aduna toată populația în fața canalului principal al postului național, emisiunile sale fiind preluate și de numeroase societăți de televiziune străine.

Celebrul personaj pogorî în satul bănățean, unde se dovedi a fi cunoscut și de ultima babă, stătu de vorbă cu localnicii, cu istoricul medicinei, cu oameni vindecați și cu pacienți refuzați, cu rude și cu medici. Apoi filmă munca de o zi a taumaturgului, vorbind, între timp, cu bolnavul a cărui umbră tocmai era tratată. Aglomerația de la fața locului dădu și mai multă culoare emisiunii. Cu profesionalismul lui recunoscut, producătorul realizează un reportaj incitant care s-

a dovedit a fi un punct de plecare pentru un serial tematic interactiv. Subiectul, atât de senzațional și până atunci dar atât de prost exploatat jurnalistic, promitea a se transforma acum într-un nou succes de răsunet al celebrului comentator.

Când s-a transmis pe post primul episod (și, deocamdată, singurul montat), l-au convins și pe medicul de umbre să vizioneze emisiunea de la televizor, lucru pe care, desigur, l-a făcut nu numai tot satul acela din județul Arad, dar și o foarte mare parte din populația țării. „Domn' doctor” privi destul de impasibil reportajul, însă deveni brusc atent și chiar se apropie la câțiva centimetri de ecran: în timpul filmărilor, echipa de la televiziune venise, la rândul ei, cu o mulțime de reflectoare și, la un moment dat, celebrul producător fu surprins și el în cadru cu umbra proiectată pe un perete. Acea umbră îi atrase atenția vindecătorului, care declară despre renumita vedetă mass-media că e iremediabil pierdută. Și, într-adevăr, după doar două zile, producătorul muri, victimă a unui accident vascular.

Evenimentul a produs consternare în toată țara și „domn' doctor” începu să fie temut, răspândindu-se zvonul că el ar fi fost acela ce l-a ucis pe marele vip doar spre a-și păstra secretul. Degeaba a dat - pentru prima și ultima oară - un interviu în care a analizat proiecția pe perete a regretatului producător, explicând indiciile clare ale suferinței ascunse, însă nevindecabile a răposatului, degeaba a încercat taumaturgul să-și destăinuie cunoștințele, renumele său a început să primească accente tot mai sumbre. Personajul malefic din evul mediu ieșise din nou la iveală.

Poate dintr-un reflex firesc de apărare, peste foarte puțin timp, medicul de umbre n-a mai fost privit decât ca unul dintre nenumărații vraci ce împânzesc, din când în când, țara. O vreme a mai fost căutat de disperați, dar în curând s-a zvonit că în județul Alba ar fi apărut un alt colosal

vindecător, unul mult mai eficient, care nu avea o rată de eșec cotate la douăzeci la sută și care se ocupa de suferinzi, nu de umbrele lor, înzdrăvenind oamenii cu ajutorul unor ceaiuri naturale și foarte aplicate la fiecare maladie în parte. Plus că respectivul era într-adevăr medic.

Cele două hoteluri începute în satul din județul Arad n-au mai fost terminate niciodată, unul rămânând la stadiul de cârciumă cu sală de biliard și jocuri mecanice, iar celălalt fiind transformat din mers într-un complex pentru șezători și nunți.

Ca de atâtea ori, memoria oamenilor se apără de grozăvii prin ștergerea din amintire. Și faima medicului de umbre s-a stins la fel de repede cum s-a aprins. Probabil că personajul ar fi intrat cu totul în uitare, dacă încăpățânatul istoric n-ar fi continuat cercetările și nu ar fi publicat câteva articole despre arhaica știință practică de întârziatul vindecător din Banat. Iar toate astea ar fi rămas doar o curiozitate științifică, dacă într-o bună zi toridă de vară, „domn' doctor” nu ar fi trecut pe ulița principală a satului și un copil n-ar fi observat că personajul însuși nu lăsa nici o umbră în urma sa. Copilul a chemat oamenii să vadă fenomenul, dar până să se adune aceștia, tămăduitorul s-a făcut tot mai transparent, până ce a dispărut cu totul.

Acesta este un sfârșit atât de incredibil, încât populația nici nu l-a acceptat și satul a preferat să treacă sub tăcere tot episodul cu medicul de umbre, instituind o teorie relativ mai firească în legătură cu el.

Doar eruditul în istoria medicinei pretinde în continuare că umbroterapia are rădăcini adânci în tradiția pierdută în vremi și mai publică, din când în când, articole în reviste de specialitate de circulație restrânsă, citite de un cerc limitat de inițiați.

La noi în țară nu s-au mai semnalat alți medici de umbre.

AL PATRUZECI ȘI OPTULEA

- Infandus - (707-768)

A unsprezecea poruncă: de la necunoaștere spre recunoaștere

Cu câteva pagini mai înainte, scribul, într-un moment de mândrie necontrolată, s-a lăudat, uitând de orice modestie, că a fost în stare, în lipsa unor repere certe, să reconstituie patruzeci și șapte de generații și, mai mult decât atât, deși o dată cu Husein Geographul șirul Celor O Sută intră într-o penumbră deasă, el, scribul, îi știe de-acum pe cei care s-au ascuns după Al Patruzeci și optulea, Al Patruzeci și nouălea și Al Cincizecilea, ajungând, astfel, la jumătatea întregului lanț. Ba mai mult, cu aceeași ocazie, scribul a insinuat că nici chiar Al Cincizeci și unulea inel al lanțului nu-i este străin. În acea răbufnire de orgoliu, același a mai simțit nevoia să-și întărească isprava, adăugând că performanța sa este cu atât mai grozavă cu cât descendenții savantului de la Basra s-au afundat tot mai adânc în anonimat, încât nimic strălucitor nu mai atrage atenția spre a-i individualiza din nesfârșita masă amorfă de decedați întru Dumnezeu cu atât de multe secole în urmă.

Orgoliul face parte din om, se scuză scribul și acea

răbufnire, interpretată altfel, poate că nici nu e atât de gravă. Al Patruzeci și optulea s-a născut în anul numerotat azi cu cifra 707. Printre omeazi domneau marmanizii, iar dintre aceștia, al-Ualid I ibn Abd al-Malik. În fruntea longobarzilor (cei mai periculoși atacatori ai Romei momentului) se afla Aripert II; pe scaunul pontifical se găsea Ioan al VII-lea; stăpânul Imperiului devenise Justinian II, cel cu nasul însemnat după prima sa depunere; regele vizigot se numea Witiza, iar Veneția era condusă de primul ei *patricius*, exarhul Ravennei, Paulicius. Ei toți au fost oameni mari, foarte importanți, pilotând corabia lumii. Despre Justinian Rhinotimetos și despre Paulicius ne-au rămas amănunte; numele lor nu este cunoscut doar erudiților cercetători ai trecutului. Toți cei amintiți fac parte din câte un șir a cărui continuitate o girează fiecare. Însă dacă unul dintr-o mie de oameni (în cel mai bun caz) a mai auzit azi de câteva dintre aceste personaje, e puțin probabil ca mai mult de unul dintr-o mie de milioane de oameni să mai cunoască suficiente date despre ele pentru a putea deosebi amintirea unuia de a celorlalți. Desigur, „hăul istoriei” e de vină. Dar nu numai el. Nici măcar în anul de grație 707 după Christos, nu se aflau decât foarte puține persoane care măcar să știe toate aceste nume. Evident, din pricina lipsei mijloacelor de informare și de comunicare din acel început de ev mediu, se va spune. Evident!

Însă scribul este nu numai orgolios, ci și încăpățânat. El nu-și recunoaște greșeala trufiei, ci se afundă mai adânc în explicații. Cum mijloacele sale de exprimare sunt reduse, bietul scrib își dă seama că singura lui posibilitate de convingere rămâne misiunea sa: să-și continue povestirea și să-i lase pe cititori să tragă concluziile. Totuși, iată, un fel de ipoteză a fost expusă la începutul punerii pe hârtie a vieții Celui de Al Patruzeci și optulea. O insinuare de ipoteză. Un gând firav ca o scuză.

Al Patruzeci și optulea s-a născut la Roma, în ciuda faptului că străbunicul bunicului său, Daedalion, fusese catalogat drept „Ultimul dintre romani”. Să-i dăm o mică șansă și lui Daedalion, acel străbun uitat de mult: când scribul a afirmat că Al Patruzeci și optulea s-a născut la Roma, el a făcut o situație aproximativă, copilul venind pe lume în afara zidurilor tot mai prăvălite ale cetății, *extramuros*, în cimitir. Și, dacă e să fim foarte riguroși, fiul cel mai mare al Levantinului n-a străbătut vreodată cele câteva sute de metri pentru a pătrunde în interiorul Cetății Eterne.

Al Patruzeci și optulea s-a născut în cimitir, a învățat să umble ținându-se de morminte, s-a jucat pe cele patru mari alei și printre pietrele funerare, a dormit în cripta unde își avea locuința întreaga sa familie. Primii ani de viață ai acestui individ nu s-au asemănat cu cei ai majorității oamenilor. Următorii ani au fost și ei diferiți. Ființa aceea bipedă trecuse de mult de adolescență fără a fi ieșit din cimitir, fără a fi văzut o casă adevărată, fără a fi pășit pe o stradă, fără a fi cunoscut un fluviu sau marea.

Să trăiești șaiszeci și unu de ani într-un cimitir fără a vedea ce se află în afara lui, primindu-i zilnic pe cei mulți ca pe niște soli dintr-o altă lume, străină, să-ți restrângi orizontul la cripte și morminte, abia intrând în vorbă cu oamenii veniți cu sau la morții lor reprezintă o presiune suficientă pentru o alienare ireversibilă. Asta chiar dacă necropola „nu era ca toate necropolele” (ceea ce implica faptul că mai existau și lumi reale în afara ei, că se mai găseau, deci, și alte necropole), chiar dacă fiul Levantinului se născuse și trăise în „Orașul cinstei și al onoarei”, după cum își învățase Groparul numeroasa familie.

Scribul, lăsându-l pe bunul cititor să pătrundă doar parțial în cimitirul de lângă Roma, invitându-l ca într-un muzeu sau

ca într-un lăcaș turistic, l-a prevenit că, după moartea lui Sisinnius, nimeni nu l-a mai auzit pe Al Patruzeci și șaptelea vorbind. Acum, când scribul se decide să intre mai adânc și să-l facă pe cititor părtaș la această experiență, lucrurile se nuanțează și primesc culoare și logică. Levantinul, obișnuit de mic copil să nu aibă încredere în nimeni și în nimic necunoscut, din clipa când, foarte tânăr, a fugit de dementul său tată de la Basra, și-a găsit, în sfârșit, o lume a sa, unde se simțea în siguranță, putându-și duce viața după bunu-i plac. Străinii și cunoștințele - mai mult sau mai puțin întâmplătoare - nu puteau decât să amenințe această liniște atât de greu câștigată. De aceea, toți cei veniți „de afară” trebuiau tratați ca atare: protejați, supravegheați, însă fără a intra în contact cu ei decât cel mult pentru a se convinge că n-au încălcat „cinstea și onoarea locului”, pentru a-i împiedica să facă acest lucru și pentru a se încredința că au părăsit nevătămați cimitirul, fără ca, la rândul lor, să fi adus vreun prejudiciu acelui loc. Iată motivul pentru care nu era bine, ba era chiar foarte dăunător să intri nejustificat în vorbă cu intrușii. Iată motivul pentru care Levantinul n-a mai fost surprins vorbind cu vizitatorii, motivul pentru care n-a mai fost surprins vorbind în general. Doar singur cu ai lui, poate, grăia, aducându-și femeia și copiii la același mod de viață.

Al Patruzeci și optulea avea numeroși frați și surori. Mama lui naștea constant aproape în fiecare an, însă se pare că în necropolă se mai afla cel puțin încă o femeie¹ ce-l ajuta pe Gropar la creșterea numărului mare de copii. Mulți dintre aceștia s-au prăpădit de mici. Totuși, au supraviețuit peste zece urmași ai Celui de Al Patruzeci și șaptelea. Pruncilor li se explica morala locului, li se

¹ Mitul celor două femei este prea vechi pentru ca scribul să mai insiste asupra lui. De la Eva și Lilith, bărbatul s-a confruntat mereu cu această poveste. Ce rol a jucat mitul în zvonurile despre Levantin scribul nu știe.

implementau preceptele respective. Ei creșteau în „Orașul cinstei și al onoarei”, format din mii de morminte vechi și noi, străbătut de cele patru mari alei așezate în formă de cruce, alei ce împărțeau cimitirul în mai multe sectoare. În afara acestor drumuri de acces cunoscute, copiii învățau repede să se deplaseze pe cărări mai înguste, multe ascunse de vegetația sălbatică, înălțată la întâmplare printre parcelele mai bătrâne, unde nu mai venea nimeni și unde oaspeții nepoftiți erau împiedicați să intre.

În acest univers închis, „cinstea și onoare” erau într-adevăr vitale. Levantinul visa la o economie autarhică, dar relațiile sale cu morții făceau fără sens acest vis. Încă la mulți ani după ce a devenit groparul și administratorul mării necropole romane, memoria colectivă păstra (și amplifică) legenda despre straniul personaj. Inclusiv amănuntul că el ar fi singurul om din lume posedând nu una, ci chiar două *monede levantine*, adică bani care, oricât i-ai cheltui, ți se întorc de fiecare dată în buzunar. (*Monedele levantine* își urmau stăpânii și în morminte, loc de unde Omul Cimitirelor și-ar fi procurat exemplarele sale.¹) În primii ani, cât Al Patruzeci și șaptelea a venit la (lângă) Roma și legenda era nouă, mai multe tentative de a-l jefui s-au terminat îngrozitor pentru nesăbuiți: ei nu numai că au fost împiedicați să-și atingă scopul, dar au fost crâncen pedepsiți, fiind ucis mereu întregul grup și lăsat întotdeauna doar un nesăbuit să supraviețuiască, mutilat cumplit, spre a-i descuraja pe alții să-i urmeze pilda. Pentru ca un singur bărbat, o femeie (sau două femei) și o mulțime de copii mici să poată să ucidă astfel grupuri de bandiți profesioniști era nevoie - pentru orice minte normală - de un ajutor uman, de sprijin divin sau de o complicitate blestemată. Iar oamenii - păstrând un tabu tot mai sever de

¹ Într-o altă variantă, la fel de frecventă, Levantinul ar fi adus *monedele levantine* din Levant.

a nu discuta despre Levantin - își explicau întâmplările feroase din cimitir păstrând toate cele trei variante: în cripta unde și-a găsit lăcașul familia Groparului se vedea din când în când lumină - atunci, probabil, se întâlneau acolo complicii. Complici veniți de unde? Desigur, din apropierea lui Dumnezeu sau, dimpotrivă, din vecinătatea diavolului. Pentru mulți păcătoși, o variantă n-o excludea pe cealaltă.

Așadar, Levantinul beneficia de cele două monede miraculoase, însă nimeni nu putea preciza ce cumpăra cu ele. Unde le folosea? Pe de altă parte, pentru munca lui, Groparul își primea cu minuțiozitate răsplata, sub forma unor bani lăsați de rudele defunctului pe un mormânt din apropiere. În „Orașul cinstei și al onoarei”, acești bani - *banii Levantinului* - se întâmpla să rămână uneori și luni întregi în locul cu pricina, fără să se găsească o ființă care (după toate cele întâmplate) să aibă îndrăzneala să se atingă de ei. După o vreme, totuși, dispăreau și acele monede. Ce făcea Al Patruzeci și șaptelea cu ele? Oamenii își puneau întrebări în gând, dar nu întrebau niciodată cu voce tare.

Timp de câțiva ani, Levantinul a încercat să cultive un petec de pământ pentru nevoile lui și ale familiei sale. Pe urmă, însă, grădina aceea a rămas mai mult nelucrată. Scribul trage concluzia că Al Patruzeci și șaptelea a fost aprovizionat de afară. În schimbul banilor. Sau de către oamenii Mâinii Albe.

Copilul a crescut alături de frații și de surorile sale într-o deplină libertate, trebuind să respecte întocmai doar Cele Zece Porunci. Plus Cea de-a unsprezecea: să nu primească nimic de la străini, să nu vorbească niciodată nejustificat cu ei, să nu-i atingă și să nu se lase atins de vizitatori, să se ferească de orice contact ușuratic cu ei.

Scribul îl va numi pe primul născut al Levantinului Infandus și apelativul i se pare cel mai potrivit. *Ne-fandus* sau *in-fandus* înseamnă în limba latină ceva de nespus și se pretează bine la numeroasele tabuuri ce-l înconjurau deja pe tatăl personajului, însă foarte apropiat de „infandus” este și *infans*, care se poate traduce prin „mut”, „încă nevorbind”, chiar „lălăind”, „copil” sau „foarte tânăr”. Chiar și în această succesiune de termeni luați din dicționar, sensurile îl reprezintă pe fiul Groparului, cel ce abia de vorbea cu străinii - care, pe bună dreptate, îl credeau „aproape mut” sau „încă nevorbind” sau „abia lălăind”. Cum copilul creștea sub ochii lor, el era „copilul” și apoi „foarte tânăra” arătare de care puteai să te miri atunci când o întâlneai pe aleile cimitirului. De altfel, un alt termen foarte apropiat, *infantia*, are și sensul de „copilărie” și cel de „lipsă de vorbire”. La toate astea putem să mai adăugăm o variantă a rădăcinii cuvântului: *fanum*, traducibil prin „loc sfânt” sau chiar prin „templu”, sensuri la care va ajunge și acel teritoriu straniu, necropola bântuită de atâtea mistere și de atâtea interdicții pătrunse în mentalitatea vremii. *Infandus*, acumulând toată această încărcătură de sensuri, va bântui încă vreme de generații prin imaginația reprimată a romanilor.

Cele unsprezece porunci au fost inoculate în Cel de Al Patruzeci și optulea și în frații și surorile lui încă din prima copilărie a fiecăruia dintre ei, devenind imperative atât de puternice încât cea mai mică deviere de la ele era prompt observată de către un alt copil, adusă la cunoștința Levantinului și pedepsită exemplar în cadrul unei ceremonii complexe și îndurerate. Când unul dintre frații mai mici ai lui Infandus a încălcat repetat aceste opreliști, fiind sancționat tot mai sever, fără a putea fi convins să se încadreze în disciplina impusă de Gropar, acel frate, deși doar de vreo opt ani, fu alungat din necropolă. (Din alte

surse, scribul a aflat că acel nefericit ar fi ajuns la vârsta adolescenței și că n-ar fi fost izgonit, ci ar fi fugit el, nemaiputând răbda corecțiile succesive. Mai există și o variantă intermediară: în conexiune cu Cea de-a unsprezecea poruncă se afla și interdicția categorică de a părăsi cimitirul. Acel frate al lui Infandus n-ar fi rezistat o dată ispitei, ar fi fost pârât de ceilalți copii și n-ar mai fi fost reprimit în „Orașul cinstei și al onoarei”.) Ceilalți frați, însă, n-au avut sentimentul alternativei și s-au conformat de mici și întocmai. Viața lor păru de la început să se desfășoare în parametrii previzibili.

Cimitirul acela - devenit mult prea mare pentru o Romă devenită mult prea mică - își primise organizarea complicată pe vremea Levantinului și desăvârșirea în timpul lui Infandus. Încă Al Patruzeci și șaptelea a împărțit zecile de hectare de morminte, așezate mai mult sau mai puțin arbitrar, în patru sectoare delimitate de aleile principale, care, orientate perpendicular, înfățișau - privite din cer - o uriașă cruce. Cele patru alei, ca niște drumuri romane, au fost pavate cu dale de piatră și erau suficient de largi pentru a putea permite trecerea oricărei ceremonii, oricât de pretențioase. (Scribul nu a reușit să afle când, din ce fonduri și de către cine s-au realizat lucrările de amenajare a drumurilor și, în mod ciudat, deși evenimentul este atestat pentru prima jumătate a secolului al VIII-lea, nici o sursă, nici o legendă și nici o aluzie nu există în acest sens. Sau, cel puțin, scribul nu are cunoștință de așa ceva.)

Deși limitat doar de zidurile orașului, fără a avea pe celelalte trei laturi îngrădiri proprii, cimitirul a fost desenat de Levantin și apoi de Infandus astfel încât să formeze un dreptunghi perfect, împărțit de crucea aleilor în patru zone egale ca mărime. Aceste zone au fost repede ierarhizate: pentru creștinii bogați, pentru creștinii obișnuiți, pentru creștinii săraci sau nelocalnici și pentru necreștini.

Stabilirea locului celor patru categorii distincte s-a făcut după calitatea pământului, a frumuseții peisajului și a altitudinii solului.

Sectorul pentru mormintele celor bogați era supranumit „Raiul”. Numele acesta s-a dovedit ușor acceptat de către populație, atât timp cât se știe de la autorii cei mai venerabili și cei mai evlavioși că Paradisul își are originea pe Pământ, el fiind atât localizat, cât și descris de mai mulți învățați. Cum Levantinul se trăgea din Alexandria (sic!), cunoștințele sale trebuiau să fi venit din „Topografia creștină” a lui Cosmas Indicopleustas, călugărul savant din metropola din nordul Egiptului, care a călătorit cu generații în urmă prin toată lumea, care a văzut pentru el și pentru urmași nenumărate locuri și ființe nemaipomenite și care a ajuns până pe tărâmurile Raiului. Descrierea lui Cosmas Indicopleustas ar fi încercat s-o imite Al Patruzeci și șaptelea și minunea i-a reușit prin niște întâmplări miraculoase și ele. Astfel, dacă din Paradisul terestru ar izvorî într-adevăr cele patru fluvii originare, în mod cu totul remarcabil¹, și din sectorul „Raiului” Levantinului porneau patru guri de apă ce prindeau putere și străbăteau sub formă de pâraie întreaga zonă. Deoarece în toate descrierile Edenul era așezat undeva la răsărit, și „Raiul” ocupa partea cea mai estică a necropolei, dreptunghiul cimitirului fiind orientat oblic. Apoi, acel loc era și situat cel mai sus: terenul fiind accidentat, „Raiul” era așezat pe o colină impunătoare, care, în scurt timp, fusese numită Noul Ararat, conform credinței că și Paradisul descris de erudiți s-ar fi născut după ce Noe ar fi acostat cu ființele iertate pe locul izbăvirii. Și, oricum, acel tărâm privilegiat trebuia să

¹ Cele patru fluvii originare alimentau întregul bazin agricol al Pământului: ele irigau Oceanul, ele umpleau mările și împrutau apă râurilor. Cum luciul de apă al Terrei se evaporă treptat, fluviile originare compensau corespunzător pierderile, asigurând echilibrul optim și fericit al apelor lumii acesteia.

fie la o altitudine aptă de a-l feri de inundații, de atacatori și de intruși. Dacă adăugăm că suprafața respectivă era acoperită din plin cu verdeață, cu arbuști, cu pomi fructiferi și cu viță-de-vie ce se sprijinea pe ramurile smochinilor și pe ramurile curmalilor, locul părea într-adevăr binecuvântat din belșug. „Tantum locum hunc fuisse et esse terrenum”, a spus Beda Venerabilul, referindu-se la Paradis. „Un astfel de loc este și a fost pe Pământ”, a notat el în *Hexaemeron*. Creștinii bogați sau foarte meritoși erau îngropați în acest perimetru de vis, printre mormintele lor clipoceau pâraiele, deasupra criptelor se plecau ramurile arborilor, iar vizitatorii puteau culege poame de pretutindeni fără nici un efort. Și chiar dacă nici cei bogați nu mai aveau bani pentru monumente funerare pompoase, natura suplinea din plin trecătoarea relativă sărăcie a celor mai celebri și a celor mai virtuoși decedați, care așteptau aici, în desfătarea naturii, învierea. Uneori, se spunea în popor, din „Rai” se puteau auzi chiar și cântările dansurilor dreptților, așa cum a prezis cu peste trei sute de ani în urmă Teodoret din Cyr, referindu-se la Paradisul terestru. Tot în „Rai”, mormintele erau decorate cu desene și cu inscripții. Alături de acestea, ca o ierarhie a ierarhiilor, pe fiecare piatră de căpătâi era însemnat simbolul câte unei planete. Dar nu știm după ce hartă cerească erau considerate corpurile cerești: geocentric, ca la Heraclit, sau heliocentric, după Aristarh. În funcție de aceasta, oricare dintre cele opt corpuri: Soarele, Luna, Pământul, Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn putea avea un alt rang. Azi nu mai știm care era ordinea semnelor pe vremea lui Infandus, însă încă multă vreme se puteau găsi asemenea decorații pe mormintele din „Rai”, numeroase dintre ele cu mult mai recente decât epoca în care a trăit Al Patruzeci și optulea.

Al doilea sector, cel rezervat creștinilor obișnuiți, celor nici foarte bogați, dar nici foarte săraci, celor nici celebri,

Însă nici anonimi, celor ce au dus un trai relativ decent - „pe cât au permis-o vremurile” celor ce n-au ucis, n-au tâlhărit, n-au trebuit să sufere oprobiul public și s-au bucurat de atenția vecinilor, al doilea sector se afla pe un șes întins, teren uimitor de plat pentru zona aceea colinară. Suprafața acestui sector era și ea acoperită de iarbă, din loc în loc, pâlcuri de arbori ofereau umbră vizitatorilor și unor morminte ale fruntașilor cartierelor, două dintre cele patru pâraie străbăteau și „Cimitirul onorabil”. Fără a mai oferi vegetația luxuriantă a „Raiului”, poate și din pricină că verdețea a fost mult deranjată de lipsa de spațiu, întrucât în „Cimitirul onorabil” își găsiseră odihna de sute de ori mai multe trupuri decât în „Rai”, acest perimetru era totuși liniștitor, mormintele nu erau încă foarte îngrămădite, rudele mai aveau posibilitatea de a alege parcele ispititoare pentru dispăruți. Iar vecinătatea „Raiului” îi dădea trecătorului (și, desigur, și celor înmormântați) un sentiment de securitate. O liniște binecuvântată oferea acestui cimitir din cimitir un sentiment cu adevărat de „onorabilitate”.

Al treilea sector se afla într-o vale accidentată, o râpă cu pământ galben, mâlos, groapă lipsită aproape în întregime de vegetație. Aici erau înmormântați săracii, creștinii greșiți, păcătoșii vinovați de delikte pentru care au fost sancționați de societate, cerșetorii și unii oameni ai Bisericii care au cerut în mod imperativ să fie așezați printre umiliile obștii. Tot în acest loc erau înhumați și creștinii morți în trecere prin Roma ori cei ce n-aveau pe nimeni să le plătească funeraliile. Locul reprezenta partea cea mai populată a necropolei, mormintele erau mult mai apropiate unele de altele, deși nu existau gropi comune decât în cazul marilor epidemii, când bogați și săraci, creștini și necreștini erau îngropați în grabă, din lipsă de timp și din spaima de evenimentele cumplite ale momentului. În rest, fiecare

decedat își avea lăcașul său, implozia Romei făcând ca atât în metropolă, cât și în necropolă adăposturile să fie mult mai numeroase decât nevoile, de parcă un bătrân stafidit ar fi continuat să poarte un veșmânt care odată i-a fost pe măsură, însă acum îi atârna în toate părțile. Mormintele săpate direct în lut nu puteau fi întreținute, însă nici nu se găsea cineva doritor s-o facă. Mormintele nu puteau fi întreținute fiindcă terenul era foarte jos, mult sub nivelul mării și, cel puțin o dată la patru-cinci ani, inundațiile răvășeau valea, transformând-o într-un lac unde apa băltea apoi luni în șir, devastând gropile și scoțând, de multe ori, leșurile din adâncuri. De aceea, peisajul se înfățișa sinistru, cele două pâraie ce străbăteau „Cimitirul onorabil” se umflau și secau, lăsând pe fundul albiilor cadavre descompuse. Un miros pestilențial se ridica din acea mlaștină bântuită doar de animale sălbatice și de fugarii cei mai decăzuți. În mormântările se făceau și ele aici cât mai repede și rudele săracilor se fereau îngrozite să-și mai viziteze răposații. Bandiții cei mai fioroși și sfinții cei mai evlavioși se retrăgeau în „Groapă”, știind că nimeni nu-i va deranja vreodată. Acest sector al cimitirului avea un statut tacit de „azil”, nici un urmărit neavând motive reale să se teamă că se va găsi o autoritate dispusă să-l caute acolo, orice urmărire oprindu-se într-un consens ritual la marginile necropolei. Altele erau comandamentele la care trebuia să se supună cel refugiat în „Groapă”¹.

Și, în fine, al patrulea sector era rezervat necreștinilor,

¹ Aceasta era percepția, însă realitatea o contrazicea în întregime: și „Groapa” se afla tot în necropola Levantinului: oricât de sinistru, și ea trebuia să respecte aceeași jurisprudență. Și „Groapa” reprezenta doar un cartier al „Orașului cinstei și al onoarei” și se supunea Celor Zece Porunci. Nimeni nu se putea „ascunde” în cimitirul săracilor fără consimțământul nerostit al Groparului și, fără a fi măcar atenționați, intrușii se simțeau supravegheați. Până la urmă, sau respectau regulile sau plecau.

evreilor, barbarilor și păgânilor de tot soiul, dar și celor ce se intitulau creștini, făcând însă parte din sectele considerate eretice. Mai detestat decât „Groapa”, acest cvartal - egal în mărime cu celelalte - dovedea că și cei mai umili au în urma lor tărâmurii mult mai damnate. Cu toate că acest sfert era ferit de inundații, el aflându-se așezat mai la deal, nimeni nu se încumeta să se aciuiască viu acolo, de teama numeroaselor legende macabre ce se suprapuneau peste terenul arid, lipsit de orice vegetație, cu un sol stâncos, puternic accidentat și brăzdat de râpe adânci. Nici nu s-ar fi putut imagina un peisaj mai dezolant pentru un avertisment dat celor ce se considerau dreptcredincioși și care puteau vedea această „Vale a nimănui”, ce se oferea cu orice prilej privirii din celelalte trei sectoare despărțite de brațele crucii. „Valea nimănui” reprezenta o denumire improprie pentru că, așa cum a menționat scribul, locul era pe o colină, iar mormintele răsăreau printre colții de piatră, unele dintre ele fiind adevărate monumente funerare, mult mai arătoase decât majoritatea celor aflate în „Cimitirul onorabil”. Dar tocmai acele monumente aveau renumele nespus în cuvinte al unor primejdii aflate în permanență în vecinătatea odihnei creștinilor, niște amenințări ce nu trebuiau trecute cu vederea. Din cauza terenului pietros, morții erau îngropați aici într-o dezordine stabilită de capriciile solului, iar grupurile de morminte dădeau o imagine și mai neobișnuită întregului sector: în afară de aranjamentele dictate de constrângerile naturale, morții erau înhumați în locuri diferite și după originea lor, fiecare etnie având grijă ca decedații ei cei mai importanți să fie așezați cât mai în mijlocul grupului și pe un loc cât mai înalt, astfel încât demnitarii, bogătașii și celebritățile să fie „apărați” de dese cordoane succesive de morminte obișnuite, ajungându-se ca de multe ori să fie chiar dificil să ajungi prin terenul puternic accidentat până la ei. În timpul

nenumăratelor asedii ale Romei, atacatorii își aduceau și ei morții, respectând regulile inflexibile ale cimitirului: creștinii - în funcție de apartenența socială și ierarhică a defunctului - într-unul dintre cele trei sectoare creștine, printre locurile de veci ale celor pe care i-au împresurat, iar păgânii populând cu cadavre câte un dâmb stâncos al „Văii nimănu”.

Ca pretutindeni, și necropola Levantinului și a urmașilor săi se constituia într-o hartă colorată a istoriei locale. În vremurile de relativă pace, însă, străinii nesușinuți de armele asediatorilor nu-și găseau adesea odihna decât în „Groapă”.

Dacă în „Groapă” lumea nu era ispitită să se ducă din pricina peisajului sinistru și a duhului pestilențial, în „Valea nimănu” creștinii refuzau până și gândul de a pătrunde vreodată, de teama unor legende atât de cumplite, încât nici nu erau relatate decât tot cu spaimă. O spaimă atât de puternică, încât a reușit să perpetueze conținutul poveștilor, cu toate că abia dacă se mai găseau niște creștini suficient de inconștienți sau suficient de sfidători să le mai istorisească.

Norocul scribilor că întotdeauna se găsesc suficient de mulți oameni inconștienți și suficient de mulți oameni dispuși să sfideze prudența și cutumele!

O vreme, membrii confreriei au fost asimilați unui ordin călugăresc: din Bizanț veneau periodic personaje ciudate, nonconformiste, străine de orice mentalitate familiară localnicilor. Acei așa-ziși călugări sfidau legile, n-aveau casă, nu se supuneau nici unei ierarhii și păreau că trăiesc după o altă logică. Mulți se declarau nebuni, alții doar se purtau ca niște nebuni, majoritatea dintre ei îl ponegreau pe papă și erau împotriva unirii cu Roma - însă nu se temeau să-și facă apariția în Cetatea Eternă -, între timp

acuzau pentru ciumă evreii și instigau lumea să-i omoare pe aceștia, se lăudau că posedă panacee miraculoase împotriva bolilor celor mai grozave, dar că sunt în stare să aducă ei înșiși oricând epidemii. Erau suspecti din toate punctele de vedere și puteau inspira frică. Însă ei nu erau chiar călugări veniți din inima Imperiului și, timp de generații, Mâna Albă s-a dezis de ei, chiar dacă de unele dintre aceste personaje nu ezita să se folosească. Acei monahi formau ei înșiși o confrerie, „un partid zelot”, cu totul independent de Mâna Albă.

În această vreme, nimic nu se putea desfășura în nici unul dintre cele patru cimitire din marea necropolă de lângă Roma fără știrea, încuviințarea și aportul Levantinului și, mai târziu, ale lui Infandus. Astăzi, întregul perimetru și-a modificat mult înfățișarea: „Groapa” a dispărut cu desăvârșire și a fost înlocuită de un cartier de blocuri cu trei-patru etaje. Terenul a fost consolidat și, în locul mlaștinilor, se găsește un parc cu un lac unde, pentru câteva sute de lire, poți să te plimbi cu barca sau cu hidrobicicleta. Cartierul pare mai degrabă muncitoresc, dar, în dimineața în care a vizitat scribul parcul, acesta răsună de vocile a sute de copii aflați acolo cu învățătorii lor. Brațul mării cruci pavate a drumului ce împărțise odată cimitirul Levantinului mai există și în prezent și, găsindu-l, scribul l-a urmat până în punctul unde aleea se trifurcă; de acolo a mers pe toate cele trei elemente încă intacte ale crucii. Dalele regulate de piatră par a fi fost băgate ieri în pământ și au rămas bine conservate, asemenea multor porțiuni ale căilor principale romane. (De altfel, fără drum, scribul n-ar fi reușit niciodată să localizeze măcar și aproximativ necropola, așa cum a fost ea în secolul al VIII-lea.) „Valea nimănui” a dispărut și ea ca loc de îngropăciune. Doar terenul pare să fi rămas neschimbat: un dâmb ca o cocoșă, plin de cioturi vechi de stâncă, ici-colo o casă

răzleață. Monumentele funerare au fost înlocuite, la distanțe apreciabile între ele, de stâlpi masivi de înaltă tensiune. Străvechiul „Rai” și bătrânul „Cimitir onorabil” și-au păstrat funcția. Acum ele sunt supraaglomerate și ar fi mai mult decât necesară și jumătatea dezafectată a necropolei. Scribul a auzit că taxele pentru menținerea rudelor decedate reprezintă sume apreciabile, dacă decesul a survenit cu mai mult de douăzeci de ani în urmă. Însă, în mod curent, supraviețuitorii își epuizează și ei interesul pentru niște strămoși despre care știu tot mai puține și sentimentele lor se opresc, de regulă, la nivelul bunicilor. Doar în fostul „Rai”, prin vegetația astăzi atent îngrijită, se mai ițesc monumente funerare vechi de secole, fiind înmormântate în ele străbunii unor familii de nobili preocupate de arborele lor genealogic. Alte câteva pietre s-au păstrat doar întrucât au rezistat vremurilor celor mai grele, devenind acum punctele de atracție și de fală ale cimitirului modern. Deși necropola Levantinului nu mai este astăzi nici pe departe cel mai important loc de înhumare al Romei, scribul a găsit, totuși, la fața locului un administrator pasionat, de la care, pentru câteva mii de lire italiene, a primit o fotocopie a necropolei, cu topografia modernă a mormintelor și cu abundentele explicații orale ale îngrijitorului. Cu harta și cu administratorul alături, scribul a cutreierat multe ore aleile. În fostul „Cimitir onorabil”, mormintele se aliniază într-o disciplină severă pe șiruri și numere. Nici unul dintre ele nu pare să fie mai vechi de un veac. În „Groapă” și în „Valea nimănui”, administratorul s-a jurat că nu mai poate fi găsită nici o urmă a vreunui loc de veci. În „Rai”, datorită terenului mai accidentat, monotonia rândurilor perfect constituite este întreruptă de coline cu vegetație mai deasă, de monumente funerare mai pretențioase, de două capele și mai multe morgi. Cripte masive din marmură scumpă dau

personalitate și distincție dealurilor. Dintre cele patru pâraie n-a mai rămas decât unul singur, dar multe izvoare și fântâni se găsesc mai peste tot, ajutându-i pe oameni să ude straturile cu flori. Dintre criptele vechi, trei au fost acelea despre care administratorul n-a știut să-i ofere scribului date plauzibile, poveștile debitate fiind bune, în aceste cazuri, cel mult pentru un grup de turiști americani. (Deși aceștia au destule obiective de filmat la Roma pentru a-și pierde vremea cu niște morminte dintr-un cimitir ce nu apare în nici un ghid turistic.) Cele trei monumente nu sunt nici scitice și nici măcar vechi „de peste o mie de ani”. Deocamdată, ele nu-l interesează nici pe scrib.

Eliberat de cicăleala încântată de sine a administratorului, scribul a pornit de unul singur în fosta „Vale a nimănu”, despre care groparul modern se jura că n-a fost niciodată cimitir. În dreptul drumeagurilor șerpuiind printre colții de piatră, apăreau numeroase tăblițe menite să interzică accesul în stânga și în dreapta, în numele unor proprietăți private. Câteodată, garduri de sârmă împletită fac și mai de nepătruns anumite parcele. Printre atâtea cercetări inutile, scribul tocmai își spunea că a mai făcut una, când, pe neașteptate, a dat de un izvor amenajat pentru toți trecătorii. Jgheabul ieșea dintr-un fel de clădire foarte scundă. Înconjurând-o, scribul a găsit, printre tufe, o fereastră mică, de o formă neregulată, cu o deschidere maximă de vreo patruzeci de centimetri. Deschizătura ar fi putut să fie și o simplă crăpătură în zid, dacă resturi de ornamente n-ar fi subliniat funcția intenționată a acelei găuri. Lumina lanternei a speriat niște șobolani, dar mare lucru nu mai era de văzut în interiorul aflat mai adânc cu cel puțin un metru decât nivelul drumului. Nici un obiect, nici o inscripție, nimic nu părea să fi supraviețuit. De altfel, accesul era cât se poate de incomod la acea fereastră și scribul renunță să se mai folosească de ea. În schimb,

fotografie de jur-împrejur partea de construcție ce mai ieșea deasupra solului, fiind obligat pentru aceasta să dea la o parte mușchi și vegetație. Abia mult mai târziu, acasă, mărind clișeele, scribul a avut impresia că a găsit pe latura sudică urmele unui basorelief din care n-a mai rămas decât o mână. Apoi a crezut că mâna aceea era izolată într-un cerc. Însă toate astea atât de mâncate de timp, încât sugestia părea mai puternică decât realitatea. (Cineva neprevenit a găsit alte imagini în acele urme.) Totuși, pentru scrib, mâna (?) din cerc a câștigat o asemenea relevanță, încât i-a întărit convingerea că aceea trebuie să fi fost cripta unde și-a adăpostit Levantinul familia, unde a crescut Infandus și unde s-au perpetuat Cei O Sută. Logica pledează pentru aceasta: dacă Al Patruzeci și șaptelea nu dorea să fie deranjat și dacă în acea criptă aveau loc întâlniri tainice, un adăpost în „Valea nimănui” garanta orice confidențialitate, nimeni neavând curajul să se aventureze acolo, mai ales noaptea. Mai mult decât stâncile, renumele damnat era cea mai bună santinelă. Apoi, apa care izvora chiar din acel punct era un alt argument foarte serios. În al treilea rând, „Valea nimănui” părea un teritoriu lipsit de orice jurisdicție, având, cu atât mai mult, nevoie de o forță proprie aptă să-i asigure *statu-quo-ul*.

Însă există și contraargumente: în primul rând că nimeni și nimic nu dovedesc o continuitate în adăpostul Levantinului cu cel al lui Infandus. Apoi, Groparul a avut mai mulți copii, fiecare alcătuindu-și familia sa, găsindu-și, probabil, cu toții adăposturi proprii. Ca să nu mai vorbim că de multe ori aveau loc întâlniri simultane foarte importante. Recuzita și misterul lor nu se potriveau cu viața de zi cu zi. Altundeva decât în locuință (locuințe) trebuiau să fi fost observate luminile făcliilor. O vreme s-a crezut că în centrul crucii marelui drum pavat s-ar fi situat creierul organizației,

ipoteză ce nu se susține în nici un fel, dacă luăm în considerare și doar aceste argumente. Pe de altă parte, informația că în anumite nopți se vedea lumină în adăpostul Levantinului (care adăpost?) și că acolo (unde?) s-ar fi întâlnit din când în când mai multe persoane era urmarea mărturisirii observației cuiva, însemnând, deci, că acel cineva ar fi avut îndrăzneala să penetreze pe întuneric în „Valea nimănu”, fapt ce ar dăruia întreaga construcție¹. Însă, în primul și în primul rând, scribul s-a învățat cu realitatea că logica (umană) nu este mai niciodată cea care ordonează faptele sau, dacă admitem totuși o logică în derularea evenimentelor, aceasta nu este în nici un caz logica minții omenești, așa cum suntem noi obișnuiți s-o interpretăm. Cu toate acestea, dacă vom continua să alunecăm pe această pistă, în mod inevitabil următoarea întrebare va fi: ce importanță are atestarea riguroasă a locului unde s-a născut Infandus, dacă și așa amănuntele tuturor acestor biografii sunt atât de relative? Pistă cât se poate de distructivă și de periculoasă, ea putând periclita tot demersul scribului.

Să părăsim această cale și să-l lăsăm pe narator să-și continue povestirea, chiar dacă, poate, obsesia lui că Levantinul s-ar fi stabilit într-un anumit loc din „Valea nimănu” este incorectă și chiar dacă Infandus n-ar fi fost atât de subțire la statură pe cum o crede același biograf al său. Printre atâtea erori, intuiția scribului trebuie s-o fi nimerit câteodată și întregul se constituie într-una dintre numeroasele posibile istorii. Într-aceea dintre cele ce au avut șansa de a se coagula.

¹ Faptul că dealurile din „Valea nimănu” ar fi putut fi mai înalte cu un mileniu și un sfert în urmă nu explică nimic, chiar dacă, în cazul acela, luminile ar fi putut fi zărite fără a fi nevoie să te apropii. Orice raționament va înclina spre o poziție ferită a ascunzișului Celui de Al Patruzeci și șaptelea, și nu spre ridicătura cea mai expusă.

Infandus a fost primul moștenitor al Levantinului. El a crescut în cimitirul de la marginea Romei, perimetru care avea să devină întreaga sa lume fizică. Cea a imaginației și a jocului său nu avea opreliști. Necropola era vie și jocul gândurilor sale a devenit, treptat, fabulos. La vârsta de zece ani, știa să scrie și să citească în mai multe limbi, întrucât unele rude cereau ca pe pietrele funerare ale decedaților lor să fie gravate anumite texte. El știa să și socotească, fiindcă și aceasta făcea parte din meseria lui. La fel ca și desenul. Restul educației îl asimilase de la mama sa, de la un pedagog sărăcit care își ducea și el zilele printre morminte, undeva în „Cimitirul onorabil” și care, pentru a-i învăța carte pe copiii Levantinului, era răsplătit cu mâncare și băutură. Educația i se limita la Cele Zece Porunci și la Cea de-a unsprezecea poruncă, cea primită de la tatăl său. Respectate riguros, aceste imperative erau absolut suficiente.

Urmează o perioadă de peste trei decenii din viața lui Infandus, perioadă cât tatăl său mai trăia, cât s-a născut și fiul fiului - Levantinul devenind bunic la vârsta de patruzeci și doi de ani -, perioadă cât a viețuit la umbra Celui de Al Patruzeci și șaptelea și cât scribul poate doar bănuie cele petrecute, dar în nici un caz nu le poate dovedi.

O viață redusă la un perimetru închis pare, la prima vedere, indiferentă de cele ce se întâmplă în jur. Însă nici măcar activitatea zilnică a cimitirului nu putea face abstracție de marile și de micile evenimente ale lumii. De pildă, atacurile longobarzilor asupra Romei, chiar lipsite de izbândă, aduceau mult mai multe leșuri în cimitir decât în vremurile mai liniștite. Asediul naște aglomerație, foamete, epidemii, atât într-o tabără, cât și în cealaltă. În acele timpuri, activitatea Groparului era febrilă.

Asediatorii nu intrau în necropolă. O teamă de neînțeles îi făcea, chiar dacă încercuiau Roma, să evite zidul dinspre

cimitir, spre a nu fi obligați să întârzie printre morminte. Altădată și în alte locuri, mormintele au oferit un câmp ideal pentru lupte: după ele te puteai furișa, puteai să folosești din plin terenul. Despre domeniul Levantinului bântuiau legende mai cumplite decât orice amenințare și chiar și hoardele venite de departe erau din vreme prevenite de grozăviile ce-i primejduiau pe cei ce încălcau tabuurile locului. Cu timpul, s-a constituit un consens atât de imperativ încât, o dată, Liutprand¹ i-a cerut voie lui Infandus să-și ducă trupele prin necropolă spre zidurile cetății, însă, cum printre longobarzi se aflau mercenari de diferite seminții, s-a convenit ca doar creștinii să treacă prin „Cimitirul onorabil”, ceilalți să ocolească prin „Valea nimănui”, în nici un caz să nu fie deranjat „Raiul”, iar tot tranzitul să se facă doar la anumite ore, stabilite în prealabil. Cei ce nu erau creștini ar fi trebuit să respecte alt orar pentru a coborî din „Valea nimănui”, iar joncțiunea ar fi fost, conform acestor pretenții, deosebit de dificilă. Liutprand n-a comentat în nici un fel constrângerile impuse de Infandus, ba s-a conformat întocmai, rugând însă ca oamenii săi să fie feriți pe parcursul drumului lor prin cimitir de orice neplăcere din partea diavolilor și a altor forțe sinistre. Pentru aceasta, necropola a primit bani și cadouri. (La timpul hotărât, longobarzii au preferat totuși să nu traverseze teritoriul Levantinului, doar căpeteniile lor i-au făcut o vizită Celui de Al Patruzeci și șaptelea, mulțumindu-i pentru bunăvoință și pentru că le-a acceptat darurile. Mut, Levantinul li s-a arătat, dar nu le-a răspuns decât laconic, prin gura lui Infandus.)

Însă evenimentele care au influențat viața necropolei se puteau derula și mult mai departe. De pildă, dacă în Siria sau în Egipt apărea o nouă interpretare a Cărții și acea interpretare era considerată eretică de către împărat, în

¹ rege al longobarzilor între anii 712 și 744.

mod firesc, adepții acelei învățături excomunicate ar fi trebuit să fie înmormântați în „Valea nimănui”, dacă s-ar fi nimerit să moară în apropierea cimitirului Levantinului. Doar că aici funcționau alte legi și dispuneau alte autorități. Singur Groparul putea decide unde să fie înhumat cineva. Levantinul și, mai apoi, Infandus. Nici un decret, nici un edict, nimic din jurisdicția lumii n-avea valoare necondiționată în necropolă.

După moartea lui Sisinnius, Levantinul, se spune, nu mai vorbea decât cu morții și cu umbrele lor. La nici cincisprezece ani, Infandus, fiul mai mare al Groparului, devenise gura lui în relațiile cu lumea și, cu timpul, executorul deciziilor Celui de Al Patruzeci și șaptelea, precum și cel ce hotăra în problemele curente. Lucru ce n-avea cum să mire pe cineva: ca în toate domeniile de activitate, era normal ca fiul să fie pregătit de tată să-i moștenească meseria. În schimb, tratând cu străinii, Infandus trăda Cea de-a unsprezecea poruncă, porunca tatălui său. Pentru a fi absolvit, s-a organizat o ceremonie specială, Al Patruzeci și optulea fiind exonerat de tăcere, însă în niște limite bine stabilite: el nu trebuia să devină decât un „gând sonor”. Se spune că atunci s-a stabilit și cât, când și cum trebuie să se exprime acei „gând sonor”¹. Uimirea avea să vină abia atunci când, la împlinirea vârstei de optsprezece ani, Al Patruzeci și optulea, cu care lumea s-a obișnuit de acum să trateze orice era legat de cimitir,

¹ O dată cu preluarea funcției de căpetenie a Mâinii Albe, Infandus a fost numit uneori „Gândul sonor”. Apelativul era, deci, o prerogativă a rangului, însă și un semn că exprimarea confreriei trebuia să fie cât se poate de discretă. Pe de altă parte, ideea că adevăratul conducător al societății secrete ar fi rămas pentru vecie Apolonissimus transpare și aici. Infandus era chemat să exprime un gând, să dea putere de lege unei voințe. El era singurul îndreptățit să o facă, să dea glas unei idei ce provenea însă de la altul, de la adevăratul șef, cel ce continua să cârmuiască postum.

dispăruse brusc și trebuia să-l cauți din nou pe taciturnul și înspăimântătorul Levantin ca să-ți poți îngropa mortul. (Dar asta a durat puțin. În scurt timp, al doilea născut al Levantinului a fost însărcinat cu prerogativele fratelui mai mare, dispărut atât de neașteptat.)

Însă Infandus n-a părăsit necropola. Doar că aceasta era atât de întinsă încât, dacă nu era necesar să fie cineva întâlnit, degeaba îl căutai. Între vârsta de optsprezece și cea de douăzeci și opt de ani, Infandus nu s-a mai arătat oamenilor veniți cu treburi în cimitir și, doar zece ani mai târziu, el își făcu din nou apariția, fiind primit asemenea Fiului risipitor din Biblie. Scribul beneficiază de mai multe surse, care întăresc toate ideea că Al Patruzeci și optulea n-a părăsit niciodată necropola. Dar, asemenea numeroșilor săi strămoși, și lui i-a venit vremea să-și îndeplinească obligația călătoriei de inițiere. Numai că drumurile pot să fie în mai multe direcții: în lungime, în lățime sau în adâncime. Infandus a ales această din urmă variantă și s-a afundat în trecut: el a petrecut ani lungi în „Valea nimănu”, dar și în „Rai” și în „Cimitirul onorabil”. În „Groapă” n-avea de ce merge, pentru că acolo trecerea morților nu era marcată de inscripții funerare și, de multe ori, liniștea decedaților nu dura decât de la o inundație la alta. În „Groapă”, morții dispăreau pentru totdeauna, de parcă în țintirimul săracilor s-ar fi aflat trecerea spre gaura veșnică a vechilor civilizații, unde fiecare răposat - indiferent că a fost virtuos sau că a dus o viață ticăloasă pe Pământ - intra într-o letargie fără de sfârșit. Era de parcă în „Groapă” morții făceau o haltă, înainte de a dispărea în nesimțire pentru totdeauna. Poeții vor vorbi de *coborârea în Infern* - „Groapa” părea să fie prima treaptă a aceluia itinerar descendent, obligatoriu și fără de întoarcere.

Din punctul de vedere al cercetărilor lui Infandus, nici

„Cimitirul onorabil” nu era interesant decât ca o anexă: urmărind firul generațiilor unor personaje din „Rai” sau din „Valea nimănu”, se întâmpla, de multe ori, ca lanțul să se întrerupă și părțile lipsă să se găsească în anonimatul șirului de morminte ale celor mulți, cumsecade și obișnuiți. De cercetat cu adevărat erau „Raiul” și „Valea nimănu”. În cea din urmă, printre colții de stâncă și pe înălțimile cele mai greu accesibile, se găseau morminte foarte vechi, nu numai ale unor păgâni, dar și ale unor celebrități dintre cele mai alese ale Romei. Până ce Levantinul n-a realizat marele drum de piatră în formă de cruce, harta necropolei a crescut aleatoriu, morții fiind așezați doar după posibilitățile materiale ale fiecăruia sau după dorința expresă a cuiva de a se odihni într-un loc anume, din timp arvunit. Sus, pe dealuri, între stânci sau ascunse în vegetație, mormintele erau mai în siguranță, iar printre urmași exista credința că defuncții vor avea posibilitatea unei priviri ocrotitoare asupra celor rămași. Din „Rai” și din „Valea nimănu” (care era mai degrabă „Dealul nimănu”) se puteau vedea acoperișurile Cetății Eterne. În caz că privirea aceea nu ocrotea, ea trebuia, cel puțin, să aibă un rol de control. Printre cioturile boante din „Valea nimănu”, se aflau destule monumente în întregime mâncate de vremuri, greu de recunoscut ca aparținând unor locuri de îngropăciune. În toți acei ani, Infandus fusese învățat să descifreze trecutul, să facă legătura între numele - de multe ori schimbate, de multe ori doar porecle - ale diferitelor personaje, să așeze semnele potrivite lângă umbrele care s-au șters.

Iată și întrebările care se pun: cine l-a învățat acele taine și ce finalitate aveau acele cercetări? Prima întrebare este cu atât mai legitimă, cu cât se afirmă de mai multe ori că Al Patruzeci și optulea a fost reprimat de către tatăl său asemenea Fiului risipitor. Ceea ce presupune, cel puțin, două aspecte: pe de o parte că fiul a răătăcit „risipind” -

măcar o vreme - și că s-a întors de undeva de unde abia mai era așteptat să revină. (Iar al doilea fiu, cel nemulțumit că întâiului născut, după toate câte le-a făcut, i se mai oferea și vițelul cel gras, al doilea fiu putea fi deranjat și de faptul că, odată întors, Infandus a redevenit „Gura oficială” a Levantinului și succesorul desemnat.) Dacă forțează ușor lucrurile, scribul poate presupune că Al Patruzeci și optulea fusese inițiat în tainele trecutului de către oamenii Mâinii Albe, care, după ce s-au obișnuit cu firea tatălui, au sperat să-l facă măcar pe urmașul acestuia mai volubil și mai eficient. Confreria trebuia să-și recunoască faptul că, până atunci, viitoarele căpetenii erau strict protejate din umbră, însă lăsate să crească și să se dezvolte după capriciile fiecăreia. Acum, un grup de pedagogi ciudați au încercat să-l formeze pe viitorul șef după necesitățile vitale ale societății secrete, mai ales după ce s-a constatat că aceasta devenise mereu mai pasivă, rolul ei restrângându-se tot mai mult la a gestiona imensa avere și mai puțin la a o mări și a influența mersul istoriei.

Scribul dispune de prea puține informații în legătură cu ierarhia sub care funcționa Mâna Albă în secolele al VI-lea și al VII-lea și nu știe nici cine o conducea din umbră pe vremea Levantinului, însă imensa avere de care se bucura atunci când Infandus a luat-o în primire e deductibilă, după cum se va vedea în curând. Faptul că acele nenumărate bunuri erau păstrate în mai toată lumea civilizată presupunea o structură complexă, controale care să descurajeze ispitele și organe de decizie operativă în privința utilizării și conservării resurselor.

Se poate presupune că Levantinul era doar parțial la curent de uriașa-i putere. Dar fiul său mai mare și-a dedicat întreaga viață acestui rol, deși a rămas în conștiința contemporanilor la fel de cenușiu ca și părintele său. (Poate și mai cenușiu, întrucât Levantinul a fost receptat și drept

înfricoșător. În primul rând, drept o personificare a fricilor. Dedublarea acestui chip de imaginea anonimă a aceluiași individ nu este câtuși de puțin neobișnuită: întreaga istorie a omenirii se bazează pe reflectarea când a unei fațete, când a alteia în legătură cu unul și același personaj.)

În anul 735, la vârsta de 28 de ani, la puțin timp după ce a revenit „oficial” printre ai săi, Infandus a început o (re)organizare riguroasă a întregii confrerii. Deoarece până la el principiul dinastic ereditar a funcționat fără lacune (evitându-se astfel o păguboasă luptă pentru putere), Levantinul a rămas până la sfârșitul vieții sale conducătorul conspirativ al Mâinii Albe, însă puterea efectivă a preluat-o energicul său fiu mai mare, după cum - probabil - alții dintre șterșii săi strămoși au fost scutiți de atribuții concrete. [Dacă scribul s-a scuzat că a forțat puțin mai sus nota, ce să mai spunem despre Manuscrisul de la Lerins, unde se apreciază că, în urma preluării efective a sarcinilor de către Infandus, până în jurul anului 735, Mâna Albă ar fi funcționat asemenea Regatului francilor, adică majordomul guvernând, iar regele reprezentând. Ba mai mult, manuscrisul le atribuie chiar francilor modelul, pe care l-ar fi urmat ei, prin Carloman, Pepin Cel Scurt și apoi prin Carol cel Mare: preluarea efectivă și „la lumină” a puterii de către foștii majordomi. Datorită inadvertenței de mentalități, scribul menționează afirmația ca pe o curiozitate. (Carol cel Mare a devenit „cel Absolut” și și-a purtat la vedere toate însemnele. Mâna Albă credea în relativitate ca suprem principiu al lumii. Puterea lui Infandus va fi, o vreme, foarte mare, dar nu supremă, iar el va fi cunoscut și nu va fi cunoscut niciodată în lumea profană.) Legenda Mâinii Albe se întretaie tot mai mult cu alte legende și nenumăratele societăți secrete ce aveau să se nască în perioada imediat următoare - unele supraviețuind până în timpurile moderne - împrumută între ele modele de organizare, păstrarea

tainei, constituirea ierarhiilor și, mai ales, anumite semne exterioare. Aici imaginația oamenilor se dovedește din nou dezolant de mărginită și scribul nu acuză numeroasele societăți și ordine succesive de a fi plagiat Mâna Albă - sau Mâna de Aur - fiindcă este foarte probabil ca și aceasta, la rândul ei, să fi preluat modele mai vechi, aparținând unor organizații despre care azi nu se mai știe chiar nimic și față de care scuza principiului preluării unor tradiții este, așadar, exclusă.]

În primul rând, Infandus s-a întors cu voința fermă de a da un sens explicit activității confreriei, scoțând-o din „hibernare”. („La fel cum unele animale își petrec perioade mari din viață numai pentru a supraviețui, și Mâna Albă s-a oprit în somn prea lung, păstrându-și treze doar atâtea puteri cât să se poată apăra în caz că ar fi fost găsită sau atacată”, notează manuscrisul citat. Tradiția consfințește că toți conducătorii Mâinii Albe au fost - chiar și în „perioada de hibernare” - încontinuu ocrotiți de frăție, atentatele intenționate sau întâmplătoare îndreptate împotriva lor fiind dejucate de către „puterile păstrate treze” în acest scop. Însă, iată, aflăm că și simpla descoperire nedorită a societății era sancționată de aceleași „puteri păstrate treze”, altfel periclitându-se securitatea imenselor bogății acumulate de confrerie și securitatea confreriei înseși.) Sensul pe care l-a impus Infandus Mâinii Albe este preluat dintr-o cugetare a lui Titus Livius: „Ut rem in posterum diem diferret ed irae suae spatium et consilio tempus daret”. Este un îndemn la cumpătare și rațiune: „Să pui frâu patimilor și mâniei și să deliberezi înaintea întreprinderii oricărei acțiuni”. Devenită deviză a confreriei, această frază realizează o modificare revoluționară în istoria Mâinii Albe: câtă deosebire între un asemenea mod metodic de lucru și ieșirile colerice și capricioase ale Celui de Al Treizeci și nouălea - Chlorus - întemeietorul legendar al temutei

societăți secrete. Activității arhaice, Infandus, cu 250 de ani mai târziu, ori - în cronologia scribului - după nouă generații, îi opune o strategie chibzuită, conștientă, menită să înfăptuiască lucruri mari în viitor. Importanța citatului livian va prevala prin faptul că, devenind deviza confreriei, va fi invocat drept sentință supremă la începutul și la sfârșitul fiecărei întâlniri secrete și va fi rostit ori de câte ori va fi posibil.

Infandus a readus Mâinii Albe conștiința de sine. El a realizat itinerarul de la necunoaștere la recunoaștere.

Disciplinând confreria, Al Patruzeci și optulea a simțit nevoia stabilirii adevăratei ei puteri: atât materiale, cât și a numărului și a calității membrilor. Însă un asemenea inventar era imposibil de realizat fără o prealabilă organizare cât mai eficientă a structurilor. Lucru reușit de Infandus surprinzător de rapid și în tușe foarte precise, nemaisimțindu-se vreodată nevoia unor modificări¹. Fiul Levantinului a pornit de la opt principii:

1. Conspirativitatea
2. Frățietatea
3. Necesitatea
4. Disciplina
5. Hotărârea (sau Inițierea sau „Drumul fără de întoarcere”)
6. Ierarhia
7. Autarhia
8. Relativitatea

Pe scurt, iată ordinea instituită de Infandus:

1. *Conspirativitatea*. Era aproape subînțeleasă, întrucât novicele știa că în jurul Mâinii Albe planează nenumărate legende, dar că nimeni din afara ei nu putea confirma sau

¹ Și după dispariția lui Infandus și a primilor săi urmași direcți, schema a fost păstrată.

infirmă în mod indubitabil concretețea lor. Când era primit în confrerie, noului venit i se dezvăluiau informații în avalanșă, astfel încât el devenea și mai conștient că până atunci n-a știut mai nimic despre lumea în care tocmai intra. Însă, o dată cu acele informații, imposibil de reținut toate deodată, novicele era pus să jure că va păstra secretele, invocându-se cele mai cumplite pedepse pentru cazul în care și-ar trăda legământul. Ceremonia inițierii, realizată într-un mister cu grijă regizată, va fi asemănătoare cu primirea în nenumărate alte ordine, societăți și culte secrete.¹ Novicele afla în mod real din prima clipă a acceptării în Mâna Albă că principiul conspirativității este o armă fără teacă, pe care o va purta pe tot parcursul vieții asupra sa: pentru a apăra Mâna Albă, dar și pentru a nu uita nici măcar o clipă că este obligat să păstreze cu atenție Secretul, altfel arma întorcându-se chiar împotriva sa.

2. *Frățietatea*. Reprezenta marea atracție a organizației: ea dădea fiecărui membru al ei speranța că e egal cu teribila forță emanată de temuta Mână Albă, că face parte și reprezintă și el însuși puterea, misterul și eficiența frăției. Totodată, cele percepute mai înainte ca potențiale amenințări îi deveneau aliate. Chiar dacă speranțele multora dintre cei aleși a fi primiți în confrerie nu se vor confirma. Lucru de care nu avea curajul să se plângă nimeni.

3. *Necesitatea*. Încă de la inițiere, noul membru era învățat că Mâna Albă nu s-a născut întâmplător, că ea reprezintă soluția de a salva cinstea, dreptatea și valorile culturale într-o perioadă când acestea erau amenințate de cea mai mare nestatornicie a vremurilor. Omenirea a fost nimicită parțial sau total de mai multe ori în istorie, era

¹ Chiar nepreluată conștient. Ceea ce dovedește încă o dată cât de lipsit de imaginație este omul, chiar atunci când se străduiește cel mai mult să fie original.

învățat novicele, sub jurământ că n-o să dezvăluie taina. Dar continuitatea creației lui Dumnezeu a fost păstrată, Dumnezeu însuși dorind aceasta. Voința lui a fost ca doar un număr limitat de aleși să aibă acces la știința de dinaintea distrugerii precedente. Având mereu în față catastrofala situație prezentă, în care nici un stat nu părea să mai posede forța de a rezista, Mâna Albă se declara necesară până la parcurgerea dificilei perioade: dacă Dumnezeu va decide că și acestei lumi i-a venit timpul sfârșitului, confreria era chemată să-i conserve valorile științifice și culturale cele mai de preț; dacă Dumnezeu va hotărî că oamenii pot să mai fie iertați, Mâna Albă va deveni tot mai discretă, pierzându-se total în anonimat - până ce va fi din nou nevoie de ea.

4. *Disciplina*. Pe măsura inițierii, fiecare membru al organizației va ști tot mai multe și va fi tot mai puternic, era prevenit novicele. Cu cât are mai multă forță, omul trebuie să fie mai disciplinat spre a nu-și irosi acumulările în mod nesăbuit sau chiar într-un fel dăunător. Însă rigurozitatea întregii sale vieți va fi tot mai sever monitorizată. Întotdeauna va fi cineva mai puternic decât cel puternic și pedeapsa va fi tot mai cumplită pentru cel ce va uita disciplina nivelului la care a ajuns.

5. *Hotărârea*. (Sau *Inițierea*, după alte surse. Scribul a preferat primul termen, pentru a nu se confunda admiterea în confrerie cu avansarea în știința ei.) Principiul reprezintă *Drumul fără de întoarcere*. Oricine intra în Organizație se obliga să avanseze cât mai departe pe acel drum. Fiecare după puterile lui, însă nimeni nelăsându-se nici o clipă ispitit să se întoarcă sau să se abată din cale. Odată acceptat, nu mai puteai renunța, fără a fi socotit trădător - și cine era dispus să-și asume consecințele cumplitei dezertări?

6. *Ierarhia*. Se învăța treptat, fără a se insista decât

asupra obligativității supunerii oarbe a inferiorului în fața superiorului. Membrii Mâinii Albe trebuiau să respecte Decalogul, însă în clipa când li se cerea pe linie ierarhică să facă un anumit lucru ce nu ținea de Cele Zece Porunci, respectivul membru al confreriei era exonerat de legământul față de ele. Pe de altă parte, cineva aparținând Mâinii Albe nu-și cunoștea decât superiorii și inferiorii direcți. Începând cu Infandus, singura excepție era chiar vârful ierarhiei, cel mai tăinuit personaj până la el și cel deconspirat pentru toți inițiații din clipa când, Al Patruzeci și șaptelea murind, demnitatea i-a revenit și în nume onorific, nu numai executiv, fiului său mai mare. În rest, nici măcar gradele superioare nu cunoșteau decât veriga imediat precedentă și cea imediat următoare în șir. Totuși, membrii organizației aveau semne secrete clare de recunoaștere, semne bine stabilite, indicând din prima clipă rangul fiecăruia. Doar că de acele semne nu era voie să se facă uz decât în cazuri extreme, existând destule situații când două vechi cunoștințe sau două rude apropiate n-au știut până la sfârșitul vieții că ambii au făcut parte din confrerie. Avansarea avea loc în funcție de niște criterii teoretice destul de relative, iar scara avea zece „trepte vizibile”, cinci „trepte invizibile” și „Cel suprem”. „Treptele invizibile” își revelau pentru recunoaștere doar apartenența la această categorie, între ele folosindu-se un alt limbaj, necunoscut nici măcar de ceilalți membri ai Mâinii Albe. Deconspirarea șefului în cadrul confreriei a reprezentat un moment revoluționar și riscant. Efectele n-au întârziat să apară.

7. *Autarhia*. Fiecare inițiat constituia el însuși Mâna Albă. În lipsa unor ordine exprese de la superior, fiecare membru era obligat să întrunească suficientă putere pentru a fi în stare să ia de unul singur hotărâri în orice situație. Ordinele nu puteau să vină decât de la superiorul direct și doar în mod excepțional de la un alt grad mai mare. Acesta din

urmă risca să fie aspru sancționat dacă intervenția lui n-a fost strict necesară, conturbând în mod nejustificat rânduiala firească a confreriei. Inițiativa oricărui membru, indiferent de poziția sa ierarhică, era încurajată și apreciată, în măsura în care nu se abătea de la jurământul de primire.

8. *Relativitatea*. Acest al optulea principiu reprezintă chintesența doctrinei Mâinii Albe și se afla formulat sub deviza: „Totul este relativ în afară de Dumnezeu”. „Gradelor vizibile” li se spunea să respecte citatul livian, precum și această deviză, să gândească la ele înaintea oricărei acțiuni și să fie convinși de sensul ambelor propoziții. Menirea „gradelor invizibile” era chiar aceea de a studia relativitatea lucrurilor. La sfârșitul secolului al VIII-lea s-a ajuns la concluzia că primul muritor căruia i s-a transmis secretul pierdut al civilizațiilor dispărute ar fi fost Pythagora. „Invizibilii” și-au concentrat eforturile în a-i redescoperi învățătura. De aceea, în diferite surse se va vorbi despre „secta neopythagoricienilor”, fără ca scribul să găsească vreodată - din ignoranța sa sau din pricina tabuurilor? - o legătură între respectiva sectă și elita Mâinii Albe. Pentru aceasta din urmă, studierea preceptului de relativitate a devenit principala preocupare de cunoaștere, dar și mod de viață. Concluziile la care s-a ajuns nu ne sunt cunoscute: pe de o parte, Mâna Albă nu acceptă, nici în cazul ceremoniilor secrete și nici în afara lor, nici un text scris în legătură cu organizarea și activitatea ei. („Oamenilor poți să le impui tăcerea prin jurământ, literele au trădat nu o dată, lăsându-se citite de cine nu trebuia ori schimbându-și accepțiunile după onoarea și știința cititorului”.) Totuși, „invizibilii”, în munca lor de cercetare, au avut nevoie de scris. Atunci, ei au inventat un alfabet propriu, „absolut diferit de toate cele cunoscute până la ei în răstimpul acestei civilizații”. Unele texte ilizibile, de care

a dat câteodată scribul, ar putea fi „texte pythagoriciene”, deși ele n-au fost încă în nici un fel clasificate. Scribul crede că a obținut mai multe date din lucrările redactate cu caractere obișnuite de niște autori despre care bănuiește că au fost „pythagoricieni” sau „invizibili”. Întrucât nu este capabil să dovedească în vreun fel aceste intuiții, el nu va menționa numele respective.

Cele două propoziții imperative obligau „gradele vizibile” să reflecteze la fel de mult la relativitate ca înțelegere supremă a sinelui și a ceea ce îl înconjoară ca și „gradele invizibile”, apte de a studia în profunzime relativitatea.

Și, iarăși, scribul nu poate decât să exclame: Câtă deosebire între modul anarhic de manifestare a unui bagaud sălbatic din preajma îndepărtatului an 500 și premisele filosofice formulate, un sfert de mileniu mai târziu, de către Infandus!

Se pare că Al Patruzeci și optulea a gândit și a dat formă tuturor acestor principii în răstimpul cât n-a fost văzut de nimeni și le-ar fi instituit imediat după întoarcerea sa. Perioada inițiativă „în mijlocul celor prezenți, însă părăsindu-i totuși” a devenit, pentru următoarele generații de membri ai confreriei, obligatorie. În fond, era un demers mai simplu¹ și, totodată, mai ferit de primejdii, într-o lume mai nesigură ca oricând, unde fiecare drum - oricât de banal - era pândit de nenumărate capcane. Și era și mai „profundă” acea formă de „călătorie” fiindcă, realizându-se în imediata vecinătate a rudelor și a cunoștințelor, pretindea, cel puțin teoretic, o izolare spirituală extremă. Ne aflăm într-o perioadă când și asceții se mulțumeau „să

¹ Fiindcă devenea discutabil cât de „nevăzut de nimeni” devenea tânărul pe parcursul acelei călătorii, ajungându-se - la un moment dat - la o retragere pur simbolică de câteva zile și - în final - chiar de câteva minute într-o încăpere dosnică.

se retragă printre ceilalți păcătoși”, nemaiconsiderând necesar să caute pentru aceasta nici deșertul Egiptului și nici un alt deșert fizic.

Inițierea a fost impusă prin ritual fiecărui candidat la primirea în confrerie. Fiindcă ritualul rezumă, îndeobște prin simbol, o realitate mult mai lungă în timp, „călătoria în mijlocul celor prezenți, însă părăsindu-i totuși” a fost repede abandonată în forma ei originală.¹ Cu atât mai mult a ținut Al Patruzeci și optulea la ceremonialul pe care l-a născocit și care s-a păstrat întocmai. El era necesar, simțea Infandus, pentru a-i uni cât mai mult sufletește pe confreri. Și, într-adevăr, apartenența la mister și-a arătat roadele. Deși Infandus nu se ascundea față de inițiați, nimeni nu se grăbea să trădeze secretul conservat prin viu grai și pus pe hârtie abia cu multe generații mai târziu, când omul Infandus devenise el însuși un simbol.

Și gradele introduse de Al Patruzeci și optulea și-au arătat foarte repede eficacitatea: numeroșii oșteni ai Mâinii Albe nu mai erau legați doar printr-un simulacru de gândire comună și prin conștiința că sunt apărați „până la capăt” unii prin alții, rămânând la acest nivel și nefiind necesar mai mult. Prin noua ierarhie graduală, fiecare membru, oricât de umil, știa că va putea, prin zel și fidelitate, să avanseze în grad, să fie mai important, să devină mai eficace. Și mai era ceva: forma de conspirativitate, chiar și internă, elimina principalul pericol al mai tuturor ierarhiilor, acela ca șefii de la un anumit nivel să devină rivali și să încerce să se impună sau să se elimine între ei. Necunoscându-ți decât subordonatul imediat și șeful direct, nu erai egal cu nimeni cu care să concurezi. Nici măcar superiorul cunoscut nu era

¹ În nici un caz nu trebuie confundată această etapă cu „invizibili”. În cazul călătoriei inițiatice, novicele nici măcar n-a fost încă acceptat în Mâna Albă, pe când „Invizibili” au avansat, grad cu grad, la corpul de elită, cel mai secret, al confreriei.

o piedică în avansarea ta, deoarece, pentru a înainta, tu nu trebuia să-l elimini pe el, ci erai înzestrat cu propriul tău culoar, ocolindu-l pe cel ce până ieri ți-a fost superior absolut și care acum ți-a devenit simplu ajutor sau nici atât. (Dar, de cele mai multe ori, odată depășită o ierarhie, individul ajungea într-o cu totul altă poziție, plasată astfel încât să nu mai aibă nici o legătură cu foștii săi vecini de verigă.)

În afară de creșterea simțitoare a sentimentului de apartenență, a schimbării ambițiilor și a performanțelor în folosul Mâinii Albe, aceasta însăși a început să se trezească și să palpitate din nou, asemenea unui organism activ. Ultimele trei „grade vizibile” aveau valoarea a ceea ce am putea numi noi astăzi rangul de demnitar. Acestea confereau dreptul titularilor lor să conducă și să administreze uriașa structură și fabuloasa ei avere risipită de-a lungul și de-a latul unui teritoriu ce se confunda cu mai toată „lumea civilizată” sau, mai bine spus, cu întinderile nesfârșite ale fostului Imperiu Roman Autocrat și (încă) Nedivizat. Pe vremea lui Infandus, teritoriul era sfărâmat în numeroase stăpâniri vrăjmașe și Al Patruzeci și optulea se afla în situația de a trebui să localizeze și să activeze nenumărate enclave. Încă filosofia lui Chlorus stipulase că adevărata putere este adânc îngropată în pământ: prin tradiții, prin însușiri, dar și prin averile ascunse de el însuși pretutindeni. Dacă trebuie urgent să te repliezi temporar, susținuseră primii conducători ai Mâinii Albe, e dificil și riscant să cari la vedere averile materiale de care dispui. Ascunzându-le, nu le periclitezi, însă le și ai la îndemână oricând soarta și interesele te vor duce din nou în acel loc. Infandus nu avea la dispoziție nici o hartă, nici un ghid, nici un inventar. În schimb, era la curent cu membrii devotați ai Mâinii Albe din diferitele zone ale Europei, ale Asiei Mici și ale nordului Africii. Timp de ani de zile, el a instruit curieri

speciali, aparținători ai unui anumit grad ierarhic, și i-a trimis în toate punctele secrete - orașe înfloritoare, care cu două veacuri și jumătate în urmă nici n-au existat și sate prăpădite, pe unde altădată au trecut marile drumuri comerciale, domenii uitate sau vile ce și-au schimbat, între timp, de zeci de ori stăpânii -, toate, locuri pe unde au bântuit, cu generații în urmă, oamenii confreriei. Emisarii lui Infandus aveau două îndatoriri principale: să preia *de facto* și *de jure* organizațiile locale și să asigure o legătură directă cu superiorul direct.

În puțini ani, Infandus a putut, astfel, să activeze o forță care până atunci existase efectiv doar în funcție de întâmplare într-un loc anumit sau într-altul, iar în mister pretutindeni. În a doua jumătate a secolului al VIII-lea, Ștefan din Viena se întreba: „Când peste tot domnește haosul și crima, nedreptatea și capriciile celor vremelnici puternici, ce cuprinde ceea ce se numește îndeobște «lumea civilizată»?” Și tot el răspundea: „Până la urmă, aceasta (lumea civilizată - nota scribului) nu este decât întreg spațiul pe unde se cunoaște spaima de Mâna Albă”. Forța organizatorică precede cu puțin (în mod întâmplător?) extraordinara reușită a lui Carol cel Mare. Lumea avea nevoie de cineva care să pună ordine în mașinăria devenită tot mai complicată și tot mai nestăpânită a civilizației lumii noi. Scribul nu îndrăznește să afirme că Infandus a fost în subteran ceea ce împăratul Sacralui Imperiu Roman din Occident a fost la suprafață, deși puterea Celui de Al Patruzeci și optulea, chiar și conspirativă fiind, nu era cu nimic mai prejos decât a aceluia ce va fi supranumit „Părintele Europei moderne”. Ba, mai mult, dacă imperiul lui Carol cel Mare va trebui să fie mereu consolidat cu noi victorii, iar greutățile vor trebui să fie recunoscute sub presiunea armelor de către nenumărații vecini, imperiul Mâinii Albe nu cunoștea nici fortificații, nici bariere naturale;

renumele său penetra și zidurile celei mai solide clădiri și coșmarurile celui mai obosit trecător. Conștient că acest renume reprezenta arma cea mai cumplită a confreriei, Infandus s-a străduit să nu-l lase să pălească. Faima era constituită din ecourile unor legende și era formată din cele mai îndepărtate reverberații ale spaimei, admirației, invincibilității și supranaturalului, împrăștiate toate de atâta timp și nemaisupraviețuind - în ultimele decenii - decât prin tradiție. De aceea, Al Patruzeci și optulea s-a grăbit să repună toate astea în actualitate. Mâna Albă a dat din nou lovituri îndrăznețe, l-a reînviat pe Ef, i-a restabilit imaginea, și numeroși bărbați și femei se jurau că l-au văzut în toată grozăvia lui. Atacurile aveau loc acolo unde se pune la îndoială, chiar și superficial, existența Mâinii Albe și ținteau, în special, punctele extrem de bine păzite, socotite inexpugnabile. Fiecare acțiune era riguros premeditată, neexcluzându-se din calcul nici cumpărarea complicității unor apărători tradiționali ai obiectivelor vizate. În foarte puținele cazuri când atacurile au dat greș, cei ce au participat la ele tăgăduiau orice relație cu Mâna Albă și se declarau până și pe eșafod aparținătorii unor bande de simpli tâlhari ce operau în regiunea respectivă. Astfel, Mâna Albă nu a dat niciodată greș, ea a fost invincibilă și nu cunoștea o opreliște aptă de a-i sta în cale. Până și declararea acestui lucru devenea periculos, știindu-se că, mai devreme sau mai târziu, confreria va primi provocarea și va lovi decisiv.

Iar, pentru ca atmosfera să rămână aceeași și între marile atacuri, anumite „grade vizibile” au fost învestite cu rol de judecători, tribunale ale Mâinii Albe dictând dreptatea și executând pedepsele, indiferent a cui justiție o încălcau în felul acesta.¹

¹ Scribul a menționat că multe, foarte multe practici, modele de organizare și, în special, ceremonii au fost preluate de societățile

Tribunalele respective pretindeau că judecă în numele lui Dumnezeu și se supuneau câtorva principii de bază, preluate din Biblie. Crimele erau formulate în spiritul Decalogului și nimeni nu putea fi incriminat pentru greșelile altuia, oricât de apropiat îi era acela. Nici o rudă n-a fost acceptată vreodată de Mâna Albă pentru a ispăși o crimă săvârșită de fiul, fratele sau tatăl ei, fapt atât de neobișnuit în „vinovăția colectivă” a vremurilor. „Părinții să nu fie pedepsiți (cu moartea) pentru vina copiilor (lor) și nici copiii să nu fie pedepsiți (cu moartea) pentru vina părinților (lor); ci fiecare să fie pedepsit (cu moartea) pentru păcatul său”, scrie în Deuterion și principiul n-a fost încălcat niciodată de Judecătorii Mâinii Albe, făcând ca, pe lângă spaimă, cumplitul tribunal să răspândească în jur și un anumit respect și simț al ordinii.

Judecătorii și ajutoarele lor (străjeri, temniceri, călăi) acționau mascați și localnicii nu excludeau niciodată posibilitatea ca unul dintre ai lor să fi jucat un anumit rol în sumbrul spectacol. Astfel, exista convingerea fermă conform căreia confreria se afla peste tot, printre oamenii oricărei localități, printre membrii oricărei familii, iar reprezentanții ei erau atât de puternici înregimentați, încât apartenența lor la organizația secretă depășea cu mult relațiile de rudenie, de prietenie sau de dragoste. În fața acelei apartenențe nu exista nimic s-o umbrească.

Chiar și execuțiile aveau loc învăluite de mister: înainte

secrete medievale și moderne de la Mâna Albă, așa cum și aceasta pretindea că este continuatoarea unor tradiții vechi, foarte vechi sau chiar protoumane. Printre ele, este de remarcat că Sfânta Vehme, apărută în Sfântul Imperiu Roman după moartea lui Frederic al II-lea, adică la circa jumătate de mileniu după reformarea Mâinii Albe de către Infandus, Sfânta Vehme (sau Sfânta Femeie) și-a organizat și ea înfricoșătoarele tribunale după modelul celor instituite în secolul al VIII-lea de fiul Levantinului. Sfânta Vehme a rezistat până în secolul al XVII-lea și a fost „redescoperită” în „Germania modernă”, culminând cu bestiala Werwolf („Vampirii”), societate secretă a S.S.-ului nazist.

de a fi ucis, condamnatul era supus unui ritual „de dezlegare de Templu”. Apostolul Pavel spunea: „Sau nu știți că templul vostru este Templu al Duhului Sfânt care se află în voi, pe care-l aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț!” După ce erau omorâte, lângă victime se arunca o monedă: „pentru ele nu se găseau bani să fie primite”.

Așadar, întreaga organigramă, hărți amănunțite și ordine precise se păstrau pe cale orală. Din toate, nimic nu era notat, iar Infandus trebuie să fi avut o memorie colosală. Dacă în privința aceasta se descurcase preluând și exersând tehnicile mnemotehnice tradiționale, folosite de cei vechi, tehnici fără de care civilizația nu s-ar fi putut perpetua, însă care s-au pierdut o dată cu inventarea tiparului, problemele au apărut atunci când și-a pus întrebarea „de ce?”, întrebarea „ce rost are?”, cea mai grea dilemă pe care Dumnezeu s-a învrednicit s-o dea oamenilor. Cu care i-a pedepsit atât de sever. De obicei, o dată cu „ce rost are?” se termină orice disciplină, orice organizare, orice demers. Dacă întrebarea nu este retezată la timp, ea naște noi mlădițe, fiecare răspuns fiind urmat de un nou „dar asta ce rost are?”. Necontrolat, „ce rost are?” topește totul în haos. Când Infandus s-a căznit să afle scopul ultim al Mâinii Albe, scop ce n-a fost găsit nici până la el - dar nici căutat prea conștiincios -, a simțit nevoia ca ierarhia teoretică („gradele invizibile”) să fundamenteze și logic și să dea un imbold rațional confreriei. Drept consecință, nimeni, în afara unor aleși, nu mai avea acces la periculoasa întrebare, fiind lăsat să-și vadă în liniște de activitatea proprie.

Dar de ce a fost Al Patruzeci și optulea dispus să se deconspire? Răspunsul este greu de dat, mai ales că nu mai dispunem astăzi de amănunte suficiente. Putem face

supoziții: în primul rând că persoanele care nu făceau parte din organizație nu aveau acces la nici o informație, deci nici la aceasta. În al doilea rând, existau ceremonii complicate, când „gradele vizibile” se întâlneau cu Șeful suprem și nu știm dacă el devenea recognoscibil pentru ele. (Cert este că participanții ceilalți purtau cagule, nerecunoscuți fiind nici măcar de egali lor.) Singurul indiciu cert ar fi putut fi acela că adunările s-au ținut multă vreme întotdeauna în cimitirul de lângă Roma¹, undeva în apropierea mijlocului crucii aleii, de fiecare dată în aceeași criptă părăsită din timpul ultimilor împărați. Șeful venea dinspre „Valea nimănui” și, la încheierea ședinței, dispărea în „Rai”.

Se vorbea puțin: se parcurgea un ritual, se discutau problemele curente și cele specifice momentului, se realiza ritualul de încheiere, când Șeful trăgea concluziile. Gradele inferioare păzeau împrejurimile. Totul se petrecea noaptea.

Pe de altă parte, membrii Mâinii Albe, indiferent de rolul asumat în ierarhie, erau solidari prin jurământ. Fiecare știa că poate cere oricând ajutorul celorlalți, atunci când se afla într-o situație foarte grea. Însă Șeful trebuia - se pare - cunoscut pentru că securitatea lui (și a urmașilor lui) reprezenta o sarcină vitală și era de presupus că vor exista momente când nu s-ar fi putut risca să se piardă timpul până ce toți membrii ar fi aflat că acela ce se găsea în primejdie este însuși capul Mâinii Albe. Al zecelea grad vizibil păstra și obligația să-i fie mereu în preajmă, cu scopul de a-l proteja, gradul respectiv, precum și cele „invizibile” având în mod cert privilegiul de a-l cunoaște și în mod direct. Dar ceilalți confreri trebuiau să fie și ei în stare să-l recunoască oriunde și oricând.

Până la moartea Levantinului, Infandus s-a ocupat exclusiv de organizarea societății secrete. Cei cincisprezece ani de la „întoarcerea” sa și până la moartea Celui de Al

¹ Infandus nepărăsind în întreaga sa viață acel loc.

Patruzeci și șaptelea au trecut repede, cu foarte numeroase întâlniri, cu ceremonialuri de ridicare în grad, cu zile când în marea necropolă au avut loc și opt-nouă adunări conspirative în aceeași noapte, unele în același timp.

Trebuie făcută o distincție: scribul a mai amintit despre călugări răzvrățiți, rătăcind prin lume și nesupunându-se nici unei autorități. Mulți dintre ei se declarau tămăduitori, răspândind zvonul că Mâna Albă, având numeroși adepți printre acei „zeleți”, ar fi fost și ea în stare să vindece cele mai diferite boli. Însă nici dintre acei călugări nu erau mai mulți membri ai confreriei decât din alte categorii sociale și unii bolnavi i-au crezut, iar alții nu. În fața porților cimitirului nu s-au înghesuit niciodată nefericiți cu speranța de a fi vindecați acolo. Alta era faima locului. Totuși, se pare că înșiși unii dintre acei călugări s-ar fi dat drept „frați ai Mânii de Aur” (cum i se mai spunea, mai ales din secolul al VIII-lea, Mânii Albe), fiind apoi judecați și executați drept impostori de către confrerie. Poate de aici vine aversiunea ulterioară a monahilor față de Mâna Albă, aversiune care a lansat prin veacul al IX-lea zvonuri cum că banda conspirativă a bagauzilor ar fi fost formată în exclusivitate din anticriști: evrei și vrăjitoare. Legenda s-a perpetuat peste secole și a anatemitizat și alte societăți secrete.

Până la moartea sa, Levantinul a fost căpetenia, deși, în cazul lui, foarte puțini membri ai confreriei erau la curent cu aceasta și este de presupus că nici el însuși nu era conștient de întreaga-i putere: Șeful vorbea exclusiv prin gura lui Infandus. Nenumăratele probleme organizatorice se interferau cu teme de principiu - multe dintre ele strict teoretice -, însă și cu conceperea și coordonarea loviturilor date din nou tot mai îndrăzneț și tot mai des de bagauzi, de parcă tâlharii ar fi vrut să demonstreze lumii întregi că animalului trezit îi e foame și că nu poate fi oprit de nimeni și de nimic. Avertismentul ca nu care cumva să se ivească

un necugetat atât de inconștient, încât să provoace în vreun fel oarecare confreria trebuia mereu și mereu reînnoit.

În îndepărtata și legendara capitală strălucitoare a lumii, la Constantinopol, tronul era ocupat de împărații unei noi dinastii, cea isauriană. Dacă primul ei reprezentant, Leon al III-lea, prea ocupat de luptele cu arabii, nu a avut reacții împotriva Mâinii Albe, urmașul lui, Constantin al V-lea, s-a aflat o vreme în conflict deschis cu societatea secretă. Datele de care dispune scribul localizează evenimentele în perioada cât mai trăia Levantinul, iar Infandus tocmai trezea, în mod brutal, organizația la o nouă viață.

În 743 este declanșată o adevărată campanie militară împotriva bandiților vinovați de lovituri grele în regiunile de la Dunăre, dar rezultatele au rămas îndoielnice. Constantin a anunțat inițial „victoria totală”, apoi „victorii repetate”. Mâna Albă a refuzat să recunoască vreo înfrângere, pretinzând că trupele imperiale s-au bătut cu altcineva și că fiecare laudă a bazileului nu este decât minciună. Ca să întărească această afirmație, confreria avea grijă ca, după orice anunț triumfal al împăratului în legătură cu vreo victorie, oamenii ei să atace surprinzător tocmai în locurile cele mai bine păzite, ucigând, jefuind și transmitându-le, la plecare, demnitarilor suveranului, prin niște nenorociți proveniți din ostatici schilodiți, că din nou Constantin n-a făcut decât „să mănânce căcat”.

Constantin al V-lea, după o foarte lungă domnie - a fost coîmpărat din 720 și a domnit singur, din 741, încă 34 de ani -, ceea ce denotă că s-a bucurat de sprijin eficient, a intrat în istorie cu cognomenul „Copronimul”. Celebra poreclă, de care n-a mai putut scăpa nicicând - în pofida atâtor legende - a primit-o de la Infandus și de la oamenii săi. Nici chiar și pedeapsa capitală anunțată pentru cei ce foloseau jignitoarea expresie nu a reușit să o înlăture. După

fiecare lovitură, Al Patruzeci și optulea trimitea alți nenorociți mutilați, înnebuniți (la propriu) de coșmarul trăit și meniți să vestească prin localitățile - pe unde rătăceau în drum spre un bârlog pe care nu-l mai găseau niciodată - că împăratul Constantin „a mâncat din nou căcat”. Iar poporul se bucura. Chiar dacă nu prea știa de ce.

La un moment dat, se credea că bazileul ar fi încercat să infiltreze călugări rătăcitori și revoluționari în temuta societate secretă. Însă s-a dovedit curând că supoziția nu rezista: monahii formau, pe vremea lui Constantin, o categorie incontrollabilă și nesupusă nici unei ierarhii, o clasă în sine, anarhistă în sensul cel mai strict al cuvântului. Ea însăși n-ar fi preluat niciodată un rol de executant în calculele cuiva, nici măcar în cele ale împăratului. De aceea, dacă într-adevăr Constantin a avut intenția de „a intoxica” Mâna Albă în felul acesta, atunci el nu s-a putut folosi decât de falși călugări rătăcitori.

Confreria n-a acționat numai în Imperiu, pe vremea revenirii Celui de Al Patruzeci și optulea. Și francii lui Carol Martel au fost bântuiți de Mâna Albă, iar longobarzii chiar pe timpul lui Aistulf. Tocmai când cucerea exarhatul Ravennei și Pentapolisul, regele longobard s-a confruntat cu situația că, alături de el și de franci, și o altă forță controlează teritoriile recent luate în stăpânire. La Napoli, ultimii duci bizantini, însă, mai ales, primii duci independenți (în special Ștefan al II-lea și Grigore al II-lea) se zvonea că făceau chiar parte dintre capii Mâinii Albe. Tot atunci, „conducătorii” Veneției devin „dogi”, vorbindu-se în popor că tot cu ajutorul confreriei. Deja Orso I Partecipazio, rebel față de imperiali, ar fi fost și el omul societății secrete în perioada primelor conflicte între Mâna Albă și Bizanț. O vorbă spunea în popor că toți dogii Partecipazio ar fi fost oamenii Mâinii Albe, fapt, desigur, pe cât de greu de

dovedit, pe atât de improbabil, însă respectiva apropiere era un fel de scut pentru oricine, un scut tot mai de temut. Cu omeazii, Mâna Albă păstra un armistițiu respectat de ambele părți, dar în nord și, în special, în nord-vest, nimic nu părea să-i poată sta în cale. (Se spunea chiar că acolo confreria era pe punctul de a-și stabili granițele unui stat propriu. Iar „acolo” însemna oriunde și oricât de mult teritoriu într-o zonă geografică prea puțin cunoscută. Ca Mâna Albă să-și fixeze hotare ar fi fost din toate punctele de vedere în propriul ei detriment, până la a se transforma în altceva decât era ea însăși.)

Renașterea violentă a confreriei l-a pus pe Infandus într-o situație nouă. Al Patruzeci și optulea nu trebuia să dea socoteală pentru strategia adoptată, însă era de preferat ca, în lucrurile fundamentale, colaboratorii săi cei mai apropiați să fie în mod conștient, până în fundul sufletului, de aceeași părere cu el. De pildă, dacă împăratul Constantin a trimis o armată împotriva celor ce luptau pentru Mâna Albă printre bulgari, de ce să se deconspire că într-un cimitir de lângă Roma se află creierul forței paralele din Bizanț? De ce să fie periclitat tot „statul-major” al societății secrete în cazul când o putere teribilă ar ataca necropola? Infandus le-a răspuns prin fapte: pe vremea lui Ratchis, longobarzii au atacat cimitirul cu patru corpuri de armată: ei și-au stabilit punctul de comandă în centrul crucii drumului și au pornit metodic la curățarea simultană a celor patru sectoare. După doar câteva ore, în prima noapte, longobarzii au suferit o înfrângere zdrobitoare în „Groapă” și nu au obținut absolut nici un rezultat în celelalte trei zone, unde n-au dat de nici un inamic. Dar, în noaptea următoare, au fost măcelăriți și cei ce s-au avântat în „Valea nimănu”. După cele două experiențe, grupurile care scotoceau „Raiul” și „Cimitirul onorabil” s-au retras pentru totdeauna. Necropola de lângă Roma s-a dovedit o

fortăreață inexpugnabilă, mai ales după ce oamenii lui Ratchis au povestit că perimetrul e bântuit de arăturile cele mai înfricoșătoare.

Nimeni n-a mai avut vreodată cutezanța de a ataca acel loc. Chiar și o tentativă bizantină s-a limitat la asediarea cimitirului, fără a se pătrunde în interior. Însă asediul n-a avut cum să fie eficient: morții trebuiau îngropați și, o dată cu ceremoniile funebre, putea intra și ieși oricine. Și de unde să știi, printre atâtea alaiuri, cine face și cine nu face parte din confrerie?

Până la urmă, Infandus însuși ar fi forțat aceste primejdii directe pentru a dovedi că necropola nu poate fi cucerită.

Cimitirul de lângă Roma și-a câștigat renumele de „tărâm al lumii de după lume”. Deși se zvonea că acolo s-ar afla îngrămădite comorile cele mai fabuloase ale Terrei, multe provenite de dinainte de Potop, nu s-au găsit vreodată amatori dispuși să le jefuiască. Legende prea bine întreținute aveau menirea de a descuraja orice tentativă de a se ajunge la ele și este semnificativ faptul că nici după mai multe secole, când Mâna Albă a intrat în uitare, nu s-au grăbit nici măcar arheologii să-și îndrepte curiozitatea spre acel perimetru. Dacă Levantinul a fost cel ce a adus Mâna Albă în necropola de lângă Roma, Infandus a fost acela care a făcut din acel loc renumitul centru de comandă. În general, dacă e să căutăm un teoretician, un organizator și un practician al confreriei, este sigur că Al Patruzeci și optulea a fost cel care - necunoscut de lume - a adunat într-un singur personaj toate aceste calități.

Activitatea lui Infandus se împarte în două etape: prima, până în anul 750, e cea în care a stabilit cadrul, ierarhiile și structurile. (Deși a operat ca al „doilea om”, fiind teoretic în urma tatălui său, s-a străduit să realizeze o explozie violentă a energiilor aparent adormite ale unei organizații

părând să fi intrat în letargie.) A doua perioadă, după moartea Levantinului, a consfințit în fapt ceea ce Al Patruzeci și optulea pregătise până atunci: un nou apogeu al mișcării.

S-ar putea opune acestei periodicizări realitatea după care Levantinul¹ ar fi fost oricum scos din joc și că, și în timpul vieții Celui de Al Patruzeci și șaptelea, Infandus ar fi fost cel ce ar fi condus cu adevărat. Însă, din umbră, tocmai ultimul a fost cel ce a stabilit rolul infailibil al Șefului suprem și, în consecință, n-a putut opera decât în limitele trasate de el însuși. Drept urmare, după 750, Mâna Albă a devenit brusc o putere semioficială, începând să trimită solii la curțile suveranilor și urzind alianțe. [Întâlnirile au fost, însă, tot conspirative, la fel ca fiecare eveniment legat de confrerie. Emisarii purtau numele lor obișnuite, cereau audiențe și se comportau asemenea unor persoane private. La acele primiri oficiale obțineau întâlniri confidentiale, când își transmiteau cu adevărat soliile. Este interesant de remarcat că, de multe ori, trimișii nici nu erau cu adevărat membri ai societății secrete, ei primind însărcinările din partea altor intermediari și acționând la rândul lor ca niște intermediari. Dar, inițial, ei erau contactați pe baza faptului că nu se găsea persoană suficient de curajoasă să refuze o solicitare venită de la cumplita organizație. Ulterior, pentru bunele lor servicii, unii dintre ei erau cu adevărat primiți, ca o supremă recompensă, în Mâna Albă. Nu avem protocoale ale unor solii sosite din partea confreriei pe vremea lui Infandus. Însă mai mult ca sigur că această practică a început pe vremea lui și a persistat timp de câteva generații. Printre primele înscrisuri de cancelarie ale celor dintâi dogi independenți se găsesc și aluzii la Mâna Albă, iar printre manuscrise aproape distruse de vreme se află și

¹ Însăpăimântător, dar mut, ținând oamenii la distanță și neîncercând nici un contact cu ei.

vestita scriere cu semnele acelea indescifrabile, părând să constituie texte în alfabetul secret al confreriei. Însă asemenea manuscrise s-au găsit și în nordul Mării Negre, la Cherson, pe vremea aceea făcând parte din Imperiu, și în tezaurul nesfârșit din Asia Mică - un fel de vademecum al civilizației - și, în special, în nord-vestul Europei, în Insulele Britanice și în Yutlanda. Aici, nu departe de Jelling, locul pietrelor tombale ale lui Harald I Blaatand („Dinte Albastru”), fiul lui Gorm cel Bătrân, obiectivul unde sunt duși toți turiștii nimeriți în Danemarca, se află un loc lângă mare unde s-au găsit două documente în așa-zisa scriere a Mâinii Albe cu adnotații runice descifrabile. Este singura sursă directă unde se face o aluzie la o solie a unor localnici trimiși la Carol Martel în numele confreriei. Și, ceea ce este mai ciudat, se face o referire la Clovis, care cu foarte mulți ani înainte ar fi fost numit consul al Imperiului Roman în urma unei misiuni asemănătoare. Cum demnitatea - devenită, între timp, pur onorifică - era ereditară, ea s-ar fi păstrat intactă și cu aproape două secole și jumătate mai târziu¹.]

Personajul probabil cel mai important al Mâinii Albe, deși aproape total necunoscut în istorie și de negăsit în scrierile vremii, Infandus, ne-a lăsat foarte puține repere sigure ale vieții sale. Scribul nu știe decât că Al Patruzeci și optulea s-a născut în cimitirul de lângă Roma în anul 707, că n-a părăsit în cei șaiszeci și unu de ani de viață necropola, că a revoluționat confreria, făcând-o din nou puternică, transformând-o dintr-o bandă de ucigași într-o organizație transnațională, parastatală, sever ierarhizată, cu o ideologie

¹ Informația trebuie luată cu prudență. În anul 506, când Clovis ar fi ajuns la acea demnitate, Chlorus - fondatorul tradițional al Mâinii Albe - își trăia ultimii ani, iar fiul său era încă un adolescent. Dar este important că legenda era puternică și cu un efect atât de ferm, încât nimeni nu se îndoia de posibilitatea ca organizația secretă să aibă ambasadori la mai-marii lumii. Ba, dimpotrivă, faptul părea firesc.

proprie și cu activitate în toată lumea civilizată a Europei, Africii de Nord și Asiei Mici. Având ascendentul unui sfert de mileniu de legende înfricoșătoare, societatea secretă n-a trebuit decât să coboare în viața de fiecare zi. Confundându-se cu confreria, Infandus n-a păstrat decât puține elemente biografice umane: el a fost Mâna Albă, iar ceea ce se știe și ce vorbesc legendele acelei perioade despre Mâna Albă se știe și se vorbește și despre el. De aceea, Al Patruzeci și optulea, de nu s-ar accentua că nu a părăsit niciodată necropola, ar trebui căutat în cele patru zări, unde, pentru întâia oară, oamenii săi loveau simultan.¹ Din datele de naștere ale fiului și nepotului său, putem extrage încă două repere ale biografiei lui Infandus. Dar nici un analist, nici un biograf nu îndrăznește să-i facă portretul acestui bărbat mai puternic decât oricare dintre contemporanii săi. Spaima care i-a acoperit numele l-a făcut să devină un tabu de nerostit.

Se spune că, înaintea punctelor de răscruce ale istoriei, întreaga spiritualitate dă în clocot, punând la cale ceea ce se pregătește să vină. În epoca modernă se vorbește despre Shakespeare și despre renașterea elisabethană premergând revoluția engleză, despre iluminism și enciclopedia vestind-o pe cea franceză, despre marii scriitori ruși înaintea celei sovietice. Marea revoluție iscată de preludiul venirii lui Carol cel Mare este anunțată de literatura și arta din jurul Mâinii Albe. Dacă epopeile și cântecele respective au fost înlăturate sub acuza unor hagiografii eretice, pictura cade victimă epocii iconoclasmului. Oricum, literatura orală damnată și pictura distrusă aveau să înlătore cvasitotal orice amănunte umane

¹ Chlorus, întotdeauna în fruntea bagauzilor săi, confundat nu o dată cu Ef, își conducea personal ceata. Majoritatea dintre cei câțiva șefi activi ai confreriei i-au urmat pilda. Universalitatea Mâinii Albe fusese doar în legendă. Pe vremea lui Infandus, ea a devenit o realitate. Acoperind-o mereu - ca o manta -, și legenda s-a dezvoltat corespunzător.

ale unei biografii romanțate a lui Infandus. Puținele date obiective decelabile din marea masă a mitului fac din trecutul Mâinii Albe istoria Celui de Al Patruzeci și optulea.

În anul 754, Papa Ștefan al II-lea i-a cerut ajutor lui Pepin cel Scurt împotriva longobarzilor. Aistulf, penultimul conducător al acestora, a cunoscut îndeaproape toate fețele victoriei și ale înfrângerii. Într-un moment de glorie, după ce a cucerit cele mai importante enclave imperiale, a asediat fără succes Roma. Eșecul este atribuit de către istorie amestecului franc, întrucât, după victoria de la Pavia, Pepin „donează” exarhatul Ravennei și ducatul Romagnei papei, iar Aistulf însuși se recunoaște vasal franc. Un an mai târziu, Aistulf, Aristulf sau Astoff cade de pe cal și moare.

Infandus, pentru a le mai dovedi o dată „invizibililor” că necropola nu poate fi cucerită, îi ademeneste din nou pe longobarzi s-o atace. (La următorul asediu, cel al lui Desiderius, longobarzii vor cere voie să treacă „pe căile pietruite din cimitir”!) Al Patruzeci și optulea le mai dovedește o dată alor săi că niciodată cimitirul de lângă Roma nu va putea fi stăpânit de altcineva, pentru că acela este un spațiu cu mai multe dimensiuni, pe care doar localnicii le cunosc. Este vremea când urmașul lui Chlorus are nostalgia metropolei de sub metropolă, a Constantinopolului de sub Constantinopol și vorbește despre un cimitir de sub cimitir. Se pare că el ar fi vrut să și realizeze această himeră a Mâinii Albe, himeră a lumilor suprapuse și a puterilor subterane concrete. Însă, fie că nu i-a mai rămas timp să-și ducă planul prea departe, fie că și-a dat seama că forța galeriilor subpământene constă în substanța lor incontrollabilă, scribul n-a mai găsit - cu peste o mie două sute de ani mai târziu - decât un foarte scurt coridor subteran în „Rai” și câteva catacombe

„paleocreștine” în „Cimitirul onorabil”, nici acestea din urmă foarte extinse. Admițând că ambele lucrări ar fi fost de-acum realizate în secolul al VIII-lea (deși scribul nu știe dacă lucrurile stau chiar așa, întrucât nu are nici o dovadă că ar fi vorba într-adevăr de catacombe paleocreștine), Infandus putea să facă aluzie la ele când pomenea despre concretețea necropolelor suprapuse.

Dar victoria Mâinii Albe asupra longobarzilor lui Aistulf a dovedit lumii întregi nu numai că bârlogul prezumtiv al confreriei¹ este inexpugnabil, ci și că aceasta, confreria, este capabilă de mult mai mult decât de niște lovituri întâmplătoare (după principiul tâlharilor „dai și fugi”), precum și că este aptă de a înfrunta chiar și o armată regulată. Din clipa aceea, solii trimiși la curțile regale și la ceilalți conducători importanți ai timpului au primit statut de ambasadori ce trebuiau luați în seamă ca atare. Faptul că un mesaj trimis lui Constantin al V-lea a rămas fără răspuns a dus la numeroase represalii în mai multe puncte ale Imperiului, iar când o căpetenie barbară din nordul îndepărtat s-a făcut purtătoarea unei solii a confreriei și a fost ucisă, Mâna Albă a lovit chiar în inima Bizanțului, dând foc și omorând, ducând teroarea până în incinta Palatului Sacru. Analistii povestesc cum s-a supărat Dumnezeu pe Constantin în anul 759, cum i s-au îmbolnăvit copiii, cum i s-au unit dușmanii la fruntarii și cum un șir de cutremure și incendii au bântuit capitala ce-i purta numele. În mijlocul focului, chiar în Marele Palat, a izbucnit un izvor ce a aruncat timp de șase zile și șase nopți mâl și sânge la înălțimea unui stat de om. Ef, călare pe bidiviul lui cu șase

¹ Totuși, oricât ar fi încercat să convingă și să se autoconvingă că necropola este locul cel mai sigur pentru „statul lui major”, mai multe tentative menite a dovedi că acesta s-ar fi mutat în alte zări, chiar și pe alte meridiane, cât mai îndepărtate, aveau rolul de a deruta adversarii, de a crea impresia de ubicuitate, de a dovedi oamenilor că Mâna Albă este peste tot și că tentaculele ei pot lovi oricând și oriunde.

picioare, fusese și el zărit: monstrul străbătea în goană străzile Constantinopolului, lăsând în urmă miros de pucioasă și de carne arsă. Mii de oameni și-au pierdut mințile și alții - care l-au văzut - au orbit.¹ Întrucât, ori de câte ori lovea, cea care impunea regulile era Mâna Albă, contemporanilor le-a fost frică să-și și amintească: ni se povestește cum în anul 759 o epidemie cumplită a lovit Imperiul, lumea fiind cuprinsă de o amnezie atât de puternică, încât tații nu-și mai aminteau de fiii lor, iar frații nu-și mai recunoșteau frații. Era o pedeapsă divină aceasta, se comenta, fiindcă altfel nu se putea explica faptul că, timp de cinci zile, capitala a fost paralizată, oamenii umblau buimaci dintr-un loc într-altul, pentru ca, brusc, într-a șasea zi, care s-a nimerit să fie o duminică, să se trezească toți în timpul unei slujbe solemne și să-și reia viața de acolo de unde au întrerupt-o. Dacă în acea perioadă Constantinopolul ar fi fost atacat, pretind criptic scriitorii contemporani evenimentelor, însă mai ales cei ce au preluat legenda cu câteva generații mai târziu, n-ar fi existat o pradă mai ușoară pentru orice agresor, oricât de anemic și de laș.

Desigur, acea amnezie colectivă trebuie însușită ca o metaforă, *nimeni neavând curajul să-și amintească* evenimentele petrecute în acele cinci zile, cât Mâna Albă a lovit chiar în reședința împăratului. Infandus s-a arătat mulțumit și cu această soluție: Constantin Copronimul „a mai mâncat căcat” o dată, el era cel ce trebuia să recepționeze avertismentul ca atare, fără a fi necesar să fie umilit mai mult. În 760, Constantin este acuzat că ar fi semnat pactul cu diavolul: Mâna Albă putea opera în tot Imperiul fără a mai fi descurajată.

¹ Un roman S.F. narează cum o rachetă a aterizat în Bizanț în perioada lui Constantin al V-lea și cum a provocat un „cataclism nuclear restrâns”.

Încă înainte de a pleca în „călătoria de inițiere”, adică la vârsta de optsprezece ani, Infandus a devenit tată. El nu și-a cunoscut fiul decât atunci când „a revenit” între ai săi. Între timp, băiatul a crescut, iar apoi a mai avut două surori mai mici cu unsprezece și respectiv treisprezece ani. La moartea Levantinului, Al Patruzeci și nouălea era un bărbat de douăzeci și cinci de ani, fiind și el tatăl a doi copii. Fiul lui Infandus a devenit marele favorit al bunicului și cei doi au petrecut singuri multe zile și multe nopți. Nimeni nu l-a auzit pe Levantin vorbind nici măcar cu nepotul său preferat, însă se spunea că în intimitate l-ar fi învățat taine pe care nu i le-a dezvăluit nici lui Infandus. Dar despre toate astea scribul și-a propus să scrie în capitolul respectiv.

În 759, și băiatul Celui de Al Patruzeci și optulea a ajuns de mult tată. El a fost reținut de bunic până la moartea acestuia, întâmplată cu nouă ani înainte, și și-a început „inițierea” abia când Levantinul s-a stins. (Le) Pamati împlinise un sfert de veac, avea o fată și un băiat, când a dispărut și el pentru o vreme, fără a mai fi văzut de nimeni. Însă absența lui a fost mai scurtă și conținutul ei a diferit de absența lui Infandus. Totuși, băiatul a urmat tradiția familiei, căsătorindu-se foarte devreme și având, la rândul său, doi copii: o fată și un băiat¹. Cum s-au desfășurat aceste căsătorii într-un spațiu atât de închis reprezintă o altă poveste a Mâinii Albe: Infandus a reușit să adune în necropolă un contingent însemnat de gropari și de

¹ Cei O Sută au fost fertili pentru că au iubit și au fost iubiți, s-a lăudat unul dintre ei. Altfel, femeile lor nici n-ar fi putut rămâne gravide. Aetios din Armida, medicul lui Iustinian, a formulat ideea că o femeie nu rămâne grea în urma unui viol, ci doar dacă l-a iubit cu adevărat pe partenerul ei. (Ceea ce a dus la agravarea atât de severă a vinii femeii adultere care a născut în afara căsătoriei. „Dacă nu i-ar fi plăcut, nu ar fi ajuns să nască”.)

administratori pentru cele patru cimitire, care au devenit niște sucursale aproape de sine stătătoare, deși pentru orice înmormântare trebuia să tratezi la început cu Levantinul și apoi cu fiul acestuia. Groparii și funcționarii au fost aleși cu grijă de confrerie și, treptat, au făcut cu toții parte din ea, locuind în cimitir împreună cu familiile lor. Astfel, acolo s-a stabilit o întreagă comunitate, iar perechile se constituiau în mod firesc și în acel perimetru limitat. Intrușii s-au pomenit eliminați fără milă și o încercare de a se forma un schit și chiar o mănăstire în „Groapă” a fost la început oprită, dar mai târziu acceptată drept o fațadă utilă: eremiții - și, după aceea, călugării - au fost și ei selectați într-un ordin exclusiv, dovedindu-se repede că socoteala a fost foarte bună: pe de o parte, din clipa aceea, și preoții care oficiau la înmormântări făceau parte din confrerie, iar, pe de altă parte, necropola primea un aer de deplină onorabilitate, multe dintre legendele damnable fiind, dacă nu înlăturate, cel puțin estompate. Oamenii, care de mai mulți ani evitaseră până și să-și mai viziteze mormintele, lăsându-le în paragină, au început să revină în cimitir, ca peste tot în lume. Spaima n-a dispărut cu totul, însă a devenit mai complexă, ea câștigând în solemnitatea cuvenită locului, iar aspectul malefic a fost despărțit de cotidianul evenimentelor tradiționale. Cimitirul, chiar dacă nu unul ca toate cimitirele, a devenit, din nou, aproape ceea ce a fost. În spiritul vremii, nu trebuie să ne mire prea tare viața trepidantă din acel spațiu îndeobște considerat, azi, al „liniștii”. *Vita in morte sumus* - a spus Notter, cu o sută de ani înainte de a se naște Cel de Al Patruzeci și optulea. Și, dacă „în viață fiind, suntem morți”, unde, dacă nu în necropolă, ne este locul? Pentru contemporanii lui Infandus, tumultul din cimitirul de lângă Roma făcea parte din viață.

Totuși, un orar sever interzicea vizitatorilor să pătrundă

în incintă după căderea întunericului și lumea s-a obișnuit cu ideea că forțele malefice au fost obligate să bântuie printre monumentele funerare doar noaptea¹. Ziua, ceremoniile funebre au câștigat cu atât mai mult în solemnitate. Acest timp al revigorării cultului morților nu face decât să confirme că viii se simțeau tot mai solidari cu cei ce au decedat și că apropierea avea loc și pentru că fiecare om se simțea deja cu un picior în cimitir, iar, dacă pentru alții se parcurgea întregul ritual, de aceeași cinstire va avea parte și cel (încă) în viață. Prestigiul misterului din timpul nopții conferea și ceremoniilor diurne taină și solemnitate. Multe ritualuri funebre s-au născut acolo și atunci, chiar dacă unele dintre ele s-au stins în scurtă vreme. Soarele și luna, prezente în poveste, nu trebuiau să zărească ziua un spectacol mult diferit de cel al nopții. (Originalitatea unor ritualuri poate părea îndoielnică. Dar despre ceremoniile fabuloase de lângă Roma anului 750 va mai fi vorba în măzgălele scribului.)

Iar după apusul soarelui, când aveau loc cu adevărat evenimente importante în necropolă, deseori, de afară, se vedeau lumini ciudate străbătând aleile, procesiuni misterioase care nășteau alte legende și le confirmau pe cele vechi. În ultimii zece ani ai vieții lui Infandus, aici se petreceau, se pare, întâlniri ale trimișilor stăpânilor lumii, oameni necunoscuți de marea masă a cetățenilor, însă investiți cu puteri extraordinare. Și pe vremea scribului, ca întotdeauna, atunci când lucrurile mergeau rău, se invocau - drept scuză - forțe malefice obscure, culpabilizate pentru mersul descendent al vieții. În Italia, câtă vreme întâmplările s-au derulat în funcție de capriciile unui dictator sau împărat sau dictator-împărat, această conjurație internațională a rămas exclusă. Dar în clipa când

¹ Și nu s-a găsit suflet suficient de recalcitrant sau de curios care să îndrăznească să calce această interdicție.

Roma însăși a devenit un teritoriu vulnerabil, oricând expus la a fi cucerit de te miri cine, alianța forțelor străine ostile a revenit în actualitate. De aceea, pentru scrib, dimensiunea formidabilă a Mâinii Albe are o valoare relativă. Consemnările contemporanilor ei (toate, desigur, negative), precum și exagerările preluate și perpetuate de urmași ne descriu o confrerie ajunsă în 759 la apogeu, capabilă să modeleze geografia lumii și să controleze ascensiunea și decăderea oricărui suveran și ale oricărui teritoriu dintre Atlantic și Gange și dintre Nil și Marea Boreală. Adevărul trebuie să fi fost undeva la mijloc și evenimentele din 768 au venit să confirme această ipoteză. Dacă este plauzibil ca soli ai bazileului, dar și intriganți de curte să-și fi făcut noaptea de lucru prin cimitir, nu trebuie să excludem nici căpeteniile altor seminții (sau trimișii acestora) încercând să-și rezolve problemele în același loc. Multe dintre numele pomenite nu ne mai spun astăzi mare lucru și este sigur că, în afara celor cu adevărat puternici, numeroși refulați și destui ambițioși mărunți își clădeau speranțele pe aceleași alei șerpuind printre morminte.

Din scrierea secretă, încă nedescifrată, nu putem afla (deocamdată) nimic, însă din mărturiile (subiective) ale analiștilor putem deduce că în necropolă funcționa - opera lui Infandus - o extraordinară birocrăție, mai subtilă ca oricare de dinaintea și de după ea.¹ Asta fiindcă în nici o clipă legile conspirativității nu erau abandonate cu adevărat și nici un vizitator nu era în măsură să aprecieze cât de important era personajul cu care a reușit să stea de vorbă. Solicitantul venea, trecea prin diferite situații rituale (pe

¹ Cu o remarcă esențială: de obicei, birocrăția tradițională își găsește sensul peiorativ în trăgănarea inutilă și nedefinită a rezolvării problemelor. În cimitirul de lângă Roma, hotărârile veneau relativ repede: după încă o noapte, după încă două, după încă cinci. Mâna Albă oferea o percepție simbolică în orice amănunt: asta cerea timp pentru ritual, dar ea lovea rapid, judeca rapid și decidea rapid.

care nu le pricepea), aștepta o noapte, două, trei. Ca să ajungă până la această postură trebuia să realizeze relații complicate, să mituiască (fără să știe exact pe cine), să aibă încredere în tot felul de interpuși, care puteau foarte bine să fie niște șarlatani¹. Deci, doar ca să ajungă în această postură de așteptare, trebuia să aibă suficientă răbdare, fiind necesare eforturi și relații solide. Apoi urmau discuțiile propriu-zise, multe aparent inutile, cu întrebări și răspunsuri ce se ghidau după un ceremonial absurd. Dialogul rămânea vag, interlocutorul își păstra fața acoperită, comunicarea se derula astfel încât străinul să nu știe cu cine s-a întâlnit: fie că se afla în mijlocul unei cripte (unde a fost introdus legat și cu ochii ascunși sub o basma neagră), în jur arzând făclii, iar conlocutorii aflându-se pe lângă pereți, învăluiți în întuneric, fie că se pomenea singur într-un loc necunoscut, adus acolo în aceleași condiții de mister, iar cel (cei) cu care stătea de vorbă se afla(u) în alte încăperi, comunicând cu străinul doar printr-o mică deschizătură prevăzută cu un voal negru. Însă, în ciuda acestei regii complicate, cu personaje multe și stranii, cu o scenografie sumbră (care mai era și inclusă în perimetrul unui cimitir), cel ce se adresa Mâinii Albe nu era amânat mai mult decât o cerea ritualul. Așa cum s-a menționat, dacă în orice „birocrăție clasică”, tăgădăneala face parte din scenariu, aici, cel ce a izbutit să penetreze până la mecanismele confreriei primea în câteva zile (mai bine spus, nopți) un răspuns, întotdeauna definitiv: la Mâna Albă nu exista cale de apel. După ce se exprima, ea redevenea mută.

¹ Într-adevăr, numărul acestora a crescut într-o asemenea măsură încât cazurile de impostură au devenit, pentru o vreme, ținta preferată a tribunalelor Mâinii Albe, iar sentințele au fost, de fiecare dată, exemplare și executate imediat. După nici doi ani, n-au mai existat falși intermediari ai confreriei și nici solicitantul nu mai putea să aprecieze cât de important era cel cu care tocmai vorbea.

Și iar se pune, în mod firesc, o întrebare: cine erau solicitanții veniți în necropola de lângă Roma pentru a intra în contact cu confreria? Nimeni n-ar fi riscat o asemenea aventură fără un motiv presant. Prin consecință, nimeni nu ajungea să găsească Mâna Albă decât atunci când societatea secretă era de acord să se deconspire, când vedea un interes în a sta de vorbă. De obicei, cei acceptați erau niște disperați căutând un ultim ajutor și promițând perspectiva unor avantaje din răzbunările pe care le cereau, fie că se întrevedea o pradă tentantă, fie că se pătrundea într-un ținut nou, încă necucerit fizic și spiritual. Pe lângă ei, mai erau și alții, doritori de a se înrola în Mâna Albă: persoanele maniace, ambițioșii și intriganții. Întotdeauna indivizi mânați din spate de sentimente suficient de puternice pentru a fi apte să biruie spaima de a se întâlni cu imaginea concretă a cumplitei confrerii. Nu erau foarte mulți, însă erau destui, majoritatea rătăcind peste mări și țări spre a găsi un reper util în căutarea lor și spre a ajunge, în final, în locul unde au fost „întâmplător” programați: undeva lângă Roma. Cei ce i-au îndrumat într-acolo nu le-au spus decât că drumul va fi lung și greu, și nici măcar nu le-au destăinuit de la început ținta. Solicitanții străbăteau etape succesive spre a se întâlni cu alți oameni de legătură, întrucât doar așa puteau afla continuarea itinerarului. (De obicei li se indica o scorbură dintr-un anumit copac sau un han unde trebuiau să înnopteze și unde, în scorbură sau la căpătâiul culcușului, găseau o scrisoare - cei ce se nimereau să știe să citească -, transmițându-li-se ce aveau de făcut în continuare. Cei neștiutori de carte se pomeneau că li se șoptește de către personajele cele mai obișnuite, întâlnite tot „întâmplător”, unde trebuie să facă următorul popas.) Ei nu puteau să se consulte cu nimeni, nu se puteau plânge cuiva, știind de la început că secretul demersului lor nu era numai un test

eliminator pentru a ajunge la țintă, ci și o obligație, a cărei încălcare putea să-i coste chiar viața. Însă, în general, oamenii nu erau puși la încercări exagerat de dificile decât dacă Mâna Albă voia într-adevăr să stea de vorbă cu ei, iar referințele culese erau contradictorii. În cazurile de urgență, contactele puteau avea loc grabnic, chiar și undeva în regiunea de unde provenea străinul. Diversitatea circumstanțelor solicitărilor dădea confreriei dimensiunea universală din conștiința oamenilor. Dar adevărata ei forță, la mijlocul secolului al VIII-lea, a fost fixată de contactele permanente cu puterile militare și politice ale lumii. În necropola de la Roma s-au făcut și s-au desfăcut alianțe, s-au hotărât succesorii la domnie, s-au stabilit sferele de influență. Mâna Albă s-a bucurat de marele avantaj de a putea arbitra în voie granițele pentru că ea a fost - tot timpul - singura putere care nu cunoștea hotare stabilite de către om, ea fiind prezentă practic peste tot. Ea pretindea că nu respectă decât Decalogul, deci, doar poruncile lui Dumnezeu.

Ar fi riscant să încercăm să reconstituim care anume evenimente de dinainte de anul 768 au avut loc datorită voinței Mâinii Albe. Ar fi riscant și greu de dovedit doar cu ajutorul supozițiilor. Documentele confreriei nefiind încă descifrate, aluziile la Mâna Albă în înscrisurile celorlaltor părți respectă tabuul și folosesc construcții complicate pentru a desemna orice amănunt legat de societatea secretă. Totuși, scribul poate afirma că, pe vremea lui Infandus, și conducătorii laici și cei religioși țineau cont de sugestiile confreriei. „Nu te puteai feri de ea, așa cum oamenii nu se pot feri de aer (pe care nu-l văd), iar peștii de apa prin care înoată. Poate omul cel mai curajos și cel mai iscusit să se lupte cu aerul? Unde, în ce direcție să-și împlânte sabia? După ce să se ascundă? Ef este pretutindeni și poate lua orice formă.” Nici papa, nici regii,

nici măcar împăratul Bizanțului nu-și permiteau să facă abstracție de Mâna Albă. Iar nesăbuiții se alegeau, în cel mai bun caz pentru ei, cu expresia că „au mâncat căcat”, asemenea lui Constantin al V-lea.

Cu toate acestea, la un moment dat, cineva a îndrăznit „să se lupte cu aerul”. La moartea Papei Paul, care timp de zece ani nu a creat probleme Mâinii Albe, numeroși păgâni au disputat locul rămas vacant, pretinzând, printre altele, că ar fi sprijiniți de confrerie. (Cât adevăr era în aceasta nu se mai poate aprecia, dar și din acest amănunt reiese prestigiul de care se bucura societatea secretă în acel an 768. Se pare, totuși, că Infandus a încercat să impună un succesor Papei Paul, la fel cum, se spune, ar fi reușit și altădată.) Sfântul Scaun a fost reclamat de doi antipapi, Constantin și Philip, ca, în final, să câștige Ștefan III. După multă vreme, pentru prima oară confreria n-a reușit să-și impună voința și asta chiar în imediata ei apropiere. Însă cel mai grav eșec, o catastrofă deplină, a înregistrat Al Patruzeci și optulea la moartea lui Pepin cel Scurt. Acesta i-a lăsat pe franci împărțiți între Carloman (în Burgundia și Austrasia) și Carol, viitorul Carol cel Mare. Moartea Papei Paul și cea a lui Pepin cel Scurt n-au mai putut fi folosite după scenariul dorit de Mâna Albă. Nici noul papă n-a devenit cel susținut de ea, nici împărțirea francilor în cinci regate distincte nu s-a realizat. O activitate intensă s-a desfășurat noapte de noapte, timp de aproape un an, în necropolă, însă partenerii de discuție au ajuns să fie tot mai puțin cei ce aveau cu adevărat ceva de spus în destinul istoriei. De data aceasta, Infandus a mizat de două ori pe cine n-ar fi trebuit. Mai mult: s-a încăpățânat să persiste în greșeală.

La început, nici noul papă și nici francii nu s-au putut opune fățiș Mâinii Albe, însă, cunoscând bine situația reală

(făcând ei înșiși parte dintre „invizibili”, după cum se pare), au forțat un lucru nemaiîntâlnit până la ei: au forțat eliminarea căpeteniei. Având nevoie atât de Carol, cât și de Carloman, Papa Ștefan III le-a transmis o expresie din Prima Epistolă a lui Petru: „Sunteți Seminția sfântă, regală și sacerdotală”. Adresarea este importantă nu numai prin consecințele ei istorice, dar și prin faptul că o vreme, cel puțin, ambii regi franci au fost curtați în aceeași măsură. Apoi, e adevărat, nu mai găsim asemenea adresări decât către Carloman.

Cum s-a ajuns la acel punct este de reconstituit din nou doar din supoziții, însă, în mod sigur, lucrurile au evoluat treptat, pozițiile radicalizându-se pe măsură ce fiecare parte se încăpățâna mai mult în pretențiile prime. O vreme, Infandus nici n-a bănuit că voința sa poate ajunge subiect de negociere, apoi, văzând că se lovește de o opoziție tot mai fermă și tot mai agresivă, a încercat să caute aliați. Însă evenimentele s-au precipitat, împăratul de la Constantinopol era tot mai departe și nu intervenea (nici n-ar fi fost în stare s-o facă), iar longobarzii se mișcau greu, revenindu-și cu dificultate de pe urma înfrângerii lui Aistulf și a stării lor de vasalitate față de franci. Când a început, în sfârșit, să trateze serios cu papa și cu Carloman, s-a pomenit în fața unor parteneri de discuție cu pretenții tot mai aspre. Infandus n-a fost învățat să cedeze și n-a știut nici cum s-o facă, atunci când s-a văzut obligat să încerce.

Nu foarte departe în sud, ducii Neapolelui s-au declarat independenți. De undeva din Orient, dintr-o localitate numită Basra, însă și din două sau trei mănăstiri izolate, Al Patruzeci și optulea primea hărțile care îi înfățișau atât imaginea lumii, cât și fragmente distincte ale Terrei. „Invizibili” de un anumit grad studiau zi și noapte acele desene, căutând logica unui algoritm după care se schimba de milenii fața politică și fizică a lumii. Dar politicul se

modifica, uneori, prea repede, iar fizicul, de obicei, abia perceptibil. Între cele două ritmuri trebuie să existe o interdependență, asemenea armoniei sunetelor. Doar că Infandus însuși a apucat să trăiască un moment de criză majoră și cartografi erau depășiți de iuțeala evenimentelor, astfel încât hărțile lor nu mai erau niciodată actuale, atunci când soseau în necropola de lângă Roma. Logica dialectică a lumii, studiată după hărți depășite, îi făcea pe „invizibili” să afirme că în Italia meridională nu se puteau încă naște state independente, rupte de Roma și de Imperiu, viitorul acestora urmând să reprezinte rezultatul ciocnirii intereselor marilor puteri: bizantinii, arabii, francii, longobarzii și goții. Noile state de aici se vor naște și din propriile lor resurse. Când Grigore al II-lea¹ s-a declarat indiferent la amenințările lui Infandus și a afirmat o și mai largă autonomie a Neapolelui decât predecesorul său, Ștefan II, oamenii fideli șefului confreriei au lovit. Însă atentatul asupra ducelui neascultător a dat greș. „Invizibili” s-au scuzat motivând că lipsa de imaginație a oamenilor încurcă datele oricărei speculații, fiind pe lume prea mulți conducători care se numeau Ștefan, Grigore sau Constantin și prea mulți oameni umili purtând aceleași nume. Între timp, cei doi dogi ai Veneției, despre ambii pretinzându-se că ar fi provenit dintre „invizibili”, Maurizio I și Giovanni Galbaio, s-au lăsat și ei atrași în joc. Maurizio I i-ar fi rămas fidel lui Infandus, în timp ce Galbaio ar fi primit solii ostili.

Acum, evenimentele au luat o desfășurare rapidă. La moartea lui Pepin, Carloman a afișat alte pretenții decât considera Infandus că i s-ar fi cuvenit. Convins că mersul istoriei face parte din armonia generală, Infandus era sigur că tocmai arhitectura universului este cea ignorată de Carloman. Fratele stăpânului Burgundiei și Austrasiei, Carol,

¹ Având, *se pare*, gradul IX pe scara „vizibililor”, aparținând, deci, „demnitarilor” Mâinii Albe.

se potrivea prea bine în toate pentru ca jocurile lui Carloman să aibă vreo șansă. Rezultatul a fost că acesta din urmă a tratat peste Infandus cu papa. La rândul său, Al Patruzeci și optulea a trimis noi și noi emisari, a creat acte de teroare chiar în preajma partenerului de dispută și a sfârșit prin a-l determina pe Pamati să facă naveta între polii de influență socotiți ezitanți. Neînțelegerile au devenit tot mai ireconciliabile și exemplul Veneției, unde un doge încerca să-i rămână fidel societății secrete, iar celălalt, fără a considera că trădează confreria, se îndepărta de Infandus, a făcut ca însăși Mâna Albă să simtă acut nevoia unui deznodământ urgent al primei crize interne majore din existența ei.

Infandus, fiul și nepotul său de douăzeci și trei de ani au avut puterile unor mari conducători. Dar scribul n-a greșit atunci când a afirmat că, începând cu Husein Geographul, Cei O Sută intră într-un tot mai accentuat anonim. Puține, foarte puține persoane știau cine este cu adevărat Infandus, acel bărbat cu chip de copil, „aproape mut”, șters pentru cei mai mulți, trăind într-o asumată modestie extremă. Iar fiul și nepotul au fost crescuți pentru a părea la fel de șterși. Când, la 4 decembrie 768, în cadrul unei ceremonii macabre, Infandus, fiul și nepotul său, precum și toți descendenții direcți pe linie masculină ai Celui de Al Patruzeci și optulea dispar pentru totdeauna, activitatea din cimitirul de lângă Roma continuă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, iar Mâna Albă lovește, în curând, din nou ba în Italia, ba în Burgundia, ba în Spania și în Egipt. Pentru toți oamenii simpli, la fel ca și pentru aproape toți cei aflați în apropierea conducătorilor lumii, moartea lui Infandus n-a constituit o taină, întrucât pentru ei Infandus nici măcar n-a existat. „Puterea o dă necunoașterea în recunoaștere. Aceasta oferă infinit mai multe posibilități imaginației. Imaginația însăși frizează teoreticul. Adică tot ceea ce se

poate și este mai puțin decât ceea ce există. Idealul este mai bogat în sugestii, materialul în surprize, fiindcă doar materialul e infinit. (Idealul nu - nota scribului.) Aceasta este relativitatea. Iar relativitatea este totul.” Fragmentul acesta unic, în scriere latină, reprezintă testamentul unui „invizibil” mort și înmormântat ca stareț la Lerins. Infandus a cunoscut mai mult ca sigur acest fragment. Și și-a conformat viața celor două devize cărora trebuiau să le jure credință novicii la intrarea în confrerie. Al Patruzeci și optulea a avut grijă ca despre el - cei ce-l cunoșteau - să poată spune totul sau nimic.

Cum a fost ucisă în acea noapte toată spița masculină a lui Infandus vom afla. Evenimentul s-a desfășurat în urma unei pregătiri minuțioase, altfel de la bunic la strănepot n-ar fi putut fi atrași cu toții în cursă, fără a fi uitat măcar un bărbat sau băiat până la al treilea grad colateral.

A fost Singura oară când legea eredității conducătorului Mâinii Albe a fost nesocotită și incidentul ar fi putut însemna sfârșitul societății secrete, dacă eroarea n-ar fi fost în cel mai scurt timp îndreptată.

Infandus a respectat Decalogul și Cea de-a unsprezecea poruncă: el n-a părăsit niciodată incinta necropolei. Necropolă care s-a dovedit infinită și în timp, și în spațiu. Un rezervor de energie. *Un rezervor de energie.*

Între 4 decembrie și 25 decembrie, au loc mai multe lovituri ale Mâinii Albe ca oricând. Este evident că noua ei conducere voia să mascheze prin acțiuni cât mai îndrăznețe schimbarea produsă. Apoi, în ziua de Crăciun a anului 768, se răspândește un zvon care, în câteva luni, va străbate meridianele: Mâna Albă dorește pacea universală și se declară garantul ei.

În fapt, la 25 decembrie a aceluia an, Mâna Albă are din nou o conducere stabilă și are grijă ca datele importante

ale recentelor evenimente să fie aniversate în cadrul unor ceremonii menite să legitimizeze trădarea. Carloman, socotit unul dintre responsabili întreruperii brutale a șirului, moare, desigur, tot la un 4 decembrie, trei ani mai târziu, iar Carol, marele învingător, este încoronat de Papa Leon al III-lea în ziua de Crăciun a anului 800. Atunci, în anul 800, Mâna Albă, „garantul păcii universale”, își deconspiră pentru ultima oară căpetenia marilor lumii și „invizibililor”. Însă urmașii lui Infandus, „cel copil și cel puțin vorbitor”, își despart tot mai evident destinul de cel al confreriei.

În măsura în care acest lucru este posibil.

Noaptea de 4 decembrie 768 a fost pe punctul de a distruge construcția și norocul scribului. Dar lanțul continuă, chiar dacă în modul cel mai neașteptat. Contururile tot mai estompate și tot mai înșelătoare ale urmașilor savantului de la Basra se insinuează asemenea unei umbre și scribul a avut extraordinara șansă ca Dumnezeu să dorească și el ca umbra să fie sesizată de scrib. Restul este muncă și răbdare. Și speranța ca extraordinara șansă să nu se stingă. Speranță în speranță.

Scribul își continuă povestirea.

AL PATRUZECI ȘI NOUĂLEA

- (Le) Pamati - (725-768)

Despre implacabilele „tabele ale răului”

Fiul lui Infandus, Pamati, părea să facă parte dintre acele viețuitoare ce se nasc cu cartea destinului gata scrisă. Asemenea puiului de găină abia ieșit din ou, a cărui soartă neputând s-o modifice decât un erete sau o boală, fiind evident încă din prima clipă că pasărea va crește, va face la rândul ei ouă și va sfârși, într-o zi, în burțile unor oameni. Al Patruzeci și nouălea a văzut lumina zilei în cimitirul de lângă Roma și și-a petrecut primii ani printre morminte. La fel ca și tatăl său, și el a fost crescut spre a fi pregătit pentru cel mai desăvârșit anonim, asemenea strămoșilor direcți: Al Patruzeci și nouălea era pregătit să nu se deosebească prin nimic exterior de ceilalți oameni, spre a nu putea fi identificat decât de cei ce *trebuiau* să-l recunoască. Trăind foarte simplu, mâncând modest și neavând parte de ceva ce să depășească strictul necesar supraviețuirii, copilul n-a fost nici privat de haine și de anumite obiecte. Nu i-a lipsit nimic - având puțin, avea de toate.

La început, a crescut împreună cu surorile sale și cu ceilalți copii veniți pe lume în cimitir. Femeile aveau grijă de

prunci, aveau grijă ca odraslele să nu se piardă de familie și să nu se avânte în locuri nepotrivite. (Necropola era foarte mare, ea forma un univers divers și aparent nesfârșit. Nu simțeai acolo nici o clipă că te-ai afla într-un spațiu limitat sau limitabil: pericolul era doar acela că te puteai ușor rătăci.) Viața se desfășura fără incidente și singurele surprize proveneau din cunoaștere. Altă aventură nici nu există, l-a învățat de timpuriu bunicul.

Conform filosofiei lui Infandus, copilul a aflat devreme că el era purtătorul unor responsabilități aparte, că este foarte puternic și că trebuie să-și asume cu modestie și fermitate poziția într-un cadru precis. La fel cum i-a cerut și Levantinul Celui de Al Patruzeci și optulea să respecte Cele Zece Porunci și citatul livian, și nepotul a fost educat în același spirit. Însă, deja după foarte puțin timp, bunicul a adoptat o altă conduită față de Pamati. Levantinul, care n-a mai fost auzit de străini să vorbească decât cu morții, s-a ocupat personal de creșterea nepotului, față de care nutrea o dragoste aparte, total neașteptată la bărbatul tăcut, înspăimântător și atât de diferit de toți ceilalți oameni. Socotit de rudele decedaților mai degrabă un Caaron decât un administrator al cimitirului, iar de către foarte puțini drept adevărata căpetenie a Mâinii Albe, Al Patruzeci și șaptelea s-a păstrat zeci de ani inabordabil de către străini și cunoștințe, nemaicomunicând cu lumea decât prin gura fiului său mai mare (și, o vreme, prin a celui de-al doilea născut al său). Dar pe Pamati, Levantinul îl lua cu sine în lungi plimbări solitare și, chiar dacă nimeni nu putea ști ce-i spunea nepotului - și dacă-i spunea cu adevărat ceva cu vorba -, timpul petrecut împreună de cei doi era considerabil. Lucru socotit normal de către inițiați (și numai de ei): copilul se bucura din fragedă pruncie de o educație specială în vederea rolului copleșitor ce-i era hărăzit.

Lui Pamati, Levantinul nu i-a pretins și respectarea Celei

de-a unsprezecea porunci, aceea de a nu părăsi niciodată necropola. „Invizibili”, sau gradele pneumatice ale Mâinii Albe, au ajuns la concluzia că spațiul circumscris al cimitirului este doar o convenție, incapabilă de a obliga spiritul să rămână prizonier. Prin firea sa, Infandus era predispus doar la organizarea confreriei, lucru ce se putea realiza și de acolo. Pamati, în schimb, era predestinat de către bunicul său spre imaginație. Rigoarea Celui de Al Patruzeci și optulea i se părea necesară, dar și suficientă. Nepotul adorat nu trebuia să simtă constrângerile nici unei bariere.

La vârsta de zece ani, băiatul a fost luat din grija femeilor și ținut în apropierea Levantinului. Cei doi au început să fie văzuți mai toată vremea împreună, însă tânărul se bucura și de asistența unor instructori special aduși: un călugăr de la Mănăstirea Studion din Constantinopol, un arab din Asia și un evreu din Italia. Pafnutie fusese, la un moment dat, favoritul starețului și nimeni nu se îndoia că va deveni, la rândul său, stareț. Însă, o dată cu primele măsuri iconoclaste ale întâiului împărat isaurian, Leon III, bătrânul și savantul egumen s-a lăsat târât în disputele icoanelor și, după ce s-a opus episcopului său, a fost acuzat de erezie și depus. Pafnutie l-a conjurat să-i permită să rămână lângă el, însă starețul i-a poruncit să fugă, să plece la Roma și să-i explice papei ce se întâmplă la Constantinopol. Sfântul Părinte știa prea bine cum a fost batjocorit și dat jos chipul lui Christos de deasupra porții Chalke și cum bazileul puneă să fie distruse toate icoanele. Grigore al II-lea l-a anatemizat pe împăratul iconoclast, dar avea probleme, în primul rând, cu menținerea a ceea ce a mai rămas din Italia romană; de aceea l-a pasat pe Pafnutie unui episcop, cu care călugărul răsăritean nu a găsit un limbaj comun. O nouă audiență la papă nu s-a soldat decât cu exclamații aprobatoare din partea lui Grigore și cu sfaturi de a învinge

anticristul prin credință și răbdare. Pafnutie și-a dat seama că solia sa este fără speranță, mai ales în clipa când a realizat că papa nu are nici o posibilitate concretă de a interveni în disputa imaginilor din Orient. Totuși, Grigore I-a rugat pe Leon al III-lea să-l cruțe pe fostul stareț al Mănăstirii Studion, doar că, între timp, acela se înălțase la Domnul. Vestea fu cumplită pentru călugărul bizantin, care a dorit să se retragă în pustiu: oricum, el nu mai avea încotro se îndrepta. O vreme, papa a promis că o să-l trimită cu un grup de monahi în Britannia, însă expediția, din pricina neîncetatelor războaie din nord, se tot amâna. Până la urmă, Pafnutie a ajuns în „Groapă”, unde celebra ultima slujbă pentru decedații cei mai săraci sau cei mai greșiți.

Arabul, al doilea dascăl al lui Pamati, provenea din Yathreb. El săvârșise unul dintre păcatele capitale și încerca să-și piardă urma. Lucru pe care-l repeta și neîntrebat oricui, refuzând totuși să dea mai multe amănunte în legătură cu grava eroare comisă. Pretindea că se numește ibn al'Malek și se refugiase, de asemenea, în „Groapă”. Însă, atunci când îl cunoscuse pe Pamati, locuia, de acum, într-o criptă veche din „Valea nimănui”.

Al'Malek era omul insinuărilor. El rar obișnuia să spună un lucru până la capăt și, de aceea, în legătură cu enunțurile sale orice concluzie era posibilă. Foarte credincios, arabul respecta întocmai Coranul, din care repeta pe de rost fragmente lungi. În rest, în vorbirea curentă, abia dacă ducea o frază până la jumătate, oprindu-se brusc din rostit și rămânând cu o figură întrebătoare ce-l obliga pe interlocutor să termine spusa. Apoi continua, tot cu jumătăți de frază, să comenteze dacă i-a fost completat corect sau nu gândul. Discuțiile cu el se desfășurau într-acest mod aparte și nu erau niciodată cu adevărat încheiate. Nici chiar în privința numelui nu i se cunoștea cu

certitudine cel adevărat, ci doar o trimitere posibilă.

Evreul, cel de-al treilea dascăl, făcea parte dintr-o veche familie, stabilită cu multe generații în urmă la Ravenna. Copil fiind, asistase la măcelărirea aproape a întregii comunități din orașul său natal. Fusesse prea mic pentru a putea înțelege motivul invocat al represaliilor. Investigațiile sale ulterioare au dus la rezultate diferite, însă de fiecare dată cauzele omorului în masă i se păreau absurde. Familia i se bucurase de bogăție și prestigiu și cu ocazia aceea tragică nu pătimise alături de ceilalți conaționali. Dar copilul refuza să mai rămână într-un spațiu unde s-au putut petrece asemenea grozăvii. Și unde s-ar fi putut repeta oricând. Formula rostită la nesfârșit și cu un zâmbet trist de către tatăl înțelept, „să fii evreu e o meserie riscantă”, i se părea inacceptabilă, în primul rând, pentru că nu era de acord că iudaismul ar fi o meserie, tânărul necrezând nici în predestinarea absolută, nici în puterea nelimitată a liberului arbitru. („Meseria ți-o alegi. Și religia ți-o alegi? Nu, cu religia te naști. Dar și cu meseria te naști?”) Evreul nostru - îl chema Țipor - credea, mai degrabă, că ești ales și nu că alegi tu. Cu cât te opui mai mult, cu atât ești mai nefericit, fără a reuși, de regulă, să schimbi mare lucru. Dacă izbândești, poți fi considerat un ales, iar aleșii sunt iubiți de Dumnezeu. Țipor a plecat din Ravenna.¹ Nu și-a schimbat nici religia, nici obiceiurile. Împreună cu Pafnutie și cu al'Malek, s-a ocupat de educația lui Pamati.

Alegerea instructorilor nepotului Levantinului ar fi stârnit discuții oriunde în afara cimitirului unde au acționat acești educatori. Al Patruzeci și șaptelea n-a adus profesori din Roma, care mai furniza chiar și în acea perioadă atât de

¹ Plecarea s-a dovedit a fi fost înțeleaptă. După doar câțiva ani, în cursul unui asediu al longobarzilor asupra Ravennei, evreii au fost din nou măcelăriți, fiind acuzați că i-ar fi chemat pe atacatori și că ar fi colaborat cu ei. De data asta, și familia lui Țipor a murit în timpul evenimentelor.

grea principalii dascăli pentru descendenții familiilor înstărite din Peninsula, însă și pentru noile regate din nord și din nord-vest. Levantinul a ales reprezentanți ai marilor religii monoteiste și i-a acceptat venind de departe. Asta ar pleda pentru vederile suprastatale ale șefului Mâinii Albe, pentru vocația universalistă a lui Infandus. Dar, la fel de bine, alegerea putea să constituie și simplul rod al întâmplării că acei trei bărbați învățați s-au nimerit - alături de atâția alții - să se afle în necropola de lângă Roma, un loc devenit el însuși cosmopolit și sfidător la ordinea instituită. Oricum, Pamati a beneficiat de o educație pe măsură, iar el s-a format în spiritul ei ușor conspirativ, ușor predispus spre scenarii diferite, îngăduindu-și interpretări provenind din spații tradițional adverse, însă necontrazicându-se prea adânc de fiecare dată.

La vârsta de optsprezece ani, Al Patruzeci și nouălea vorbea curent în șase limbi diferite, „fiind capabil chiar să gândească în fiecare dintre acestea, fără a trebui să-și traducă înainte de a se exprima”, poseda profunde cunoștințe de matematică și muzică, de astronomie și geografie a Terrei, de taumaturgie și de științe secrete. Se pare că Pamati ar fi devenit cel mai celebru și cel mai pasionat specialist în paleografie din întregul ev mediu. Scrierile vechi i-au relevat că totul este relativ într-o istorie uimitor de unitară și de repetitivă. La vârsta de optsprezece ani, va deveni autorul unui tratat despre canonul muzical, repetiția istorică și șirurile aritmetice, tratat despre care se afirma că ar fi repus în circulație secrete provenind din învățătura lui Pythagora. Lucrarea nu ni s-a păstrat și nici n-a prea făcut vogă sub numele autorului ei, deși a fost citată și tradusă în mai multe limbi. Însă anonimatul impus descendenților Levantinului a fost respectat și de Pamati.

Sosise vremea ca tânărul să-și desăvârșească educația. Sosise vremea călătoriei de inițiere. Dar bunicul nu suporta

gândul să se despartă de el. Pamati nu va pleca nici măcar în singurătatea imensei necropole până la moartea Levantinului. Bătrânul pretindea, se pare, că însăși intimitatea lor reprezenta un drum miraculos, suficient și irepetabil. Drum rămas necunoscut pentru ceilalți oameni. Pentru ceilalți muritori. Inclusiv pentru scrib. Tot ce a transpirat s-a redus la câteva simple aluzii, de obicei ironice și răuvoitoare. Prima călătorie de inițiere a lui Pamati a rămas taina unui itinerar secret într-un univers atât de complex, încât crâmpenele care ne-au parvenit nu-l pot decât sugera.

Al Patruzeci și nouălea va fi notat în șirul Celor O Sută drept Pamati. Cognomenul și-l va datora primelor silabe din numele celor trei dascăli: Pafnutie, ibn al'Malek și Țipor. [Într-o ediție franceză, cuvântul va fi substantivat, iar fiul lui Infandus va fi trecut drept Le Pamati. În fapt, aceasta pare să fie o variantă veche a unui nume nu foarte deosebit de adevăr, Lepamati, unde „Le” va veni nu de la articolul hotărât francez, ci de la prima silabă a Levantinului, întâiul și cel mai important mentor al Celui de Al Patruzeci și nouălea. Mai există și varianta mai veche Pamați (Pamacî, Pamazi sau Pamatzi), însă ea a dispărut repede, probabil fiind mai greu de pronunțat. Dar și așa, toate astea nu constituie decât capricii ale jocului: scribul a mai precizat de câteva ori că denumirile pe care le folosește nu sunt decât aproximative¹.]

Levantinul și-a învățat nepotul că fragmentul nu este decât o copie micșorată a întregului. Sigur, prin micșorare, copia n-a rămas întotdeauna fidelă, însă nici atât de

¹ Cu multe secole mai târziu (în 1278) - pornind de la Le(s) Pamați? -, în Provența vor fi judecați și executați membri ai celebrei bande de tâlhari Les Pamați sau Los Pamatós, întrucât și-ar fi avut sediul în Peninsula Iberică.

coruptă încât întregul să nu mai poată fi recunoscut. Pamati a început să caute inscripții pe monumentele funerare cele mai vechi, să descifreze și să deslușească semne uitate. El a învățat să deseneze arbori genealogici și să tragă concluzii asupra formei coroanelor acestora. (Scribul este convins că Al Patruzeci și nouălea s-a preocupat și de propriul său trecut, însă n-a găsit nici o schiță în cimitirul de lângă Roma a copacului Celor O Sută. Ar fi fost o extraordinară șansă de verificare a întregii întreprinderi. Dar ceea ce n-a găsit scribul nu este exclus să fi existat. Fiul lui Infandus va începe să se ocupe de decorarea pietrelor funerare cu semne ciudate, pe unele dintre ele fiind gășibile și astăzi urmele arborilor genealogici. Scribul nu cunoaște mormântul Levantinului, unde n-ar fi fost exclus să se fi aflat o asemenea decorație.)

În tinerețea Celui de Al Patruzeci și nouălea, necropola rămâne - ca și pentru tatăl său - singurul lui univers. Faptul că atunci când împlinește șaisprezece ani, în 741, mor în același an Carol Martel, împăratul Leon al III-lea și papa Grigore al III-lea, adică cei mai puternici trei bărbați ai Europei, nu are nici un ecou deosebit în lumea sa. Cel mult prin consecințe, însă pe acelea adolescentul nu are încă posibilitatea să le prevadă. Deși premisele există: învățătura mentorilor Pafnutie, al'Malek și Țipor se referă la un trecut ca o oglindă a viitorului: ce a mai fost va mai fi. Evoluția are loc în cunoaștere, nu și în morală.

În cele patru sectoare ale necropolei era pace și o ordine supraviețuitoare de Levantin și de Infandus. Bătrânul Gropar avea grijă ca toate sufletele să ajungă cu bine la destinație. Fiul său nu îngăduia ca trupurile să se amestece în devălmășie în lăcașurile ce le-au fost atribuite. Nepotul studia științele și făcea corelații între trecerea indivizilor, poziția astrelor, muzica bolții cerești și valoarea numerică a numelor implicate. Coincidențele le nota conștiincios și,

împreună cu dascălii săi, încerca să le deslușească. Era bine și îndeajuns. Tânărul nu trebuia să facă nimic în plus și, în special, nu trebuia să aibă relații cu alți oameni. În vorbirea-i fără de cuvinte, Levantinul avertiza limpede de gelozia sa cumplită pe oricine se apropia prea mult de nepotul său.

În Orient, sub noul bazileu, furia împotriva icoanelor se intensifica zi de zi. Papa nu se putea opune, confruntat și așa cu prea multe probleme în Peninsulă. Iconodulii, persecutați acolo unde brațul lui Constantin Copronimul îi putea ajunge, se grăbeau să se refugieze în Apus. Roma se repopulă, zeci de mii de monahi, însă nu numai, se mutau în numeroasele cartiere abandonate. Așa că, pe măsură ce furia iconoclastă bântuia mai crâncen în Răsărit, cultul imaginilorenerate era mai viu în locurile unde și-au găsit adăpost cei ce au pățimit pentru ele. Și chiar dacă anatema aruncată de răposatul papă asupra tatălui actualului împărat n-a reușit încă să realizeze schisma, conduita ierarhilor era de acum diferită în cele două părți.

Aceasta a dus și la o radicalizare a expresiei monumentelor votive din cimitir. Rudele refugiaților iconoduli n-au uitat motivul pentru care au fost siliți să aleagă exilul, iar morții lor erau înmormântați cu atât mai evident în cultul imaginilorenerate. Levantinul nu s-a opus și necropola a devenit, în scurtă vreme, un muzeu multicolor de imagini și mici arbori genealogici. Schimbarea făcea parte din evoluție, iar evoluția nu reprezenta decât o nouă spirală a unui punct aflat mereu la aceeași distanță față de centru. Centrul era taina.

Pentru că timpul trecea și Pamati devenea adult, Infandus insista ca fiul să i se retragă pentru o vreme, chiar dacă nu pentru un an încheiat. Sosise vremea ca Al Patruzeci și nouălea să dovedească și singur că este capabil să trăiască și să acționeze în spiritul celei mai înalte moralități, pe care „invizibili” tocmai se străduiau s-o

prindă într-un cod etic obligatoriu pentru toți aparținătorii Mâinii Albe. Dar Levantinul nu putea suporta gândul despărțirii de băiat. Al Patruzeci și nouălea împlinise douăzeci de ani, își constituise propria familie, devenind, la rândul-i, tată. Se părea că bătrânul dădea semne că se va atașa de strănepot, așa cum o făcuse cu două decenii în urmă față de Pamati. Însă n-a fost decât o simplă iluzie. Levantinul pretindea să-l însoțească în călătoria de inițiere pe nepotul său. Ceea ce nu putea fi admis nici măcar pentru adevăratul rang al Groparului: spre deosebire de orice altă învățătură, drumul de maturitate trebuie să-l parcurgi singur - aceasta îți dă dreptul de a te considera autonom, aceasta dovedește că te-ai știut descurca și independent, așa s-a procedat în vremurile vechi, așa se va proceda întotdeauna.

Pafnutie l-a învățat pe Pamati știința relevantă de Sfinții Părinți ai Bisericii. Arabul și evreul nu se amestecau în acest domeniu. Nici măcar polemic. Însă preferau să nu fie de față la respectivele prelegeri. De altfel, prin convenție, cei trei mentori aveau parte în exclusivitate de câte o zecime din vremea elevului lor. O a patra zecime o petreceau toți patru împreună, punând aceeași problemă din punctul de vedere al fiecăruia dintre ei. Alte două zecimi din timp, Pamati le petrecea cu bunicul, iar cea de a șaptea zecime era îngăduită pentru el însuși. Rămâneau trei zecimi pentru familie și pentru odihnă. (În legendă se precizează că atât Levantinul, cât și primii săi urmași foloseau tehnici speciale de relaxare, ceea ce îi făcea să nu aibă nevoie de mai mult de câteva minute de somn pe zi. Un mit ce se potrivește de minune cu preocupările Mâinii Albe. Să nu uităm de via activitate ce avea loc în fiecare noapte în cimitir. Dar să nu uităm nici de arhaica năzuință a individului - năzuință nerezolvată satisfăcător nici până astăzi - după care omul,

dorind să-și prelungească viața cât mai mult, încearcă s-o facă pe seama somnului. Când devine conștient de eșec, omul se străduiește să-și înglobeze visele în viața activă.)

Pafnutie, deci, l-a învățat pe elevul său despre cele trei teologii descrise de Sfântul Augustin: teologia mitică, teologia civilă și teologia naturală. Prima era destinată poezilor, a doua popoarelor, iar cea de-a treia era pentru filosofi. Este interesant de urmărit de care dintre aceste teologii era în primul rând preocupat Al Patruzeci și nouălea. În nici un caz de cea mitică, aceasta interesându-l doar ca material brut, de mentalitate a popoarelor și a timpului istoriei. Iată, deci, că teologia civilă era cea ridicată pe primul plan al atenției sale. Dar și Sfântul Augustin concede, în *Cetatea Zeilor*, că toate cele trei laturi se realcătuiesc într-un tot. Totuși, privind lucrurile astfel, imaginile sfinților, care au început să împânzească necropola chiar pe vremea tinereții lui Pamati, nu erau percepute de învățăcel decât drept niște obiecte demne de a fi cercetate asemenea inscripțiilor vechi, semnelor scrijelite ori reliefurilor desfigurate (și) de vremuri.

În cimitir, discuția despre icoane ocupa, de aceea, un spațiu însemnat și Pamati întâlnea patru atitudini distincte. Inițial, datorită atenției sale atât de instabile și a intereselor sale capricioase, tânărul lua ba partea unuia, ba a altuia. Și o făcea de fiecare dată cu o convingere extremă.

Pafnutie era un creștin erudit. El se formase în Mănăstirea Studion, celebră pentru soliditatea contribuțiilor dogmatice și pentru argumentele disputei. Pafnutie fusese bibliotecarul și, apoi, secretarul personal al stareșului, fiind pregătit să preia el însuși funcția de conducător al așezământului. Și, dacă n-ar fi intervenit dihonია iconoclastă, viața și activitatea i s-ar fi desfășurat, fără să mire pe nimeni, după itinerarul stabilit. Pentru Pafnutie, icoana era Logosul întrupat, după cum spunea și

Evangelhelistul Ioan: „Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi” (Ioan, 1, 14). Iconoclaștii nu erau pentru Pafnutie decât arianiști, nestorienii sau monoteiști, deși chiar hristologia „săracă” se potrivea parcă mai bine cu imaginile. Dar aceia erau niște greșiți „primitivi”, la fel cum „primitiv” numea el și impulsul de a distruge icoanele. În frazele călugărului se oglindeau citate din învățătura lui Atanasie din Alexandria. Unde își termina monahul rostirea, continua elevul. Metoda era asemănătoare cu cea folosită de al'Malek. Când urmarea i se părea dascălului corectă, pe față i se citea mulțumirea. Când continuarea nu era cea așteptată, se simțea nevoia ca Pamati să fie lămurit. Pafnutie credea că nu era îndeajuns să-l facă pe discipolul său să-și mărturisească dreapta credință, ci trebuia să-l și învețe să fie capabil să și-o exprime. Înțelegând-o. Explicându-și-o. În cimitirul de lângă Roma a avut loc una dintre cele mai aprige dispute teoretice despre Sfânta Treime. Pornind de la Logosul întrupat, se elucida și problema icoanelor. În timpul cât îl avea în grijă exclusivă pe elevul său, Pafnutie sintetiza subiectul nesfârșit pe care-l susținea în restul zilei în fața unui mare număr de credincioși: prin 740, între mormintele din „Cimitirul onorabil”, călugărul provenit de la Mănăstirea Studion înființase un fel de Universitate a icoanelor, unde, în mod firesc, principalul obiect de studiu era consubstanțialitatea cuvântului întrupat și combaterea ereziilor, față de care iconoclasmul era doar o consecință firească. Concluzie ciudată, însă nimeni nu l-a împiedicat pe Pafnutie să-și țină acele prelegeri publice în fața unui auditoriu imens și eterogen, format, mai ales, din refugiații din Bizanț, oameni ce găseau în cuvintele lui Pafnutie o confirmare vitală necesară în momentele lor de îndoială și de deznădejde, momente caracteristice oricărui fugăr. Oamenii papei îl încurajau pe monah, iar Infandus nu se manifesta.

Cel ce-și zicea ibn al'Malek se sprijinea pe Coran și pe edictul din 724 al califului omaiad Yazid al II-lea.¹ Acesta interzisese toate imaginile faunei, indiferent dacă erau creștine sau arabe. (Mai târziu, iconodulii îi vor acuza pe cei ce au asuprit icoanele că îndemnul nici măcar n-ar fi venit din rațiuni de dogmă creștină, ci și-ar fi avut obârșia în acel proaspăt precedent arab: primul împărat iconoclast a dat jos chipul lui Christos de pe poarta de bronz a palatului său la un an după edictul califului. Și, bineînțeles, amândoi, și Leon și Yazid, ar fi fost instigați de evrei - care se știe că nu acceptă chipul cioplit.) Al'Malek nu era de acord cu nici un fel de reprezentare a unui om sau a unui animal. Prohibiția sa era mult mai severă decât cea a iconoclaștilor creștini. Aceștia nu acceptau, conform celei de-a doua dintre Cele Zece Porunci, venerarea unei imagini, considerând că reprezentarea plastică ar fi doar forma și nu conținutul, chipul cioplit interzis de Biblie. În același timp, însă, iconoclaștii acceptau figurile (chipurile) decorative și - ceea ce era cel mai grav în ochii arabului - portretele împăraților, portrete cărora trebuia să li se dea întreg onorul. Ca o reacție la toate astea, al'Malek a pus să fie pictate cu imagini superbe mormintele unor demnitari arabi ce s-au nimerit să moară prin preajmă. Scribul nu cunoaște circumstanțele în care ar fi putut ajunge aceștia în Italia și nu are cunoștință de atestarea documentară a unor exemple concrete. Cu atât mai ieșit din comun este demersul lui al'Malek, cu cât nu se poate vorbi nicicum despre o comunitate arabă prin preajmă, și cazurile aflate în necropola Levantinului nu pot veni decât în sprijinul vocației universaliste a Mâinii Albe. Mormintele respective

¹ Între 685 și 705, calif a fost Abd al Malik ibn Maruan, mulți dintre urmașii săi maruanizi înnobilându-și numele cu formula ibn al-Malik. Nu avem nici o dovadă ca greșitul din Yathreb să fi provenit din acea familie ilustră, deși nici mărturie împotrivă nu avem. Diferența dintre al'Malek și al-Malik este nesemnificativă.

aveau zugrăvite grădini luxuriante și, uneori, în zare, umbrele unor orașe strălucitoare. Orașe total depopulate. În mod involuntar, acele reprezentări păreau într-adevăr ale unor așezări de după ce Profetul cel Verde, El Chidr, va muri, în ziua când se va fi sunat din trâmbiță: nici un om, nici o ființă nu le va mai insufla veselia vieții.

Țipor se ocupa prea puțin de disputa iconoclastă în răgazul ce-i era oferit în exclusivitate pentru a se îngriji de Pamati. El își folosea timpul în alte dezbatări, în special legate de teoriile pythagoriciene ale numerelor în relație cu cele acceptate de evrei. Reprezentarea chipului cioplit sau a celui pictat era un capitol de mult încheiat pentru Țipor. Acuzațiile cărora ar fi trebuit să le răspundă în zecimea comună de timp, când toți trei mentorii puteau argumenta în contradictoriu, de pe pozițiile doctrinelor lor, le considera nedemne. Reproșurile cum că evreii și-ar fi decorat și ei sinagogile, cu câteva secole în urmă, cu imagini vii, în Palestina sau în Mesopotamia, la Dura Europos, făceau parte dintr-o „vină istorică”. Țipor obișnuia să răspundă că învinovățirea cea mai gravă adusă poporului evreu este aceea că, în timp ce nenumărate alte seminții au dispărut pentru vecie în pâlnia istoriei, poporul ales continuă să existe. Ceea ce nu i se poate ierta și motiv pentru care i se va găsi întotdeauna câte o „vină istorică”. Și, în vreme ce ceilalți doi dascăli se contraziceau în legătură cu faptul dacă Iisus poate fi circumscris imaginii sau nu (să nu uităm că Iisus este și unul dintre cei douăzeci și nouă de profeți ai arabilor, șirul fiind încheiat de „cel mai deplin dintre toți”, însuși Mahommed), Țipor se mulțumea să se roage în limba lui, știind că Pamati îi înțelege graiul. Ceea ce gândeau ceilalți părea să nu-l privească: „Avem prea puțin timp pentru a lămuri din nou și din nou lucruri odată pentru totdeauna stabilite. Să interpretăm ceea ce este de lămurit și nu să stabilim ceea ce a fost lămurit!”

Câteodată asista și Levantinul la aceste colocvii, dar cei trei mentori nu l-au auzit niciodată scoțând vreun cuvânt.

La marginea „Raiului” se găsea o criptă părăsită, probabil cel mai vechi mormânt din întreaga necropolă. Acolo se întâlneau, de obicei, dascălii, Pamati și (eventual) Levantinul. Nimeni nu mai știe cui i-a aparținut acea criptă, unde nu mai exista nici o urmă de sicriu, de catafalc sau de însemn apt să aducă aminte despre cel ce și-a găsit liniștea acolo. Acela devenise un loc special, unde nu se întâlneau numai instructorii lui Pamati, ci unde aveau loc - se pare - numeroase ceremonii ale Mâinii Albe. Pentru că reprezenta mormântul cel mai vechi - sau, poate, din alte motive - era numit „Buricul cimitirului” sau, mai simplu, „Buricul”.

Levantinul îmbătrânea mai repede decât i-ar fi cerut-o vârsta. Cu părul și barba lungi și albe, cu sprâncene stufoase, cu trupul ușor încovoiat, părea mult-mult mai în vârstă decât era în realitate. (Doar că trupul ușor încovoiat e și caracteristica poziției unui gropar în exercițiul funcțiunii...) La șazeci de ani arăta ca unul dintre patriarhii seculari ai Bibliei. Ceea ce nu-l împiedica să fie la fel de vital ca aceia, să poată săpa o groapă mai repede ca orice june vlăjgan, să-și impună voința câteodată chiar cu o palmă capabilă să doboare și un bou. Nevorbind cu gura (cel puțin în public), vorbea cu ochii. În ultimii săi ani, se mulțumea tot mai anevoie cu cele două zecimi din timpul nepotului său. Dragostea aceea superlativă era cu atât mai stranie pentru cei din jur, cu cât venea din partea unui personaj mai degrabă înspăimântător, lângă care nimeni nu-și putea imagina să-și dorească să se afle prea aproape. În ultimii săi ani, Levantinul devenise de o gelozie cumplită, cu urmări grave pentru cine încerca să se împrietenească prea strâns cu Pamati. Al Patruzeci și șaptelea îi tolera pe cei trei mentori - deși i se părea caraghios ca un bărbat cu

familie să mai aibă în jurul său învățători -, era bucuros că Infandus nu-și prea găsea timp pentru fiul său, era vizibil nefericit că nepotul își manifesta afecțiunea față de o femeie și față de pruncii lor. Dar vai de alte persoane întâlnite prea des în jurul celui de Al Patruzeci și nouălea! Infandus, ocupat până peste cap cu complicata reorganizare a Mâinii Albe, țesând o plasă asupra a ceea ce numim noi astăzi Europa, nordul Africii și Orientul Apropiat, Infandus asista tot mai neputincios cum fiul său, la vârsta la care ar fi trebuit să constituie de mult mâna lui dreaptă, era cocoloșit în continuare de niște dascăli ce-l învățau nuanțe ale unor „științe nefolositoare”, vedea cum Pamati era împiedicat să-și dea, în sfârșit, „examenul de maturitate”, adică să întreprindă acea călătorie solitară atât de necesară spre a dovedi și spre a-și dovedi independența și, mai grav, Infandus era martorul neajutorat al relației nefirești dintre bunic și nepot, relație imposibil de destrămat din pricină că Levantinul era cine era și n-ar fi suportat despărțirea de Pamati.

Când, în anul 750, Levantinul moare, dispărând pur și simplu, „neîntorcându-se de peste Styx, după ce a dus într-o noapte, ca în atâtea altele, un decedat spre Judecată”, trec luni și nimeni nu sesizează de afară evenimentul. Păsările n-au încetat să cânte în „Rai”, oamenii soseau ca și până atunci în necropolă, în unele nopți se vedeau ciudate alaiuri de lumini. Disciplina impusă de Cel de Al Patruzeci și șaptelea, și desăvârșită de fiul lui, împiedica și pe mai departe ca locul să devină altceva decât „Orașul cinstei și al onoarei”. În necropola de lângă Roma se știa că morții nu erau tulburați de evenimente reprobabile.

Cum a reacționat, însă, Pamati la dispariția bruscă a bunicului său? O dispariție atât de bruscă încât nici nu s-a considerat benefic să fie pomenită. (Scribul nu știe dacă Levantinul s-a bucurat de funeralii speciale, dacă a avut loc

o ceremonie a Mâinii Albe, dacă Infandus a preluat cu acea ocazie în mod solemn conducerea confreriei.) Mai degrabă a fost observată lipsa asinului sălbatic, însoțitorul nelipsit al Groparului. Animalul dispăruse și el fără urmă, de parcă ar fi plecat, alături de stăpânul său, peste Styx. (Legenda cum că Levantinul nu s-ar fi despărțit de ciudatul său tovarăș nici atunci când își îndeplinea îndatoririle funerare își găsea, astfel, epilogul firesc.) Pamati, care învățase să cunoască lumea, de mic, de pe spatele animalului, nu părea să-și mai amintească de prietenul copilăriei sale. El a plecat încă în aceeași lună în afara cimitirului. A unsprezecea poruncă a dispărut și ea o dată cu Levantinul.

Pafnutie, al'Malek și Țipor au rămas în cimitir și au început să se ocupe de educația și instrucția Celui de Al Cincizecilea. Copilul avea cinci ani și era precoc. Cei trei mentori se vor confrunta cu o sarcină dificilă.

Ceea ce ar fi trebuit să fie adevărata călătorie de inițiere a lui Pamati n-a durat un an ca la tatăl său, ci mult mai puțin. Dar unde a fost și ce a făcut este imposibil de reconstituit. E de crezut că Infandus a știut în permanență unde i se află urmașul, că oamenii săi au vegheat în preajmă pentru ca viitorul șef să nu pățească nimic, însă nici tată și nici fiu n-au deconspirat încercarea secretă absolvită de cel din urmă.

Dacă relația dintre bunic și nepot a fost atât de strânsă încât a suscitât neliniștea tatălui, legătura dintre Infandus și Pamati a fost mai degrabă rea. Al Patruzeci și optulea, mereu ocupat, ar fi vrut ca fiul să-l asiste și să înceapă să îndeplinească cel puțin o parte din îndatoririle ce îl vor aștepta. Dar Al Patruzeci și nouălea se dovedea tot mai mult o cu totul altă persoană decât cea așteptată de tatăl său. Acesta a fost, în primul rând, uimit că tânărul nu părea să sufere absolut deloc în urma pierderii Levantinului. Pamati n-a mai pomenit memoria bunicului, n-a mai evocat-

o niciodată. Era de parcă, pentru el, Groparul nici n-ar fi existat și toată relația aceea atât de strânsă dispăruse o dată cu el. Fără amintiri, fără regrete. Dacă, la început, a existat un zvon timid cum că Levantinul ar fi fost înlăturat de către Infandus, incapabil de a mai putea tolera relația bunic-nepot și doritor de a prelua și oficial conducerea societății secrete, nu peste mult timp a apărut o altă șoaptă cum că Pamati însuși s-ar fi săturat de tirania geloziei bătrânului și ar fi colaborat la dispariția Celui de Al Patruzeci și șaptelea. Bineînțeles că ambele sugestii erau colportate cu grijă: în „Orașul cinstei și al onoarei” nu erau permise întâmplări de acest soi și în nici un caz nu se putea admite de cei câțiva inițiați că însăși căpetenia Mâinii Albe ar fi fost omorâtă. Și de către cine? De către fiul sau nepotul ei!! E însă la fel de adevărat că foarte puțini apropiați au știut cine a fost cu adevărat Levantinul, cu totul alta fiind situația lui Infandus, care s-a deconspirat pentru toți membrii confreriei din clipa când a preluat conducerea.

Așa că relațiile nu tocmai bune dintre tată și fiu n-au putut să mai fie trecute cu vederea, întrucât, de data asta, prea multă lume știa cine erau cele două personaje. Infandus își continua activitatea organizatorică și executivă la fel ca înainte și nici Pamati nu părea să realizeze că a mai avansat cu o treaptă, penultima, înaintea celei supreme. Revenit în necropolă, inițial el păru gata să preia sarcinile primite de la tatăl său. Începea fără întârziere ce i se cerea, însă după doar câteva zile uita complet subiectul respectiv. (De unde alte neînțelegeri cu Infandus.)

Al doilea motiv de dispută pornea de la faptul că Al Patruzeci și nouălea avea impresia că îi era permis absolut orice. Scăpat de tiranica împărțire a zilei în zece părți egale, fiecare cu activitatea ei, Pamati refuza orice disciplină. Singurele două reminiscențe ale fostei sale vieți erau că

dormea la fel de puțin ca înainte, fiindu-i suficiente două ore de somn pe zi, și că era în continuare la fel de preocupat de „științele inutile”, cum numea tatăl său subtilele învățături ale celor trei profesori. Una dintre acestea era mantica bazată pe algoritmul numerelor. Cu ajutorul a ceea ce, în mod vulgar, se exprimă prin „cele șapte vaci grase și cele șapte vaci slabe”, Pamati încerca să cuantifice curgerea istoriei. De pildă, studiul celor zece urgii trimise de Dumnezeu lui Faraon, prin Moise și Aaron, pentru ca Faraon să-i lase pe evrei să plece din Egipt: Pamati a cercetat transformarea apei în sânge, potopul de broaște, prefacerea țărânei în păduchi, invazia de muște câinești, ciuma vitelor, vărsatul negru, grindina și tunetul, lăcustele, eclipsa de soare pe răstimp de trei zile și moartea întâilor născuți. Apoi a căutat în toate scrierile pe care i le-au deslușit Pafnutie, al'Malek și Țipor celelalte grozăvii trimise peste muritori în decursul istoriei. Pamati a întocmit tabele cu anii când a lovit Ef și chipul luat de fiecare năpastă. Al Patruzeci și nouălea nădăjduia că va putea descoperi un ciclu al nenorocirilor, ceea ce ar fi fost împotriva preceptelor celor trei mentori ai săi, care credeau în liberul arbitru, în faptă și răsplată, în darul binelui și pedeapsa răului, în binecuvântarea harului și în Judecata infailibilă. Pamati nu era convins doar că i se cuvenea orice pe Pământ, el păcătuia mult mai grav, întrucât încerca să deslușească logica lui Dumnezeu, cea care n-a fost creată pentru muritori.

Noroc că și aceste încercări le începea din cele mai diferite unghiuri și abia că avansa câțiva pași pe îndoielnicul drum ales, că și abandona totul ca să înceapă de altundeva. Lipsa de perseverență în metodă l-a făcut să studieze fără discernământ, mereu copleșit de certitudini, lăsând orice altceva la o parte până ce, brusc, abandona în favoarea unei noi idei.

Ar trebui să admitem, totuși, că Pamati făcea muncă de cărturar. Ca să poată să-și dovedească trăsnița idee, el era obligat să coboare adânc în istorie. Și s-o facă sistematic. Studiind ba trecutul egiptenilor, ba cel al evreilor, ba cel al grecilor, întocmea tabele complicate cu evenimente. Astfel a descoperit repede că memoria omenirii este în primul rând o memorie negativă: ne amintim de prea puține amănunte din vremurile de belșug și stabilitate și notăm doar războaiele (victoria strălucită a cuiva găsindu-și întotdeauna reflectarea în înfrângerea dezastruoasă a altcuiva), pomenim calamitățile naturale, catastrofele sociale. Până și cronologia domniilor succesive ale suveranilor reține în mod facultativ nașterea augustului muritor, dar în mod obligatoriu anul accederii sale la însemnele puterii - în caz că data este cunoscută - și fără excepție - momentul morții, uciderii sau înlăturării de pe tron - reperul cel mai sigur prezent. Ideea se confirma în mod strălucit în imediata sa apropiere: cine să mai știe unde s-au născut, au crescut și și-au trăit momentele cele mai importante ale vieții nenumărații decedați înmormântați în marea necropolă? Singura certitudine rămânea că ei s-au sfârșit prin preajmă și că trupurile lor și-au găsit acolo odihna.

Pamati conchidea că partea benefică a creației se termină o dată cu actul devenirii existenței, cel care depinde de Dumnezeu, însă că viața propriu-zisă se rezumă la partea malefică, a descompunerii, cea care depinde de liberul arbitru. Fără a înceta, în ciuda opreliștilor impuse de mentorii săi, să se uite cu coada ochiului și spre tainele Domnului, Al Patruzeci și nouălea căuta logica distrugerii, încercând s-o adune într-o formulă.

Fiul lui Infandus a scăpat și de sub autoritatea celor trei mentori. Aceștia se ocupau de Al Cincizecilea, aveau destul

de furcă și cu el, deși se mai simțeau răspunzători și pentru Pamati. Doar că relațiile dintre ei s-au schimbat, devenind mai apropiate de cele obișnuite între oamenii maturi. Dacă, până atunci, cei trei n-au fost decât niște institutori și atât, acum începeau să primească și trăsături umane diferențiatore, chiar și biografii. De exemplu, Pafnutie. Pafnutie n-a fugit de la Constantinopol doar de teama urgiei împăraților iconoclaști, el fusese obligat să fugă de toată lumea, inclusiv de sine însuși. Atâta vreme cât se bucurase încă de favoarea starețului, totul fusese în regulă, fără a prevesti nimic din ceea ce avea să se întâmple. Însă după ce superiorul de la Mănăstirea Studion avea să fie depus, cei ce au făcut-o nu s-au arătat încântați nici de Pafnutie, deși acesta n-a fost sancționat în nici un fel. Tocmai acest lucru i-a făcut sceptici și pe cei ce au rămas în tabăra iconodulilor: de ce nu a împărtășit favoritul soarta starețului? Aceeași întrebare și-o puneau și cei din jurul papei, unde a încercat călugărul refugiat să obțină sprijin. Întrucât n-a pățit nimic concret, Pafnutie s-a pomenit exclus de toate părțile. Amânarea și apoi anularea trimiterii sale într-o misiune ecumenică în nord l-au convins tot mai mult că nu-și va mai găsi un loc decât dacă o va lua de la capăt. Unde? Lumea era mică. Pafnutie a ajuns în cimitirul Levantinului pentru a auzi, după douăzeci de ani, de la elevul său că el, fostul călugăr de la Mănăstirea Studion, nici nu mai exista, întrucât nu putea dovedi evenimentele negative, nenorocirile personale, singurele acceptate de martori.

Nici trecutul celorlalți doi mentori nu era mult diferit, și ei trebuind să audă de la același elev al lor că s-au anulat din clipa când au fugit de frica unor neplăceri prezumtive:

— N-ați vrut să vă pierdeți urma? N-ați vrut să intrați în cel mai deplin anonim? Ați reușit și n-aveți decât ceea ce v-ați dorit.

— Și ce era să facem? îl întrebau dascălii pe elev.

— Nu știu ce era să faceți. Știu doar că dacă ați fi fost mutilați sau - și mai bine - dacă ați fi murit ca niște martiri, s-ar fi știut de voi și nu v-ați fi autoanulat. Însă nu despre asta este vorba.

Sigur că nu despre asta era vorba. Problema nu era anonimatul celor trei învățători ai Celui de Al Patruzeci și nouălea, ci confirmarea, prin pilda dată de fiecare dintre ei, că lipsa de evenimente concrete negative duce la uitare. Istoria, spunea Pamati, nu este decât un șir de grozăvii, prin mijlocul cărora, la fel ca printre stâncile cele mai dese, se strecoară cele câteva fire de vegetație, adică viața.

— Puteți să îmi descrieți, își întreba el iarăși dascălii, un singur fapt pozitiv în cărțile noastre de istorie? O bătălie câștigată înseamnă un număr de morți, o mare bătălie câștigată înseamnă un număr mai mare de morți. Niște ziduri de apărare strașnice costă cam la fel de mulți morți. Fără astea, analiștii n-ar avea ce povesti, cărțile lor ar rămâne goale. Există două feluri de scribi: cei ce notează evenimentele în dezacord cu stăpânii lor, așteptând ca aceștia să fie înlăturați pentru a le putea face publice, și scribi apologeți, plătiți să laude peste măsură. Și unii, și alții notează evenimente de groază, lupte, comploturi, pedepse ale Cerului. Primii se mândresc peste măsură cu conștiința lor, cu curajul și cu jertfa lor. Dacă supraviețuiește, opera îndrăzneată ajunge să fie folosită de succesorul tiranului dispărut. De obicei, un ticălos la fel de mare. Iar foștii disidenți se pomenesc că s-au sacrificat de pomană. Bine nu e decât atunci când nu se întâmplă nimic din toate acestea și când suveranii respectivi se întorc în uitare, imediat după ce au murit.

Concluzia lui Pamati era că faptele bune nu se pot descrie în așa fel încât amintirea lor să dăinuie, că faptele bune, neputând fi puse în evidență, nici nu există. „Nu se

află lucru fără cuvântul care să-l desemneze.” Dascălii, la rândul lor, se opuneau, afirmând că toate în lume își au contrariul, fără de care nimic n-ar putea exista.

— Fără de care ele nu s-ar putea defini, îi corecta elevul. Fostul elev. Binele și răul sunt doar niște definiții. Faptele sunt cele ce rămân, iar faptele sunt, prin prisma definițiilor, reale.

Pamati își dădea seama că tot ceea ce spunea n-are valoare decât dacă e acoperit de viață.

— Din scurtul tău trai de până acum, nu-ți dai seama de nici un moment pozitiv? îl întreba mentorii.

Adevărul era că Al Patruzeci și nouălea n-a prea trăit nici nenorociri, nici privațiuni. De ce se plânga?

— Dar nu mă plâng! se enerva el. Nu-i vorba despre cât de bine sau cât de rău mi-a mers mie! Se poate povesti viața mea de până acum?

Învățătorii se linișteau. Tânărul nu trecea decât printr-un „acces filosofic de mizantropie”. O boală a ambițiilor vârstei...

Printre numeroșii refugiați de la Constantinopol se aflau și foarte mulți pictori iconari. Oficial, arta lor a fost interzisă în Imperiu, deși, prin bâlciuri și la sate, lucrările se bucurau și pe mai departe de mare trecere. Însă riscurile deveniseră considerabile pe vremea lui Leon al III-lea și au crescut și mai mult sub Constantin al V-lea. Doar că icoanele reprezentau meseria lor și acești oameni trebuiau să trăiască din ceva. Iconoclaștii îi prigoneau pe cei ce înfățișau sfinți și, în special, pe cei ce-l zugrăveau pe Iisus. Dar asupritorii chipurilor sacre nu arătau nici o aversiune față de imaginile ce nu pretindeau să te prosternezi înaintele. (Cu excepția portretelor împăraților înșiși, desigur, întrucât atât Leon, cât și Constantin au avut grijă să-și trimită portretele în toate colțurile provinciilor spre a fi

venerate. Și pe monede, cei doi împărați n-au încetat să apară, înlocuindu-l pe Mântuitorul cu o cruce sau cu ei înșiși, cu soțiile lor sau cu rudele lor descendente.) Ca să poată trăi și să-și întrețină familiile, meșterii erau obligați să caute comenzi. În lumea cucerită de Islam, reprezentările oamenilor și ale animalelor erau prohibite. Evreii bogați nu acceptau nici ei reprezentarea oricât de artistică a chipului lor, conform celei de a doua porunci. Rămâneau tot creștinii. În Roma exista un surplus de icoane. Papii nu au acceptat nici o clipă disputa iconoclastă și au ajuns să-i anatemizeze pe împărații care au declanșat-o. Însă papii erau amenințați în fiecare clipă de noii lor vecini din nord și de peste mare. Ei nu se puteau rupe cu totul de bazilei. (Chiar dacă bazileii nu prea s-au grăbit să-i mai ajute...) Așa că nu numai că la Roma se găsea un surplus de oferte, dar nici nu era indicat să fii prea celebru într-o asemenea meserie, neavând cum să știi când va începe și acolo furia împotriva chipurilor sfinte și a făuritorilor lor. Drept urmare, mulți iconari s-au îndreptat spre vest, într-o Europă ce se dovedea mereu mai mare pe măsură ce se convertea la creștinism și care, prin ceea ce povesteau călătorii, nu confirma decât vechile povești ale clasicilor.

Unii meșteri au plecat pentru totdeauna printre franci sau și mai departe, însoțind misiuni de evanghelizare în nordul sau în vestul extrem. Alții au revenit, neputându-se obișnui cu traiul aspru, cu frigul și cu zăpezile, dar și de dorul familiilor și al obiceiurilor lăsate la Roma. Câțiva, conștienți de concurența sălbatică într-o Italie sărăcită la culme, au început să zugrăvească pe pietrele de mormânt portretele decedaților. Lucru, de obicei, foarte greu de realizat în așa fel încât chipurile să și semene cu defuncții, deoarece, de cele mai multe ori, familiile nu apelau la meșter decât în clipa când iubitul lor răposat era de-acum înhumat, iar artistul se vedea obligat să muncească după descrierile

stângace ale supraviețuitorilor. Astfel, în necropola Levantinului au apărut, în special în „Rai”, însă și în „Cimitirul onorabil”, morminte împodobite cu portrete. Majoritatea erau făcute după un standard rigid al cererii, mult mai importantă decât asemănarea fizică fiind poziția pioasă ori eroică a personajului. Numeroși răposați erau întovărășiți în reprezentările convenționale, foarte asemănătoare între ele, de heruvimi. Alții se aflau în relații cu diferiți sfinți. De prin anul 760, alături de personaje au început să apară și arbori genealogici ai familiei decedatului sub forma unor copaci savant stilizați, prevăzuți cu înscrisuri lămuritoare. De obicei, doar cu inițiale.

În curând, întregul cimitir s-a transformat într-o cronică pictată a evenimentelor locale de la jumătatea secolului al VIII-lea de după Christos. Era acesta un compromis între furia iconoclastă din Bizanț și riposta iconodulă din Occident? Nicidecum. La prima vedere, se pare că fenomenul n-a apărut decât ca urmare a sporirii mâinii de lucru a iconarilor în Apus și, deci, a ieftinirii ofertei. Pe de altă parte, răposații nu rămâneau pe pietrele de mormânt în anturajul familiei lor, ci, părăsindu-și rudele, intrau în contact nemijlocit cu sfinții. Se pare că, în scurt timp, și în privința aceasta s-au stabilit ierarhii precise, reflectate în tarife, și că înfățișarea defunctului în preajma lui Iisus reprezenta prețul cel mai ridicat, în vreme ce unii sfinți erau accesibili și familiilor mai puțin înstărite. În felul acesta, nu se răsplătea gradul de profesionalism al artistului, ci tema comandată. S-a ajuns la un număr de tablouri-tip, tablouri ce reveneau pictate sau în relief în funcție de disponibilitatea materială a ofertanților. Sigur, unele rude îl rugau pe pictor să-l înfățișeze pe răposat îmbrăcat într-un anume fel, alții pretindeau ca iubitul lor să poarte în mână pe basorelief un anumit obiect, primit într-un moment solemn de la soție sau de la oficialități. Câteodată, în

schimbul unui adaos minor la onorariu, decedatul se prezenta posterității, dar în primul rând lui Iisus, afișând însemnele demnităților purtate în viață. Însă se întâmpla, mult mai des, și reversul: un rând întreg de morminte să fie ornate cu aceeași scenă, încât până și eroul titular să semene destul de mult cu vecinii săi. Întregul oferea o cronică schematizată până la impersonal, o istorie statică multiplicată la nesfârșit.

Ceea ce s-a întâmplat mai departe, datorită lui Pamati (?¹), reprezintă o coincidență. Distrugerea în anul 768 a tuturor ornamentelor pictate sau sculptate de pe monumentele funerare din cimitirul Levantinului are prea puțină corespondență cu criza iconoclastă declanșată la Constantinopol. Dacă Leon al III-lea și Constantin al V-lea au asuprit chipurile sfinților și, în special, pe cel al lui Christos, pornind de la străvechiul răspuns al lui Eusebiu din Caesareea Constantiei, sora lui Constantin cel Mare, prin care discipolul lui Origene nega posibilitatea realizării unui portret al lui Christos perceptibil de către om, Roma a rămas în toată perioada iconoclastă indiferentă la disputa imaginilor, bazându-se pe scrisoarea Papei Grigore cel Mare către Serenus, epistolă conform căreia, chiar desacralizată, ilustrația are un neprețuit rol pedagogic atât pentru oamenii inteligenți, cât și pentru cei neștiutori de carte („idiotes”) care nu ar avea cum ajunge la adevărul biblic decât prin verbul auzit. Faptul că ambele părți se bazau pe documente vechi de mai multe secole nu dovedește fermitatea tradiției: în Orient, răspunsul lui Eusebiu a fost readus din uitare tocmai pentru a răsturna o cutumă ajunsă puternică. Și asta chiar dacă textul respectiv era vizibil impregnat de un arianism condamnat „pentru vecie” de cei ce-l scoteau acum la iveală. Pe de altă parte, ceea ce se va

¹ Semnul întrebării nu reprezintă decât îndoiala scribului că Al Patruzeci și nouălea singur ar fi stat la baza evenimentelor în chestiune.

distruge lângă Roma în anul 768 nu poate fi numit în nici un caz efect al iconoclasmului.

Pamati, tot mai convins că istoria nu reține decât grozăviile (iar faptele bune doar în măsura în care sunt legate de suferințe - și cine ar putea da o pildă a unei fapte bune care să nu reprezinte un răspuns alinător dat unei nenorociri?), tot mai încredințat că binele nu există decât ca o tușă contrastantă a răului, desăvârșind răul să devină rău, Pamati considera tot ceea ce nu era rău doar drept o iluzie, o percepție strict teoretică și abstract rațională. De obicei, o învățătură eclectică nu poate fi decât superficială, oferind concluzii ciudate, unele geniale, cele mai multe lipsite de orice rigoare. Nu altfel se prezenta nici concepția despre lume și despre neființă a Celui de Al Patruzeci și nouălea, numit de scrib Pamati, drept simbol al diferitelor ugere de la care s-a adăpat spiritual. Sursele lui au fost foarte diferite și nelegate neapărat printr-un liant firesc. Din povestea despre Avva Filimon, relatată de Pafnutie, el a preluat definiția *isihiei* (a liniștii desăvârșite) astfel: „...este cu neputință de a plăcea lui Dumnezeu, precum a cugetat și dumnezeiescul părinte Moise, că liniștea naște nevoința, iar nevoința naște plânsul, iar plânsul frica, iar frica smerenia, iar smerenia trecerea cu vederea, iar trecerea cu vederea dragostea, iar dragostea face sufletul fără boală și fără patimă; și atunci cunoaște omul că nu este departe de Dumnezeu”¹. Desigur, Pamati nu căuta isihia, pentru aceasta îi lipsea și puterea perseverenței, însă din pasajul amintit a înțeles că, până să fie aproape de Dumnezeu, omul trebuie să traverseze o cale ce parcurge ceea ce se cheamă *nevoința, plâns, frică, trecere cu vederea*, cu alte cuvinte, un șir lung de renunțări. Răsplata este pe măsură, dar cine și, mai ales, câți au puterea să ajungă până la țintă

¹ Preluat de scrib după Dumitru Stăniloiaie, *Filocalia*, vol. IV, pag. 182, Ed. Harisma, București, 1992.

și nu rămân doar la plâns și frică? Iar frica nu naște numai trecerea cu vederea, smerenia și dragostea, ci și sperjurul, trădarea și crima. Frica este marea răscruce de unde se despart drumurile. Cei mai mulți o iau spre păcat, întrucât omul este păcătos, și puțini se învrednicesc spre urcușul sfințeniei; aceia se despart de oameni și devin sfinți. Pamati nu se ocupa de aceștia, pe el îl interesau cei mulți. Cei ce greșeau în fața unui Dumnezeu „gelos, care pedepsește fărădelegea părinților în copii până la al treilea și al patrulea neam al celor ce îl urăsc”.

Când se enerva în disputele cu dascălii săi, Al Patruzeci și nouălea pretindea că adevărul „ciclului răului” de pe tabelele sale este implacabil și nu-l va ocoli nici pe el. Doar că, în cazul lui, el știa la ce să se aștepte. Oare doar voia să epateze Pamati?

Pafnutie își făcea cruce, iar ceilalți doi dascăli socoteau vorbele discipolului drept lipsite de judecată, drept simple expresii ale furiei neputincioase în lipsa unor argumente reale.

Dintre cei trei învățători, primul fu pedepsit Pafnutie. Călugărul era cel mai virtuos dintre locuitorii necropolei, trăia modest, se ruga după rânduială, ținea toate posturile, acceptase un statut de rob pe lângă Levantin și, apoi, pe lângă Infandus, spre a putea să-și ducă misiunea până la capăt în „Orașul cinstei și al onoarei”, un loc unde se pătrundea cu atâta suferință, până ce sufletele se eliberau și-și găseau liniștea. Pafnutie spunea lungi rugăciuni la căpătâiul morților, cât aceștia așteptau să fie îngropați, și le învăța pe rudele decedaților ce trebuie să facă pentru a fi izbăvite. În câteva grote străvechi, foste morminte arhaice aflate de multă vreme în părăsire, călugărul amenajase adevărate lazarete pentru bolnavii neputincioși, pentru cei născuți cu grave betșuguri și abandonați de familii și

pentru leproși. Împreună cu alți creștini, ce încercau în felul acesta să-și salveze sufletul, Pafnutie își umplea puținul timp rămas după ce se achita de toate misiunile sale cu îndeletnicirile cele mai umile și cu sarcinile cele mai lipsite de șanse de izbândă. Niciodată nu refuza o rugămintă, niciodată nu se văita pentru o suferință sau pentru un insucces, niciodată nu socotea pe un altul vinovat de lipsa sa de reușită. În fiecare dimineață trecea pentru câteva clipe în „Buricul cimitirului” spre a se întâlni cu tot felul de solicitanți. Respectivii știau în felul acesta cum îl pot găsi mai ușor. Singura lui părere de rău pe care se întâmpla s-o manifeste se referea la faptul că nu-i rămânea mai mult răgaz să studieze cărțile sfinte, pentru a ști mai profund și pentru a risca mai puțin să greșească. Cu toate acestea, Pafnutie, crescut în lumina învățăturii de la Mănăstirea Studion, mentor al lui Infandus și apoi al lui Pamati și al lui Finio, era socotit cel mai erudit cărturar creștin al locului, îndreptățit să combată greșelile celor rătăciți și să le opună adevăratele argumente lui al'Malek și lui Țipor. Nerefuzând niciodată pe nimeni, fiind săritor și gata să-și ofere și singur serviciile oricui, numeroși creștini îi solicitau sfaturi în legătură cu tablourile pe care le comandau pe pietrele de mormânt ale rudelor lor decedate. Călugărul însuși nu picta și nu se exprima prin basoreliefuri, pentru aceasta erau mai mulți meșteri decât cereri, însă el reprezenta autoritatea infailibilă ce-și putea da avizul în privința simbolurilor utilizate și, în primul rând, în ceea ce se referea la curățenia dogmatică a înfățișărilor. Desigur, în marea sa milă, Dumnezeu îi iartă pe păcătoși și nu s-a găsit vreodată un cadavru care să fi adăpostit un muritor care să nu fi greșit nicicând cu fapta sau cu gândul. „Chiar și copiii foarte mici, morți la câteva ore sau câteva zile după ce au respirat aerul lumii, s-au umplut de păcatele inspirate și n-au făcut nimic altceva decât să lupte cu egoism pentru hrană și plăcere.

Iar când au murit, le-au pricinuit mari decepții părinților lor”, spunea Pafnutie. De aceea, el era de părere că fiecare răposat avea dreptul la mângâierea unui tablou la căpătâi, dar că întotdeauna conținutul acestuia trebuia să fie în concordanță cu faptele săvârșite în viață. Astfel, de pildă, înțeleptul călugăr nu putea fi de acord ca o femeie cunoscută în cartier să ar fi preacurvit să fie înfățișată pe panoul de pe mormântul ei în intimitatea sfinților și cu atât mai puțin în prezența Fiului lui Dumnezeu. Chiar dacă și sufletul păcătoasei se va mântui prin grija Domnului, ea trebuia să fie bucuroasă că trupul nu i-a fost lapidat, așa cum cerea Scriptura, și putea să apară în imagine cel mult foarte mică, ingenuncheată în pocăință și cu fața ascunsă privitorului. La fel, un om care a luat cu intenție sau fără intenție viața altui om nu putea să se bucure pe acea efigie pentru eternitate de același tratament cu alt om, greșit mult mai puțin.

Sfaturile călugărului Pafnutie erau ascultate întocmai, deși el nu uita niciodată să sublinieze că nu are cutezanța să se substituie Unicului Judecător, că nici măcar nu are înțelepciunea judecății și nici cunoașterea integrală a faptelor. El nu făcea decât să-și spună părerea, ca un păcătos ce era și el.

Prin anii 755-760, cimitirul Levantinului devenise un muzeu în aer liber. Mai toate rudele, oricât de sărace, doreau ca pe criptele familiilor lor să se afle imagini cu Iisus, cu sfinți și - în același cadru - să apară măcar miniatural și portretele decedaților stirpei. Fiindcă din Răsărit au sosit și continuau să sosească nenumărați meșteri iconari, comenzile deveniseră accesibile aproape oricui, iar oferta se adresa celor mai diverse gusturi. Unele chipuri erau pictate în maniera lipsită de perspectivă a orientalilor, altele înfățișau scene mai realiste, preferate de o altă categorie de meșteri. Difereau și tehnicile: în

necropolă au apărut, alături de picturi, și mozaicuri, basoreliefuri și sculpturi. Până și în „Groapă” s-au ivit câteva morminte împodobite cu imagini: fie că unii meșteri voiau să-și facă reclamă gratuită, fie că anumiți stăpâni erau dispuși să-și răsplătească slugile cele mai devotate după moarte, fie că Pafnutie și oamenii lui, în adâncă lor evlavie, plăteau pentru niște decedați săraci deosebit de pioși.

Totuși, diferențele tematice nu erau foarte evidente. Gruparea răposaților pe alei unde se aflau membri ai aproximativ acelorași categorii sociale și culturale făcea ca rânduri întregi de monumente funerare să fie împodobite aproape identic. (Dacă Pafnutie recomanda ca un anumit mormânt dintr-un șir să fie sancționat în ilustrație printr-un gest de renunțare la un detaliu prezent la vecinii săi, familia respectivă se considera lovită de o anatema mai concretă decât oricare alta, iar cunoștințele reacționau, fără milă, ca atare.)

Era perioada când necropola Levantinului atinsese apogeul celebrității: pe de o parte, ordinea desăvârșită - în contrast evident cu tot ce înconjura perimetrul funebru -, pe de altă parte, sutele de pietre viu pictate, împodobite cu tablouri, mozaicuri, mici arbori genealogici și statui și, nu în ultimul rând, faima stranie a locului atrăgeau numeroși vizitatori predispuși spre contemplare și rugăciune. Câteva vagi fragmente de mozaic pavimentar nu exclud supoziția că Levantinul sau Infandus ar fi intenționat să orneze locul de întâlnire a celor patru alei principale și, poate, și aleile însele cu desene din dale colorate. Într-o Romă în ruină, mereu agresată și supusă unor noi stricăciuni, în prezența unor localnici trăind de azi pe mâine și a unor străini barbari (cu excepția refugiaților din Orient), necropola descrisă de scrib părea într-adevăr unul dintre ultimele „orașe ale cinstei și onoarei”, o oază de ordine și decentă bunăstare.

Pafnutie, așa cum s-a arătat, era un om profund evlavios, interesat de lumea aceasta doar în măsura în care putea să-și diminueze păcatele proprii și să aline suferințele altora. Locuind în cimitir, este puțin probabil să nu fi cunoscut activitatea nocturnă a necropolei, însă scribul n-are nici un temei să considere că Pafnutie ar fi fost membru al Mâinii Albe. El nu se găsea decât în postura unui transfug care, mai degrabă de a se fi amestecat în treburile confreriei secrete, era preocupat în cea mai mare măsură de disputa iconoclastă, dispută pentru care a și trebuit să părăsească Mănăstirea Studion, Constantinopolul și apoi întreg teritoriul unde mâna bazileilor ar fi putut să-l ajungă. Faptul că fost anatemizat de către Sinodul din anul 759 (?), alături de alți câțiva iconoduli, dovedește că refugiul său n-a rămas necunoscut în capitala lui Constantin al V-lea, că activitatea i-a fost mai intensă decât viața-i de samaritean din cimitir și că n-ar fi exclus ca legăturile sale cu ceilalți luptători pentru legitimitatea icoanelor și pentru rolul lor educativ să fi rămas vii. (Poate și lipsa de entuziasm a papilor față de călugărul disident din Răsărit s-a datorat ambiguității relațiilor dintre Roma și Constantinopol, papii nedorind să taie orice legături cu puterea armată redutabilă de la care se mai încăpățâneau să sperie că ar putea să-i apere de barbari. Anatemele aruncate și asupra unor împărați nu fac decât să ilustreze volutele acestui foarte important joc.)

Pafnutie a avut numeroase dispute și cu Pamati. Acesta îl acuza că minte, că înfrumusețează viața, încercând să elimine tot ceea ce este rău în favoarea unui sirop dulceag iluzoriu. Al Patruzeci și nouălea îl provoca tot mai des, cerându-i să le recomande oamenilor să-și picteze mormintele cu scene înfricoșătoare ale pedepselor ce-i așteptau, nu cu chipuri senine și impersonale. Pe vremea când Christos încă nu era reprezentat pe cruce și cu

coroana de spini, Pamati, în conformitate cu concepția sa că întreaga istorie nu reprezintă decât un șir de grozăvii, binele neexistând decât în măsura în care este merit să adâncească și mai tare contrastul, Pamati era tot timpul iritat de discursul evanghelic al călugărului, de exemplul pozitiv pe care acesta se străduia să-l dea prin întreaga-i activitate.

— Tu nu faci decât să te anulezi! îl prevenea pe Pafnutie.

— O, Doamne, de aş putea, răspundea acesta.

— Nu! Nici Dumnezeu nu poate dori așa ceva. Fără a naște individualități, lucrarea Sa n-ar avea nici un sens.

— Cine ești tu ca să judeci lucrarea lui? „Individualitățile”, cum le numești, nu fac decât să-L hulească. Uită-te la ce se întâmplă chiar acum: „individualități” netrebnice susțin că însuși Christos ar fi început sfărâmarea idolilor și acum ei, împărați sau simpli călugări sau nimeni, nu fac decât să desăvârșească munca lui, distrugând icoanele. Ei să desăvârșească munca lui!

— Te avertizez! îi spuse într-o zi Pamati lui Pafnutie, te avertizez pentru ultima oară! O fac pentru că, în felul meu, îmi ești drag și pentru că m-ai învățat multe și îți sunt dator.

— Nu-mi ești dator cu nimic! Eu n-am făcut decât...

— Tu, continuă Pamati, te minți și îi minți și pe cei din jur. Nu mai pot admite așa ceva. Tu te anulezi pe tine și vrei să-i anulezi și pe cei cu care stai de vorbă. Nici așa ceva nu mai pot admite! Dar, ceea ce este mai grav, nu-ți faci datoria nici față de Dumnezeu.

— Aici sigur ai dreptate.

— Dacă ai într-adevăr convingerea că pentru slava lui Dumnezeu, cuvântul lui întrupat trebuie să fie vizibil peste tot, de ce umpli acest cimitir cu imagini venerate, aici, unde toată lumea este de părerea ta, și de ce nu te duci să faci acest lucru la Constantinopol? Îi lauzi pe mucenici și ți-e frică să faci ca ei.

Iar altă dată îi spunea:

— Dacă tu nu crezi decât în bine, de ce ți-e teamă de ce-ai păți dacă ți-ai propaga ideile în Imperiu?

În 760, Pafnutie pleacă din cimitir. O făcu pe ascuns pentru că Infandus avea nevoie de el spre a-i educa și instrui nepotul, alături de al'Malek și Țipor. Călugărul îi lăasă o scrisoare smerită de scuze „stăpânului său”, scrisoare de un neprecupețit ajutor pentru scrib, el găsiind-o cu multe secole mai târziu într-una dintre neprețuitele „Compendii epistolare” adunate și păstrate ca printr-o minune în MAREA ARHIVĂ UNIVERSALĂ.

Infandus l-ar fi putut aduce cu ușurință înapoi și scribului nu-i este deloc limpede de ce n-a făcut-o. Pafnutie nu apucă nici măcar să ajungă la Constantinopol. El a fost interceptat pe drum, judecat, se pare, la Thesalonik și pedepsit la fel ca Sfântul Maxim Mărturisitorul cu un veac înaintea sa, adică îi fu smulsă limba de la rădăcină și tăiată mâna dreaptă pentru a nu mai putea comunica nici în scris și nici prin vorbă argumentele sale iconodule.

Pamati putea fi mulțumit: dacă Pafnutie n-ar fi plecat, n-ar fi lăsat acea scrisoare către Infandus și nu ar fi terminat atât de tragic. Pafnutie n-ar fi intrat în istorie. Scribul se abține să comenteze o astfel de răsplată.

Grav mutilat, călugărul a fost trimis într-o mănăstire de pe malul răsăritean al Mării Negre - de asemenea, la fel ca și Maxim Mărturisitorul - spre a-și sfârși acolo zilele. Dar Pafnutie n-a mai îndurat acel drum și s-a stins curând după plecarea din Thesalonik. (Teoria lui Pamati se confirmă: doar întrucât a fost implicat în niște fapte cumplite, Pafnutie poate fi depistat în istorie.)

Pafnutie a murit în anul 761 și a fost adăugat la poporul său.

Al doilea fu pedepsit Țipor. Evreul părea cel mai

nonconformist dintre dascălii lui Pamati. Deși își practica riturile cu o rigurozitate la fel de severă cum își respectau și ceilalți doi mentori fiecare credința lui, în rest, Țipor era mereu dispus să discute despre ce dorea elevul, să studieze o temă sau să trângănească despre te miri ce, chiar să-și bată joc de una sau de alta. Indiscutabil, comparativ cu tăcutul Levantin, cu evlaviosul Pafnutie și cu elipticul ibn al'Malek, evreul era cel mai vorbăreț și avea cel mai dezvoltat simț al umorului. Era și cel mai dezordonat, și cel mai puțin sever, părând gata să chiulească oricând împreună cu Pamati. Doar că era foarte de cuvânt, unica direcție în care era sever și cu elevul său. Acesta îl prefera celorlalți dascăli, mai ales pentru că Țipor îl amuza, iar timpul petrecut cu el trecea repede și plăcut.

Mai târziu, însă, atunci când, după moartea bunicului, relațiile dintre Infandus și Pamati deveneau pe zi ce trecea tot mai încordate și tatăl nu contenea să-și dojenească fiul că nu se ține de cuvânt și nu duce până la capăt nimic din cele convenite, au început să se altereze și relațiile dintre Pamati și Țipor. Acesta din urmă, până atunci mentorul cel mai înțeleghător al tânărului, continua să pretindă ca vorba dată să fie respectată și lua partea reproșurilor tatălui. Pe cât de repede s-a despărțit Al Patruzeci și nouălea de Levantinul care-l adorase, pe atât de hotărât s-a întors și împotriva fostului profesor preferat. Țipor nu numai că nu-i mai era drag, însă pur și simplu a ajuns să-l enerveze.

Evreul realizează primul că atitudinea lui Pamati față de el va duce inevitabil la un deznodământ extrem. Așa că îl caută pe Infandus și îl rugă să-l lase să plece. Vremurile s-au mai liniștit - cel puțin deocamdată, urmând ca Dumnezeu să hotărască singur cât va dura acea acalmie -, la Ravenna îl așteptau rămășițele deloc neglijabile ale averii familiei sale distruse. El era prea bătrân pentru a-și mai reface viața, însă avea nepoți după frați și după surori,

nepoți cărora le-ar fi putut fi de folos. În afară de aceasta, zâmbea Țipor, nici el nu împlinise încă o sută de ani, iar dacă Dumnezeu ar dori, l-ar mai putea înzestra cu fii și fiice, așa cum a făcut-o și cu biblicul său bunic Avraam.

Doar că Pafnutie tocmai plecase și copiii lui Pamati creșteau și aveau nevoie de dascăli. Nemaipunând la socoteală că Infandus simțea că a dobândit în evreu un aliat în veșnica-i luptă cu capriciosul fiu, un ajutor la care nu dorea să renunțe. Infandus nu avea prea multă vreme pentru discuții, el era ocupat până peste cap cu problemele confreriei, pe care el a făcut-o să trăiască iarăși din plin. Infandus l-a rugat pe Țipor să rămână. Evreului îi era limpede că nu i se va oferi ocazia de a relua discuția.

Țipor nu s-a înșelat: el știa că din clipa aceea viața îi atârna de un fir.

Țipor era o fire speculativă, îi plăceau atât de mult temele abstracte încât, cu mult timp în urmă, Infandus îl acuzase că se pierde în labirinturi imaginare, fără a fi în stare a se descurca în situațiile concrete. Evreul râdea de asemenea afirmații: nu era neamul lui acuzat de veacuri, de milenii, de lipsă de idealism? Iată, s-a născut și un evreu prea idealist! Însă nici Infandus și nici Țipor n-au avut de unde să bănuiască, la vremea acelei discuții, că sfârșitul dascălului va porni tocmai de la o asemenea „discuție stearpă”, „incapabilă de a mișca până și un grăunte de nisip din loc”.

Încă din copilărie, de pe vremea când abia își întrezărea ideile, Al Patruzeci și nouălea începuse să întocmească tabele care să dovedească, inițial, repetiția evenimentelor și, mai târziu, ciclicitatea matematică a nenorocirilor. Ceea ce încerca să găsească, Pamati căuta pe două căi: pe de o parte, în fapte concrete de istorie, motiv pentru care își adunase o bibliotecă extrem de bogată pentru acele vremuri și, mai ales, pentru acel loc, iar, pe de altă parte, în

speculații legate de mistica numerelor.¹ Dacă în prima direcție era ajutat de numeroși prieteni gata să-i caute o informație, să-l ajute să reconstituie un arbore genealogic² sau să completeze tabelele cu anii nenorocirilor, în cea de-a doua direcție, autoritatea cea mai eminentă era Țipor. Doar că acesta nu credea că fostul său elev va reuși să descopere „formula algoritmului răului” și susținea că aceasta nici nu este necesar să fie cunoscută de către muritori. Descurajându-l pe Pamati, certurile dintre ei creșteau. Iar atunci când Al Patruzeci și nouălea a dat semne că este dispus să provoace el un rău, doar pentru a-și demonstra „algoritmul”, Țipor s-a opus pe față, atât cât îl țineau puterile.

„Tabelele răului” întocmite de Al Patruzeci și nouălea au dăinuit până prin veacul al XV-lea, chiar dacă nu în versiunea lor originală. Prin secolul al XIII-lea sau al XIV-lea, ele au început să fie interzise de Biserică, iar cei ce se foloseau de ele riscau să fie excomunicați, înscrisurile respective ajungând să fie considerate unelte ale diavolului. Când Les Pamates³ sau Los Pamatos au fost nimiciți, și lor li s-a reproșat că ar fi utilizat acele „tabele ale răului” (de unde, probabil, și-au luat numele). Ei n-au mai existat, însă tabelele le-au supraviețuit încă două-trei veacuri, bucurându-se de mare credibilitate în popor și printre conducători. Multe samavolnicii săvârșite au fost motivate de algoritmul nenorocirilor prezis de „Tabelele Les Pamaties”. Micii arbori genealogici au fost și ei interziși

¹ Ca să-i intre în grații, lingușitorii, dar și cunoștințele obișnuite îi aduceau drept cadou manuscrise. În funcție de câte argumente găsea în acele lucrări, veneau și mulțumirile lui, uneori foarte concrete. Oricum, despre Pamati a mers vestea că este un cărturar și Mâna Albă i-a adus, câteodată, biblioteci întregi.

² Și unde sunt arbori genealogici mai compleți decât în Biblie?

³ Les Pamati sau Les Pamaties... Ca și numele, ortografiile sunt schimbătoare.

pentru că au apărut „specialiști” care pretindeau că pot să descifreze de pe înscrisurile aflate pe micuții copaci previziunile macabre, datorită unor formule indicând ordinea citirii literelor.

În jurul anului 765, Al Patruzeci și nouălea și-a strâns pentru prima oară concluziile studiilor în celebrele-i tabele. Multiplicate, ele au fost împrăștiate în cele patru zări. Inițial, Infandus nu s-a opus acestei preocupări a fiului său, decât în măsura în care Pamati se ocupa de altceva decât era solicitat cu adevărat să facă. Tabelele justificau, într-un fel, revigorarea Mâinii Albe și îi făceau pe oameni să accepte loviturile, asemenea unor manifestări normale ale destinului. Dar Infandus, în reorganizarea practică a confreriei, n-a putut lăsa la o parte nici conținutul ei moral, cel care, până la el, cam lipsise. Tocmai pentru a-și legitima acțiunile, Mâna Albă trebuia să se justifice în numele unor principii nobile. Or, tabelele (lui) Pamati nu slujeau în nici un caz drept argumente pentru suportul teoretic bazat pe Cele Zece Porunci și pe cele câteva citate din clasici. Tabelele nu se potriveau cu justificările teoretice, însă erau de un mare ajutor concret. De aceea, deși nu le încuraja, Infandus le tolera.

Țipor reușise să amâne răspândirea concluziilor lui Pamati mulți ani de zile. Inițial s-a folosit de instabilitatea extremă a fostului său elev, deturnându-i de fiecare dată atenția în altă direcție. Apoi, pentru că tabelele au început să-l cucerească până la nebunie pe Al Patruzeci și nouălea, Țipor a înțeles că trebuie să intre în joc și să le submineze din interior. Astfel, el a găsit de fiecare dată câte un detaliu ce trebuia studiat mai amănunțit, un alt indiciu care nu era lămurit îndeajuns sau care putea fi contrazis. Astfel au mai trecut câțiva ani, până ce firea împrăștiată a lui Pamati a început să se coaguleze în jurul acestei preocupări ce-l acapara tot mai despotic. Lui Țipor i-a mai rămas o singură

stratagemă: aceea de a-l convinge pe Al Patruzeci și nouălea că tabelele nu pot fi considerate complete decât dacă s-ar dovedi și formula matematică aptă de a le demonstra, asemenea unei teoreme. De fapt, ideea îi aparținea chiar lui Pamati și ea a reprezentat punctul de plecare al exprimării întregii teorii.

Pentru Țipor era tot mai limpede că fostul său elev a înnebunit. Privirea, modul de a vorbi, numeroase acțiuni de o cruzime extremă, calitatea argumentelor, totul pleda pentru o gravă dereglare nervoasă, dereglare ce se accentua cu fiecare zi. Cu mari eforturi, evreul reuși să mai obțină o discuție cu Infandus, să-i explice ceea ce lui i se părea cât se poate de evident. Tatăl lui Pamati nu l-a contrazis, chiar părea să aibă aceeași convingere, însă l-a rugat din nou să rămână pe lângă Al Patruzeci și nouălea, să-l supravegheze, să-l împiedice - pe cât posibil - să facă greșeli mari și să aștepte hotărârea pe care el, Infandus, o va lua, hotărâre prea importantă pentru a putea fi luată pe loc. Doar că, în ceea ce-l privea pe Țipor, acea hotărâre n-a mai venit la timp.

Peste puțină vreme, Pamati a început să-și răspândească tabelele în lume. Mesageri misterioși le duceau în diferite localități și le băteau în cuie în piețele orașelor și târgurilor. Câteodată, pe porțile anumitor clădiri. Acestea au devenit semne îngrozitoare și infailibile: ele conțineau înșiruiți de date cărora le corespundea câte un înscris. Simbolul respectiv nu era la îndemâna cititorului, așa că el putea însemna orice. De cele mai multe ori însemna o nenorocire. O nenorocire ce nu putea fi prevenită în nici un fel: casa ardea sau bărbații din localitatea respectivă erau măcelăriți până la unul; în alt loc erau uciși copiii; într-o altă cetate era executată într-un spectacol crud și cu mare fast chiar regina, împreună cu fiicele ei. Lumea era prevenită, însă mesajul era ambiguu, oamenii nu înțelegeau

avertismentele, nu știau de ce să se ferească, nu știau ce se va întâmpla. Doar bănuiau că va avea loc un anumit eveniment. Ei se așteptau la ce putea fi mai rău, convingându-se repede că n-au cum să fugă din calea celor prevestite și că nu există ființă dispusă să sară în apărarea lor sau să se coalizeze cu ei. Loviturile erau date, desigur, de oamenii Mâinii Albe, de cei doritori să intre în grațiile viitorului șef, însă, în special, de cei obligați să se supună unor ordine venite pe cale ierarhică.

Țipor a încercat să ajungă pentru a treia oară la Infandus. El era la curent cu tainele confreriei, chiar dacă - se pare - nu făcea nemijlocit parte din ea. O excepție singulară și nedorită, în fond, evreul știa ce nu trebuia să știe nici un neinițiat. Aflând de intervențiile lui Țipor pe lângă tatăl său, Pamati i-o luă înainte, încercând să-l convingă pe Infandus că dascălul a devenit un pericol pentru confrerie. Dar nici fiul n-a nimerit momentul potrivit: Infandus era ocupat cu foarte complicate tratative cu mai-marii lumii, tratative începute atât de promițător, însă naufragiate într-un punct mort. Nici Pamati n-a primit un răspuns pe loc. În cimitirul de lângă Roma, un spațiu aparent atât de limitat, era imposibil să ajungi să vezi pe cineva în caz că întâlnirea nu era considerată potrivită.

În timp ce Țipor încerca să câștige timp, prefăcându-se că lucrează împreună cu Pamati la „formula universală a providenței negative”, Al Patruzeci și nouălea urmărea cu tabelul în față „corectitudinea scurgerii evenimentelor”. Conform calculelor sale, la 16 septembrie 765 „trebuia” să aibă loc la Ravenna o nenorocire de „importanță medie”. Fapta a fost prevestită cu o săptămână înainte pe un înscris găsit în piața centrală a orașului. În dimineața zilei de 12 septembrie, locuitorii cetății constatară îngroziți că întreaga garnizoană părăsise, peste noapte, localitatea. Au urmat patru zile de rugăciuni și posturi, iar în cartierul evreiesc au

fost ucise mai multe familii. Țipor a intervenit pe lângă Pamati, aducându-i o formulă care infirma data și locul. Însă Al Patruzeci și nouălea era de neoprit:

— Vom vedea ale cui calcule sunt corecte!

Nu numai că s-au adevărit socotelile fostului discipol și nu cele ale fostului magistru, însă evenimentele au primit și o „confirmare divină”. Începând cu seara zilei de 15, peste Ravenna s-a abătut o ploaie torențială cu grindină cât oul de rață. Potopul a durat până la amiaza zilei de 16. Nimeni nu-și amintea să fi trăit sau să fi auzit de o asemenea aversă nesfârșită. La miezul zilei, când cerul s-a liniștit, cetatea era inundată în cea mai mare măsură, mai multe case s-au prăbușit, pe străzi pluteau ici-colo cadavre de oameni și de animale. În centru, de stâlpul unde fusese anunțată din timp grozăvia, atârna spânzurat Țipor.

Țipor a murit în anul 765 și a fost adăugat poporului său.

Al treilea fu pedepsit ibn al'Malek. Arabul, greșitul în țara lui, cum nu contenea să se jelească, era convins că, mai devreme sau mai târziu, va fi victima pedepsei pe care o tot aștepta și pe care pretindea că o merită din plin. (Dar oricât vorbea, și neîntrebat, despre „crima” sa, niciodată nu mergea cu destăinuirea până la capăt, și scribul nu are cunoștință în ce consta în mod concret acel delict atât de grav.) După plecarea lui Pafnutie și după ce s-a aflat de cumplitul destin al călugărului, după ciudata moarte la Ravenna a lui Țipor - despre care nici măcar nu s-a știut că a părăsit necropola -, al'Malek nu s-a îndoit că i-a sosit și lui rândul. În mod ciudat, cât timp evreul îi fusese în preajmă, arabul fusese convins că de la Țipor i se va trage sfârșitul, cei doi neagreându-se în mod deosebit. Din clipa când evreul a dispărut, al'Malek a rămas descumpănit, neștiind de unde să aștepte lovitura fatală. Acum ea putea veni de oriunde.

Să nu uităm că în anul 765 încă ne aflăm în plină criză iconoclastă în Bizanț, că aceasta era recepționată fără plăcere în Occident și că edictele de distrugere a icoanelor promulgate inițial de Leon al III-lea au venit imediat după edictele iconoclaste ale califilor maruanizi Omar al II-lea și Yazid al II-lea. Arabul, care în disputele cu Pafnutie se manifestase, în spiritul credinței lui, drept adversar al imaginilor create de om, constată că este tot mai singur în necropolă în ideile sale, că Leon al III-lea și Constantin al V-lea începeau să fie considerați de iconodulii Apusului drept făcându-le jocul califilor. Omar n-a pus să fie nimicite doar chipurile, ci s-a răzvrătit chiar și împotriva semnelor crucii, cerând să fie distruse peste tot, alături de alte măsuri anticreștine. Un autor contemporan, Abu Yusuf Ya'Kub, depune mărturie pentru aceasta și, chiar dacă majoritatea legilor anticreștine erau în aceeași măsură și antievreiești, asemenea multor autori, al'Malek nu găsea altă soluție de a se disculpa, din mijlocul lumii creștine unde se afla, decât vehiculând ideea că tot răul a fost instigat de către evrei, la fel cum și pe Yazid al II-lea tot un „vrăjitor rău” evreu l-ar fi sfătuit să distrugă icoanele, ispitindu-l în mod mincinos pentru aceasta cu promisiunea a patruzeci de ani de domnie îmbelșugată. Bineînțeles că abia s-a apucat credulul calif să distrugă toate chipurile că a și murit, în ciuda promisiunilor evreilor. Ibn al'Malek avea numeroase asemenea argumente și-și folosea antievreismul ca o armă defensivă, chiar când nu era atacat de nimeni. De altfel, modul lui de a se exprima îi permitea să utilizeze orice teorie în favoarea sa, întrucât, neterminându-și nici o frază, nu trebuia să-și ducă nici raționamentul până la capăt. Vorbind *întotdeauna* în acel mod, nu era mai mult sau mai puțin convingător nici atunci când interlocutorul avea contraargumente decisive.

Totuși, sfârșitul lui n-a venit nici din partea evreilor, nici

din partea creștinilor. Și nici brațul lung al justiției musulmane nu l-a secerat. Deși nu mai avea de multă vreme nevoie de sfătuitori, Pamati dorea cu atât mai mult să fie susținut în cele afirmate de el. Ceilalți doi dascăli nemaifiind la îndemână, Al Patruzeci și nouălea îl solicita acum pe al'Malek în demonstrarea ideilor. Dar bietul arab, foarte bine pregătit teoretic, credea sincer în religia lui și nu era în stare să-i încurajeze sinistrului nebun activitatea. Pamati nu-și găsea interlocutorul dorit. De pildă, pentru al'Malek, răul era o pedeapsă și nu un scop. El nu putea concepe idei de genul: „Tu, în general, nici nu ești ca ființă, ca om. Nu-ți simți organele, nu-ți simți membrele, nu-ți simți trupul. Trebuie să fii mutilat pentru a-ți simți organul respectiv. Toți cei desenați cu trupul pe morminte ar trebui să fie făcuți conștienți bucată cu bucată că au acel trup, că-l merită”.

Al'Malek a avut destule discuții în contradictoriu cu Pafnutie în legătură cu icoanele. El nu le accepta și credea nestrămutat în a doua poruncă din Decalog și, mai presus de toate, în interdicțiile Coranului. Cu atât mai mult, nu a fost nici o clipă de acord cu proliferarea neîncetată a ilustrațiilor din necropolă, ajungând să se retragă tot mai ostentativ în „Valea nimănu”, de unde nu revenea decât atunci când era în mod imperativ chemat de Infandus. Dar de aici și până la a fi de acord că oamenii ar avea dreptul la un trup pictat doar atunci când în prealabil ar fi fost mutilați de vii „bucată cu bucată” i se părea o grozăvie. Nici în felul său de a vorbi în jumătăți de frază nu a reușit să salveze aparențele cu Pamati. Acesta „s-a săturat de el” și nu-l mai chema. Fiul îi era deja destul de mare ca să mai aibă nevoie de un învățător, iar nepoții prea mici. Ibn al'Malek a supraviețuit astfel până în anul 767. Aproape uitat, el a fost chemat, pe neașteptate, în „Cimitirul onorabil” și omorât.

Față de Infandus, Pamati și-a motivat fapta prin aceea că

arabul ar fi pus niște maeștri iconari (uciși cu aceeași ocazie) să realizeze anumite plante pe tablourile din cimitir, plante cu valoare simbolică și care puteau fi interpretate ca fiind niște litere. Folosind fiecare al treilea tablou de pe un rând, se putea citi un mesaj. Acel mesaj, preluat de pe micii arbori genealogici, ar fi dezvăluit secrete ale confreriei. Nici la lumina făcliilor, nici la lumina zilei, nici Infandus și nici „invizibili” n-au putut descoperi modul de comunicare incriminat.

Pentru Infandus a devenit limpede ceea ce bănuia mai de mult, fără a-și fi găsit timpul să verifice: Pamati era nebun. Al'Malek, încercând să profite de relațiile proaste dintre tată și fiu, i-a făcut destule aluzii lui Infandus despre ceea ce era în stare să facă Al Patruzeci și nouălea. Infandus s-a dumirit prea târziu.

În legătură cu ibn al'Malek, doar atât: în „Orașul cinstei și al onoarei” nu era admisibil să se fi întâmplat o crimă. (De fapt, mai multe, dacă-i adunăm și pe pictorii uciși cu același prilej.) Încă în aceeași noapte, cadavrele au fost scoase din cimitir și îngropate într-o pădure învecinată. Infandus a avut grijă ca toți să beneficieze de morminte arătoase.

Ei au fost singurii morți ce nu și-au găsit liniștea în cimitirul Levantinului.

Ibn al'Malek a murit în anul 767 și a fost (și el) adăugat poporului său.

Uciderea celor trei dascăli și nebunia tot mai agresivă a lui Pamati era să ducă, după cincizeci de generații, la ruperea definitivă a firului.

Infandus, preocupat mai mult decât de orice de organizarea confreriei și de complicata activitate diplomatică, a înțeles, în sfârșit, adevărul biblic după care averea cea mai de preț este dată de numărul urmașilor ce-ți sunt dăruți. El avea un singur fiu și ar fi trebuit să se

preocupe de nepoți. Însă fiul era iresponsabil și nu se știa dacă nepoții nu-i vor călca pe urme. Mai grav era că acești bărbați erau chemați să conducă mai departe Mâna Albă. Pentru întâia oară, Infandus a regretat că s-a deconspirat tuturor membrilor societății secrete. Așa, tot ceea ce făcea el, dar și tot ceea ce întreprindeau descendenții săi era urmărit. Nebunia lui Pamati nu putea rămâne ascunsă. Abia atunci, în ultimele luni de viață, deși mai hărțuit ca oricând, Pamati a început să dedice o parte din timpu-i și fiului său. Pornind de la ideea că atât el, cât și Pamati studiau „legile armoniei universale” (cea mai înaltă preocupare a „invizibililor” de când au fost aceștia investiți), Al Patruzeci și optulea a încercat în ceasul al doisprezecelea să găsească un limbaj comun cu feciorul lui. Dar ruptura era prea veche și, poate, nebunia tânărului prea avansată. Parcă se înțelegeau ceva mai bine când stabileau un lucru și nu se mai întâlneau un timp. Infandus și-a trimis urmașul direct în solii importante, cu gândul de a-l dirija astfel spre adevărata-i menire și spre a-l scoate din hățișul gândurilor negative. Însă, evident, totul a venit prea târziu. Este de crezut că nici ambasadori mai iscusiți n-ar fi reușit să întoarcă evenimentele în favoarea scopurilor urmărite de Infandus - deși, la vremea primelor solii ale lui Pamati, totul mai era posibil, iar lipsa vreunui eșec precedent al șefului Mâinii Albe constituia un argument încă intact. Însă ceea ce a făcut Al Patruzeci și nouălea n-a reușit decât să grăbească evenimentele. În primul și în primul rând că Infandus îi cerea în mod imperativ să se poarte modest și să nu-și decline adevărata identitate decât în fața apropiaților celor mai fideli, iar Pamati se purta ca un prinț și cerea să fie tratat ca atare. În al doilea rând, fiul căpeteniei nu-și ducea decât, mai degrabă, întâmplător însărcinările până la capăt, nu o dată fiind trimis într-un loc și el ajungând cu totul altundeva. Iar în al treilea rând,

Infandus îl bănuia că în destule cazuri a tratat chiar împotriva tatălui său, trădându-l.

În toamna anului 768, când, pentru prima oară, Infandus a trebuit să recunoască trista realitate că evenimentele sunt pe cale de a-i scăpa din mâini, i-a interzis lui Pamati să mai părăsească necropola. Acesta, chiar dacă nu s-a mai îndepărtat de cimitir, nu se putea abține să nu viziteze din când în când Roma, provocând acolo scandaluri fără rost. Era momentul când „invizibilii” au reușit să termine formularea unui cod etic al Mâinii Albe. Acesta justifica din plin, din punct de vedere moral, misiunea istorică a confreriei. Nici un membru al societății secrete nu avea voie să facă, pe viitor, ceva ce nu s-ar încadra în exigențele noilor reguli. Banda de bagauzi a lui Chlorus era pe punctul de a deveni o instanță etică. Pamati încălca sistematic consemnul.

La sfârșitul lui noiembrie, lucrurile, pentru Infandus, erau de acum clare: el pierdea partida. Pamati, după ce-l omorâse pe al'Malek, pusese să fie distruse șiruri întregi de tablouri de pe mormintele aliniate în „Cimitirul onorabil”, iar planurile pe care și le făcea prevesteau, pentru viitor, alte măsuri ieșite dintr-o nebunie tot mai nestăpânită. Era evident că nici o preocupare comună nu mai era în stare să-l facă pe Al Patruzeci și nouălea să colaboreze cu tatăl său.

Pentru noaptea de 5/6 decembrie, Infandus convocă o întâlnire a tuturor căpeteniilor Mâinii Albe pentru, se presupune, a-și oferi demisia, drept plată a eșecului politicii sale din ultimele luni.

Întâlnirea aceea n-a mai avut loc. Cu o noapte mai devreme, la 4 decembrie 768, toți bărbații și copiii de sex masculin, până la a treia spiță colaterală din familia lui Infandus, au fost uciși într-un ceremonial pomenit, dar nu și descris. Scribul nu exclude ipoteza ca (și) Infandus însuși să fi pus la cale acel măcel: oamenii, indiferent de funcție, nu

sunt nimic; Mâna Albă era cea care conta; Al Patruzeci și optulea a greșit în opțiuni, iar spița sa nu prevestea nimic bun; confreria trebuia salvată.

Doar că, în felul acesta, s-a creat un precedent extrem de periculos. Trei săptămâni mai târziu, cei ce au participat la acel ritual macabru, ducându-l la îndeplinire, au murit și ei. Mâna Albă a primit din nou un șef ce nu putea fi judecat de nimeni, iar „afară” cataclismul a trecut neobservat.

Iată varianta cvasioficială. Ea avea avantajul de a împăca realitatea cu aparențele: conducătorii Mâinii Albe ar fi fost primii care se dădeau la o parte - cu tot neamul lor - dacă interesele confreriei o cereau.

Levantinul nu mai era de față spre a-l apăra pe nepotul iubit cu o dragoste tiranică. În schimb, relațiile timpurii proaste dintre Infandus și Pamati au avut darul de a facilita acest deznodământ.

În același *Magnum Compendium Universalis* există o variantă mai plauzibilă. Al Patruzeci și nouălea și-a terminat blestematele tabele și a ajuns la concluzia că și asupra familiei sale se va abate o nenorocire la o dată anume. Pamati era fericit: ai lui nu erau primejduiți să intre în Marea Uitare. În noaptea respectivă, rudele i-au fost aduse mai cu binele, mai cu forța în „Buricul cimitirului”. Oamenii lui Pamati au înțeles că este vorba de un complot și că Al Patruzeci și nouălea, sătul de fațeta tot mai ostentativ morală a Mâinii Albe, voia să apuce puterea și să refacă banda inițială de bagauzi.

A urmat un măcel general și sursa citată pretinde că Infandus, realizând situația, ar mai fi reușit să-și omoare personal fiul, ceea ce vine și în sprijinul variantei oficiale. Ultimul ar fi fost ucis Finio, descendentul lui Pamati. Acoperit de răni, acesta ar fi sărit să-și apere toate rudele, care, unele, se omorau între ele.

Ca și în cazul dascălilor, și în privința propriei sale familii, tabelele lui Pamati s-au împlinit. S-au împlinit întocmai, chiar dacă se pare că Al Patruzeci și nouălea nu și-a imaginat cu adevărat că profețiile or să-l lovească și pe el. Murind, el își văzu opera confirmată.

Și Pamati a murit în 768 și a fost adăugat neamurilor sale.

Deși retezată, spița Celor O Sută n-a putut fi stârpită. După Pamati n-a urmat doar Cel de Al Cincizecilea, ci și ceilalți, cei ce au venit să continue șirul. Și, chiar depărtându-se de Mâna Albă, nemaifiind la curent cu stadiul cercetărilor întreprinse de „invizibili” despre „armonia universală”, ei, urmașii lui Infandus, ai lui Pamati și ai lui Finio, vor reprezenta fiecare câte un număr și câte un sunet din taina acelei formule pe care înțelepții n-au găsit-o încă sau au preferat să n-o murdărească aruncând-o printre ignoranți.

AL CINCIZECILEA

- Finio - (745-768)

Universul lui Finio

La plecarea lui Pamati în călătoria sa de inițiere, curând după moartea Levantinului, cei trei învățați din cimitir au început să se ocupe de fiul Celui de Al Patruzeci și nouălea. „Copilul avea cinci ani și era precoc”, a notat scribul și a adăugat: „Cei trei mentori vor avea o sarcină dificilă”. Bunul cititor își mai amintește, poate, de imensele probleme create de Pamati dascălilor săi, chiar dacă, atunci când aceștia au primit misiunea de a se ocupa de copilul copilului, nimeni n-ar fi putut încă bănuși până unde va merge nebunia Celui de Al Patruzeci și nouălea și cât de grave vor fi urmările acelei nebunii. Dacă, până și în comparație cu un asemenea antecedent, îi putem căina pe cei trei învățați fiindcă au fost obligați să se ocupe de educația și instrucția unui băiețuș de doar cinci ani, înseamnă că, într-adevăr, toate superlativele imaginate de mintea omului sunt spulberate de voința lui Dumnezeu. „Cel mai” rămâne doar hotarul până unde li se îngăduie, la un moment dat, muritorilor să privească.

Al Cincizecilea, strănepotul Levantinului, nepotul lui

Infandus și fiul lui Pamati, născut ca și bunicul și tatăl său în necropola romană, va fi notat de către scrib drept „Finio”. De data asta, scribul trebuie să recunoască smerit că numele (sau cognomenul) a fost mai potrivit decât s-a priceput el să născocască și că l-a preluat întocmai. Personajul n-a intrat în istoria cea mare, nu a fost cunoscut decât de foarte puțini inițiați, marii specialiști ai acelor timpuri nu-l trec în glosarele lor. Câteodată, Al Cincizecilea s-a ascuns sub porecla FINGO, altă dată, sub cea de FINIO; scribul, crezând cu atâta tărie în rolul covârșitor al întâmplării, are convingerea că aceasta nu reprezintă decât limitele în care îi este permis liberului arbitru să se miște. Întâmplarea este borna ordinii divine. Doar astfel este întâmplător că fiul lui Pamati, Finio sau Fingo, a purtat acest(e) nume. Finio are sensul de „a limita”, de „a stabili”, de „a termina”. Dar cuvântul are și tâlcuri substantivele: „graniță”, „limită”, „scop” sau „sfârșit”.

Inițial, Finio s-a găsit trecut în înscrisuri drept „Fingo” și scribul a fost tentat să creadă că, la fel ca de atâtea ori, copierile repetate au modificat cuvântul și sensul, întrucât se va vedea că FINIO va acoperi, ca nici o altă vorbă, destinul Celui de Al Cincizecilea (și nu numai). În vreme ce FINGO pare să reprezinte introducerea lexicală ideală a acelei deveniri. FINGO se poate traduce prin „a forma”, „a modela”, „a turna în metal”, „a aranja”, dar și „a atinge”, „a crea”, „a-și imagina”, „a proteja” sau „a ilustra”.

Chiar dacă n-ar fi fost deloc improbabil ca Finio să se fi născut din greșeala unui copist, ordinea folosirii celor două nume rămâne miraculoasă: tot restul comentariului scribului în legătură cu trecerea Celui de Al Cincizecilea nu face decât să ilustreze (cf. FINGO) sensurile ambelor cuvinte.

Încă o singură remarcă: Finio (Fingo) începe cu maleficul „F”. Cel ce n-a fost înlocuit cu uzata formulă „Ph”.

Câteodată, în scrieri, Finio (Fingo) este notat prescurtat (practică destul de comună și în multe alte cazuri): atunci el apare „F” sau chiar „Ef”...

În rest, iertate fie, de acum obișnuitele, stângăcii ale scribului. *Nomen et omen*. Scribul se încapățânează să detalieze ceea ce cuvântul a sintetizat exhaustiv.

Femeile joacă un rol subtil în istorie, însă, de obicei, se ascund în spatele bărbaților, pe care nu încetează să-i inspire. Despre tovarășele de viață ale celor mai mulți dintre Cei O Sută rar aflăm câte ceva. Doar gelozia tiranică a Levantinului față de oricine se apropia prea tare de nepotul preaiubit ne-a dat indicii despre familia lui Pamati. Acesta a avut primul copil cu o femeie care s-a prăpădit la nașterea băiatului. După aceea, Finio a mai avut o soră și mai mulți frați. Voci răutăcioase au insinuat că prima nevastă a lui Pamati ar fi căzut victimă pizmei Levantinului, lucru ce ține mai mult de ingredientele legendei. Dar astfel am aflat acel episod tragic pentru întâia oară: mama lui Finio a murit la nașterea sa, fapt ce stă la originea altor două mituri deosebit de importante pentru înțelegerea vieții Celui de Al Cincizecilea.

În popor dăinuie, din cele mai vechi timpuri, poveștile cu strigoi. Biserica nu era (încă) părtașă la acele istorii mai curând macabre, întrucât revenirea în lumea aceasta a sufletelor morților părea mai degrabă o reminiscență atavică a credințelor arhaice părăsite doar parțial și provenite din religiile precreștine și din legendele barbarilor încă nebotezați. Vor trebui să mai treacă veacuri până ce ierarhii vor stabili doctrina creștină coerentă în legătură cu vizitele morților pe pământ. Însă ostilitatea trecătoare a Bisericii n-a reușit să alunge din mijlocul oamenilor strigoi. Aceștia își făceau, în mod repetat, apariția, îi speriau pe vii și aduceau, uneori, mesaje din lumea morților. Respectiv

spirite neliniștite, rătăcind periodic printre muritori, mai precis, făcându-se din când în când perceptibile pentru aceștia, se recrutau, în special, dintre acei decedați ce, din anumite motive, nu-și puteau găsi liniștea. Era vorba despre acele duhuri ale răposaților ce nu reușeau să ajungă în Ceruri întrucât fie au păcătuیت peste măsură și se cerea să-și ispășească în lungi itinerarii damnable greșelile, fie spiritele proveneau de la persoane moarte în condiții neobișnuite, necuvenindu-se să fie înmormântate după datina creștinească. De exemplu, cei ce se prăpădeau înecați sau în incendii devastatoare. Sau sinucigașii. Sau copiii decedați înainte de a apuca să fie botezați. Sau greșiții în erezii ori cei ce nici nu erau creștini, în special evreii și cei proveniți din neamuri barbare ce se nimereau să atace ținuturile Imperiului. Mai puțin clară apare pricina pentru care femeile moarte la nașterea copiilor erau condamnate să împărtășească aceeași soartă. Timp de secole, dintre ele se alegeau cele mai multe femei-stafii.

Așadar, Finio era fiul unui strigoi ce colinda, din când în când, cimitirul. De foarte multe ori, mama stătea de vorbă cu Al Cincizecilea, influențându-i conduita. Finio va desăvârși, astfel, renumele familiei, după care, cel puțin începând cu Levantinul, Cei O Sută aveau acces la un perpetuu și nemijlocit canal de legătură cu universul morților: pe de o parte, să nu uităm, deja cu peste șase veacuri în urmă, Al Douăzeci și șaptelea, Psihopompos, fusese în stare să străbată granițele dintre lumi, iar Levantinul, Al Patruzeci și șaptelea, s-a bucurat peste tot de faima unui Caaron întrupat printre muritori. Prin stafia mamei sale, Finio se va integra, în mod firesc, acestei tradiții, iar convingerea celor din jur că băiatul este consiliat de forțe supranaturale i-a sporit acestuia infinit prestigiul încă de pe vremea cât fusese foarte tânăr.

A doua consecință a faptului că Finio era urmașul unui

strigoi cu care se afla în strânsă legătură a fost aceea că relațiile cu mama sa nu au fost niciodată tăiate, iar noua familie a lui Pamati nu era ruptă de prima. Astfel, Al Cincizecelea făcea parte dintr-un clan transmurator, unde viii și morții alcătuiau un întreg ce se regăsea în același prezent infinit. Neexistând trecut și neexistând viitor într-o familie lipsită de hotarele morții, copilul resimțea din plin și tot timpul legăturile cu niște rude de care știa că nu se va putea desprinde niciodată.

În cimitirul cunoscut drept „Orașul cinstei și al onoarei”, nimeni, nici măcar un strigoi nu avea voie să se opună regulilor impuse de Levantin. Prin urmare, și stafiile trebuiau să se poarte după aceleași reguli ale unei corectitudini desăvârșite, izvorâte dintr-o aplicare severă a Celor Zece Porunci. De aceea, acolo și numai acolo, și prezența strigoilor reprezenta un fapt solemn, făcând parte din ceremonial, însă neînsemnând un motiv de frică în sine.

Când, după moartea Levantinului, Pamati plecă, în sfârșit, în călătoria sa de inițiere, eliberându-se și de supravegherea celor trei dascăli, Finio abia împlinea cinci ani. El fusese crescut, până atunci, de cea de-a doua nevastă a tatălui său și se remarcase drept un mic oracol. Numeroși oameni îl căutau ca să le prevestească viitorul și să le dea sfaturi în acțiunile pe care se pregăteau să le înceapă. Copilul, erau încredințați solicitanții, afla răspunsul la ceea ce îl întrebau ei prin intermediul legăturilor cu mama sa moartă. Însă Levantinul nu încuraja acest renume al strănepotului său. Așa că instituția care era pe punctul de a se naște funcționa la parametri scăzuți.

Dar, din clipa când copilul fu luat în grija învățătorilor, alte trăsături au ieșit în evidență în caracterul lui Finio. În primul rând că răsfățatul prunc era încredințat că reprezintă centrul lumii. De prea multe ori i s-a sugerat acest lucru de

către rudele grijulii și de către străinii lingușitori. Însă... Al Cincizecilea n-a fost singurul copil cocoloșit peste măsură în istorie. Numai că el a luat foarte în serios tot ceea ce i se spunea și a terminat prin a-și edifica o filosofie de viață ce-l făcea chiar să și creadă că se afla în punctul de origine al lumii. Pe măsură ce creștea, această credință se dezvolta și căpăta dimensiuni coerente: fiecare ființă înzestrată cu conștiință reprezintă centrul universului, spunea Finio (ceea ce ne face să credem că există cel puțin atâtea universuri simultane câți oameni trăiesc la un moment dat; întrebarea ce-l va frământa pe fiul lui Pamati era dacă sufletele morților, retrăgându-se din acele universuri paralele, le distrug, abandonându-le, sau dacă le duc cu ele în cealaltă lume). Oricum, pentru muritori, o dată cu decesul civil al unui semen de-al lor, moare și respectivul decor, precum și ființele ce-l însuflețesc. De aceea, Finio, de copil, era încredințat că are o mare responsabilitate asupra lumii sale. Alcătuită din neamuri, cunoștințe, animale, recuzită. Toate programate de a dăinui atât timp cât va dăinui și el.

Cel mai apropiat cerc al acelui univers personal i se părea familia. Sentimentele lui față de rudele cu care era obișnuit să fie înconjurat se rezumau la sentimentul câinelui ciobănesc față de turmă. Finio se interesa tot timpul unde se află unul sau altul dintre neamuri sau apropiați și nu se simțea bine decât dacă îi avea pe toți în câmpul său vizual. Sentiment ce-l prezentase de foarte mic. Spre deliciul alor săi. Când, însă, starea s-a perpetuat și s-a amplificat, o dată cu trecerea vremii, o asemenea conduită devenise ciudată.

Apoi se găseau ființele din jur: vacile ce pășteau prin „Groapă”, asinul sălbatic al străbunicului, animalele ce s-au aciuit în cimitir. Copilul stătea ore în șir întins în iarbă și privea, de la nivelul solului, universul de vegetație și gâze: universul său, întrucât dacă n-ar fi existat el, n-ar fi fost posibilă nici acea lume. Printre ierburi își făcuseră apariția o

mulțime de melci uriași, mult mai mari decât pumnii săi de copil. Melcii uriași deveniseră hrana de sărbătoare a familiei, însă Finio făcu atâta zarvă întru apărarea moluștelor sale, încât ele n-au mai fost vâdate, preparate și consumate în prezența lui. Totuși, Finio își petrecea o mare parte din timp supraveghind melcii, încercând să-i protejeze de alte pericole ce-i pândeau. Încercând să le înțeleagă obiceiurile și voința.

De foarte mic, Al Cincizecilea devenise vegetarian. El nu numai că nu consuma carne, dar protesta sălbatic și împotriva celorlalți membri ai comunității din cimitir, dacă nu erau dispuși să treacă la regimul său de hrană. Nu numai animalele și păsările nu era voie să fie sacrificate pentru a fi consumate, dar nimic din ceea ce era viu nu trebuia omorât: nici plantele. Finio accepta să bea lapte, să mănânce fructele căzute din pomi și cele uscate sau murate. La fel și unele legume uscate. Fructele foarte coapte, gata să cadă din pom, nu reprezintă altceva decât laptele vacilor. Dacă nu le mulgi, vacile suferă. Dacă nu eliberezi o plantă foarte încărcată de roade, ea se poate frânge sub greutate. Așa a făcut Dumnezeu lumea: ca oamenii să poată profita de preaplinul din jur. Fără a curma o viață în curgerea ei.

Ciudate erau și precocitatea, și siguranța opțiunilor copilului. În clipa când el a ales o cale, nu se mai abătea de la ea, urmând-o cu orice risc.

În privința învățăturilor primite de la cei trei dascăli, Finio nu se arată nici pe departe atât de dotat ca tatăl său. El părea să nu fie interesat de alte convingeri decât de cele pe care și le forma el singur, iar cunoștințele primite nu-l preocupau decât în măsura în care îi slujeau drept argumente pentru ceea ce știa deja. Era greu, de aceea, să-l înveți matematică sau muzică, gramatică sau retorică, astronomie sau istorie. Câteodată, dascălii aveau impresia

că discipolul lor nici nu este în stare să-și însușească lecțiile, de pildă, Finio părând incapabil să deprindă o limbă străină. Nici la aritmetică nu se arată mai dotat, nici la geometrie. Uneori dădea impresia că nu poate înțelege noțiunile, altă dată părea că nu se poate concentra la subiectul predat. Și - pentru ca lucrurile să meargă și mai rău - Finio își ura învățătorii: nici Pafnutie cel smerit, nici al'Malek cel persuasiv și nici Țipor cel ironic nu se dovedeau destul de înțelepți spre a pătrunde în universul lui, spre a accepta să-i discute convingerile și a-i dovedi că, prin știința lor, îi pot lărgi orizontul propriei sale lumi. În loc de aceasta, Al Cincizecilea simțea dureros cum cei trei dascăli, asemenea atâtor altor intruși întâmplători în cimitir, nu fac decât să inițieze breșe în lumea sa, o lume coerentă și suficientă sieși.

La rândul lor, Pafnutie, Țipor și al'Malek erau la fel de descumpăniți: elevul nu era în stare să învețe cele mai elementare noțiuni ale cunoașterii, însă etala concepții ferme, pe care și le apăra cu o încăpățănare feroce. Ei au trebuit să admită că FINGO, cel ce provine din „a forma”, „a modela”, „a turna în metal”, „a realiza prin învățătură” sau „a aranja”, nu are nici o tangență cu Al Cincizecilea și că toate acele sensuri proveneau din dorința și din speranțele dezmiardărilor micuțului orfan. În locul lui FINGO s-a născut FINIO, cel ce limita și sfârșea întregul univers la propria sa existență. Finio nu accepta noțiunile dascălilor pentru că ele nu se integrau imediat și nemijlocit în orizontul său. Un orizont pe cât de egocentric, pe atât de iubitor de toate ființele din jur. De la vârsta de zece ani, copilul se simțea răspunzător pentru tot ceea ce putea cuprinde în câmpul său vizual, orice imagine fiind reflectarea în conștiința sa a mediului înconjurător, neexistând decât astfel, depinzând în întregime de Al Cincizecilea. Drept urmare, fiul lui Pamati își luă o imensă responsabilitate asupra-și.

Când au început să bănuiască nebunia tatălui, dereglarea nervoasă a lui Pamati, cei trei învățători au întrezărit și sminteala băiatului, ca efect al unei eredități încărcate. Mai târziu, când Țipor a îndrăznit să-i împărtășească această teamă lui Infandus, Al Patruzeci și optulea se afla la capătul nereușit al politicii sale și și-a găsit o scuză pentru înfrângere în realitatea tragică a degenerării spiței sale. Astfel, convingerea că Al Patruzeci și nouălea și Al Cincizecilea, tată și fiu, au suferit de boli mintale a rămas înscrisă în Cartea Celor O Sută.

Finio a fost, indiscutabil, un om ciudat. Dar nebun?

Copilăria Celui de Al Cincizecilea s-a desfășurat mai lejer decât cea a tatălui său. Zilele sale n-au mai fost împărțite în tiranicele zece părți predestinate unor activități anume și tovărășii impuse. După moartea Levantinului, Infandus fiind mai tot timpul ocupat, iar Pamati nepricepându-se la creșterea unui prunc, cei trei mentori ar fi trebuit să constituie ei factorii instructiv-educativi ai lui Finio. Însă nici dascălii nu mai erau tineri și nici nu găseau în noul lor elev un teren prea ispititor pentru instrucție. Cei trei învățători se ocupau de copil atât cât să nu se spună că nu-și făceau datoria, iar băiatul continua să-și cultive propriul univers.

Insistența legendei celor trei dascăli din cele trei mari religii face parte din istoria culturală a timpului, ea perpetuându-se aproape o mie de ani. În veacul al optulea după Christos, creștinismul era de acum suficient de puternic administrativ și doctrinar pentru a-și pretinde supremația, doar că iudaismul se încăpățâna să nu moară, iar tânărul islamism se afla în plină expansiune. În vremea aceea apar turnirurile publice între cele trei mari religii. Ele au început să facă vogă tocmai pe vremea iconoclasmului fiindcă împărații bizantini simțeau nevoia de a demonstra hegemonia doctrinei reformate de ei. Asemenea dispute-

spectacol au avut loc în piețe și se desfășurau sub patronajul mai-marilor locului, respectând cerințele suveranilor. Evreii nu erau încântați să participe: pe de o parte, pentru că știau că, de obicei, verdictul era formulat dinainte de către arbitrii chemați să dovedească dreptatea stăpânului autohton și a populației majoritare, urmările fiind, de multe ori, cumplite pentru „învinși”, pe de altă parte, întrucât evreii considerau că lucrurile au fost odată și pentru totdeauna spuse și că, deci, nu are cost să polemizezi pe seama Faptului Stabilit. Totuși, existau și situații când nu se puteau eschiva și când nici nu doreau s-o facă. În acest spirit s-a născut Al Patruzeci și nouălea, de aici i se trage numele lui Pamati. Mai ales că, pe vremea cât el se afla încă sub tutela celor trei mentori, una dintre celebrele dispute se terminase cu totul surprinzător la Itil, pe Volga, în actualul Astrahan. Bulan, kaganul kazar, stăpânul unui imperiu ce se întindea de la laik până la Dnepr și Bug, de la Marea Caspică, prin Caucaz, până la Marea Neagră, de la Volga Mijlocie și de la izvoarele Donului până la Oka, prin Kiev, Bulan a organizat și el, într-una dintre cele două capitale ale sale, o asemenea dispută. Atât la Itil, cât și la Semender, asemenea evenimente au mai avut loc. Însă prin 740, învățații reprezentanți ai iudaismului au câștigat o victorie atât de strălucită, încât au cucerit doar prin cuvinte una dintre marile puteri ale lumii: Bulan a trecut la credința lor. L-a urmat Beg, primul său dregător și comandantul mării sale armate - unde predominau mercenarii arabi! - și, o dată cu conducătorii, toată populația a preluat religia evreilor. Până la distrugerea Imperiului Kazar de către cnejii Kievului, această țară iudaică va fi puternică nu numai în Caucaz, dar, datorită vitalității comerțului ei, și în toate teritoriile unde-i vor ajunge supușii.

Exemplul kazar a apărut ierarhilor creștini ca un pericol

real, ce nu trebuia să se mai repete. Disputele teologice au fost continuate, treptat fără a mai fi invitați și reprezentanții Islamului, însă ele erau pregătite cu infinit mai multă grijă, iar finalul devenise întotdeauna previzibil. Un secol mai târziu, pe vremea lui Vasile I Macedoneanul, polemica s-a desfășurat sub vaga aparență de dispută, însă după încă un veac, cneazul Vladimir al Kievului o regizează evident, pentru ca în 1240, la Paris, Ludovic al IX-lea să nu mai țină cont de aparențe și să organizeze un simulacru de confruntare în care Papa Grigore al IX-lea a dat verdictul încă înainte ca presupusa întrecere verbală să aibă loc. În 1580, pe cu totul alte meridiane, împăratul mogul Akbar Han pune la cale un astfel de spectacol la Fththpur-Agra.

A vrut și Infandus să se ralieze acestei mode a timpului, când i-a chemat pe cei trei dascăli în cimitirul roman spre a-i fi mentori fiului său? Cognomenul acestuia o dovedește cu prisosință. Dar cât de mult a fost implicată Mâna Albă în disputele de doctrină religioasă?

După neașteptatul deznodământ de la Itil, când un imperiu întreg a trecut la iudaism, confreria a trebuit să ia o atitudine. Vocația ei internaționalistă i-a dictat să nu sprijine o credință anume, ci să folosească disensiunile dintre religii și pe cele din interiorul religiilor. Experiența kazară confirmase fragilitatea barierelor spirituale și subliniasse diversitatea lumii. Însă ceea ce i se părea lui Infandus un avantaj nu era acceptat de alte minți ale Mâinii Albe și în nici un caz de paranoicul său fiu, cel ce vedea în fărâmițarea religioasă descompunerea propriei sale puteri - pe care o dorea absolută. Probabil că sfârșitul tragic al celor trei învățați și de aici li se trage, chiar dacă sigur nu numai de aici.

Oricum, Finio era învățat de niște profesori mult mai bătrâni decât cei ce s-au ocupat de tatăl său, de niște oameni ce-și simțeau viața amenințată. Pe deasupra, Finio

era dificil ca și părintele său, fiind de mic o personalitate la fel de accentuată, chiar dacă se manifesta altfel. După ce și Levantinul s-a dezinteresat rapid de strănepotul său, copilul a crescut mai mult la voia întâmplării, iar convingerile sale egocentriste, familiste și naturiste atunci s-au format și s-au consolidat. Iar vremurile erau prielnice și fantasmelor exclusiviste ale lui Finio. Pierre Chaunu, un cetățean al secolului XX, vorbind despre variațiile curbei populației, confirmă că secolul al VIII-lea a reprezentat fundul văii. Implozia demografică era perceptibilă și la nivelul oamenilor de rând: sate, altădată înfloritoare, se micșorau ca pielea zbârcită de pe trupul unui bătrân înainte de moarte. Orașele aveau cartiere întregi pustii. Însăși Roma părea exemplul cel mai bun: metropola s-a redus la un megalopolis caraghios, cu palate în ruină, cu străzi largi străbătute din oră în oră de șobolani flămânzi și de oameni singuratici la fel de flămânzi. Întreaga populație a fostei capitale a lumii n-ar fi putut umple jumătate din Colosseum. Același Pierre Chaunu scrie câteva pagini mai încolo: „Firul istoriei oamenilor pare a recapitula istoria fiecărui om”. Iar pe timpul lui Finio, istoria semăna cu pielea de șagri ce se micșorează mereu. Al Cincizecilea se considera predestinat marelui sfârșit.

Dar, până să vină acela, a sosit vestea destinului tragic al lui Pafnutie. Plecarea și moartea dascălului l-au pus pe Finio într-o situație nouă: dacă până atunci era convins că întreaga ambianță, cu oameni, cu animale, cu plante și lucruri, va dispărea o dată cu el, care reprezenta condiția necesară și suficientă a civilizației părții de lume perceptibile de simțurile sale, dispariția voluntară a unui personaj putea fi considerată o trădare. Orice dispariție! O trădare aptă de a pune sub semnul întrebării hegemonia individului asupra conștiinței sale. Ce altceva e fiecare întrupare din jur decât un produs al senzațiilor și

percepțiilor individului?

Individul păstrează în memoria sa atavică amintirea unor strămoși excepționali. Aceia îi conferă urmașului noblețe și îi transmit particularități pe măsură. Cel puțin așa se consolează descendentul decăzut la o stare mult mai umilă. După atâția regi uriași primari, veniți din istorie să ne explice ceea ce nu ne putem lămuri singuri în legătură cu marile găuri negre ale trecutului, Finio se voia el însuși un astfel de „om mare”. Culcat pe o rână în iarba necropolei, stătea ore în șir să-și urmărească „ținutul”, un metru-doi de pământ bogat în vegetație și în faună. Cu timpul, adevăratele dimensiuni dispăreau. Gâzele și fluturii, evoluând la scara firului de pădăie, câștigau înțelegerea și motivațiile înaltului lor privitor și stăpân. Un observator răbdător, însă cu atât mai cumplit cu cât încerca să îndrepte ceva ce i se părea inadmisibil. Varietățile de ierburi și de insecte nu erau decât produsul simțurilor lui Finio. La fel cum și oamenii din jur nu constituiau decât rezultatele acelorași canale de cunoaștere. Pafnutie n-a fost nici el o excepție. Dacă a dispărut, asta înseamnă că o forță mai puternică l-a smuls din cercul gravitațional al Celui de Al Cincizecilea. Cine sau ce putea reprezenta o asemenea forță? Răspunsul găsit îl cutremură pe fiul lui Pamati: dacă Pafnutie n-a fost decât un posibil rezultat al simțurilor lui Finio, înseamnă că și Finio nu este decât un posibil rezultat al simțurilor celui ce a fost Pafnutie. Sau ale celui ce mai este Țipor sau al'Malek. Există, într-adevăr, atâția Finio câte ființe îl percep și îi dau viață? Și, atunci, cine este adevăratul Finio?

Dar să mergem mai departe: dacă Pafnutie i-a dat viață unui anumit Finio, o dată cu moartea călugărului a dispărut și plăsmuirea. Și, în cazul acela, cum de n-a simțit nimic Finio însuși, în clipa când învățătorul creștin și-a dat sufletul de mucenic? Al Cincizecilea încercă să-și aducă aminte de

ziua când ar fi putut să moară, undeva foarte departe, Pafnutie, și-și sugeră că tocmai atunci se simțise foarte rău, că-l duruse tare capul - gata de a i se sparge -, că toate organele interne i se răsculaseră. Însă explicația nu-l liniști decât pentru foarte scurtă vreme: până când realizează că și o gânganie omorâtă de o altă gânganie duce cu ea în neant imaginea uriașului pe care-l văzuse tolănit în iarbă alături de ea.

Evrika! „...duce în neant imaginea...” „Imaginea”! Tot ce ne înconjoară ni se pare animat de o răsuflare personală, după chipul și asemănarea propriului nostru suflet. Dar de ce să nu admitem că toate ființele percepute de noi au primit din parte-ne, alături de imagine, și o bucată din noi? Finio începe și se termină cu Finio, în timp ce imaginile „tip Finio” sunt întâmplătoare. Ele pot apărea și în universul altora, însă atunci împrumută de la aceia universul străin. Și n-ar fi deloc exclus ca „falșii vii”, morții despre care a mai amintit scribul, decedații ispășindu-și în posturi adesea umiltoare păcatele în lumea aceasta, să se întruchipeze tocmai în personajele decorului celor aflați încă în viață.

Al Cincizecilea era mulțumit de știința sa: el a rezolvat cele mai spinoase probleme pe care și le-au pus dintotdeauna oamenii. Pe de o parte, gândirea sa a lămurit geneza și sfârșitul lumii, pe de altă parte, ea i-a motivat orice neconcordanță prin paralelismul infinit al universurilor simultane. Al Cincizecilea era predestinat unei mari opere filosofice. Însă, într-o lume în plină implozie generalizată, „firul istoriei părea a recapitula istoria fiecărui om”. Inclusiv a acestuia. Conștient că se apropie Sfârșitul și că Sfârșitul nu poate fi decât propriul său sfârșit, Finio încerca să facă revelația cât mai suportabilă.

Al Cincizecilea n-a ajuns șef de școală filosofică. Și vremurile au fost potrivnice unui asemenea destin, însă,

Înainte de toate, Finio însuși ar fi respins cu uimire ideea: să-i fie șef de școală cui? Atâta vreme cât el era singurul spirit autentic în propriul și, probabil, unicul său univers, în interiorul acestuia relația cu cei din jur nu era de îndrumare, ci doar de condiție obligatorie. Și, eventual, de ocrotire.

Întrucât lumea pământeană nu putea fi concepută decât ca o probă spre o stare mai înaltă, Finio percepea cu calm „marea nedreptate”: în viață nu construiești nimic, ci doar asिști la continua ta proprie degradare. A ta și a universului tău. Pe care Dumnezeu ți-l oferă intact, încercându-te cum îl și păstra. Finio se străduia să-l conserve cât mai bine. De pe la vârsta de zece ani, concepțiile au început să i se cristalizeze, iar la cincisprezece era convins că misiunea lui nu este decât să-și păstreze cât mai integru universul până la sfârșit. Învățătorii și puținii săi apropiați constatară, cu uimire, că spre deosebire de alți copii - care, pe măsură ce cresc, se emancipează, respectând tot mai iritați tutela adulților -, băiatul lui Pamati, chiar dimpotrivă, părea să devină tot mai dependent de familie și de cunoștințele sale. Încetul cu încetul (cum s-a mai precizat), el începea tot mai mult să semene cu un câine ciobănesc, ținut de oier tocmai pentru a păstra turma împreună. Finio dădea evidente semne de neliniște atunci când cineva din familie nu se afla de față, se interesa de cei absenți și îl căuta pe cel ce întârzia chiar și motivat. Iar când, în sfârșit, nu trebuia să se agite, „simțindu-și tot universul laolaltă”, îi teroriza pe cei din jur, speriat că s-ar putea răni în vreun fel între ei, că ar putea omorî un animal pentru carne sau că ar putea sacrifica o plantă tânără pentru mâncare. Finio nu se obosea să le explice rațiunea comportării sale, fiindcă era convins că toți ceilalți, reprezentând rezultatul simțurilor sale și împrumutându-i sufletul ori fiind animați de decedate suflete rătăcitoare, ar trebui să înțeleagă și

singuri ceea ce era atât de limpede pentru el. Numai liberul arbitru nesupravegheat, precum și răutatea primară a tuturor celor vii se opuneau bunelor sale gânduri. Răutatea trebuia pedepsită și, în asemenea momente, Finio se revolta în aceeași măsură împotriva celor greșiți ca și împotriva lui însuși. Era același lucru, ei fiind și el. Doar că „ei” acceptau cu tot mai multă neliniște exploziile de furie mereu mai necontrolate ale adolescentului. Înțeleptul ce-și lămurise toate marile taine era văzut ca un nebun și i se spunea „nebunul”. În conștiința generală, înțeleptul e îndeobște cunoscut ca un personaj senin, nefrământat de mizeriile celor mulți. Finio, chiar dimpotrivă, se etala într-un clocot perpetuu, clocot ce dădea și pe de lături, arzându-i pe toți cei ce i-au ajuns în preajmă.

Furia Celui de Al Cincizecilea se revărsa în aceeași măsură asupra oamenilor ca și asupra animalelor. Iar dacă exista un motiv suficient de puternic spre a fi înfrânată, Finio nu ezita să se pedepsească pe el însuși. De pildă, încă de foarte mic se arătase oripilat de modul cum asinul sălbatic al străbunicului smulgea fără discernământ iarbă și flori, mâncând o parte și scuipând alta. Măgarul era un simbol pentru toată lumea, preluând din celebritatea înfricoșătoare a Levantinului. De aceea, oamenii îi purtau un respect înfricoșat și preferau să nu-i stea în cale. Așa că păru de mirare cum de se răstema copilul la el. Și cum chiar îl bătea. Asinul, însă, asin: nu putea fi împiedicat să pască acolo unde voia el și nici nu putea fi învățat să nu facă risipă, acolo unde, peste tot, dădea de buruieni grase din belșug. Băiatul îl biciui de mai multe ori și, într-o zi, animalul sălbatic își dovedi reputația și se răzvrăti. Finio scăpă greu cu viață din confruntare, iar relațiile cu străbunicul deveniră tot mai reci și întâlnirile tot mai rare. Atunci, Al Cincizecilea începu să se autopedepsească, lovindu-se cu sălbăticie, nemaiputându-se răzbuna pe

animal.

Scribul, poate, n-ar fi amintit tocmai această întâmplare, din cele multe ce-i sunt la îndemână spre a ilustra subiectul, dacă n-ar fi găsit aici câteva amănunte particulare. O dată că, în urma conflictului cu asinul, se pare că s-ar fi destrămat relația dintre Levantin și strănepot, o relație ce pornise aidoma celei dintre Levantin și tatăl lui Finio, Pamati. Apoi, e unul dintre puținele exemple când Al Cincizecilea nu a putut să-și dea frâu liber pornirilor și a fost tentat să pornească împotriva sa însuși. Și, nu în ultimul rând, scribul a găsit în acest episod un anacronism greu de explicat: în surse se vorbește despre plantele pe care le smulgea asinul, alegând și mâncând doar o parte dintre ele. Multe denumiri nu-i sunt cunoscute ignorantului scrib, dar l-a izbit faptul că animalul „rupea nepăsător lucerna și firele de mac, urzicile proaspete și *iarba de Sudan*”. Manuscrisul datează de prin secolul al XII-lea. Să admitem că din secolul al XIII-lea. Dar *iarba de Sudan* sau *Timotei-Phleum* n-avea ce să caute în evul mediu în Europa. Ea și-a primit numele științific de la un oarecare Timothy Hanson, cel care a adus-o abia în secolul al XVIII-lea din America. E de parcă am găsi o bijuterie din aramă într-un mormânt al unui personaj ce a trăit înaintea descoperirii prelucrării metalelor. Iar, alăturat, să se fi păstrat și un înscris cu numele actual al metalului. Și au fost cazuri când s-au întâmplat și asemenea minuni.

Însă Finio devenea mult mai agresiv cu oamenii decât cu animalele recalcitrante. Alimentația naturistă, impusă de el în cimitir, a fost, în principiu, stimulată de Infandus. Într-o epocă în care carnea devenise oricum un lux, modestia Mâinii Albe încuraja asemenea restricții. Dar de la vegetarianism la interzicerea consumării legumelor proaspete - pe motiv că ar fi exact același lucru dacă ucizi un animal, o pasăre sau o plantă - ceilalți n-au mai vrut să-l

urmeze. Argumentul cel mai puternic era acela că nu poți face un animal să renunțe la o buruiană zemoasă sau la un alt animal pe care să-l devore, nu poți face asta fără a fi obligat să-l ucizi pe agresor. Nici chiar blânda vacă, dându-ți laptele proaspăt, *permis de a fi consumat*, nici chiar blânda vacă nu poate fi învățată să renunțe la iarba cea mai bună. La care Finio a legat vaca într-un perimetru bătătorit, având grijă să-i aducă din belșug paie uscate. Moarte. Doar că, în curând, trebui să admită că nu este în stare să facă același lucru cu toate celelalte animale și păsări ce se trezeau sub curiozitatea simțurilor sale.

Până și în atât de tumultuoasa viață ce se desfășura pe un petec de pământ, unde se culca Al Cincizecilea spre a vedea de la înălțimea firelor de iarbă aventurile gâzelor, până și la acel nivel regulile impuse de el erau încălcate sistematic.

Ce era de făcut? Foarte tânărul bărbat se enerva, se autopedepsea, însă era obligat să-și recunoască, înfrânt, că până și aceste manifestări provocate de el erau întâmplătoare, pe când viața criminală se desfășura permanent, fără a îngădui nici un corectiv. Continuarea n-a fost decât resemnare: ceea ce n-a împiedicat Dumnezeu, nu putea împiedica un om. Iar consecința o reprezenta Judecata de Apoi. Așa cum nu pot fi oprite marile măceluri dintre națiuni, nu pot fi oprite de un muritor nici permanentele măceluri individuale. Fiecare n-are decât să dea socoteală la timpul potrivit. Iar acel timp nu-l cunoaștem noi.

La momentul dispariției lui Pafnutie, doar bunicul Infandus mai nădăjduia că nepotul beneficiază încă de lecțiile celor trei dascăli. În realitate, Finio nu prea ascultase niciodată de învățători, iar Pafnutie, al'Malek și Țipor, bătrâni și înspăimântați, s-au retras și din proprie inițiativă

din preajma copilului. De ochii mai-marilor locului, maestrii și discipolul se mai întâlneau din când în când, tot mai rar. În 760, când Al Cincizecilea abia împlinea cincisprezece ani și dereglatul său tată îl socotea de acum suficient de matur pentru a-și putea purta singur de grijă, pentru a îndeplini îndatoririle majoratului și a-și întemeia o familie, mentorul creștin fu îndrumat să părăsească necropola de către același nesocotit Pamati. Cu puțin înainte, cu prilejul uneia dintre ultimele lecții - poate chiar ultima -, dascălii i s-au plâns elevului că acesta nu face nici un efort pentru a-și însuși învățătura predată, i-au reproșat că n-a avansat mai deloc în erudiție și că munca lor de atâția ani se dovedea a fi un imens eșec. Presimțindu-și soarta, fiecare dintre cei trei dascăli se temea să nu fie pedepsit pentru marea decepție oferită de performanțele lamentabile ale importantului lor ucenic. Desfășurarea discuției a devenit surprinzătoare: Finio ieși din obișnuita sa muțenie sfidătoare și le explică mentorilor că este adevărat că ei și-au irosit vremea de pomană cu el, dar că bănuiește că undeva s-a strecurat o greșală inițială în relațiile dintre ei. Pafnutie, al'Malek și Țipor nefiind, din punctul de vedere al elevului, decât niște produse ale simțurilor lui, este foarte probabil că dâștii i s-au întruchipat cu un anumit scop, făcând parte componentă din încercarea trăită de Finio. Însă erau ei într-adevăr dascălii lui? De acest lucru se îndoia tot mai mult adolescentul, incredințat că, dacă ei nu l-au învățat mai nimic, altul a fost rolul lor.

De pildă, scris-cititul. Finio le declară că nu cunoaște toate literele nici în latină, nici în greacă, nici în ebraică și nici în arabă. Tot mai convinși că vor trebui să dea socoteală pentru această grozăvie, dascălii au aflat că elevul lor s-a bazat mereu doar pe memoria sa cu totul ieșită din comun. O memorie globală, „fotografică” i-am spune azi, și în nici un caz una analitică. Finio le putea

spune învățătorilor cum arată fiecare cuvânt, însă nu înțelegea rostul să memoreze forma individuală a literelor care îl compuneau. Ca și Levantinul și Infandus, ambii, se pare, lipsiți de orice instrucție sistematică, Finio se sprijinea pe o ținare de minte ce nu a fost încărcată cu elemente disparate, ce n-ar fi făcut decât să o îngreiească și să o oblige să se supună tot mai samavolnic mecanismelor acelor grafeme. După ce a aflat, într-o zi nefastă, de la imprudentul Țipor că străbunii își apărau știința transmițând-o inițiaților doar pe cale orală, tânărul se angajă să abandoneze literele și cifrele, eliberându-se de niște dictatori ai sufletului. Ai spiritului. Deprinzându-se să țină minte tablourile și nu liniile ce le alcătuiesc, Finio pretindea că începe să aibă acces și la faptele la care nu a fost neapărat martor.

— Nu există o învățătură unică, le explică elevul învățătorilor. La fel cum nu există un anumit om, o anumită plantă sau un anumit obiect. V-am auzit de multe ori șoptind între voi că eu aș fi nebun.

Dascălii negară vehement.

— Sau că aș fi deosebit de prost.

Dascălii negară la fel de hotărât.

— Dar dacă eu sunt nebun - sau prost -, iar voi nu sunteți așa, înseamnă că eu percep altfel decât voi tot ceea ce mă înconjoară. Nici voi nu sunteți de acord în fiecare amănunt. Ba, de obicei, vă certați în toate! Cum să-mi pierd timpul să tocesc necondiționat lucruri care - nefiind identice nici pentru voi - nu sunt sigure?

— α este pentru fiecare dintre noi α . Iar ω este ω , se agitară iar dascălii.

— Alfa și omega nu există! Arătați-mi-le! Ele nu sunt decât niște născociri menite să-mi oblige gândurile să urmeze un anumit făgaș. Ceea ce spiritul meu nu acceptă. Spiritul meu are făgașul său. Dar, să revenim: fiindcă

vedem diferit și înțelegem diferit tot ce ne înconjoară, oferindu-i o parte din sufletul nostru, comunicarea dintre noi nu este decât o convenție. A fiecăruia. Deci, din nou, diferită! Și în universul vostru - admitând că există - fiecare dintre voi îi împrumută percepției Finio o parte din sufletul vostru. Acum și aici se află o mulțime de Finio: cel primar, adică acela care emană suflet, și cei trei secundari, adică acei ce primesc în mod paralel suflet de la fiecare dintre voi. Și încă o mulțime de Finio mai vii sau mai estompați, în funcție de interesul pe care-l provoc tuturor vietăților din jur.

Cei trei dascăli au înțeles că sunt foarte bătrâni și că au devenit cu adevărat inutili. După ce Pamati a început să-și impună concepțiile asupra lor, iată că și un puști se străduiește, în mod autoritar, să inverseze rolurile, pretinzând să-i învețe elevul pe foștii dascăli. Finio continuă imperturbabil:

— Dacă acceptați toate astea - și nu văd cum ați putea să nu le acceptați - atunci v-ați pierdut, într-adevăr, timpul, în calitate de dascăli: Pentru că nu știu cum să credeți că învățăturile voastre asupra unui spirit indus ar putea fi folosite, într-un alt univers, de un spirit primar în relațiile cu butaforia - fie și vie - ce-l înconjoară. Eliberat de indicațiile voastre restrictive, născute în atâtea locuri spre a împiedica gândul să rătăcească liber, am izbutit să-mi redescopăr adevărata memorie: memoria străbunilor care nu scriau pentru ca apoi să reactualizeze neapărat ceva ce au notat, ci care așterneau semnele doar ca niște piedici împotriva uitării. Uitându-se pe acele semne, ei nu le citeau, ci își aduceau aminte.

Era limpede, au înțeles dascălii: rolul lor s-a terminat.

— Nu drept învățători trebuia voi să-mi stați în preajmă. E necesar să aflăm care este locul vostru în universul meu.

Puțin după această ultimă întâlnire, Pafnutie, instigat (?)

de Pamati (?), a plecat în călătoria ce-l va consacra între mucenici. În scurtă vreme se vor prăpădi și ceilalți doi dascăli.

Până una-alta, Finio n-a plecat nici în călătoria de inițiere, unde nu l-a trimis încă nimeni cu adevărat și, deocamdată, nici nu și-a constituit o familie proprie. În cei opt ani, de la ruperea relațiilor cu dascălii și până la acel fatidic decembrie 768, de Al Cincizecilea nu s-a mai ocupat, practic, nimeni. Infandus, preocupat doar de reorganizarea confreriei al cărei șef temut devenise și *de facto* și *de jure*, avea impresia că își face datoria interesându-se, din când în când, dacă nepotul său mai există și dacă nu-i lipsește nimic pentru a-și continua traiul. Convins că Finio este menit să-i ducă, peste ani, mai departe misiunea, Infandus îl considera pe Al Cincizecilea mai mult ca pe viitorul șef al Mâinii Albe, decât ca pe propriul său nepot și urmaș. Drept consecință, el a delegat doi „invizibili” să aibă grijă de băiat. Alături de cei trei dascăli. Însă, fie că demnitarii desemnați ai Mâinii Albe au lăsat tot greul pe învățători, chiar și atunci când primul dintre aceștia dispăruse, fie că nu au fost oamenii cei mai potriviți drept tutori, ei nu s-au amestecat niciodată prea mult în viața adolescentului, mulțumindu-se să se ocupe doar de securitatea sa fizică.

Și, totuși, bunicul a făcut măcar atât. Străbunicul murise cât copilul fusese prea mic pentru a-l fi putut influența decisiv, cu atât mai mult cu cât între Levantin și Finio nu a reușit să se lege o afecțiune statornică. Mai rămăneau părinții direcți. Mama naturală se prăpădise la naștere, iar mama vitregă, oricât a încercat s-o înlocuiască, era obligată să se împartă între prea mulți copii. Tatăl, la rândul lui, rățacea prin propriu-i cosmos și, cel puțin în privința lui Pamati, teoria universului închis al lui Finio se potrivea de minune: Pamati și Finio au trăit tot timpul în lumi paralele,

lipsite de canale reale de comunicație.

Dar aceeași teorie a universurilor personale avea să primească, treptat, noi și noi dimensiuni în gândirea Celui de Al Cincizecilea. Preluând din memoria colectivă fragmentele ce i se potriveau cel mai bine. Reținu din Plotin: „Acest univers este un animal unic ce conține în el toate animalele... Fără a fi în contact, lucrurile acționează și au cu necesitate o acțiune la distanță... Lumea este un animal unic, de aceea trebuie să fie în mod necesar în simpatie cu sine însăși; nu există hazard în viață, ci o armonie și o ordine unice”. Doar că „animalul unic” nu era pentru Finio decât un intermediar: el conține cu adevărat, însă este în aceeași măsură, la rândul său, conținut. Fiul lui Pamati cel nebun era el însuși nebun. Nebuniile paralele se anulează între ele, chiar de nu pot comunica unele cu altele.

Terra, indiferent de raporturile ei cu celelalte corpuri cerești, nu reprezintă decât un atom din Marele Animal (sau Marele Om sau „animalul unic”). Un atom intuit încă de Democrit. Timpul acestui atom este corespunzător mai scurt și, deci, mai rapid decât timpul Marelui Animal. Dacă, de pildă, Marele Animal stă întins la Marele Soare și doarme, atomul aflat îndreptat spre lumină va fi cald perioade infinite de timp, atâta vreme cât Marele Animal nu-și va schimba poziția. Marile drame de pe atom nu vor fi resimțite de Marele Animal, însă dramele acestuia, petrecute în câteva clipe, își vor găsi echivalentul în lungi ere agonice pe neînsemnatul atom constitutiv.

Pe un asemenea „atom” trăia Finio. El, la rândul-i, nu era decât un Mare Animal pentru mulțimea nedefinită de atomi ce-l alcătuiau. Aceștia erau populați de alte ființe, și mai mici, constituite din atomii lor, conținuți și ei. În fond, totul se rezumă la experiența unui vis: oricât de complexă și de profundă, experiența își pierde consistența și dispăre ca un

abur, o dată ce ne-am trezit. Temerea ancestrală a visului din vis îl obseda și pe Al Cincizecilea și îi argumenta din plin gândirea.

La vârsta de cincisprezece ani, Finio, însoțit de doi tineri, părăsi pentru întâia oară necropola și, trecând de poarta mare a cimitirului, intră în Roma. Dădu de o altă lume, cu alte reguli, cu alți parametri valorici. Total descumpănit, băiatul fu fericit când se regăsi seara acasă, printre mormintele-i atât de familiare. Dar mărul fusese mușcat și dorul de ceva nedefinit simțit „afară” îl făcu, peste doar câteva zile, să plece iarăși. De data asta singur.

O dată cu dispariția Levantinului, Cea de a unsprezecea poruncă, aceea care interzicea membrilor familiei ieșirea din cimitir, fusese uitată. Infandus chiar încuraja penetrarea confreriei în lumea cea mare, întrucât, încă de la originile ei, aceasta lovise în cele mai neașteptate locuri. Așa că nimeni nu-l opri pe tânăr să mai plece o dată. Doar că, singur fiind și oferind oricărui ochi roman convingerea că este vorba de un străin, probabil un barbar prost, uluit de măreția (apusă) a marilor construcții și pierzând vremea în vechea metropolă, fu atacat pe o stradă pustie, târât într-o vilă părăsită și lovit până la pierderea cunoștinței. Finio își reveni doar seara, bandajat și cu dureri de cap. Dar acasă. N-a aflat de îndată cine l-a salvat, însă, găsind lângă patul său un lanț greu de aur - pe care-l văzuse la gâtul unuia dintre agresori - putu trage concluzia că banda de tâlhari fusese înfrântă. De cine? Asta o află abia când împlinise douăzeci de ani, când i s-a făcut cunoscut cine este el cu adevărat și ce responsabilități îl așteaptă. Până atunci, lanțul de aur n-a avut decât scopul de a-i dovedi că n-a trecut printr-un coșmar, ci că trăise aievea aventura.

Experiența a avut darul de a-l tulbura profund: dacă nu l-ar fi salvat cineva, bandiții aceia ar fi putut să-l omoare. Și, omorându-l pe el, ar fi distrus o infinitate de universuri.

Responsabilitatea-i pentru propria viață devenise enormă. Pentru o vreme, cel puțin, din copilul capricios, violent, gata să lovească și să se lovească apăruse un adolescent fricos și ipohondru. El își recunoștea temerile, chiar dacă, adăuga în șoaptă, nu pentru el era îngrijorat, ci pentru „anumite animale mai mici”. Pe urmă, trecu și perioada aceea și personalitatea-i năvalnică învinse din nou. O personalitate ce nu-i îngăduia nici prudența, darămite frica. Și în afara cimitirului plecă din nou, însă de fiecare dată însoțit de un grup numeros de prieteni, o escortă suficientă spre a se simți în siguranță.

De aici o nouă enigmă: de fapt, el, un Animal Mare, a fost atacat de alte câteva Animale Mari. Dat fiind că evenimentul s-a terminat cu bine pentru el, găsind și dovada materială a amintirii agresorilor, era de bănuir că aceia n-au sfârșit la fel de mulțumitor; rezulta că, în confruntare, cineva a pierit; de foarte multe ori dispar Animale Mari în confruntări ce au loc permanent în diferite puncte ale Pământului, ale atomului; permanent dispar mulțimi nedefinite de animale mici; așadar, fiecare Animal Mare este obligat să lupte pentru a-și proteja universurile conținute, față de care este răspunzător; este sarcina fiecăruia dintre noi și testul pe care trebuie să-l dăm în această ipostază, mai ales că, să nu uităm, celălalt (sau ceilalți) nu reprezintă decât rezultatele însuflețite ale simțurilor noastre. Finio își luă sarcina în serios: nimănui nu-i era recomandat să-i mai stea în cale.

La mijlocul secolului al VIII-lea d. Chr., Roma se afla la răscruce de vânturi și nimeni nu ar fi putut să spună dacă vechea cetate a lui Remus și Romulus va supraviețui furtunii sau dacă, dimpotrivă, va dispărea, asemenea atâtor capitale apuse. Oamenii, la fel ca Finio, având încă altă memorie, își aminteau de civilizații pe care nu le mai

puteau „citi”. Nimeni nu ştia încotro se îndreaptă lumea şi, în lipsa unei proiecţii clare a viitorului, bărbaţii şi femeile contemporane lui Infandus, Pamati şi Finio nu-şi puteau imagina drept continuare decât Apocalipsa amânată de atâtea ori. Bizanţul, suficient sieşi, avea să mai supravieţuiască. Şi avea să mai supravieţuiască tocmai pentru că a devenit suficient sieşi. Însă Roma, părăsită de împăraţii latini, înconjurată la sud şi chiar şi la vest de arabi, atacată - ca şi în vechime - de alte şi alte popoare, Roma nu mai avea decât o singură armă defensivă: să-şi creştineze agresorii.

Printre aceştia au apărut nişte mercenari călări, legaţi de şefii lor printr-un jurământ solemn de vasalitate. Nici ei nu se mai puteau desprinde de stăpâni, dar nici aceştia nu-i puteau abandona fără a deveni sperjuri. Prin 760 şi-au găsit odihna veşnică în cimitirul Levantinului primii cavaleri veniţi să lupte pentru interesele seniorilor lor şi doborâţi în preajma Romei de boli sau de răni. Infandus a înţeles că, oricât de bine organizată şi oricât de secretă, confreria nu va mai putea să-şi conserve succesele fără a-şi apropia cât mai mulţi dintre aceşti mercenari înstăriţi. Doar că ei, cavalerii, prestaseră deja un jurământ, iar cel faţă de Mâna Albă nu trebuia să-l contrazică. Ceea ce nu era foarte simplu. Obişnuită să obţină ceea ce dorea prin teroare, confreria îşi înteeţi activitatea, căutând, în acelaşi timp, să trateze şi cu mai-marii lumii. Dacă suveranii mărunţi erau obişnuiţi de generaţii să plătească taxe Mânii Albe, cu acei ce credeau că se pot opune bandei de bagauzi, confreria se afla într-un permanent război. Unii regi au murit fără a şti vreodată cine i-a otrăvit, alţii au pierit de sabie. Mâna Albă şi-a revendicat câteodată crimele, altă dată nu. Însă înfrângerile n-au putut fi dovedite, neexistând niciodată o mărturie sigură că un anumit prins ar fi făcut parte din temuta societate secretă.

La vârsta de douăzeci de ani, când i s-a spus cine este, Finio a primit însărcinarea de a înrola cât mai mulți cavaleri. Unii au fost deja aduși în confrerie prin faptul că nu au avut curajul să se opună ofertei: mai ales că au fost obligați, în prealabil, să săvârșească o serie de fapte incriminante pentru care ar fi putut fi oricând șantajați. Instituția cavalerilor feudali abia se nășteea, iar cultul onoarei încă nu atinsese cotele cultivate de producțiile menestrelilor. Infandus încercă să realizeze un corp de elită călare, aripa la lumină a Mâinii Albe: văzându-ți dușmanul, îl poți recunoaște imediat și scapi de bănuielile legate de cel de lângă tine. Degeaba le explică Infandus demnitarilor săi că nici unul dintre cavaleri nu va putea pătrunde vreodată în sfera gradelor înalte, ideea displăcu atât de mult, încât va contribui și ea la tragicele evenimente din iarna lui 768.

Ca și Levantinul, Infandus a condus confreria cu o mână forte. Pe fiul său a încercat să-l pregătească să-i ia locul, folosindu-l drept emisar la marile cancelarii ale timpului. Cum relațiile sale cu Pamati au fost întotdeauna proaste, Al Patruzeci și optulea era încredințat că nu riscă prea mult: succesiunea era asigurată prin Finio, iar cel ce trata - chiar indirect - cu mai-marii lumii trebuia să se bucure de o poziție aptă de a-i îngădui să reprezinte. Doar că Pamati nu respecta nici un mandat și nu dispunea de pic de tact diplomatic, astfel încât, chiar dacă n-a avut de pățimit personal, întorcându-se întotdeauna nevătămat din solii, nu a reușit să finalizeze niciodată vreo misiune, atunci când n-a stricat de tot relațiile dintre părți.¹

Dar nici nepotul nu se achită mai bine de misiunea ce i s-a încredințat imediat după ce a fost inițiat. Primul lucru ce i

¹ Teroarea insuflată de Mâna Albă se afla la apogeu și faptul că i s-a permis neîndemânaticului emisar deconspirat să revină din misiuni nu-și găsește alte explicații. Un conducător, oricât de puternic, avea mereu destui dușmani, așa că prefera să nu lovească el primul în cel ce se declara pe față (deocamdată) al doilea om al confreriei.

s-a cerut a fost să-și îndeplinească obligatoria călătorie de inițiere. Pe care el a realizat-o... în câteva ore. Explicația dată¹ n-a fost acceptată, însă lucrurile au rămas așa. (Precedentul a fost utilizat, în continuare, pe scară largă. Dacă s-a permis și până atunci ca întreaga „călătorie” să se desfășoare într-un spațiu limitat, în imediata apropiere a locului „de unde s-a plecat”, punându-se accentul pe „itinerarul spiritual” parcurs, itinerar lipsit de corespondențe geografice, începând cu Al Cincizecilea, și timpul a fost restrâns tot mai mult la o durată pur simbolică.)

A doua cerință a fost aceea de a-și constitui o familie pentru a asigura o succesiune sigură. (Să facă măcar doi sau trei băieți.) Și această obligație avea să-i ridice grele probleme doctrinare, de aceeași factură ca și cele survenite în cazul unei eventuale plecări temporare. Copiii, în mod limpede, ar fi devenit niște prelungiri privilegiate ale sufletului său. Probabil că la fel de puțin autonome ca și ceilalți oameni, ca și găzele sau păsările cerului văzute de Finio. Însă privilegiate. Mai ales că lor va trebui să le asigure mai mult timp din timpul său și mai multă protecție. Copiii vor crește și vor avea, la rândul lor, familii. Și universuri proprii. Va putea să le stăpânească Finio pe toate?

Infandus îi rezolvă, parțial, problema, reamintindu-i că încă din preistoria memoriei noastre se știe că individul nu se poate perpetua decât prin copii și prin faptele sale bune. De unde Al Cincizecilea a înțeles că urmașii perpetuează universurile (sau măcar o parte din universurile părinților).

¹ Dacă ar fi plecat departe și pentru mai mult timp, pretindea el, și-ar fi riscat inutil viața, însă, mai ales, ar fi riscat existența întregului său univers. Față de care era răspunzător. Pe de altă parte, continua tânărul, acel univers al său s-ar fi diversificat în mod considerabil cu noi atomi mici, fiindu-i, apoi, imposibil să-l supravegheze. Ceea ce, din punct de vedere moral, nu-și putea permite.

Chiar dacă le modifică prin propriul lor aport. Infandus a fost un om deosebit de inteligent, însă prea ocupat. Îngrijindu-se din an în an de nepotul său, a reușit să-l convingă mai mult decât toți ceilalți, cei ce ar fi trebuit să se preocupe de formarea lui Finio. Discuția respectivă - se pare - a avut loc mult înainte. La optsprezece ani, tânărul a devenit pentru prima oară tată. Însă copilul fusese o fetiță, și femeia n-a reușit să mai rămână grea.

După ce Finio împlinise douăzeci de ani, mama primului său copil muri brusc. Ar fi imposibil să conchidem azi că femeia a fost înlăturată, însă tânărul bărbat a suferit cumplit. O dată pentru că a iubit-o cu adevărat - chiar mai mult decât pe toate ființele și pe toate plantele sale - și, în al doilea rând, fiindcă, în felul acesta, tot universul său a fost agresat. I-a trebuit o vreme bună până să se poată apropia de o altă femeie, iar în nefericitul decembrie 768, aceasta abia era pentru prima oară gravidă și, neștiindu-se dacă poartă în pântece un băiat sau o fată, fu ucisă și ea.

În principiu, Al Cincizecilea ar fi trebuit, conform planului neinspirat al bunicului său, să convingă un număr cât mai mare de cavaleri să depună un dublu jurământ - față de senior și față de confrerie -, promițându-le și un dublu profit: o protecție îndoită și o feudă din ambele părți. Dacă protecția era realizabilă, întrebarea era de unde să ofere Mâna Albă terenuri, ea neposedând oficial proprietăți imobile. Soluția era să fie recrutați acei mercenari care au depus inițial jurământul de credință față de un anumit nobil, care, la rândul său, să facă parte dintre oamenii lui Infandus. Însă tocmai acesta era punctul cel mai puțin convenabil, întrucât astfel se demasca și seniorul, gest în contradicție flagrantă cu cutumele și spiritul societății secrete. Mai mult: pentru a crea un efect de spaimă doar la simpla lor apariție, cavalerii Mâinii Albe ar fi trebuit să poarte un scut pe care să fie reprezentată o mână de

culoare deschisă, ținând - pe un fond roșu - o sabie cu două tășuri.

Să nu uităm că, oricât de puternică, confreria nu era decât o organizație opusă oricărei ordini statale. Făcând parte din ea, te puneai automat în afara legii. Adică în opoziție chiar cu interesele seniorului față de care cavalerul a jurat credință. Iar seniorul însuși n-ar fi devenit decât propriul său dușman. Indiferent dacă se zvonea sau nu că anumiți suverani ar fi fost membri ai Mâinii Albe, ei nu și-au declarat niciodată această apartenență. Și nici n-ar fi putut s-o facă.

Dar nu de aceste considerente elementare se împiedica Finio. El era îngrozit la gândul că ar trebui să se împartă în atâtea locuri, el, care nu concepea să se despartă nici măcar pentru douăzeci și patru de ore de familia sa și de spațiul său natal. Mercenarii, i s-a plâns bunicului, provin din cele mai diferite localități ale lumii, mulți venind din colțurile opuse ale continentului și aducând cu ei o zestre de amintiri total străină Celui de Al Cincizecilea. Cum ar putea acesta să stăpânească o asemenea memorie? Și în câte părți să-și risipească sufletul? Finio i-a spus toate astea bunicului, întrucât Infandus se dovedise singura ființă capabilă să-l priceapă, atunci când a fost vorba despre procreat. De data asta, însă, Al Patruzeci și optulea n-a mai fost la fel de receptiv. Era tocmai în perioada când, simțindu-se în mare primejdie, Țipor încerca să-i explice - chiar dacă folosindu-se de multe menajamente - că urmașii direcți ai lui Infandus sunt dereglați mintal. Fără a accepta încă formal realitatea, bătrânul se simțea profund dezamăgit. El nu i-a dat satisfacție evreului, lăsându-l să i se împlinească soarta, însă își trată fiul și nepotul cu tot mai puțină răbdare: el, cel atât de preocupat de problemele vitale ce priveau cu adevărat destinul unor mari mulțimi de oameni, nu avea nici dispoziția și nici dreptul de a-și pierde

vremea cu nebunii. Chiar dacă nebunii erau propriii săi urmași.

Nenorocirea cea mai mare era că nebunii aceștia erau hărăziți să-i succeadă la conducerea confreriei. Iar acest lucru era de neîngăduit. Dar, oare, nu explodase sminteala descendenților dintr-o dereglare de-a lui? Infandus, obișnuit să conducă întotdeauna cu mână de fier, nimeni încă neîndrăznind vreodată să i se opună pe față, fiind atât de sigur pe deciziile sale încât și-a permis să se deconspire, Infandus răătăcea, pentru prima oară, printre îndoieli. Pentru ca să se apere de ele, se afundă mai tare în muncă și ordonă acțiuni mai îndrăznețe ca oricând. Și, în mod instinctiv, refuză să se mai vadă cu Pamati și cu Finio, pe care îi dorea cât mai departe de el: Al Patruzeci și nouălea trebuia să îndeplinească soliile pentru care nu avea nici o chemare, iar Al Cincizecilea ar fi fost obligat să cutreiere lumea pe la seniorii fideli Mâinii Albe spre a-i convinge să-și pună vasalii să lupte sub scutul roșu cu desenul brațului înarmat cu sabia cu două tășuri.

Dacă Pamati s-a supus, chiar dacă nu a dus niciodată până la capăt ceea ce ar fi trebuit să facă, Finio mai amână câteva luni, sperând să-și înduplece bunicul. Însă Infandus și-a jurat să nu-și mai întâlnească nepotul. Lucru ce i-a reușit până la acel groaznic început de decembrie 768.

Infandus a refuzat să-i mai vorbească lui Finio, însă nu l-a uitat. Prin diverși subordonați, îi solicita să-și ducă la îndeplinire însărcinarea. Treptat, somațiile au devenit tot mai imperative și s-au terminat cu amenințarea că, dacă până la o anumită dată nepotul nu va aduna o sută de cavaleri, o să-i fie „șters întregul univers. Dar nu dintr-o dată, ci fiecare investiție de suflet pe rând”. De data asta, bunicul vorbise chiar ca șeful Mâinii Albe, lovind în coarda cea mai sensibilă a nepotului. (Cel ce a transmis mesajul a trebuit să-l învețe pe de rost, neînțelegându-l. Cu atât mai

mult l-a priceput Finio.)

Al Cincizecilea nu se putea hotărî să plece și nici n-avea cu cine se consulta. Tocmai singura persoană ce s-a dovedit că i-a înțeles problemele i-a devenit dușman. Nepotul mai făcu niște încercări disperate de a-și lămuri bunicul, însă cimitirul se dovedea încă o dată un labirint vrăjit, penetrabil doar la porunca stăpânului.

Termenul dat era implacabil și se apropia. Acum, nici dacă ar fi vrut, Finio nu mai dispunea de răgazul de a îndeplini ce i s-a cerut. Iar la indulgență n-avea sens să se aștepte. Într-o seară, cu mii de precauții, Al Cincizecilea își luă familia, apropiatii, animalele și cât mai multe dintre obiecte și părăsi cimitirul. Luă cu el și doi pomi, cu rădăcini cu tot. Iarba, restul vegetației, mormintele, insectele și păsările nu le putu căra cu el. Știa că, în felul acesta, lasă o parte din ființa sa în urmă și că - de nu se va mai întoarce - acea parte va dispărea irevocabil.

Ceea ce urmă este greu de restabilit. Finio își grăbi cât putu grupul să se îndepărteze de necropolă, dar îi era foarte clar că Mâna Albă este pretutindeni și că brațul ei îi putea ajunge oriunde. Deoarece pe uscat copiii, vitele și... pomii n-ar fi putut fi transportați într-un ritm satisfăcător, Al Cincizecilea aranjase din timp să fie așteptați de o corabie. Intenția lui era să ajungă pe una dintre numeroasele insule mici pierdute în largul mării, descrise încă de greci și părăsite de veacuri de eroi ori făpturi obișnuite. Însă, până acolo, ambarcațiunea însăși reprezenta o asemenea insulă ideală, plutind de una singură într-un univers limitat. Dacă n-ar fi existat probleme de aprovizionare, corabia ar fi constituit ostrovul ideal. Într-un asemenea loc nu mai era necesar să vegheze ca elementele „universului său” să nu se disperseze prea mult, le putea avea tot timpul pe toate sub ochi, iar alte realități senzațiile nu-i puteau capta: pretutindeni - doar cer și mare.

Atunci s-a născut năzuința spre un teritoriu propriu, aflat în siguranță, pe care amintirea vagă a „insulelor fericiților” îl fixa în mijlocul apelor. Veșnica spaimă de ceea ce amenința zi de zi să sosească de te miri unde, anunțând noi și noi grozăvii, îi făcu pe oameni să tânjească la un loc unde să se poată ascunde fără teama de a fi ajunși de agresori. Lumea nu mai dorea decât să fie lăsată în pace, iar acele arhipelaguri misterioase excitau imaginația oamenilor și se constituiseră în aspirația a zeci de generații. În mod greu de explicat, ele s-au născut o dată cu instituția cavalerilor și au dăinuit o dată cu ea. Sancho Panza găsește și el o recompensă supremă în făgăduința de a fi numit guvernator al unui „ostrov al său”.

Spre deosebire de moda ce se dezvoltă, Finio se mulțumea cu insula plutitoare. Ea nu avea nici un punct anumit pe hartă, putea să se deplaseze, să-și păcălească urmăritorii. Dar de urmărit, nimeni nu-l urmărea pe Al Cincizecilea. Părea că, dându-i o anumită însărcinare, Infandus nu dorise decât să-și vadă incomodul nepot cât mai departe. Dacă ar fi intenționat să-l prindă, oamenii lui n-ar fi întâmpinat mari probleme, corabia navigând undeva pe lângă coastă. Cineva, cu ochi foarte buni, ar fi putut s-o urmărească de pe țărm. Însă bunic și nepot se amăgeau în aceeași măsură: primul suferea doar amintindu-și de Finio (ca și de Pamati) și prefera să-l ignore; al doilea stătea la bord numai în partea dinspre larg, pentru a nu vedea continentul. Amândoi erau mulțumiți.

Coborând încet-încet spre sud, corabia se îndrepta spre Sicilia. Mai departe, Finio intenționa să navigheze la întâmplare, evitând rutele comerciale cunoscute, astfel încât, abătându-se din drum, să dea de mulțimea de „insule nepopulate de oameni și beneficiare ale unor vegetații paradisiace. Izolate de civilizația distructivă, acele tărâmurii mai păstrau nealterate specii de animale și de plante

dispărute atât în Europa, cât și în Africa”. Asemenea texte circulau din belșug atât sub formă de povestiri, cât și în manuscrise și nimeni nu se îndoia că avanposturile Paradisului erau la îndemâna celor îndrăzneți și a celor norocoși. Faptul că printre aceștia s-ar putea strecura și greșiții sau chiar și marii păcătoși era compensat de contrastul cu atât mai cumplit între locurile mirifice vremelnice și întunecatele găuri puturoase unde netrebnicii oricum vor fi aruncați. Dar și până atunci, o mulțime de încercări îi triau pe cei ce se aventurau să caute insulele, încercări atât de pretențioase încât nu s-au găsit prea mulți doritori să le absolve. O singură dată¹, cu puțin înainte de tentativa lui Finio, mai toată populația îngrozită a Romei, amenințată de asediul longobard și de foametea cauzată de întârzierea cu doi ani a corăbiilor cu cereale, o singură dată s-a încumetat o populație compactă să înfrunte primejdiile în căutarea insulelor făgăduite. Însă nici n-au apucat să se imbarce cu toții, că o furtună cumplită i-a făcut să târăgăneze aventura, iar, mai târziu, lucrurile au trenat și planul oamenilor prea puțin hotărâți a fost amânat. Până ce a fost abandonat cu totul.

Finio nu dorea neapărat un crâmpei de rai. Finio s-ar fi mulțumit și cu mult mai puțin, cu un petic de pământ suficient pentru a-i găzdui universul, pentru a-l ține intact și pentru a nu-l tenta cu alte elemente. Foarte tânăr, el simțea deja din plin oboseala sarcinii cumplite asumate. Finio se sfârșea de oboseala nebuniei ce nu-l părăsea nici un moment, nedându-i deloc răgaz să se refacă. Lui Finio îi era suficientă și insula plutitoare ce-l ducea niciunde, cu toată lipsa de confort, cu toată înghesuiala și cu tot răstimpul furtunilor.

¹ Al Cincizecilea nici măcar nu era la curent de câte necazuri majore a scăpat, întrucât - pentru orice eventualitate și în lipsa unor ordine clare - oamenii Măinii Albe aveau măcar grijă să nu fie ucis.

Al Cincizecilea nu era obișnuit cu privațiunile. În limitele unui trai extrem de simplu, întotdeauna cineva de undeva a avut grijă să nu-i lipsească absolut nimic. O dată cu fuga, acel cineva de undeva nu a primit nici un fel de dispoziții cum să procedeze în continuare. Supravegheat de departe, cu discreție, Finio trebui să învețe să se descurce singur. Mult mai repede decât se așteptase, i se terminară apa și hrana, iar aprovizionarea de pe țărm s-a dovedit mai dificilă decât s-a așteptat. Greutățile se îngrămădeau zi cu zi.¹ După o săptămână de drum, întâlnește o corabie care-i preveni că locul este bântuit de pirați. Și arabi au fost reperați în zonă.²

În largul mării (sic!), Finio se pomeni într-o situație fără de ieșire: el răspundea de soarta „universului său”, un univers părăsit printre valuri.

Pe de altă parte, el, care nu a lipsit până atunci decât de câteva ori cinci-șase ceasuri din cimitir, suferea de un dor cumplit față de locul unde s-a simțit întotdeauna lipsit de grijile existenței și ale oricărei agresiuni de aiurea. Fragmente numeroase din sufletul său au rămas în necropolă și el tânjea după ele. Dar tocmai acolo nu se putea întoarce din cauza amenințărilor bunicului. Adăugând la aceasta faptul că, de când a plecat de acasă, n-a reușit defel să doarmă măcar o noapte scurtă, ca în cimitir, negăsindu-și un culcuș și neputându-se obișnui cu întunericul de pe corabie, întunericul mării fiind diferit de cel de lângă Roma, oboseala și nervozitatea l-au făcut, un

¹ Asta chiar și în condițiile amintite, când, fără să o știe, era ocrotit de ce ar fi putut fi mai rău.

² În ce măsură erau adevărate veștile sau proveneau tot din grija confreriei, atentă să-l aibă pe nesăbuitul urmaș al căpeteniei cât mai aproape, de asemenea nu se mai poate afla. La un moment dat, a existat și ideea de a i se oferi un exil liber-acceptat lui Finio și, posibil, întregul drum să fi fost înscenat în acel scop. Din pricini necunoscute, pe parcurs, și proiectul acela a fost abandonat.

timp, să se certe cu toată lumea, iar spre sfârșitul primelor opt zile de călătorie, să intre într-o stare de nepăsare generală, devenind incapabil să adopte orice decizie.

Dar tocmai atunci se arăta necesar, mai mult ca oricând, să ia o hotărâre: tovarășii lui, după ce, oricum, au părăsit împotriva dorinței lor necropola, țeseau spaime, îngroziți de perspectivele aflate și nu doreau în nici un caz să se aventureze mai departe în larg, iar echipajul tocmit să-i ducă mai în sud ar fi vrut și el să se întoarcă, mai ales că banii conveniți și așa îi încasase. Pentru că asupra lui Finio plana amenințarea lui Infandus și toți însoțitorii lui erau în primejdie să-i împărtășească soarta, singura soluție părea să acosteze undeva la țărm și să-și găsească azil într-un sat, sub pretext că ar fi venit din miazăzi, din Sicilia, unde un incendiu le-ar fi distrus casele. Ceea ce au și făcut.

Totuși, „universul lui Finio” nu-și găsi liniștea decât pentru scurtă vreme. Cineva din sat răspândi zvonul că nu focul i-a gonit pe străini din ținutul lor, ci o molimă cumplită le-a stârpit majoritatea rudelor și a cirezilor de vite, iar ei n-au făcut decât să fugă de spaima epidemiei. De teamă de a nu fi adus boala cu ei, Al Cincizecilea și ai săi au fost alungați din locul în care încă nici n-au apucat să se obișnuiască.

Din clipa aceea, situația li s-a înrăutățit continuu: corabia, după ce îi lăsase pe mal, dispăruse cu repeziciune, iar zvonul că pribegii ar fi reprezentat ultimii supraviețuitori ai unei colectivități decimate de molimă îi devansa, în mod de neînțeles pentru ei, indiferent de direcția înspre care se îndreptau. Oamenii le fugeau din cale și erau primiți cu pietre, atunci când încercau să intre într-o așezare. Obosiți, descurajați, flămânzi și, în curând, zdrențuiți, cei ce-l însoțeau pe Al Cincizecilea păreau într-adevăr purtătorii unui stigmat oribil.

Același renume, probabil, i-a și salvat. Neînarmați și

aparent nebeneficiind de nici o apărare, ei n-au fost niciodată atacați: boala care se spunea că ar duce-o cu ei le reprezenta cel mai teribil scut. Numai că imposibilitatea de a intra în contact cu alți oameni - ceea ce visase inițial Finio - îi împiedica să ajungă la hrană, deși aveau asupra lor banii necesari s-o cumpere. De cele mai multe ori, nu reușeau să ajungă nici la apă, fiind așteptați în apropierea puținelor fântâni și izgoniți din teama de a nu le strica limpezimea prin blestemul pe care-l purtau. Numeroase amintiri pe jumătate reale, pe jumătate uitate bântuiau prin zonă povestind despre alți ciumați și alți leproși care ar fi ajuns în acele locuri și care, în loc să mulțumească pentru modul cum au fost tratați, au adus urgia cu ei. Spaima de boli îi făcea pe suferinzi respingători în ochii celorlalți semeni și nu existau decât puțini oameni sfinți dispuși să se ocupe de alinarea nenorociților.

Găsind un râu, micul grup o luă de-a lungul apei. Însă drumul era greu și devenea tot mai dificil să cari vitele, pomii, copiii și celelalte bagaje - de care Finio refuza să se despartă, întrucât le-a luat cu el din necropolă și făceau parte din „universul său”. Mergeau toată ziua, mânați din spate de ostilitatea băștinașilor, informați din timp de fiecare dată de venirea lor. Noaptea dormeau istoviți sub cerul liber și, încetul cu încetul, începeau să nu mai spere. Să nu mai gândească. Doar mergeau de-a lungul râului de munte, care cel puțin le asigura apa de băut, și se cățarau cu bagaje și cu bolnavi pe cărările tot mai sălbatice și tot mai abrupte. Le era foame și nu aveau nici o țintă în drumul lor.

Probabil că, așa cum sperau și localnicii, în scurtă vreme s-ar fi prăbușit rând pe rând și ar fi dispărut cu totul, din pricina animalelor de pradă. Nici leșurile nu le-ar fi rămas. Și atunci s-a trezit energia paralizată din Finio. Ceea ce nimeni nu-l mai credea în stare, a înfăptuit el o zi, două, tot

timpul. Al Cincizecilea reînvie din propria-i sfârșeală și preluă cu energie soarta celor pentru viața cărora s-a făcut, prin plecarea din cimitir, cu adevărat răspunzător. El i-a condus pe un platou ferit, a organizat acolo o tabără, a avut grijă să se construiască mai multe colibe pe terenul accidentat. Copaci n-a permis să se taie pentru aceasta. Apoi a dispărut timp de câteva zile, lăsându-și oamenii să se odihnească și să-și îngrijească bolnavii. A revenit curând și i-a mutat într-un alt spațiu ferit, unde au găsit loc să se instaleze cu toții într-un domeniu părăsit, o fostă vilă a unui aristocrat. Vilă pe care, încetul cu încetul, au curățat-o, au refăcut-o cu tot ce au mai descoperit re folosibil, aflând întregul grup un confort necunoscut niciodată de acei bieți oameni obișnuiți să se nască, să trăiască și să moară în cavourile dezafectate ale unui cimitir.

Nimeni nu i-a deranjat în acel loc și Al Cincizecilea ar fi putut fi mulțumit pentru soluția găsită, soluție mai convenabilă chiar decât legendara insulă la care visase. Doar mâncarea lipsea, iar laptele celor câtorva vite slăbite de drum, precum și diferitele fierturi din ierburi și buruieni (desigur, uscate!) nu reușeau să hrănească atâtea guri de bărbați, femei, bătrâni și copii.¹ Finio i-a învățat să cultive pământul (e greu de spus de unde și-a amintit el de acest meșteșug), însă, până la prima recoltă, oamenii trebuiau să mănânce. Atunci a organizat o echipă de vânătoare (fiind permisă doar uciderea animalelor și păsărilor de pradă) și lucrurile ar fi decurs, probabil, ca în atât de des repetata poveste a lui Robinson Crusoe, dacă întâmplarea n-ar fi avut totuși loc într-un spațiu ce nu era tăiat de restul lumii decât de niște păduri și un neînsemnat șir de stânci.

¹ Inițial, Finio fusese însoțit de douăzeci și opt de persoane. În prima lor tabără au rămas douăzeci și cinci, dar, în curând, numărul comunității a crescut la peste patruzeci de membri. Apoi cifra s-a tot înmulțit, devenind incontrollabilă pentru scrib.

Dovadă că micuța comunitate a început, pe nesimțite, să se înmulțească. Noii veniți erau acceptați cu naturalețe și păreau să fie tot niște dezrădăcinați aflați în bejenie, suficient de disperați pentru a ignora cumplitele zvonuri ce înconjurau „universul lui Finio”, considerat sediul unei leprozerii.

Și, din nou, Finio fu cel ce a rezolvat problemele de subzistență ale grupului. El a dispărut iarăși și a revenit cu alți însoțitori, oameni pe care nu-i cunoștea nimeni și care, nefiind socotiți ca făcând parte din ciudata comunitate, au putut să se deplaseze în diferite sate și să procure cele necesare. Deși conducător incontestabil al grupului, cel ce-i stabilea ordinea vieții și îi garanta siguranța și atât de relativa bunăstare, tânărul șef nu era deloc încântat de sporirea continuă a colectivului său: un „univers” mai numeros mărea și responsabilitatea sa, o responsabilitate ce-l copleșise și când dăduse „suflet” doar câtorva ființe și lucruri. Al Cincizecilea n-avea nostalgia marilor puteri, dorința de a conduce mulțimi. Un spațiu limitat - cu toată viața ce o conține - nu este diferit de teritoriile cu orizonturi infinite decât cantitativ și există un hotar ce nu poate fi depășit de nici un suflet. Poți da mai mult la puțini și mai puțin la mai mulți, știa Finio, și de aceea se ferea de prezența mulțimilor. Pentru că, văzându-le, le-ar fi luat automat în posesie.

Pe urmă, însă, concepțiile au început să-i fie mai puțin ferme. Pe măsură ce-și dădea seama că nu te poți feri la nesfârșit de alte și alte întâlniri, decât claustrându-te într-un spațiu etanș, în față i se deschideau două posibilități: să-și părăsească tovarășii și să se retragă în singurătate sau să-și împartă sufletul la toți cei ce i-au intrat în raza de recepție a simțurilor și să-i servească de parcă s-ar servi pe sine însuși - în fond, tot sufletul lui satisfăcându-l. Dar, își spunea, viața de anahoret - care, de altfel, îl fascina -

devine o trădare dacă sosește prea târziu. Sihăstria cuiva care a investit într-o mulțime de ființe și lucruri înseamnă părăsirea vinovată a ceea ce a fost animat de propria-ți speranță.

Finio trecu prin câteva săptămâni de cumpănă. De acum, oamenii i se aflau într-o relativă siguranță, renumele ce îi înconjura, precum și neobișnuitul talent organizatoric al Celui de Al Cincizecilea îi fereau de întâlniri nedorite și le ofereau elementarele mijloace de subzistență. (Că fiul lui Pamati era ocrotit discret și de oamenii Măinii Albe este probabil, însă, cu totul neașteptat, el s-a descurcat excelent și din proprie inițiativă.) Finio și-a câștigat răgazul să stea retras pentru a-și pune marile întrebări, lăsând mecanismul să funcționeze singur. Dispărând pentru mai multe zile, el nu făcea decât să întoarcă din nou și din nou dilema pe toate părțile.

Concluziile la care a ajuns l-au convins că era mult prea târziu pentru el să se refugieze într-o peșteră sau în pustie. O viață izolată, își spunea, mai mult ca sigur că oferă satisfacții inegalabile, ea permițându-ți să te îngrijești în întregime de toate cele din jur - cărora tu le-ai dat viață din sufletul tău. Însă o sihăstrie urmând unei vieți în mijlocul lumii nu reprezintă decât o imensă trădare față de tot ce părăsești, după ce s-a născut datorită ție. Un anahoret adevărat nu este decât cel ce a fost abandonat - cu acest scop - la o vârstă suficient de fragedă pentru a nu păstra amintiri și destul de matură spre a avea minime șanse să supraviețuiască singur. Finio era hotărât să-i rezerve această soartă primului său fiu. Până atunci, a făcut această experiență cu un băiețel din grupul său. Copilul a dispărut, eveniment ce a constituit singurul episod nefericit din întreaga experiență trăită de comunitatea pierdută în pădurile din munții fără stăpân. Al Cincizecilea pleca tot mai des din tabără și supraveghea modul cum se descurca

pruncul abandonat. Însă acela nu se descurca deloc. Revenind, într-o zi, Finio îl găsi mort. Ceea ce îl făcu să se simtă îngrozitor de vinovat. „Nu noi suntem cei ce avem dreptul să hotărâm cine poate și cine nu poate să fie abandonat”, își spuse resemnat.

De atunci, gândirea i se schimbase din nou. Înainte vreme, retragerea în singurătate fusese pentru el un ideal al grijii față de propriul univers. Față de propriul suflet. În clipa când descoperi că sufletul este primit de la Dumnezeu, avu revelația că anahoretul nu se îngrijește plenar doar de un univers suficient de redus spre a-l putea îngriji cu puterile-i limitate, ci se dedică lui Dumnezeu, de unde au venit și sufletul său și sufletul pe care el l-a împrumutat celor din jur. Ca să nu-ți trădezi universul, pustnic trebuie să te naști, concluzionează Finio, și nu mai vedea nici un sens pentru care să rămână, împreună cu oamenii săi, ascuns în codru.

Dacă...

Dacă n-ar fi fost conflictul cu Infandus, Finio n-ar fi ezitat să se întoarcă. Nu pentru că viața din munți i s-ar fi părut mai grea, ci fiindcă avea nostalgia a tot ceea ce a cunoscut în necropolă și nu putuse lua cu el. O nostalgie dureroasă, întrucât era amestecată cu îngrijorare.

Al Cincizecilea a rămas în pădure peste un an și jumătate. Între timp, comunitatea i-a crescut, în jurul fostei vile adăposturile s-au transformat în colibe și apoi în case. Cei ce s-au alăturat grupului inițial nu erau interogați în legătură cu trecutul lor, dar trebuiau să promită că se vor supune regulilor locului. Cei ce n-au făcut-o au fost alungați. Și au fost și cazuri când intruși veniți cu gânduri agresive au fost uciși.

Încetul cu încetul, tabăra s-a transformat într-un sat. Un sat cu un renume incert, însă, până la urmă, acceptat de

către băștinași, deși noii veniți au rămas până la capăt o comunitate închisă, permițându-și orice legătură cu exteriorul doar spre a-și procura, prin schimb în natură sau prin plată, cele necesare traiului. Noutatea stingându-se, așezarea a primit numele locului. Ea exista.

Cu atât mai ciudat li s-a părut oamenilor regiunii când n-au mai apărut mesageri din codru, când nu li s-au mai solicitat cereale și sare, obiecte de gospodărie și unelte, când n-a mai venit nimeni din partea celor ce au fost considerați o sectă retrasă. După o vreme, cercetând la fața locului, indigenii au găsit colibele goale, multe dărâmate, și nici un om în satul părăsit. Vila fusese abandonată cu toate amenajările intacte, iar singura construcție nouă din piatră, ridicată până la jumătate, dovedea că plecarea a avut loc pe neașteptate. (Construcția ar fi trebuit să devină o biserică, neștiindu-se decât din zvonuri amănunte în legătură cu cei ce au început-o. Totuși, după secole, nemaicunoscându-se legendele inițiale, ci doar variante mult mai favorabile în legătură cu primii ei constructori, ruina a fost consolidată și crenelată. Astăzi se află acolo o mănăstire, deși istoria întemeierii ei povestește cu totul alte mituri despre originea edificiului inițial.)

Despre schimburile în natură efectuate de oamenii Celui de Al Cincizecilea cu băștinașii din partea locului doar atât: Finio trebuise să fie de acord să-și calce pe inimă și să consume hrana astfel procurată, chiar dacă el niciodată n-ar fi admis să fie martor la recoltarea unor plante vii și, cu atât mai puțin, la sacrificarea unor animale pentru blană sau piele. (Carnea drept hrană continua s-o respingă.) În fond, spunea el, găsindu-și o scuză rezonabilă, ceea ce n-a fost simțit nemijlocit de către el nici nu are cum face parte din universul său, asemenea celorlaltor plăsmuiri cărora le-a împrumutat sufletul. Pentru el, o piele tăbăcită primită drept piele tăbăcită n-a aparținut niciodată unui animal viu.

În primăvara târzie a lui 768, lui Infandus îi era tot mai limpede că-și joacă ultimele cărți. Totul mai era posibil, deși, pentru prima oară de la înființare, Mâna Albă cunoștea tulburări la vârf. Infandus a făcut enorm pentru revigorarea confreriei, însă mașinăria pe care a curățat-o de rugină și a perfecționat-o atât de mult devenea tot mai dificil de stăpânit. Al Patruzeci și optulea era conștient că un asemenea angrenaj, dacă nu e condus autoritar și de o singură voință, se poate lesne autodistrage. Era momentul când, într-un pariu cu sine însuși, Infandus era hotărât fie să restabilească intactă autoritatea conducătorului suprem asupra societății din nou vii și mai puternice ca oricând, fie - în caz de nereușită - să se dea necondiționat la o parte. Pentru că o asemenea tentativă decisivă n-avea voie să dureze prea mult timp fără a periclita integritatea confreriei, el și-a oferit un răgaz de un an. Plan pe care l-a destăinuit și demnitarilor săi.¹

Spre a-și impune punctul de vedere, Infandus era obligat să restabilească și tradiționala continuitate. Așa că încercă o reconciliere cu Pamati și își rechemă în necropolă nepotul.

Dacă realizările sale de fond erau remarcabile, Al Patruzeci și optulea trebui să-și recunoască tragicul adevăr că nu numai fiul nu va fi niciodată în stare să-l urmeze, dar că nici nepotul nu-i era mai apt. Asta chiar dacă nebuniile celor doi erau diferite. „Măcar dacă ar fi tâmpiți, se căina el. Un tâmpit poate fi condus de curatori cinstiți și cu

¹ Poate că dacă și-ar fi urmărit demersul în taină, ar fi reușit. În toamna lui 768, Mâna Albă a repurtat și numeroase succese strălucite. Principala izbândă era aceea că societatea secretă a început să fie recunoscută de marile cancelarii ale vremii, chiar dacă pentru vulg ea a rămas în continuare o bandă de tâlhari. Cei ce i se opuneau din interior lui Infandus erau și ei în concurență cu timpul, fiecare izbândă a Celui de Al Patruzeci și optulea slăbindu-le poziția. Făgașul confreriei fiind bun, ei au grăbit înlăturarea - cât se mai putea - a celui ce a creat acest făgaș.

inițiativă.” Dar atât Pamati, cât și Finio erau înzestrați cu inteligențe deosebite, cu memorie fabuloasă, doar că istețimea lor pășea pe niște drumuri ce se rupeau ireconciliabil de cele ale celorlalți oameni.

Ocupat până peste cap cu marile sale inițiative, Infandus trebuia să urmărească mai atent și activitatea urmașilor săi. Dacă până atunci încercase să ignore toate semnalele disperate ce i se aduceau la cunoștință, în doar câteva zile fu obligat să admită că propriul său fiu nu numai că nu-l va putea înlocui niciodată, dar că, prin tot ceea ce făcea, aducea imense prejudicii Mâinii Albe. Pamati reușea să zădărnicească, în soliile ce-i erau încredințate, tot ceea ce se pregătise în locurile respective cu trudă în ani de zile. Pagubele pricinuite erau atât de mari, încât tatăl său decise să-l înlăture. O făcu în spiritul complicatelor scenarii imaginate de el - cu succes - de atâtea ori. Al Patruzeci și nouălea trebuia să pară că a fost otrăvit de un dușman redutabil, însă agreeat de rivalii din interior ai lui Infandus. O asemenea crimă i-ar fi întors și pe cei mai neîmpăcați adversari împotriva celui ce a ucis (în cunoștință de cauză!) un grad atât de înalt al Mâinii Albe. Rezolvându-se, astfel, prin răzbunare, și o problemă de politică mare. Doar că Pamati nu și-a respectat nici de data aceea itinerarul soliei și a scăpat cu viață. Până ce a aflat desfășurarea evenimentelor, Infandus a trecut printr-un zbucium pe care cu greu și l-a putut stăpâni și a răsuflat ușurat când i s-a raportat că Pamati iar nu s-a ținut de cuvânt. Era un semn de la Dumnezeu, își spunea Infandus, înțelegând că nu îi este îngăduit să-și condamne fiul la moarte, chiar dacă ar fi făcut-o cu mare durere și doar în favoarea societății secrete. Nu-i era permis să-și condamne fiul la moarte fără a trebui să dea și el socoteală.

La revenirea în cimitir a lui Finio, lucrurile i se părură bunicului său și mai clare: dacă l-ar înlătura pe Pamati și l-

ar înlătura și pe Finio, continuitatea s-ar rupe, fiul sperat al nepotului fiind prea departe pentru a putea prinde mâna pe care bunicul zadarnic i-ar întinde-o. Mai ales că și acel ipotetic strănepot ar putea fi la fel de nefolositor Mâinii Albe ca și tatăl și bunicul său. La întoarcerea în cimitir, Finio avu prilejul să mai stea de trei-patru ori de vorbă cu Infandus. Însă acesta se lămuri de la prima discuție, și doar încăpățânarea într-o minune îl făcu pe Al Patruzeci și optulea să mai persevereze de câteva ori. Speranța într-o minune și dificultatea teribilă a deciziei pe care urma s-o ia.

Finio reveni în necropola de lângă Roma cu oamenii, cu animalele și cu pomii luați cu el cu aproape doi ani în urmă. Ba mai mult, la întoarcere, aducea și alți însoțitori, și alte animale, și alți arbori. Călătorind, de data asta, în deplină siguranță, cărase cu el și o mulțime de amintiri concrete din tabăra din pădure. Două corăbii fură necesare să transporte toate astea, Al Cincizecilea condiționând înapoierea de posibilitatea de a aduce cu el cât mai multe ființe și obiecte ale „universului său”.

— Toate astea sunt animate de sufletul meu și, părăsindu-le, ele ar dispărea.

Justificare ce-l îngrozi pe Infandus. Și-l lămuri.

Infandus se afla în fața unei totale lipse de alternativă: cu ce finalitate să umple el răgazul de un an pe care și l-a acordat? Orice izbândă strălucită, pe plan general și în favoarea confreriei, nu avea șansa continuării din perspectiva tradiționalei succesiuni. Devenise evident că, orice ar face, Al Patruzeci și optulea va trebui să predea ștafeta unui urmaș numit (de el sau de alții) la conducerea Mâinii Albe. Succesele, plăcerea misiunii, conștiința importanței ei și, nu în ultimul rând, obișnuința izvorâtă din lunga perioadă cât a fost un conducător autocrat și necontestat l-au făcut să continue.

Dar, treptat, și exigențele lui Infandus, și exigențele

rivalilor săi au devenit tot mai mari și orice amânare, orice mărunță neîndeplinire erau percepute ca eșecuri grave. Când izbânzile au început să fie într-adevăr înlocuite - în toamna anului 768 - cu înfrângeri, motivația lui Infandus de a continua a trecut și ea prin momente de îndoială, iar răstimpul de un an, pe care și l-a fixat pentru a găsi o soluție fezabilă de viitor, i se păru tot mai lipsit de sens.

Spre iarnă, îi devenise limpede că un șef cu o asemenea răspundere ca a sa, bântuit de întrebări, nu va mai putea fi omul ferm, trebuincios Măinii Albe. Chiar dacă nu se putea încă observa șovăiala în acțiunile sale, aceasta mai mult ca sigur că, mai devreme sau mai târziu, ar fi apărut și ea. La începutul lui decembrie, Infandus se hotărî să renunțe. El convocă pentru ziua de 5 o adunare a „invizibililor”.

În mod nefericit, atât Pamati, cât și Finio au auzit de acea reuniune planificată, chiar dacă nimănui nu-i era clar ce avea de gând să le comunice invitaților șeful. Dacă Pamati era tot mai excitat și convingerile îi erau tot mai radicale, Finio, dimpotrivă, trecea printr-o depresie tot mai profundă. La revenirea în necropolă, el găsi locurile schimbate. Obiectele și plantele, de care era atât de atașat, se modificaseră, fuseseră înlocuite sau dispăruseră cu desăvârșire. Amintirile și nerăbdarea reîntâlnirii le trădau. Erau altele. Și oamenii erau alții. Superbele tablouri de pe rândurile de morminte din „Cimitirul onorabil” fuseseră sfărâmate cu brutalitate. Nenumărate plăsmuiri - cărora el „le dăduse suflet” - erau de negăsit. Când „le-a dat suflet”, Finio s-a angajat ireversibil față de ele. Plecând, practic, le-a omorât.

În noaptea de 4 decembrie a anului 768, oamenii lui Pamati (?) le-au dus în „Buricul cimitirului”, în locul unde se întâlneau cele patru brațe ale crucii marilor alei, pe toate rudele lui Infandus, pe toți urmașii legendarului Levantin. Nimeni nu a fost uitat și modul cum s-a procedat dovedește

că acțiunea a fost premeditată cu migală. Fie că erau oamenii fideli lui Pamati, fie că alții s-au folosit de nebunia aceluia, totul s-a petrecut după un ritual macabru, în care scenariul a fost învățat după o formulă matematică.

Oricine ar fi vrut să profite de pe urma nebuniei Celui de Al Patruzeci și nouălea n-ar mai fi putut opri angrenajul pus în mișcare de un amalgam între charisma lui Pamati, zgândărirea unor vechi eresuri, oferta fundamentării pe baza unor misterioase științe de erudiție populară, fanatizarea discipolilor și un algoritm infailibil cu sfârșit tragic. Oamenii au fost ordonați pe grupuri, toți știau de ce trebuie să se năpustească asupra lui Infandus nouăsprezece bărbați și nu optsprezece sau douăzeci și de ce doar la anumite cuvinte ale unor incantații, acompaniind ritualul, trebuiau să lovească. Infandus însuși a priceput destul de târziu ce se întâmplă (dar angrenajul, oricum, nu mai putea fi oprit). El a fost cel care a încercat să se opună, reușind chiar să strice amănuntele scenariului, înțelegând că toate speranțele, planurile și temerile i-au fost zadarnice și că nebunia fiului său s-a dezvoltat implacabil și a fost cea care a orânduit cursul evenimentelor. Infandus, încă puternic și hotărât, încă șeful suprem al Mâinii Albe și a tot ce pornea din necropola de lângă Roma, a reușit să întrerupă ceremonialul și să-l ucidă pe Pamati. Și în Finio s-au trezit toate forțele latente și a luptat și el, indiferent la rănilor ce-l acopereau tot mai mult, ritmic, pe anumite vocale ale cântecelor. Finio vedea cum tot universul său, față de care avea răspunderi absolute, este nimicit bucată cu bucată. Și fiecare om, fiecare fir de iarbă, fiecare obiect nimicit îi produceau lui dureri fizice. Acestea, simțea el, constituiau adevăratele sale răni.

Însă cum să ucizi pe cineva care face și el parte din universul tău, pe care - și pe el - îl percepi așa cum îl percepi tot datorită ție, cum să te îndârjești atât împotriva

ta însuși? Doar atunci când i-a venit și femeii sale rândul să fie ucisă (fiindcă purta în pânțece un copil care ar fi putut fi băiat, caz în care ar fi devenit un posibil Al Cincizeci și unulea), doar când și femeia lui a fost omorâtă și a început și Finio să lupte nu ca un demiurg, ci ca un bărbat, doar atunci scenariul s-a putut desfășura până la capăt, așa cum l-a conceput dementul său regizor.

Citim în Kohelet: „Omul nu poate cuprinde de la început și până la sfârșit lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu”.

Aici se termină povestea Celui de Al Cincizecilea. El a murit alături de toți bărbații din stirpea sa. Mâna Albă a trecut printr-o criză din care a ieșit cu bine. Dar, la fel ca și pentru toți ceilalți oameni, ea devine un subiect misterios pentru urmașii din Șir. Nici unul dintre nepoții lui Finio nu va bănuî ascendența sa atât de apropiată de confrerie și, când va auzi de ea, i se va părea o forță despre care nu e bine să vorbești decât în șoaptă. O forță misterioasă și înspăimântătoare.

Cum a și fost.

La moarte, Finio redevine Fingo. Universul lui s-a sfârșit o dată cu el. „Acoperit de răni, el a sărit să-și apere *toate* rudele, care, unele, se omorau între ele.” Universul lui a făcut astfel implozie, după ce, inițial, a fost agresat din afară.

Fingo (a forma, a modela, a turna în metal, a atinge, a aranja, a pieptăna, a construi, a crea, a realiza prin învățătură și atâtea altele), Fingo își va etala toate sensurile în urmași, în recrearea continuității Șirului, atunci când nimic nu părea s-o mai permită.

Cei Cincizeci pot fi considerați a se afla la borna de la jumătatea drumului. A cărui drum? Calculele complicate ale celor care, asemenea lui Pamati, au dus la atâtea explicații

savante, precum și la atâtea excese nu ne vor putea da răspunsul. Pentru scrib, singura replică acceptabilă este doar aceea că „după Al Cincizecilea au urmat Ceilalți”.

De ce? Nu este nici de puterea și nici de competența aceluiași scrib s-o știe. Scrib care nu poate spera decât să-i mai fie dat să-l întâlnească, alături de cititor, pe Al O Sutălea. Pentru aceasta scribul are nevoie de timp, întrucât „Timpul îmbătrânind împreună face să dispară totul”. (A spus-o - și - Eschil.)

Și cine știe cât va fi „totul”?

ANEXĂ

FINIO

Motto:
„Fiecare își creează propria sa lume.”
(Lubbock, Peace I.)

Finio. Dumnezeu a făcut lumea. Nimeni nu-l cunoaște pe Dumnezeu, dar lumea este știută de noi toți. Dumnezeu supraviețuiește prin lume. Finio este o părticică a acestei lumi. Finio este o parte a dumnezeirii și Dumnezeu însuși. Dumnezeu este Finio și Finio este Dumnezeu. Însă Dumnezeu sunt și eu, așa că eu sunt Finio, fratele meu și nepoata mea și bunica. Eu sunt întregul univers și eternitatea. Eu sunt Dumnezeu.

Când am creat globul pământesc și soarele și luna, și florile, animalele, și păsările și, pe urmă, și pe mine însumi, ca o chintesență a întregii lumi, mi-am dat seama că nu voi fi numai Homer și Phideas, Galileu și Giordano Bruno, Michelangelo și Faust. Eu am fost și Savonarola, și Gingis Han, și calul acestuia și urina eliminată de acel cal. Sunt în aceeași măsură și Shakespeare și Kurtz Mahler, sunt cel mai mare masochist, în măsura în care sunt și cel mai mare sadic, bestie, brută, prunc-ucigaș și paricid.

Eu sunt Dumnezeu. Dumnezeu sunt eu. Dumnezeu sunt eu.

M-au dus la balamuc și m-au închis într-o cameră cu

gratii. Le-am repetat de atâtea ori: „Eu sunt Dumnezeu. Îngenuncheați, necredincioșilor, în fața mea!” Ei dădeau din umeri și mă legau. La început, m-am mâniat și i-am blestemat. Apoi mi-a fost milă de ei: mi-am adus aminte că ei sunt și eu, că eu sunt și ei. Am fost fericit când mă băteau. Meritam.

Cu timpul, însă, n-am mai putut să rabd. Aerul a devenit înăbușitor în camera mea și loviturile lor mă dureau tot mai tare. Iar, printre gratii, vedeam ramurile de măr în floare. Într-o zi m-am simțit obosit și nu le-am mai spus că sunt Dumnezeu. Sunt doar un amărât bolnav și istovit. Au zâmbit cu îngăduință și mi-au dat drumul.

Astăzi sunt contabil la un mare trust, unde mă duc în fiecare dimineață și mă întorc la ora trei după-amiază. Vara mi-e cald și iarna mi-e frig.

Și chiar de se va mai naște cineva după mine - poate că o să se mai nască, totuși, cineva - niciodată nu se va mai putea crea o lume, pentru că lumea sunt eu, iar eu am murit.

CUPRINS

Gheorghe Schwartz față cu romanul istoric.....	5
AL TREIZECI ȘI NOUĂLEA.....	13
- Chlorus - (471-507).....	13
Despre flagel sau blestemul lui Ef: Fondatorul.....	13
AL PATRUZECILEA.....	65
- Etiopianul - (490-530).....	65
Despre flagel sau blestemul lui Ef (continuare): În căutarea tatălui.....	65
AL PATRUZECI ȘI UNULEA.....	112
- Ocellus - (522-562).....	112
Despre flagel sau blestemul lui Ef (continuare): Rădăcinile de fier.....	112
ANEXĂ.....	172
Țesătorul și Moartea.....	172
AL PATRUZECI ȘI DOILEA.....	180
- Felician - (540-565) și (540-aprox. 600).....	180
Omul care și-a putut alege alternativele vieții.....	180
AL PATRUZECI ȘI TREILEA.....	225
- Daedalion - (570-630).....	225
Ultimul dintre romani.....	225
AL PATRUZECI ȘI PATRULEA.....	272
- Apollonissimus - sau - Messia Purgatoriului - (circa 600- 650).....	272
Sfârșitul amânat.....	272
AL PATRUZECI ȘI CINCILEA.....	326
- Husein, Geographul (Califului) - (630-680).....	326
Despre lumea cea mare și nesfârșită.....	326
AL PATRUZECI ȘI ȘASELEA.....	389
- Păgânul - (655-700).....	389

Sectorul interzis (continuare) sau negarea timpului	389
AL PATRUZECI ȘI ȘAPTELEA.....	423
- Levantinul - (683-750).....	423
În care umbra se desparte de viața unuia dintre Cei O Sută.....	423
ANEXĂ.....	456
Medicul de umbre.....	456
AL PATRUZECI ȘI OPTULEA.....	467
- Infandus - (707-768).....	467
A unsprezecea poruncă: de la necunoaștere spre recunoaștere.....	467
AL PATRUZECI ȘI NOUĂLEA.....	530
- (Le) Pamati - (725-768).....	530
Despre implacabilele „ tabele ale răului”.....	530
AL CINCIZECILEA.....	577
- Finio - (745-768).....	577
Universul lui Finio.....	577
ANEXĂ.....	625
FINIO.....	625

C O N T E M P O R A N

Romanul istoric, cu și fără ghilimele, istoric-istoric, mascat în haina parabolilor și alegoriilor despre prezentul-care-arde, postmodern, jonglând cu timpul istoric, sau doar "răspunzând" la reziduul tautologic pur retoric: "Dar ce nu este un roman istoric?", cunoaște în literatura noastră o femeinică tradiție. În prelungirea acestei moșteniri literare, se înscrie și Gheorghe Schwartz, cu al patrulea volum, "Mâna albă", dintr-un ciclu românesc care mai cuprinde "Anabasis" (1988), "Ecce homo" (1993) și "Oul de aur" (1998). Prozatorul și-a declarat deja programul estetic. El ambiționează să realizeze, între altele, o sută de vieți, din tată în fiu, începând cu antichitatea babiloniană pentru a poposi în zilele secolului XX. Cartea merită citită pentru spectacolul unei inteligențe superproductive, pentru portretele migălos realizate, cu acribia unui călugăr medieval, pentru ingenioasele paranteze explicative, pentru astuția și îndărătnicia detectivistică a căutătorului de aur. V-ați imaginat că filonul de aur seacă vreodată? Vă înșelați. Schwartz îl găsește acolo unde se credea că a dispărut, săpând cu picamărul într-o stâncă ce abia-abia se mai ține, dezvăluie galeriile închise și, învingându-și teama, sub amenințarea că totul se poate prăbuși în orice clipă, află pepita ce scilipește sub fasciculul de lumină al lanternei.

Dan Grădinaru

Autor a douăsprezece romane și patru volume de proză scurtă, **Gheorghe Schwartz** (n.1945) se prezintă azi nu numai drept unul dintre cei mai prolifici prozatori români contemporani, dar și ca stăpân al unui teritoriu livresc original și dens în semnificații. Romanul său, *Oul de aur*, Ed. ALLFA, 1998 a fost distins cu Premiul pentru Roman al Uniunii Scriitorilor.

ISBN 973-9477-54-2

9 789739 477543

EDITURA
ALLFA